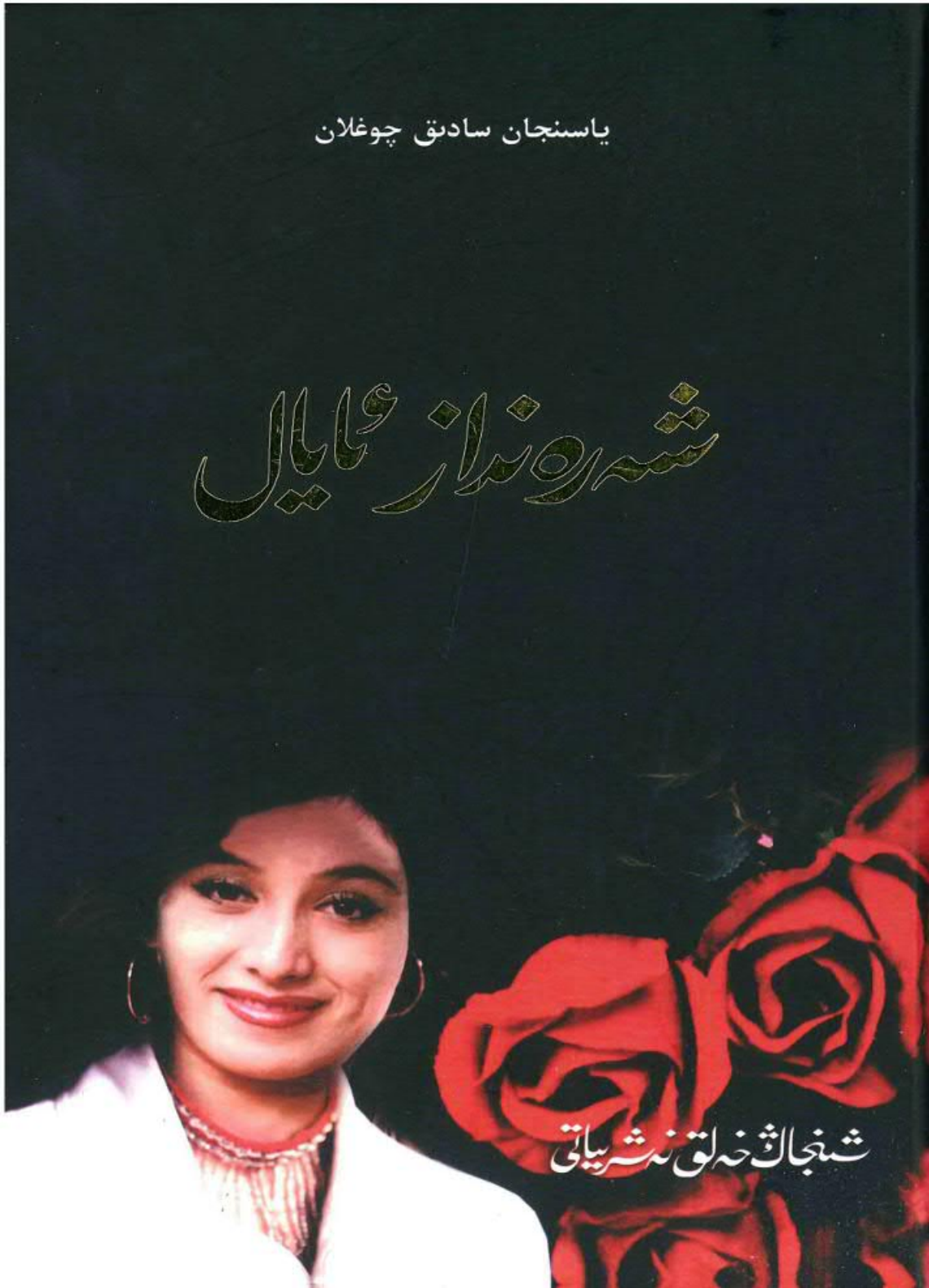
یاسینجان سادیق چوغلان

شەرەندە ئايال

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر ئەدەبىي ئەسەرلىرىدىن تاللانمىلار

21 - 50

维吾尔原创文学作品精选

ياسنجان سادىق چوغلان

شەرەندا ئايال

(رومان)

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

能干的女人：维吾尔文/亚森江·萨迪克著．— 乌鲁木齐：新疆人民出版社，2008.9（2013.11 重印）
ISBN 978-7-228-11901-1

Ⅰ.① 能 … Ⅱ.① 亚 … Ⅲ.① 长篇小说－中国－当代－维吾尔语（中国少数民族语言） Ⅳ.I247.5

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2008)第 147699 号

作　　者	亚森江·萨迪克
编　　辑	帕提古丽·米吉提
责任编辑	古丽巴哈尔·艾海提
责任校对	再米拉·裴达依，赛娜瓦尔·依不拉音
特约校对	万力·再顿
封面设计	买买提·诺比提
出版发行	新疆人民出版总社 新疆人民出版社
地　　址	乌鲁木齐市解放南路 348 号
电　　话	(0991)2827472
邮政编码	830001
印　　刷	北京顺诚彩色印刷有限公司
经　　销	新疆维吾尔自治区新华书店
开　　本	880×1230 毫米　1/32
印　　张	13.375
版　　次	2008 年 9 月第 1 版
印　　次	2013 年 11 月第 4 次印刷
印　　数	13001-16000
定　　价	35.00 元

قىسقىچە مەزمۇنى

بۇ كىتابتا ، قادىر ئەپەندى ، زۆھرە خانىم ۋە ئۇلارنىڭ پەرزەنتلىرى ، پەزىلەت ، پەخرىدىن ، پەخرىئاي قاتارلىق تۆت پەرزەنتتىن تەركىب تاپقان بىر ئائىلە كىشىلىرىنىڭ سەرگۈزەشتىلىرى ئارقىلىق ، ھازىرقى زامان كىشىلىرىنىڭ ئائىلە ، نىكاھ مۇناسىۋەتلىرى ، ئەدەپ ـ ئەخلاق ، قائىدە ـ يوسۇنلىرى ، كىشىلىك مۇناسىۋەت مىزانلىرى ، يەرلىك فولكلور ئادەتلىرى ، نىكاھ ـ تۇرمۇش شەكىللىرى ؛ ھەرقايسى قاتلام كىشىلىرىنىڭ نىكاھ ، ئائىلىگە بولغان كۆز قاراشلىرى ؛ ئىسلاھات ، ئېچىۋېتىش يولغا قويۇلغاندىن كېيىن شەھەر ـ يېزىلاردىكى تەرەققىياتلار ، قولغا كەلتۈرۈلگەن نەتىجىلەر ، كىشىلەردىكى ئىلغارلىققا ۋە مەدەنىيەتكە بولغان ئاكتىپ ئىنتىلىشلەر ؛ كىشىلەرنىڭ قىممەت قارىشى ، دۇنيا قارىشى جەھەتتىكى ئۆزگىرىشلەر ئەدەبىي تىل ئارقىلىق ئەكس ئەتتۈرۈلگەن ، شۇنىڭدەك بىر قىسىم قالاق ، كونا ئادەت ـ يوسۇنلار يوشۇرۇن قامچىلانغان .

1

زۆهره خانىم ئالدىراش پەرداز ئۇستىلىنىڭ ئالدىغا كەلدى . ئەينەكتىن چىرايىغا قاراپ ھەسرەتلىك ئۇھ تارتتى . ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگىنى پەرداز ئۇستىلىنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ ئەينەكتىكى چىرايىغا قاراپ ھەسرەت چېكەتتى . ئۇنىڭغا كۆزىنىڭ ئەتراپىدىكى قورۇقلار ، چېچىدىكى ئاقلار كۆپىيىپ قالغاندەك تۇيۇلۇپ كۆڭلى غەش بولاتتى . تېخى ئۆتكەن ھەپتە چېچىغا خېنە ياققاندا قېنىق قوڭۇر رەڭگە كىرگەن چاچلىرىغا قاراپ ، ياشىرىپ قالغاندەك تۇيغۇغا كېلىپ ئۆزىنى خېلىلا روھلۇق سەزگەندى . مانا بۈگۈن خېنە بىلەن بويايمۇ كۈندىن ـ كۈنگە كۆپىيىۋاتقان ئاق چاچلىرىنى يوشۇرۇپ قالالمىغانلىقىنى ھېس قىلدى . ئوتتاشتەك قىزىرىۋاتقان ئاق چاچلىرى قوڭۇر رەڭ چاچلىرىنىڭ ئارىسىدا مانا مەن دەپ ئايرىلىپ تۇراتتى . ئۇ ئەينەككە يېقىنراق كېلىپ كۆزىنىڭ ئەتراپىدىكى قورۇقلارنى ساناشقا باشلىدى .

«ئەسلىدىمۇ يۈزۈمنىڭ تېرىسى ياخشى ئەمەس ئوخشايدۇ ، — دەپ ئويلىدى ئۇ دوستلىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ، — پاتمە ، گۈلسۈملەرمۇ مەندىن كەم دېگەندە تۆت ـ بەش ياش چوڭ . لېكىن ، ئۇلارنىڭ چىرايىدا تۈزۈك قورۇق يوق . ئەجەب تېز قېرىپ كېتىۋاتىمەنغۇتاڭ . ئەمدى ئەللىككە كىرەي دېدىم بولمىسا ، ئىشلەتكەن ماي ، پەردازلىرىم ئۇلارنىڭكى بىلەن ئوخشاش ، ناھايىتى كەتسە ئۇلاردىن بىرنى ئارتۇق تۇغدۇم شۇ . ھە ، ئۇلارنىڭ ماڭا قارىغاندا جاپاسى ئاز . ئۆزىنىڭ ئىشلىرىنى بالىلىرى قىلىدۇ . ئۇلار ئۆيلىرىدە قولىنى ئەگرى قىلماي ئولتۇرىدۇ ، بالىلىرىنىڭ ئېتىپ بەرگىنىنى يەيدۇ ، تۇگىمەس ئۆي ئىشلىرى ئۇچۇن ئاۋارە بولۇپ يۈرمەيدۇ . بىر ئوغلۇمنى ھېسابقا ئالمىغاندىمۇ ئۇچ قىزنى

قاتارغا قوشۇپتىمەن . ھازىرغىچە بۇ جۇۋاينىمەكلەر مېنىڭ خىزمىتىمنى قىلىش تۇگۈل ، مەن ئۇلارنىڭ خىزمىتىنى قىلىمەن ، ھېچبولمىغاندا ناشتىلىقىنى ئۆزلىرى تەييارلىغان بولسا كاشكى . ۋاراقلاپ ، دۆشكەلەپ بۆيرۇپ تۇرمىسام ، تاس قالىدۇ ياتقان ئورنىنمۇ مېنى يىغقىلى سالغىلى . ئورنىدىن سەھەر تۇرمايدۇيۇ ، ئىشقا كېچىكىپ قالمىز دەپ ، تەييارلاپ قويغان ناشتىلىقنىمۇ چالا ـ بۇلا قىلىپ خىزمەتكە يۈگۈرىدۇ . خۇددى مەن خىزمەت قىلماي ئۆيدە بىكار ئولتۇرىدىغاندەك . ئەتىگىنى ئۆيلەرنى تازىلاپ بېسىقتۇرمىسام تېخى . قولى ئىشقا تەككەن ئۇچ قىز بالا تۇرۇپ ، ئارتۇقچە چىقىم تارتىپ ئۆي خىزمەتچىسى ئېلىشنىڭ تېخى ئورنى يوق . قاچانغىچە بۇ جۇۋاينىمەكلەرنىڭ دەردىنى تارتىمەنكىنتاڭ . كۆڭۈلدىكىدەك يەردىن لايىق چىقسا تېزرەك ئەرگە بېرىپ قۇتۇلسام بولاتتى ... »

كۆڭۈلسىز خىياللار زۆھرە خانىمنىڭ كۆڭلىنى ئەسكى قىلىپ قويدى .

— قاق ... قاق ... قاق ...

تۇيۇقسىز قاغىنىڭ قاقىلدىشى زۆھرە خانىمنىڭ خىيالىنى چالغىتتى .

«بېشىڭنى يە ، شۇم ئېغىز . بىرەر كېلىشمەسلىكتىن ئۆزۈڭ ساقلىغايسەن ئىلاھىم . قۇلىقىمنى شۇم خەۋەردىن نېرى قىلغايسەن ... »

زۆھرە خانىم ئالدىراپ پەرداز قىلىشقا باشلىدى .

«قورۇقنى يوقىتىش يۈز مېيى دېيىشىدۇ ئالدامچىلار ، — دەپ ئويلىدى ئۇ يۈزىگە ماي سۈرتۈۋېتىپ ، — مۇشۇ تېلېۋىزورنىڭ ئېلانلىرىمۇ ساختىلىشىپ كېتىۋاتامدىكىنتاڭ . ھېلىمۇ ئىككى قۇتا ئىشلىتىپ بولدۇم . يۈزۈمدىكى قورۇقلار بىر تال ئازايغان بولسا كىمنىڭ دەردى . قايسى كۈنى پاتمە چەت ئەلنىڭ مايلىرىنى بەك ياخشى ئىكەن دەپ كاپىلداۋاتاتتى . چەت ئەلنىڭ مېيىنى ئىشلىتىۋاتقانمىدۇيا ؟ قارىسام ، يۈزىنىڭ تېرىسىمۇ پارقىراپ ،

خۇددى قىزلارنىڭكىدەك بولۇپ قاپتۇ بولمىسا . چەت ئەلنىڭ مايلىرى بەكلا قىممەت . ئۇ خېنىمنىڭغۇ ئۆي ، بالىۋاقا بىلەن كارى يوق . ھەرقانداق كىيىم مودا بولۇپ بولغۇچە شۇنىڭ ئۈچىسىدا . بالىلىرىمۇ بەك ياۋاش ، ۋاپادار . ئېرىنىڭ رايىشلىقىنى دېمەسلىكى تېخى . ياش يىگىتلەرنى دوراپ تۇغۇلغان كۈن ، توي خاتىرە كۈنى ، ئايالىلار بايرىمى ، ئاشىق ـ مەشۇقلار بايرىمى دېگەندەك خاتىرە كۈنلەردە ئەتىر ، پەرداز ، گۈل ... دېگەندەك نەرسىلەرنى سوۋغا قىلارمىش . كىم بىلىدۇ ، ئاشۇنداق دەپ پو ئېتىپ قويغىنىدۇ ئۇ داغۋازنىڭ . ئاۋۇ ئادەمنىڭ بۇنداق ئىشلار بىلەن كارى يوق ، پايپاق چاغلىق نەرسىنىمۇ سورىماي ئالالمايمەن . شۇنداق تۇرۇپمۇ ، ئىقتىسادچىل بولايلى خوتۇن ، ئاغرىق ـ سىلاق ، بالىلىرىمىزنىڭ بېشىنى ئوڭشايدىغان ئىشلارغىمۇ پۇل كېتىدۇ ، ھېلىمۇ بۇرۇنقىغا باققاندا كۈنىمىز ياخشى ، بىر نەرسىدىن تەڭقىسلىقىمىز يوق ، دەيدۇ تېخى . مەن خۇددى ئۆينىڭ ئىقتىسادىنى بۇزۇپ ـ چېچىۋاتقاندەك ، مەنمۇ ئولتۇرسام ـ قوپسام ئۆي ، بالا دەيمەنغۇ بولمىسا . نە ۋاختچە بالىنىڭ دەردىنى تارتىمىزكىنتاك ... »

تېلېفوننىڭ جىرىڭلىشى زۆھرە خانىمنىڭ خىيالىنى يەنە ئۈزۈپ قويدى . ئۇ قولىدىكى لەۋسۇرۇخنى پەرداز ئۈستىلىگە تاشلاپ قويۇپ تېلېفوننىڭ قېشىغا يۈگۈردى .

— ئەسسالامۇئەلەيكۈم .

— ۋەئەلەيكۈم ئەسسالام ، مەن گۈلسۈم .

— ھە ، ئاۋازىڭنى تونۇدۇم .

— كەيپىياتىڭ ئەجەب ناچارغۇ ، خېنىم . بۈگۈن ئېرىڭ نېسىۋەڭنى بەرمىگەن ئوخشىمامدۇ ؟

— ئوھوش ، خېنىم . سەت چاقچاق قىلمىغىنا . قېرىغاندا كىمگە خۇشياقىدۇ . نەگە ئاپارسا ئاپارسۇن ئۇ نېسىۋىسىنى .

— قېرىغىنىڭغا ئۇنداق ئالدىراپ تەن بەرمە ، ئاداش . ھەرھالدا ئوبدانراق ئىگە بولۇپ قوي . تەشەببۇسكارراق بولۇپ نېسىۋەڭنى ۋاقتى ـ ۋاقتىدا ئېلىپ تۇر . ھازىر جەمئىيەت بۇزۇلۇپ

كەتتى . قىزىمىزدەك شۇملار ئەرلىرىمىزنى ھەرگىز قېرى دېمەيدۇ ، بەك ئىنساپسىز بولۇپ كەتتى . كېيىن پۇشايمان يەپ ، بارماق چىشلەيدىغان ئىش چىقىپ قالمىسۇن . ياندىكى ھېسسىياتك قەدرى يوق ، كېسىپ بەرسە دەردى يوق دەپ ، كېيىن خىش قېلىپتىن چىقىپ كەتكەندە ئورنىغا كەلتۈرمەك تەس . ئۇ غوجاملارنىڭ كۆڭلىگە ئىنساپ تىلەپ ئولتاماي ، ئائىلىمىزنى ، ئەرلىرىمىزنى قوغدىمىساق ، ئىگە بولمىساق بولمايدۇ ...

— يىقىلمىغان ئاسماننى يۆلمىگىنە ، خېنىم .

— ئىختىيارىڭ ، ئىشقىلىپ مەن دەپ قويدۇم . ھاڭگا ئېشەكنىڭ تۇمشۇقى ، ئەرخەقنىڭ كۆزى قېرىمايدۇ ، دەيدىغان گەپ بار . قىز ـ چوكانلارنى كۆرگەندە سۈيۈلۈپلا كېتىدۇ ئۇلار . سېنىڭ ئېرىڭنى ئىشەنچلىك . شۇنداقتىمۇ ئېرىڭگە ئىشەنگۈچە ئۆيۈڭنىڭ بوسۇغىسىغا ئىشەن ، دەيدىغان گەپ بار ئەمەسمۇ ؟

— ۋاي خېنىم ، سەن بولساڭمۇ بېشىمنى ئاغرىتمىغىنا . گېپىڭ بولسا غاچ ـ غۇچ دە . ئىشقا كېچىكىپ قالىمەن باكا .

— مۇنداق گەپ ، ئاداش . چاينىڭ نۆۋىتى ماڭا كەلگەن ئەمەسمۇ . ئەسلىدە ئۆتكەن ھەپتە بەرسەم بولاتتى . گۈلنىسانىڭ ئوغلىنىڭ تويى پۈتلىشىپ كېچىكىپ قالدى . ئالدىمىزدىكى شەنبە كۈنى بىزنىڭ ئادەمنىڭ مېھمانلىرى بار ئوخشايدۇ ، شۇڭا بۈگۈن ئولتۇرۇۋېتەيلى ، دېگەن .

— ھە ، مەيلى ، — دېدى زۆھرە خانىم بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ ، — رېستورانىڭ ئورنىنى بېكىتتىڭمۇ ؟ باشقىلار خەۋەر تاپتىمۇ ؟

— بىسمىللاسىدا ساڭا تېلېفون قىلىۋاتىمەن . «كۆكلەم» رېستورانىغا بارايلىمىكىن دەۋاتىمەن . قورۇملىرىمۇ خېلى تەملىك ، مۇلازىمىتىمۇ شۇنداق ياخشى . ناخشا ـ مۇزىكىلىرىنىڭمۇ باشقا رېستورانلارغا قارىغاندا خېلى پەيزى بار . خاپا بولماي باشقىلارغا سەن خەۋەر بېرىۋېتەمسەن ؟

— ماقۇل .

— هەر بىرەيلەنگە بىر تالدىن شارپا ئېلىۋالدىم . ئۆتكەندە مەرەمنىسا بىر تالدىن پايپاق تارقاتقانتى ، كىيىسەم ، بىر كۇنلۇكمۇ بولمىدى ، ئۇ ژىرىكىنىڭ پايپىقى . چىدىغانغا چىقارغان دەپ شارپا ئالدىم تازا . سەن بىلەن ئۆزۈمگە قىزىل رەڭلىكنى ، باشقىلارغا ئوسما رەڭلىكنى ئالدىم . بوپتۇما ؟

— ھامىنى ئالغاندىكىن ھەممەيلەنگە ئوخشاش رەڭلىكنى ئالساڭ بوپتىكەن . بەزىلەرنىڭ كۆڭلىگە كېپقالمىسۇن دەيمەنا . باھاسى ئوخشاشتۇ ؟

— باھاسىغۇ ئوخشاش .

— شۇنداق قىل ، ئاداش ، ئالماشتۇر . رەڭگى ئوخشاش بولسۇن .

— ھەممىسى قىزىل رەڭلىك بولسۇنمۇ ئەمىسە .

— قىزىل رەڭلىكى بەك ياش كېلىپ قالامدۇ ، قانداق ؟

— بىزمۇ تېخى ئۇنچە قېرىپ كەتمىدۇق ، ئاداش . چەت ئەلنىڭ كىنولىرىنى كۆرگەنسەن . ئانىمىزدەك ئاياللارمۇ قىپقىزىل كىيىملەرنى كىيىدىكەنغۇ ؟ ئۇرۇمچىنىڭ ئاياللىرىنىڭ كىيىنىشىنىغۇ دېمەيلا قويايلى . ئۇنداق ئالدىراپ قېرىۋالمايلى ئەمدى .

— ماقۇل ، شۇنداق بولسۇن ئەمىسە . سائەت ئالتىگە دەپ قويسام بولامدۇ ؟

— سائەت بەشكە دەپ قويغىن . بىلمىسەنغۇ ؟ ۋاقتىنى بىر سائەت بۇرۇن دەپ قويمىساق ، بەزىلەر كېچىكىپ كېلىپ ئادەمنى جىلە قىلىۋېتىدۇ .

— ھەي ، بىزنىڭ مۇشۇ ۋاقىت كۆزقارىشىمىزنىزە .

— سەنمۇ شۇ . داۋاملىق ھەممەيلەننىڭ كەينىدە سىيپىلىپ كېلىسەن .

— زۇۋانىڭنى يېغ ھەي ، ئەتىگەندە ئادەم تىللىماي .

— خوش ئەمىسە ، كەچتە كۆرۈشەيلى .

— خۇدايىمغا ئامانەت .

زۆهره خانىم تېلېفوننى قويۇۋېتىپ كىيىم ئىشكاپىغا قاراشقا باشلىدى . ھەئە ، شۇ تاپتا ئۇ كەچتە چايغا كىيىپ باردىغانغا كىيىم دىتلاۋاتاتتى .

«قايسى كىيىمىمنى كىيىپ بارسام بولار . گۈلسۈم دېگەن داغۋازغۇ ھەقچان يېڭى كىيىم كىيىپ باردۇ . قۇربان ھېيتىنىڭ بۇ تەرىپىدە بىرەر قۇر كىيىمۇ كىيمەپتىمەن . ھېچبولمىسا ھېلىغىچە بازارغا چىقىپ بىرەر تال يېڭى كوپتا ئالسام قانداق بولار . ئاپلا ، ئالتۇن زەنجىرىمنى تېخىچە ئۇلاتمىغانىدىم . دەرھال شۇنى ئۇلىتىۋالغاچ ، باھانىدە پەردازلىتىۋالاي . پاسونىنى ئۆزگەرتىۋەتسەم قانداق بولار . شۇنداق قىلاي ، چايدىكى خوتۇنلار يېڭىدىن ئالغان ئوخشايدۇ دەپ قالسۇن . شۇ باھانىدە بىرەر تال ئۈزۈك سوقتۇرۇۋالىدىغان گەپمىكىنيا . ھەممىسىنىڭ بەش ـ ئالته تالدىن ئۈزۈكى بار . پەقەت مېنىڭلا ئىككى تال ... »

2

قادىر ئەپەندى تەقەززالىق بىلەن ئىشكىنىڭ قوڭغۇرىقىنى باستى . بەستلىك كەلگەن ، ئوتتۇرا ياشلىق ئەرلەرگە خاس سەمرىپ ، قورساق سالغان بۇ ئادەم ئۇچىنچى قەۋەتكە چىقىپ بولغۇچە خېلىلا ھاسىراپ قالغانىدى . ئەزەلدىن ئايالىنىڭ ئىشىك ئېچىپ بېرىشىگە كۆنۈپ قالغاچقىمىكىن يېنىدىكى ئاچقۇچنى ئىشلەتمەيتتى .

ئىشكىنى چوڭ قىزى ئاچتى .

— كەلدىڭىزمۇ ، دادا ، — دېدى قىزى ئەدەپ بىلەن ۋە دادىسىنىڭ چاپىنىنى سالدۇرۇشقا كىرىشتى .

— ئانىڭىز تېخى ئىشتىن كەلمىگەن ئوخشىمامدۇ ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى چاپىنىنى كىيىم ئاسقۇچقا ئېسىۋاتقان قىزىغا دوپپىسىنى تەڭلەپ تۇرۇپ .

— ياق ، تېخى ، — دېدى پەرىدە .

قادىر ئەپەندى قىزىنىڭ جاۋابىغا ئىشەنمىگەندەك ئۆيىنىڭ ئىچىگە سەپسالدى . ھەئە ، ئۇنىڭ ھارغىن كۆزلىرى يىگىرمە سەككىز يىللىق قەدىناسىنى ئىزدەۋاتاتتى .

«بۇگۈن ئەجەب كەچ قاپتۇغۇ ؟ ئادەتتە ھەممەيلەندىن بۇرۇن كېلىپ بولاتتى» .

ھەئە ، سىرتتىن كىرىپلا : «ئانام قېنى» دەپ سوراش بالىلارنىڭ ئادىتى . «ئاناڭ قېنى» دەپ سوراش ئەرلەرنىڭ ئادىتى . قادىر ئەپەندى ئايىغىنى سىلىۋېتىپ ، خۇرۇم ساپاغا چۆكۈپ تىزگىنەك ئارقىلىق تىلىۋىزورنى ئاچتى . ئۇنىڭ ئۆيگە كىلىپلا كەچلىك تاماق پىشقۇچە تىلىۋىزور كۆرگەچ چاي ئىچىدىغان ياكى مېۋە ـ چېۋە يەيدىغان ئادىتى بار ئىدى . ئايالى ئۇنىڭ رايى بويىچە ياكى چاي ئەكىلىپ بېرەتتى ، ياكى مېۋە ـ چېۋە ئەكىلىپ بېرەتتى . ھاۋا ئىسسىق بولغاچقىمۇ ، ئۇ ئۇسساپ قالغان بولۇپ ، كۆڭلى مۇزدەك چاي تارتىپ قالغانىدى . قىزلىرى بولسا ئانىسىنىڭ يوقلۇقىنى چاندۇرۇپ دادىسىغا ئۇسسۇلۇق بېرىشنى ئۇنتۇغانىدى . ھەممە ئىشنى ئانىسى قىلىپ كۆندۈرۈپ قويغان بولغاچقىمۇ ، ئۇلار دادىسىنىڭ بۇ ئادىتىنى بىلمەيتتى . قادىر ئەپەندى بىرئاز كۈتۈپ ئولتۇرغاندىن كېيىن ئاخىر ئېغىز ئاچتى .

— قايسىكلار بار ، هاي ، ماڭا ئۇسسۇلۇق بېرىكلار .

ياتاق ئۆيىدە تىلىۋىزور كۆرۈپ ئولتۇرغان قىزلار دادىسىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلىمىدى .

بىتاقەت بولغان قادىر ئەپەندى قىزلىرىنىڭ ئىسمىنى بىر ـ بىرلەپ چاقىردى .

— پەرىدە ! پەزىلەت ! پەخرىئاي ؟ نېمە ئىش قىلىۋاتىسىلەر ؟

پەرىدە يۈگۈرۈپ چىقتى .

— بىرنېمە لازىمىدى ، دادا ؟

— ئۇسساپ كەتتىم . بىر پىيالە سوغۇق چاي بېرىڭ .

پەرىدە هايالىشمايلا بىر پىيالە چاي كۆتۈرۈپ چىقتى ـ دە ، دادىسىنىڭ ئالدىغا ئەدەپ بىلەن قويدى .

قادىر ئەپەندى پىيالىنى قولىغا ئېلىپ سورىدى :

— نېمە ئىش قىلىۋاتىسىز ، قىزىم . سىگىللىرىڭىز تېخى كەلمىدىمۇ ؟

— پەزىلەت بىلەن تېلېۋىزور كۆرۈۋاتقان ، — دېدى پەرىدە ، — پەخرىئاي تېخى كەلمىدى .

— تاماق ئەتمىدىڭىزمۇ ؟

— مەنمۇ تېخى سىزنىڭ ئالدىڭىزدىلا كېلىپ تۇرغان . پەزىلەت مەندىن بۇرۇنراق كەپتىكەن ، تاماققا تەييارلىق قىلماي ئولتۇرۇپتۇغۇتاك .

— دۆڭگەشكە ئەجەب ئۇستا جۇمۇ ئاچا سەن ، — دېدى ياتاق ئۆيدىن چىققان پەزىلەت ئاچىسىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ ، — مەنمۇ ناھايىتى بەش مىنۇت بۇرۇن كەلدىم شۇ .

— شۇنداق بولسىمۇ تاماققا تەييارلىق قىلغاچ تۇرسىڭىز بولمامدۇ ؟

— نېمە تامىاق يېگۈڭلار بارلىقىنى بىلەلمەي ئانامغا ساقلاپ ، — دېدى پەزىلەت تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ .

— ئانىڭىز بولمىسىمۇ ئۆز ئالدىڭىزغا تاماققا تۇتۇش قىلغاچ تۇرسىڭىز بولمۇپتتىغۇ ؟

شۇ ئەسنادا ئىشىك قوڭغۇرىقى جىرىڭلىدى . پەرىدە سىگىلىسىغا كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ قويۇپ ئىشىك ئاچقىلى ماڭدى .

ئۆيگە ئىنىسى پەخرىدىن كىرىپ كەلدى . ئۇ بالىنىڭ ئوچىنچىسى بولۇپ ، پەرىدە بىلەن پەزىلەتتىن كىچىك ئىدى .

— تاماق پىشتىمۇ ؟ — سورىدى ئۇ ئولتۇرار - ئولتۇرمايلا ئاچىلىرىغا قاراپ .

قىزلار ئىنىسىغا نارازىلىق بىلەن ئالايدى .

— سېنىڭ مۇشۇ تويماس قارنىڭلا بار . ئىشكتىن كىرە - كىرمەيلا يەيمەنلا دەيسەن ، — دېدى پەزىلەت ئاچچىقىنى ئىنىسىدىن ئېلىپ ، — مەنمۇ ئىشتىن ئەمدى كەلدىم .

— هەي ... ئانام بولمىسا هەممەيلەن ئاچ قالمىز زادى ، — دېدى پەخرىدىن غودۇڭشۇپ ، — سىلەرمۇ چوپچوڭلا قىز بالا بولغاندىكىن ، ئانامغا قاراپ ئولتۇرماي تاماق ئەتكەچ تۇرساڭلار بولمامدۇ ؟

— ئوغۇل بالا تاماق ئەتسە بولمامدىكەن ، — دېدى پەرىدە نارازلىقىنى بىلدۈرۈپ ، — سېنىڭمۇ قولۇڭنىڭ پەنجىسى بەش . قولۇڭدا پىچاق بىلەن چۆمۈچ تۇرىدۇ . بىز بولمىساق ئاچلىقتىن ئۆلۈپ قالما ، يەنە .

— سەندەك ئاچىلىرىم تۇرۇپ قازان بېشىدا ئۆمىلەپ يۈرسەم سەت تۇرار ، يەنە . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، مەن دېگەن ئوغۇل بالا تۇرسام .

— ئوغۇل بالا تاماق ئەتسە بولمايدۇ دەيدىغان گەپ يوقتۇ ، — دېدى پەزىلەت .

— ئۇنداق گەپ بولمىغان بىلەن ئەزەلدىن قائىدە ئاشۇنداق ، — دېدى پەخرىدىن ئاچىلىرى بىلەن زاكونلىشىپ ، — يىراقنى قويۇپ يېقىنىلا مىسال ئالاي . مۇشۇ ياشقا كىرىپ دادامنىڭ بىرەر قېتىم تاماق ئەتكىنىنى ، قازان بېشىغا كېلىپ باققىنىنى كۆرمەپتىمەن . نېمە ئۈچۈن شۇنداق ؟ چۈنكى دادامۇ ئوغۇل بالا ـ دە . قانداق ، ئەمدىغۇ چۈشىنىشلىك بولغاندۇ ، خانلىرىم .

— تولا ھەددىڭدىن ئاشما ، — دېدى پەزىلەت ئىنسىغا ھومىيىپ .

— يەنە شۇنىمۇ دەپ قويماي ، — دېدى پەخرىدىن پېتىنى بۇزماي ، — ئانامنى كېلىپ تاماق ئېتىپ بېرەرمىكىن دەپ خام خىيال قىلماڭلار . ئانام چايغا كەتتى .

— چايغا كەتتى دەمسەن ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى .

— ھەئە ، — دېدى پەخرىدىن ، — چۈشلۈك تاماقنى ھېچقايسىڭلار كەلمىدىڭلار . ئانام ماڭا ، داداڭ بىلەن ئاچىلىرىڭغا دەپ قوي ، كەچتە تاماق ئېتىشكە چولام تەگمەيدۇ ، ئاچىلىرىڭ بىر

نەرسە قىلىپ بەرسۇن ، كەچتە چىيىم بار ، دېگەن .
— ئانامغۇ قىزىق ئىكەن . چاي دېگەننى جۇمە ، شەنبە كەچكە توغرىلىماي ، ھەپتە ئارىلىقىدا چاي ئويناپ ، — دېدى پەزىلەت .
— چۇشتە مەن بىر دوستۇم بىلەن بىللە تاماق يېگەنتىم . شۇڭا ، ئۆيگە كېلەلمىگەن . ماڭا بۇرۇنراق تېلېفون قىلىۋەتسەڭ بولمامدۇ ، — دېدى پەرىدە .
— بۇ گېپىڭ كەچتە تاماق پىشماسلىقىنىڭ سەۋەبى بولالمايدۇغۇ دەيمەن ، ھەقىچان ، — دېدى پەخرىدىن ، — ئانامغا ساقلاپ تاماق ئەتمىگىنىڭلارغا ئىقرار بولدۇڭلارغۇ ئاخىر . پەرىدە ئاچا ، بۇنىڭدىن كېيىن ھېلىقى دوستۇڭ بىلەن بىللە تاماق يېسەڭ ماڭىمۇ ھايت دەپ قوي ، باھانىدە تونۇشۇۋالاي .
— ھەددىڭدىن ئاشما ، — دېدى پەرىدە ، — ماۋۇ قېلىن شۇمىنىڭ ئىزا تارتماي دەۋاتقان گېپىنى .
— گېپىمنى خاتا چۇشىنىۋالما ، ئاچا ، — دېدى پەخرىدىن شوخلۇق بىلەن كۈلۈپ ، — مەن سېنىڭ قىز دوستلىرىڭ بىلەن تونۇشۇۋالاي دېمىدىم . سېنى چۇشلۇك تاماققا ئالاھىدە تەكلىپ قىلغان ھېلىقى دوستۇڭ بىلەن تونۇشۇپ قويای دەيمەن . گېپىم چۇشىنىشلىك بولغاندۇ ؟
— ئاغزىغا بىر تەستەك سالىمەن باكا ، كاس ـ كاس شۇمىنىڭ ، — دېدى پەرىدە دادىسىنىڭ ئالدىدا خىجىل بولۇپ .
ئاچىسىنىڭ جىلە بولغىنىنى كۆرۈپ پەزىلەت پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .
— بولدى ، ئۇششاق گەپنى ئاز قىلىپ تاماق ئېتىڭلار ، — دېدى قادىر ئەپەندى قاپىقىنى تۇرۇپ .
— سەن خېمىر يۇغۇرۇشقا تۇرامسەن ياكى كۆكتات ئاقلاشقىمۇ ؟ — سورىدى پەزىلەت ئاچىسىغا قاراپ .
— خېمىرنى ئۆزۈڭ يۇغۇ ، مەن كۆكتات ئاقلايمەن ، — دېدى پەرىدە قاپىقىنى تۇرۇپ .
— ئېشىنىڭ ئاسىنىنى تاللاشقا بەك ئۇستا جۇمۇ ، سەن ، —

دېدى پەزىلەت نارازى بولۇپ ، — تاماقتىن كېيىن قازان ـ قومۇچلارنى ئۆزۈك يۇيسەن ، ئەمىسە .

— بىرەر قېتىم سەن يۇساك قولۇڭنىڭ سىرى چۈشۈپ كەتمەس .

— بولدى ، بولدى ، خانلىرىم . مۇشۇنداق تالاشقىلىى تۇرساڭلار ، ئەتكەن تامىقىڭلار پىشىپ بولغۇچە تاڭ ئېتىپ كەتمىسۇن يەنە . ھېلىمۇ قورساق ئېچىپ كورىكىراپ كەتتى ، — دېدى پەخرىدىن ئورنىدىن تۇرۇپ ، — جۇرۇڭلار ، سىرتقا چىقىپ تاماق يەيلى . مەن مېھمان قىلاي .

— ھە ، ما گېپىڭ جايىدا . ئەمدى ئوغۇل بالىدەك گەپ قىلدىڭ ، مانا ، — دېدى پەرىدە چىرايىغا ژىللىدە كۈلكە يۈگۈرتۈپ .

— شۇنداق قىلايلى . مېھمان قىلىدىغان ژاقتىكىمۇ بولۇپ قالغان سېنىڭ ، — دېدى پەزىلەت ، — بىردەم ساقلاپ تۇرۇڭلار ، مەن كىيىم ئالماشتۇرۇۋالاي .

— بولمايدۇ . بۇگۈن تاماقنى ئۆيدە يەيمىز . تامىقىڭلارنى ئېتىۋېرىڭلار ، — دېدى قادىر ئەپەندى قاپىقىنى تۇرۇپ .

«چوپچوڭلا قىز باللا تۇرۇپ ئانىسى بولمىسا تاماق ئېتەي دېمىگەن . مۇشۇنداق كېتىۋېرىدىغان بولسا ، بۇگۈن ـ ئەتە توي قىلىپ خەقنىڭ ئۆيىگە بارغاندا قانداق قىلىدۇ . بۇگۈن بۇلار تاماق ئەتسۇن زادى ... »

— ژايجان ، ماقۇل دەڭە ، دادا ، — دېدى پەزىلەت دادىسىغا ئەركىلەپ ، — پەخرىدىن مېھمان قىلاي دېگەندىكىن سىرتتا تاماق يەيلى .

— شۇنداق قىلايلى ، دادا ، — دېدى پەرىدەمۇ سىڭلىسىغا بولۇشۇپ ، — تاماق پىشىپ بولغۇچە قورسىقىڭىز ئېچىپ كېتىدۇ .

— تولا گەپ قىلماي تاماققا تۇتۇش قىلىڭلار ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ماقۇل دېگىنە ، دادا ، سىرتتا تاماق يەيلى ، — دېدى پەخرىدىن دادىسىغا ئىلتىجا قىلىپ ، — ھازىر تاماق ئەتسە نە ژاختا

پىشىدۇ . شۇ تاپتا قورسىقىم ئېچىپ كوركىراپ كېتىۋاتىدۇ . سىزنى راسا مېھمان قىلىۋالاي .

— ئاناڭنىچۇ ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى ئوغلىغا قاراپ .

— ئانام بۇگۈن چايدا مېھمان بولغاندىكىن ، بىزمۇ سىرتتا مېھمان بولايلى ، دادا ، — دېدى پەزىلەت يالۋۇرۇپ ، — ئاناممۇ خاپا بولۇپ كەتمەيدۇ .

— ئاناڭلار بىرەر ۋاخلىق مېھماندارچىلىقتىن قېلىپ قالسا خاپا بولۇپ قالىدىغان ئايال ئەمەس ، — دېدى قادىر ئەپەندى چۈشەنچە بېرىپ ، — بىراق ، ئاناڭلارنى ئايرىپ قويۇپ سىرتتا تاماق يېسەك قانداق بولىدۇ . بوپتۇ ، پەخرىدىن مېھمان قىلسا قىلسۇن . لېكىن ، بۇگۈن كەچتە ئەمەس ، ئەتە كەچتە مېھمان بولايلى . ئاناڭلار ، يەنە تېخى سىڭلىڭلار پەخرىئاي خەۋەر تاپسۇن . بىر ئائىلە كىشىلىرى تولۇق جەم بولۇپ مېھمان بولايلى ، — ئاندىن پەخرىدىنگە قاراپ دېدى ، — سەنمۇ چىداپ رېستوراندا مېھمان قىل ئەمىسە .

— ماقۇل ، دادا ، — دېدى پەخرىدىن نائىلاج ، ئاندىن ئىككى ئاچىسىغا قاراپ شوخلۇق بىلەن كۆز قىستى ، — قېنى خانلىرىم ، يەنىلا ئاشخانىغا قاراپ قەدەملەپ مارش . ھەربىكىتىڭلار چاققان بولسۇن . پېقىر ئىنىڭلار ئەتكەن ئېشىڭلار پىشىپ بولغۇچە مېۋە بىلەن قورسىقىمنى گوللاپ تۇرارمەن .

— پەخرىئاي دېگەن شۇم مۇشۇ ۋاختىچە ئۆيگە كەلمەي نەدە يۈرىيدىكىن ، — دېدى پەرىدە غوتۇلداپ .

— ئەمدى پەخرىئايغا بەس سالاي دەمسەن ، ئاچا ، — دېدى پەخرىدىن چېقىشىپ .

— ئىشىڭنى قىلە ، ئارتۇق ئىشقا ئارىلاشماي ، كۆزۈم سەتى شۇم .

— بايا چىرايلىق ئۇكام دەۋاتاتتىڭ ، بىردەمدىلا سەت شۇم بولۇپ قالدىممۇ دەيمەن .

— ئاغزىغا بىر تەستەك يەيدۇ باكا .

— ئۆزۈڭنى تۈتۈۋال ، ئاچا . سېنىڭ تەستىكىڭگە قورساق تويمايدۇ . ئەگەر تەستەك بىلەن قورساق تويغۇزالىساڭ ، ئاشۇ مەززىلىك تەستىكىڭنى ئاۋۋال دادامغا يېگۈز .

پەردە ئىنىسىغا بىرنى ئالىيىپ قويۇپ ئاشخانىغا قاراپ ماڭدى .

— پەزىلەت ئاچا ، توڭلاتقۇدا مېۋە بولسا ئاچىقىۋېتە .

— چولىسى تەگمەيدىكەن دەپ قوي .

قادىر ئەپەندى بالىلىرىنىڭ گېپىدىن ھۆزۈرلىنىپ كۈلدى ۋە پەخرىدىنگە قاراپ بۇيرۇق قىلدى .

— قوپە ، ئاداش ، بۇيرۇقۋازلىقنى ئاز قىلىپ ، ئۆزۈڭ قوغۇن تىلىپ چىق . شۇنىڭ بىلەن بولسىمۇ قورساقنى گوللاپ تۇرايلى .

3

«گۈلدەك ياشلىق» دېسكوخانىسى چەت ئەل تولغىما ناخشىلىرىنىڭ چۇقان ـ سۇرەنلىرى بىلەن بۇ يەرگە تۇنجى كىرگەن ئادەمگە ھازىرلا پارتلاپ كېتىدىغاندەك تۇيغۇ بېرەتتى . شەھەرنىڭ مەركىزىدىكى سودا سارىيىنىڭ يەر ئاستى قىسمىغا جايلاشقان بۇ دېسكوخانىغا تىقىلىۋېلىشقان ياشلار بىرەر يۈزدىن كەم چىقمايتتى . غۇۋا ئالا ـ يېشىل چىراغ يورۇقىدا بۇ ياشلارنىڭ چىرايىنى ، ھەتتا جىنسىنىمۇ پەرق ئەتمەك تەس ئىدى . ھەرەڭ ـ سەرەڭ ، ساڭگىل ـ سۇڭگۇل كىيىنىۋالغان ياشلار سورۇنغا چۈشۈپ ، بەدىنىنى مۇزىكىنىڭ رىتىمىغا كەلتۈرۈپ تولغاپ ، ئەسەبىيلىك بىلەن سەكرەپ دېسكو ئويناۋاتاتتى . چېچىنى سېرىق رەڭدە بويىاپ سالۋارىتىۋالغان پەخرىئايمۇ ئاشۇ دېسكو ئويناۋاتقانلارنىڭ ئارىسىدا بار ئىدى . مۇزىكا ئاخىرلىشىشى بىلەن زالنىڭ ئىچى بىرئاز تىنچىدى . دېسكو ئويناپ تەرلەپ كەتكەن پەخرىئاي ئۆزىنى ساقلاپ ئولتۇرغان دوستلىرىنىڭ قېشىغا كېلىپ ، ئىستاكاندىكى مېۋە شەربىتىدىن ئوتلىدى . ئۇستەلدە ئۇنىڭدىن باشقا يەنە ئىككى قىز ،

ئۇچ يىگىت بار ئىدى . ئۇلارنىڭمۇ كىيىنىشى ساڭگىل ـ سۇڭگۇل ، ھەر خىل پاسوندا ياستۇغالغان چاچلىرى ئالاپەسەك بويالغانىدى .

— دېگەنبىلەن دېسكوغا ھەقىقەتەن پەيزىڭ بار جۇمۇ پەخرىئاي ، — دېدى بىر تال شۇپۇڭدەك ئورۇق يىگىت .

— شۇڭا ئۇنى دېسكو خانىشى دەيمىز ـ دە ، — دېدى سېمىزرەك غۇنچە بوي قىز .

— ئادەمنى بوشراق ئۇچۇرۇڭلار ، سىلەرمۇ مەندىن ئۇستىغۇ ، — دېدى پەخرىئاي قاپىقىنى سۇزۇپ .

— كەمتەرلىك قىلما ، ئاداش . ساڭا يەتمەيمىز ، — دېدى يەنە بىر زىلۇا كەلگەن قىز .

— نازۇكئاي راست دەيدۇ ، — دېدى ئېگىز ، خام سېمىز كەلگەن يىگىت . ئۇ يېنىدىكى گەپ قىلماي ئولتۇرغان يىگىتنى بېقىنىدى ، — قانداق دېدىم ، ئاداش . نېمانداق مۇرىمەي ئولتۇرسەن .

تەمبەلرەك كەلگەن ، بوي ـ بەستى ئېگىز ، چاچلىرى قۇلاق ، بويۇنلىرىنى يېپىپ تۇرغان ، مايسا بولغان قاپقارا بۇرۇتلىرى قاڭشارلىق چىرايىغا خويمۇ ياراشقان يىگىت پەخرىئايغا قاراپ پىسكىكىدە كۇلدى .

— شۇ تاپتا بۇ گۇزەل مەلىكىنى تەرىپلەشكە سۆز تاپالماي قېلىۋاتىمەن .

— ئۇستاتلىقىنى ماۋۇ خۇشامەتچىنىڭ ، — دېدى نازۇكئاي ، — بۇنىڭدىنمۇ ئېسىل ماختاش بولامدۇ جاھاندا .

— سەنمۇ نازۇكئايىنى ماختاپ قويە ، خانزاد ، — دېدى پەخرىئاي خام سېمىز يىگىتكە قاراپ .

— مەن ئاتىلادەك گەپكە ئۇستا ئەمەس .

— ئاغىنە بولغاندىكىن ئۆگەنسەڭ بولمامدۇ دۆت ، — دېدى نازۇكئاي چىرايلىق قاش ـ قاپىنى ئۇچۇرۇپ ، — ھېچبولمىغاندا مېنىمۇ بىرەر قېتىم مەلىكەم دەپ قويساڭ تىلىڭغا قوقاق چىقىپ قالماس .

— مەلىكەم دېيەلمىسەڭ ، خانىشىم دېسەڭمۇ بولىدۇ ، — دېدى شۇپۇڭدەك ئورۇق يىگىت .

نازۇكئاي شۇ ھامان بوينىنى شاپتۇل قاقتى :

— خانىشىم دېيىشكە سالاھىيىتى توشمايدىكەن ، دەپ قوي . ھەممەيلەن قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى .

— خەپ توختاپ تۇر ، بىر كۈنى پادىشاھىمۇ بولارمەن . شۇ چاغدا خانىشىم بولمىغىنىڭنى كۆر ، — دېدى خانزاد كۈلگەن پېتى ۋە غۇنچە بوي قىزغا قاراپ دېدى ، — قانداق دېدىم ، نېلۇپەر .

— خام خىيالىنى ئاز قىلىپ تىرىشساڭ ئۇمۇ بولۇپ قالار ، — دېدى نېلۇپەر ، — ئەسلىدىمۇ پادىشاھ ، خانىش بولغۇدەك ، شاھزادە ، مەلىكە بولغۇدەك بالىلارغۇ بىز ، — ئۇ ھېلىقى شۇپۇڭدەك ئورۇق يىگىتكە قاراپ دېدى ، — قانداق دېدىم . ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپ مېنى قوللاپ قويمامسەن ، پەرۇخ .

— تامامەن توغرا ، — دېدى پەرۇخ شوخلۇق بىلەن كۆز قىسىپ ، — مەنمۇ داۋاملىق ئۆزۈمنى پادىشاھ ، سېنى خانىش دەپ خىيال قىلىمەن .

— ئوھوش ، نېمانچە جىق پادىشاھ ، خانىشلار بۇ ، — دېدى پەخرىئاي .

— قانداق ، ئۆزۈڭنى كېنىزەكتەك ھېس قىلىپ قالغان ئوخشىمامسەن ، ئاداش ، — دېدى نېلۇپەر چاقچاق قىلىپ .

— خام خىيالنى ئاز قىلىپ ئۆيگە قايتايلى ، — دېدى پەخرىئاي ، — ۋاقىت خېلى كەچ بولۇپ قاپتۇ ، يەنە كەچ قالساق ئاتا ـ ئانىمىز خانىش ـ مەلىكىلىكىمىزنى ئىككى پۇل قىلىپ قويمىسۇن يەنە .

— نېمىگە ئالدىرايسەن ، سائەت ئەمدى ئون بولدى ، — دېدى ئاتىللا ، — يەنە يېرىم سائەت ئولتۇرايلى .

— ياق ، بولمايدۇ ، — دېدى پەخرىئاي سومكىسىنى قولىغا ئېلىۋېتىپ ، — ھېلىمۇ خېلى كەچ قالدىم . ئانام تېرەمنى تەتۇر سويمىسىلا بولاتتىغۇ .

— شۇنداق قىلايلى ، — دېدى نازۇكئاي بىلەن نېلۇپەرمۇ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ ، — سىلەردىن ئەنسىرىمىگىنى بىلەن بىزدىن ئەنسىرەيدۇ . سىلەر گۆشىيىپلا قۇتۇلسىلەر ھەقىچان . بىز كەچ قالغان ھەربىر سائەت ۋاقتىمىزغا بىر - بىرلەپ جاۋاب بېرىدىغان گەپ .

— نېمىدىن قورقاتتىڭلا ، — دېدى خانزاد تاماكىسىنى قىڭغىر چىشلەپ ، — يامىنى كەلسە ، بولغۇسى ئەرلىرىمىز بىلەن بىللە ئولتۇردۇق دېمەمسىلە ؟

— لاۋزىلاشمىغىنا ، — دېدى نازۇكئاي خانزادنى سىلكىپ .

— بۇ گەپنىڭ نېمىسى يامان ، — دېدى پەرۇخ ئېغىزىنى كالچايتىپ ھىجىيىپ ، — كۆرۈنگەن تاغ يىراق ئەمەس دەپتىكەن ، خۇدايىم بۇيرۇسا ئەتە - ئۆگۈن ئەر - خوتۇنمۇ بولۇپ قالارمىز .

— نېلۇپەر ، پەرۇخنىڭ ئاغزىغا سەن تەستەك سالامسەن ياكى ئۆزۈم بىر تەرەپ قىلىمەنمۇ ، — دېدى پەخرىئاي دوستىغا قاراپ .

— بولدى ، سىلەر ئاۋارە بولماڭلا ، قىزلا ، پەرۇخنى ئۆزۈم بىر تەرەپ قىلاي ، — دېدى ئاتىللا .

— ھە ، ما گەپ جايىدا بولدى ، — دېدى نازۇكئاي ، — يالغۇز پەرۇخنىلا ئەمەس ، خانزادنىمۇ ئۇچۇقداپ قوي . ئۇلار دەرھال بىزدىن ئەپۇ سورىسۇن .

— قاراپ تۇرۇڭلار ، ھە ، مانا ھازىر ، — ئاتىللا شۇنداق دېگەچ چاققانلىق بىلەن ئوك - سول تەرىپىدىكى ئىككى يىگىتنىڭ بوينىدىن ئېلىپ قۇچاقلىدى - دە ، چاقماق تېزلىكىدە ئۇلارنىڭ مەڭزىگە سۆيدى ، ئاندىن قىزلارغا ئاڭلىتىپ تۇرۇپ دېدى ، — رەھمەت ئاغىنىلەر . مېنىڭ كۆڭلۈمدىكى گەپنى دېدىڭلار . ھېلىمۇ بىزنىڭ ئۆيلىنىدىغان ۋاقتىمىز بولۇپ قالدى ئەمەسمۇ .

يىگىتلەر قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى .

قىزلار نارازىلىق بىلەن چۈرقىراشتى .

— قېلىن ، ئەسكى تازلار .

قىزلار يامانلىغانىنى قىلىپ سىرتقا ماڭدى .

يىگىتلەر ھېسابنى ئۇزۇپ چىققاندا ، قىزلار دېسكوخانىنىڭ ئالدىدا ئۇلارنى ساقلاپ تۇراتتى .

— ئەسلىدە سىلەرنى ساقلىماي كېتىۋېرەيلى دېگەن ، — دېدى نېلۇپەر چاقچاق قىلىپ ، — ئەمما سىلەرنى قاراڭغۇدا ئۆيىنى تاپالماي تېنەپ قالمىسۇن ، دېيىشتۇق .

— ياخشى ئويلاپسىلەر ، رەھمەت ، — دېيىشتى يىگىتلەر .

ئاندىن ھەرقايسىسى ئۆز جۇپتىلىرى بىلەن تۇن قوينىغا سىڭىپ كەتتى .

4

ھەپتە ئارىلىقى بولغاچقىمۇ ، «كۆكلەم» رېستورانىدىكى ئۇستەللەر خېلىلا بوش ئىدى . رېستوراندا ئۇچ ئۇستەللا مېھمان بار ئىدى . ئۇسسۇل سەھنىسىگە يېقىنراق بىر ئۇستەلدە بەش - ئالتە نەپەر ئەر ھاراق ئىچىشۋاتاتتى . ئۇلاردىن ئىككى ئۇستەل ئارىلىق قالدۇرۇپ ئولتۇرغان مېھمانلار بىر ئائىلە كىشىلىرى بولسا كېرەك . ياشانغانلار ، ئوتتۇرا ياشلىقلار ، ياشلار ۋە بالىلاردىن تەركىب تاپقان مېھمانلار ئۇستەلگە پاتمايلا قالغانىدى . بۇ ئىككى ئۇستەل مېھمانلاردىن يىراقراق بولغان دېرىزە تەرەپتىكى ئۇستەلدە زۆھرە خانىمنىڭ چاي ئىچىناۋاتقان دوستلىرى ئولتۇرۇشقانىدى . مېھمانلار تەلەپ قىلمىدىمۇ ياكى ناخشىچىلارنىڭ ناخشا ئېيتقۇسى كەلمىدىمۇ ، ئەيتاۋۇر سەھنىدە ناخشىچىلار كۆرۈنمەيتتى . VCD ئاپپاراتىدىن چىقىۋاتقان مۇزىكا زال ئىچىدە لەرزان تەۋرەيتتى . بىر - بىرىدىن سۆزلەتلىك ياسىنىشقان ، ئالتۇن زىبۇزىننەتلىرىنى قۇلاق ، بويۇن ، بىلەك ، بارماقلىرىغا تولۇق ئېسىشقان خانىملار ئۇستەلدىكى قورۇمىلارغا ئېغىز تېگىشكەچ ئۇشتاق گەپكە چۈشۈشكەنىدى . زۆھرە خانىمنۇ نۆۋەتتى كەلگەندە ئانچە - مۇنچە گەپكە ئارىلىشىپ قويۇپ ، ئۆزىنى چوڭ سۈپەت تۇتۇشقا تىرىشىپ ئولتۇراتتى ، ئەمما ئۇنىڭ ياسالما قىياپىتىنى مانا مەن دەپلا

ئاشكارىلىنىپ قالغانىدى . ھەئە ، سورۇننى بېشىغا كىيىپ سۆزلەۋاتقانلارمۇ ، گەپكە قولاق سېلىپ ئولتۇرغاندەك قىلغان بىلەن ، ئىچىدە مەنسىتمەي ئولتۇرۇۋاتقانلارمۇ ، نۆۋىتى كەلگەندە گەپنى تارتىۋېلىپ سۆزلەۋاتقانلارمۇ ، ئانچە ـ مۇنچە گەپكە قوشۇق سېلىپ قويىدىغانلارمۇ ، ئۇندىمەي ئۆز خىيالىي بىلەن ئولتۇرغانلارمۇ بار ئىدى .

— ۋاي شۇ ئوغلۇم بەك ۋاپادار بالا بولدى ، — دەپ سۆزلەۋاتاتتى ئايشەم خانىم ، — ئۆزىمۇ پەقەتلا جىم تۇرمايدۇ ، بەك يۇرۇشى بار ، تاپاۋىتى بەلەن . ئالغان ماڭاشىنى سىنىت ئۇيان ـ بۇيان قىلماي ، ۋاي ئانا ، خەجلىسلە ، دەپ ماڭا بېرىدۇ . ۋاي مېنىڭ ماڭاشىممۇ ئۆزۈمگە كەڭتاشا يېتىدۇ ، ئۆزۈڭ خەجلە بالام دېسەم ، مېنىڭمۇ خەجلىگۈدەك پۇلۇم بار ، بۇ پۇلغا كۆڭۈللىرى تارتقانىنى ئېلىپ يېسىلە ، كىيىسلە ، دەيدۇ . بىر قىسىم بالىلار بولسا بۇ كەمگىچە نەچچە خوتۇن ئېلىپ يولغا سېلىپ بولاتتى . ئوغلۇم بەك ئەخلاقلىق بولغاچقا ھازىرغىچە بىرەر قىزنى ئالمىمەن دەپ ئۆيگە باشلاپ كەلمىدى . دادىسى بىرنەچچە قېتىم يېشىڭ خېلى چوڭ بولۇپ قالدى ، ئەمدى ئۆيلەنگىن دېسە ، ئالدىراپ كەتمەيلى ، دادا ، دەيدۇ . ھەقىچان شەھىرىمىزدە دىتىغا ياققۇدەك قىز چىقمىدى بولغاي ، ئوغلۇمغا . خۇدايىم بۇيرۇسا ، ئۆزۈم چېكىپ تاللاپ تۇرۇپ تىرناقتا توختىغۇدەك بىر قىز تاپمىسام ...

ئايشەم خانىمنىڭ ۋالاقلاشلىرى زۆھرە خانىمنىڭ زىتىغا تەگكەنىدى . ئۇ قولىدىكى ئىستاكاننى ئۇستەلگە تاققىدە قويۇپ لەۋلىرىنى پۇرۇشتۇردى .

«ئوغلى بار ئادەم شۇنچىۋالامۇ پو ئاتقان بارمۇ . خەپ مېنىڭ قىزلىرىممۇ ئوغۇل بولۇپ قالغان بولسىچۇ . زەي سالماي پۇ ئېتىپ كېتىشلىرىنى ، داغۋاز . كىم بىلىدۇ ، قىز سوراپ بېرىپ كىملەرنىڭ بوسۇغىسىنى قېزىۋەتمىدى . بۇ شەھەردە ئوغلۇمغا يارىغۇدەك قىز چىقمىدى دەپ كېتىشلىرىنى ، ھالىغا باقماي . خەقمۇ قىزىنى تەستە باقىدۇ ، مانا ، كېلىن قىلىۋالسىلا دەپ ئىككى

قوللاپ تۇتمايدۇ خەققە . مېنىڭ ئالدىمغا قىز سوراپ كېلىپ باقسۇنچۇ قېنى ، كۆرسەتمەيدىغان بولسام ، ئوغلى شۇنداق ئېسىل بالا بولغانمىدۇيا ؟ مۇشۇنداق كاسىلداپ يۈرۈپمۇ ئوغلىنى قېرىتىۋېتىدىغان ئوخشايدۇ بۇ خوتۇن . ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىن بولۇپ كىرگەن قىزنىڭمۇ جېنىغا ۋاي ... »

ئايشەم خانىمنىڭ گېپىگە پاتمە خانىمنىڭ قوشۇق سېلىشى زۆھرە خانىمنىڭ خىيالىنى چالغىتىۋەتتى .

— ئوغلۇم بار دەپ ئۇنچە چوڭ سۆزلەپ كەتمەيلى . بىزمۇ قىزلىرىمىزنى كۆز قارىچۇقىمىزدەك ئەتىۋارلاپ چوڭ قىلغان ، — پاتمە خانىم ئادەتتە ئانچە گەپ يوشۇرۇپ ئولتۇرمايدىغان ، گەپكە گەپ توغرا كەلگەندە يۈز ئاياپ ئولتۇرمايدىغان ئايال ئىدى ، — سىلەرنىڭ ئوغلۇڭلارمۇ ئاغزىدا گۈل چىشلەپ ، قولىدا ئالتۇن تۇتۇپ تۇغۇلمىغان بولغىيدى ھەقىچان .

— شۇنى دەيمەن ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ، — قىز بالا دېگەن كۆيۈمچان ، ئانىنىڭ قولىغا يېقىن كېلىدۇ . مېنىڭمۇ ئىككى ئوغلۇم ، ئىككى قىزىم بار . ئوغۇل بالا دېگەن چوڭ بولۇۋالسىلا تالادىن كىرگىلى ئۇنىمايدىكەن . ئاشۇ ئىككى قىزىم ئۆيدە قولۇمنى سۇغا تەققۇزمايدۇ ، ئاش ـ تامىقىمنى ئېتىدۇ ، كىر ـ قېتىمنى يۇيىدۇ . ئۆي ئىشلىرىنىڭ ھەممىسى شۇلاردىن ئاشمايدۇ . تېخى ، ۋاي جېنىم ئانا ، ھېرىپ كەتتىڭ ، دەپ ئىشتىن كېلىپ بولغۇچە پۇت ـ قوللىرىمنى تۇتۇپ قويىدۇ .

— مېنىڭ قىزلىرىمنى دېمەمدىغان ، — دېدى زۆھرە خانىممۇ ئۆزىگە سۆزلەش پۇرستى كەلگەنلىكىنى ھېس قىلىپ ، — ئىشتىن قايتىپ كەلسە بىردەم جىم تۇرمايدۇ . ھەرقاچان تامىقىم تەييار . قولۇمنى ئاش ئېتىمەن دەپ خېمىرغا ، كىر يۇيىمەن دەپ سۇغا تىقمايمەن . شۇڭىمۇ تاماق ئېتىشنى ئۇنتۇپ قالغىلى تۇردۇم . قىز بالا باقسا ئادەم بالدۇرلا راھەتكە چىقىپ قالىدىكەن . ئۇ ئۇچ قىزىمنىڭ بىر ـ بىرىگە ئامراقلىقىنى دېمەمدىغان . ۋاي ئاچا ، ۋاي سىڭلىم دېيىشىپ ئۆي ئىشىنى بەس ـ بەستە

قىلىدۇ ...

زۆھرە خانىم سۆزلەۋېتىپ خۇدۇكسىرەپ ، باشقىلارغا يەر ئاستىدىن قاراپ قويدى ، كۆڭلى ئەسكى بولدى .

«ۋاي بۇ جۇۋاينىمەكلەر دەۋاتقانلىرىنىڭ بىرىنى قىلغان بولسا كىمنىڭ دەردى . خەپ ، ئۆيگە بارغاندىن كېيىن راسا بىر ئەدىپىنى بېرىپ ، ئۆي ئىشلىرىغا سالمايدىغان بولسام . قىز بالا باققانىنىڭ تۈزۈك راھىتىنىمۇ كۆرمىدىمغۇ . شۇ تاپتا مەنغۇ بۇ يەردە زەي سالماي پو ئېتىپ ، ئېسىل مەزىلەرنى يەپ ئولتۇرۇپتىمەن . ئۇ جۇۋاينىمەكلەر دادىسىغا بىرەر قاچا ئاش ئېتىپمۇ بەرگەنمىدۇ ؟ ئاشۇ ئادەم ، ئاچ قالمىسا بولاتتىغۇ ؟ بولمىسا ، رېستوراندىن بۇرۇنراق قايتىپ كەلسىلە بولماسمىدى دەپ كوتۇلدىغىلى تۇرىدۇ ئادەمگە . ئۇ جۇۋاينىمەكلەرنىڭ ئاشۇنداق ئەركە ، ھۇرۇن ، بولۇمسۇز كۆندۈرۈپ قويغانمۇ ئاشۇ ئادەم بولمىسا . ئاچ قالسىمۇ ھەق ، ئەمدى مېنىڭ باشقۇرۇشۇمغا ئارىلىشۋالسۇنچۇ قېنى ... »

ئەمدى پاراڭ باشقا تېمىغا كۆچكەنىدى .

— مەن «چىننۇرى» پەردار بۇيۇملىرىنى ئىشلىتىۋاتىمەن .

— ماڭا «چىننۇرى»نىڭ مايلىرى تازا ياقمىدى ، «رۇخسار» نىڭكىنى ئىشلىتىۋاتىمەن .

— «چىننۇرى»نىڭ مايلىرى شۇنداق ياخشىغۇ . ھېلىقى قورۇقتىن ساقلاش يۈز مېيى بارغۇ ، شۇنداق خىل كەلدى ماڭا . قورۇقلىرىم خېلى ئازلاپ قېلىۋاتىدۇ .

— بولمىسا «مەھلىيا»نىڭكىنى ئىشلىتىپ باققىن .

— مېنىڭمۇ يۈز تېرەم پارقىراپلا قالدى .

— يەنىلا «ئەمۋاي»نىڭ مەھسۇلاتى ياخشى جۇمۇ .

— ۋاي قويماڭلا ، ئۇنداق ساختا نەرسىنىڭ گېپىنى قىلماي ، ماڭا پەقەتلا ياقمىدى .

— بىر ئاي بولدى ، تۇركىيىنىڭكىنى ئىشلىتىۋاتىمەن .

— ھە راست ، بۇ يىل قىش تۇركىيىنىڭ خۇرۇم چاپىنى مودا بولارمىش ، بىرەردىن ئالامدۇق ، ئاداشلا .

— تۇركىيىنىڭ خۇرۇم چاپانلىرىدىن ئىتالىيىنىڭ خۇرۇم چاپانلىرى ياخشى .

— ھەممىسى ساختا . ئۇرۇمچىدىكى بىر دوستۇمنىڭ ئېيتىشىچە ، ھازىر بازارغا سېلىنغان چەت ئەل مەھسۇلاتلىرىنىڭ ھەممىسى دۆلىتىمىزدە ئىشلەپ چىقىرىلغان مالىلار ئىكەن . پەقەت چەت ئەلنىڭ ماركىسىنى چاپلايمىش شۇ .

— ئامېرىكا زۇكۇتۇكىنىڭ خانىمىمۇ تۇركىيىنىڭ خۇرۇم چاپىنىنى كىيەرمىش .

— ھېلىقى ۋالېينىڭ ئايالىمۇ مەخسۇس تۇركىيىدىن كىيىم ئەكەلدۇرۇپ كىيەرمىش .

— كورېيىنىڭ كىيىملىرىنى تۇركىيىنىڭكىدىن داڭلىق دەيدۇغۇ ؟

— مەن بىر ئورۇقلىسام بولاتتى ، بارغانسېرى سەمرىپ كېتىۋاتىمەنغۇتاڭ ، بولمىسا تامىقىم ئانچە جىق ئەمەس .

— بىر ئولتۇرۇشۇڭدا ئىككى تەخسە لەڭمەننى كۆرمىدىم دەپ يەۋەتكەن بىلەن ھە .

— ئوھوشتە ، چىشىمنى قېرىشتۇرمىغىنا ، خېنىم .

— يالغانمۇ ؟ قاراپ باقە . مۇشۇ ئۇستەلدىكى قورۇمىلارنىڭ گۆشىنى سەنلا يەۋەتتىڭ .

— ھەئە ، سەن يېمەي ، چاي ئىچىپ چىشىڭنى كوچىلاپ ئولتۇردۇڭ .

— ئاڭلىدىڭلارمۇ ، ئىراقنىڭ ئايالىرىمۇ ئامېرىكىغا قارشى ئۇرۇشقا قاتنىشۇېتىپتۇ .

— پەلەستىنىدىمۇ كىچىك قىز بالىلار ئىسرائىلىيىگە بېرىپ ئۆزىنى پارتلىتىپ يەھۇدىيلارنى ئۆلتۇرەرمىش .

— ئامېرىكىنىڭ ئالدىنقى نۆۋەتلىك زۇكۇتۇڭى ئاشىنسى بىلەن تۇتۇلۇپ قالغاندىن كېيىنمۇ خوتۇنى يەنىلا كېلىشىپ ئولتۇرغانمىدۇ ؟

— كېلىشىپ ئولتۇرغاندۇ جۇمۇ .
— پىتىنىڭ ئاچچىقىدا چاپانىنى ئوتقا سالغىلى بولمايدۇ ـ ده .
— ئاڭلىشىمچه ، ئاجرىشىپ كەتمەپتۇمىش ، تېلېۋىزوردا كىلىنتون زۇڭتۇڭنى ئاقلاپ نۇتۇق سۆزلەپتۇمىش .
— تازىمۇ بىر ئايالكىنه ئۇ .
— ئېرىنى ئاشنا ئويىنىغانغا تويغۇزماي .
— ئەقىللىق ئايالكەن .
— توۋا دېگىنه ، خېنىم .
— ئاجرىشىپ كەتسه ئۆزى زىيان تارتىدۇ شۇ . ئۇ زۇڭتۇڭ غوجامغا تېگىمەن دەيدىغان قىزلار ئامېرىكىدا جىقتۇ هەقىچان .
— شۇ ئەمەسمۇ . ئاشۇ ئىشنى دەپ ، ئاران تۇنجان ئۆيىنى خەققه تارتقۇزۇپ قويۇشقا كىم چىدايدۇ .
— بىچاره ئايالغىمۇ ئۇۋالكەن .
— خەقنىڭلا گېپىنى قىلماي ، بىزمۇ ئەرلىرىمىزگه كۆز ـ قۇلاق بولايلى .
— ئۇنى دېسىغۇ ، ئەر خەقته ئىنساپ قالمىدى .
— مۇشۇ ، خەقنىڭ ئۆيىنى بۇزغان نېمىلەرنى مۇددەتسىز كېسىۋەتسه دەيمەن .
— مۇددەتسىز كېسىۋەتسه تۇرمىدىكى ساقچىلارنىڭ ئۆيىنى بۇزارمىكىن . مېنىڭچه بولغاندا ، ئېتىۋەتسه بولامدىكىن .
— قايسى كۇنى تېلېۋىزوردا هېلىقى چوكانىنىڭ دېگىنىدەك تۆمۇر ساندۇققا سولاپ ، ئاچقۇچىنى دېڭىزغا تاشلىۋەتسه بولىدۇ زادى .
— خۇدايا توۋا دەيلى ، ئاداشلا .
— ... ...
رېستورانىنىڭ ناخشىچىسىنىڭ ئوقۇغان جاراڭلىق ، شوخ ناخشىسى ئايالالرنىڭ قىزغىن پارىڭىنى ئۇزۇپ قويدى .
— بىرەر پەده ئۇسسۇل ئويناپ قويامدۇق ؟— دېدى

گۈلسۈم .

— شۇنداق قىلايلى . ھەممەيلەن ئۇسسۇل ئويناپلى ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — ھېچبولمىسا باياتىن بېرى يېگەن تاماقلىرىمىز بولسىمۇ سىڭە .

ئاياللار بىر ـ بىرىنى ئۇسسۇلغا تارتىشىپ ، شوخ ھەرىكەتلەر بىلەن ئۇسسۇلغا چۈشتى . تورۇستىكى زىننەت چىراغلىرىنىڭ نۇرىدا ئۇلارنىڭ قۇلاق ، بويۇن ، بىلەك ، بارماقلىرىدىكى ئالتۇن زىبۇزىننەتلىرى يالت ـ يۇلت قىلىپ چاقنايتتى . ئۇلار ئارقىمۇئارقا تۆت ـ بەش پەدە ئۇسسۇل ئويناپ ئوبدانلا ھېرىپ قېلىشتى . ئۇستەلگە پاتماي ئۇستى ـ ئۇستىلەپ تىزىلغان تەخسىلەردىكى قورۇمىلار سوۋۇپ قالغانىدى . ئۇنىڭسىزمۇ ئۇلارنىڭ قورسىقى تويۇپ ، بۇ قورۇمىلارغا قاراشقا زوقى قالمىغانىدى .

— ئەمدى ئاستا بېرىپ ئۆينى تېپىۋالامدۇق ، ئەرلىرىمىز كوتۇلدىغىلى تۇرمىسۇن يەنە ، — دېدى مەرەمنىسا خانىم .

— شۇنداق قىلايلى . ھېلىمۇ كەچ بولاپ كەتتى ، سائەتمۇ ئون بولاي دەپ قاپتۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم .

گۈلسۈم خانىم سورۇننىڭ ساھىبخانى بولغاچقىمۇ ھۆسىلە قىلدى .

— ۋاي ، يەنە بىرئاز ئولتۇرايلى . كۈتكۈچى قىزنى چاقىراي ، يەنە بىرنەچچە تەخسە قورۇما ئاچقۇزۇن . كۆڭلۈڭلا تارتقان قورۇمىلارنى بۇيرۇتۇڭلار .

ئاياللار ئارقىمۇئارقىدىن ئۆزرە ئېيتىشتى .

— رەھمەت ، ھېلىمۇ جىق بولاپ كېتىپتۇ .

— قايسى قورساققا يەيمىز .

— قورۇمىلار شۇ پېتىچە ئېشىپ قالغان تۇرسا .

— كۆپ رەھمەت ، شۇنداق جىق كايىپلا .

— پۈخادىن چىققۇدەك مۇڭدىشۇالدۇق ، ئوينىۋالدۇق .

— لايىقىڭلاردا بولمىدى ، رەنجىمەڭلار ئەمىسە ، — دېدى

گۈلسۈم خانىم .

— كېلەر قېتىملىق چاينىڭ نۆۋىتى كىمگە كەلدى ؟ — دېدى پاتىمە خانىم .

— ماڭا كەلدى ، — دېدى كۈپتەك سەمرىگەن چىمەنگۈل خانىم ، — ھاۋا بەك ئىسسىپ كېتىۋاتىدۇ . ئەگەر خالىساڭلا ، بۇ قېتىملىق چاينى بىرەر باغدا راسلايمىكىن دەيمەن .

چىمەنگۈل خانىمنىڭ تەكلىپىنى ئاياللار تۈشمۈتۈشتىن قوللىدى .

— ۋاي بەك بەلەن ئويلاپسەن .

— شۇنداق قىلايلى . باغ سەيلىسى قىلايلى زادى .

— رېستوراندا ئولتۇرۇپ زېرىكىپمۇ قالغان ئادەم .

— ئوغلۇڭ يېزا باشلىقى بولغاندىكىن ، دۆلىتىنى بىزگىمۇ كۆرسەتسۇن ئەمدى .

— ئاپپاراتلارنى تەييارلاپ قويۇڭ ئۇنتۇما ، باھانىدە خاتىرە قالدۇرۇپ قويايلى .

— بولىدۇ ، ئەمىسە ، — دېدى چىمەنگۈل خانىم ، — ۋاقتى كەلگەندە ئۆزۈم خەۋەر بېرىمەن . قاتناشتىن غەم قىلماڭلار .

— ماڭا قايلا ، خېنىم . ئىككىسى كۈن بۇرۇن خەۋەر بېرىۋېتەسەن جۇما .

— راست ، شۇنداق قىل . سەھرالغا چىقىدىغان ئىش بولغاندىكىن ، شۇ كۈنى خەۋەر قىلساڭ ئالدىراپ قالمىدىكەنمىز .

— مۇمكىن بولسا بىرەر - ئىككىسى سازەندە ئۇقۇشۇپ قويارسەن .

— غەم قىلماڭلا ، — دېدى چىمەنگۈل خانىم ، — ئوغلۇم يېزىنىڭ دېھقان سازەندىلىرى بار ، مۇقام ئېيتقۇزۇپ ، مەشرەپ قىلىپ بېرىمەن ، دەيدۇ .

— ھە ، ما گېپىڭ جايىدا .

— خانلىرىم ، رەسمىيەتنى ئۆتۈۋېتەمدۇق ، — دېدى زۆھرە خانىم ئاياللارنى جېمىلەپ .

— ۋاي راست ، مۇھىم بىر ئىشنى ئۇنتۇپ قالغىلى تاس قاپتۇق .

ئاياللار سومكىلىرىنى ئاختۇرۇپ ئىككى يۈز كويدىن پۇل ئېلىپ زۆھرە خانىمغا بىر ـ بىرلەپ تاپشۇردى . زۆھرە خانىم پۇلنى يىغىپ بىرقۇر ساناپ چىققاندىن كېيىن تەخسىگە سېلىپ ، پۇل سېلىنغان تەخسىنى گۈلسۇم خانىمغا ئىككى قوللاپ تەڭلىدى .

— ئاداش ، ئاز بولسىمۇ سورۇندىكىلەرنىڭ كۆڭلىنى كۆپكە تاۋاپ قىلىپ قوبۇل قىلارسەن .

— ۋاي رەھمەت ، سىلىنى بەك كايىتىپتىمەن ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ئورنىدىن تۇرۇپ ، — شۇنداقلا كەلسەڭلىرىمۇ بولىتتى .

— ھېلىمۇ شۇنداقلا كەلدۇق ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ئېلىڭلا ئاداش ، بىزنى خىجىل قىلماي ، — دېيىشتى باشقا ئاياللارمۇ .

ھەر قېتىملىق سورۇنغا ئىككى يۈز كويدىن پۇل ئېلىپ كېلىش ئالدىن بېكىتىلگەن قائىدە ئىدى . بۇ پۇلنى چاي بېرىش نۆۋىتى كەلگەن ساھىبخانا ئالاتتى . گەرچە بۇ بېكىتىلگەن قائىدە بولسىمۇ ، ساھىبخانىمۇ مېھمانلارمۇ تەڭلا ھۆسىلە قىلىشاتتى ؛ بىر ـ بىرىنىڭ ھۆرمىتىنى قىلىشىپ ، رەھمەت ـ ھەشقاللا ئېيتىشاتتى .

گۈلسۇم خانىم تەخسىنى قولىغا ئېلىپ ، ئېگىلىپ تۇرۇپ سورۇندىكىلەرگە يەنە بىر قېتىم ھەشقاللا ئېيتتى ، ئاندىن ئېلىپ كەلگەن شارپىلارنى چاينىڭ خاتىرىسى دەپ تارقاتتى .

ئاياللار قىسقىلا دۇئا قىلىشقاندىن كېيىن سورۇننىڭ ئاخىرلاشتۇرۇپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى . ھەئە ، كۇتكۇچى قىز ئەكېلىپ بەرگەن يالتىراق خالتىلارغا ئۇستەلدىكى ئېشىپ قالغان قورۇمىلارنى تالىشىپ زەللە قىلىشتى .

ئۇلار رېستوراندىن چىققاندىن كېيىن بىر ـ بىرىگە ياخشى تىلەكلىرىنى بىلدۈرۈپ خوشلاشتى .

5

زۆهره خانمغا ئۆينىڭ ئىشكىنى قادىر ئەپەندى ئېچىپ بەردى . بالىلار ئۆزلىرىنىڭ ياتاق ئۆيلىرىگە كىرىپ كەتكەن بولۇپ ، پەقەت قادىر ئەپەندىلا تېلېۋىزور كۆرگەچ بۇ قەدىناسىنى ساقلاۋاتاتتى .

— كەچ قالدىلىغۇ ، خانىم ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى .

زۆهره خانىم ئايىغىنى سالغاچ جاۋاب بەردى .

— بىر ئايدىن بېرى يىغىلىپ قالغان پاراڭلىرىمىز تۈگىمەي . باشتا جىم ، ئاخىرىسىدا هەممىسىنىڭ ئۈسسۇل ئويىنىغۇسى كېلىپ كەتتى . قورساقلىرى قانداق ؟ غاچچىدە يېگۈدەك بىر نەرسە قىلىپ بېرەيمۇ ؟

— ئاۋاره بولمىسىلا ، تاماق يېدىم .

— سىلىنى ئاچ قالغانمىدۇ دەپ ئەنسىرەپلا ئولتۇردۇم ، — زۆهره خانىم بايا سورۇندىكى دوستلىرىنىڭ بالىلىرىنى داڭلاپ بەرگىنىنى ئېسىگە ئېلىپ كۆڭلى يېرىم بولدى ، — ئۇچ قىزىمىز بار دېگەن بىلەن ، بۈيرۈمىساق هېچقايسىسى ئۆزلۈكىدىن ئىسسىق بىر قاچا تاماق ئېتىپ ئالدىمىزغا ئەكەلمەيدۇ . خەقنىڭ بالىلىرى قانداق بالىدۇ ، بىزنىڭ بالىلىرىمىز قانداق بالىدۇ ؟

— كۆڭۈللىرىنى يېرىم قىلمىسىلا ، بۈگۈن پەرىده بىلەن پەزىلەت تاماق ئېتىپ بەردى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ئەتكەن تاماقمۇ شۇنداق ئوخشاپتۇ . دېگەنبىلەن قىزلىرىمىز تاماققا ئۇستىكەن .

— ئاغزىلىرىغا تېتىغۇدەك تاماق يېگەن بولسىلا بولدى .

— يەنىلا سىلىنىڭ ئەتكەن تاماقلىرىغا يەتمەيدۇ . سىلىنىڭ قوللىرىنىڭ تەمى باشقىچە ، — قادىر ئەپەندى شۇنداق دېگىنىچە زۆهره خانىمنىڭ قولىنى تۇتتى .

— ئۇنداق قىلمىسىلا ، بالىلار كۆرۈپ قالسا سەت

تۇرىدۇ ، — زۆھرە خانىم قولىنى تارتىۋالدى .
— ماڭسىلا ئەمسە ، ياتاق ئۆيگە كىرىپ كېتەيلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى پىچىرلاپ .
— بالىلارنىڭ ھەممىسى ئۇيدىمۇ ؟
— پەخرىئاي تېخىچە كەلمىدى .
زۆھرە خانىمنىڭ بىردىنلا جۇدۇنى تۇتتى .
— بارغانسېرى ھەددىدىن ئاشقىلى تۇردىغۇ ، بۇ كۇچۇك ، گەپ قىلمىسام كۇندىن ـ كۇنگە كەچ كېلىپ ، بىر ئەدىپىنى بەرمەيدىغان بولسام .
شۇ ئەسنادا ئىشىكنىڭ قوڭغۇرىقى جىرىڭلىدى .
زۆھرە خانىم غەزەپ بىلەن ئىشىك ئاچقىلى مېڭىۋىدى ، قادىر ئەپەندى ئالدىراش تاپىلىدى .
— پەخرىئاي كەلگەن ئوخشايدۇ ، تىللىماي چىرايلىق گەپ قىلسىلا ، بالا قاشىرىپ قالسا باشقۇرماق تەس بولۇپ قالىدۇ . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، قوشنىلار ئاڭلاپ قالسىمۇ سەت . ئەتە يالغۇز ئولتۇرۇپ چىرايلىق نەسىھەت قىلسىلا .
زۆھرە خانىم ئىشىكنى ئېچىپ ، بوسۇغىدا گۇناھكارلارچە يەرگە قاراپ تۇرغان پەخرىئايغا غەزەپ بىلەن چەكچەيدى .
پەخرىئاي قورقۇمسىراپ ئۆيگە كىردى ـ دە ، ئايىغىنى سالغاچ چۇشەنچە بەردى .
— بىر دوستۇمنىڭ تۇغۇلغان كۇنى بولغانتى ، بەك يېقىن دوستۇمتى ئۇ . شۇڭا ...
— داۋاملىق كەچ كەلسەڭ تۇغۇلغان كۇن ، تۇغۇلغان كۇنلا دەيسەن . دېگىنە ، سېنىڭ ئۇ دوستلىرىڭ ئايدا بىر قېتىم تۇغۇلغان كۇنىنى ئۇتكۇزەمدۇ ؟ قىز بالا دېگەن ئازراق سوكۇلدايدىغان ، لالما ئىتتەك .
پەخرىئاي گەپ قىلماي يەرگە قاراپ تۇرۇۋالدى .
— ماڭە ، كىرىپ ئۇخلا . سەن بىللەن ئەتە ئايرىم سۆزلىشىمەن .

زۆهره خانىم بىلەن قادىر ئەپەندىمۇ. ئۆزلىرىنىڭ ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كەتتى .

زۆهره خانىم كىيىملىرىنى سېلىپ كېچىلىك كىيىمىنى ئالماشتۇرۇشقا تەمشىلىپ تۇرۇۋىدى ، قادىر ئەپەندى پەم بىلەن ئارقىسىدىن قوچاقلىۋالدى .

— ئۇنداق قىلمىسىلا ، بالىلار تېخى ئۇخلىمىدى ، — دېدى زۆهره خانىم ئېرىنىڭ قوچىقىدىن چىقىپ كېتىشكە تىرىشىپ .

— ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئۆيىدە تېلېۋىزور كۆرۈۋاتىدۇ ، ئاڭلىمايدۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئايالىنىڭ بوينىغا سۆيۈپ تۇرۇپ .

زۆهره خانىم ئۆرۈلۈپلا ئېرىنىڭ بوينىغا گىرە سالدى . بۇ قەدىناس ئەر ـ خوتۇنلار قانداي سۆيۈشتى ...

— پەردە بىلەن پەزىلەتنى تېزرەك ياتلىق قىلىۋەتسەك بولاتتى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ياستۇقتا يۆلەنگىنىچە زۆهره خانىمنىڭ چۈۋۈلۈپ كەتكەن چاچلىرىنى سىلاپ ئولتۇرۇپ ، — ئۇلارنىڭ يېشى بارغانسېرى چوڭىيىپ قېلىۋاتىدۇ .

— قانداق ، ئۆي تارچىلىق قىلىۋاتامدۇ ؟ — دېدى زۆهره خانىم ئېرىنىڭ تۆكلۈك مەيدىسىگە يۈزىنى يېقىپ تۇرۇپ ئەركىلىگەن هالدا ، — سىلىمۇ بارغانسېرى ياشلىقلىرىغا يېنىپ قېلىۋاتىلا .

— مېنى قېرىپ قالدى دېگەنمىتىلە ، مېنىڭ نەزىرىمدە سىلىمۇ خۇددى يېڭى توي قىلغان ۋاقىتلىرىدەكلا .

— مەنمۇ قىزلىرىمىزنى تېزرەك ياتلىق قىلىۋەتسەك دەپ ئالدىرايمەن بولمىسا . كۆڭۈلدىكىدەك يەردىن لايىق چىقسا بولاتتى .

— شەرتنى بەك يۇقىرى قويۇۋالمايلى ، خوتۇن . مۇهىمى ، بالىلار بىر ـ بىرىنى ياخشى كۆرۈشسىلا بولدى .

— ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن ، قىزلىرىمىزنى ئالىي مەكتەپتە ئوقۇتتۇق . كۆيئوغۇللارمۇ هەم مەلۇماتلىق ، هەم ئىقتىسادىي ئەهۋالى ياخشى بولۇشى كېرەك ـ دە . بۇ جۇۋاينىمەكلەرنىڭ تاپقان

لايقلىرى پەقەتلا دىتىمغا ياقمىدى . چىرايى بار دەپ سۆيۈنسەم ئەقىلسىز چىقىپ قالدى بۇ كۈچۈكلەر .

— ئۇلارنىڭ لايقلىرى بىلەن كۆرۈشكەن ئوخشىمامىلا ؟

— نەدىكىنى ، پەرىدە ، پەزىلەت بىلەن مۇڭدىشىپ باقتىم .

— لايقلىرى قانداقكەن ؟

— ئىشقىلىپ ، ماڭا ياقمىدى .

— قانداق دەيلا ؟

— پەرىدەنىڭ لايقىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى سەھرادىكەن . دېھقان دەيدۇ . ئۆزى ئوقۇتقۇچىكەن ، تېخى يېزا ئوتتۇرا مەكتىپىدە ئىشلەيدىكەن . پەزىلەتنىڭ لايقى ساتىراشكەن ، ئاتا ـ ئانىسى سودىگەر ئوخشايدۇ .

— شۇنداق قىلىپ ھەر ئىككىلىسىنى ياقتۇرمىدىم ، دېسىلە .

— شۇنداق بولماي ئەمىسە . بىزمۇ ئۇنچە كاتتا ئادەملەردىن بولمىساقمۇ ، خېلى ـ خېلى ئادەملەر ، ۋاي قادىر ئەپەندى ، زۆھرە خانىم دەيدۇ . دېھقان بىلەن قۇدىلىشىپتۇ . كۈيئوغلى ساتىراشكەن دېسە سەت ئەمەسمۇ ؟

— بۇنىڭ سەت تۇرغۇدەك نېمىسى بار . بالىلار ياقتۇرغان بولسا مەيلى ئەمەسمۇ ؟ ھەممىدىن سەت تۇرىدىغىنى ، قىزلىرىمىزنىڭ ياتلىق بولالماي قېرى قىز دەپ ئاتىلىپ قېلىشى . ھېلىمۇ ئۇلارنىڭ يېشى بىر يەرگە بېرىپ قالدى .

— ئۇلاردىن يېشى چوڭ قىزلارمۇ ئەرگە تەگمەي يۈرىدۇغۇ تېخى . ھازىر جاھان ئۆزگەردى . قىزلىرىمىزنى قېرى قىز دېيىشكە تېخى بالدۇر . ئالدىراپ ـ تېنەپ ئەرگە بېرىپ قويغان بىلەن كېيىن كېلىشەلمىسە نىكاھ زېدىسى بولىدۇ . كۈيئوغۇلنىڭمۇ كۈيئوغلۇم دېگۈچىلىكى بولۇشى كېرەك . سىلى پەخىرلىنىڭ ئىشىغا ئىگە بولسىلا ، قىزلارنىڭ ئىشىغا ئۆزۈم ئىگە .

— ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن ، خەقتە قىزىمنى ئوغۇللىرىغا ئەپەرسىلە دەپ ئالدىغا بارغىلى بولمايدۇ ـ دە .

— ئۆزۈمنىڭ ئامالسىم بار . مەنمۇ بىرنەچچەيلەننىڭ قىزلىرىغا

لايىق تونۇشتۇرۇپ قويغان . كېيىن شۇنداق ئوبدان كېلىشىپ قالدى . كۆيئوغۇللىرىنىڭمۇ شۇنداق يۈز ـ ئابرۇيى بار . نۆۋەت ماڭا كەلگەندە ، يول ماڭىدىغانلار چىقىدۇ .

— سىلى ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن ، سىلىنىڭ تاپقان لايىقلىرىغا قىزلىرىمىز ئۇنىمىسچۇ ؟

— ھەددى ئەمەس ، ئۇ جۇڭاينىمەكلەرنىڭ ، مۇشتۇمدەك ۋاقتىدىن تارتىپ بېقىپ ، ئەمدى گەپكە كىرگۈزەلمەسمەنما ؟

قادىر ئەپەندى پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .

— نېمىگە كۈلىلا ؟ — دېدى زۆھرە خانىم رەنجىگەن ھالدا .

— بىلەملا ، قىزلىرىمىز سىلىنىڭ مۇشۇ جاھىل خۇيلىرىنى دورىغان .

— سىلىگە تاماشا بولاپ بېرىپتۇ ـ دە .

— ئۇنى بىر دېمىسىلە ، ئانا ـ بالا جاھىللارنىڭ بىر مەيدان تاماشىسىنى كۆرىدىغان ئوخشايمەن .

— ئۆتەپ بارسىلا نېرى .

زۆھرە خانىم تەتۈر قاراپ يېتىۋالدى .

— رەنجىمىسىلە ، چاقچاق قىلىپ قويدۇم ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئايالىنى پەپلەپ ، — پەخرىئايغا گەپ قىلىپ قويسىلا ، چېچىنى ئۇنداق سەت بويىاپ ، پاخپايتىۋالمىسۇن . كىيىگەن كىيىملىرىمۇ بىر مۇقامدا يوق ، ساڭگىل ـ سۇڭگۇل .

— ماقۇل ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — چوڭ كۈچۈكنىڭ بېشىنى ئوڭشاپ بولغۇچە ، كىچىك كۈچۈكنىڭ دەردى . بالىنى كىچىك ۋاقتىدا باقماق ئاسانكەن زادى .

— كۆڭۈللىرىنى ئونچە يېرىم قىلمىسىلا ، بالىلىرىمىز ھەرھالدا ئەخلاقلىق . بولدىلا ، بۇ ئىش توغرۇلۇق ئەمدى مۇڭداشمايلى . بۇنىڭدىنمۇ باشقا گېپىمىز بارىدۇ بىزنىڭ . تەتۈر يېتىۋالماي ئالدىلىرىنى مايانغا قىلسىلا .

قادىر ئەپەندى ئايالىنى قايتىدىن قۇچاقلىدى .

— بولدى ، ئەمدى ئۇخلايلى ، — دېدى زۆھرە خانىم نازلىنىپ .

6

ئۇچ قىز بىر ئۆيدە ئۇخلايتتى . ئۆيگە پول يانقۇزۇلۇپ بولۇپ ئۇستىگە گىلەم سېلىنغانىدى . تامنىڭ بىر تەرىپىگە لىق كەلگۈدەك كىيىم ئىشكاپى قويۇلغان بولۇپ ، كىيىم ئىشكاپى ئۇچ بۆلەككە ئايرىلغانىدى . ھەربىر بۆلەككە بىر قىزنىڭ يوتقان ـ كۆرپىسى ۋە كىيىم ـ كېچەكلىرى سېلىنغانىدى . يەنە بىز ئۆيدە پەخرىدىن يالغۇز ياتاتتى . مۇنداقچە ئېيتقاندا ، مېھمانخانىدىن باشقا ئۆيلەر بۇ ئائىلە ئەزالىرىنىڭ ياتىقى ھېسابلىناتتى . پەخرىنىڭ كىرىپ كەلگەندە ئىككى ئاچىسى ئۇخلاش ئۈچۈن سېلىنغان يوتقان ـ كۆرپىسىگە يانپاشلىغىنىچە تېلېۋىزور كۆرۈۋاتاتتى . ئۇلار سىڭلىسىغا مۇنداقلا قاراپ قويۇپ تېلېۋىزورنى كۆرىۋەردى . پەخرىنىڭ كېچىلىك كىيىملىرىنى ئالماشتۇرۇۋېلىپ ، ياتىدىغان جايىنى راسلىغاچ غوتۇلدىدى .

— ماڭمۇ ئورۇن سېلىپ قويسا بولىدۇ .

پەزىلەت تېلېۋىزوردىن كۆزىنى ئۈزمەي جاۋاب قايتۇردى .

— بىز سېنىڭ دېدىكىڭ ئەمەس ، داۋاملىق ئاخشىمى ئورنۇڭنى سېلىپ بېرىپ ئەتىگىنى يىغىپ بېرىدىغان .

— يامان گەپ قىلمىغىنا ئاداممگە ، ئاچامكەن دەپ دەۋاتىمەن ، — دېدى پەخرىنىڭ رەنجىپ .

— ئاچا بولغانلىقىمىز ئۈچۈن سېنىڭلا خىزمىتىڭنى قىلساق بولامتى . ھېلىمۇ كىچىك ۋاقتىڭدىن تارتىپ پوقلۇق زاكاڭنى يۇيۇپ ، بۆشۈكۈڭنى تەۋرىتىپ ، پىت باشلىرىڭنى تاراپ چوڭ قىلىپ قويدۇق . يەنە نېمە قىلىپ بەرسەك بولىتتى . ئىزا تارتماي دەۋاتقان گېپىنى ، ئەمدى سەن بىزنىڭ خىزمىتىمىزنى قىلساڭ بولىدۇ .

— ۋاي قوۋۇرغامەي ، پوقلۇق زاكامنى سەن يۇغانمىتىڭ ، — دېدى پەخرىنايمۇ بوش كەلمەي ، — بۇ گەپنى پەردە ئاچام قىلسا

يارىشىدۇ . مەن تۇغۇلغاندا ، سەن مېنىڭ پوقلۇق زاكامنى يۇيۇش تۇگۈل ئۆزۈڭنىڭ پوقۇڭنىمۇ ئادالىيالمايتتىڭ . گەپ قىلمىسام مېنى بېقىپ چوڭ قىلىپ قويغان ئادەم بولۇۋېلىشلىرىنى .

— ئىشقىلىپ ، زاكاڭنى يۇمىساممۇ بۆشۈكۈڭنى تەۋرەتكەنمەن...

— ھەئە ، خەۋىرىم بار . بۆشۈكۈمنى تەۋرىتىمەن دەپ ئۆرۈۋېتىپ قېچىپ كېتىپتىكەنسەن . تاس قاپتىكەنمەن ئۆلۈپ قالغىلى . ھېلىمۇ ياخشى دادام چىرىپ قاپتىكەن .

سىڭلىسىنىڭ گېپى پەزىلەتنىڭ تىتاڭ تومۇرىغا تەگدى .

— ئاشۇ ۋاقىتىدا دادام چىرىپ قاممىغان بولسا بولاپتىكەن تازا .

— ۋىيەي ، ما قانجۇق مېنىڭ ئۆلۈمۈمنى تىلەۋاتىدۇيا . دېگىنە ، مەن سېنىڭ نەرىڭگە تاقاشتىم .

— مېنى قانجۇق دەۋاتىدۇيا ما شۇم . ئاغزىغا تەستەك بىلەن بىر سالىمەن باكا .

— ھە ، نوچى بولساڭ ، شۇنداق قىل . ئانام مېنى قولى يوق تۇغۇپتىكەن .

— جىم يېتىشە ، جېدەل قىلىشماي ! — دەپ ۋارقىرىدى پەردە ئىككى سىڭلىسىنى جېمىلەپ ، — ئادەمنىسى ئارامخۇدا تېلېۋىزور كۆرگىلىمۇ قويمىغان .

ئىككى سىڭلىسى جىم بولدى ، ئەمما بىر ـ بىرىگە سەت ئالىيىشتى .

پەخرىئاي تېلېۋىزورغا بىردەم قاراپ ئولتۇرغاندىن كېيىن قولىغا تىزگىنەكنى ئېلىپ قانال يۆتكەشكە باشلىدى .

— نېمانداق تايىنى يوق بۇ كىنونىڭ ، باشقا قانالنى كۆرەيلىلا .

پەخرىئاي قانالنى يۆتكەپ تۇرۇشىغا ، پەردە تىزگىنەكنى ئېلىپ بايا كۆرگەن قانالنى ئاچقاچ غوتۇلدىدى .

— نېمانداق چۈشمىغا تېگىدۇ . بىردەم جىم تۇرە ، ما

تېلېۋىزىيە تىياتىرى تۈگىسۈن .

پەردە قانالنى يۆتكەپ بولۇپ ، تىزگىنەكنى قولىدا مەھكەپ تۇتۇۋالدى .

— تېلېۋىزور يالغۇز سېنىكمىتى ، — دېدى پەخرىئاي نارازى بولۇپ ، — داۋاملىق سېنىڭ خالىغىنىڭچە تېلېۋىزور كۆرىدىغان ئىشمىكەن .

پەردە سىڭلىسىغا بىرنى ئالايدى :

— ئۇنداق ئادەم بۇرۇنراق كەل . كىم ئۆيگە بۇرۇن كېلىپ تېلېۋىزور كۆرسە ، شۇنىڭ گېپى ھېساب .

— يوغان ئىش . بۇگۈن بۇرۇن كېلىپ قالغان ئوخشايسەن ئۆيگە .

— ياۋاشراق بول . كەچ كەلگىنىڭ ئۈچۈن ئەتە ئانامدىن تاياق يەپ قالامسەن تېخى . ئاشۇنداق بولۇپ قالسا بىر چەتتە تۇرۇپ تاماشا كۆرسەم كۆرىمەنكى ، ھەرگىز ئارىغا چۈشمەيمەن .

— چۈشمىسەڭ چۈشمە . بەربىر ئىشتىدىغان دەشنامنى ئىشتىپ بولدۇم .

— كۈندە كەچ كېلىپ خىجىلمۇ بولمايدىكەنسەن .

— ئىشكىنى قىلە ، ماڭا قېينانىلىق قىلماي . ئەجەبمۇ زېرىكتىم .

— مەن زېرىكمىدىم . مەن ساڭا بەك ئامراق . كۆزۈم سەتى كۆزمونچاق .

پەزىلەت ئاچىسى بىلەن سىڭلىسىنىڭ جېدىلىنى ئاڭلاپ ھۆزۈرلىنىپ كۈلۈشكە باشلىدى .

پەخرىئاي ئاچىلىرى بىلەن گەپ تالىشىپ قالسا تەڭ تۇرغاندەك قىلغان بىلەن ، چىڭ يېرىگە چىققاندا جىم تۇرۇۋالاتتى . ھەئە ، ئاخىرقى ھېسابتا ئاچىلىرىغا ھۆرمەت قىلىشنى بىلەتتى ، لېكىن بۇگۈن نېمە ئۈچۈندۇر جىم تۇرغۇسى كەلمىدى . پەردەنىڭ ھە دېگەندە ئاچىلىق قىلىشى ، پەزىلەتنىڭ تاماشا كۆرۈپ خىرىلداپ كۈلۈشى ئۇنىڭ زېتىغا تەگكەنىدى . ئادەتتە ، ئىككىيلەن گەپ

تالىشىپ قالسا بىرەيلەن ئارىغا چۈشۈپ ياراشتۇراتتى . بۇگۈن ئىككى ئاچىسى بىرلىشۈالغاندەك ، ئىككىسى بىرلىشىپ ئۆزىنى بوزەك ئېتىۋاتقاندەك تۈيغۇغا كېلىپ قالدى ـ دە ، بوش تۇرغۇسى ، يول قويغۇسى كەلمىدى . ئاچىسىغا ئاڭلىتىپ تۇرۇپ غوتۇلدىدى .

— يا بىر ئەرگە تېگىپ ئۆينى بىكالىمىدى .

ئۇنىڭ بۇ بىر ئېغىز گېپى بىلەن ئىككى ئاچىسىنىڭ قۇلاقلىرى دىڭ بولدى ، كۆزلىرى چەكچەيدى ، چىرايى تۇرۇلدى . يانپاشلىغان يېرىدىن دەس قوپۇپ ئولتۇردى .

— نېمە ، نېمە دېدىڭ ؟ — سورىدى ئىككىسى تەڭلا .

ئاچىلىرىنىڭ ئەلپازىنى كۆرۈپ پەخرىئاي سەل تەمتىرىدى ، شۇنداقتىمۇ ئۆزىگە غەيرەت بېرىپ تۇرۇپ جاۋاب قايتۇردى .

— ئەرگە تېگىپ ئۆينى بىكالاشمىدىڭ دېدىم ، قانداق ، يامان دەپتىمەنمۇ ؟

— ئەرگە تېگىشكە ئالدىراپ قالغان بولساڭ ، ئۆزۈڭ تەگگەچ تۇر ، — دېدى پەرىدە غەزەپتىن تىترىگەن هالدا ، — نېمە جېنىمنى چىقىرىدۇ ما شۇم .

— بۇ شۇمنىڭ كىچىك تۇرۇپ ئەرگە تەگكۈسى كېلىپ كەتكەن ئوخشايدۇ ، — دېدى پەزىلەتمۇ گەپكە قوشۇق سېلىپ ، — هۇ قېلىن قانجۇق .

پەخرىئاي ئەمدى رەسمىي پارتلىغاندەك قىلاتتى ، شۇڭا ئاچىلىرىدىن بەكرەك كۆزلىرىنى چەكچەيتتى .

— هە ، ئەرگە تەگكۈم كەلدى ، قانداق قىلىشاتتىڭ . هېلىمۇ دوستلىرىمدىن بىرنەچچىسى توي قىلىپ بولدى . مېنىڭ هەرقايسىڭغا ئوخشاش قېرى قىز بولۇپ ئولتۇرغۇم يوق . ئىككىڭ ئەرگە تەگسەڭ ، ئاندىن ماڭا نۆۋەت كېلە . ئىزا تارتمىسۇن دەپ يۈزىنى قىلسام بىلىشمەيۋاتقىنىنى .

پەرىدە غەزەپ بىلەن ئورنىدىن دەس تۇردى . سىڭلىسىنىڭ «قېرى قىز» دېگەن گېپى تىتاڭ تومۇرىغا تەگكەنىدى . ئۇ پەخرىئاينىڭ ئالدىغا دېۋەيلىدى .

— ئاغزىنى يىرتىۋېتىدىغان شۇمكەن ماۋۇ .
— بولدى قىلە ، ئاچا . بۇ بىشىم بىلەن تەڭ بولمايلى ، — دېدى پەزىلەت ئارىغا چۈشۈپ ، شۇ تاپتا ئۇنىڭمۇ ئاچچىقى كېلىپ تۇرغان بولسىمۇ ، ئاچا ـ سىڭىللار ئوتتۇرىسىدىكى جېدەلنىڭ يوغىناپ كېتىشىدىن ئەنسىرىگەنىدى .
— نوچى بولساڭ ئاغزىمنى يىرتىۋەت ، — دېدى پەخرىئاي تېخىمۇ ھەددىدىن ئېشىپ ، — تاك ئېتىپ بىرنى چېكىپ باقە قېنى . ئانام ـ دادام ، پەخرىدىن ئاكامۇ ئارىلاشسۇن بۇ جېدەلگە .
پەرىدە لاسسىدە بوشاپ قالدى . ھەئە ، ئۇ پەخرىئاينىڭ ئەلپازىدىن كۆرە ، ئاتا ـ ئانىسى ۋە ئىنىسىنىڭ ئالدىدا ئىزاغا قېلىشتىن ئەنسىرەپ قالغانىدى .
پەزىلەت ئاچىسى بىلەن سىڭلىسىنىڭ تۇرقىغا قاراپ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ۋىلىقلاپ كۈلۈۋەتتى . ئۇنىڭ كۈلكىسى پەرىدەنى تېخىمۇ بەك جىلە قىلدى .
— نېمانداق سەت ھىجىيىسەن ، بۇ شۇمنىڭ گېپى بىلەن مۇناسىۋىتىڭ يوقتەك .
— بولدى ، ئۆزۈڭنى تۇتۇۋال ئاچا ، — دېدى پەزىلەت كۈلكىدىن ئۆزىنى ئاران توختىتىپ ، — بۇ جۈۋاينىمەك بەك يامان بولۇپ كېتىپتۇ . شۇ تاپتا جېدەل قىلىدىغان بولساق ، ئانام ، دادام ھەم پەخرىدىنىڭ ئالدىدا ئۆزىمىزنى بازارغا سالىمىز . ئۇلار گۇناھنى يەنلا بىزگە ئارتىدۇ .
— نېمىشقا بىزگە گۇناھ ئارتقۇدەك ، — دېدى پەرىدە تېرىكىپ ، — بىشىملىكنى مۇشۇ قىلغان تۇرسا .
— ئۇغۇ شۇنداق ، — دېدى پەزىلەت چۈشەندۈرۈپ ، — دېگەنبىلەن پەخرىئاينىڭ گېپىنىڭمۇ ئاساسى بار . قائىدە بويىچە سۇ باشتىن ئاياغقا قاراپ ئاقىدۇ . ئەسلىدىمۇ سەن تېزرەك توي قىلساڭ بولاتتى .
بۇ گەپنى ئاڭلاپ پەرىدە تېخىمۇ بەك تېرىكتى .
— بۇگۈن نېمە بولغاندۇ ماۋۇ ئىككى جۈۋاينىمەككە ، مەن

بىلەنلا قالدىغۇ . سېنىكىمۇ ئەرگە تەگكۈڭ كەلگەن ئوخشايدۇ .
پەزىلەت ئاچىسىنىڭ كۆزىگە قاراپ تۇرۇپ سورىدى :
— سېنىڭ ئەرگە تەگكۈڭ كەلمىدىما ؟
پەرىدەنىڭ تىلى تۇتۇلدى .
پەخرىئاي ۋىلىقلاپ كۈلۈۋەتتى .
— ھە ، ما گەپ جايىدا بولدى ، سەنمۇ بىرەر قېتىم لىللا گەپ قىلىشنى بىلمىدىكەنسەن ـ ھە ، پەزىلەت ئاچا .
— ئۆلە ، بېشىڭنى يەيدىغان جۇۋاينىمەكلەر .
پەرىدە شۇنداق دېگىنىچە ۋىلىقلاپ كۈلۈۋەتتى . ئىككىسى سىكىلىسىمۇ ئۇنىڭ كۈلكىسىگە جور بولدى .
شۇ ئەسنادا تۇيۇقسىز يانفونىڭ جىرىڭلىغان ئاۋازى ئاڭلاندى . ئۇچ قىز دەرھال كۈلكىسىنى توختىتىپ ، قايسىمىزنىڭ يانفونى جىرىڭلىدىكىن دەپ دىققىتىنى يىغدى .
— پەرىدە ئاچا ، سېنىڭ يانفونۇڭ ساياراۋاتىدۇ ، — دېدى پەخرىئاي .
پەرىدە يۈگۈرۈپ بېرىپ سومكىسىدىن يانفونىنى ئالدى . يانفونىڭ ئېكرانىغا شۇنداقلا قاراپ ، خۇدۇكسىرىگەن ھالدا ئىككى سىكىلىسىغا قارىدى .
— نېمىگە قاراپ تۇرىسەن ، سۆزلەشمەمسەن ، — دېدى پەزىلەت .
پەرىدە يانفونىنىڭ يېشىل كۇنۇپكىسىنى دەرھال بېسىپ قۇلىقىغا تۇتتى ـ دە ، ھاياجانلانغان ھالدا : «ئەسسالامۇئەلەيكۇم» دېدى . شۇ ھامان ئۇنىڭ يۈزىگە سۇس قىزىللىق تارىدى ، كۆزلىرىدىن بىر خىل بەخت نۇرى باقتى .
— سەل تۇرۇپ تۇرۇڭ ، — دېدى پەرىدە ۋە ئورنىدىن دەس تۇرۇپ ھاجەتخانىغا كىرىپ كەتتى . ھە ، ئۇ قارشى تەرەپ بىلەن سىكىللىرىنىڭ ئالدىدا سۆزلىشىشنى بىلەپ كۆرگەنىدى .
— ھېلىقى ئوقۇتقۇچىسى ئاكاشتىن تېلېفون كەلگەن ئوخشىمامدۇ ؟ — سورىدى پەخرىئاي پەزىلەتكە قاراپ .

— هـەقىچـان شۇ ، — دېدى پەزىلـەت ، — بولمىسا ئاچام بىزدىن يوشۇرۇپ كېتەمتى .

— پەرىدە ئاچامغىمۇ تەس بولدى ، — دېدى پەخرىئاي ، — ئانامغا نەرى يارىمىدىكىنتاك ، قارشى چىقىپلا كەتتىغۇ ئۇلارنىڭ تويىغا . بىچارە پەرىدە ئاچامغىمۇ ئىچىم ئاغرىيدۇ . يا ئانامغا ئىككى ئېغىز گېپىنى جايلاپ قىلالمىغان .

— سەنمۇ ئىچ ئاغرىتىشنى بىلىدىكەنسەن ـ ھە ، قارا ، بايا ئاشۇنداقمۇ گەپ قىلامسەن . ھەممە ئىشنى بىلىپ تۇرۇپ ، پەرىدە ئاچامغا بەك ئېغىر گەپ قىلۇەتتىڭ .

— مېنىمۇ بوش قويمىدىغۇ . ئوبدانلا تىللىۋالدى ، — دېدى پەخرىئاي تەن ئالغۇسى كەلمەي .

— ئۇنداق دېگىنىڭ بىلەن ، ئۇ دېگەن ئاچا ئەمەسمۇ ، ئانام ـ دادامدىن قالسا ئىككىمىزگە جىق ئەجرى كىرگەن . ئاشۇنداق گەپنى قىلساڭ ، ئېچىشقان يېرىگە تۇز سەپكەندەك بولمامدۇ ، ھېلىمۇ ئاچام ساڭا كۆپ يول قويدى .

پەخرىئايغا گەپ تەسىر قىلغاندەك قىلاتتى ، بېشىنى تۆۋەن سالدى .

— ھېلى ئاچام كىرسە ئەپۇ سورىغىن ، — دېدى پەزىلەت .

— ماقۇل ، — دېدى پەخرىئاي .

— مەندىنچۇ ؟ مەندىن ئەپۇ سورىمامسەن ؟ — دېدى پەزىلەت كۈلۈپ ، — كىچىك ۋاقتىڭدا بۆشۈكۈڭنى ئۆرۈۋەتكىنىمنى كۆڭلۈڭدىن چىقىرىۋەتكۈڭ يوقمۇيا .

— ئادەمنى خىجىل قىلمىغىنا ، — دېدى پەخرىئاي كۈلۈپ ، — ئاشۇ ئىشتىنلا بۆشۈكۈمنى تەۋرىتىپ باققىنىڭ چىقىپ تۇرمامدۇ . سەن بىلەن چېقىشىپ دەپ قويدۇم ئۇ گەپنى . رەنجىمە ، بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز ئۇنداق دېمەيمەن .

— مېنىڭمۇ ئاغزىم ئىتتىك . بايا دېگەن گەپلىرىمگە سەنمۇ رەنجىمە . بۇنىڭدىن كېيىن ئاچا ـ سىڭىللار بىر ـ بىرىمىزنىڭ ئىززەت ـ ھۆرمىتىمىزنى قىلىپ ئۆتەيلى . بولۇپمۇ پەرىدە ئاچامنى

رەنجىتمەيلى .

— ماقۇل ، — دېدى پەخرىئاي ۋە بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ سورىدى ، — سېنىڭ ئىشىڭ قانداق بولۇپ كەتتى ، ئاچا ؟

پەزىلەت خىيالچانلىق بىلەن جاۋاب بەردى .

— ئاچام بىلەن ئوخشاش . ئانام قوشۇلمىدى .

— نېمىدەپ قوشۇلمىدى ؟

— ساتىراشنى ھەرگىز كۆيئوغۇل قىلمايمىش . چوقۇم مۇقىم خىزمىتى بار بىرى بىلەن توي قىلىشىم شەرتمىش .

— بۇنداق دېسە قانداق بولىدۇ . ئۇ دېگەن ساتىراش ئەمەس ، ھۆسن تۇزەش ئۇستىسى . ھازىر جەمئىيەتتە پۇل تاپقان ھەممىدىن نوچى . ھۆسن تۇزەش كەسپى ھازىر ئەڭ ئېغىزاتقان كەسىپ تۇرسا ، تېزرەك توي قىلساڭ مەنمۇ چېچمىنى بىكارغا ياستاتتىم .

— ئەجەب چۈتۈچى جۇمۇ سەن .

— ئاكام بولغاندىكىن ھەقسىز مۇلازىمەتتىن بەھرە ئالارمىز .

— دۇكىنىغا چاچ ياستىمەن دەپ كىرمىگەنسەن ؟

— توۋا دېگىنە . ئۇنچىلىك قائىدە دېگەننى مەنمۇ بىلمەن . سىلەر تېخى توي قىلمىغان تۇرساڭلار . دۇكىنىغا خىجىل بولماي قانداق كىرەلەيمەن . مېنىمۇ تونۇمايدۇغۇ ھەقسىزچان . ئەمازە ، دۇكىنىدا بەك ئېسىل پەرداز بۇيۇملىرى بار . باشقا دۇكانلاردىن تېپىلمايدۇ . مەھكەم تۇر . ھەرگىز بەل قويۇۋەتمە . ئانام چوقۇم قايىل بولىدۇ .

— سېنىڭ يۈرگەن يېگىتىڭ بارمۇ ؟

پەخرىئاي بىرئاز تۇرۇۋېلىپ جاۋاب بەردى .

— بىرى بىلەن يۈرۈۋاتىمەن ، لېكىن ئانامغا دەپ قويمىغىن جۇمۇ ، ئاچامۇ بىلمەي تۇرسۇن .

— توغرا دەيسەن ، بولمىسا ئاچامغا بېسىم بولىدۇ .

پەرىدەنىڭ كىرىپ كېلىشى ئۇلارنىڭ پارىڭىنى ئۈزۈپ قويدى . پەزىلەت «ئەپۇ سورىمامسەن» دېگەننى قىلىپ پەخرىئايغا ئىشارە قىلدى .

— ئاچا ، خاپا بولمىغىن ، بايام سېنى رەنجىتىپ قويدۇم ، — دېدى پەخرىئاي .

— ۋاي خۇدايىمەي ، ئەمدى ئەتە كۇن قايىدىن چىقار ، — دېدى سىكلىسىنىڭ گېپىدىن سۆيۈنگەن پەردە چاقچاق قىلىپ ، — سەن جىندىن رەنجىگىلى بولامتى . رەنجىمىدىم . مەندىنمۇ ئۆتتى . ئەسلىدىمۇ مەن چوڭ بولغاندىكىن ساڭا يول قويسام بولاتتى .

— ئۇنداق دېمە ، ئاچا ، مەن ئەسكىلىك قىلدىم . ئەمدى ھەرگىز كۆڭلۈڭنى رەنجىتمەيمەن ، — پەخرىئاي پەردىنىڭ بوينىغا ئېسىلىپ تۇرۇپ ئەركىلىدى ، — قانداق ، ھېلىقى ئوقۇتقۇچى ئاكاشىنىڭ قىلغان تېلېفونىمىكەن ؟

— ئارتۇق ئىشقا ئارىلاشما ، — دېدى پەردە جاۋاب بەرگۈسى كەلمەي .

— پەخرىئايدىن يوشۇرۇپ نېمە قىلىسەن ، — دېدى پەزىلەت ، — يا بۇ ئالتە ياشلىق بالا بولمىسا ، دېگىنە ، نېمە دېيىشتىكىلار ؟

پەخرىئايمۇ گەپ قاتتى .

— دەۋەرگىن ئاچا ، قولىمىزدىن كەلسە ساڭا ياردەم قىلىمىز .

پەردە ئىككى تايىن بولۇپ بىردەم تۇرۇۋالغاندىن كېيىن جاۋاب بەردى .

— نېمە دەيتتى شۇ ، توي ئىشىمىزغا ئانىمىزنى قايىل قىلدىكىزمۇ ، تېزرەك بولۇڭ دەپ ئالدىرىتىۋاتىدۇ .

— سەن نېمە دېدىڭ ؟ — سورىدى پەزىلەت .

— مەن نېمە دەيتتىم ، ئانام گەپنى چورتلا كېسىۋەتكەن تۇرسا .

— يەنە دەپ باقمامسەن ؟ — دېدى پەخرىئاي .

— ئانامنىڭ جاھىللىقىنى بىلىسەنغۇ ؟ مەن دېمىدىم ئەمەس ، دېدىم . خىزمىتىنى شەھەرگە يۆتكەپ كېرسۇن ، دەيدۇ . ئەمەلىيەتتە ئانام شەھەرگە خىزمەت يۆتكىمەكنىڭ تەسلىكىنى

ئوبدان بىلىدۇ . بولۇپمۇ ئوقۇتقۇچىلارغا بەك تەس . ئۇنىڭمۇ ئاتا ـ ئانىسىنى تاشلاپ شەھەرگە يۆتكەلگۈسى يوق .

— ئاتا ـ ئانىسى شۇنداق نامراتمىدۇ ؟

— ئۇنچە ئەمەس ، — دېدى پەردە ، — دېھقان بولغىنى بىلەن خېلى قول ئىلكىدە بار . هويلا ـ ئارامىلىرىمۇ شۇنداق كەڭرى ، ياسداق . هويلىسىنىڭ كەينىدە شۇنداق كەڭرى بېغى بار . ئاتا ـ ئانىسىنى دېھقان دېسەم ، ئانام بەك نامرات ئوخشايدۇ دەپ قالدى بولغاي .

— بۇ ئانامنۇ بەك غەلىتىكەن ، — دېدى پەزىلەت ئاھ ئۇرۇپ ، — بىرىنى نامرات دەپ ياراتمىغان ، بىرىنى ساتىراشكەن دەپ ئۇنىمىغان . بولمىسا ، ئاتا ـ ئانىسى باي ئادەملەرتى .

— دېمىسىمۇ ساڭا قېينانا بولغۇچىلار شەھەردىكى داڭقى بار بايلاردىن تۇرسا ، — دېدى پەخرىئاي .

— باي بولسا نېمە بوپتۇ ، — دېدى پەزىلەت رەنجىپ ، — باي مال ـ دۇنياسىنى بۆلۈپ بەرمەيدۇ ، كەمبەغەل كىشىگە يېتىۋالمايدۇ . ئۇمۇ ئاتا ـ ئانامنىڭ مال ـ دۇنياسىنىڭ ماڭا كېرىكى يوق دەپ ، مۇستەقىل ئىگىلىك تىكلەپ پۇل تېپىۋاتىدۇ . تېخى ئانامنىڭ هە دېسە ساتىراش دەپ كەمستىپ كېتىشلىرىدىن ئايلىناي .

— ئانامنى چاندۇرماي باشلاپ ئاپىرىپ ، چېچىنى ياستىپ پەرداز قىلدۇرۇپ قويساڭغۇ ماقۇل دەيتتى ، — دېدى پەخرىئاي .

سىڭلىسىنىڭ ئۇيناشقاندەك بەرگەن مەسلىھەتىگە پەزىلەت بىرئاز قىزىقىپ قالدى .

— سېنىڭچە ، شۇنداق قىلسام بولارمۇ ؟

— چوقۇم بولىدۇ ، — دېدى پەردە تەستىقلاپ ، — كۆرگەنسەن ، ئانامنۇ پەرداز ئۇستىلىنىڭ ئالدىدا ئۇزاق ئولتۇرىدىغان بولۇپ كەتتى .

— ئاۋۋال سېنىڭ ئىشىڭ بىر تەرەپ بولسۇن . ئۇنىمۇ ئويلىشىپ كۆرەرمىز .

مېھمانخانا ئۆيدىكى تېلېفوننىڭ جىرىڭلىشى ، ئۇلارنىڭ قىزغىن پاراڭنى ئۈزۈپ قويدى .

— پەخرىئاي ، سەن چىقىپ تېلېفونىنى ئېلىپ باقە ، — دېدى پەرىدە .

— بەربىر ماڭا كەلگەن تېلېفون ئەمەس ، — دېدى پەخرىئاي ، — بىرئاز ساقلايلى ، پەخرىدىن ئاكام چىقىپ ئالىدۇ .

— راست ، بۇنداق كەچ بولغاندا تېلېفون كەلسە ، چوقۇم پەخرىدىنگە كېلىدۇ .

— ئەجەب يانفونىغا ئۇرماپتۇغۇ ؟ — دېدى پەرىدە .

— ئاكام يانفونىنى ئېتىپ قويغاندۇ ، — دېدى پەخرىئاي .

7

ھەئە ، تېلېفون پەخرىدىنگە كەلگەنىدى .

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم ، — دېدى پەخرىدىن تۇرۇپكىنى قولىغا ئېلىپ پەس ئاۋازدا .

قارشى تەرەپتىن بىر قىزنىڭ يېقىملىق ئاۋازى ئاڭلاندى :

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام ، بۇ مەن .

— بىلدىم ، — دېدى پەخرىدىن ، — ھەقىچان سېنى تېلېفون قىلىدى دەپ ياتقان يېرىمدىن يۈگۈرۈپ چىقتىم .

— يانفونۇڭ توختاپ كېتىپتۇ .

— مەنمۇ بايىراق بىلدىم .

— توخۇ قوناقلا چىقماستا يوتقانغا كىرىۋالغانمىدىڭ ؟

— ھېلىمۇ سائەت ئون بىر بولاي دېدى . يوتقانغا كىرگىنىم بىلەن ئۇخلىمىغان تېخى .

— ئۇخلىماي نېمە ئىش قىلدىڭ ؟

— بىرى بىلەن مۇڭدىشىۋاتقان .

— كىمكەن ئۇ يوتقاندا مۇڭدىشىپ كەتكۈدەك .

— كىم بولاتتى ، سەن . سېنى سېغىنىپ كۆزۈمگە ئۇيقۇ

كېلەمدىغان دېگىنە .
— يالغانچى .
— كىمنى دەۋاتسەن ؟
— سېنى . سېغىنغان بولساڭ تېلېفون قىلاتتىڭ .
— دېدىمغۇ . بايا تېلېفون قىلاي دېسەم ، يانفونۇم توختاپ كېتىپتۇ . ئۆيىنىڭ تېلېفونىدا تېلېفون قىلاي دېسەم ، دادام كەچكىچە تېلېۋىزور كۆرۈپ ئولتۇردى . بىئەپ دېگىنە . بەزەن گەپلەرنى دېگىلى بولمايدۇ .
— بولدى ، چۇشەندۇرۇپ كەتمىسەڭمۇ بولىدۇ . چاقچاق قىلدىم .
— قانداق ، سەنمۇ مېنى سېغىنغان ئوخشىمامسەن ؟
— سېغىنمامتىكىن ئەمسە . ھېلىمۇ كۆرۈشمىگىنىمىزگە ئىككى كۈن بولدى .
— كامالىروپكىغا چىققان . ئۆزۈڭ ياخشى تۇرغانسەن ؟
— ياخشى تۇردۇم ، بىراق ...
تېلېفوندا قىزنىڭ ئاۋازى پەسلەپ كەتتى . پەخرىدىنىنىڭ كۆڭلى سەل ئاغقاندەك بولدى .
— نېمە ئىش بولدى ؟
— بولدىلا ، ئەتە كەچتە دەپ بېرەي .
— ئەتە كەچتە بولمايدۇ ، — دېدى پەخرىدىن بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ ، — بايا ئۆيدىكىلەرنى ئەتە كەچتە مېھمان قىلىدىغانغا ۋەدە بېرىپ قويۇپتىمەن .
— ئۇنداق بولسا ، ئۆگۈنلۈككە كۆرۈشكەندە مۇڭدىشايلى .
— ۋاي ـ ۋۇي ، دەۋېتە ئادەمنى تەقەززا قىلماي . گەپنىڭ بېشىنى چىقىرىپ قويۇپ ...
— بىر ئېغىز گەپ بىلەن تۈگىمەيدۇ .
— ھەرقانچە بولسىمۇ رومان ئوقۇپ بەرمەيدىغانسەن . ھېچبولمىسا گەپنىڭ گۈندىسىنىمۇ بولسا دەۋەت . كاللامغا بىر ئىش چىرىۋالسا ، كېچىچە كۆزۈمگە ئۇيقۇ كەلمەيدىغان ئادىتىم بار

مېنىڭ .

— ئۇنداق ئادىتىڭ بارلىقىنى مەن نەدىن بىلەي . يا مەن سەن بىلەن بىللە ئۇخلاپ باقمىسام .

— ئۇخلىغۇڭ بارمۇ ؟ — پەخرىدىن قىزىنىڭ جاۋاب بەرمىگىنىنى ھېس قىلىپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى ، — مېنىڭمۇ سەن بىلەن شۇنداق ئۇخلىغۇم بار .

— كەم بولا دەپ قويماسەن ، — دېدى قىز ۋىلكىلاپ كۈلگەن پېتى ، — گەپ قىلمىسام دەۋاتقان گېپىنى ، قېنى داپشاقنىڭ .

— خەپ ، ئاشۇنداق كۈنلەرمۇ كېلىپ قالا ، — دېدى پەخرىدىن ھاياجانلانغان ھالدا ، — كېچە - كۈندۈز كارىۋاتتىن چۈشكىلى قويماي ئۇخلىمايدىغان بولسام .

— چاقچاقنى ئاز قىلە ، غوجام ، — دېدى قىز رەسمىي گەپكە كۆچۈپ ، — ئەگەر شۇنداق ئارزۇيۇڭ بولسا ، قۇرۇق خام خىيالنى ئاز قىلىپ ، ئەمەلىيرەك ھەرىكەت قىل . بولمىسا ، ئۇ خام خىيالىڭ ھەرگىز ئەمەلگە ئاشمايدۇ .

— بۇ نېمە دېگىنىڭ ؟

— ئەجەب گالۋاڭكەنسەن . مۇشۇنچىلىك گەپنىمۇ چۈشەنمىگىنىنى . بىلەمسەن ، ئالدىمىزدىكى شەنبە كۈنى ماڭا ئەلچى كېلىدىكەن .

— ياخشى بوپتۇغۇ ؟

— نېمە دېدىڭ ؟ — قىزنىڭ ۋارقىرىغان ئاۋازى ئاڭلاندى .

— مېنى قورقۇتۇۋاتمايدىغانسەن ھە ، گۈلناز .

— نېمە دەيدىغانسەن . مۇشۇنداق ئىشقىمۇ چاقچاق قىلامدىمەن .

پەخرىدىن قىزنىڭ جىلە بولغانلىقىنى ھېس قىلدى . شۇ تاپتا ئۆزىمۇ ئالدىراپ قېلىۋاتاتتى .

— ئاناڭغا لايىقىم بار دېمسىدىڭمۇ ؟

— دېدىم .

— نېمە دەيدۇ ؟

— نېمە دەيتتى ، سېنىڭ تاپقىنىڭ ھېساب ئەمەس ، خام خىيال قىلما ، ساڭا لايىقنى ئۆزۈم تاپىمەن ، دەيدۇ . تېخى بىرمۇنچە تىللاپ پۇسكايىتىۋەتتى مېنى .
— ئاناڭ بەك يامان ئايال ئوخشىمامدۇ ؟
— ئانامنى تىللاۋاتامسەن . ئاغزىڭغا بېقىپ سۆزلە جۇما .
— ياق ، ئەمدى دەيمەنا . سەن لايىقىم بار دېگەندىكىن ، ئاۋۇال مېنى كۆرۈپ باقسا بولمامدۇ . مەنمۇ كېلىشكەن يىگىتقۇ ، خېلى - خېلى ئانىلارنىڭ كۆيئوغۇل قىلىۋالغۇسى كەلگۈدەك .
— بوپتۇ ، سېنىڭ توي قىلغۇڭ يوق ئوخشايدۇ .
— كىم شۇنداق دەيدۇ ؟
— مۇشۇنداق ئىشقىمۇ چاقچاق قىلىپ ئولتۇرساڭ .
— ھە ، دېگىنە ، قانداق قىلىمىز ؟
— ئاناڭ كېلىپ ئانام بىلەن بىر كۆرۈشۈپ باقسا بولاتتى .
— ئاۋۇال مېنى باشلاپ ئاپىرىپ باقامسەنيا ؟
— پاچىقىڭنى چېقىۋېتەمسىكىن .
— ئادەمنى قورقۇتمىغىنا .
— ھېچبولمىغاندا مېنىڭ پاچىقىمنى چېقىۋېتىدۇ .
— ئاناڭ راستتىنلا يامانكەن ئەمىسە .
— تېلېفونىنى قويۇۋەتتىم ، — قىزنىڭ مەيۈس ئاۋازى ئاڭلاندى .
— ياق - ياق ، ئۇنداق قىلما !
قىز تېلېفونىنى راستتىنلا قويۇۋەتتى .
پەخىرىدىن ئالدىراپ قىزغا تېلېفون قىلدى .
قىز تېلېفونىنى ئالدى .
پەخىرىدىن ئالدىراپ سورىدى .
— نېمانداق نازۇكلۇق قىلىسەن ؟
— ئۆزۈڭدىن سورا .
— مېنىڭ كۆرۈشكىنىمنىڭ نېمىسى يامان ؟ بەربىر ماڭا قېينانا بولىدۇغۇ ؟

— ئۇغۇ شۇنداق . بىراق ، ئىشنىڭ يولى ئۇنداق ئەمەس ، — دېدى قىز چۈشەندۈرۈپ ، — قائىدە بويىچە ئاۋۋال چوڭلار كېلىشى كېرەك . ئانامنىڭ ماقۇللۇقىنى ئالغاندىن كېيىن ئاندىن سەن كەلسەڭ بولىدۇ . مۇشۇنچىلىك قائىدىنى بىلمەمسەن ؟

— مەن نەدىن بىلەي بۇنداق مۇرەككەپ قائىدىنى . يا مەن ئىلگىرى خوتۇن ئېلىپ باقمىغان تۇرسام .

— ئۇنداق بولسا مەنمۇ ئەرگە تېگىپ باقمىغان . نېمانداق جېنىمنى چىقىرىدۇ !

— ۋاي چاقچاق قىلدىم ، رەنجىمىگىنە . مېنىڭمۇ تىل قىسىلىدىغان يېرىم بار .

— تىل قىسىلىدىغان يېرىم بار ؟

— ھەئە ، ئاتا ـ ئانامنىڭ ئالدىدا . سەنمۇ بىلىسەن . مۇنداق ئىش ، ئىككى ئاچامنى تېخى ياتلىق قىلمىدۇق . مۇشۇنداق ئەھۋالدا مەن قانداقمۇ ئۇلارغا توي قىلىمەن ، ئەلچىلىككە بېرىڭلار دېيەلەيمەن .

— ئاچىلىرىڭنىڭ تېخىچە لايىقى يوقمىدى ؟

— لايىقىغۇ بار ، بىراق ئانام قوشۇلمايۋاتىدۇ .

— سېنىڭ ئاناڭمۇ تازا يامان خوتۇن ئوخشىمامدۇ ؟

— تازا كېلىشتۇرۇپ ئۆچۈڭنى ئېلىۋالدىڭ ـ ھە .

— قانداق ، ئاچچىقىڭ كەلدىما . ئۆزۈڭنىڭ دېگەن گېپىڭنى قايتۇرۇپ بەردىم شۇ .

— ئەھۋالنى چۈشەنگەنسەن ؟

— بۇ بىر مۇرەككەپ ئىشكەن . بوپتۇ ، قالدى گەپنى يۈزتۇرا كۆرۈشۈپ دېيىشەيلى .

— ھېلىقى ئەلچىلەر كېلىپ قالسا قانداق قىلىسەن ؟ — سورىدى پەخرىدىن .

— بىر ئامالىنى قىلارمەن . يامىنى كەلسە ئانامدىن بىرەر ـ ئىككى تەستەك يەرمەن شۇ .

— ۋاي بىچارە ، يۈرىكىمنى ئېچىشتۇرمىغىنا .

— هەممە گەپ سەندە قالدى ، پەخرىدىن .
— بولىدۇ . خاتىرجەم بول . شۇنى ئېسىڭدە تۇت ، گۈلناز . مەن سەندىن باشقا ھېچقانداق قىز بىلەن توي قىلمايمەن .
— مەنمۇ شۇ . خوش ، ياخشى چۈش كۆر .
— سەنمۇ ياخشى چۈش كۆر . چۈشۈڭدە مېنى كۆرەرسەن ئىلاھىم .
پەخرىدىن تېلېفوننىڭ تۈرۈپكىسىغا چوككىدە بىرنى سۆيۈپ قىزغا سۆيۈش يوللىۋېتىپ تۈرۈپكىنى قويۇۋەتتى .

8

«خانئۆي» كافتا رېستورانىنىڭ ئايرىمخانىسىدا ئۈيغۇرچە ئۇسلۇبتا ھەشەمەتلىك بېزەلگەنىدى . پەردىدىن باشقا بارلىق ئائىلە ئەزالىرى يۇمىلاق شىرەنى چۆرىدەپ ئولتۇرۇشاتتى . زۆھرە خانىم تىت ـ تىت بولۇپ پات ـ پات سائىتىگە قارايتتى .
— ئەجەب كەلمىدىيا بۇ جۇڭاينىمەڭ ، — دېدى زۆھرە خانىم تاقىتى تاق بولۇپ ، — بولدىلا ، ساقلاۋەرمەيلى . پەخرىدىن ، كۆتكۈچىلەرگە بۇيرۇغىن ، قورۇمىلارنى ئاچسۇن . پەخرىئاي ، سەن ئاچاڭغا يەنە بىر تېلېفون قىلىپ باق .
پەخرىئاي سومكىسىدىن يانفونىنى ئېلىپ نومۇر باستى ـ دە ، قۇلىقىغا تۇتۇپ بېقىپ دېدى :
— يانفونىنى يەنە ئاچماپتۇ .
زۆھرە خانىم غۇدۇرىدى .
— ئەجەب يانفونىنى ئېتىۋاپتا ؟
— يانفونىنىڭ توكى تۈگىدىمىكىن ، — دېدى پەزىلەت .
— رېستورانغا كېلىدىغانلىقىمىزدىن خەۋىرى بار بولغىيتتى ، — سورىدى قادىر ئەپەندى .
— خەۋىرى بار ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئەتىگەن دەپ قويغان ، چۈشتىمۇ تاپىلاپ قويغان تېخى .

— بىرەر زۆرۈر ئىشى چىقىپ قالدىمۇيا؟

— ئىشى چىقىپ قالغان بولسا، تېلېفون قىلىۋەتسە بولىمامدۇ، — دېدى زۆھرە خانىم چېچىلىپ، — بالىنىڭ چوڭى بىغەرەز چىقىدۇ دېسە ئىشەنمەپتىكەنمەن. قاتتىقراق گەپ قىلاي دېسە، ئۆز بويىغا بولۇپ قالغان، يا ئۆزىنى سورىمىغان.

— چېچىلىمىسلا، خانىم، — دېدى قادىر ئەپەندى، — ھېلىغىچە كېلىپ قالار.

— چوپچوك بولغاندا ئادەمنى ئەنسىرەتمىسە بولمامدۇ.

— ئەنسىرىمىگىنە، ئانا، — دېدى پەخرىئاي ئەركىلەپ، — ئاچام يا كىچىك بالا بولمىسا. ئالە، قورۇمىلار سوۋۇپ قالىدۇ بىكا.

زۆھرە خانىم ئىشتىھاسىزلا قولىغا چوكا ئالدى ـ دە، باشقىلارنىمۇ تاماققا تەكلىپ قىلدى.

— سىلەرمۇ ئېلىڭلار.

— ئۇسسۇزلۇققا مېۋە شەربىتى ئەكىرسۇنمۇ، ئانا، — سورىدى پەخرىدىن.

— شۇنداق قىلايلى. مەن ئانار شەربىتىنى ئىچەي، مۇزلاتقىنىدىن بولسۇن، — دېدى پەزىلەت.

— بولىدىلا، چاي ئىچەيلى، — دېدى زۆھرە خانىم، — ئۇسسۇزلۇققا چاي ياخشى.

پەخرىئاي ئانىسىغا كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا قاراپ قويۇپ دومسايدى.

— ئاكام مېھمان قىلىدىغان بولغاندىكىن بىرەر قۇتىدىن مېۋە شەربىتى ئىچسەك بولمامدۇ ...

— تېجەشلىكرەك بولايلى. ئاكاڭنىڭ پۇلىمۇ بىزنىڭ پۇلىمىز. بۇگۈن كەپلەپ خەجلىۋالمىساقمۇ بولا.

زۆھرە خانىمنىڭ گېپىنى ھېچكىم يىرالمىدى.

— قورۇمىدىن يەنە ئىككى تەخسە بۇيرۇيلى ئەمىسە، — دېدى پەخرىدىن، — دادا، ئۆزۈڭ ياخشى كۆرىدىغان قورۇمىدىن

ئىككىنى دېگىنە .
— بولدى ، بالام . ئاۋۋال مۇشۇ قورۇملارنى يەپ تۇرايلى . ئەھۋالغا قاراپ بۇيرۇتارمىز ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئايالىغا قاراپ قويۇپ .
— سەن بۇ ئايلىق مائاشىڭنى ئۆيگە ئەكىرمىدىڭغۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ئوغلىغا قاراپ ، — مائاش تارقاتمىدىمۇيا ؟
— مانا مېھمان قىلىۋاتىمەنغۇ ، — دېدى پەخىرلىنىپ كۈلۈپ .
— مۇشۇنىڭ بىلەن بولدى قىلاي دەپسەن ـ دە ، — دېدى ، — زۆھرە خانىم نارازلىق بىلەن ، — ئۇنداق بەتتەجىلىڭ قىلما ، بالام .
— چاقچاق قىلىپ قويدۇم ، ئانا ، — دېدى پەخىرلىنىپ ، — كامانداروپكىغا چىقىپ مائاش ئالغىلى چولام تەگمىدى . سىلەرنى ئايرىم جۇغلىغان پۇلۇمغا مېھمان قىلىۋاتىمەن .
ئوغلىنىڭ جاۋابىنى ئاڭلاپ زۆھرە خانىمنىڭ چىرايىغا سۇس كۈلكە يۈگۈردى .
— ئانام مائاشىمىزنى باشقۇرۇۋالدى دەپ رەنجىپ قالساڭلا بولمايدۇ ، بالىلىرىم ، — دېدى زۆھرە خانىم ئۆزىچە سۆزلەپ ، — ئادەم ئىقتىسادچىل بولغان ياخشى . خۇدايىمۇ ئىسراپخور بەندىلىرىم مېنىڭ دوستۇم ئەمەس ، دەپتىكەن .
— ئۇنداقتا ، سەن يۇزدەيۇز پىرسەنت خۇدايىمنىڭ ئەڭ يېقىن دوستىكەنسەن ، — دېدى پەخرىلىك چاقچاق قىلىپ .
— جىم ئولتۇرە ، ساقال تارغىقى ، — دېدى زۆھرە خانىم تېرىكىپ .
— ئانامنىڭ ساقلىنى تارايمەن دەپ يۇڭدۇڭتىمە يەنە ، — دېدى پەزىلەت سىڭلىسى بىلەن چېقىشىپ .
— ئاناڭلارنىڭ گېپى توغرا ، — دېدى قادىر ئەپەندى سۆز ئېلىپ ، — سىلەر پۇلنىڭ قەدرىنى بىلمەي ، يوقسۇزلۇقنىڭ دەردىنى تارتماي ، خۇددى ياغنىڭ ئارىسىدىكى بۆرەكتەكلا چوڭ بولدۇڭلار . ئالىي مەكتەپتىمۇ ھېچقانداق قىيىنچىلىق تارتماي

ئوقۇدۇڭلار . ئاناڭلار سىلەرنى ئوقۇتمەن ، پۇلدىن قىسىلدۇرمايمەن دەپ كىيگۈسى بولسىمۇ كىيمىدى ، يېگۈسى بولسىمۇ يېمىدى ، ئوقۇشۇڭلار پۈتۈپ بولغۇچە ئاچ - توق يۈردى . ئاددىيسى ، پاپياقلىرىنى يامان كىيسە كىيدىكى ، بىر تال پاپياققىمۇ ھېسابلاپ تۇرۇپ پۇل خەجلىدى . مانا سىلەر ئوقۇش پۈتتۈرۈپ ئارقىمۇئارقىدىن خىزمەتكە چىقىۋىدىڭلار ، ئۇھ دېدۇق ، قولىمىزمۇ پۇل كۆردى ، ئانچە - مۇنچە ئىقتىسادىمۇ قىلدۇق . ئەمما ، بار دەپ قالايمىقان بۇزۇپ - چاچساق بولمايدۇ . ئەتە - ئۆگۈن بىر - بىرلەپ ئۆيلۈك - ئوچاقلىق بولىسىلەر ، شۇنىڭغىمۇ پۇل خەجلەيدىغان گەپ . تېخى پۇل خەجلەيدىغان نى - نى ئىشلار ئالدىمىزدا .

بالىلار خىرىلداپ كۈلگىنىچە بىر - بىرىگە يەرنىڭ تېگىدىن قاراشتى .

— سەن پەخرىئاي بەك بەتخەج بولۇپ كېتىۋاتىسەن . ئالغان كىيىملىرىڭنىڭ بىرىمۇ مۇقامىغا كەلمەيدۇ . قىز بالا دېگەن كىيىم - كېچەكنى سىپتا ، چوڭ سۇپەت كىيىشى كېرەك . چېچىڭنىمۇ ئالا - يېشىل بويۇپ ، ئالۋاستىدەك سالۋارتىپلا يۈرىسەن . تۇرقۇڭغا قارىسا ، ئۇيغۇرمۇ ياكى باشقا مىللەتمۇ بىلگىلى بولمايدۇ . ئەمدى سەنمۇ چوڭ بولدۇڭ ، ئۇنداق كىيىنمەپ ، ياسىنىپ يۈرمىگىن . قارىغىنا ، پەزىلەت ئاچاڭغا ، كىيىنىشىگە بىر قاراپلا ئۆلچەملىك ئۇيغۇر قىزى ئىكەنلىكىنى بىلگىلى بولىدۇ . ئۆزىمىزنىڭ كىيىنىش ، ياسىنىش ئەنئەنىمىزنى تاشلىۋەتسەك يامان بولىدۇ ، ياتلارنى دورىساق تېخىمۇ يامان بولىدۇ .

پەخرىئاي ئانىسىنىڭ گېپىگە پەرۋا قىلماي ، ئاچىسىنىڭ قۇلىقىغا ئاستا پىچىرلىدى .

— قارا ، ئانام سېنىڭ ھاجىمغا كېلىن بولىدىغانلىقىڭنى بىلمەي داڭلاپ كەتكىنىنى .

— زۇۋانىڭنى يىغە ، — دېدى پەزىلەت سىڭلىسىنىڭ مەڭزىنى بوش چىمدىپ .

— نېمە دېيىشىۋاتىسەن هاي ، — ۋارقىرىدى زۆھرە خانىم .
— هېچنېمە ، — دېدى پەخرىئاي .
— شۇنچە گەپ قىلساڭ ، قۇلىقىمغا ئېشەكنىڭ قۇلىقىغا ساتا چالغانچىلىك ئاڭلانمىغىنىنى . يەنە ئاشۇنداق يۇرىدىغان بولساڭ چاچلىرىڭنى يۇڭداپ ، كىيىملىرىڭگە ئوت قويۇۋەتمىگىنىمنى كۆر ، — زۆھرە خانىم پەخرىئاينىڭ لام ـ جىم دېمەي يەرگە قاراپ تۇرغىنىنى كۆرۈپ نەزىرىنى پەزىلەتكە ئاغدۇردى ، — سەنمۇ هە دېسە كىيىم ـ كېچەككە پۇل خەجلەيدىغان بولۇپ كەتتىڭ . تېخى ئىزا تارتماي ئالتۇن زەنجىر ، ئالتۇن هالقا ئېسىۋاپسەن . قىز بالا دېگەن توي قىلغاندىن كېيىن ئاندىن ئالتۇن جابدۇق ئاسىدىغان ، بولمىسا خەق زاڭلىق قىلىدۇ . پەردە ئاچاڭلار هازىرغىچە ئالتۇن ئەمەس ، كۆمۈش چاغلىق بىر نەرسە تاقىمىدى .
— بايا پەردە ئاچامنى بىغەرەز دەۋاتاتتىڭ ، ئەمدى ئەجەب داڭلاپ كېتىسۇاتىسەنغۇ ، ئانا ، — دېدى پەخرىئاي قەستەن ئانىسىنىڭ چىشىغا تېگىپ .
— ماۋۇ جىن داۋاملىق گېپىمدىن ئاقاق چىقىرىدۇ ، قەستەن ئادەمنى جىلە قىلىپ .
— بىردەم جىم ئولتۇرساڭ بولىمامدۇ ، — دېدى پەخرىدىن سىڭلىسىنى جېمىلەپ .
پەخرىئاي شۇ هامان دومسايدى .
— ماقۇل ، بىر قېتىم مېهمان قىلىپ قويۇپلا ياخشى ئادەم بولۇۋالدىڭغۇ دەيمەن .
پەخرىدىن سىڭلىسىنىڭ چېچىدىن يەڭگىل تارتىپ ئەركىلەتتى .
— ماۋۇ جىنىنىڭ دېگەن گېپىنى . يۇزسىز .
— پەردە دېگەن جۇۋاينىمەك ئەجەب كەلمەيدۇيا ، — دېدى زۆھرە خانىم تىت ـ تىت بولۇپ .
هەئە ، ئانا قىزىدىن ئەنسىرەپ ئەمەس ، ئۇستەلدىكى ئېسىل قورۇمىلارنى ئۇنىڭغا سىقىنىپ ، تىت ـ تىت بولۇپ قالغاندى .

دۇنيادا قايسىبىر ئانا ئالدىغا تاماق كەلگەندە پەرزەنتىنى ئېسىگە ئالمىسۇن .

9

شۇ تاپتا پەردىمۇ ھۇزۇرلىنىپ تاماق يەۋاتاتتى . بۇ تېز تاماقخانىنىڭ خېرىدارى جىق بولغىنى بىلەن ، مۇھىتى پاكىز ھەم تىنچ ئىدى . ئۇ بۇلۇڭدىكى كىشىلىك ئورۇندۇق قويۇلغان كىچىككىنە ئۈستەلدە يىگىتى بىلەن قارىشىپ ئولتۇراتتى . بېشىغا چىمەندوپپا ، ئۇچىسىغا كاستۇم ـ بۇرۇلكا كىيىپ ، گالستۇك چىگىۋالغان يىگىتنىڭ ئوقۇتقۇچىلارغا خاس سالاپىتى بار ئىدى .

ھەئە ، ئاخشام يىگىت پەردىگە بۇگۈن چۈشتە شەھەرگە كىرىدىغانلىقى ھەققىدە تېلېفون قىلغان ، ئۇلار بۇگۈن ئىشتىن چۈشكەندە مۇشۇ ئاشپۇزۇلدا كۆرۈشىدىغانغا ۋەدىلەشكەنىدى . شۇنىڭ ئۈچۈن ، پەردە كەچتىكى ئائىلىۋى زىياپەتكە بارمىغان ، ئانىسىنىڭ تولا تېلېفون قىلىپ ئالدىرىتىشىدىن ئەنسىرەپ يانفونىنى ئېتىۋەتكەنىدى . ئۇلارنىڭ كۆرۈشمىگىنىگە ئىككى ھەپتىدىن ئاشقانىدى . شۇ تاپتا ئۇلار بىر ـ بىرىگە قاراپ تويمايتتى ، گەپ ـ سۆزلىرى تۈگىمەيتتى .

— شەنبە ، يەكشەنبىدىمۇ دەم ئېلىش قىلماي دەرس ئۆتۈۋاتىمىز . سىزنى يوقلاپ كىرەلمىدىم ، — دېدى يىگىت چۈشەندۈرۈپ ، — ئىچكىرىدىكى تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپلەرگە ئىمتىھان بېرىدىغان ئوقۇغۇچىلىرىمغا دەرس تولۇقلاپ بېرىۋاتىمەن .

— ئوقۇغۇچىلىرىڭىزدىن ئۈمىد بارمۇ ؟

— ئاز دېگەندە ئون نەپەر ئوقۇغۇچىمدا ئۈمىد بار . مېنىڭ نىشانىمۇ ئاز دېگەندە ئون نەپەر ئوقۇغۇچىمنى ئىمتىھاندىن ئۆتكۈزۈش . سىلەرنىڭ مەكتەپتىنمۇ ھەقچان جىق ئۆتىدۇ . شەھەرنىڭ ئوقۇتۇش سۈپىتى يۇقىرى .

— بىرنېمە دېمەك تەس . ئوقۇغۇچىلىرىمىزدىن ھەرھالدا ئۈمىد چوڭ . سىزمۇ بەل قويۇۋەتمەڭ . ئوقۇش ماتېرىياللىرىدىن قىيىنچىلىقى بار ئوقۇغۇچىلىرىڭىزغا مەن ياردەم قىلاي .

— رەھمەت ، ھېلىمۇ كۆپ ياردەم قىلدىڭىز . ئۆتكەندە ئېلىپ بەرگەن دەپتەر ـ قەلەملىرىڭىزنى تارقىتىپ بەردىم ، ھېلىقى كىيىملەرمۇ بار تېخى . شۇغىنىسى ، بەزەن كىيىملەرنى قىزلار كىيگىلى ئۇنىمىدى . بۇ كىيىملەر بەك غەلىتىكەن ، كىيىشتىن خىجىل بولىدىكەنمىز ، دەيدۇ .

— شۇنداقمۇ ، — دېدى پەردە خىرىلداپ كۈلۈپ ، — ھەقىچان پەخرىلىنىڭ كىيىملىرىنى كىيگۈسى كەلمىگەندۇ . دېمىسىمۇ پەخرىلىنىڭ كىيىملىرى بەك غەلىتە . مودا قوغلىشىپ قاملاشمىغان كىيىملەرنى كىيىدۇ . بولمىسىغۇ يېڭى ، پۈللۈق كىيىملەر ئىدى . ئۆزۈمنىڭ ھەم ئۆكىلىرىمنىڭ كىيىملىرىدىن يەنە ئىككى بوغجۇما تەييارلاپ قويغانىدىم . بالىلارنىڭ كىيگۈسى بولمىسا ئەمدى ئاۋارە بولۇپ ئاچىقىپ يۈرمەڭ . بەك نامرات بالىلار بولسا ، بىرنەچچە قۇر يېڭى كىيىم قىلىپ بېرەي . ھەرقانچە نامرات بولسىمۇ ، بالىلارنىڭ كۆڭلى نازۇك كېلىدۇ ، كىيىپ قويغان كىيىمكەن دەپ ياراتمىغان بولۇشىمۇ مۇمكىن .

— ئۇنداقمۇ ئەمەس . تەييارلاپ قويغان كىيىملەرنى ئالغاچ چىقاي ، ئۆزلىرى كىيمىسە ئاكا ـ ئاچىلىرى كىيىسىمۇ بولىدۇ ئەمەسمۇ .

— مەيلى ئەمىسە .

يىگىت بىرئاز تۇرۇۋېلىپ سورىدى .

— ئانىڭىز يەنىلا يۇمشىماي تۇرامدۇ ؟

— ھەئە ، — دېدى پەردە خىجىللىق بىلەن يەرگە قاراپ ، — دەۋېرىشتىن خىجىل بولدۇم .

— مەن بىلەن توي قىلىشىڭىزغا قوشۇلماسلىقىدىكى سەۋەب نېمىكەن ؟

پەردە دەيمۇ ، دېمەيمۇ دەپ بىرئاز تۇرۇۋالغاندىن كېيىن

قىسقىلا جاۋاب بەردى .

— مەنمۇ تازا بىلەلمىدىم .

— يالغان گەپ قىلىۋاتىسىز ، — دېدى يىگىت ئەستايىدىللىق بىلەن ، — مېنى دىلى ئازار يەپ قالىدۇ دەپ ئويلىماڭ ، پەردە . بۇ ئىشتا ئوچۇق - يورۇق سۆزلەشمىسەك ئامال تاپالمايمىز . ھەرقانداق ئىشنىڭ بىر سەۋەبى بولىدۇ . دەڭە ، ئانىڭىز نېمە دەيدۇ ؟

پەردە تەڭقىسلىقتا قالغان ھالدا كۆزىنى يىگىتتىن ئېلىپ قاچتى .

«سەۋەبىنى دېسەم دىلىڭىز ئازار يەيدۇ ، سىزنى ئالداۋېرىشكە تېخى يۈزۈم چىدىمايدۇ . مەيلىلا ، دەۋېرەي ... »

ئابدۇساتتار پەردەنى يەنە ئالدىراتتى .

— نېمە كىچىك بالىدەك تىرناق تاتلايسىز ، دەۋېرىڭ . ھەرقانداق گەپ بولسا كۆڭلۈمگە ئالمايمەن . ئاتا - ئانا بولغۇچىنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق ئويلىغىنى بولىدۇ . بۇ ئۇنچە رەنجىپ كەتكۈدەك ئىش ئەمەس .

پەردە ئاخىر غەيرەتكە كەلدى .

— ئەسسە ئاڭلاڭ ، — دېدى ئۇ قەددىنى رۇسلاپ ، — لېكىن ئانامدىن رەنجىپ قالسىڭىز بولمايدۇ . ئانامنىڭ توي ئىشىمىزغا قوشۇلماسلىقىدىكى سەۋەب ئىككى . بىرىنچىدىن ، ئاتا - ئانىڭىزنى دېھقان ئىكەن دەپ ياراتمايۋاتىدۇ . چۈنكى ، بىزنىڭمۇ يېزىدا دېھقان تۇغقانلىرىمىز بار ، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى خېلىلا نامرات . ئانام سىزنىڭ ئاتا - ئانىڭىزنىمۇ ئاشۇلارغا ئوخشاش نامرات دەپ ئويلاپ قالدى ھەم ئۆزىچە شەھەردىكى دوستلىرىنىڭ ئالدىدا يۈزى چۈشۈپ كېتىشىدىن ئەنسىرىدى . ئىككىنچىدىن ، سىزنىڭ خىزمەت ئورنىڭىزنى يېزىدىكەن دەيدۇ . ئىشقىلىپ ، سىزنىڭ گۇناھىڭىز سەھرالىق بولۇپ قالغىنىڭىزدا .

پەردە گەپنى دەپ بولۇپ يىغلىۋەتتى .

قىزنىڭ ئاق كۆڭۈل ، سەمىمىي ، ساددا قىياپىتى

ئابدۇساتتارغا تېخىمۇ سۆيۈملۈك كۆرۈنۈپ كەتتى . تومۇرلىرىدىكى قانلار هاياجاندىن قاينىدى . قىزنى قۇچاقلاشتىن ، باغرىغا بېسىپ سۆيۈشتىن ، مەڭزىدىكى ياشلىرىنى سۈرتۈپ قويۇشتىن ئۆزىنى ئاران ـ ئاران تۇتۇۋالدى .

«سىزنى سۆيۈپ خاتا قىلماپتىمەن ، پەرىدە . سىز قەلبىمدىكى پەرىشتە . مەڭگۈلۈك جانانىم . سىز بىلەن توي قىلىش ئۆمۈرلۈك بەختىم . ماڭا ئىشىنىڭ ، هەرقانچە تاش يۈرەك بولسىمۇ ئانىڭىزنى قايىل قىلماي قويمايمەن ··· »

— نېمىگە يىغلايسىز ، پەرىدە ، يىغلىماڭ ، سەت تۇرىدۇ . قاراڭ ، باشقىلار بىزگە قاراۋاتىدۇ .

پەرىدە دەرهال كۆز ياشلىرىنى سۈرتتى .

— ئانامدىن رەنجىمىدىڭىزمۇ ؟

— نېمىشقا رەنجىگۈدەكمەن . بۇنى يامان گەپ دېگىلى بولمايدۇ . قايسىبىر ئانا قىزىنىڭ توي قىلغاندىن كېيىن جاپا تارتىشىنى خالايدۇ . بۇ دېگەن نورمال ئىش .

پەرىدە مەمنۇنلۇق بىلەن كۈلۈمسىرىدى .

— رەهمەت ، سىزگە .

— خىزمىتىمنى شەهەرگە يۆتكەش ئالدىراپلا هەل قىلغىلى بولمىدىغان ئىش ئەمەس ، بۇنىڭغا خېلى ۋاقىت كېتىدۇ . بەلكىم بىرنەچچە يىل ۋاقىت كېتىشى مۇمكىن . ئۇنىڭغىچە مەنمۇ ، سىزمۇ ساقلىيالمايمىز . هېلىمۇ يېشىمىز ئوتتۇزغا باراي دەپ قالدى . بىر ئامال قىلىپ ئانىڭىزنى بىزنىڭ ئۆيگە ئېلىپ چىقساق بولاتتى . ئاتا ـ ئانامنى ، ئۆيىمىزنى كۆرسە ، ئۇنچە نامرات دېھقانلاردىن ئەمەسلىكىمىزنى بىلىپ قالاتتى .

— بۇ ئەلپازىدا ئانامنى ئۆيىڭىزگە باغلاپمۇ ئېلىپ چىققىلى بولمايدۇ .

— ئانىڭىزنى ماقۇل كەلتۈرگىلى بولسا ، باغلاپ ئېلىپ چىقساممۇ مەيلىتى .

— راستما ؟

— هەئە ، سىزنى ماڭا بېرىشكە ماقۇل بولىدىغانلىقىڭ ئۈشى بولسا ، ئانىڭىزنى باغلاپ ئېلىپ چىقىپ كېتىمەن ، ئۆيىمىزدىكى كالا باغلايدىغان ئارغامچىدا .

پەرىدە پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى . يىگىتمۇ كۈلدى ، لېكىن كۈلكىسى ئازابلىق ئىدى .

— ئەپسۇس ، بۇنداق قىلغىلى بولمايدۇ ـ دە ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — باشقىچە بىر ئامال ئىزدەيلى . ئانىڭىز ئاتا ـ ئانام بىلەن كۆرۈشسىلا نىيىتىدىن يانامتى . چۈنكى ، ئاتا ـ ئانام دېھقان بولغان بىلەن ساۋاتسىز ، جاھانىڭ يېڭىلىقىدىن خەۋىرى يوق ، يەر تېرىشتىن باشقىنى بىلمەيدىغان قارا دېھقانلاردىن ئەمەس .

— بۇنى بىلىمەن .

— ئانام تولا گېپىڭىزنى قىلىدۇ . سىزمۇ چىقىپ قويماي دېمىدىڭىز .

— مېنىڭغۇ چىققۇم بار ، پۇرسەت بولمىدى . خۇدايىم بۇيرۇسا پات يېقىندا يوقلاپ چىقىمەن . مېنىڭمۇ كۆرگۈم كەلدى . دادىڭىزنىڭ پۇتىنىڭ ئاغرىقى ئۇڭشالدىمۇ ؟

— گاھى ـ گاھى تۈتۈۋالغىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا خېلى ياخشى . دادامۇ پەرىدە قىزىم بىلەن ئوبدانراق سۆزلەشمىدىڭ دەپ مەندىن خاپا .

— چۈشەندۈرمىدىڭىزمۇ ؟

— چۈشەندۈردۇم . لېكىن ، ئوغۇل بالىدەك مىجەزىڭ يوق ، دەيدۇ .

— بۇ نېمە دېگىنىكەن .

— ئاتا ـ ئانىسى بەرمىسە قىزىنى ئېلىپ قاچىسىڭ بولمامدۇ ، دەيدۇ . بىر ھېسابتىغۇ بۇمۇ بولىدىغان ئامال ، ئېلىپ قاچايمۇيا .

پەرىدە يەنە كۈلۈۋەتتى .

— ھەددىڭىزدىن ئاشمىڭ .

— ماڭمۇ نېمە ئامال . ھە دېسىڭىزلا ئېلىپ قاچاتتىم بولمىسا . ئەپسۇس ، بىرەر سومكىغا قاچىلاپلا ماڭغىلى بولمايدۇ ـ

ده ، سىزنى .
— سومكىغا قاچىلىيالمىسىڭىز ، شۇنداق قىلامتىڭىز ؟
— شۇنداق قىلماي ئەمىسە . ھېلىمۇ نەچچە يىل بولدى سىزگە تەلمۇرۇپ ئولتۇرغىلى . يۈرتتىكى تەڭتۇشلىرىمنىڭ بالىلىرى مەكتەپكە كىرگۈدەك بولدى .
— كۆڭلىڭىزنى يېرىم قىلماڭ ، بىر ئامالى بولۇپ قالار .
— بىر ئامال تاپساق بولاتتى زادى .
— سىزنىڭ ئېلىپ قېچىشتىن باشقا ئامالىڭىز يوقمۇ زادى .
— ھازىرچە يوق ، — دېدى يىگىت كۈلۈپ ، — ئەمما ئاتا ـ ئانىڭىزنى يېزىغا ئېلىپ چىقىپ ، ئاشۇ دېھقان ئاتا ـ ئانامنى ، ئۇلارنىڭ تۇنقان ئۆيى ـ ماكانىنى كۆرسەتمەي قويمايمەن .
— ۋاقتى كەلگەندە ىزگە ياردەم قىلىدىغانلار چوقۇم چىقىدۇ ، — دېدى پەرىدە مەدەت بېرىپ ، — خوش ، ئابدۇساتتار ، ئەمدى مەن ماڭاي ..
— يەنە بىردەم ئولتۇرساق بولمامدۇ ؟ — دېدى يىگىت ئايرىلىشقا قىيماي .
— مېنىڭغۇ كەتكۈم يوق ، — دېدى پەرىدە ، — لېكىن كەتمىسەم بولمايدۇ . رېستورانغا بىللە تاماق يېگىلى بارمىغىنىمنى ئاز دەپ ھېلىمۇ كەچ قالدىم . ئانامدىن دەشنەم ئىشتىپ ئولتۇرماي يەنە .
— بوپتۇ ئەمىسە ، مېنى دەپ كۆڭلىڭىز ئازار يەيدىغان بولدى .
— بۈگۈن ھەرقانچە تىللىسىمۇ پەرۋايىم پەلەك .
— نېمىشقا ؟
— چۈنكى ، سىز بىلەن كۆرۈشۈۋالدىم ئەمەسمۇ ؟
— رەھمەت سىزگە ، پەرىدە ، — دېدى يىگىت ھاياجانلانغان ھالدا ، — ئەمىسە ئەتە كۆرۈشەيلى . ھېلىقى تەييارلاپ قويغان كىيىملەرنى ئالغاچ كېلەرسىز .
— ماقۇل ، ئەتە كۆرۈشەيلى .

ئىككى ئاشىق - مەشۇق بىر - بىرىگە قىيمىغان ھالدا خوشلاشتى .

10

زۆھرە خانىمغا قورۇملارمۇ ، بالىلىرىنىڭ چاقچاقلىرىمۇ تېتىمىدى . ئۇنىڭ كەيپىياتىغا قاراپ باشقىلارمۇ تۇزۇك بىر نەرسە يېمىدى .

— قورۇملار سوۋۇپ قالغىلى تۇردى ، ئىسسىقىدا بىرەر چوكىدىن يېسەڭلار بولاتتى ، — دېدى پەخرىدىن ، — ئانا ، نېمانچە جىم ئولتۇرۇۋالىسەن . قورۇملار تېتىمىغان بولسا ، يېڭىلاپ بۇيرۇتايلى .

— قورسىقىم تويدى ، — دېدى زۆھرە خانىم قىسقىلا قىلىپ ، — قورۇملار ئوخشاپتۇ .

— يېمەي قانداق تويىسەن ، — دېدى پەخرىدىن زورلاپ ، — بۇنداق ئولتۇرۇۋالساڭ بىزنىڭ كۆڭلىمىز يېرىم بولىدىكەن . ئەسلىدە بۇگۈن خۇشال - خۇرام ئولتۇرۇپ غىزالىنارمىز دەپتىكەنمەن .

— شۇ ئەمەسمۇ ، تازىمۇ بىر كەيپى ئۈچتىغۇ ئادەمنىڭ ، — دېدى پەخرىئاي .

— ئاغزىمغا كەلدى دەپ كوتۇلداۋەرمە ، — دېدى پەزىلەت سىڭلىسىنى جېمىلەپ ، — ئانامنىڭ كۆڭلىگە كېلىدۇ ، — پەزىلەت ئانىسىغا قاراپ سورىدى ، — مىجەزىڭ يوق ئوخشىمامدۇ ، ئانا .

— ياقەي ، — دېدى زۆھرە خانىم چوكىنى قولىغا ئېلىپ ، — ھە ، ئېلىڭلا ، سىلە جىقراق يەڭلا ، مېنىڭ تازا كۆڭلۈم تارتمايۋاتىدۇ .

— سەن يېمىسەڭ ، بىزمۇ يېمەيمىز ، مەنمۇ تويدۇم ، — دېدى پەخرىئاي .

— ئۇنداق بولسا ئۆيگە كېتەيلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، —

ئاناڭلار چارچاپ قالغان ئوخشايدۇ ، بۇرۇنراق ئارام ئالسۇن .
بالىلار شۇنى كۆتۈپ تۇرغاندەك ئورۇنلىرىدىن قوزغىلىشتى .
زۆھرە خانىم سومكىلىرىنى دولىسىغا ئېسىپ ئولگۈرگەن ئىككى قىزىغا قاراپ بۇيرۇق قىلدى .
— ئۇستەلدىكى قورۇمىلارنى ئېلىۋېلىڭلار .
قىزلار نارازىلىق بىلەن تۇمشۇقىنى ئۇچلىدى .
— ئېلىۋالمىساقمۇ بولا . ئاشقان - تاشقان ئىككى - تۆت تال نەرسىنى ، — دېدى پەخرىئاي .
— نېمە دېدىڭ ؟ — زۆھرە خانىم نارازىلىق بىلەن ئالايدى .
— بولىدى ، ئېلىۋالساق ئېلىۋالايلى ، — دېدى پەزىلەت سىڭلىسىنى جىم تۇر دېگەننى قىلىپ بېقىنداپ ۋە كۆتكۈچى قىزنى چاقىردى ، — خان ، ماۋۇ ئېشىپ قالغان قورۇمىلارنى قاچىلاپ بېرىڭە .
زۆھرە خانىم كۆتكۈچى قىزغا ئالاھىدە جېكىلىدى :
— قورۇمىلارنى ئايرىم - ئايرىم قىلىپ ھەممىنى قاچىلاڭ ، قىزىم ، چالا قالمىسۇن .
— ئىشقىلىپ ، بۇ نەرسىلەرنى مەن كۆتۈرۈپ ماڭمايمەن ، — دېدى پەخرىئاي ئىشىك تەرەپكە ماڭغاچ .
پەخرىئاي يەپ ئاشقان نەرسىلەرنى ئېلىپ مېڭىشتىن نومۇس قىلغانىدى . پەزىلەتمۇ سىڭلىسىنىڭ كەينىدىن ئەگەشتى . پەخرىدىن ھېسابات قىلغىلى چىقىپ كەتكەنىدى .
— ئەجەپ چوڭچىلىق قىلىدىغان بولۇپ كېتىپتۇ بۇ جۇۋاينىمەكلەر ، — دېدى زۆھرە خانىم نارازى بولۇپ .
— بالىلاردىن رەنجىمىسىلە ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى تەسەللى بېرىپ ، — ئۇلار تېخى كىچىك . يوقسۇزلۇقنىڭ دەردىنى بىلمەيدۇ ، بېشىغا بىردىن ئۆينى كىيگەندە بىلىپ قالا .
— شۇنچىۋالا يېمەكلىكنى تاشلىۋەتسەڭ ئىسراپخورلۇق بولىمامدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ئۆزىگە ئۆزى سۆزلەپ ، — بۇ كۆچۈكلەر بىرەر ئاي يېگىلى بىر نەرسە تاپالماي تازا بىر ئاچ

قالسغۇ هەرگىز بۇنداق قىلمايتتى . نومۇس قىلىپ كېتىشلىرىنى دەيمىنا . ئۆزىمىزدىن ئاشقان يېمەكلىكلەر تۇرسا ، ئالغاچ كەتسەك نېمە يامىنى بار . ئۆيدىمۇ ئېشىپ قالغان تاماقلارنى قىزىتىپ يەيمىزغۇ ؟

— هازىر بۇنداق قىلغان بىلەن ئەتە تالىشىپ يەيدۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — زامان شۇنداق كەڭرىچىلىك بولۇپ كەتتى . خۇدايىم بىز كۆرگەن قاتتىق كۈنلەرنى بالىلىرىمىزغا كۆرسەتمىسۇن .

كۈتكۈچى قىز يېمەكلىكلەر قاچىلانغان خالتىنى ئۇلارغا بەردى .

— رەھمەت ، قىزىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى كۈتكۈچى قىزنىڭ قولىدىن خالتىنى ئېلىپ .

— ياخشى كۈتەلمىگەن بولساق ، ئەپۇ قىلارسىلەر ، — دەپ ئۆزرە ئېيتتى كۈتكۈچى قىز ئۇلارنى ئۇزىتىپ .

پەزىلەت بىلەن پەخرىئاي رېستورانىنىڭ ئالدىدا ساقلاپ تۇرۇشقانىدى . ئۇلار دادىسىنىڭ قولىدىكى خالتىنى ئالاي دېمىدى ، ئۇنىڭغىچە پەخرىدىنمۇ ھېسابات قىلىپ چىقتى .

— نەچچە پۇل بولاپتۇ ؟ — سورىدى زۆھرە خانىم .

دەل شۇ چاغدا پەخرىدىننىڭ يانفونى جىرىڭلىدى . ئۇ ئانىسىنىڭ سوئالىنى جاۋابسىز قالدۇرۇپ يانفونىنى قولىغا تۇتتى . زۆھرە خانىم نارازىلىق بىلەن غۇدۇرىدى .

— نېمانچە تولا تېلېفون كېلىدىغاندۇ بۇ بالىغا . تۇغمەيدىغان قانداق جىق ئىشى باردۇ . مۇشۇنداق سۆزلەشسە تېلېفون ھەققىمۇ ئالتە پاتمان بولىدىغاندۇ تايىنلىق .

پەخرىدىن ئاتا ـ ئانىسىدىن ئىككى ـ ئۈچ قەدەم كەينىدە قېلىپ يانفوندا سۆزلەشكەندىن كېيىن دادىسىنىڭ قېشىغا كەلدى .

— دادا ، سىلەر ماڭغاچ تۇرۇڭلار ، كەينىڭلادىن ھايال بولماي يېتىشۇالىمەن .

— نەگە بارىسەن ، بۇ كەچتە ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— هايال قالماي ئۆيگه بارىمەن .
پەخرىدىن شۇنداق دېگىنىچە ئۇلاردىن ئايرىلدى .
— بەڭباشلىقىنى بۇ بالىنىڭ ، — دېدى زۆھرە خانىم ئوغلىنىڭ كەينىدىن قاراپ ، — ئىككى ئېغىز جاۋاب بېرىشكىمۇ ئېرىنىپ كېتىپ بارىدۇيا ؟
— ئوغۇل بالىنىڭ دېگەن ئۆزىگە تۇشلۇق مەخپىيەتلىكى بولىدۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئوغلىنىڭ كەينىدىن مەستلىكى كەلگەنىدەك قاراپ قويۇپ ، — پەخرىدىنىمۇ چوڭ بولۇپ قالدى . ئەمدى ئۇنى كىچىك بالىنى باشقۇرغاندەك سوراقلاۋەمسىلە . ئىچ پەش تارتىشىپ قالغان قىزلىرى بادۇ ، بەلكىم .
— ئۇنچە ئالدىراپ كەتمىسىمۇ بولا ، تېخى ئىككى ئاچىسى بار تۇرسا .
— ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن ئۇمۇ ئۆيلىنىش يېشىغا يېرىپ قالدى . مەن ئۇنىڭ يېشىدىكى ۋاقتىمدا پەردە ئاللىقاچان تۇغۇلۇپ بولغان .
زۆھرە خانىم ئۇندىمىدى . كۆزى ئالدىدا نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ ، كۈلۈشۈپ كېتىپ بارغان ئىككى قىزىدا ئىدى . ھەئە ، ئۇ پەزىلەتنىڭ يېشىدا پەزىلەتكە قورساق كۆتۈرۈپ بولغانىدى . ھازىر بولسا چوڭ قىزى پەردەمۇ تېخى ياتلىق بولمىغانىدى . زۆھرە خانىمنىڭ كاللىسى قوچۇلۇپ كۆڭلى بىردىنلا ئەسكى بولۇپ قالدى . ئۇنىڭغا بالىلىرى خۇددى بەسلەشكەندەك چوڭ بولۇپ كەتكەندەك تۇيۇلدى . ئۇنىڭ پەخرىدىنىنى ئۆيلەشتىمۇ كۆڭلىدە سان بار ئىدى .
ئىككى قىزىنى كۆڭۈلدىكىدەك يەرگە ياتلىق قىلىۋەتكەندىن كېيىن پەخرىدىنگە ئالدىرىماي ، چېكىپ تاللاپ لايىق ئىزدەش ، قاتار چايدىكى ئاشۇ داغۇاز ئاياللارنىڭ ئالدىدا ئوغلى ھەققىدە كېرىلىپ پو ئېتىش ، بويىغا يېتىپ قالغان قىزلىرىنى تېخىچە ياتلىق قىلالمىغانلارنىڭ ئىچىگە ئوت سېلىش ، ئۆيىگە كۆڭلىدىكىدەك كېلىن ئەكىرىش ئارمىنى بار ئىدى . ئەپسۇس ،

ئۇنىڭ ئاشۇ ئارزۇ - ئارمانلىرىنى بالىلىرى ئازراق بولسىمۇ چۈشەنسە نېمە بولار؟ پەخرىدىنغۇ ھازىرغىچە ئېغىز ئېچىپ بىر نەرسە دېمىدى، لېكىن يۈرۈش - تۇرۇشلىرى تولىمۇ گۈمانلىق. بايا تاماق يەپ بولغۇچە ئىككى - ئۈچ قېتىم كەلگەن تېلېفوننىمۇ سىرتقا چىقىپ ئالدى. قىزلاردىن كەلگەن تېلېفون بولمىسا يوشۇرۇپ كەتمەستىن. مانا ھازىرمۇ تېلېفون كېلىۋىدى، تۇتۇرۇقسىز سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ بەدەر قاچتى. ئۇنچە ئالدىراپ كەتمىسە بولاتتى، خۇدايىم كۆڭلىگە ئىنساپ بېرەر ...

زۆھرە خانىم خىيال سۈرگەنسىرى ئالدىراپ قالدى. پەردىنىڭ ئىشىنى بولسىمۇ تېزرەك بىر ياقلىق قىلىۋېتىشنى كۆڭلىگە پۈكتى.

« شۇنداق قىلاي. ئاۋۋال پەردىنىڭ توي ئىشىنى بىر تەرەپ قىلاي، ئاندىن پەخرىدىنگە لايىق تاللىغاچ پەزىلەتنىڭ تويىنى قىلاي. ئاشۇنداق قىلسام ئۇلگۈرەلمىگۈدەكمەن. پەردە دېگەن جۈۋاينىمەك ئەجەب ئاچچىقمىنى كەلتۈردىيا. نېمە زۆرۈر ئىشى بار بولغىيدى. ھېلىقى سەھرالىق مۇئەللىم بىلەن كۆرۈشكەنمىدۇيا؟ ياق، بۇنىڭغا قەتئىي يول قويماسلىق كېرەك. شەرۋانىم گېپىنى قىلغان ھېلىقى يىگىت بولمىغاندەك قىلىدۇ. يىگىتنىڭ خىزمىتى شەھەرلىك ھۆكۈمەتتە ئىكەن، ئانىسى پېنسىيىگە چىقتى دېگەندەك قىلىۋاتاتتى، دادىسى بىر ئىدارىدە مۇئاۋىن باشلىقمىش. بۇ تويىنى چوقۇم قىلىش كېرەك. قۇداڭ بارمۇ دېسە، بار دېگۈچىلىكى بار. ھېلىقى سەھرالىقلاردىن مەڭ ھەسسە ياخشى ... »

— ئانا، پەخرىئاي بىلەن بىللە بېرىپ يۈز سوپۇنى، چاچ سوپۇنى ئېلىۋالاي. كەينىڭلاردىن يېتىشىۋالىمەن.

پەزىلەتنىڭ ئەركىلەپ تۇرۇپ قىلغان گېپى زۆھرە خانىمنىڭ خىيالىنى ئۈزۈپ قويدى. ئۇ بېشىنى كۆتۈرۈپ قىزىغا ئالايدى.

— تولا دوپپامغا جىگدە سالمەن دېمەي مېڭىشە ئۆيگە. كۈندۈزدە ئالماي نېمىش قىپتۇكى. كەچ بولغاندا تولا لاغايلاشما.

ئىككى قىز ئانىسىنىڭ ئەلپازىنى كۆرۈپ جىم بولۇشتى.

— ئەكەلسىلە ، مەن بىردەم كۆتۈرۈۋالاي ، — دېدى زۆھرە خانىم قادىر ئەپەندىنىڭ قولىدىكى خالتىغا قولىنى ئۇزىتىپ ، — قوللىرى تېلىپ كەتكەندۇ ، ھەقىچان .

— ئۆزۈملا كۆتۈرەي ، تېلىپ كەتمىدى ، — دېدى قادىر ئەپەندى قولىدىكى خالتىنى يەنە بىر قولىغا يۆتكەپ تۇرۇپ .

11

گۈلناز ھەقىقەتەن چىرايلىق ئىدى . ئۇنىڭ بۇ ئىككىنچى قەۋەتكە جايلاشقان چايخانىنىڭ دېرىزە تۈۋىدىكى ئۇستەلدە ئېڭىكىنى يۆلەپ خىيالچانلىق بىلەن ئولتۇرۇشى ، خۇددى چۆچەكلەردىكى ئاشىقىنى ساقلاپ چارىباغدا مۇڭلىنىپ ئولتۇرغان مەلىكىلەرگە ئوخشايتتى .

پەخرىدىن قەھۋەخانىغا كىرىپ ، يىراقتىن گۈلنازنى كۆردى ـ دە ، ئۇدۇل قېشىغا كەلدى . قىز پەخرىدىننى كۆرۈپ چىرايىغا تاتلىق كۈلكە يۈگۈرتكىنىچە ئورنىدىن تۇردى . يىگىت ئالدىراپ قىزدىن ئەپۇ سورىدى .

— كەچۈرگىن ، سېنى ساقلىتىپ قويدۇم .

— ھېچقىسى يوق ، — دېدى گۈلناز ، — سېنى بىر ئۆمۈر ساقلاشقا رازىمەن .

يىگىت قىزنىڭ كۆزلىرىگە ھاياجان بىلەن تىكىلدى . ھەئە ، ئاشىق كۆزلەر ئوتلۇق ، مۇھەببەتلىك ئىدى .

— رەھمەت ، — دېدى پەخرىدىن ، — پەردە ئاچامغا ساقلاپ رېستوراندا ئۈزۈنراق ئولتۇرۇپ قالدۇق . شۇنداق ئالدىرىدىم بولمىسا . مەن مېھمان قىلىدىغان بولۇپ قالمىغان بولسام ، قېشىڭغا ئۇچۇپلا كېلەتتىم .

— بىر ئائىلە كىشىلىرى جەم بولۇپ تازا كۆڭۈللۈك غىزالانغانسىلەر ؟

— نەدىكىنى ، پەردە ئاچام كەلمەي ، ئانامنىڭ كەيپى ئۇچتى .

شۇنداق بىلەن تازا بىر كۆڭۈلسىز كەيپىياتتا ئولتۇردۇق . سەن بىلمەيسەن . ئانام بىزنىڭ ئائىلىنىڭ ھاۋارايى مۇئەككىلى ، — دېدى پەخرىدىن پىخىلداپ كۈلۈپ ، — ئانامنىڭ قاپىقى ئېچىلسا ئاپتاپ چىقىدۇ ، كەيپىياتىمۇ جانلىق بولىدۇ . ئانامنىڭ قاپىقى شۇنداقلا تۇرۇلدىمۇ ، بولدى ياكى يامغۇر ياغىدۇ ، ياكى قار ياغىدۇ . ھېچبولمىغاندا ھاۋا تۇتۇلۇپ بوران چىقىدۇ ، كەيپىياتىمۇ ياخشى بولمايدۇ .

قىز يىگىتنىڭ يۈمۇرلۇق چۈشەندۈرۈشلىرىنى ئاڭلاپ كۈلۈپ كەتتى .

— ئاناڭ ئائىلەڭلەرنىڭ ھۆكۈمرانىكەن ـ دە .

— شۇنداق ، — دېدى پەخرىدىن ، — دادامنىڭ ۋاي خانىم دېسە خانىم دەپ ئانامنى پەپىلەپلا ئولتۇرغان . مانا شۇ ياشقا كەلگۈچە ئانامغا قاتتىقراق گەپ قىلغىنىنى ياكى قاپاق تۇرگىنىنى كۆرۈپ باقماپتىمەن .

— ئۇ ئىككىسى بەك ئامراق ئوخشىمامدۇ ؟

— ئۇنى بىردېمە ، خۇددى يېڭىلا مۇھەببەتلەشكەن ئاشىق ـ مەشۇقلارغا ئوخشايدۇ . ئانام نېمە دېسە ، دادام راست دەپلا تۇرىدۇ . تېخى ئانامنى ئەركىلىتىپ زۆھرە جانىم دەپ كېتىشلىرى بار .

— ئەمىسە ھەقىقىي تاھىر ـ زۆھرەلەردىن ئىكەن ئۇلاز .

— راست دېدىڭ .

— بىزمۇ ئاشۇنداق ئۆتەلەرمىزمۇ ؟ — دېدى قىز خىيالچانلىق بىلەن .

— نېمىشقا ئۆتەلمىگۈدەكمىز ، — دېدى يىگىت كەسكىنلا جاۋاب بېرىپ ، — مەنمۇ دادامنىڭ بالىسى ـ دە . تېخى ئۇلاردىن ئاشۇرۇپ ياشايمىز . سەن بىر ئۆمۈر ماڭا جانان بولىسەن ، گۈلناز .

— مېنى چىن يۈرىكىڭدىن ياخشى كۆرىدىغانلىقىڭغا ، قەدىرلەيدىغانلىقىڭغا ئىشىنىمەن ، پەخرىدىن ، — دېدى قىز

ھەسرەتلىنىپ ، — بىراق بىزنىڭ توي قىلىپ بىر ئۆيگە كىرەلىشىمىزگە ھېچ كۆزۈم يەتمەيدۇ .

— نېمىشقا ؟ — پەخىرىدىن ئالدىراپ سورىدى .

— ئانام ماڭا كېلىدىغان ئەلچىلەرگە بەك ئۇمىد باغلاپ كېتىپ باردۇ .

— يۈرگەن يىگىتىم بار دېمىدىڭمۇ ؟

— دېدىم . بىراق ، شۇ ھامان بۇرنى ـ قۇلىقىمغىچە دەشنەم ئىششىتتىم . بىزنىڭ ئۆيدە چوڭ ئىشلاردا دادام قارار چىقىرىدۇ . ئانامۇ دادامنىڭ ئاغزىغا قارايدۇ . بىراق ، دادامغا يۈرگەن يىگىتىم بار دېيىشتىن خىجىل بولىدىكەنمەن .

— ئەستاغپۇرۇللا ، — دېدى پەخىرىدىن تىت ـ تىت بولۇپ ، — داداڭدىن ياردەم سورىساڭ بوپتىكەن . بۇ ھامان ھەرقانداق پەرزەنتنىڭ بېشىدا بار ئىشقۇ . داداڭ چوقۇم توغرا چۈشىنەتتى...

— سەن مېنىلا قىينايدىكەنسەن ، — دېدى قىز دومسىيىپ ، — ئاۋۋال سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەر كەلگەن بولسىدى ، مەنمۇ يۈرەكلىك ھالدا دادامغا ئىككى ئېغىز گەپنى قىلاتتىم . ھېچ ئىشتىن ھېچ ئىش يوقلا بۇنداق گەپنى قىلسام سەت ئەمەسمۇ . قېنى ، سەن تەگمەكچى بولغان يىگىتىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى دېسە ، نېمە دەيمەن .

— ئەلچىلەر راست كېلىدىغان بولدىمۇ ؟

— ھەئە ، — دېدى قىز ، — ئۆگۈنلۈككە كېلىدۇ . ئانام ھە دەپ مېھمانىنىڭ تەييارلىقى بىلەن ئاۋارە .

— داداڭمۇ قوشۇلغان ئوخشامدۇ ؟

— ئانام دادامنى قايىل قىلغان ئوخشايدۇ . ئەمەلىيەتتە ئەلچىلەرنى كۈتۈش ئانا بولغۇچىنىڭ ۋەزىپىسى ـ دە . دادام ئاخىرقى قارارنى چىقىرىشى مۇمكىن . سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەر ھېچبولمىغاندا ئەتىلىككە رەسمىي يوسۇندا بولمىسىمۇ ، سۆز

سالغىلى بولسىمۇ بىر كەلگەن بولسا ، دادامغا يالۋۇرۇپ بولسىمۇ ئۆگۈنلۈككە كېلىدىغان ئەلچىلەرنىڭ يولىنى توسقىلى بولاتتى .

پەخرىدىن چوڭقۇر ئۇھ تارتتى :

— ئانام سىلەرنىڭ ئۆيگە بارغاندىمۇ ، ئەتە بارالىشى مۇمكىن ئەمەس .

— قانداق قىلارمىز ئەمدى ، — دېدى قىز قولىدىكى چاي پىيالىسىنى ئويناپ تۇرۇپ ، — سەن تېزرەك بىر ئامال تاپساڭ بولاتتى .

— ئۆز ئالدىمىزغىلا توي خېتى ئالغاچ تۇرامدۇقيا ؟

— سەن ئانام بىلەن دادامنى قولۇم ـ قوشنا ، تونۇش ـ بىلىشلەرنىڭ ئالدىدا ، قىزى بىر يىگىت بىلەن مەخپىي نىكاھلىنىۋاپتۇ دېگەن ئاھانەتنى كۆتۈرسۇن دېمەكچىمۇ ؟ ھەرگىز بۇنداق قىلالمايمەن ، پەخرىدىن . بۇ تۇزكورلۇق بولىدۇ . مېنىڭ سەۋەبىمدىن ئاتا ـ ئانامنىڭ ھاقارەتلىنىشىنى خالىمايمەن .

قىز شۇنداق دېگىنىچە كۆزىگە مۆللىدە ياش ئالدى .

— كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما . مەن بىر ئامالىنى قىلاي ، — دېدى پەخرىدىن قىزغا تەسەللى بېرىپ ، — خاتىرجەم بول ، سېنى ھېچكىم تارتىۋالالمايدۇ .

— قانداق پىلانىڭ بار ، دەپ باقە قېنى ؟ — دېدى قىز بىر ئاز جانلىنىپ .

يىگىت تەڭقىسلىقتا قالغان ھالدا جاۋاب بەردى .

— ھازىرچە مېنىڭمۇ كاللام قۇيقۇرۇق . ماڭا ئىشەنگىن . ئۆگۈنلۈككىچە چوقۇم بىر ئامالىنى تاپىمەن .

قىزنىڭ چىرايىدا قايتىدىن ئۈمىدسىز تۇيغۇ ئەكس ئەتتى . ئۇلار بىرنەچچە دەقىقە ئۇنسىز ئولتۇرۇشتى . ئادەتتە ، بىر يەرگە كەلسە كۈلكە ـ چاقچاقلىرى تۈگىمەيدىغان بۇ ئاشىق ـ مەشۇقلار شۇكلەپ قېلىشقانىدى . ھەئە ، شۇ تۇرقىدا غەم تاغلىرى ئۇلارنى بېسىۋالغانىدى . ھەي ... ئاتا ـ ئانا دېگەنمۇ قىزىق بولىدىكەن .

بىر ئۆمۈر باللىرىنىڭ بەختىنى ئۇچۇن پالاقلايدىكەنۇ ، ئەمما باللىرىنىڭ ئۆز بەختىنى ئۆزى تېپىشىغا يول قويمايدىكەن . شۇنچە ياشقا كىرىپ قالغان باللىرىنى ئەمچەكتىكى بوۋاق ھالىتىدە كۆرۈپ ، ھەممە ئىشلىرىنى ئورۇنلاشتۇرۇپ بەرگۈسى كېلىدىكەن ، چوڭ بولغىلى قويمايدىكەن . بەختىنى ھەركىم ئۆزى ئىزدەپ تاپسا ياخشى ئەمەسمۇ ؟ قىز ـ يىگىتلەر ئۇچۇن ئۆزى ياخشى كۆرگەن ، چىن يۈرىكىدىن سۆيگەن ئاشىق بولغان يارى بىلەن توي قىلىشتىنمۇ ئارتۇق بەخت بولامدۇ جاھاندا . توغرا ، پەرزەنت دېگەن ئاتا ـ ئانىنىڭ گېپىنى ئاڭلىشى ، ئاتا ـ ئانىسىنى ھۆرمەتلىشى ، ئاتا ـ ئانىسىدىن ھايا قىلىشى كېرەك . بۇ دېگەن ئەقەللىي بۇرچ ، ئەمما ئاتا ـ ئانىسىنىڭ سىزىقىدىن چىقمايدىغان پەرزەنتىنىڭ يارامليق پەرزەنت بولۇشى ناتايىن . ئۇ پەقەت گەپ ئاڭلايدىغان رايىش بالا بولالايدۇ ، خالاس .

— مەن ئۆيگە كېتەي . ھېلىمۇ كەچ قالدىم . ئانام تىللىغىلى تۇرمىسۇن يەنە ، — دېدى گۈلناز ئورنىدىن تۇرۇپ .

گەرچە پەخرىدىنىڭ قىزىدىن ئايرىلغۇسى بولمىسىمۇ ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئاياپ نائىلاج ئورنىدىن تۇردى .

ئۇلار قىزىنىڭ ئۆيىنىڭ ئالدىغا بارغۇچە ئۇن ـ تىنسىز مېڭىشتى .

— خاتىرجەم بول ، — دېدى يىگىت ئىشەنچ بىلەن ، — مەن مۇڭاپىق بىر ئۇسۇل بىلەن بۇ ئىشنى ھەل قىلىمەن .

— بولىدۇ ، ئاتا ـ ئانامنىڭ ئالدىدا مېنى تەڭقىسلىقتىن تېزرەك قۇتۇلدۇرغىن ، — دېدى گۈلناز ، — خوش ، پەخرىدىن .

— تېلېفونۇڭنى ئوچۇق قوي ، ئالاقىلىشىپ تۇرايلى ، ياخشى چۇش كۆر .

يىگىت قىز ئۆيگە كىرىپ كېتىپ بولغۇچە كەينىدىن قاراپ تۇردى . ئۇ قىزغا ۋەدىنى چوڭ بېرىپ قويغىنى بىلەن شۇ تاپتا كاللىسى قۇپقۇرۇق ئىدى . ئۇ ئىچ پۇشۇقىدىن قۇتۇلۇش ئۇچۇن بىر تال تاماكا تۇتاشتۇردى .

12

پەردە ئاتا ـ ئانىسى ۋە ئىككى سىڭلىسى بىلەن بىنانىڭ ئالدىدا دوقۇرۇشتى .

زۆھرە خانىم قىزىنى كۆرۈپ بىرئاز خاتىرجەم بولغان بولسىمۇ ، نېمە ئۈچۈندۇر ئېچىلالمىدى .

— ھەنىم بولسا ئۆيىنى تاپالاپسەن ، — دېدى ئۇ پەردەگە راسا بىرنى ئالىيىپ .

پەردە گەپ قىلماي دادىسىنىڭ قولىدىكى يالتىراق خالتىنى ئالدى . قادىر ئەپەندى خالتىنى قىزىغا بېرىۋېتىپ يا ئاق ، يا كۆك دېمىدى .

— ئېھتىيات قىل ، ئانامنىڭ ئەلپازى يامان ، — دەپ پىچىرلىدى پەزىلەت ئاچىسىنىڭ قۇلىقىغا .

پەخرىئاي ئاچىسىغا شۇنداقلا قاراپ قويۇپ بەخىرامان سېغىز چاينىاۋەردى .

پەردە ئىلدام مېڭىپ پەلەمپەيدىن چىقتى ـ دە ، ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئاچتى .

زۆھرە خانىم ئۈچىنچى قەۋەتكە چىقىپ بولغۇچە ھاسىراپ قالغانىدى . ئۇ قادىر ئەپەندىنىڭ كىيىملىرىنى كىيىم ئاسقۇچقا ئېسىۋېتىپ ، ئاشخانا ئۆيىدىكى پەردەگە دېدى :

— قورسىقىڭ ئاچقان بولسا ، خالتىلاردىكى قورۇمىلارنى قىزىتىپ يە .

— قورسىقىم توق ، — دېدى پەردە .

— ئەمىسە قورۇمىلارنى توڭلاتقۇغا سېلىۋەت ، — دېدى زۆھرە خانىم .

پەردە قورۇمىلارنى توڭلاتقۇغا سېلىۋېتىپ پەم بىلەن ياتاق ئۆيگە چىقتى . پەزىلەت ئاچىسىنىڭ ئۇستىبېشىغا بىر قارىۋېتىپ چىرايىنى پۈرۈشتۈردى .

— ۋايجان ، يەنە مېنىڭ كىيىمىمنى كىيىۋاپسەن ـ دە . تېخى بىر قېتىممۇ ئۇچامغا ساپمىغانىدىم ، دائىم مۇشۇنداق قىلىسەن .

— خاپا بولمىغىن . مانا ھازىرلا سېلىۋېتىمەن .

— سېلىۋەتمەي كېچىچە كىيىپ ياتساڭ بولامتى ئەمىسە ، — دېدى پەزىلەت تېرىكسىپ ، — ئەتە يۇغۇزۇپ قولامغا بەر .

— بىر قېتىم كىيگەنگە كىر بولاپ كەتمىگەندۇ ، — دېدى پەردە نارازى بولۇپ ، — يۇزسىز شۇمنىڭ گېپىنى . سەنمۇ مېنىڭ كىيىملىرىمنى كىيىۋالغاندا گەپ قىلمىغانمۇ .

— كىيسەم يېڭى كىيىملىرىڭنى كىيىۋالمىغاندىمەن . ئۆزى كىيىم ئالمايدۇ . ئادەم يېڭى كىيىم ئېلىپ بولغۇچە كىيىۋېلىشقا ئامراق . ئەجەبمۇ زېرىكتىم .

پەردە سىڭلىسى بىلەن تەڭ بولغۇسى كەلمەي كىيىملەرنى سېلىشقا باشلىدى .

— ئەتە يۇغۇزۇپ بېرىسەن ، — دېدى پەزىلەت يەنە ئەزۇەيلەپ .

— ماقۇل ، ماقۇل ، — دېدى پەردە تەئەددى بىلەن ، — بۇنىڭدىن كېيىن مېنىڭ كىيىمىمنى كىيىپ باققىنا قېنى .

پەردە كىيىملەرنى پۈرلەپ تاشلۇەتتى . بۇنى كۆرۈپ پەزىلەتنىڭ تېخىمۇ جۇدۇنى تۇتتى .

— تاشلاۋاتسەنغۇ ؟

— ھامىنى ئەتە يۇغۇزىدىغان بولغاندىكىن قاتلاپ قويىمسامۇ بولا .

پەزىلەت كىيىملىرىنى ئېلىپ ، كىيىم ئىشكاپىغا ئاسقاچ غۇدۇرىدى .

— خەپ ، بۇنىڭدىن كېيىن كىيىم ئىشكاپىمغا قۇلۇپ سېلىۋالمايدىغان بولسام .

— بولدى قىلىڭلا ، — دېدى پەخرىئاي ئىككى ئاچىسىغا قاراپ ، — سىرى چۇشۇپ قالمىغاندۇ بىرەر قېتىم كىيىپ قويغانغا . كىيگۈڭلار بولسا مېنىڭكىنى كىيىڭلار . مەن ھەرگىز

گەپ قىلمايمەن .

— ئۆتەپ بارە ، دەققال ، — دېدى پەزىلەت دەردىنى سۆزلىسىدىن ئېلىپ ، — سېنىڭ ئۇنداق مۇقامدا يوق ساڭگىل - سۆڭگۈل كىيىملىرىڭنى كىيىپ سىرتقا چىققىلى بولامتى .

— سېنىڭ كىيىملىرىڭمۇ تايىنلىق ، — دېدى پەخرىئاي جاۋاب ياندۇرۇپ ، — مەنمۇ ئۇنداق خېنىم مەجەز كىيىملىرىڭنى ھەرگىزمۇ كىيىمەيمەن ، ياپياش تۇرۇپ قېرى خوتۇنلاردەك كىيىنىپ .

پەخرىئاينىڭ بۇ گېپى پەردەگىمۇ ئۆتكەنىدى ، شۇڭا قاپقىنى تۇرۇپ ۋارقىرىدى :

— ئاغزىڭنى يۇمە !

قىزلار بىرنەچچە دەقىقە جىم بولۇشتى .

— بايا ھېلىقى ئوقۇتقۇچى ئاكاش بىلەن كۆرۈشكەن ئوخشىمامسەن ؟ — سورىدى پەخرىئاي ھېچ ئىش بولمىغاندەك پەردەگە قاراپ .

— ھۇشش ... ! ئاستا گەپ قىل ، — دېدى پەردە بېگىز بارمىقىنى لېۋىگە قويۇپ ، — ئانام ئاڭلاپ قالمىسۇن .

— دەپ بېرە ، نېمىلەرنى دېيىشتىڭ ، — دېدى پەزىلەتمۇ بايىقى خاپىچىلىقىنى ئۇنتۇپ ، — تۇيۇ توغرۇلۇق مەسلىھەتلەشتىڭمۇ ؟

— ھەئە ، — دېدى پەردەمۇ سۆزلىسىغا ئوچۇق چىراي ئېچىپ ، — تويىنى تېزرەك قىلىساق دەپ ئالدىرىتىۋاتىدۇ ، شۇ . ئاتا - ئانىسى بەك قىستاپ كەتكەن ئوخشايدۇ .

— سەن نېمە دېدىڭ ؟

— ھېچنېمە .

— بۇ نېمە دېگىنىڭ ؟

— ئانام قوشۇلمايدىغان تۇرسا .

— ئاۋۋال قېينانا بولغۇچى كېلىپ باقمىسۇنمۇ ؟

— ئابدۇساتتارمۇ ئانام ئەلچى بولۇپ بېرىپ باقسۇن ، دەيدۇ .

بىراق ، ئانامنىڭ چوڭچىلىق قىلىپ ئۇلارنىڭ دىلىغا ئازار بېرىپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ قالدىم .

— راست دەيسەن . دېھقانلىقىمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق كۆڭلى بار ـ دە .

— ئۇلار دېھقان بولغىنى بىلەن خېلىلا باي دەۋاتاتتىڭ . ئانام بىر كۆرسىغۇ قايىل بولۇپ قالاتتى .

— ئابدۇساتتارمۇ شۇنداق دەيدۇ ، بىراق ئانامنى قانداق ئېلىپ چىققىلى بولاركىنتاڭ .

— بىر دوستۇم ئۆيىگە باغ سەيلىسىگە قىچقارغان دەپ ئاچىقمامدۇق ، — دېدى پەخرىئاي .

— ئاشۇنداق قىلساق بولارمۇ ؟ — دېدى پەرىدە بىرئاز ئۇمىدلىنىپ .

— نېمىسى بولمىغۇدەك . ھەممە ئادەمنىڭ يېزىغا چىقىپ باغ سەيلىسى قىلغۇسى كېلىدۇ . بۇنداق دېسەك ، ئانامۇ ياق دېمەسلىكى مۇمكىن .

— بۇنى ئانامغا كىم دەيدۇ ، — دېدى پەزىلەت ، — بىزنىڭ يېزىدا تۆزۈك دوستلىرىمىزنىڭ يوقلۇقىنى ئانام ئوبدان بىلىدۇ .

— پەخرىدىن ئاكام دېسۇن ، — دېدى پەخرىئاي .

— توۋا دېگىنە . پەخرىدىنگە بۇ گەپنى قانداق چۈشەندۈرگىلى بولىدۇ ، — دېدى پەرىدە قوشۇلماي ، — پەخرىدىن يا كىچىك بالا بولمىسا ئىزا تارتمامدىمەن .

— توغرا ، پەخرىدىن كىچىك بالا بولمىغانلىقى ئۈچۈنلا ، بۇ گەپنى ئانامغا ئۇنىڭ دېيىشى ئەڭ مۇۋاپىق ، — دېدى پەزىلەت ، — ئادەتتىمۇ ئۇنىڭ يېزىدا خىزمەت قىلىدىغان ئاغىنىلىرى خېلى جىققۇ .

— ياق ، ئۇنداق قىلساق بولمايدۇ ، — دېدى پەرىدە رەت قىلىپ ، — پەخرىدىنىڭ ئالدىدا ئىزا تارتىمەن .

— سەن كارىڭ بولماي جىم ئولتا . پەخرىدىن ئاكامغا پەزىلەت ئاچام بىلەن مەن دەي . ئۇ چوقۇم ساڭا ياردەم قىلىدۇ .

— ياردەم قىلماي قالسىڭۇ ؟

— خاتىرجەم بول ، چوقۇم ياردەم قىلىدۇ ، — دېدى پەزىلەت ، — پەخرىدىنىڭ بۇنداق ئىشلارغا خېلى ئېپى بار . ئادەتتىمۇ يالغاننى قاملاشتۇرۇشقا خېلى ئۇستىغۇ ئۇ . شۇنچە يىل كېسىم ـ كېچەكلىرىنى يۇيۇپ ، دەزمالالاپ بەرگىنىمىزنىڭ يۇزىنىمۇ بولسا قىلار .

— ۋاھ ، تازا بىر قىزىق ئويناپدىغان بولدۇق ـ دە ، — دېدى پەخرىئاي كۈلۈپ .

— بۇ ئىش قاملىشارمۇ ؟ — دېدى پەرىدە ئۇمىدسىزلىنىپ .

— چوقۇم قاملىشىدۇ ، — دېدى پەخرىئاي ئىشەنچ بىلەن ، — پەخرىدىن ئاكام بىلەن ھېلىقى ئوقۇتقۇچى ئاكاشنى ئاغىنە قىلىپ قويساق ، بۇ ئۆيگىمۇ خاتىرجەم كىرىپ ـ چىقالايدۇ تېخى .

— پەخرىدىن تېزرەك قايتىپ كەلسە بولىتتى ، — دېدى پەزىلەت .

پەرىدە ئارتۇقچە ئىپادە بىلدۈرمىدى ، گەرچە ئانچە ئىشەنچى بولمىسىمۇ ، سىڭىللىرىنىڭ بۇ تەكلىپىگە قايىل بولۇپ قالغانىدى .

13

— پەرىدە ، بۈياقتا چىقە ، گېپىم بار .

ئانىسىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ قىزلار جىم بولۇشتى . پەرىدە قورقۇمسىراپ ئورنىدىن تۇردى .

— قورقما ، ئانام نېمە دېسە ماقۇل دەپ تۇر ، — دېدى پەزىلەت مەدەت بېرىپ .

پەرىدە ئانىسىنىڭ قېشىغا بوينىدىن باغلىغاندەك چىقتى .

زۆھرە خانىم مېھمانخانا ئۆيىدىكى ساپادا ئولتۇراتتى .

— ئولتۇر ، — دېدى ئۇ قولى ئارقىلىق ئىشارە قىلىپ .

پەرىدە ياۋاشلىق بىلەن ئانىسىنىڭ ئۇدۇلىدا ئولتۇردى .

زۆهره خانىم قىزىغا راسا بىرنى قارىۋالغاندىن كېيىن سورىدى :

— ئېيتە ، بۇگۈن كەچ نەگە باردىڭ ؟

پەردە ئانىسىنىڭ بۇ سوئالنى ھامان سورايدىغانلىقىنى پەرەز قىلىپ ئىدىيىسىدە تەييارلىق قىلىۋالغاندى .

— چايغا باردىم .

— چايغا ؟ — زۆهره خانىم ئىشەنمىگەن ھالدا قىزىغا قارىدى ، — نېمە چاي ئۇ ؟

— ساۋاقداشلارنىڭ چېيى .

— تېخى ئۆتكەن جۈمە چايغا بارغانتىڭغۇ . ھەپتىدە بىر قېتىم ئويىنمايۋاتقانسىلە چاينى .

— بىر دوستۇم ئۇرۇمچىگە باردىكەن . شۇنى خوش دەپ قويغاچ ئالدىغا سۇرگەن .

— ئەتىگەن ئۇنداق دېمىگەنتىڭغۇ ؟

— مەنمۇ چۈشتىن كېيىن خەۋەر تاپتىم .

— ئەمىسە نېمىشقا يانفونۇڭنى ئېتىۋالمىسەن ؟

— باتارېيىسىدە توك قالماپتىكەن .

— باشقىلارنىڭ تېلېفونىدا خەۋەر بېرىۋەتسەڭ بولمامدۇ ؟

— سېنى ئەنسىرەپ قالماس دەپتىمەن .

زۆهره خانىم قىزىنىڭ دۈدۈقلىماي بەرگەن جاۋابلىرىنىڭ يالغانلىقىنى ئىسپاتلاشقا ئامالسىز قالدى .

— بىلەمسەن ، سەن دېگەن بويىغا يېتىپ قالغان قىز بالا . ھەرقانداق ئىش بولسا ، مەندىن يوشۇرساڭ بولمايدۇ .

«گېپىنىڭ چىرايلىقلىقىنى كۆرمەمدىغان . راست گەپ قىلسام بىرمۇنچە تىللاپ كېتە ھەقچان ... »

— ماقۇل ، ئانا ، — دېدى پەردە رايىشلىق بىلەن ، — بۇنىڭدىن كېيىن دىققەت قىلاي .

قىزىنىڭ تەشەببۇسكارلىق بىلەن بەرگەن ۋەدىسى زۆهره خانىمنىڭ ئاچچىقىنى خېلى ياندۇرغاندى . شۇڭا ، ئۇ مۇلايىملىق

بىلەن گەپ باشلىدى .

— مۇنداق گەپ . بىزنىڭ ئىداردىكى شەرۋانەم ئاچاڭنى بىلىسەنغۇ ؟

پەردە بىلمەن دەپ بېشىنى لىڭشىتتى ، ئەمما كۆڭلى دەككە ـ دۈككىدە ئىدى .

«ئانامغا نېمە بولغاندۇ ؟ ئەجەب مۇلايىملىشىپ قالدىغۇ ؟»

— شەرۋانەم ئاچاڭ سېنى جىيەن ئوغلىغا سوراپ تۇرۇۋالدى . ئۆزى شەھەرلىك ھۆكۈمەتتە ئىشلەيدىكەن . كەلگۈسىدە خېلى ئىستىقبالى بارەڭ قىلىدۇ . كۆرۈشۈپ باققىن ، بولامدۇ ؟

پەردە لېۋىنى مەھكەم چىشلەپ ئولتۇردى ، ئەمما نارازىلىق تۈيغۇلىرى كۆزىدىن ئىپادىلىنىپ تۇراتتى . زۆھرە خانىم يەنە ئەزۋەيلەشكە باشلىدى :

— مەنمۇ ساڭا يامان بولسۇن دېمەيمەن ، قىزىم . قىز بالا ئۆچۈن تۇرمۇش قۇرغاندىن كېيىن جاپا تارتماي ، خاتىرجەم ياشاشتىنمۇ چوڭ بەخت يوق . مەن شەرۋانەم ئاچاڭغا ۋەدە بېرىپ قويدۇم . ئەتە كەچتە كۈرۈشىدىغان بولدۇڭلار . سېنى ھازىرلا ماقۇل دە دەپ قىستىمايمەن . ئاۋۇال كۆرۈش ، كىم بىلىدۇ ، بىر كۆرۈپلا ياخشى كۆرۈپ قالامسەن تېخى .

«ھەرقانچە ۋالىيىنىڭ ئوغلى بولسىمۇ ياخشى كۆرۈپ قالماسمەنا» دەپ ئويلىدى پەردە .

— نېمىشقا ئۆزۈم ياخشى كۆرگەن ئادەم بىلەن توي قىلغىلى قويمايسەن ، ئانا ، — دېدى پەردە كۆزىنى ئانىسىنىڭ كۆزىدىن ئېلىپ قېچىپ تۇرۇپ ، — مېنى بۇنداق تەتۈر قىلىنمىسىڭ بولاتتى . ئوقۇتقۇچىلىقمۇ يامان كەسىپ ئەمەسقۇ . مەنمۇ ئوقۇتقۇچىغۇ ؟

زۆھرە خانىمنىڭ چىرايى غۇژۇزده تۇرۇلدى ، شۇنداقتىمۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالدى .

— مەن ئوقۇتقۇچىنى يامان دېگىنىم يوق . لېكىن ، سېنىڭ تاپقان ئۇ يىگىتىڭ يېزىدا ئوقۇتقۇچىلىق قىلىدىكەن . ئەر ـ خوتۇن

دېگەن ، بولۇپمۇ يېڭىدىن توي قىلغان ئەر ـ خوتۇنلار ئايرىلىپ تۇرسا ياخشى ئەمەس . شەھەردە ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، بىر يەردە خىزمەت قىلغانغا نېمە يېتىدۇ . تۇتقان ئۆي دېگەننىڭ ئېغىر ـ يېنىك ئىشى بولىدۇ . ئەر كىشى سىرتتا خىزمەت قىلسا ، ھەممە جاپاغا خوتۇن كىشى قالىدىغان گەپ . سېنى جاپا تارتىپ قالمىسۇن دەۋاتمەن .

— خىزمىتىنى شەھەرگە يۆتكەشكە يول مېڭىۋاتىدۇ ، — دېدى پەردە تېرىكىپ ، — ئۆزىمۇ بەك ئىقتىدارلىق .

— شەھەرگە يۆتكىلىشكە يول مېڭىۋاتىدۇ ؟ — دېدى زۆھرە خانىم قوپاللىق بىلەن قىزىنىڭ گېپىنى بۆلۈپ ، — ئاسماندىكى غازنىڭ شورپىسىغا نان چىلاپ يەپ ئولتۇرۇۋەرمە . يېزىدىن شەھەرگە خىزمەت يۆتكىمەك ئۇنداق ئاسان ئىش ئەمەس . خەقنىڭ يۆتكىلىشىنى كۆتۈپ نە ۋاختچە ساقلايمىز . ئۇكىلىرىڭغا قاراپ باق . پەزىلەت بىلەن پەخرىدىنمۇ تەييار بولۇپ قالدى . بىر باشتىن تويۇڭلارنى قىلىۋەتمىسەك بولمايدۇ .

— ئاۋۋال تويىنى قىلىۋەرسەم ، خىزمىتىنى كېيىن يۆتكىۋالسىمۇ بولىۋېرىدىغۇ ؟

— جۆيلۇمە ! شۇنچە قىلغان گەپلىرىم ئېشەكنىڭ قۇلىقىغا ساپايە چالغانچىلىق تەسىر قىلماپتۇ ـ دە ، ساڭا ، بىغەرەز .

پەردە ئانىسىغا يەنە چۈشەندۈرمەكچى بولۇپ توختاپ قالدى . ھەئە ، ئۇ ئانىسىغا گەپ يېگۈزەلمەيدىغانلىقىنى چۈشەندى . ئىلاجسىز ئىچىگە تىندى .

شۇ ئەسنادا ئۆيگە پەخرىدىن كىرىپ كەلدى .

— تېخىچە ئۇخلىمىدىڭلارمۇ ؟ — دېدى ئۇ ، — ئاتايىن مېھمان قىلاي دېسەممۇ كەلگىلى ئۇنىمىدىڭ ، پەردە ئاچا . سەن بولمىغاچقا ئانامنىڭ گېپىدىنمۇ تۇزۇك تاماق ئۆتمىدى . ئېيتە ، مېنىڭ مېھماندارچىلىقىمدىنمۇ مۇھىم نېمە ئىشىڭ بار ئىدى .

پەردە ئىنىسىغا جاۋابەن بىرنى ئالىيىپ قويدى .

— ئەمىسە شۇنداق بولسۇن . قالغان گەپنى ئەتە چۈشتە

دېيىشەيلى ، — دېدى زۆھرە خانىم ئورنىدىن تۇرۇپ .
پەردەنى غەم بېسىۋالغاندى .
— بىرەر خاپىچىلىقىڭ يوقتۇ ؟ — سورىدى پەخرىدىن ئاچىسىنىڭ غەمكىن تۇرقىغا قاراپ كۆڭۈل بۆلگەن هالدا .
پەردە ئىنىسىغا گەپ قىلىش ئۈچۈن ئاغزىنى ئۆمەللەپ توختاپ قالدى .
— هېچ گەپ يوق ، — دېدى ئۇ روهسىز هالدا .
— ئىش ـ پىشلىرىڭ بولسا ، دەۋەرگىن ، قولۇمدىن كېلىشچە ياردەم قىلىمەن ، — دېدى پەخرىدىن .
— ماقۇل ، — دېدى پەردە .
هەر ئىككىلىسى ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كەتتى .

14

ئاچىسىنىڭ روهسىز هالدا كىرىپ كەلگىنىنى كۆرۈپ پەزىلەت بىلەن پەخرىئاي تەڭلا سورىدى :
— ئانام نېمە دېدى ؟
پەردە جاۋاب بەرمەي ، تامغا يۆلىنىپ ، ئېڭىكىنى ئىككى تىزىغا تىرەپ ئولتۇردى .
— ئانام تىللىدىما ؟ — سورىدى پەخرىئاي .
— ياق .
— ئەمىسە نېمە دېدى ، گەپ قىلە ئادەمنىڭ ئىچىنى سىقماي .
— نېمە دەيتتى ، يەنە شۇ گەپ .
— ئوچۇقراق گەپ قىلە ، — دېدى پەزىلەت .
— ماڭا لايىق تېپىپ قويۇپتۇ . ئەتە كۆرۈشىدىكەنمەن ، — دېدى پەردە كۆزىگە لىققىدە ياش ئالغان هالدا .
— سەن نېمە دېدىڭ ؟
— مەن نېمىمۇ دېيەلەيتتىم ، — دېدى پەردە تېرىككەن هالدا ، — ياق دەپ قۇتۇلالايمەنمۇ .

— ماقۇل دەپسەن ـ دە .
— گەپ قىلماي تۇرۇۋالدىم .
— ئانام سەندىن ئېنىق جاۋاب ئالماي بولدى قىلمىغاندۇ ھەقىچان .
— ئۇنىڭغىچە پەخرىدىن كىرىپ قالدى .
— پەخرىدىن ئاكام كەلدىما ؟ جۇرە ، پەزىلەت ئاچا ، پەخرىدىن ئاكامنىڭ قېشىغا چىقىپ ئاچامنىڭ ئىشىنى مەسلىھەتلىشەيلى .
— شۇنداق قىلايلى ، — دېدى پەزىلەت ، ئاندىن پەردىگە قاراپ دېدى ، — ئۇنچە ئېزىلىپ كەتمەي ، روھلۇقراق بول . قالدى گەپنى پەخرىدىن بىلەن مەسلىھەتلىشىپ بولغاندىن كېيىن دېيىشەيلى .
پەردە ئاق ـ كۆك دېمىدى . شۇ تاپتا ئۇنىڭ قەلبىنى ئۇمىدسىزلىك چۇلغۇۋالغاندى . ھەئە ، ئۇ بۇ ئىشنى ئىنى ـ سىڭىللىرىنىڭ مۇڭاپىق بىر تەرەپ قىلىشىغا ئىشەنچ قىلالمايۋاتاتتى .

15

پەخرىدىن خىيالچانلىق بىلەن تاماكا چېكىپ ئولتۇراتتى . ئۇ ئاچىسى بىلەن سىڭلىسىنىڭ ئىشكىنى چەكمەيلا ئۇسۇپ كىرگىنىنى كۆرۈپ يالغاندىن قاپىقىنى تۇردى .
— ئىككىڭ ئەدەپ ـ قائىدە دېگەننى بىلىشمەمسەن ؟ ئەر كىشىنىڭ ياتقىغا ئىشكىنى چەكمەيلا كالىدەك ئۇسۇپ كىرگىنىنى كۆرمەمدىغان .
— سەت گەپ قىلمىغىنا ، كىم كالىكەن ، — دېدى پەخرىئاي تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ .
— سەت شۇمىنىڭ ئەر كىشىنىڭ ياتقىغا ئۇسكەكلەپ كىرىدىڭ دەپ كېتىشلىرىنى ، ۋاي قوۋۇرغامەي ، — دېدى پەزىلەت .
— سېنىڭچە ، مەن ئەر كىشى ئەمەسمىكەنمەن ؟ — ھۇرپەيدى

پەخرىدىن ، — تولا شۇم دېمە . ئېغى ئوچۇق ئىشتان كىيمدىغان كىچىك بالا ئەمەس مەن .

— خاپا بولمىغىنا ئاكا . بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنداق دېمەيلى ، — دېدى پەخرىئاي ئەركىلەپ .

— ھە ، ماۋۇ گېپىڭ جايىدا ، — دېدى پەخرىدىن كۈلۈپ ، — پەزىلەت ئاچا ، سەنمۇ گۇناھىڭنى بوينۇڭغا ئال .

— ماقۇل ، بۇنىڭدىن كېيىن ياتقىڭغا ھەرگىز كىرمەيمەن . ياتقىڭ ئېغىل بولۇپ كەتسىمۇ كارىم يوق . ئۆيۈمنى تازىلاپ بەر ، كىيىملىرىمنى يۇيۇپ بەر ، دەپ باققىنا قېنى .

— چاقچاق قىلىپ قويدۇم . بەك نازۇك جۇمۇ سەن ، — دېدى پەخرىدىن ، — بىرەر ئىشكىلار بارمىدى ؟

— سەن بىلەن مەسلىھەتلىشىدىغان ئىش بار ، — دېدى پەخرىئاي ۋە پەزىلەتنى نوقۇدى ، — سەن دېگىنە ، ئاچا .

— مۇنداق ئىش ، — دېدى پەزىلەت سەل ئېچىلىپ ، — پەرىدە ئاچامنىڭ ئىشىدىن خەۋىرىڭ بارغۇ دەيمەن .

— قايسى ئىشىنى دەيسەن ؟ — سورىدى پەخرىدىن تاماكىسىنى كۆچەپ شوراپ .

— ئۆچۈرە ، تاماكاڭنى ، — دېدى پەزىلەت قاپىقىنى تۇرۇپ ، — بىزگە ئەدەپ ـ ئەخلاقتىن سۆزلەيسەنغۇ ئۆزۈڭ رىئايە قىلمايسەن . قىزلارنىڭ ئالدىدا ، يەنە كېلىپ ئاچاڭنىڭ ئالدىدا تاماكا چېكىشنىڭ ئەدەپسىزلىك بولىدىغانلىقىنى بىلمەمسەن . ياتقىڭنىڭ ئىچىنى ئىسقا تولدۇرۇۋېتىپسەن .

پەخرىدىن دەرھال تاماكىسىنى كۈلدانغا بېسىپ ئۆچۈردى .

— مانا بولدىمۇ ؟

— پەرىدە ئاچامنىڭ توي ئىشىچۇ ، — دېدى پەخرىئاي .

— پەرىدە ئاچامنىڭ توي ئىشىغا ئانام قوشۇلۇپتۇما ؟ — ئالدىراپ سورىدى پەخرىدىن .

— قوشۇلماپتۇ ، — دېدى پەزىلەت ، — ئانام بىر يەردىن لايىق تاپقان ئوخشايدۇ . ئەتە كۆرۈشكۈدەك .

— پەردە ئاچام قوشۇلۇپتۇمۇ؟
— نەدىكىنى. بىراق، ئانامدىن قورقۇپ بىر نەرسە دېيەلمەپتۇ، سەن بىلەن مۇشۇ ئىش توغرۇلۇق مەسلىھەتلىشەيلى دېگەن.
— مېنى نېمە قىل دەيسەن، — دېدى پەخرىدىن گاڭگىرىغان ھالدا، — مېنى ئۇلارنىڭ ئۇچرىشىشىنى بۇزۇۋەت دېمەيدىغانسەن؟
— شۇڭ ئولتۇرۇپ گېپىمنى ئاڭلىغىنا، — دېدى پەزىلەت بىرئاز تېرىكىپ، — ئەتىكى ئۇچرىشىش ئانچە مۇھىم ئەمەس. پەردە ئاچام رەسمىيەت يۈزىسىدىن شۇنداقلا كۆرۈشۈپ قويسا بولىۋېرىدۇ. ناۋادا، ئۇ غەرەز ئۇقىدىغان يىگىت بولسا، يۈرگەن يىگىتى بارلىقىنى، ئانامنىڭ گېپىنى يىرالماي ئۇچرىشىشقا كەلگەنلىكىنى بىلدۈرۈپ قويسا بولىدۇ. بىزنىڭ دەۋاتقىنىمىز، پەردە ئاچامنىڭ يۈرگەن يىگىتىنىڭ ئىشى. سەن مۇشۇ ئىشقا يارىدەم قىل.
— ئانام قوشۇلمىغان تۇرسا، مەن قانداق يارىدەم قىلالايمەن. مەقسىتىڭنى ئوچۇقراق دېگىنە.
— بىز ئانام بىلەن ھېلىقى ئوقۇتقۇچى ئاكاشنى ھەم ئاتا ـ ئانىسىنى ئۇچراشتۇرايلى دېگەن، — دېدى پەخرىئاي.
— سەنمۇ بىلىسەن، — دېدى پەزىلەت ئىنىسىغا چۈشەندۈرۈپ، — ئانام ئۇلارنى كۆرمەي تۇرۇپلا خىزمىتى يېزىدىكەنەي، ئاتا ـ ئانىسى دېھقانكەنەي... دەپ قوشۇلمايۋاتىدۇ. ئۇلار بىر ـ بىرىنى بەك ياخشى كۆرۈشىدىكەن. پەردە ئاچامنىڭ دېيىشچە، يىگىتىنىڭ ئاتا ـ ئانىسى دېھقان بولغىنى بىلەن خېلىلا باي ئادەملەرمىش. ئانامنى شۇلارنىڭ ئۆيىگە بىر ئېلىپ چىقساق بولاتتى.
— بېشىڭلار ئىششىپ قالمىغاندۇ، — دېدى پەخرىدىن، — ئانامنى قانداق ئېلىپ چىقىلى بولىدۇ ئۇ يەرگە. باغلاپ، ماشىنىغا بېسىپ ئېلىپ چىقايلى دېمەيدىغانسىلەر؟
— مۇشۇ قاپاق كاللاڭنى ئازراق ئىشقا سالساڭ نېمە

بولار ، — دېدى پەزىلەت ئىنىسىغا تەنبىھ بېرىپ ، — ئاشۇنداق ئۇسۇل بىلەن بۇ ئىشنى ھەل قىلغىلى بولامتىكى .

— مەنمۇ شۇنى دەيمەن ، — دېدى پەخرىدىن كۈلۈپ .

— سەن ھېلىقى ئوقۇتقۇچى ئاكاش بىلەن كۆرۈشۈپ ئاغىنە بولغىن ، — دېدى پەخرىئاي .

— ئاندىن كېيىن يېزىدىكى بىر ئاغىنەم باغ سەيلىسىگە تەكلىپ قىلدى دەپ ، ئانام ، دادام ھەم بىزنى ئۇلارنىڭ ئۆيىگە ئېلىپ چىقسەن ، — دېدى پەزىلەت سىڭلىسىنىڭ گېپىنى تولۇقلاپ ، — قانداق ، بۇ چارە بولامدىكەن ؟

پەخرىدىن خىرىلداپ كۈلۈۋەتتى .

— ماۋۇ ھىيلىگەرلەرنىڭ تۇزىگەن پىلانىنى .

پەخرىئاي مەغرۇرلۇق بىلەن ئاكىسىدىن سورىدى .

— قانداق ، تۇزىگەن پىلانىمىز بولامدىكەن ؟

— ئاڭلىماققا بولىدىغاندەك قىلىدۇ ، — دېدى پەخرىدىن ، — بىراق قاملاشتۇرالارمىزمۇ ؟

— چوقۇم قاملاشتۇرالايمىز ، — دېدى پەزىلەت ئۆزىگە ئىشەنگەن ھالدا ، — ئادەتتىمۇ سېنىڭ يېزىلىق ئاغىنىلىرىڭ خېلى كۆپقۇ . سېنى پات - پات ئىزدەپمۇ قويىدۇ . ياخشى يېرى ، ئانام ئۇلارنى ئانچە تونۇپمۇ كەتمەيدۇ دېگىنە .

— ئاغىنىلىرىم يېزىغا چىقىپ سەيلە قىلىپ كېتىڭلار دېدى ، دېسەڭ ، ئانام چوقۇم ئىشىنىدۇ ، — دېدى پەخرىئاي ، — ئانام گۇمانلانماسلىقى مۇمكىن .

— بۇ مەسلىھەتنى پەردە ئاچام كۆرسەتتىمۇ ياكى سىلەر ئويلاپ تاپتىڭلارمۇ ؟

— بايا ئاچام بىلەن ئاشۇنداقراق مەسلىھەتلەشكەن ، — دېدى پەزىلەت ، — بىراق ، ئۆزىنىڭ تازا ئىشەنچى يوق .

— بىچارە پەردە ئاچامنىڭ غەم بېسىۋاپتۇ ، قارىسىڭ سېنىڭمۇ ئىچىڭ ئاغرىيدۇ .

— بايا مەنمۇ كۆردۇم ، — دېدى پەخرىدىن ، — مەيلى ، پەردە

ئاچامنىڭ رايى شۇ بولسا ، بىر ئۇرۇنۇپ كۆرەيلى . يېتىپ قالغۇچە ئېتىپ قال ، دەپتىكەن . ئەپلەشمىسە ، ئانامدىن بۇرنى - قۇلىقىمغچە تىل ئىشىتىۋالارمەن شۇ .

— ماڭۇ گېپىڭ جايىدا بولدى ، — دېدى پەزىلەت مەمنۇنلۇق بىلەن ، — ئاچامغا قېرىنداشلىقنى بىر يەتكۈزەيلى . كىچىك ۋاقتىمىزدا بۆشۈكىمىزنى تەۋرىتىپ باققىنىڭ جاۋابى بولۇپ قالار .

— بەلكىم ئىككىنچى قەدەمدە ساڭىمۇ يارىدىم قىلىپ قالارمەن ، — دېدى پەخرىدىن پەزىلەت بىلەن چېقىشىپ ، — ھېلىقى ساتىراش ئاكاش بىلەنمۇ تونۇشتۇرۇپ قوي مېنى . ئۇنىڭ بىلەنمۇ تېزرەك ئاغىنە بولۇپ قالاي .

— ھەددىڭدىن ئاشما ، كىم ساتىراشكەن ، — دېدى پەزىلەت تېرىكىپ ، — تايىقىڭنى يەپ قالما يەنە .

— نېمىگە تېرىكسەن ، ئانام ساتىراشكەن دېدىغۇ ؟

— ساتىراش ئەمەس ، داڭلىق ھۆسن تۇزەش ئۇستىسى ، — دېدى پەخرىئاي تۇزىتىش بېرىپ ، — ھەرقانداق ئەيىبى بار چىرايلارنى ئوپېراتسىيە قىلىپ تۇزىيەلەيدۇ . تېخى قورۇق يوقتىش ، قوش قاپاق چىقىرىش ، چاچ پاسونىنى ...

— چۇشەندۇرۇپ كەتمىسەڭمۇ بولىدۇ ، ساقال تارغىقى ، — دېدى پەخرىدىن ، — پەزىلەت بىلەن چېقىشىپ قويۇاتىمەن . پۇتۇن شەھەرگە داڭقى كەتكەن ئۇ ھۆسن تۇزەش دوختۇرىنى كىم بىلمەيدۇ ، — پەخرىدىن پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى ، — ئانامنىڭ ساتىراش دەپ يارىتماي كېتىشلىرى قىزىق - دە .

پەزىلەتمۇ ئىنىسىغا ئەگىشىپ كۈلدى .

— مېنى يەنە زاڭلىق قىلىدىغان بولساڭ ، تېرىكىپ قالىمەن جۇمۇ ، — دېدى پەزىلەت قاپىقىنى تۇرۇپ .

— بولىدۇ ، ئەمدى ھەرگىز ساتىراش دېمەيمەن ، — دېدى پەخرىدىن ۋەدە بېرىپ .

پەزىلەت ئورنىدىن تۇردى .

— ئەمسە شۇنداق بولسۇن ، قالدى گەپنى ئەتىگىچە مەسلىھەتلىشەرمىز .

— بىردەم ئولتۇر . مېنىڭمۇ دەيدىغان گېپىم بار ، — دېدى پەخرىدىن ئەستايىدىللىق بىلەن .

— نېمە گەپتى ؟ — دېدى پەزىلەت ئۆرە تۇرغان پېتى .

پەخرىدىن ئاغزىنى ئۆمەللەپ ، گەدىنىنى قاشلىدى ، خىجالەت ئارىلاش ھىجايدى .

— تېزرەك دېمەمسەن ، ئادەمنىڭ ئۇيقۇسى كېلىپ تۇرغاندا ، — دېدى پەخرىئاي ئەسنەپ .

— ماڭمۇ ياردەم قىلساڭلار بوپتىكەن ، — دېدى پەخرىدىن .

— قانداق ئىشقا ياردەم قىلىمىز . ئېنىقراق گەپ قىلمامسەن .

— بىر قىز بىلەن يۈرگەنىدىم ... تۇيۇ قىلىشقا ۋەدىلەشكەن ... — پەخرىدىن گېپىنىڭ ئايىغىنى يۇتۇۋەتتى ، يۈزى يالليدە قىزاردى .

— كىم ئۇ ، بىز تونۇيمىزمۇ ئاكا ، چىرايلىق قىزدۇ ھەقچان ، — دېدى پەخرىئاي .

— يۈزى قېلىن ئادەم بولدى دېسەم ، سەنمۇ خىجىل بولۇشنى بىلمىدىكەنسەن ـ ھە ، — دېدى پەزىلەت كۈلۈپ ، — ھە ، دېگىنە ، ئۇ قىز بىلەن ئاراڭلاردا بىرەر چۈشىنىشمەسلىك بولۇپ قالمىغاندۇ ؟

پەخرىدىن خىجالەت تۇيغۇلىرىنى يەڭدى .

— ئۇنداق ئىشقۇ بولمىدى . بىراق ، قىزنىڭ ئۆيىگە مۇشۇ شەنبە كۈنى ئەلچى كېلىدىكەن .

— ئەلچى كېلىدىكەن ؟ — دېدى پەخرىئاي ئەجەبلىنىپ ، — يۈرگەن يىگىتىم بار دەپ ئاتا ـ ئانىسىغا چۈشەندۈرمەپتۇمۇ ئۇ خېنىم .

— چۈشەندۈرۈپتۇ .

— ئاتا ـ ئانىسى نېمە دەپتۇ ؟

— يۈرگەن يىگىتىڭ بولسا ، نېمىشقا ھازىرغىچە ئاتا ـ ئانىسى

كېلىپ قويمايدۇ ، يالغان سۆزلەۋاتىسەن دەپ ئىشەنمەپتۇ . ئاچامنىڭ توي ئىشى شۇ پېتىچە تۇرسا ، مەن بۇ گەپنى ئاغزىمدىن چىقىرالمىدىم .

— ئاغزىڭدىن چىقارغان تەقدىردىمۇ ، ئانامنىڭ ئۇ ئۆيگە ئەتىلا قىز سوراپ بېرىشى ناتايىن ، — دېدى پەزىلەت ئويلانغان هالدا ، — تازىمۇ بىر ، توققۇز قىزنىڭ تولغىقى تەڭ تۇتۇپتۇمۇ دەيمەن .

— قانداق قىلساق بولار بۇ ئىشنى ، ئۆگۈنلۈككە شەنبە تۇرسا ، — دېدى پەخرىئاي .

— سېنىڭ قانداق پىلانىڭ بار ، — دېدى پەزىلەت ئىنىسىغا قاراپ .

— ئانامنىڭ ئورنىدا سىلەر بېرىپ كېلەمسىلىكى .

— بىز ساڭا ئەلچى بولامدۇق ؟ — دېدى پەخرىئاي هەيران بولغان هالدا .

— ئىشقىلىپ ، گۈلنازنىڭ يۇرگەن يىگىتىنىڭ بارلىقىغا ئاتا ـ ئانىسىنى ئىشەندۈرۈپ قويساڭلارلا بولىتتى .

— بىز ئىشەندۈرگەن تەقدىردىمۇ ئەلچىلەر ئۆگۈنلۈككە كېلىدىغان تۇرسا ، — دېدى پەزىلەت تەڭقىسلىقتا قالغان هالدا .

— ئەڭ ياخشىسى ، بىزمۇ ئۆگۈنلۈككە بارايلى ، — دېدى پەخرىئاي .

— ساراڭ بولدۇڭمۇ ؟ — دېدى پەزىلەت .

— قانداق دەيسەن ؟ — دېدى پەخرىدىن .

— ئۆگۈنلۈككە بىزمۇ ئەلچىلەرنىڭ كەينىدىنلا بارايلى . ئەلچىلەرگە ئاڭلىتىپ تۇرۇپ سېنىڭ گېپىڭنى چىقىرايلى . شۇنداق قىلساق ، يۈرگەن قىزىڭنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنى قايىل قىلالمىساقمۇ ، هېلىقى ئەلچىلەرنى نېيىتىدىن يانىدۇرالايمىز . كىممۇ يۈرگەن يىگىتى بار قىزنى ئوغلىغا ئېلىپ بېرىشنى خالىسۇن .

— بۇ بولىدىغان چارىكەن ، — دېدى پەخرىدىن بىرئاز جانلىنىپ ، — ئاۋۋال ئەلچىلەرنىڭ ئىشنى بۇزايلى ،

قالـغان ئىشنى يەنە مەسلىھەتلىشەرمىز ، — ئۇ سىڭلىسىنى ئەركىلەتتى ، — خېلى كاللاڭ ئىشلەيدۇ جۇمۇ سەن جىنىنڭ .

— ئەتە چۈشتە ھەممىمىز بىر يەرگە كېلىپ مەسلىھەتلىشۈالايلى ، — دېدى پەزىلەت ، — ھېلىقى قىزغا خەۋەر قىلىپ قوي .

— پەردە ئاچامغا دەپ قوي ، يۈرگەن يىگىتنىى مەن بىلەن تېزرەك كۆرۈشتۈرسۇن ئەمىسە .

— ۋاھ ، ئويۇننىڭ قىزىقى ئەمدى چىقىدىغان بولدى ، — دېدى پەخرىئاي ھاياجانلىنىپ .

ھەئە ، شۇ تاپتا بۇ ئىشلار ئۇنىڭغا ئويۇندەكلا بىلىنىپ كەتكەنىدى .

16

— ئىش پۈتتى ، — دېدى پەخرىئاي خىيالچانلىق بىلەن ئېڭىكىنى تىزغا يۆلەپ ئولتۇرغان پەردەگە قاراپ ، — پەخرىدىن ئاكامغا ھېلىقى ئوقۇنقۇچى ئاكاشنى ۋاقتىدا تونۇشتۇرۇپ قوي .

— پەخرىدىن قوشۇلدىمۇ ؟

— قوشۇلدى ، — دېدى پەزىلەت .

— مېنى زاڭلىق قىلغاندۇ ، ھەقىچان ، — دېدى پەردە ، — تازىمۇ بىر سەت ئىش بولدى . بۇنداق ئىشلارغا ئەسلىدە پەخرىدىننى ئارىلاشتۇرمىغان ياخشى ئىدى .

— ئوغۇل بالا بولغاندىكىن ھازىردىن باشلاپ ئارىلاشقىنى ياخشى ، — دېدى پەزىلەت ، — دادام داۋاملىق بىزدىن كېيىن قالساڭلارمۇ ئىنىڭلار سىلەرگە ئىگە بولىدۇ . ئاران بىر تاللا ئەركەك قېرىندىشىڭلار بولۇپ قالدى ، قەدىرگە يېتىڭلار ، كۆيۈنۈڭلار ، دەيتتى ئەمەسمۇ . بۇنچىلىك ئىشقا ئەسقاتمىسىمۇ بولماس .

— دېگەنبىلەن ئاكامنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق دەردى بار

ئىكەن ، — دېدى پەخرىئاي ، — بىزمۇ ئۇنىڭغا ياردەم قىلىدىغان بولدۇق .

— ئۇنىڭ نېمە دەردى بار ئىكەن ؟

— پەخرىدىننىڭ يۈرگەن قىزىغا ئۆگۈنلۈككە ئەلچى كېلىدىكەن ، — دېدى پەزىلەت ۋە بايا دېيىشكەن گەپلەرنى قىسقىلا چۈشەندۈردى ، — ئۆگۈنلۈككە بېرىپ ئۇ قىزنىڭ ئۆيىنى بىر مالىمان قىلىدىغان ئوخشايمىز .

— ھەي مۇشۇ ئانامۇزە . بىزنى خۇددى بەش ياشلىق بالىدەك كۆرۈپ ، ھەممە ئىشلىرىمىزغا ئارىلىشۇۋېلىپ ، بىرمۇنچە ئاۋارە-چىلىك تېپىپ بەردى مانا ، — دېدى پەرىدە ھەسرەتلىنىپ ، — بىزمۇ كىچىك بالا بولمىغاندىكىن تاللىشىمىزغا يول قويسا بولماسمىدى . ئاغرىمىغان بېشىمغا ئالتە تاياق دەپ ، ئۆزىمۇ بىرمۇنچە خاپىلىق تارتىدىغان بولدى . بوپتۇ ئانىكەن دەپ يول قويايلى دېسەك ، ئۆمۈرلۈك چوڭ ئىشمىز تۇرسا بۇ . پەخرىدىننىڭ يۈرگەن قىزنىنى تونۇيمەن . ئاددىي كىيىنىپ يۈرىدىغان ، چوڭ سۈپەت قىز ئۇ .

— سەن قانداق تونۇيسەن ؟ — ئالدىراپ سورىدى پەخرىئاي .

— ئۇلار بىر - ئىككى قېتىم كۆزۈمگە چېلىقىپ قالغان . شۇنىڭدىن كېيىن ئالاھىدە دىققەت قىلدىم . ئېگىز - پەس دوستلىرىمۇ يوق ، چىرايىمۇ شۇنداق چىرايلىق . پەخرىدىن ئۇ قىز بىلەن توي قىلسا راستىنلا بەختلىك بولىدۇ .

— پەخرىدىنمۇ شۇنداق كېلىشكەن يىگىت بولدىغۇ ، — دېدى پەزىلەت ، — شۇ چاغقىچە قالايمىقان ئادەملەر بىلەن ئارىلىشىپ قالمىدى ، ھاراق ئىچىپ مەست بولۇپ يۈرىدىغان ئىشمۇ يوق ، شۇغىنىسى تاماكا چېكىدىغان بولۇۋاپتۇ .

— نەسىھەت قىلايلى ، تاماكا چەكمەسۇن ، — دېدى پەرىدە ، — ھە راست ، — دېدى ئۇ پەزىلەتكە قاراپ ، — بايا تىن بېرى يانفونۇڭ بەك سايراپ كەتتى . قاراپ باق ، كىمدىن

كەلدىكىن ؟

— ۋايجان ، بۇرۇنراق دېسەڭ بولمامدۇ ، — دېدى پەزىلەت غۇدۇراپ ۋە ئالدىراپ ـ تېنەپ سومكىسىدىن يانفونىنى ئېلىپ ، كەلگەن تېلېفون نومۇرىنى ئاختۇردى .

— كىمدىن كەپتۇ ؟ — سورىدى پەخرىئاي بوينىنى سوزۇپ قاراپ .

— ئىشىكنى قىلە ، — دېدى پەزىلەت ۋىلىققىدە كۆلۈپ ۋە تېلېفونىنى قايتۇرۇپ ئۇردى .

بىرنەچچە دەقىقىدىن كېيىن تېلېفون ئۇلاندى .

— ھە مەن شۇ ، — دېدى پەزىلەت قاپىقىنى سۇزۇپ ئاچىسى بىلەن سىكلىسىغا شوخلۇق بىلەن كۆزىنى قىسىپ قويۇپ . قۇلىقىغا قارشى تەرەپنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى .

— تېلېفون قىلسام نېمىشقا ئالمايسەن ؟

— تېلېفوننىڭ قېشىدا ئەمەستىم .

— نەگە كەتكەنىدىڭ ؟

— تولا سوراقلاۋەرمىگىنە ئىچىمنى پۇشۇرۇپ ، ئىشقىلىپ ، ئۆيدە بار ئىدىم . كېيىن چۈشەندۇرۇپ قويای .

— ئاباياڭ كېلىمەن دەپمۇ كەلمىدىڭ .

— دېدىمغۇ ، ئۆيدىكىلەر بىلەن بىللە تاماق يېگەن . ئانام ئالدىغا سالغىنىچە ئۇدۇل ئۆيگە يانداۋۇرۇپ ئەكەلدى .

— سەن بىلەن مەسلىھەتلىشىدىغان ئىش بار ئىدى .

— نېمە ئىشتى ؟

— ئانام سىلەرنىڭ ئۆيگە ئەلچىلىككە بارساق بولىتتى ، دەيدۇ .

— ۋايجان ، سەن بولساڭمۇ ئالدىرىماي تۇرە ، — دېدى پەزىلەت تېرىكىپ ، — بەك ئالدىراپ كەتسەڭ ، باشقا بىرى بىلەن توي قىلساڭمۇ مەيلى .

قارشى تەرەپ بىردەم جىمىپ كەتكەندىن كېيىن جاۋاب

قايتۇردى .
— نېمە دېگىنىڭ بۇ ؟ ئەجەب قاملاشمىغانلا گەپ قىلدىڭغۇ ؟
— ساڭا بۇ ئىشلارنى تېلېفوندا چۈشەندۈرۈپ بولالمايمەن . كۆرۈشكەندە تەپسىلىي دەپ بېرەي .
— مۇنداق دېمەمسەن ، باشقا قىزلار بىلەن توي قىلىش خىيالىم بولسا ، بۇ چاغقىچە ساڭا ساقلاپ ئولتۇرمايتتىم . ئاغزىمغا كەلدى دەپ قالايمىقان گەپ قىلما ، جۇمۇ .
— ماقۇل ، — دېدى پەزىلەت سەل يۇمشاپ ، — ئەتە كەچتە كۆرۈشەيلى ، ئۆزۈم تېلېفون قىلاي .
— ئەتە چۈشتە بىللە تاماق يېگەچ مۇڭداشساق بولمامدۇ ؟
— ماقۇل دېگىن ، ئەتە چۈشتە زۆرۈر ئىشىم بار .
— سېنى سۆيىمەن ، پەزىلەت .
— مەنمۇ شۇ .
— ئەمىسە بىرنى سۆيۈپ قوي .
— ئاچام بىلەن سىڭلىم قېشىمدا بار .
— ئەمىسە مەن سۆيۈپ قويماي ، — قارشى تەرەپنىڭ چوككىدە قىلغان ئاۋازى ئاڭلاندى ، — خوش ، ياخشى چۈش كۆر ، پەرىشتەم .
— ۋاھ ، نېمانچە رومانتىك ، — دېدى ئاچىسىنىڭ يانفونىغا قۇلىقىنى يېقىپ ، ھەممە گەپلەرنى ئوغرىلىقچە ئاڭلاپ تۇرغان پەخرىئاي ھاياجانلانغان ھالدا ، — پەرىشتەم دەپ كېتىشلىرىدىن ئايلىناي .
— بۇنىڭدىن كېيىن ئوغرىلىقچە ئاڭلىۋالما ـ ھە ، — دېدى پەزىلەت سىڭلىسىنىڭ بۇرنىنى يېڭىل چىمدىپ .
— تازىمۇ بىر شوخ ئاكاشكەن ـ دە ، — دېدى پەخرىئاي ئەزۋەيلەپ ، — تۇرقىدىنمۇ شۇنداق كۆرۈنگەن . بۇ يىل توي ئۇستىگە توي بولۇپ كېتىدىغان ئوخشايدۇ .
— لېكىن ، سەن ئالدىرىما ، — دېدى پەرىدە سىڭلىسىغا نەسىھەت قىلىپ ، — سەن ئالدىراپ مۇھەببەتلىشىپ قالغاندەك

قىلىسەن ، ئۆزۈڭگە ھېزى بول .
— خاتىرجەم بول ، ماڭا يەنە بىرنەچچە قوغۇن پىششىقى بار تېخى ، — دېدى پەخرىئاي كۈلۈپ .
ئۇچ ئاچا ـ سىڭىل يەنە بىردەم پاراڭ سېلىشقاندىن كېيىن ئۇخلاپ قېلىشتى .

17

زۆھرە خانىم بۇگۈن ئورنىدىن تۇرۇپ ھەيران قالدى . قىزلىرى ئۇنىڭدىنمۇ سەھەر تۇرۇپ كەتكەنىدى . ئادەتتە ، ئۇ ھەر كۈنى ئورنىدىن تۇرۇپ ، قىزلىرىنىڭ ياتاق ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى چېكىپ ئويغىتىپ قويۇپ ، نامىزىنى ئوقۇۋېلىپ ناشتىلىق تەييارلايتتى . قىزلار ناشتىلىق تەييار بولغۇچە ئاران ئورنىدىن تۇرۇشاتتى . گاھى ئەينەك ـ تارغاق تالىشىپ ۋاقتىدا تەييار بولماي ، ناشتىلىقمۇ سوۋۇپ قالاتتى . بۈندىق چاغدا زۆھرە خانىم قىزلىرىنى ناشتا قىلىۋېلىشقا ھەيدىگەچ ، ئۆيلەرنى تازىلاپ بېسىقتۇرۇشقا كىرىشكەن بولاتتى . بىراق ، بۇگۈن ئىشلار ئادەتتىكىدىن باشقىچە تۇراتتى . پەردە ئاشخانا ئۆيىدە ناشتىلىق تەييارلاۋاتاتتى . پەزىلەت ئۆيلەرنى تازىلاۋاتاتتى . ئۇيقۇغا ئامراق پەخرىئايمۇ ئاكىسى بىلەن نېمىلەرنىدۇر دېيىشكەچ ياتاق ئۆيىنى تازىلاۋاتاتتى .
زۆھرە خانىم ۋۇجۇدىنىڭ بىردىنلا ئىللىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدى .
«خۇدايىم قىزلىرىمنىڭ كۆڭلىگە ئىنساپ بەرگەن ئوخشايدۇ . ئەسلىدىمۇ بويىغا يەتكەن ئۇچ قىز بار ئۆي دېگەن مۇشۇنداق بولۇشى كېرەك ئىدى ... »
زۆھرە خانىم تاتلىق خىياللارغا ئەسىر بولغىنىچە ھاجەتخانىغا كىرىپ تەرەت ئالدى ، ئاندىن ياتاق ئۆيگە كىرىپ قادىر ئەپەندىنى ئويغىتىۋېتىپ نامازغا ئوقۇشقا تۇتۇندى . ھەئە ، ئۇ جايىنامازغا ئۇستىدە

ئولتۇرۇپ باللىرىغا بەخت ، سالامەتلىك ، ياخشىلىق ، ئىنساپ تىلىدى .

ئۇ نامازدىن كېيىن پەرداز ئۇستىلىنىڭ ئالدىغا كېلىپ پەرداز قىلىشقا تۇتۇندى . يۇزىگە ماي سۈرتۈپ بولۇپ ، كۆزىنىڭ ئەتراپىدىكى قورۇقلارغا ئىنچىكىلىك بىلەن سەپسالدى ، قورۇقلارنى تەپسىلىي سانىدى . ئۇنىڭغا قورۇقلار ، ئاق چاچلار كۆپىيىپ قالغانىدەك بىلىندى . ھەئە ، ئۇنىڭ چېچىغا ياققان خېنە ئۆڭۈشكە باشلىغان بولۇپ ، قىزغۇچ رەڭدىكى ئاق چاچلىرى سارغىيىپ قالغان ، چاچلىرىمۇ جۇلاسىنى يوقاتقانىدى .

«شەنبە كۈنى چېچىمغا خېنە قويۇۋالسام بولغۇدەك . ھەي ، مۇشۇ قورۇقلارغا بىر ئامال قىلسام بولاتتى . مەرھۇم ئاموۇ ئۇرۇمچىگە بېرىپ قورۇق يوقتىش ئوپېراتسىيىسى قىلدۇرۇپتىكەن . نەچچە پۇلغا قىلدۇرغان بولغىيدى . ئىككى - ئۈچ مىڭ كوي خەجلىگەندۇ تاينىلىق . بۇ قورۇقلاردىن قۇتۇلىدىغانىڭ ئىشى بولسا ئۇنچىلىك پۇلنىڭ كارايىتى چاغلىق ، لېكىن ئۇرۇمچىگە ئاتايىن بېرىپ - كېلىدىغان گەپ - دە . ئارىلىق يىراق تۇرسا . ئۇرۇمچىگە ھۆسن تۇزەتكىلى بارىمەن دېسەم ، ئاۋۇ ئادەم ئۇنمايدۇ ھەقىچان . «بىر چىرايلىق تۇرمامىلا خېنىم ، نېمە قىلىدىلا ئاۋارە بولۇپ ، مەن ياراتسام بولمىدىمۇ سىلىنى» دەيدىغىنى ئېنىق . يۇز ماي ، پەردازلار قورۇقلارنى يوشۇرالمايدىغان بولۇپ كەتتى . ھە راست ، ئىشخانىدىكى چوكانلار شەھىرىمىزدە يېڭىدىن ئېچىلغان ھۆسن تۇزەش ئورنىنىڭ گېپىنى قىلىۋاتاتتى . تېخنىكىسى يۇقىرىكەن ، ئۇرۇمچىدىن قېلىشمايدىكەن ، باھاسى ئەرزانكەن دېگەندەك قىلغان . راستىنلا قورۇق يوقىتىش ئوپېراتسىيىسى قىلالامدىغاندۇ ؟ خەلچەم دېگەن تۇڭگان قاپاق چوكانمۇ قاپقىنى بىر چىرايلىق قوش قاپاق قىلىۋاپتۇ . بۇ يېقىندا ئۇرۇمچىگە بارغاندەكقۇ قىلمىغان . ئۇمۇ ئاشۇ يەردە قوش قاپاق قىلدۇرغانمىدۇيا . تازا دەققەت قىلمىغانىكەنمەن ، چاندۇرماي سوراپ باقسام بولغۇدەك . ناۋادا ، ئاشۇنداق قىلغىلى بولسا ،

چاندۇرماي يۈزۈمنىڭ تېرىسىنى تارتقۇزۇپ ، قورۇق يوقىتىش ئوپېراتسىيىسى قىلىدۇرۇۋالاي . ھەئە ، ماۋۇ ئادەم پات - پات بىرەر - ئىككى ھەپتىلىك كامانىروپكىغا چىقىپ كېتىدۇغۇ . ئاشۇنداق ۋاقىتنىنى پايلاپ تۇرۇپ شاققىدە ھۆسن تۇزىتىۋالمايمەنمۇ . ئۇقۇشۇپ باقاي زادى . چېچىمنى ئۆزۈم بويىۋالغان بىلەن يۈزۈمگە ئامالسىم يوق - دە ، مېنىڭ . مەرەمنىسا ، پاتىمە ، تاجىنىسالار ۋاي چەت ئەلنىڭ مايلىرىنى ئىشلەتتۇق دەپ قويغىنى بىلەن چوقۇم قورۇق يوقىتىش ئوپېراتسىيىسى قىلدۇردى . مەنمۇ شۇنداق قىلاي . ئۇلاردىن نەرسە كەم مېنىڭ . ئۇلار قىلغانىنى مېنىڭمۇ قىلغۇچىلىكسىم بار . قايسى كۈنى چايغا ئالتۇن زەنجىرىمنىڭ نۇسخىسىنى ئۆزگەرتىپ ئېسىپ بارسام ، يېڭىدىن ئالدىڭمۇ دەپ سوراپ كەتتىغۇ ئۇ چىدىماسلار . بۇ قېتىم ھۆسن تۇزەش ئوپېراتسىيىسى قىلدۇرۇپ كۆزلىرىدىن ئوت چىقىرىۋېتەي . بىرەر قۇر كىيىممۇ كىيىپ قويىدىغان ئىشمىكىن تېخى . شۇنداق قىلاي . كىيىممۇ كىيەي ، ھۆسنىمۇ تۇزىتەي ، بۇ ئۆلۈپ كېتىدىغان جانغا ، پۇلنى سىقىپ - يالاپ جۇغلاپ ، ئۆلۈپ قالسام گۆرۈمگە ئېلىپ كەتمەسمەن . پەردىنىڭ تويىدىن بۇرۇنراق ھۆسن تۇزىتىۋالسام ياخشى بولاتتى . ناۋادا ، شاراپەتنىڭ جىيەنى بىلەن چىقىشىپ قالسا تويىنى ۋاقتىدا قىلىۋېتەي . ھېلىمۇ يېشى بىر يەرگە بېرىپ قالدى . تونۇش - بىلىش ، كۆرگەن - بىلگەنلەر : «ۋاي قىزلىرىڭ بەك چىرايلىق ، ياخشى بالا بولدى ، توي ئىشى يېقىنلاشتىمۇ ؟» دەپ تولا سورايدىغان بولۇپ قالدى . گاھىلىرى سورايدىغانىنى سوراپ بولۇپ ، ئاغزىنى غەلىتە قىيسايتىپ كۈلۈشىدۇ تېخى . بىلىمەن ، ئېچىدە نېمە ئويلاۋاتقىنىنى . قىزىغا ئەر چىقمىغان ئوخشايدۇ دەپ ئويلاپ قالدى بولغاي . ۋاي كۈيئوغلۇم ئاق ، كۈيئوغلۇم قاق دەپ ، كۈيئوغۇللىرىنى داڭلاپ كېتىدىغانلارمۇ بار تېخى . كۈيئوغۇللىرىنىڭ قانداقلىقىنى كىم بىلىدۇ . ئۇلارنىڭ دەردىنى ئېچىدە بىلىشىدۇ ھەقىچان . كۈيئوغۇلنىڭ دەردى يامان ، قىزىمغا ئەر چىقتى دەپلا ئەرگە بېرىپ قويغان بىلەن ھاراقكەش ، تاياقچى ،

قىمارۋاز ، لۇكچەك ، ئويۇنچى ، لايغەزەل بىرنېمە چىقىپ قالسا ، دەردىنى قىز بالىمۇ ، ئانا بولغۇچىمۇ تەك تارتىدىغان گەپ . خۇدايىم چىراينى ئايماي بەرگەن ئاشۇ قىزلىرىمنىڭ بەختىنىمۇ كەينىدىن بېرەر ، ئىلاھىم ... »

— نېمانچە خىيالغا چۆكۈپ ئولتۇرۇپ كەتتىڭ ، ئانا ، چاققان بول ، ناشتىلىقىڭ سوۋۇپ قالدى .

پەخرىئاينىڭ ئەركىلەپ تۇرۇپ ئېيتقان سۆزلىرى زۆھرە خانىمنىڭ گادىرماچ خىياللىرىنى ئۈزۈپ قويدى .

— مانا ھازىر ، — دېدى ئۇ .

پەخرىئاي ئانىسىنىڭ بوينىغا ئارقىسى تەرەپتىن ئېسىلىپ تۇرۇپ گىرە سالدى ـ دە ، مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىپ تۇرۇپ ، ئەينەككە چۈشكەن سېيماسىغا قاراپ ئەركىلىگەن ھالدا سۆزلىدى :

— بەك چىرايلىق جۇمۇ ، ئانا سەن ، ھېچكىمنىڭ ئانىسى سەندەك چىرايلىق ئەمەس .

زۆھرە خانىم قىزىنىڭ قولىنى ئىچكۈيەرلىك بىلەن سىلىدى .

— بولدىلا ، ئازراق خۇشامەت قىل ئالدامچى ، كۆرگەنسەن ، ھەرقايسىڭنى بېقىپ بولالماي قېرىپ ، ماكچىيىپ كەتتىم مانا .

پەخرىئاي ئانىسىنىڭ مەڭزىگە چوككىدە بىرنى سۆيدى .

— نەدىكىنى ، پەرىشتىگە ئوخشاش بىر چىرايلىق تۇرۇپسەنغۇ مانا .

زۆھرە خانىم كۆزىنىڭ چۆرىسىدىكى قورۇقلارنى قولى بىلەن تۈتۈپ كۆرسەتتى .

— كۆرمەيۋاتامسەن ماۋۇ قورۇقلارنى ، قېرىپ كېتىۋاتىمەن . سەن بولساڭمۇ ھالىمغا يېتىپ مېنى ئازراق قاقشاتقىن ، بالام .

— ماقۇل ، ئانا ، — دېدى پەخرىئاي ، — ھېلىقى تېلېۋىزوردا ئېلان قىلىۋاتقان «چىننۇرى» قورۇقتىن ساقلىنىش يۇز مېيىنى ئىشلىتىپ باقامسەنكىن ، ساڭا ئىككى قۇتا ئېلىپ سوۋغا قىلاي .

— ئۇنۇمى بولارمۇ ؟ — دېدى زۆھرە خانىم خىيالچانلىق بىلەن ، — تېلېۋىزوردا ئۇنى قورۇقتىن ساقلىنىش يۇز مېيى

دەۋاتىدۇ . قورۇق يوقىتالارمۇ ؟

— بولمىسا ، ھۆسن تۇزىتىپ باقامسەنيا ؟ ھازىر ئوپېراتسىيە ئارقىلىق قورۇق يوقىتىدىغان بولۇپ كېتىپتۇ .

قىزىنىڭ بۇ سۆزلىرىگە زۆھرە خانىم قىزىقىپ قالدى .

— بۇ ئىشنى دەپ ئاتايىن ئۇرۇمچىگە بارغۇم يوق ، داداڭمۇ قوشۇلماسلىقى مۇمكىن . بىلمىدىم ، شەھىرىمىزدە بۇنداق ئورۇن بارمىكىنتاڭ .

— بار ، ھېلىقى ...

پەخرىئاي دەرھال گېپىنى يۇتۇۋەتتى . ھەئە ، ئۇ ئالدىراقسانلىق قىلىپ پەزىلەتنىڭ لايىقىنىڭ گېپىنى چىقىرىپ قالغىلى تاس قالغانىدى ، ئەمما زۆھرە خانىم بۇنى سەزمىدى .

— دولامنى بەك بېسىۋەتتىڭ ، — دېدى ئۇ قىزىنىڭ قولىنى دولىسىدىن ئېلىۋېتىپ ، — ئېيتە ، شەھىرىمىزدە ئاشۇنداق ئورۇن بارمۇ ؟

— مېنىڭچە ، بارغۇ دەيمەن ، — دېدى پەخرىئاي ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ ، — ساڭا ئۇقۇشۇپ بېرەيمۇ ؟

— مەيلى ، ئوقۇشۇپ باققىن . ئىشەنچلىكمۇ ، تېخنىكىسى قانداقراق ، ئۇرۇمچىدىكىلەر بىلەن ئوخشاش سەۋىيىدە ھۆسن تۇزەلەمدۇ ، تەپسىلىي بىلىپ باق . نا ئۇستا ئادەملەرگە ئالدىنىپ قېلىپ ، ھۆسن تۇزەيمەن دەپ چىرايىمنى بۇزۇپ يۈرمەي يەنە .

— ماقۇل ، ئانا ، تەپسىلىي ئۇقۇشاي .

«ۋاھ ، پەزىلەت ئاچامنىڭ ئىشى ئۆزلۈكىدىن ھەل بولۇپ كېتەمدۇ نېمە ، دېمىسىمۇ پەزىلەت ئاچامنىڭ لايىقىنىڭ ئالدىغا ئۆتىدىغان ھۆسن تۇزەش ئۇستىسى يوق - دە ، بۇ شەھەردە . بەلەن بولدى ، بۇ خۇش خەۋەرنى پەزىلەت ئاچامغا ۋاقتىدا يەتكۈزەي ... »

بۇگۈن ئەتىگەنلىك ناشتىلىقنى ھەممە ئائىلە ئەزالىرى دەرقەمتە قىلىشتى .

— مەن ماڭغاچ تۇراي ، — دېدى قادىر ئەپەندى دۇئادىن

كېيىن ئورنىدىن تۇرۇپ .

— چۈشتە ياناشلىرىدا بىرەر كىشىلىك گۈش ئالغاچ كەلسىلە ، — دېدى زۆھرە خانىم قادىر ئەپەندىنىڭ كاستۇمىنى كىيىم ئاسقۇچتىن ئېلىپ تۇرۇپ ، — ئۆيدە گۈش تۈگەپتۇ ، — ئاندىن ئۇ قادىر ئەپەندىنىڭ ياقىسىنى ئوڭشاپ تۇرۇپ دېدى ، — كۆڭلەكلىرىنى ئالماشتۇرۇۋالسىلا بوپتىكەن ، ياقىسى كىر بولۇپ قاپتۇ .

— تايىنلىق ئەتە ئالماشتۇراي ئەمدى .

— ھۇرۇنلۇق قىلمىسىلا ، بىردەملىك ئىشقۇ ئۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم يول قويماي ، — ماڭسىلا ، يۈيۈپ ، دەزمالالاپ قويغان كۆڭلەكلىرىنى ئېلىپ بېرەي ، كۆڭلەكلىرىنى ھەپتىدە ئىككى قېتىم ئالماشتۇرسىلا دەپ تۇرساممۇ ، ھەيدەپ تۇرمىسام ئۆزلىرى ئالماشتۇرمايلا زادى .

— سىلىنىڭ بۇيرۇقلىرىغا كۆنۈپ قاپتىمەن ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى كۈلۈپ ، — ھەممە ئىشلىرىمنى قىلىپ بېرىپ كۆندۈرۈپ قويغان ـ دە ، سىلى مېنى .

زۆھرە خانىم قادىر ئەپەندىنىڭ كىر كۆڭلىكىنى ئېلىپ چىقىپ كىرئالغۇنىڭ ساندۇقىغا سالدى ـ دە ، كىرلەرنىڭ غولداپ قالغىنىنى كۆرۈپ پەخرىئايغا قاراپ دېدى :

— پەخرىئاي ، بۈگۈن كىرلەرنى يۇيۇۋەتكىن .

— تېخى ئۆتكەن ھەپتىدە مەن كىر يۇدۇمغۇ ، — دېدى پەخرىئاي نارازلىق بىلەن تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ ، — پەزىلەتكە نۆۋەت كەلگەندۇ ، ھەقىچان .

— ئۆتكەن ھەپتىدە سەن كىر يۇغان بولساڭ ، ئۇنىڭ ئالدىنقى ھەپتىسى مەن يۇغان ، — دېدى پەزىلەت .

— بولدى ، بەس سالماڭلار ، مەن يۇيۇۋېتەي ، — دېدى پەرىدە .

— ياق ، پەخرىئاي يۇيىدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — سېنىڭ كەچتە ئىشىڭ بار . پەخرىئاي گەپ ئاڭلا ، قىزىم . كەچتە

مەن يەنە بىر قېتىم بۇيرۇپ سالماي .
— خوپ ، ئاغىچا خېنىم ، — دېدى پەخرىئاي شوخلۇق بىلەن .
— ياتاق ئۆيۈمدە مېنىڭمۇ بىرقانچە كىر كىيىملىرىم بارغۇ دەيمەن ، — دېدى پەخرىدىن .
— بولىدۇ ، بەگزادەم ، سىلىنىڭ قاسماقلىرىمۇ ئايرىلىپ قالمايدۇ ، — دېدى پەخرىئاي ئەركىلەپ .
قادىر ئەپەندىنىڭ كەينىدىن باشقىلار ئىشقا مېڭىشقا ئالدىرىدى .
— پەرىدە ، سەن ئالدىرماي تۇر ، دەيدىغان گەپ بار ، — دېدى زۆھرە خانىم سومكىسىنى قولىغا ئېلىپ بولغان پەرىدەگە قاراپ .
ئىنى ـ سىڭىللىرى پەرىدەگە كۆزىنى قىسىپ قويۇپ سىرتقا مېڭىشتى .
— چۈشتىن كېيىن رۇخسەت ئالغىن ، — دېدى زۆھرە خانىم پەرىدە بىلەن يالغۇز قالغاندىن كېيىن ، — شاراپەت ئاچاڭنىڭ جىيەن ئوغلى بىلەن كۆرۈشسەن .
— بۇ ئىشقا مېنى زورلىمىساڭ زادى بولمامدۇ ، ئانا ، — دېدى پەرىدە يالۋۇرغان هالدا .
— مەن بىلەن تىكلەشمە .
— يا مەن خەق بىلەن تونۇشمىسام .
— شاراپەت ئاچاڭ تونۇشتۇرۇپ قويىدۇ .
— يات ئادەمنىڭ ئالدىدا سەت تۇرامىكىن .
— شاراپەت ئاچاڭ يات ئادەم ئەمەس . تونۇشتۇرۇپلا قويىدۇ ، قالدى گەپنى ئۆزۈڭلار دېيىشىسىلە ، مېنى ئائۇمىد قويمىغىن ، قىزىم .
— ماقۇل ، — دېدى پەرىدە ئۆيدىن چىقىشقا ئالدىراپ .
— ئەمىسە ، مەن سېنى ئۆيدە ساقلايمەن . چۈشتىن كېيىن شاراپەت ئاچاڭنىڭ ئۆيىگە بىللە بارىمىز ...

پەردە ئانىسىنىڭ گېپى ئاخىرلىشىپ بولغۇچە ئۆيدىن چىقىپ كېتىپ بولدى .

زۆھرە خانىمنىڭ نېمە ئۈچۈندۇرىكى كەيپى چاغ ئىدى . ئۇمۇ قىزىنىڭ كەينىدىنلا سومكىسىنى ئېلىپ ئۆيدىن چىقتى . ئۆيدىن چىقىپ بولۇپ ، ئىشكىنىڭ مەھكەم ئېتىلگەن ـ ئېتىلمىگەنلىكىنى تەكشۈرۈشنى ئۇنتۇپ قالمىدى .

18

— ئانامنىڭ ھۆسن تۇزەتكۈسى بارىكەن دېگىن ، — دېدى پەزىلەت يولدا كېتىۋېتىپ ، — دېمىسىمۇ ئانامدىن يېشى چوڭ ئاياللارمۇ ئېسىل مودا كىيىملەرنى كىيىشىپ ، ياسىنىپ يۈرۈشىدۇ . سەن دېمىگەن بولساڭ ، مەنمۇ دىققەت قىلماپتىكەنمەن . ئويلاپ باقسام ، ئانام راستىنلا ئۆزىنى تاشلۇۋېتىپتۇ . ئانامنىڭ چىرايىدىكى قورۇقلارنى ئوڭشاش قۇتلۇقنىڭ قولىدىن كېلىدۇ .

— كەلگۈسىدىكى قېينانىسىنى ھەقسىز داۋالاپ قويا ـ ھە ، ئاچا ، ئۇ ئاكاش .

— ئۇنىڭدىنمۇ گەپ يوق ، لېكىن بىكارغا داۋالىنىشقا ئانام ئۇنىماسمىكىن .

— نېمىشقا ؟

— سەن بىلمەيسەن . ئانام بەك غۇرۇرلۇق ئايال . ناۋادا ، قۇتلۇقنىڭ مېنىڭ يۈرگەن يېگىتىم ئىكەنلىكىنى بىلسە ، بىكارغا ھۆسن تۇزىتىش ئەمەس ، پۈلغا ھۆسن تۇزەتكىلىمۇ كەلمەسلىكى مۇمكىن . بۇنى ئەڭ ياخشىسى ئانام ئۇقماي تۇرسۇن .

— قۇتلۇق ئاكاشقا بىلدۇرسەكمۇ بولا .

— بۇ ئىشقا ھازىرچە باش قاتۇرۇپ كەتمەيلى . ۋاقتى كەلگەندە بىر گەپ بولا ، — دېدى پەزىلەت ، — سەن قۇتلۇقنىڭ تېخنىكىسىنى بەك كۆپتۇرۇۋەتمەي ، مۇۋاپىق بىر ئۈسۈلدا ئانامنى خاتىرجەم قىلىپ قويغاچ تۇر . بۇ ئىشتا ئانامنى زورلىماي ئاستا ـ

ئاستا قىزىقتۇرايلى . بۇ ئىشنى مەنمۇ ، ئاچامۇ بىلمىگەن بولايلى . ئانام سېنى كىچىك دەپ كۆڭلىدىكى گەپنى قىلغان بىلەن ، ئاچام بىلەن ، مەندىن خىجىل بولۇشى مۇمكىن . ئەگەر ياخشىسى ، قۇتلۇقنىڭ ھۆسن تۇزەش ئورنىغا ئۆز ئىختىيارلىقى بىلەن بارسۇن .

— بۇ گەپنىڭمۇ تۇغرا ، — دېدى پەخرىئاي ئويلانغان ھالدا ، — مەن ئانامغا مۇڭاپىق پۇرسەتنى تېپىپ قۇتلۇق ئاكاشنىڭ ھۇنىرىنى تازا بىر سۆزلەپ بېرەي . بەلكىم ئۆزىمۇ باشقىلاردىن ئۇقۇشۇپ بېقىشى مۇمكىن . نېمىلا دېگەنبىلەن ئانامنىڭ چىرايىدىكى قورۇقلار يوقالسا ، ئىككىڭلارنىڭ تويۇڭلارغا قوشۇلۇپ قېلىشى مۇمكىن .

— دېگىنىڭ كېلەر ، ئىلاھىم .

— ئۇ چاغدا ساتىراش دېمەي ، ۋاي ئوغلۇم دەپ كېتەمدۇ تېخى .

— ئاغزىڭغا بىر سالمەن باكا ، سەنمۇ قانداقراق يىگىتكە ئۇچرايسەن ، كۆرىمىز تېخى .

— مېنىڭ يىگىتىمنى ئانام چوقۇم ياقتۇرىدۇ . ئىشەنچىم كامىل .

— ئەمىسە چۈشتە كۆرۈشىدىغان ئىشنى ئۇنتۇپ قالما ـ ھە .

— نەدە كۆرۈشىمىز ؟ — دېدى پەخرىئاي .

— چۈشتە تېلېفونلىشىپ ئاندىن بىرنېمە دېيىشەيلى ، — دېدى پەزىلەت ، — پەردە ، پەخرىدىنلەر بىلەن ئالاقىلىشىپ بولۇپ ساڭا تېلېفون قىلاي بولمىسا .

— پەردە ئاچامنىڭ يىگىتى بىلەن پەخرىدىن ئاكامنىڭ لايىقىنى كۆرىدىكەنمىز ـ دە ، تايىنلىق قۇتلۇق ئاكاشنىمۇ قىچقىرىپ قويامسەنيا .

— سېنىڭ يىگىتىڭمۇ چالا قالمىسۇن تايىنلىق ، — دېدى پەزىلەت قاپىقىنى تۇرۇپ .

— شۇنداق قىلامدۇق بولمىسا ، — دېدى پەخرىئاي

ئاچىسىنىڭ تەنىسىنى چۇشەنمەي .
— ئىزا تارتە ، قېلىن .
پەخرىئاي ۋىللىدە قىزاردى .
— چاقچاق قىلىپ قويدۇم .
— شۇنداق بولسۇن ئەمىسە ، — دېدى پەزىلەت .
ئۇلار تۆت كوچا ئېغىزىدا ئايرىلىشتى .

19

شەھەر مەركىزىدىكى بۇ تېز تاماقخانىغا ئۇچ ئاچا ـ سىڭىل ئىلگىرى ـ كېيىن كېلىپ جەم بولۇشتى .
— نېمە تاماق يەيسىلە ؟ — دەپ سورىدى كۇتكۇچى قىز ئۇلارنىڭ قېشىغا ئىككىنچى قېتىم كېلىپ .
— يەنە ئىككى مېھمان كەلمەكچىدى ، سەل ساقلايلى ، — دېدى پەرىدە ئەدەپ بىلەن .
— ئەجەپ ساقلاتتىغۇ بۇ پەخرىدىن ، — دېدى پەزىلەت تىت ـ تىت بولۇپ .
— ھېلىقى بولغۇسى كېلىن خېنىم يالتىيۇالدىمۇيا ، — دېدى پەخرىئاي چاقچاق قىلىپ .
— نېمىگە يالتايغۇدەك ، — دېدى پەزىلەت تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ ، — بىز شۇنىڭ ئىشىنى دەپ ساقلاپ ئولتۇرساق .
پەرىدە بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ جاۋاب بەردى .
— بەلكىم ئىزا تارتىپ قالغاندۇ .
— ئۇمۇ بار گەپ ، — دېدى پەخرىئاي ، — بىر ئەمەس ، ئۇچ قېيىنانىنىڭ ئالدىغا كېلىش ئاسان ئىش ئەمەس ـ دە .
پەزىلەت ۋىلىققىدە كۇلۇۋەتتى .
— مۇشۇنىڭ ئاغزىنىزە .
— ھېلى ئاغزىڭنى سەل يۇمۇپ ئولتۇرارسەن ، — دېدى پەرىدە پەخرىئايغا قاراپ ، — پەلىپەتىش گەپ قىلىپ خەقنى

تەمتىرىتىپ قويما يەنە .
پەخرىئاي ئارازلىق بىلەن جاۋاب قايتۇردى .
— ئۇنچىۋالا يۇزى تۆۋەنمۇ ئەمەستۇ ، ئۇ خېنىمنىڭ .
— قانداق ، پەخرىدىننى ئابدۇساتتار بىلەن كۆرۈشتۇر-دۇڭمۇ ؟ — سورىدى پەزىلەت ئاچىسىدىن .
— ھەئە ، كۆرۈشتۇردۇم .
— ئۇلارنى كۆرۈشتۇرۇپ بولدۇڭ ؟ — دېدى پەخرىئاي ھەيران بولۇپ ، — قاچان كۆرۈشتۇردۇڭ .
— ئىككى سائەتچە بولدى ، — دېدى پەرىدە .
— ۋاي ئىسىت ، مەن كۆرەلمەي قاپتىمەن ـ دە ، — دېدى پەخرىئاي ئەپسۇسلانغان ھالدا ، — تېلېفون قىلمۇەتكەن بولساڭچۇ ؟
— قانداق ، پەخرىدىن بىلەن ئىككىسى ئاسانلا چىقىشىپ قالدىمۇيا ؟ — دېدى پەزىلەت سىڭلىسىنىڭ گېپىنى ئېتىبارغا ئالماي .
— ھەئە ، — دېدى پەرىدە كۈلۈمسىرەپ ، — قىزىق ئىش بولدى ، ئۇ ئىككىسى بۇرۇنلا تونۇشىدىكەن ، لېكىن ئانچە ئارىلىشىپ ئۆتمەپتىكەن .
— قانداق تونۇشۇپ قاپتىكەن ؟ — قىزىقىپ سورىدى پەخرىئاي .
— دوستىلىرى ئارقىلىق بولمامدۇ .
— پەخرىدىن ئاكامغا يارىدىمۇ ؟
پەرىدەنىڭ ئورنىدا پەزىلەت جاۋاب بەردى :
— ئاچامغا يارىغاندىكىن ئەلۋەتتە يارايدۇ ـ دە ، يا خەقنىڭ يۈزىدە يامىقى بولمىسا .
— تازا كېلىشكەن ئاكاشتۇ ئۇ ھەقىچان .
— بېشىغا داۋاملىق چىمەنىدوپپا كىيىۋالىدىغان ، كاستۇم ـ بۇرۇلكا كىيىپ گالستۇك چىگىۋالىدىغان ، بەتىنكىسىنى مايلاپ پارقىرىتىۋالىدىغان ، بويى بىر مېتىر سەكسەن ئەتراپىدا ، ئورۇقمۇ ئەمەس ، سېمىزمۇ ئەمەس ، قارا قاشلىق ، بۇغداي ئۆڭ

بىر يىگىتنى كۆز ئالدىڭغا كەلتۈرسەڭلا بولدى ، — دېدى پەزىلەت جاۋاب بېرىپ .

— پاھ ، ئاجايىپ ئۆلچەملىككەنغۇ ئەمىسە ، — دېدى پەخرىئاي قايىل بولۇپ ، — ھەممىدىن دادامغا ياراپ كەتكۈدەك ئەمىسە ، كىيىنىشلىرىلا دادامنىڭ ئۆزىكەنغۇ .

— راست دەيسەن ، — دېدى پەزىلەت ، — دادامۇ داۋاملىق پەخرىدىننى ئاشۇنداق كىيىندۇرەلمەي ئاۋارە . بولۇپمۇ ، چىمەندوپپا كىيىپ ، گالستۇك چىگىشكە ئالاھىدە ھەۋىسى بار - دە ، دادامنىڭ .

— ھە راست ، ئىككىلارغا دەپ قويۇشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن . كىيىمەي تاشلاپ قويغان بىر قىسىم كىيىمىڭلارنى ئابدۇساتتارغا بېرىۋەتتىم . نامرات ئوقۇغۇچىلىرىغا بېرىدىغان بولدى .

— ئەستاغپۇرۇللا ، كىيىملىرىمنى ئۆزۈم تاللاپ بېرەتتىم ، — دېدى پەخرىئاي نارازى بولۇپ ، — ئۆتكەندىمۇ تازا مودا بولۇۋاتقان كىيىملىرىمنى كونىكەن دەپ بېرىۋېتىپتىكەنسەن .

— سېنىڭ ئۇ ساڭگىل - سۇڭگۇل كىيىملىرىڭنىڭ كونىسى بىلەن يېڭىسىنى ئايرىغىلى بولمىسا ، — دېدى پەرىدە ، — ئىشقىلىپ ، نەچچە ۋاقىتتىن بېرى تۇزۇك كىيىمەي تاشلاپ قويغان كىيىملىرىڭدىن بىرنەچچە قۇرنى ئايرىپ بەردىم .

— ۋايجان ، — دېدى پەخرىئاي تېرىكىپ ، — ھازىر كىيىمگەن بىلەن كېيىن كىيەتتىم ئەمەسمۇ ، قايسى كىيىمىمنى بەرگەنسەن ، ئاقساقال .

— سەن گەپ قىلما ، — دېدى پەزىلەت .

پەخرىئاي خىجىلا نارازى بولۇپ قالغاندەك قىلاتتى .

— ئىشقىلىپ ، كارىم يوق ، — دېدى ئۇ تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ ، — ناۋادا ياخشى كۆرىدىغان كىيىملىرىمنى بېرىۋەتكەن بولساڭ ، قايتا ئالغۇزىمەن .

— ئۇششۇقلۇق قىلما ، بىرەر قۇر يېڭى كىيىم ئېلىپ بەرسەم بولامدۇ زادى ، ئۇششۇق .

پەخرىئاي دومسايغىنىچە لام ـ جىم دېمىدى .
— سەنمۇ توغرا قىلماپسەن ، — دېدى پەزىلەت ئاچىسىغا قاراپ ، — بۇنداق نىيىتىڭ بار ئادەم ئاخشاملا بىزگە دېگەن بولساڭ ، ئۆزىمىز ئايرىپ بەرمەسمىدۇق . كىم بىلىدۇ ، مېنىڭمۇ قايسى كىيىمىمنى بېرىۋەتتىڭ تېخى .
— ھە ، بولسا سەنمۇ ئۇششۇقلۇق قىلاسەن ، — دېدى پەرىدە تېرىكىپ ، — خاتىرجەم بول ، ساڭىمۇ بىرقۇر كىيىم ئېلىپ بېرەي .
— ياق ، مېنى خاتا چۈشەنمىگىن ، — دېدى پەزىلەت ، — بىرەر ـ ئىككى قۇر كىيىم دېگەننىڭ كارايىتى چاغلىق . لېكىن ، ھەرقانداق ئادەمنىڭ ئۈستىخىنىغا باقىدىغان ، كىيىسە يارىشىدىغان ، ياخشى كۆرىدىغان كىيىمى بولىدۇ ، ئەمەسمۇ . ئېسىڭدىدۇ ، ئۆتكەن قېتىمدىمۇ مېنىڭ شۇنداق ئامراق كۆڭلىكىمنى بېرىۋېتىپتىكەنسەن . ئۇ بالىلار قەدىرگە يېتىپ كىيىسىغۇ مەيلى ...
— ئابدۇساتتار ، ئوقۇغۇچىلىرىم كىيىمسە ئاتا ـ ئانىسى ، ئاكا ـ ئاچىلىرى كىيىدۇ ، دەيدۇ ، — دېدى پەرىدە چۈشەندۈرۈپ ، — كونىلارنىڭ بىر كىيىمنى كىيىمەي ئۇزاق قويۇپ قويسا زاكىتى كېلىدۇ دەيدىغان گەپمۇ بار . ھېچبولمىسا كىيىملىرىڭنىڭ زاكىتى بولۇپ قالار .
— ئىشقىلىپ ، مېنىڭ زاكات ئايرىغۇم يوق ، — دېدى پەخرىئاي .
— خاپا بولمىغىن ، پىخسىق سىڭلىم ، — دېدى پەرىدە كۈلۈپ ، — ئۆيگە بارغاندا غوۋغا كۆتۈرمىسەڭلا ، يېڭىدىن بىرقۇر كىيىم ئېلىپ بېرىمەن .
— گېپىڭدە تۇر ، ھە ، ئەمىسە ، — دېدى پەخرىئاي چىرايىغا كۈلگە يۈگۈرتۈپ .
— پەخرىدىن كەلدى ، — دېدى پەزىلەت ئىشىك تەرەپنى ئىشارە قىلىپ ، — يېنىدىكى لايىقى شۇ ئوخشايدۇ .
— ھەئە ، ئاشۇ قىز شۇ ، — دېدى پەرىدە .

— راستىنلا چىرايلىق قىزكەن ، — دېدى پەخرىئاي ، — ئاكامنىڭ ھەقىقەتەن كۆزى باركەن جۇمۇ .

— كىيىنىشلىرىمۇ بەكلا ئادەمىي ، چوڭ سۈپەتكەن .

پەخرىدىن قىزنى ئۆلارنىڭ يېنىغا باشلاپ كەلدى . قىزلار ئورنىدىن تۇرۇپ ، مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىپ كۆرۈشتى .

— بۇ ، گۈلناز بولىدۇ ، — دېدى پەخرىدىن ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن قىزنى تونۇشتۇرۇپ .

گۈلناز بېشىنى تەۋازۇ بىلەن ئېگىپ ئۇچ قىزغا ئېھتىرام بىلدۈردى .

— بۈياق ، پەردە ئاچام بولىدۇ ، — دېدى پەخرىدىن ئۇچ قېرىندىشىنى تونۇشتۇرۇپ ، — بۇ ، پەزىلەت ئاچام بولىدۇ ، مەندىن بىر يېرىم ياشلا چوڭ . بۇ ، پەخرىئاي ، مەندىن ئۈچ ياش كىچىك . ئىككىمىزنىڭ ئارىسىدا بىر قېرىندىشىمىز چاچراپ كېتىپتىكەن . قانداق ، ئەمدى تاماق بۈيرۇتامدۇق ؟

— شۇنداق قىلايلى ، قورسىقىم ئېچىپ كوركىراپلا كەتتى ، — دېدى پەخرىئاي .

— ئۆزۈڭمۇ بىر كوركىراپلا تۇرىدىغان ئاچ پاقا ، — دېدى پەخرىدىن سىڭلىسى بىلەن چېقىشىپ .

— سەنمۇ قېلىشمايسەن ، — دېدى پەخرىئاي بوش كەلمەي ، ئاندىن گۈلنازغا قاراپ چاقچاق قىلدى ، — ئاكام بىلەن توي قىلمىغان بولسىڭىز ، قورسىقىنى تويدۇرۇپ بولالمايسىز ، قورسىقىنى تويدۇرۇپ بولالمايسىز ، ھېرىپ كېتەرسىزمىكىن .

— مېنىڭ ئەيىبىمنى ئاچقىلى تۇرمىغۇ ماۋۇ دۇشمەن ، — دېدى پەخرىدىن كۈلۈپ .

پەخرىدىنگە ئەگىشىپ باشقىلارمۇ كۈلدى . گۈلنازمۇ سۈس قىزارغىنىچە مىيىقىدا كۈلۈمسىرىدى . ھەئە ، ئاكا ـ سىڭلىنىڭ چاقچىقى بىلەن ئارىدىكى تارتىنىشلارمۇ تۈگىگەندەك بولدى . كۈتكۈچى قىزنى چاقىرىپ تاماق بۈيرۇتۇشتى .

پەردە ئانىسىنىڭ ئۆزىنى ساقلاۋاتقانلىقىنى ئېسىگە ئېلىپ

سەل ئالدىراپ قالغاندى .

— ئەسلىي مەقسىتىمىزگە كېلەيلى ، — دېدى ئۇ گۈلنازغا قاراپ ، — سىزمۇ خىجىل بولۇپ كەتمەڭ ، سىڭلىم . بىزنى بىر تۇغقان قېرىندىشىڭىز قاتاردا كۆرۈپ قېشىمىزغا كەلگىنىڭىزگە خۇش بولدۇق . خاتىرجەم بولۇڭ ، قولىمىزدىن كېلىشىچە ياردەم قىلىمىز . دەڭە ، بىز ئەتە ئەلچىلەردىن ئاۋۋال بارساق ياخشى بولارمۇ ياكى ئەلچىلەر بىلەن تەڭ بارغىنىمىز تۈزۈكمۇ ؟

— مەنمۇ بىر قارارغا كېلەلمىدىم ، — دېدى گۈلناز خىجىللىق بىلەن يەرگە قاراپ ، — ئەلچىلەردىن بۇرۇن بارساڭلار ، ئانام سىلەرنى چىرايلىق گەپ بىلەن يولغا سېلىۋېتىپ يەنە ئۆزى بىلگەننى قىلارمىكىن ، دەيمەن .

— ناۋادا دادىڭىز بىلەن كۆرۈشسەكچۇ ، — دېدى پەزىلەت .

— دادام ئۆيدە يوق ، — دېدى گۈلناز ، — بۈگۈن ئەتىگەن تۆۋەنگە خىزمەت تەكشۈرگىلى كەتتى . ئەتىگەن ئانامغا شۇنداق دېگىنىنى ئاڭلاپ قالدىم . يەنە تېخى ئانامغا ئەتە ئەلچىلەرگە ئېنىق جاۋاب بەرمەڭلا ، مەن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن مەسلىھەتلىشەيلى ، دەپ جېكىلىدى .

— ئۇنداق بولسا ، ئىشىمىز ئوڭدىن كەپتۇ ، — دېدى پەخرىئاي ، — ئەتە ئۆيىڭىزگە بېرىپ ئەلچىلەرنىڭ ئالدىدا سىزنى ئاكامغا ئېلىپ بېرىدىغانلىقىمىزنى ئوچۇق ئېيتايلى . سىزمۇ يۈرەكلىكەرەك بولۇپ بىزنى ياقلاڭ . ئىشقىلىپ ، ئانىڭىزنى قايىل قىلالمىساقمۇ ، ئەلچىلەرنى قاچۇرۇۋەتسەكمۇ ھېسابى .

— ئۇنداق قىلساڭلار ئانامنىڭ جەھلىنى قاتۇرۇپ قويىسىلە ، ئانام دادامغا سىلەرنى مېھمانىنىڭ ئالدىدا ئەدەپسىزلىك قىلدى دەپ چېقىشتۇرىدىغان بولسا ، دادامنىڭ ئالدىدا ئۆزۈڭلارنى ھەرگىزمۇ ئاقلاپ بولالمايسىلەر .

— راست ، — دېدى پەخرىدىن گۈلنازنى ياقلاپ ، — چىرايلىقراق ، سىپايىرەك بىر چارە تاپساق بولاتتى .

— پەخرىئاينىڭ دېگىنىدەك قىلساق ھەرگىز بولمايدۇ ، —

دېدى پەزىلەت ، — گۇلنازنىڭ ئانىسى قىزىمىنىڭ لايىقىنىڭ بىر - بىرىدىن جادۇگەر ئوچ ئاچا - سىڭلىسى بار ئىكەن دەپ ئويلاپ قالسا ، ئىشىمىز چاتاق ، ئۇ چاغدا ئىشنى تۈزەيمىز دەپ بۇزۇپ قويىمىز .

— يامان تەسىر بېرىپ قويمايلى دېمەكچىغۇ ، سەن ، — دېدى پەرىدە .

— دەل شۇنداق ، — دېدى پەزىلەت ، — بىز ئەتە چوقۇم بارايلى ، لېكىن گۇلناز قىزىنىڭ ئانىسىدا ياخشى تەسىرات قالدۇرايلى . تېخى ئەلچىلەرگە ئەتىلا جاۋاب بەرمەيدىكەنغۇ . دېمەك ، بىزگىمۇ ئاشۇ ئەلچىلەرگە ئوخشاش پۇرسەت بار دېگەن گەپ .

— ھە ، مەقسىتىڭنى چۈشەندىم ، — دېدى پەرىدە سۆز ئېلىپ ، — قىزلىق ئۆي دېگەن خان كۆۋرۈكى دەپتىكەن . قىزى بار ئۆيگە بىر كۈندە بىرلا يەردىن ئەلچى كېلىدۇ ، دەيدىغان قائىدە يوق . بىزمۇ ئەلچى بولۇپ بېرىۋېرەيلى . قالغان گەپ سىزگە باغلىق ، — دېدى ئۇ گۇلنازغا قاراپ ، — سىزمۇ تارتىنىپ ئولتۇرماي ، ئانىڭىزغا كۆڭۈل خاھىشىڭىزنى چىرايلىق بىلدۈرۈڭ . دادىڭىز كامانداروپكىدىن قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ، خىجىل بولىدىكەنمەن دەپ ئولتۇرماي دەۋېرىڭ . ئۇنىڭغىچە بىزمۇ يەنە ھەرىكەت قىلىمىز .

— ئەلچىلىكنى قاملاشتۇرالارمىزمۇ ، ئاچا ، — دېدى پەزىلەت كۆز قورقۇتۇپ .

— باشقا كەلگەندە باتۇر دەپتىكەن ، — دېدى پەرىدە قەتئىيلىك بىلەن ، — چوقۇم قاملاشتۇرىمىز . ھەممەيلەن تەڭ غەيرەت قىلايلى . ئۆزىمىزنىڭ بەختى ئۈچۈن بۇنچىلىك ئىشقا كۆز قورقۇتساق بولماس . ئالدىمىزدا نى - نى ئىشلار بار تېخى .

— يارايسەن ، ئاچا ، — دېدى پەخرىئاي ھاياجانلىنىپ ، — زادى شۇنداق قىلىش كېرەك . ئۆزۈڭنىڭ ئىشىدىمۇ مۇشۇنداق كەسكىن ، غەيرەتلىك بولارسەن .

پەردە پەخرىئاينىڭ كۆزىنىڭ ئىچىگە قاراپ ئالايدى . ھەئە ، ئۇ گۈلنازنىڭ ئالدىدا ئۆزىنىڭ ئىشىنى تىلغا ئېلىشنى خالىمىغانىدى . پەخرىئاي ئاچىسىنىڭ مەقسىتىنى چۈشىنىپ ، ھەييارلىق بىلەن تىلىنى چىقىرىپ قويدى .

— گۈلنازنىڭ ئانىسى ئاتا ـ ئاناڭلار نېمىشقا كەلمىدى دېسە قانداق قىلارمىز ؟ — دېدى پەزىلەت .

— بۇ گەپنى ھازىر مەسلىھەتلەشمەيلى ، — دېدى پەردە ، — يولۇمغا قاراپ كۆزى ئانامنىڭ تېشىلىپ كېتەي دەپ قالدى شۇ تاپتا . قالدى گەپنى ئاخشاملىققا مەسلىھەتلىشەرمىز ، لېكىن سىز ئانىڭىز بىلەن بەكمۇ قارشىلاشماڭ . مەقسىتىڭىزنى بىلدۈرۈپ قويۇڭ . تەلەپپۈزىڭىز قەتئىيرەك بولسۇن .

— ماقۇل ، — دېدى گۈلناز .

ئۇلار تەڭلا ئورنىدىن تۇرۇشتى .

— ھېسابىاتنى مەن قىلاي ، سىلەرنى مېھمان قىلغىنىم بولۇپ قالسۇن ، — دېدى پەخرىئاي .

— مەيلى ئەمىسە ، — دېدى پەردە .

ئۇلار ئاشخانىنىڭ ئالدىدا خوشلاشتى . پەخرىدىن گۈلناز بىلەن بىللە كەتتى .

— خېلى بولىدىغان قىزكەن ـ ھە ، — دېدى پەزىلەت گۈلنازغا قايىل بولۇپ .

— غەيرەتلىك قىزكەن ، — دېدى پەردە ، — پەخرىدىننى ھەقىقىي ياخشى كۆرىدىكەن .

— سەنمۇ غەيرەتلىك بول ، ئاچا ، — دېدى پەخرىئاي ، — ئانام ساڭا تونۇشتۇرغان يىگىتكە مەقسىتىڭنى ئېنىق ئېيىت .

— شۇنداق قىل ، — دېدى پەزىلەتمۇ ، — كەچتە خەۋىرىڭنى كۈتىمىز . ھەممەيلەن بىرلەشسەك ئانامنى قايىل قىلماي قويمايمىز .

— بولىدۇ ، چوقۇم شۇنداق قىلىمەن ، — دېدى پەردە ۋەدە بېرىپ .

20

كاللىسىدىن ھەر خىل خىياللار كېچىپ ، نېمە قىلارىنى بىلەلمەي ، تىت ـ تىت بولۇپ ئولتۇرغان زۆھرە خانىم پەردىنى كۆرۈپ خاتىرجەم بولدى .

— نېمانچە كېچىكىپ كېلىسەن ؟

پەردە ئانىسىنىڭ سوئالىغا خالىمىغان ھالدا جاۋاب بەردى .

— مانا كەلدىمغۇ ؟

— چاققان كىيىم ئالماشتۇر ، — دېدى زۆھرە خانىم ، قىزىنىڭ ئۇستىبېشىغا بىرقۇر قارىۋېتىپ .

— ئالماشتۇرمىساممۇ بولا .

زۆھرە خانىم قىزى بىلەن ئارتۇقچە تاكاللىشىپ تۇرۇشنى لايىق كۆرمىدىمۇ ياكى كېلىشىپ قويغان ۋاقىت قىستاپ قالغاچقا ئالدىراپ قالدىمۇ ، ئەيتاۋۇر ئانچە تىكىلەشمىدى .

— جۇ ، ئەمىسە ماڭايلى .

— سەنمۇ بىللە بارامسەن ؟ — دېدى پەردە ئانىسىنىڭ كۆزىگە قاراپ .

— شاراپەت ئاچاڭنىڭ ئۆيىگىچە بىللە باراي .

پەردە بوينىدىن باغلاپ سۆرىگەندەك مېڭىپ ئانىسىغا ئەگەشتى . شۇ تاپتا ئۇنى غەم بېسىۋالغانىدى .

«نېمىشقىمۇ ئۆيگە كەلگەندىمەن . باشلىق رۇخسەت بەرمىدى دەپ كەلمىگەن بولسام بوپتىكەن . ناھايىتى كەتسە ئاخشاملىققا ئانام بىر تىللىۋالاتتى . ھازىرلا قېچىپ كېتەيمىكىنىيا . قېچىپ نەگىمۇ بارارمەن . كەچتە يەنە ئۆيگە ، ئانامنىڭ ئالدىغا كېلىدىغان گەپ . ئەجەب قىينىدىغۇ بۇ ئانام ئادەمنى . كۆڭلۈمنى چۈشەنسە ، رايىمغا باقسا نېمە بولا . مانىڭ يولى ماۋۇ دەپ ئىككى ئېغىز چۈشەندۈرەي دېسە تېخى ، ئېغىز ئاچۇرمايدۇ ئادەمنى . چوڭ بولۇۋېلىپ گېپىمنى

ئاڭلىمىدى دەپ رەنجىپ كېتىشلىرى بار تېخى . چۈشىنىمەن ، كەلگۈسۈمنى ئويلايدۇ ، بەختلىك بولسىدى ، دەيدۇ . شۇڭا ، ھەممە ئىشلىرىمنى ئۆزى بىر قوللۇق ئورۇنلاشتۇرغۇسى كېلىدۇ . بەخت ھەققىدە ھەركىمنىڭ ئۆز ئالدىغا چۈشەنچىسى بولىدۇ . نىكاھ ئىشى دېگەن ئۆمۈر سودىسى تۇرسا . قانداقمۇ قاراپ تۇرۇپ كۆڭۈل خاھىشىمنىڭ ئەكسىچە ئىش قىلالايمەن . مەن پەقەت ئابدۇساتتارنىلا سۆيىمەن . پەقەت ئابدۇساتتار بىلەنلا بەختلىك بولالايمەن . ئابدۇساتتارلا ماڭا ئۆمۈرلۈك ھەمراھ بولالايدۇ . ئۇنىڭدىن باشقا ئادەم بىلەن نىكاھلىنىپ ، بەختلىك ئائىلە قۇرۇشۇم ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس . بىچارە ئابدۇساتتار ھېلىمۇ كۆڭلۈمنى كۆپ ئايىدى ، ئاغزىمغا قارىدى . پەخرىدىن بىلەن ئىككىسى نېمىلەرنى دېيىشتىكى ، قانداقراق پىلانلارنى تۈزۈشتىكى ، ھېلىمۇ ئىككىسىنىڭ تونۇش چىقىپ قالغىنى بەك ياخشى بولدى . بولمىسا ، يەنە بىر مۇنچە ئاۋارىچىلىك كېلىپ چىقاتتى . پەخرىدىن بۇ ئىشلارنى ئەپلەشتۈرەلەمۇ ؟ ئۇغۇ ئەقىللىق ئادەم بولدى . ئابدۇساتتارنىڭمۇ ھەرقانداق ئىشتا پىلانى ئوي . ئىككىسى بىرلەشسە بۇ ئىشنى چوقۇم بىر باشقا ئېلىپ چىقالايدۇ . شاراپەت ئاچامنىڭ جىيەنى قانداقراق يىگىتتۇ ؟ كۆڭلۈمدىكىنى يوشۇرماي دېسەم ، مېنى چۈشىنەرمۇ ؟ خۇدايىم بۇيرۇسا قائىدە بىلىدىغان يىگىت چىقىپ قالار ، ئىلاھىم . ئۇنىڭغا گەپنى ئوچۇق قىلىشتىن باشقا ئامالىم يوق . ئۇ نىيىتىدىن يانسىلا ئاناممۇ ھېچنېمە دېيەلمەيدۇ . ئۇنىڭغىمۇ مەندىن ياخشىراق قىز نېسىپ بولار . بۇ جاھاندا ئادەم ئارزۇسىغا يەتمەك نېمىدېگەن تەس ـ ھە . ئانام ئۆز ۋاقتىدا ماقۇل دېگەن بولسا ، ئابدۇساتتار بىلەن ئاللىقاچان توي قىلىپ بولاتتىم . بەلكىم بۇ چاغقىچە بالاممۇ تۇغۇلار ئىدى ، پەزىلەتمۇ ياتلىق بولغان بولاتتى . ئەجەب كەپلەشتى بۇ ئىشلار . پەخرىدىنىڭ توي ئىشىمۇ تەييار بولۇپ قاپتۇ . ئانام بۇنداق تىركىشىپ ، بىزنى ئۆزىنىڭ كىچىكىگە سولايمەن دېگۈچە ، بوپتۇ بالىلىرىم ، كۆڭلۈڭلار چۈشكەن يىگىت بىلەن توي قىلىڭلار دېگەن بولسا ، بىزمۇ بۇنچىۋالا دەرد ـ ھەسرەت چەكمەس ئىدۇق .

ئۆزىمۇ بۇنچىۋالا جاپا تارتىپ يۈرمەستى . شۇنىڭغا قارىغاندا ، ئاتا ـ ئانا بولغۇچىنىڭ پەرزەنتىنىڭ كۆڭلىنى چۈشەنمىكىمۇ تەس ئوخشايدۇ . دادامۇ ئانامنىڭ رايىغا بەك باربدۇ . باشقا ئىشلارغۇ مەيلى ، ھېچبولمىغاندا توي ئىشىمىزدىمۇ بولسا بىزنى قوللاپ ئىككى ئېغىز گېپىمىزنى قىلىپ قويسا نېمە بولار ـ ھە . دېمىسىمۇ ، دادام بەكلا باغرى يۇمشاق ئادەم . بۇ چاغقىچە ئانامنىڭ كۆڭلىنى ئىزدەپلا كەلدى . ئۇلاردەك بەختلىك ئەر ـ خوتۇنلار ئاز ئۇچرايدۇ . ئابدۇساتتارمۇ چوقۇم دادامدەك ئەر بولىدۇ . مەن ئۇنىڭدەك ئېسىل يىگىتتىن يەنە بىرىنى ھەرگىز تاپالمايمەن ... »

— نەگە كېتىۋاتسەن ، ھوي ، شاراپەت ئاچاڭنىڭ ئۆيى بۇ ياقتا قالدى .

ئانىسىنىڭ گېپى بىلەن پەردەنىڭ خىيالى بۆلۈندى . ھەئە ، ئۇ ئۆز خىيالى بىلەن ئالدىغا قاراپ كېتىۋەرگەنىدى . ئۇن ـ تىنسىز يەنە ئانىسىغا ئەگەشتى . پەردەنىڭ بۇ خىيالچان ، رايىش تۇرقى زۆھرە خانىمغا بەكمۇ بىچارە تۇيۇلدى . قىزىنىڭ تۇرقىغا قاراپ يۈرىكى شۇرراپە ئېرىپ كەتتى ، كۆزىگە غىللىدە ياش كەلدى :

«بىچارە بالام ، كۆڭلۈڭدە مەندىن رەنجىۋاتسەن ، ھەقچان . ئۇنچە قىلىپ كەتمە ، مەنمۇ سېنىڭ بەختىڭنى كۆزلەيمەن . سېنى بەختلىك بولسۇن ، تۇرمۇشتا قىينالمىسۇن ، جاپادا قالمىسۇن ، ئارتۇقچە غەم ـ غۇسسىدە ياشىمىسۇن ، دەيمەن . ھازىر رەنجىگىنىڭ بىلەن كېيىن چۈشىنىپ قالىسەن . ئانام رايىمغا بارماي توغرا قىپتىكەن دەپ قالارسەن . بولمىسىغۇ بەكلا قائىدىلىك ، سىپتا ، نازاكەتلىك ، ياۋاش ، رايىش بالا بولغانتىڭ . خۇدايىم بەختىڭنى بېرەر ، قىزىم ... »

شاراپەت خانىم ئۇلارنى دەرۋازىسى ئالدىدا كۇتۇۋالدى . ئاۋۋال زۆھرە خانىم بىلەن ، كېيىن پەردە بىلەن مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىپ كۆرۈشتى .

— قېنى ، ئۆيگە كىرىڭلار ، — دېدى دەرۋازىسىنى يوغان

ئېچىپ .

شاراپەت خانىمنىڭ قورۇ ـ جايى خېلىلا يوغان ئىدى . هويلىسىدا چاققانغىنا گۈللۈك ، تال بارىڭى بار ئىدى . تال بارىڭ ئۈيغۇرچە هۈنەر ـ سەنئەت بىلەن هەشەمەتلىك يېپىلغان پېشايۋاننى پۈتۈنلەي چۈمكىگەنىدى . پېشايۋاننىڭ ئاستىدىكى سۇپىغا ئونتاشتەك گىلەم سېلىنغان ، تاملار گەج بىلەن تۈرلۈك گۈل نۇسخىسى چۈشۈرۈلۈپ نەقىشلەنگەنىدى .

— قېنى ، مېهمانخانىغا كىرىڭلار ، — دېدى شاراپەت خانىم ئۈدۈلدىكى نەقىشلىك قوش قاناتلىق ئىشىكنى ئېچىپ تۇرۇپ .

ئاۋۇال زۆهرە خانىم ، ئاندىن پەردە مېهمانلىق ئۆيگە كىردى . ئاستىغا پول ياتقۇزۇلۇپ گىلەم سېلىنغان ، ئالىي دەرىجىلىك خۇرۇم ساپا قويۇلغان ، تورۇسى چىغ ۋاسا قىلىپ يېپىلىپ سىرلانغان ، تاملىرى مىللىيچە ئۇسلۇب بىلەن ياۋروپاچە ئۇسلۇب بىرلەشتۈرۈلۈپ بېزەلگەن ، بىر ئىدارىنىڭ ئوتتۇرا هال مەجلىسخانىسىدەك چوڭلۇقتىكى بۇ ئۆي ئالىي دەرىجىلىك ، زامانىۋى ئۆي جابدۇقلىرى بىلەن سەرەمجانلاشتۇرۇلغان بولۇپ ، ئادەمگە خۇددى ئوردىدەك تەسىرات بېرەتتى .

— ئامىن !

زۆهرە خانىم پاتمە قىلىپ : «ئاللاهۇئەكبەر» دەپ يۈزىنى سىيپىدى ـ دە ، ئورنىدىن تۇرۇپ شاراپەت خانىمدىن قايتىدىن تىنچلىق ـ ئامانلىق سورىدى . شاراپەت خانىممۇ ئاۋۇال زۆهرە خانىمدىن ، كېيىن پەردىدىن ئەهۋال سوراپ بولغاندىن كېيىن ، قادىر ئەپەندى ، پەزىلەت ، پەخرىئايلارنىڭ ئىسمىنى بىر ـ بىرلەپ ئاتاپ ئامانلىق سورىدى ، ئاندىن ئىشكنىڭ تۈۋىدىكى ئاپتۇۋا بىلەن چىلاپچىنى ئېلىپ ، مېهمانلارنىڭ قولىغا سۇ ئېلىشقا تەرەددۇتلەنىدى .

— ۋاي ، سىلىگە قول تەڭلىسەم قانداق بولىدۇ ، ئاداش ، سۇنى پەردە قىزىم ئالسۇن ، — دېدى زۆهرە خانىم قولىنى تەڭلىگىلى ئۇنماي .

پەردەمۇ دەس ئورنىدىن تۇرۇپ شاراپەت خانىمنىڭ قولىدىكى ئاپتۇۋا ـ چىلاپچىنى تالاشتى .

— ماڭا بەرسىلە ، سۇنى مەن ئالاي .

— ياق ، جېنىم قىزىم ، ئۇنداق دېسىلىرى قانداق بولىدۇ ، — دېدى شاراپەت خانىم قەتئىي رەت قىلىپ ۋە زۆھرە خانىمغا قاراپ دېدى ، — قولۇڭلىنى بېرىڭلا ، ئاداش . ئاران تەستە بىر نۆۋەت كەپتۇ . قولۇڭلىغا ئۆزۈم سۇ بېرەي . ھە ، تۇتۇڭلا قولۇڭلىنى .

— ئەستا ، سەت بولدى ـ ھە .

زۆھرە خانىم شۇنداق دېگىنىچە قولىنى چايقىدى .

قول چايقاش نۆۋىتى پەردەگە كەلگەندە ، پەردە يەنە تىكلىشىپ تۇرۇۋالدى .

— ئاپتۇۋىنى ماڭا بەرسىلە ، ئۆزۈم چايقاي .

— ئۇنداق قىلسام بولمايدۇ ، جېنىم قىزىم . سىلى دېگەن مېنىڭ ئارزۇلۇق مېھمىنىم ، ئەكەلسىلە قوللىرىنى ، سۇنى مەن قۇيۇپ بېرىمەن ، قوللىرىنى ئۆزلىرى يۇيىلا .

پەردە تەڭقىسلىقتا قالغان ھالدا ئانىسىغا قارىدى .

— بوپتۇ قىزىم ، شاراپەت ئاچاڭنىڭ قولى تېلىپ كەتمىسۇن ، — دېدى زۆھرە خانىم پەردەنى قولىنى چايقاشقا بۇيرۇپ ، — ئەجەب سەت بولدى ـ ھە .

— ھەرگىز ئۇنداق دېمەڭلا ، ئاداش ، — دېدى شاراپەت خانىم پەردەنىڭ قولىغا سۇ قۇيۇۋېتىپ ، — سىلى دېگەن تۆگە سويۇپمۇ چىللىغىلى بولمايدىغان ئەزىز مېھمىنىم ، مېنىڭ .

— قېنى ، مەزەدىن ئالغاچ ئولتۇرۇڭلا ، — دېدى شاراپەت خانىم مېھمانلارنى قول چايقىتىپ بولغاندىن كېيىن شىرەگە تىزىلغان ھەر خىل تاتلىق ـ تۇرۇم ، ھۆل ـ قۇرۇق يەل ـ يېمىش ، مۇرابا ـ گۈلقەنتلەرگە ئېغىز تېگىشكە تەكلىپ قىلىپ ، — مەن چاي دەملەپ كىرەي .

شاراپەت خانىم چىقىپ كېتىشى ھامان زۆھرە خانىم ئۆينىڭ

تام ـ تورۇسلىرىدىن تارتىپ ، جابدۇقلىرىغىچە بىرقۇر قاراپ چىقتى .

«ئەجەب كاتتا ياسۇاپتۇ ئۆيىنى ، ئۆتكەندە ئۆيۇمنى قايتىدىن بېزەتتىم دېگەندەك قىلغان . پۇلنى ئايماي خەجلەپتۇ ـ دە ، بۇ ئاداش . ئۆيى بىزنىڭ ئۆيدىن نەچچە ھەسسە ئېسىلكەن . پەردەنىڭ تويى بولغۇچە مەنمۇ ئۆينى قايتىدىن بېزەتسەم بولغۇدەك . ئاۋۇ ئادەم ئۇنامۇ ؟ ۋاقتى كەلگەندە بىر ئامال قىلىپ گەپكە كىرگۈزەرمەن . خەقتىن قېلىشقۇچىلىكمىز يوققۇ بىزنىڭمۇ . بىنا ئۆيدە قىشتا پار بار ، ئىسسىق دەيمىز . بولمىسا ، زېمىن ئۆيگە نېمە يېتىدۇ . ئۆز ۋاقتىدا ھەممە ئادەم زېمىنلىرىنى سېتىپ بىنا ئۆيگە كۆچسە ، بىزمۇ زېمىنىمىزنى سېتىپ بىناغا چىقىپتىكەنمىز . شاراپەتنىڭ ئۆيى نېمىدېگەن چوڭ ـ ھە . بىزنىڭ ئۆي بۇ ئۆينىڭ ئالدىدا توخۇ كاتىكىدەكلا كۆرۈنىدىكەن . بوپتۇلا ، ھەرنېمە بولسا بىر بېزەتكۈزۈۋېتەي . بالىلارنى بىر ـ بىرلەپ ئۆيلۈك ـ ئوچاقلىق قىلىۋەتسەك ، ئۆيمۇ كىچىكلىك قىلماس ... »

زۆھرە خانىم ئېغىر خورسىندى .

شاراپەت خانىم مېھمانلارغا بىر پىيالە سىنچاي تۇتتى .

— بىردەم ئولتۇرۇپ تۇرۇڭلار ، تامىقىم ھازىرلا تەييار بولىدۇ ، — دېدى ئۇ .

— بولدى ، تاماقنى سەل تۇرۇپ يەيلى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — جۇرۇڭلا ، سىرتتا ئىككى ئېغىز مۇڭدىشىۋالايلى .

ئىككى ئايال ھويلىغا چىقىشتى .

— مۇراتجاننىڭ كېلەر ۋاقتى بولدىمۇ ؟

شاراپەت خانىم سائىتىگە قارىۋېتىپ جاۋاب بەردى .

— يەنە ئون مىنۇتتىن كېيىن كېلىدۇ . ۋاقىتقا بەك رىئايە قىلىدۇ ، ئۇ بالا .

— ئۇنداق بولسا ، مەن ماڭاي ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بۇ قېتىم مەن مۇراتجان بىلەن يۈز كۆرۈشمەي تۇراي ، ئاۋۇال بالىلار ئۆزلىرى كۆرۈشسۇن .

— مەيلى ، بۇ گېپىڭلىمۇ توغرا ، — دېدى شاراپەت

خانىم ، — مۇراتجانمۇ قىز بالىدەكلا يۇزى تۆۋەن بالا بولدى ، سىلىدىن تارتىنىپ قالمىسۇن يەنە .

— سىلى مۇراتجاننىڭ ھاممىسى بولغاندىكىن ئاداش ، بەكرەك گەپ قىلىپ قويۇڭلا . تەشەببۇسكارراق بولسۇن . پەرىدەگە ياخشى تەسىر قالدۇرۇشقا تىرىشسۇن . سىلىدىن يوشۇرمايمەن . باغلاپ ئەكەلگەندەك ئەكەلدىم بۇ بالىنى .

— خاتىرجەم بولۇڭلا ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — پەرىدەمۇ ئۆزۈمنىڭ قىزى ئەمەسمۇ . خۇدايىم بۇيرۇسا بۇ بالىلارنىڭ رىزقى ـ نىكاھى قېتىلىپ قالار ، ئىلاھىم .

— مەن ئانىسى بولغاندىكىن بەزەن گەپلەرنى قىلىشقا بىئەپكەن . پەرىدەگىمۇ ئوبدان چۈشەندۈرۈڭلا .

— خاتىرجەم بولۇڭلا ، — دېدى شاراپەت خانىم يەنە بىر قېتىم .

— مەن ماڭغاچ تۇراي ، قىزىم ، — دېدى زۆھرە خانىم مېھمانلىق ئۆيگە كىرىپ ، غەمگە چۆكۈپ ئولتۇرغان پەرىدەگە قاراپ ، — ئۇنداق ئېزىلىپ ئولتۇرماي ، بەردەمرەك بول . قانداق گېپىڭ بولسا شاراپەت ئاچاڭغا دېگىن . خوش ئەمىسە .

پەرىدەنىڭ كۆزىگە مۆللىدە ياش كەلدى . ئانىسىغا دېمەكچى بولغان گېپى بوغۇزىدا قېلىپ قالدى . ھەئە ، ئۇ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ يۈگۈرۈپ چىقىپ كېتىشتىن ئۆزىنى ئاران تۇتۇپ تۇراتتى . كۆزلىرى قەپەسكە سولانغان كېيىكتەك مۆڭلۈق مۆلدۈرلەيتتى .

زۆھرە خانىم شاراپەت خانىم بىلەن دەرۋازا ئالدىدا خوشلاشتى .

21

— تارتىنماي ئولتۇسلا ، قىزىم ، — دېدى شاراپەت خانىم ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن پەرىدەنىڭ پىيالىسىگە چاي جىقلاپ قويغاچ ، — بۇمۇ ئۆزلىرىنىڭ ئۆيلىرىگە ئوخشاش . سىلى مېنىڭ

ئالدىمدا ئويناپ چوڭ بولغان . بوۋاق ۋاقتىلىرىدا قۇچقىمغا سىيىپمۇ قويغانتىلە تېخى .

پەردە ۋىللىدە قىزاردى ، خىجىللىق ئارىلاش كۈلۈمسىرىدى .

— ۋاي مېنىڭ مۇشۇ ۋاڭ ـ ۋاڭ ئاغزىمنىزە ، — دېدى شاراپەت خانىم كۈلۈپ ، — نەدىكى كونا گەپلەرنى ئەزۋەيلەپ سىلىنى ئوڭايسىزلاندۇرۇپ قويدۇممۇ دەيمەن . دېمەكچىمەن ، مەنمۇ ئانىلىرىغا ئوخشاش . زۆھرە بىلەن ئىككىمىز زاكا ئاداشلىدىن . زۆھرەنىڭ غېمى ، ئوخشاشلا مېنىڭمۇ غېمىم . ئاتا ـ ئانا دېگەن بالىنىڭ غېمىدىلا يۈرىدىكەنمىز . زۆھرە بىلەن ئىچ سىرىمىزنى پەقەتلا يوشۇرۇشمايمىز . سىلىنىڭ غەملىرىنى بەك يەيدۇ ئۇ ئادىشىم . قانداق قىلىمىز ئەمدى . قىز بالىنى كىچىكىدىن ئارزۇلاپ باقمىدىكەنمىز ، چوڭ بولغاندا ياتلىق قىلىشقا ئالدىرايدىكەنمىز . شۇنداق ئۇز ، شۇنداق ئەخلاقلىق بالا بولدىلا . سىلىگە قاراپ شۇنداق مەسلىكىم كېلىدۇ . ئوبدان يەرگە ياتلىق بولسا ، بەختىنى تاپسا دەپ ئويلاپ كېتىمەن . قايسى كۈنى زۆھرە بىلەن گۈڭ ـ مۈڭ بولۇشۇپ قالدۇق . گەپ ئارىلىقىدا سىلىنىڭ گەپلىرى چىقىپ قالدى . بىردەم سىلىنىڭ ئىشلىرىغا باش قاتۇرۇشتۇق . بىر تۇغقان سىڭلىم ×× ناھىيىدە . ئوغلى مۇراتجان ئالىي مەكتەپنى پۈتتۈرۈپلا شەھەرلىك ھۆكۈمەتتە ئىشلىگەن ، ھازىرغىچە قېشىمدا تۇرۇۋاتىدۇ . مۇراتجاننىڭ گېپىنى قىلمۇدىم ، زۆھرەگىمۇ خوپ كەلدى . مۇراتجاننى تونۇمايدىلا ، ئەتىمالىم .

پەردە «شۇنداق» دېگەننى قىلىپ بېشىنى لىڭشىتتى ـ دە ، يەنە يەرگە قارىۋالدى .

— شۇنىڭ بىلەن مۇراتجانغا سىلىنىڭ گەپلىرىنى قىلمۇدىم ، بىچارە بالا خۇشلۇقتا بوينۇمغا ئېسىلىپ : «رەھمەت ، شاراپەت ئانا» دەپ كەتتى . نېمىشقا شۇنداق قىلدۇ دېمەملا قىزىم ، ئەسلىدە مۇراتجان بالامۇ سىلىنى تونۇيدىكەن . سىلىگە يوشۇرۇن كۆيۈپ يۈرۈپتىكەن ئەمەسمۇ ؟ — شاراپەت خانىم يەردىن ئۇستۇن قارىماي

ئولتۇرغان قىزغا قاراپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى ، — خىجىل بولمىسىلا ، قىزىم . كۆڭۈل دېگەن ئاشۇنداق نەرسە . سىلىدەك ئۇز ، كېلىشكەن ، ئەخلاقلىق قىزغا ھەرقانداق يىگىت كۆيىدۇ . مۇراتجانمۇ بەكلا يۇزى تۆۋەن چوڭ بولدى . «ۋاي ، شاراپەت ئانا ، ھەنىم بولسا كۆڭلۇمدىكىدەك ئىش قىپسەن . پەردە بەك ئەخلاقلىق ، چوڭ سۇپەت قىز بولغاچقا ، ئالدىنى توسۇپ كۆڭلۇمنى بىلدۇرەلمىگەنىدىم . پەردە مەن بىلەن توي قىلىشقا ماقۇل دەرمۇ » دەپ سۆزلەپلا كەتتى . شۇنىڭ بىلەن ئىككىلارنىڭ يۈز كۆرۈشتۇرۇپ باقايلى دەپ ، زۆھرە بىلەن مەسلىھەتلىشىپ ، بۇگۈنكى كۈننى قارار قىلىشقان . ھەنىم بولسا مېنى ، مۇراتجاننى ئادەم ئېتىپ كەپتىلا ، قىزىم . بەك خۇش بولدۇم . مۇراتجانمۇ ھازىرلا كېلىدۇ . ئاۋۇال كۆرۈشۈپ بېقىڭلار . دېتلىرىگە ياقسا ، كۆڭۈللىرىگە ماقۇل كەلسە ، تويۇڭلازنى قىلىپ قويىمىز . ناۋادا ، ماقۇل كەلمىسە ، ئۇمۇ مەيلى . يېپىقلىق قازان يېپىقلىق پېتى قېلىۋېرىدۇ . خۇدايىم بۇيرۇمىسا ، بەندىگە ئامال يوق دەپتىكەن . شۇڭلاشقا ، ئۆزلىرىنى ئەركىن ـ ئازادە تۇتسىلا ، قىزىم . ياق دېسەم شاراپەت ئاچام رەنجىپ قالارمۇ دېگەننىسى ھەرگىز ئويلىمىسىلا ، ئىككى ئوغۇل ، ئۇچ قىز ، جەمئىي بەش بالىنى تۇغۇپ قاتارغا قوشۇپتىمەن . ھەممىسىنى ئۆزلىرىنىڭ كۆڭۈل خاھىشى بويىچە تويىنى قىلىپ بەردىم . مانىڭغا تەگ ، ئانى ئال دەپ ھەرگىز زورلىمىدىم . خۇداغا شۇكۇر ، باللارنىڭ ھەممىسى ئوبدانلا كېلىشىپ قالدى . بۇ چاغقىچە بىرەرسىمۇ باش ئاغرىقى ، چىش ئاغرىقى دەپ قېشىمغا كېلىۋالمىدى . ۋۇي ، دەرۋازىنى بىرى قېقىۋاتىدۇ ، مۇراتجان بالام كەلدىمكىن .

شاراپەت خانىم شۇنداق دېگىنىچە سىرتقا ماڭدى .

پەردە «ئۇھ» دېگىنىچە يەڭگىل بىرنى تىندى . ھەئە ، شاراپەت خانىمنىڭ سۆزلىرى ئۇنى خېلىلا خاتىرجەم قىلىپ قويغانىدى . «دېمىسىمۇ ، ئانام بىلەن شاراپەت ئاچام ئۆزۈن يىللىق دوستلاردىن . دوستلار ئادەتتە بىر ـ بىرىنىڭ خۇيىنى ئالىدۇ دەپ

ئويلايتتىم . لېكىن ، ئانام بىلەن ئىككىسى ئىككى دۇنيا ئىكەن . ئانامۇ شاراپەت ئاچامغا ئوخشاش بىزنىڭ رايىمىزغا باقسا نېمە بولار . بۇ مۇراتجان قانداقراق يىگىتتۇ؟ مېنىــى نەدە كۆرگەن بولغىيدى؟ ياخشى كۆرۈپ قالغىنى قىزىق ـ دە . ئىككى ئېغىز چىرايلىق گەپ قىلىپ ، پەم بىلەن قاچارمەن دەپ ئويلىغانىدىم . ئەمدى قانداق قىلارمەن . كۆيۈپ قالدىم دەپ ماڭا يېپىشۋالارمۇ؟ بۇ جاھاننىڭ ئىشلىرى قىزىقكەن . شۇنچە چوڭ شەھەردە مەندىن باشقا قىز ئۇچرىمىدىمىكىن ئۇنىڭغا . ھەممە بالانى تېرىغان ئاشۇ ئانام . شاراپەت ئاچامــغا ھال دادلاپ بــەرمىســە ، مۇشۇ ئىشــمۇ يوق ... »

شۇ دەقىقىدە ھويلىدا شاراپەت خانىم بىــــلەن مۇراتجان پىچىرلىشۋاتاتتى .

— دەيدىغان گەپنىڭ ھەممىنى دېدىم ، بالام . بىچارە قىز ئىزا تارتىپ بىر چىشلەم بولۇپ ئولتۇرىدۇ . ياخشى تەسىر بېرىشكە تىرىشقىن . كەلسە ـ كەلمەس سۆزلەپ ئۇركۈتۈپ قويما يەنە .

— نەدىكى گەپنى قىلىسىز ، ھامما . ھېلىتىن يۇرىكىــم دۇپۇلدەپ تۇرسا ، نەدىكى كەلسە ـ كەلمەس گەپكەن ئۇ .

— ۋۇي يوزى تۆۋەن يىگىت بالام . شۇڭىمۇ مۇشۇ كەمگىچە بىرەر قىزنىڭ قولىنى تۇتالمىدىڭ . يۈرەكلىكرەك بول . قىزلار ئۆزلىرى تارتىنچاقلىق قىلغان بىلەن ، تارتىنچاق ، يوزى تۆۋەن يىگىتلەرنى كۆزگە ئىلمايدۇ . ماڭ ، بىسمــىللا دەپ مېھمانخانا ئۆينىڭ بوسۇغىسىدىن ئاتلىغىن .

مۇراتجاننىڭ مېھمانخانىغا كىرىپ كېلىشى بىلەن ، شۇنچە يوغان ئۆي پەردەگە گويا كىچىكلەپ كەتكەندەك تۇيۇلدى .

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم ، — دېدى يىگىت قىزغا سالام بېرىپ .

پەردە دەس ئورنىدىن تۇرۇپ يىگىتنىڭ سالىمىنى ئىلىك ئالدى ، «ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام» دېگەن ئاۋازىنــى پەقەت ئۆزىلا ئاڭلىدى .

يىگىتكە سوڭدىشىپلا كىرگەن شاراپەت خانىم بىر پىيالە چاي

قۇيۇپ يىگىتكە پەتنۇس بىلەن تۇتتى .
— مەزەگە باققاچ ئولتۇرۇڭلار ، باللىرىم ، — دېدى ئۇ ئىككى ياشنى داستىخانغا تەكلىپ قىلىپ ، — مەن چىقىپ تاماق قىلاي . مۇراتجان بالام ، پەردە قىزنى داستىخانغا تەكلىپ قىلغاچ ئولتۇرارسەن .
مېھمانخانا ئۆيىنىڭ ئىچىنى قايتىدىن سۇكۇت قاپلىدى . هاياجان ۋە جىددىيچىلىكتىن كانىيى قۇرۇپ كەتكەن يىگىت بىر پىيالە قىزىق چاينى بىردەمدىلا ئىچىپ بولدى . پەردە ئەدەپ يۇزىسىدىن يىگىتنىڭ پىيالىسىگە چاي قۇيۇپ قويدى .
— رەھمەت ، ئاۋارە قىلدىم ، — دېدى يىگىت پىيالىسىگە قولىنى تەگكۈزۈپ .
پەردە يىگىتكە يەر تېگىدىن قىيا نەزەر تاشلىدى . پادىچى شىمى ، بىنەپشە رەڭ كالتە يەڭ مايكا كىيىۋالغان ، تەبىئىي بۇدۇر قاپقارا چاچلىرىنى مايلاپ پارقىرىتىۋالغان ، بىر قارىغان كىشىگە يېقىملىق ، شوخ هەم چاققان تەسىر بېرىدىغان يىگىتنىڭ چىرايىدا قىلچىلىك نۇقسان يوق ئىدى . بۇرۇت قويمىغاچقىمۇ ، بىر قارىماققا ئەسلىي يېشىدىن تۆت ـ بەش ياش كىچىك كۆرۈنەتتى . پەردە يىگىتنى ئىلگىرى بىر يەردە ئۇچرىتىپ باقمىغانلىقىنى هېس قىلدى . «بەلكىم كوچىدا ئۇچرىتىپ قالغان بولسامۇ دىققەت قىلمىغاندىمەن» دەپ ئويلىدى پەردە .
— شاراپەت هامماننىڭ تامىقى پىشقۇچە ئىككى ئېغىز مۇڭداشقاچ ئولتۇرامدۇق ، — دېدى يىگىت ئاردىكى جىملىقنى بۇزۇپ يېقىملىق كۈلۈمسىرىگىنىچە ، — مېنى تونۇمايسىز هەقچان .
— شۇنداق ، سىزنى پەقەتلا ئۇچرىتىپ باقماپتىكەنمەن ، — دېدى پەردە تاتلىققىنا كۈلۈمسىرەپ .
يىگىتنىڭ ئوچۇق ـ يورۇقلۇقى ئاردىكى تارتىنىشنى كۆتۈرۈۋەتكەندى .
— ئەمەلىيەتتە بىز كۈندە ئۇچرىشىپ تۇرىمىز ، — دېدى

يىگىت قىزغا تىك قاراپ ، — ھەر كۈنى «يېڭى ئەسىر» سودا سارىيىنىڭ ئالدىدىكى دوقمۇشتا بىر قېتىم دوقۇرۇشمىز . سىز بىپەرۋا ھالەتتە سول تەرەپكە قاراپ ماڭمىسىز ، مەن ئارقىڭىزدىن بىرھازا قاراپ تۇرغاندىن كېيىن ئوڭ تەرەپكە ماڭمەن . نەزىرىڭىز بەكلا ئۇستۇن بولغاچقا ، كۆزىڭىزگە چېلىقمايمەن . قەستەن ئالدىڭىزغا دوقۇرۇپمۇ كېلىپ باقتىم . ماڭا ئەدەپ بىلەن يول بېرىسىزۇ ، لېكىن بېشىڭىزنى كۆتۈرۈپ قاراپمۇ قويمايسىز .

پەرىدە خىرىلداپ كۈلۈۋەتتى . يىگىتنىڭ سۆزلىرى ئۇنىڭغا بەكمۇ كۈلكىلىك تۇيۇلغانىدى .

— مېنى زاڭلىق قىلىۋاتمايدىغانسىز ـ ھە ، — دېدى يىگىت ئوڭايسىزلىنىپ .

— ياقەي ، — دېدى پەرىدە ، ئۇ ئورۇنسىز كۈلۈپ يىگىتنى خىجىل قىلىپ قويغانلىقىدىن ئەپسۇسلاندى .

— ھامماما گېپىڭىزنى قىلىۋىدى ، بەكمۇ خۇش بولدۇم . سىز بىلەن كۆرۈشىدىغانلىقىمنى ئويلاپ ھاياجاندىن بىر كېچە كىرپىك قاقماپتىمەن . خۇداغا شۈكۈر ، سىز بىلەن ئاخىر رەسمىي يوسۇندا كۆرۈشتۇم . ئەسلىدە سىز بىلەن كۆرۈشۈپ قالسام دەيمەن دەپ ، كۆڭۈل سۆزلىرىمنى مارجاندەك تىزىۋالغانىدىم . شۇ تاپتا ئاشۇ گەپلەرنى نەدىن باشلىشىمنى بىلەلمەيۋاتىمەن . مېنى گەپ قىلىشنى بىلمەيدىكەن دەپ زاڭلىق قىلىسىڭىزمۇ مەيلى . مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ يۈرەك سۆزۈمنى دەۋالاي . بىلەمسىز ، پەرىدە ، مەن سىزگە ئاشىق . ئىككى يىلدىن بېرى سىزگە كۆيۈپ يۈرىمەن .

قىزنىڭ يۈزى ، ياق ، پۈتكۈل ئەزايى ياللىدە ئوت ئالدى . يۈرىكى تېپىرلىدى . ھەئە ، ئاشىق يىگىتنىڭ ئالدىدا ئۆزىنى يوشۇرۇشقا جاي ئىزدىدى . يىگىتنىڭ ئاشقىلارچە تىكىلگەن كۆزلىرى قىزدىن جاۋاب كۈتۈۋاتاتتى . قىز يىگىتنىڭ ئۆتكۈر كۆز نۇرىنىڭ پۈتكۈل ۋۇجۇدىنى تىتىپ ئۆتۈۋاتقانلىقىنى سېزىپ تۇراتتى . ھەئە ، ئۇ يىگىتكە جاۋاب بېرىش كېرەك ئىدى ، لام ـ جىم دېمەي ئولتۇرىۋەرسە ئەدەپسىزلىك بولاتتى ، يىگىتنىڭ

غۇرۇرى ئازار يەيتتى . بىچارە قىز نېمىدەپ جاۋاب بېرىشنى بىلەلمەي تولىمۇ قىينالدى .

— مېنى كەچۈرۈڭ ، — دېدى پەردە مىڭ تەستە زۇۋانغا كېلىپ ، — تەقدىرىمىزگە پۇتۇلمىگەنىكەن .

— ئالىي مەكتەپتە ھايات ، دەرستىن سىرتقى ۋاقىتلاردا چەت ئەل تىلى ئۆگىنىش بىلەن ئۆتۈپتۇ ، — دېدى يىگىت قىزنىڭ جاۋابىنى ئاڭلىمىغاندەك سۆزلەپ ، — گەرچە شۇنچە تىرىشچانلىق كۆرسەتسەممۇ ئاسپىرانتلىق ئىمتىھانىدىن ئۆتەلمىدىم . خىزمەتكە چىققاندىن كېيىن يىقىلغان چېلىشقا تويماپتۇ دەپ ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىشنى يەنە داۋاملاشتۇردۇم ، ئاخىر ئاسپىرانتلىقتىن ئۆتكەنمۇ بولدۇم . ئۈچ يىل ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇدۇم . بۇ جەريانىدا بىرقانچە قىزلارغا يولۇققانمۇ بولدۇم . بىراق ، ھېچقايسىسى مەن ئىزدىگەن قىزلار ئەمەسكەن . كەچۈرۈڭ ، پەردە ، سىزگە بۇ گەپنى دەپ يۈرمىسەم بولاتتى . تۇنجى سۆزلىشۈاتىمىز ئەمەسمۇ ، مېنىڭ چۈشەنسىكەن دەيمەن . ئاشقىلىقىنىڭ قانداق بولىدىغانلىقىنى سىزنى تۇنجى قېتىم ئۇچراتقاندىن كېيىن ئاندىن بىلدىم . سىز بىلەن ئۇچرىشىشقا نۇرغۇن پۇرسەتلەرنى ئىزدىدىم . شاللاق يىگىت ئىكەن دەپ قالمىسۇن دەپ ، ئالدىڭىزنى توسۇپ ئىككى ئېغىز گەپ قىلىشقا جۈرئەت قىلالمىدىم . بايا تەقدىرىمىزگە پۇتۇلمىگەنىكەن دېدىڭىزغۇ ، شۇنداق ، تەقدىرنىڭ يازمىشى قىزىق بولىدىكەن . بىزنى بەكمۇ تەستە ئۇچراشتۇردى . مەن كۆڭۈل سىرىمنى ئاخىر ئاشكارىلاش پۇرسىتىگە ئېرىشتىم . مېنىڭ ياخشى كۆرمەيدىغانلىقىڭىزنى بىلىمەن . لېكىن ، سىزنى چىن يۈرىكىدىن سۆيىدىغان ئاشىق بىر يىگىتنىڭ بارلىقىنى بىلىپ قالسىڭىزلا بولدى .

يىگىت ئىچ ـ باغرى بوشىغاندەك بولۇپ چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى .

— كەچۈرۈڭ ، سىزنى ئائۇمىد قويىدىغان بولدۇم ، — دېدى پەردە ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ھالدا سۆزلەپ ، — كونىلارنىڭ گەپ

يۇزده ياخشى ، ئۇسسۇل تۇزده ، دەيدىغان گېپى بار . دىلىڭىز ئاغرىسىمۇ گەپنى ئوچۇق قىلاي . مېنىڭ ياخشى كۆرىدىغان يىگىتىم بار ، ھەتتا بىز توي قىلىشقىمۇ پۇتۇشۇپ بولغان . پەقەت ئانام ئۇنىڭ خىزمىتىنى يېزىدىكەن ، ئاتا ـ ئانىسى دېھقانكەن دەپ قوشۇلمىغانلىقى ئۈچۈنلا ھازىرغىچە توي قىلالماي يۈرۈۋاتىمىز . ئۇمۇ سىزگە ئوخشاش ياخشى يىگىت . ئاتا ـ ئانىسىنىڭ دېھقان بولۇشى ، خىزمىتىنىڭ يېزىدا بولۇشى ئۇنىڭ گۇناھى ئەمەس . ئانام بۇنى ھەرگىز چۈشەنمىدى . بەلكىم شۇ تۇرقىدا سىز ، ئۇنداق ئادەم نېمىشقا مەن بىلەن كۆرۈشكىلى كەلدىڭ دەپ ئويلاۋاتقانسىز ، مەن ئامالسىزلىقتىن ، ئانامنىڭ كۆڭلىنى دەپلا كەلدىم . بۇ ھەرگىزمۇ تۇتۇرۇقسىزلىقمدىن ئەمەس . مېنى چۈشىنىشىڭىزنى ئۇمىد قىلىمەن .

يىگىت كۈلۈمسىرىدى ، كۈلكىسى بەكمۇ ئازابلىق ئىدى . ئەتىۋارلىق نەرسىسى چېقىلىپ كەتكەن بولسىمۇ باشقىلارغا چاندۇرۇپ قويماسلىق ئۈچۈن كۈلگەن ئادەمنىڭ كۈلكىسىگە ئوخشايتتى .

— مەن سىزگە بايا بىر ئىشنى دېمەپتىمەن ، — دېدى يىگىت ، — مېنىڭ بەكمۇ جاھىل خۇيۇم بار . بىر ئىشنى قىلمەن دېسەم ، ئۇمىد بولمىسىمۇ جېنىمنىڭ بارىچە تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ باقمەن . دېمەكچىمەنكى ، شۇ تاپتا سىزنىڭ تاللىشىڭىزغا ھۆرمەت قىلسامۇ ، ئەما ھەرگىز تەن بەرمەيمەن . تاكى سىز ياخشى كۆرگەن ئاشۇ يىگىتىڭىز بىلەن توي قىلىپ بولغۇچە .

يىگىت گېپىنى تۇگىتىپ لېۋىنى چىڭ چىشلىدى ، چىرايى ھاياجاندىن قىزىرىپ كەتتى .

— تاللىشىمغا ھۆرمەت قىلغانلىقىڭىز ئۈچۈن رەھمەت ، — دېدى پەرىدە .

— ناۋادا كوچىدا ئۇچرىشىپ قالساق ، سالام قىلسام سالىمىمنى ئېلىك ئالارسىزمۇ ؟ — سورىدى يىگىت قىزغا

تەلمۇرۈپ .

— ئەلۋەتتە ئىلىك ئالىمەن . مانا بىر ئوبدان تونۇشۇپ قالدۇق ئەمەسمۇ ؟

— چوقۇم دوستمۇ بولۇپ قالىمىز ، — دېدى يېگىت قەتئىيلىك بىلەن ، — كېيىنچە دوستلۇق مۇھەببەتكە ئۆزگىرىپ قېلىشىمۇ مۇمكىن . مەن تىرىشچانلىق كۆرسىتىمەن ، ھېچقانچە ئۇمىد بولمىسىمۇ .

پەردە لام ـ جىم دېمىدى .

ئارىنى يەنە ئېغىر سۈكۈت قاپلىدى .

ئىشىك تۈۋىدە شاراپەت خانىمنىڭ ئاۋۋال يۆتەلگەن ئاۋازى ئاڭلاندى ، ئاندىن پەتنۇستا ئىككى تەخسە لەڭمەن كۆتۈرۈپ كىرىپ كەلدى . ئۇ پەتنۇستىكى ئاشنى ئاۋۋال پەردەگە ، ئاندىن مۇراتجانغا تۇتتى .

— قېنى ، تاۋامغا بېقىڭلار ، باللىرىم .

لەڭمەن بەكمۇ ئوخشىغاندى . قىز بىلەن يېگىت ئۈن ـ تىنسىز لەڭمەن يېيىشكە باشلىدى . شۇ تاپتا يېگىتنىڭ كۆڭلى بەكمۇ يېرىم ئىدى . قىز ئۆيدىن تېزرەك چىقىپ كېتىشكە ئالدىراۋاتاتتى . نىھايەت تاماقمۇ يېيىلىپ بولدى . يېگىت قىزنىڭ ئالدىراۋاتقانلىقىنى سېزىپ ھەم يەنە سۆزلەشكۈدەك گەپمۇ قالمىغانلىقىنى ھېس قىلىپ شاراپەت خانىمنى توۋلىدى .

— شاراپەت ئانا ، ئۆيگە كىرسەڭ بوپتىكەن .

شاراپەت خانىم ئالدىراپ ئۆيگە كىردى .

— دۇئا قىلىپ بەرگىنە ، — دېدى يېگىت .

— ۋاي بالام ، نەگە ئالدىرايسىلە ، بىردەم ئولتۇرۇڭلا ، يەنە بىر قازىنىم بار ، — دېدى شاراپەت خانىم تۇزۇت قىلىپ .

— رەھمەت ، ئاچا ، — دېدى پەردە ، — ھېلىمۇ كۆپ جوۋاپلا .

— شۇنداق قىلايلى ، شاراپەت ئانا ، — دېدى يېگىت .

— ئەمىسە سەن ئوغۇل بالا بولغاندىكىن ، دۇئانى ئۆزۈڭ

باشلاپ بەر ، — دېدى شاراپەت خانىم .
— ئامىن ، — دېدى يىگىت ئىككى قولىنى جۇپلەپ ئېگىز كۆتۈرۈپ ، ئۇنىڭغا پەردە ، شاراپەت خانىم ئەگەشتى ، — ئاللاھۇئەكبەر ، — دېدى مۇرات دۇئانى تۈگىتىپ ئالىقىنى بىلەن يۈزىنى سىيپاپ ، — تامىقىڭ بەك ئوخشاپتۇ . خۇدايىم داستىخىنىڭغا بەرىكەت بەرسۇن .
— خۇدايىم بەرىكەت بەرسۇن ، — دېدى پەردەمۇ ئورنىدىن تۇرۇپ .
— سىلەرنى ئالاھىدە چىللىغانغا تۈشلۈق تۈزۈك بىر نەرسە قىلالمىدىم ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — يەنە كېلىپ تۇرۇڭلار بالام . خۇدايىم يەنە بىللە كېلىشكە نىسىپ قىلغاي . پەردە قىزىم ، لايىقلىرىدا كۆتەلمىگەن بولسام ، ئەپۇ قىلارلا .
— ياق ، ئۇنداق دېمىسىلە ، شاراپەت ئاچا ، — دېدى پەردە . ئۇلار دەرۋازا تۈۋىدە قايتىدىن ئامانلىق تىلەپ خوشلاشتى .

22

— سىلەرنىڭ ئائىلىنىڭ ئىشلىرى ئوتتۇرا شەرق مەسىلىسىدىنمۇ مۇرەككەپلىشىپ كېتىۋاتامدۇ نېمە ؟ — دېدى قۇتلۇق كۇلۇپ ، — شۇنداق قىلىپ ، ئەتە پەخرىدىننىڭ لايىقىنىڭ ئۆيىگە غەيرىي رەسمىي ئەلچىلىككە بارىسىلە ؟
پەزىلەت ۋىلىققىدە كۇلۇۋەتتى ، كۇلكە تەسىرىدىن بوستان كىرپىكلىك چىرايلىق قوي كۆزلىرى خۇمارلاشتى .
— بىزنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشلىرى ھازىر خەلقئارا مەسىلىلەردىنمۇ ئېغىر دېگىنە . ئانام ھەممە ئىشلارنى مالىمان قىلىۋەتتى . دادام بىتەرەپ بولۇپ تۇرۇۋالدى . پەردە ئاچامنىڭ ئىشىغا ئالدىرىساق ، پەخرىدىننىڭ ئىشى ئۇنىڭدىن مۇھىم چىقىپ قالدى . ئەتە تەۋەككۇل قىلىپ گۇلنازنىڭ ئۆيىگە بېرىپ باقايلى دېيىشتۇق . بۇ ئىشتىن قانداق نەتىجە چىقارىسەن ، ئۆزىمىزمۇ

مۆلچەرلىيەلمەيمىز .

— گۈلنازنىڭ ئانىسى سىلەرنى ئۆيدىن قوغلاپ چىقىرىۋېتەمدۇ تېخى .

— بۇمۇ ئېھتىمالغا يېقىن ، — دېدى پەزىلەت ئويلانغان ھالدا ، — ئىشقىلىپ ، ئەتە گۈلنازغا كېلىدىغان ئەلچىلەرنى ياندۇرالىساقلا بولدى .

— كىم بىلىدۇ ، ئەلچىلەر سىلەرگە پەرۋا قىلماسلىقىمۇ مۇمكىن .

پەزىلەت پىيالىدىكى چاينى ئالدىرىماي سۈمۈردى .

— كاۋاپنى قىزىتسۇنمۇ ، سوۋۇپ قاپتۇ .

— مەيلى قىزىتىپ بەرسۇن ، — دېدى پەزىلەت ، — قالدى ئىشلار گۈلنازغا قاراشلىق . ئۇ مۇشۇ ئۇسۇل بىلەن يۇرۇۋاتقان يېگىتى بارلىقىنى ئانىسىغا بىلدۈرمەكچى . ئەھۋالدىن قارىغاندا ، دادىسى ئۇنى قوللىشى مۇمكىن . بالىلىرىنىڭ نىكاھ ئىشلىرىغا ئارىلىشىۋالمايدىغان ئاتا ـ ئانىلار قانداق ئاتا ـ ئانىلاردۇ .

پەزىلەت ئېغىر ئۆھ تارتتى .

قۇتلۇق كۈتكۈچىگە كاۋاپنى قىزىتىپ ئەكىرىپ بېرىشنى بۇيرۇپ قويۇپ قىزغا قارىدى .

— بىزنىڭ ئىشلىرىمىز قانداق بولۇپ كېتە؟ پەرىدەنىڭ ئىشلىرى بىر تەرەپ بولسا ، نۆۋەت ئىككىمىزگە كېلىدۇ . بىزنىڭ ئىشلىرىمىزمۇ تېزرەك بىر تەرەپ بولسا بولاتتى . راست گەپنى قىلسام ، مەنمۇ ئالدىراپ قېلىۋاتىمەن . سەنمۇ ھە دېسىلا گۇناھنى ئاناڭغا ئارتىپ قويۇپ ، مەندىن قېچىپ يۇرۇۋاتىسەن .

— كۆرۈشۈپ تۇرۇۋاتىمىزغۇ مانا .

يېگىت قىزغا نارازىلىق بىلەن تىكىلدى .

— بىر شەھەردە ياشاپ تۇرۇپ ھەپتىدە بىرەر قېتىممۇ كۆرۈشمەيلى بولسا . سەن سېغىنمىغان بىلەن ، مەن سېغىنىپ كېتىدىكەنمەن .

— مەنمۇ سېغىنىمەن ، — دېدى پەزىلەت ئۇھ تارتىپ ، —

ئەمما توي قىلماي تۇرۇپ هه دېسه كۆرۈشۈپ يۈرسەك ياخشى ئەمەس . ئۇرۇق - تۇغقانلار ، تونۇش - بىلىشلەر ، ئاتا - ئانامنىڭ دوستلىرىنىڭ كۆزىگه چېلىقىپ قالساق ، سېنى ئەمەس ، مېنى ئەيىبلەيدۇ ، كەينىمدىن سۆز - چۆچەك توقۇيدۇ . قىز بالا بولماق ئاشۇنداق تەسكەن . بىز دېگەن ئۇيغۇر ، باشقا مىللەت ياكى چەت ئەللىك ئەمەس . ئېسىڭده بولسۇن . ئۇيغۇر جەمئىيىتىنىڭ ئۆزىگه تۇشلۇق ئەخلاق مىزانى بولىدۇ . بىزنىڭ بۇنىڭدىن چەتنەپ كېتىش هوقۇقىمىز يوق . ئۆزىمىزنىمۇ ، ئاتا - ئانىمىزنىمۇ ئايىشىمىز كېرەك . نىكاه ئەركىنلىكى ، ئەركىن مۇهەببەت دېگەنلەرنى مەنمۇ تەشەببۇس قىلىمەن ، لېكىن بۇ غەربچه ئەمەس ، ئۇيغۇرچه بولۇشى كېرەك .

— مەسىلەن ، جۇڭگوچه سوتسىيالىزم دېگەندەكمۇ ، — دېدى قۇتلۇق كۈلۈپ .

پەزىلەت قۇتلۇققا قاراپ قاپاق تۇردى .

— گېپىمنىڭ چاقچاققا ئايلاندۇرما ، شەرم - هايا مىللىتىمىزنىڭ ئەڭ ئېسىل ئەخلاق - پەزىلىتى هېسابلىنىدۇ . گەرچه يۈرىكىم كېچه - كۈندۈز ساڭا تەلپۈنۈپ تۇرسىمۇ ، ئەمما هه دېسىلا كوچا - كويلاردا ، دوقمۇشلاردا ، تانسىخانا - دېسكوخانىلاردا ، ئاللىقاندىق ئاممىۋى سورۇنلاردا سۆيگەن يىگىتى بىلەن قولتۇقلىشىپ ، قۇچاقلىشىپ ، چاقچاقلىشىپ يۈرۈشنى خالىمايمەن .

يىگىت قايىللىق بىلەن بېشىنى لىڭشىتتى ، يۈرىكىده قىزغا بولغان سۆيگۈسى ، هۆرمىتى ، تەشنالىقى هەسسىلەپ ئاشتى .

— مەنمۇ سېنىڭ قارىشىڭنى قوللايمەن . ئەمما ، سەنسىز يېگانه ياشاشقا يۈرەك چىدىمايدىكەن . ئاتا - ئانامۇ تۇيۇقسىز قىلمۇەتسەك بولاتتى دەپ ئالدىرىتىۋاتىدۇ . سەنمۇ بىلمەسەن . بىزنىڭ ئائىلە بىلەن سىلەرنىڭ ئائىلە ئوخشىمايدۇ . ئاتا - ئانام تۇزۇك ئوقۇمىغان ، ئەزەلدىن سودا - تىجارەت بىلەن شۇغۇللىنىپ كەلگەن ئادەملەر . ئۇلار ئۇچۇن مەندەك ياشقا بېرىپ قالغان

ئوغلىنىڭ توي قىلماي بويتاق يۈرۈشىنى نومۇسلۇق ئىش هېسابلىنىدۇ . دېمىسىمۇ توي قىلىدىغان ياشتىن ئاللىقاچان ئۆتۈپ كەتتىم .

— ئاتا ـ ئاناڭ لايىق تاپقان ئوخشامدۇ ؟ — سورىدى قىز گۇمانسىرىغان هالدا .

— تاپماي قالامتى ئەمىسە ، — دېدى يىگىت كۇلۇپ ، — بولۇپمۇ ئانام مەن ئۈچۈن قىز كۆرۈش بىلەن ئاۋارە . ئۇلار ئەزەلدىن مېنىڭ هازىرقى كەسپىمنى قوللاپ كەتمەيتتى . مېنى ئۆزلىرىنىڭ سودا ـ تىجارىتىگە ۋارىسلىق قىلدۇرۇش نىيىتى بار ئىدى . مەن ئۇلارنىڭ گېپىگە كىرمىدىم . سىلەرنىڭ پۇلۇڭلارنىڭ لازىمى يوق ، ئۆز ئالدىمغا ئىگىلىك تىكلەيمەن دەپ مۇشۇ كەسىپنى ئۆگەنىدىم . ئوقۇش پۈتتۈرۈپ تىجارەت باشلىدىم . دادام هەرقانداق ئىشنىڭ نەتىجىسىنى ئىقتىسادىي ئۇنۇم بىلەن ئۆلچەيدۇ . تىجارىتىمنىڭ روناق تاپقىنىنى ، ئايدا نەچچە مىڭ كوي پايدا ئېلىۋاتقىنىمنى كۆرۈپ لام ـ جىم دېمىدى . كۆڭلىدە قايىل بولدى بولغاي . بىراق ، ئانام تېخىچىلا نارازى . قىلغىلى ئىش تاپالمىغاندەك ساتىراشلىق قىلدىڭ ، دەپ رەنجىيدۇ . ۋاي ئانا ، بۇ ئىش ساتىراشلىق بىلەن تۈپتىن ئوخشىمايدۇ . خەلقئارادا مودا بولۇۋاتقان ئىستېقباللىق كەسىپ دەپ چۈشەندۈرۈپ كېتىمەن ، لېكىن ساتىراشلىق قىلىۋاتىسەن دېگەن گېپىدە جاھىللىق بىلەن تۇرۇۋالىدۇ .

پەزىلەت خىرىلداپ كۇلۇۋەتتى . هەئە ، شۇ تاپتا ئانىسىنىڭ قۇتلۇقنى «ساتىراش» دەپ ياراتمىغىنىنى ئەسلەپ قالغانىدى . ئىككى ئانىنىڭ قارىشى نېمىدېگەن ئوخشاش ـ هە ! بىچارە قۇتلۇق ، يەنە كىملەر سېنى زاڭلىق قىلىدىغاندۇ ؟

— نېمىگە كۈلىسەن ؟ — سورىدى يىگىت قاپىقىنى تۈرۈپ ، — ئەمەلىيەتتە ساتىراشلىقمۇ ياخشى كەسىپ . كىشىلەرگە گۈزەللىك ئاتا قىلىدۇ . مەن بولسام بۇ كەسىپكە پەرداز قىلىش ، هۆسن تۈزەش ، سالامەتلىكنى ئاسراش ، بەدەن

شەكلىنى گۈزەللەشتۈرۈش ... قاتارلىق زامانىۋى مېدىتسىنا ئىلملىرىنى بىرلەشتۈرۈپ قىلىۋاتىمەن . ئانامغا يۈزىگىز ، كۆزىگىزنىڭ ئەتراپىدىكى قورۇقلارنى ئوپېراتسىيە قىلىپ داۋالاپ قويايلى ، ئاز دېگەندە ئون بەش ياش ياشىرىسىز دەپ شۇنداق يالۋۇردۇم ، پەقەت ئۇنىمىدى . ماڭا ئىشەنمىدىمۇ ياكى خالىمىدىمۇ بىلمىدىم ، لېكىن مەنمۇ بوش كەلمىدىم . تولا سۆزلەپ ، چۈشەندۈرۈپ يۈرۈپ ئاخىر قايىل قىلدىم . ئوپېراتسىيەدىن كېيىن ئانام تەسەۋۋۇرۇمدىكىدىنمۇ بەك ياشىرىپ كەتتى ، ئاخىر ماڭا تولۇق قايىل بولدى .

— قورۇق يوقىتىش ئوپېراتسىيىسىنىڭ ئۇنۇمى راستىنلا ئاشۇنداق يۇقىرىمۇ ؟ — سورىدى پەزىلەت ئانىسىنى يادىغا ئېلىپ .

— ھەئە ، — دېدى قۇتلۇق ئۆزىگە ئىشەنگەن ھالدا ، — بۇ قىرىق بەش ياشتىن ئاشقان ئاياللارغا بەكمۇ ماس كېلىدۇ ، ياشلىق گۈزەللىكىنى ساقلاپ قالالايدۇ . بۇنىڭغا يۈز تېرىسىنى ئاسراشنى بىرلەشتۈرسە ، ئۇنۇمى تېخىمۇ ياخشى بولىدۇ .

— ھازىر تېلېۋىزوردا ئېلان قىلىۋاتقان ئۇيغۇرچە نامدىكى قورۇقتىن ساقلاش ، تېرە ئاسراش پەرداز بۇيۇملىرىنىڭ ئۇنۇمى قانداقراق ؟

— چەت ئەللەرنىڭ ئوخشاش تېپتىكى پەرداز بۇيۇملىرىنىڭ سۈپىتىدىن قېلىشمايدۇ ، چۈنكى ئۇنىڭغا ئىلغار پەن ـ تېخنىكا قوللىنىلغاندىن سىرت ، ئۇيغۇر تېبابەتچىلىكىدىكى چىراي گۈزەللەشتۈرۈشكە ئائىت سىناقتىن ئۆتكەن رېتسېپلار ئىلمىي ئۇسۇلدا بىرلەشتۈرۈلگەن . ئۇيغۇر ئاياللىرىنىڭ يۈز تېرىسىنى ئاسراش ، پەرداز قىلىش ، چىرايىنى گۈزەللەشتۈرۈش مەدەنىيىتى بەكمۇ قەدىمىيلىككە ئىگە . جىگدە يېلىمى بىلەن ئوسما بۇنىڭ ئەڭ جانلىق مىسالى . ئەجەب بۇلارنى سوراپ قالدىڭغۇ ؟

— ئۆزۈمچە ، — دېدى پەزىلەت مەقسىتىنى يوشۇرۇپ .

— خاتىرجەم بول ، مەنلا بولىدىكەنمەن ، سەن بىر ئۆمۈر قېرىپ كەتمەي ، ياشلىق گۈزەللىكىنى ساقلاپ ياشايسەن . سېنى

ئەڭ گۈزەل ، ئەڭ قىممەتلىك سەنئەت بۇيۇمىدەك ئاسرايمەن .
پەزىلەتنىڭ ۋۇجۇدى بەختىيارلىققا تولدى .
— رەھمەت ، — دېدى ئۇ ھاياجانلانغان ھالدا .
— شۇنداق قىلىپ ، — دېدى قۇتلۇق ، — پەرىدەنىڭ ئىشى بىر تەرەپ بولغاندىن كېيىن ، ئاندىن ئانام سىلەرنىڭ ئۆيگە ئەلچىلىككە بارامدۇ ؟
— ئۇنىڭدىن باشقا ئامال يوق . ھېچبولمىغاندا ئاچامنىڭ توي ئىشى بېكىتىلىپ بولسۇن . ئۇنىڭغىچە سەنمۇ ئاناڭغا ئوبدانراق چۈشەندۈر . كونىشەھەردىكى ھاجى خېنىملارنىڭ قىزىدىن كېلىن قىلىمەن دەپ چاتاق سالمىسۇن يەنە .
— مەن ئالمايمەن دەپ تۇرۇۋالسام نېمە قىلالايتتىڭ . قاقشاپ ـ قاقشاپ رايىمغا بارماي قالمايدۇ .
— قارشىلاشماي چىرايلىق چۈشەندۈر ، بولمىسا ، مېنى يامان كۆرۈپ قالىدۇ .توي قىلماي تۇرۇپلا قېينانامنىڭ كۆزىگە سەت كۆرۈنۈپ قېلىشنى خالىمايمەن .
— تويدىن كېيىن سەت كۆرۈنۈپ قالساڭ مەيلىمۇ ؟
— خۇدايىم ساقلا ، — دېدى پەزىلەت ئالدىراپ ـ تېنەپ ، — قېينانامنىڭ ياخشى خىزمىتىنى قىلىپ كۆڭلىنى ئېلىۋالىمەن . بۇ مېنىڭ قولۇمدىن كېلىدۇ ، ئۇمۇ ئۆز ئانامغا ئوخشاش .
— خۇدايىم ئىشلىرىمىزنى ئاسان قىلا ، — دېدى قۇتلۇق .
— خوش ، ئەمدى مەن ماڭاي ، — دېدى پەزىلەت ، — ھېلىمۇ ئۇزاق مۇڭدىشىپ ئولتۇرۇپ قالدۇق .
— پەرىدەگە مەندىن سالام ئېيتىڭ . ياردەم قىلغۇدەك ئىشلار بولسا دېگىن ، قولۇمدىن كېلىشچە ياردەم قىلىمەن . دەپ قوي ، مەنمۇ پەرىدەنى قوللايمەن .
— ماقۇل ، رەھمەت ساڭا .
— يەنە قاچان كۆرۈشمىز ؟
— ۋاقتى كەلگەندە بىر گەپ بولا .
— پەرىدە ، پەخرىدىن ، پەخرىئايلار بىلەن تونۇشۇۋالغاچ ،

ئۇلارنى بىر مېھمان قىلىۋالسام بولاتتى .
— مۇۋاپىق پۇرسەت تېپىپ خەۋەر قىلاي .

23

— هە ، قانداق بولدى ؟
پەرىدە بوسۇغىدىن ئاتلاپ بولغۇچە ئالدىراپ ـ تېنەپ سورىدى زۆھرە خانىم .
— نېمىنى دەيسەن ؟
پەرىدە ئانىسىنىڭ مەقسىتىنى چۈشەنمىگەن بولۇپ سورىدى .
قىزىنىڭ بىتەرۋالىقى زۆھرە خانىمنىڭ ئاچچىقىنى كەلتۈردى ، تەرى تۇرۇلدى ، كۆزى ئالايدى .
— خۇپسەنلىك قىلما . مۇراتجان بىلەن كۆرۈشكەن ئىشىڭنى سوراۋاتىمەن .
— هەقىچان شاراپەت ئاچام تېلېفوندا دەپ بولغاندۇ .
— ئۆيىنىڭ تېلېفونى توختاپ قاپتۇ ، تېلېفون قىلالمىدىم . هەممىڭنىڭ قولىدا يانفون بولغاندىكىن ، ئۆيىنىڭ تېلېفونى بىلەن كارىڭ يوق هەرقايسىڭنىڭ . بىرەر ئايلىق تېلېفون هەققىنى تۆلەپ قويماي دېيىشمەيسەن . تېلېفونىنى ئاچقۇزۇپ قويسام تېلېفون قىلىشنى خوپ بىلىشىسەن . دېگىنە ، مۇراتجان بىلەن كۆرۈشتۇڭمۇ ؟
— كۆرۈشتۇم .
— ساڭا يارىدىمۇ ؟
پەرىدە ۋىللىدە قىزاردى .
— بۇ نېمە دېگىنىڭ ، ئانا . مۇشۇنداقمۇ سوئال سورامسەن ؟
زۆھرە خانىم جىلە بولۇپ چالۋاقىدى .
— ۋاي جۇۋاينىمەك ، ئۆزۈڭ گەپ قىلىپ بەرمەيسەن ، سورىسام پۈتاق چىقىرىسەن ، ئىككى ئېغىز زۇۋان سۇرمەمسەن مۇنداق .

— كۆرۈش دېدىڭ ، كۆرۈشتۇم شۇ . ساڭا باشتا ئەسكەرتىپ قويغان ، ئابدۇساتتاردىن باشقا ھېچكىم بىلەن توي قىلمايمەن دەپ . مېنى ئاۋارە قىلغانلىقىڭ سەۋەبىدا ، ئۆزۈڭمۇ ئارتۇقچە ئاۋارە بولىسەن شۇ .

— مۇراتجانغىمۇ ئاشۇنداق دېدىڭمۇ ؟

— دېدىم . ئۆزۈڭ جان چىقىپ كېتىدىغان ئىش بولسىمۇ يالغان گەپ قىلما دەيتتىڭغۇ ؟

زۆھرە خانىم ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىدى ، چاڭقىدە تەگكەن بىر تەستەكتىن پەردىنىڭ مەڭزى يالليدە ئوت ئالدى ، مۇچ سۇركىگەندەك ئېچىشتى ، كۆزىدىن ۋاللىدە ئوت چاقناپ كەتتى . ئۇ مەڭزىنى سىلىغىنچە يەرگە قارىۋالدى . ھەئە ، شۇ دەقىقىدە زۆھرە خانىمنىڭمۇ يۈرىكى ئېچىشىپ كەتتى . ئۇ بۇ چاغقىچە بالىلىرىنى ۋارقىراپ - جارقىراپ قورقۇتقىنى بىلەن ، ئۇرۇپ باقمىغانىدى . پەردە مەڭزىنى تۇتقىنىچە ياتاق ئۆيىگە قاراپ ماڭدى .

— توختا ! نەگە بارىسەن ؟

پەردە جايىدا چىپچىدە توختىدى .

زۆھرە خانىم پەردىنىڭ كۆزىگە كىرىپلىۋالدى .

— ئېيتە ، مەن ئاناڭمۇ ئەمەسمۇ ؟

— ئانام ، — دېدى پەردە ئۆپكىدىگەن ھالدا .

— ساڭا گېپىم ئۆتەمدۇ - ئۆتمەمدۇ ؟

— ئۆتىدۇ .

— ئەمىسە ، نېمىشقا گېپىمنى ئاڭلىمايسەن ؟

— ئاڭلىدىمغۇ ئەينا .

— گېپىمنى ئاشۇنداق ئاڭلامسەن ؟ مۇراتجانغا نېمىشقا ئاشۇنداق گەپ قىلىسەن ؟ سېنىڭ نەزىرىڭدە ئاق سۈت بەرگۈنىنىڭ ھەققى - ھۆرمىتى بارمۇ - يوقمۇ ؟ سەن ئۆزۈڭچە ئاشۇنداق چوڭ بولۇپ قالغان ئادەممۇ ؟ چوڭ بولۇۋېلىپ ئادەم بولۇۋالساڭلا ھېسابما ؟ ئۆكىلىرىغا باشلامچى بولماي ئىش

بۇزۇۋاتقىنىنى كۆرمەمدىغان ، بەڭباش كۆچۈك .

پەردە ئانىسىنىڭ ئالدىدا ياغاچتەك قېتىپ تۇراتتى ، قۇلىقىغا ئانىسىنىڭ گەپلىرى كىرگەندەك قىلمايتتى . شۇ تاپتا ئابدۇساتتار قۇلىقىغا شۇئىرلاپ تەسەللى بېرىۋاتاتتى .

— ساڭا دەپ قويايى ، ئارتۇقچە خام خىيالدا بولما . ھېلىقى سەھرالىق بىلەن يەنە كۆرۈشكىنىڭنى بىلىپ قالىدىغان بولسام ئوشۇقۇڭنى چېقىۋېتىمەن . يا ماڭا تۇرسەن ، يا ئۇنىڭغا ، ۋاي قىزىم ئۆز بويىلۇق بولۇپ قالدى دەپ رايىڭغا باقسام دوپپامغا جىگدە سالىدىغان ئوخشايسەن . مەن قارار قىلىپ بولدۇم . مۇراتجان بىلەن توي قىلغىنىڭ قىلغان . ماڭە ، جۇگۇ ، كۆزۈڭنىڭ يۇندىسىنى ئېقىتماي خېمىر يۇغۇرغاچ تۇ ، مەن گۆش ئەكىرەي .

زۆھرە خانىم سومكىسىنى ئېلىپ سىرتقا ماڭدى .

ئانىسى سىرتقا چىقىپ كېتىشى هامان پەردە راسا ئۆپكىدەپ يىغلىۋالدى ، ئاندىن ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كىيىم ئالماشتۇردى . ئۇنىڭ شۇ تاپتا كىمگىدۇر دەرد تۆككۈسى كېلىپ كەتكەنىدى . ئۇ سومكىسىدىن يانفونىنى ئېلىپ ئابدۇساتتارنىڭ نومۇرىنى باستى . ئەپسۇس ، ئابدۇساتتارنىڭ يانفونى ئېتىكلىك ئىدى .

«نېمىشقا يانفونىنى ئېتىۋالدىكىنە . تېخىچە دەرستىن چۈشمىدىمۇيا ... »

پەردە يانفونىنى بىرقانچە قېتىم باسقاندىن كېيىن ئۇمىدسىزلىنىپ تاشلاپ قويدى ، ئاشخانىغا كىرىپ داسقا ئۇن بېسىپ خېمىر يۇغۇرۇشقا كىرىشتى ، خىياللىرىنىڭ باش ـ ئاخىرى يوق ئىدى .

«مۇراتجان خېلى تۇزۇك يىگىتتەك قىلىدۇ ، ئۇنىڭدىن ياردەم سورىسام قانداق بولا ؟ ناۋادا ، ئانام شاراپەت ئاچام بىلەن گەپىنى بىر قىلىۋالسا ، مۇراتجانمۇ توي قىلىشتىن ۋاز كەچمىسە ، ئۇ چاغدا مېنىڭ ئىشىم چاتاق . ئابدۇساتتارنى هەرقانچە ياخشى كۆرسەممۇ ئۇنى دەپ ئانامدىن كېچەلمەيمەن . توققۇز ئاي ، توققۇز كۈن قورساق كۆتۈرۈپ ، قاتتىق سېزىك ، ئاچچىق تولغاق يەپ ، ئاپئاق

سۈتىنى بېرىپ ، مېنى قۇرۇقتا ئېلىپ ، ئۆزى ھۆلدە يېتىپ ، جاپايىمنى تارتىپ چوڭ قىلغان ئانام ئەمەسمۇ ئۇ . ئاچچىقى يامان بولغىنى بىلەن دىلى يۇمشاق ، پەقەت داغۇازلىقى ، سۆلەتۇازلىقى بار شۇ . ئانامنى قانداق قايىل قىلغىلى بولاركىن ؟ نېمانچە كاجلىق قىلىدىغاندۇ ؟ چىڭ يېرىگە كەلسە ، مۇراتجانغا ئەھۋالىنى تەپسىلىي چۈشەندۈرەرمەن ، ياردەم سورارمەن . ئۆزىنى سۆيمەيدىغان قىز بىلەن توي قىلىشنى ئۇمۇ خالىماس . ئىشىنىمەن ، ئۇ چوقۇم ماڭا ياردەم قىلىدۇ . توۋا ، ئۆتەپ ـ تېشىپ ئۇنىڭغا يالۋۇرىدىغان بولۇپ قالدىممۇ ئەمدى ... »

24

زۆھرە خانىم پەردىنى ئۇرۇپ سالغىنىغا بەكمۇ پۇشايمان قىلدى . ئۇنىڭ گۆش ئەكىرىمەن دېگىنى باھانە ئىدى . ھەئە ، ئۇ تەستەك زەربىسىدىن نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قورقۇپ ، تىترەپ تۇرغان قىزغا قاراپ تۇرۇپ ، يۈرىكى چىدىمىغانىدى ، شۇڭا ئۇ گۆش ئېلىشنى باھانە قىلىپ سىرتقا چىقىپ كەتتى .

«بىچارە قىزىم ، ئەجەب قولۇم تېگىپ كەتتى ، ساڭا . بالامنىڭ چوڭى ، قولۇمغا يېقىنى ، كۆزۈمنىڭ قارىچۇقى ئىدىڭغۇ ، قىزىم . كىچىك ۋاقتىڭدا شۇنچە خەقىشلىك قىلساڭ ، ئۆسمۈرلۈك چاغلىرىڭدا شۇنچە كەپسىزلىك قىلساڭ ئۇرماي ، ئەمدى ئۆز بويلۇق بولۇپ قالغىنىڭدا ئۇرۇپ سالدىمغۇ سېنى . مەندىن رەنجىگەنسەنمۇ ؟ ماڭا ئۆچ بولۇپ قالغانسەنمۇ ، قىزىم . مېنى كەچۈرگىن قىزىم ، ئۆزۈم ئىتتىكلىك قىلدىم . ھەرقانچە گۇناھىڭ بولسىمۇ ئۇرماسلىقىم كېرەك ئىدى . نېمانچە تارتىشىدىغانسەن ، ئۇ سەھرالىققا . راست ، سەھرانىڭ موللىسى يامان دەۋاتقان ، ئوقۇتۇۋالغانمىدۇ ئاشۇ ياۋاش قىزىمنى . بىرنېمە دەپ بولغىلى بولمايدۇ . تۈزۈكرەك موللا تېپىپ ئوقۇتۇپ باقايمىكىن . ھەئە ، دۇئاغا دۇئا ئارقىلىق تاقابىل تۇرغان تۈزۈك . سەھرا موللىسىنىڭ

دۇئاسىنى ياندۇرۇۋېتەي . ئاشۇنداق دۇئا ئوقۇيالايدىغان موللىنى نەدىن تاپقىلى بولا ؟ گۈلسۇم بىلەن كۆرۈشۈپ باقايمۇيا ؟ ئۇنىڭ موللا بىلەن ھەپىلىشىدىغان خۇيى بار ئىدى . دېسەم بولامۇ ؟ نېمە دەپ قالا ؟ چايدىكى خوتۇنلارغا يېيىۋېتەمۇيا ؟ توختا ، پەم بىلەن ئاسماقچىلاپ سوراپ بىلۈۋالمايمەنمۇ ؟ موللىنى ئۆزۈم ئىزدەپ بارسامۇ بولىۋېرىدىغۇ ؟ موللىمۇ پۇلغا دۇئا ئوقۇيدۇ شۇ . قىزىمنى ئاشۇ سەھرالىقتىن سوۋۇتۇۋالسام ياخشى بولاتتى ... »

— ھۇيت ، خان ، تاغدەك غەمنى يۈدۈپ نەگە ؟

زۆھرە خانىم خىيالدىن بېشىنى كۆتۈردى ، ئالدىدا گۈلسۇم قاراپ تۇراتتى .

«توۋا ، راستتىنلا زامان ئاخىر بولدىمۇ نېمە . كىمنى خىيال قىلسا شۇ پەيدا بوپتۇ دەپ ، ما ئاداشنىڭ ئالدىمغا پەيدا بولۇپ قالغىنىنى . ئىشلىرىم ئوڭغا تارتامدۇ نېمە ... »

گۈلسۇم خانىم زۆھرە خانىمنىڭ ھاڭۋېقىپ تۇرغىنىنى كۆرۈپ ئەجەبلەندى .

— ئېسىڭ جايىدىمۇ ، خېنىم ، ئادەمگە نېمانچە چەكچىيىپ قارايسەن ؟

زۆھرە خانىم دەرھال خىيالىنى يىغىشتۇردى .

— گۆش ئالغىلى چىققان ، ئاداش .

— توۋا ، نېمە بولدى ساڭا ، ھاماڭ دېسەم ، خامان باقتىم دەپ جاۋاب بېرىۋاتسەنا . ئېلىشىپ قالمىغانسەن . كېلە ، ئاۋۇال بىر كۆرۈشۈۋېتەيلى .

ئىككى ئايال قۇچاقلىشىپ تۇرۇپ مەڭزىنىنى مەڭزىگە يېقىشتى .

— ئەجەب غەم بېسىۋالغانىدەك كۆرۈنىدۇغۇ ، ئاداش سېنى ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ، — بىرەر خاپىلىق تارتىپ قالمىغانسەن ؟

— خاپىلىق دېگەن قەدەمدە بىر ئۇچراپ تۇرىدىكەن ، ئاداش ، — دېدى زۆھرە خانىم مۇجمەللا جاۋاب بېرىپ ، — ھە ،

ئۆزۈڭ نەگە ماڭغانتىڭ ؟

— ئالتۇن خانىمنىڭ دۇكىنىغا ئوتتۇرا ياشلىق ئاياللارنىڭ كىيىملىرىنى ئېلىپ كەپتۇ دەپ ئاڭلىۋىدىم . كۆرۈپ باقاي دەپ مېڭىشىم . جۇرە ، كۆرۈپ كېلەيلى .

كىيىمنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ زۆھرە خانىمنىڭ ئوتتەك بارغۇسى كەلدى ،لېكىن يانچۇقىدا تۇزۈك پۇل يوقلۇقىنى ئويلاپ تىرەجىدى .

— بولدى ، سەن بېرىپ كەل ، پەردە تاماققا تەييارلىق قىلىپ قالغان ،گۆش ئېلىپ بارمىسام قازان ئاسالمايدۇ .

— بىرەر ۋاخ گۆشسىز غىزالانغانغا ھېچنېمە بولمايدۇ ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ، — گۆشسىز غىزالىنىش سالامەتلىككە پايدىلىق دېيىشۋاتىدۇ . جۇرە ، بىللە بارايلى . ئاڭلىشىمچە ، ئۇ كىيىملەر ئۇرۇمچىدە بەك مودا بوپتۇمىش .

زۆھرە خانىم ئارتۇقچە تىكلەشمەي گۈلسۇم خانىمغا ئەگەشتى .

«بارسام باراي ، كۆرۈپ باقمامدىم . ئۇرۇمچىدە مودا بولغان كىيىمنى مېنىڭمۇ كىيگۈچىلىكىم بار . ھە راست ، باھانىدە موللىنىڭ ئىشىنى سۇرۇشتە قىلۋالارمەن ... »

— سېنىڭ دۇئا ئوقۇيدىغان موللا بىلەن تونۇشلۇقۇڭ بارمۇ ؟

— قانداق دەيسەن ، ئېرىڭ تالاغا قاراپ قالمىغاندۇ ؟

— ياقەي ، نەدىكى گەپنى قىلمىغىنا .

— راستتىنلا شۇنداق بولۇپ قالسا ، يوشۇرما ، ئاداش . موللىنىڭ تازا يامىنى بىلەن تونۇشلۇقۇم بار . ئۆتكەندە بىزنىڭ ئادەمنىڭمۇ سەل بېشى قېيىپ قالغاندەك بولدى دېگىنە ، سۇرۇشتۇرمىسەم ئۇدا ئۇچ ئاي ئۆيگە ماڭاشىنى ئەكىرمىدى . ھەپتە ئارىلاپ تەڭ كېچىلەردە مەست كېلىدۇ . ئاغزى ھاراق ، كىيىملىرى ئەتىر پۇرايدۇ . قېرىغاندا قېرى تاتۇق ، قىلىقلىرى ئاندىن ئاتۇق دەپ ، بۇزۇلۇپتۇ ئۇ بېشىنى يەيدىغان . ئارقا كوچىلارغا جايلاشقان قىزىل مىلەڭزىلىك ئۆيلەردىكى قاۋاقلاردا قۇشقاچتەك جالاپلار بىلەن ھاراق ئىچىشىدىكەن دەپ چېتى ـ پىتىڭ

ئاڭلاپ قالدىم . چىرايلىقچە گەپ قىلىپ باقتىم ، يالۋۇرۇپ باقتىم ، بالىلارنىڭ ، كۆيئوغۇل ، كېلىنلەرنىڭ ، نەۋرىلەرنىڭ ئالدىدا نومۇس قىلسىلا دەپمۇ باقتىم . ھەلا دەيدۇ ، يەنە ئۆزى بىلگەن سەنەمگە دەسسەيدۇ . ئاجرىشىمەن دەپ داۋراڭ سېلىپ باقسام ، غەم تارتىدىغاندەك ئەمەس . خەپ توختا ئوغرى دەپ ، كونىشەھەردىكى مەتقاسىم قارىمىنىڭ قېشىغا بېرىپ ھەممە گەپنى دېسەم ، بىر كىلو ناۋاتقا يەتتە چارشەنبە دۇئا ئوقۇپ بەردى . بىر قوچقار قان قىلمىساق دۇئانىڭ تەسىرى بولمايدۇ ، دەيدۇ . ئالدىغا 500 كوي قويدۇم . ناۋاتنى ئېلىپ كېلىپ ھەر كۈنى ئاز ـ ئازدىن چاي دەملەپ بەردىم . ناۋاتنى تولۇق ئىچىپ بولغاندا ئۆزلۈكىدىن ئوڭشىلىپ قالدى قاراڭلا . مائاشىنى ئېلىپلا قولۇمغا تولۇق تاپشۇرىدۇ . كېچە ـ كېچىلەپ قاۋاقلاردا ھاراق ئىچىدىغان ئىشتىنمۇ قالدى . ۋاي خوتۇن ، خاپا بولماڭلا ، دىلىڭلىغا ئازار بېرىپ قويدۇم ، سىلىمۇ يوق گەپنى دەپ مەن بىلەن ئۇرۇشتۇڭلا ، بۇرۇنقىدەك چىرايلىق ئۆتەيلى ، بالىلارنىڭ ئالدىدا سەت تۇرىدىكەن . مەن ئۇ يەرگە ئانچە ـ مۇنچە دۇتار ئاڭلاي دەپ بارغان . ئاڭلىسام ، مەن توغرۇلۇق ئۆسەك گەپ تارقاپ قاپتۇ ، نومۇس قىلدىم ، ئەمدى ھەرگىز بارمايمەن دەپ ، توۋا قىلدى . مەتقاسىم قارىمىنىڭ ئاچقان پالىمۇ بەك توغرا چىقىدۇ . باراي دېسەڭ ، بىر كۈنى باشلاپ ئاپىرىمەن .

— مەيلى ، بىر كۈنى چولاڭ تەگكەندە بىللە بارايلى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بالىلىرىمىنىڭ نىكاھ ئىشلىرىغا پال ئاچقۇزۇپ باقاي دەيمەن .

ئۇلار پاراڭلاشقاچ سودا بازىرىغا يېتىپ كەلدى . دۇكان خۇددى باغاق تارقاتقاندەك ئوتتۇرا ياشلىق ئاياللار بىلەن تولۇپ كەتكەنىدى . 40 ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان خام سېمىز دۇكاندار ئايال ھەدەپ مېلىنى داڭلاۋاتاتتى . ئاياللار كىيىملەرنى كىيىپ ئەينەك ئالدىدا سىناۋاتاتتى .

— ھوي گۇلسۇم ئاچا ، تېچ تۇرلىمۇ ، — دېدى دۇكاندار

چوكان گۈلسۈم خانىمنىڭ ئالدىغا يۈگۈرۈپ كېلىپ ، ئاندىن قۇچاقلىشىپ ، مەڭزىنى يېقىشىپ كۆرۈشتى .

— قېنى ماڭا ئېلىپ قويغان كىيىم؟ — دېدى گۈلسۈم خانىم .

— مانا بۇ يەردە ، — دېدى چوكان مال جاھازىسىنىڭ ئاستىدىكى ئىشكاپتىن بىر كۆڭلەكنى ئېلىپ تۇرۇپ ، — سىلىنى ئوچۇق رەڭگە ئامراق دەپ ، شاپتۇل چېچىكى رەڭگىنى ئېلىپ قويدۇم . مۇشۇ رەڭلىكتىن پەقەت بىرسىلا قالدى . كىيىپ سىناپ باقامىلا ؟

گۈلسۈم خانىم كۆڭلەكنى ئېلىپ بۇلۇڭدىكى كىيىم سىناش ئۆيىگە كىرىپ كەتتى .

— ياراشتىمۇ ؟ — دېدى ئۇ كۆڭلەكنى كىيىپ چىقىپ زۆھرە خانىمغا قارىپ .

كۆڭلەك گۈلسۈم خانىمغا ھەقىقەتەن ياراشقانىدى . ياقا ، كۆكرىكىگە يارىشىملىق رېشىلىيە ئىشلەنگەن كۆڭلەكنىڭ پاسونىمۇ ئالاھىدە ئىدى ، رەختىمۇ خېلىلا ئېسىل كۆرۈنەتتى .

— ياراشتى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — خۇددى ساڭا ئۆلچەپ تىككەندەكلا كەلدى .

— سەنمۇ بىرنى ئالغىن ، ئاداش ، ئوخشاش كىيەيلى ، — دېدى گۈلسۈم خانىم ۋە زۆھرە خانىمنىڭ جاۋابىنى كۈتمەستىنلا دۇكاندار چوكاندىن سورىدى ، — مۇشۇ رەڭدىن يەنە بىرەر تال چىقامدۇ ؟

— يەنە بىر تال بار ، لېكىن باشقىلار رەنە بېرىپ قويغان ، — دېدى ، بايا پەقەت بىر تاللا قالدى دېگەن چوكان ۋە دەرھال ئېگىشىپ بايىقى ئىشكاپتىن يەنە بىر كۆڭلەكنى ئالدى .

— كىيىپ سىناپ باقە ، ئاداش ، — دېدى گۈلسۈم خانىم .

— باھاسى قانچە پۇل ؟ — دېدى زۆھرە خانىم كۆڭلەكنى قولىغا ئېلىۋېتىپ .

— ئاۋۋال كىيىپ سىناپ باقسىلا ، مال يارىسا ، باھاسىدا

كېلىشىپ قالىمىز .

— شۇنداق قىل ، ئاۋۋال سىناپ باق ، — دېدى گۈلسۇم خانىم .

زۆھرە خانىم كىيىم سىناش ئۆيىگە كىرىپ كۆڭلەكنى كېيىپ چىقتى ـ دە ، تىكلىمە ئەينەكنىڭ ئالدىغا كەلدى .

— پاھ ، ئەجەب ياراشتى ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ۋە دۇكاندار چوكاندىن سورىدى ، — ماڭىمۇ مۇشۇنداق ياراشتىمۇ ، سىڭلىم ؟

— ياراشتى ، ئىككىلىرىنىڭ كۆڭلىكىكەن بۇ .

دۇكاندىكى باشقا ئاياللارمۇ ئۇلارنىڭ ئۇچىسىدىكى كۆڭلەككە ھەۋەس بىلەن قاراشتى .

— بولدى ، مەن ئالدىم ، — دېدى گۈلسۇم خانىم كىيىم سىناش ئۆيىگە كىرىپ كۆڭلەكنى سېلىۋېتىپ چىقاندىن كېيىن ، — سەنمۇ ئالغىن ، ئاداش ، بىر جۇپ كىيەيلى .

— پۇلى نەچچىكىن ؟ — سورىدى زۆھرە خانىم يەنە .

— ئەسلىدە بۇ كىيىمنى ئۇرۇمچىدىكى بىر كىيىم ـ كېچەك كارخانىسى سىناق تەرىقىسىدە ئىشلەپ چىقىرىپتىكەن ، مال ئالغىلى بېرىپ دەل ئولگۇرۇپ قاپتىمەن ، توختاملىشىپ شەھىرىمىزدىكى ۋاكالەتچى بولدۇم . بۇنىڭدىن كېيىن ماركا ئېسىپ تۇرکۇملەپ ئىشلەپ چىقارماقچى . رەختنى ئىتالىيەدىن كەلتۈرۈپتۇ . ماركا ئاسسا ، باھاسى تېخىمۇ ئۆرلەيدۇ . ئاۋۋال بازارغا سېلىپ باقاي دەپ ئەرزانراق ئەكەلدىم . راست گەپنى قىلسام ، گۈلسۇم ئاچام مېنىڭ چۆپىتىم . شۇڭا سىلەرگە ئەسلى باھاسىدا بېرەي . 480 كويدىن ئېلىپ كەلگەن ، باشقىلارغا 680 كويدىن سېتىت كەم قىلماي ساتتىم .

كۆڭلەكنىڭ باھاسىنى ئاڭلاپ زۆھرە خانىم بىرئاز يالتىيىپ قالدى .

— ئەرزانراق بېرەرسىز ، سىڭلىم .

— راست گەپنى قىلسۇاتىمەن ، — دېدى چوكان تاش

چىشلەپ ، — گۈلسۇم ھەدەمدىن باشقىلارغا ھەرگىزمۇ ئىز باھاسىدا ساتمايمەن . ئىككىڭلا بىر ئۈچ كىيەيلى دېيىشىپ قالدىڭلا . ئالاي دېسىلە باھاسى شۇ ، بولمىسا مېنى خجىل قىلمىسىلا . ئەسلىدىمۇ ئالىدىغان خېرىدارى بار مال بۇ .

— بولدىلا ، ئالايلى ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ، — ئالتۇنگۈل راست دەيدۇ ، ئاداش . ئالدىمىزدىكى چايغا كىيىپ بارايلى . مەڭ ، بۇ پۇلنى سانىۋېلىڭ .

گۈلسۇم خانىم سومكىسىدىن پۇل ئېلىپ دۇكاندار چوكانغا تەڭلىدى . شۇ تاپتا زۆھرە خانىمنىڭ يېنىدا ئۇنچىلىك پۇل يوق ئىدى . كۆڭلەكنى ئالماي دېسە ، گۈلسۇمنىڭ ئالدىدا شۇنچىلىك نەرسىنى ئېلىشقا كۈچى يەتمەيدىغاندەك ، خۇددى گۈلسۇم بىلەن تەڭ تۇرالمايدىغاندەك تۇيغۇغا كېلىپ قالدى .

«بوپتۇ ئالاي ، گۈلسۇم كىيگەننى مەن كىيمىسەم سەت تۇرا . ئۇنىڭدىن نەرسم كەمتى مېنىڭ . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، ئۇرۇمچىدە مودا بوپتۇمىش . ھەپتە ـ ئون كۈندە بۇ شەھەردىكى خوتۇنلار كىيگىلى تۇرسا كىيگۈم كېلىپ قالمىسۇن ، ھامىنى كىيگەندىكىن ، خەق كىيمەستە كىيىۋالاي . ئاۋۇ ئادەم غۇتۇلداپ قالسا ، بىرنېمىلەرنى دەپ چۈشەنمىدۇرەمەن . ھەي ... ئوشۇق ـ ئارتۇق بىر سودا بولدى ـ دە ، بۇ »

— يېنىمغا جىقراق پۇل سالماي چىقىپتىمەن . كۆڭلەك تۇرۇپ تۇرسۇن ، پۇلنى ئەكېلىپ بېرىپ ئاندىن ئەكېتەي ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ۋېيەي ، ئەكېتىۋەرسىلە ، — دېدى دۇكاندار چوكان ، — چۆچىقەت بولۇپ قالدۇق مانا ، پۇلنى چوللىرى تەگكەندە ئەكېلىپ بېرەلا .

— شۇنداق قىل ، ئاداش ، — دېدى گۈلسۇم خانىمۇ ، — پۇلنى قاچان ئەكېلىپ بەرسەڭ بولىۋېرىدۇ . چولاڭ تەگمىسە ، بالىلاردىن بىرەرنى بۇيرۇمامسەن .

— بوپتۇ ، ئەمىسە ، — دېدى زۆھرە خانىم يالتىراق خالتىغا

سىلىنغان كۆڭلەكنى قولىغا ئېلىپ تۇرۇپ .
«ئەلگەككە چىقىپ ئەرگە تەگكەندەك تازىمۇ بىر ئىش بولدى ـ دە ، گۈلسۇمنىڭ گېپىدىن قارىغاندا ، پەرىدەگە دۇئا ئوقۇتۇشقىمۇ 500 كويەك پۇل كېتىدىغان ئوخشايدۇ . راست ، دۇئاسى پايدا قىلارمۇ ، ئۇ موللىنىڭ ... پايدا قىلىپ قالار ، ئىلاھىم . بۇ كۆڭلەكنى بەك قىممەت ئېلىپ قالدىممۇ قانداق . رەختىمۇ خېلى ئېسىلدەك قىلىدۇ . بولدىلا ، دوست ـ دۇشمەننىڭ ئالدىدا كىيىپ قويايچۇ ... »

25

پەخرىدىن بىلەن پەزىلەت ئىشتىن چۈشۈپ ئۇدۇللا ئۆيگە كەلگەنىدى . ئۇلار ئاچسىنىڭ چىرايىغا قاراپ تەڭلا سوراشتى .
— نېمە بولدى ، يىغلىدىڭمۇ ؟ قاپاقلىرىڭ ئىششىپ كېتىپتۇ .
— ھېچ ئىش بولمىدى ، — دېدى پەرىدە ئۆزىنى كۇلكىگە زورلاپ .
— نېمە ئىش بولدى ، دېگىنە ، ئادەمنى تىت ـ تىت قىلماي ، — دېدى پەخرىدىن كۆڭۈل بۆلگەن ھالدا .
— ھېلىقى ئۇچرىشىشتىن چاتاق چىقتىمۇ ؟ — سورىدى پەزىلەت .
— ياق ، ئۇچرىشىشتىن چاتاق چىقمىدى ، — دېدى پەرىدە ، — خېلى ئاق كۆڭۈل ، غۇرۇرلۇق يىگىتكەن .
— نېمە ، بىر كۆرۈپلا ئۇنى ياخشى كۆرۈپ قالمىغانسەن ، — دېدى پەخرىدىن ئاچىسى بىلەن چېقىشىپ ، — ئابدۇساتتار بىلەن ئاكا ـ ئىنى بولۇشۇپ بولدۇق جۇمۇ بىز ، ئەمدى يېنىۋالمىغان بولساڭ سەت تۇرىدۇ .
— نەدىكى گەپنى قىلىدۇ ماڭۇ شۇم ، — دېدى پەرىدە تېرىكىپ ، — باكا بىر تەستەك سالىمەن .
— قىلغان گېپىڭنىڭ ئېغى بىلەن بېغىنى بىلگىلى بولمىسا ،

ئاشۇنداق چۈشەنمەي ئەمسە ، — دېدى پەزىلەت ، — مەنمۇ سېنى ئابدۇساتتارغا يۈز كېلەلمەي يىغلاپ ئولتۇرغان ئوخشايدۇ ، دېدىم .

— تولا مېنى تېرىكتۈرۈشمە ، مېن ئۇنداق ئۇجمە كۆڭۈل ئەمەس .

— ھە ، مۇنداق دېگىنە ، — دېدى پەخرىدىن كۈلۈپ ، — نېمىشقا يىغلىدىڭ ئەمسە ؟ — سورىدى پەزىلەت .

— ئانام ئۇردى ، — دېدى پەرىدە ۋىلىققىدە كۈلۈپ .

— ئانام ئۇردى ؟ — ھەيران بولۇپ سورىدى پەزىلەت ، — ئەمسە كۈلۈۋاتسەنغۇ ؟

— ئانامنىڭ ئازار تەستە پىلانلىغان ئۆچرىشىشنى بۇزۇپسەن ـ دە ، — دېدى پەخرىدىن ئەھۋالنى چۈشىنىپ ، — شۇنداقتىمۇ سېنى ئۇرۇپ ياخشى قىلماپتۇ .

— بەك قاتتىق ئۇردىمۇ ؟

— ياق ، بىر تەستەك سالدى .

— ھەيي··· ، ما ئانامنىڭ قىلغان قىلىقىنى ، يۈزۈڭ ئاغرىپ كەتكەندۇ ؟

— دەسلەپ ئاغرىغان ، بىردەمدىن كېيىن ئاغرىمىدى .

— ھېچقىسى يوق ، ئاچا ، — دېدى پەخرىدىن كۈلۈپ ، — ئەمدى ئابدۇساتتار ئاكامغا ھېلىقى ناخشىنى ئېيتىپ بەرسەڭ بولغۇدەك .

— قايسى ناخشىنى دەيسەن ؟ — سورىدى پەزىلەت قىزىقىپ .

— ھېلىقى ناخشىچۇ ، ئاڭلاپ تۇر ، ھە .

پەخرىدىن گېپىنى ياساپ ، قولىدىن قاس چىقارغىنىچە ناخشا ئېيتىشقا باشلىدى :

سەن يار ئۈچۈن تاياق يېدىم ،
بىر مەڭ ئالتە يۈز .
يەنە يېسەم شۇنچە يەرمەن ،
جانىم قارا كۆز .
.....

— تىلىڭغا قوقاق چىقا ، ئىلاھىم ، — پەردە شۇنداق دېگىنىچە ئىنىسىنى ئۇرۇشقا تەمشەلدى .

— ئاچچىقىڭغا هاي بە ، ئاچا ، — دېدى پەخىردىن ئۆزىنى ئاچىسىدىن قاچۇرۇپ .

پەزىلەت قاقاقلاپ كۈلۈپ كەتتى .

— ئەجەب قىزىق ئويۇن بولدى بۇ ، قىزلار ئۇچۇن تاياق يېگەن ئوغۇللارنىڭ ئوقۇيدىغان ناخشىسىدى بۇ . توۋا ، ماۋۇ جاھانىنىڭ تەتۇرلۇكىنى ، راست ، بۇ ناخشىنى ئابدۇساتتارغا ئېيتىپ بەسەك بولغۇدەك .

— هە ، سەنمۇ زادىلىق قىل ، — دېدى پەردە تېرىكىپ ، — خەپ ، سېنىمۇ كۆرمىز تېخى . ئانامىلا بولمىدىكەن ، سەنمۇ مەندىن ئاشۇرۇپراق تاياق يەپ قالاسەنمىكىن . تاڭ كۆمەڭ تاڭدا يېتەر ، ئالدىرىماڭ سىزگىمۇ كېلەر ، دەپتىكەن .

— رەنجىمىگىن ، چېقىشىپ دەپ قويدۇم ، — دېدى پەزىلەت ، — هېلىقى يىگىتىكە ئابدۇساتتارنىڭ گېپىنى قىلغان ئوخشىمامسەن ؟

— هەئە ، — دېدى پەردە قاپىقىنى تۇرۇپ .

— قانداق دېيىلىگەنسەن ، — دېدى پەزىلەت هەيران بولۇپ ، — ئادەتتە مىس ـ مىس كۆرۈنگىنىڭ بىلەن خېلى غەيرەتلىك جۇمۇ سەن . هە ، ئۇ يىگىت نېمە دېدى ؟

پەردە گەپ قىلىشقا ئاغزىنى ئۆمەلىلەپ بولۇپ ، پەخىردىنگە شۇنداقلا قاراپ گېپىنى يوتۇۋەتتى .

— ئاخشاملىققا ئايرىم دەپ بېرەي .

— مەن ئاڭلاپ قالسام بولمامدىكەن ، — دېدى پەخىردىن .

— سەن ئاڭلىمىساڭمۇ بولا ، — دېدى پەردە ۋە گەپنى باشقا تېمىغا بۇرىدى ، — گۈلناز بىلەن كۆرۈشتۇڭمۇ ؟ ئەلچىلەرنىڭ ئەتە كېلىدىغىنى ئېنىقمىكەن .

— ئەتە ئەلچىلەرنىڭ كېلىدىغىنى ئېنىق بوپتۇ . سائەت ئون ئىككىگە ئۇلگۈرۈپ كەلگۈدەك ، سىلەرنى كېچىككەندە سائەت بىرگە

ئۇلگۇروپ كېلىپ بولسۇن ، دەيدۇ . مەنمۇ سىلەر بىلەن بىللە بارايمىكىن دەيمەن .

— سەن بېرىپ نېمە قىلىسەن ؟ — سورىدى پەرىدە توغرا تاپماي .

— ئۆزۈممۇ بىلمەيمەن ، ئىشقىلىپ بارغىنىم تۇزۇكمىكىن دەيمەن .

— قېينانىڭدىن راسا بىر تىل ئىشىتىۋالاي دەپسەن - دە ، — دېدى پەزىلەت كۇلۇپ ، — يۇزى قېلىننىڭ گېپىنى كۆرۈڭ .

— سەن بارساڭ ئىشنى بۇزۇپ قويىسەن ، — دېدى پەرىدە ئەستايىدىللىق بىلەن ، — نەدىمۇ كۆيئوغۇل بولغۇچى ئەلچى ئەۋەتمەي تۇرۇپ قېينانىسىنىڭ ئۆيىگە بارىدىغان قائىدە بار . گۇلنازنىڭ ئانىسى قىزىمنى ياخشى كۆرگەنلىكى ئۈچۈن ئۆزى كەپتۇ دەپ چۈشەنسىغۇ مەيلى ، ئۇنداق بولماي ، سېنى قائىدە بىلمەيدىكەن ، لۇكچەككەن دەپ چۈشىنىپ قالسا ، بۇ ئىش تېخىمۇ مۇرەككەپلىشىپ كېتىدۇ . ئەڭ ياخشىسى ، خەۋىرىمىزنى كۇت . ئەسلىدە بىزنىڭ ئەلچىلىككە بېرىشىمىزمۇ قائىدىگە ئۇيغۇن كەلمەيدۇ . ھېچبولمىغاندا ئانام بىلەن دادامدىن بىرەرى بىللە بارغان بولسا ، بەك ياخشى بولاتتى .

— گۇلنازنىڭ ئانىسى بىزگە پەرۋا قىلماسلىقىمۇ مۇمكىن ، — دېدى پەزىلەت .

— بۇ قاچىدىكى ئاشتەكلا گەپ ، — دېدى پەرىدە ، — نېمىلا بولسۇن ، قىزىنىڭ پەخرىدىننى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ، ئىككىسىنىڭ بىر - بىرىگە مەيلى بارلىقىنى بىلىپ قالسۇن .

— بۇ ئىشنى ھېلىقى ئەلچىلەرگىمۇ بىلدۇرۇپ قويارمىز ھەقىچان .

— بىلدۇرمىز ، بىلدۇرمەي بولمايدۇ .

— قانداق بىلدۇرىمىز ؟

— ۋاقتى كەلگەندە بىر ئامالىنى قىلارمىز .

— بىر ئامالىنى قىلارمىز دەيسەنغۇ ، ئاچا ، — دېدى

پەخرىدىن تېرىكسېپ ، — چوقۇم شۇنداق قىلىشىڭ كېرەك . گۈلنازنىڭ ئانىسى سىلەرنىڭ ئەلچىلىكىڭلارنى ئېتىراپ قىلمىسا مەيلى ، مۇھىمى ھېلىقى ئەلچىلەرنىڭ ئىشى . ئۇلار گۈلنازنىڭ مېنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىنى ، مەندىن باشقا ھېچكىم بىلەن توي قىلمايدىغانلىقىنى چوقۇم بىلىپ قالسۇن .

— قالغان گەپنى كەچتە دېيىشەيلى ، — دېدى پەرىدە ، — ھېلى ئانام كېلىپ تاماق پىشماپتۇ دەپ سۆزلەپ كەتمىسۇن يەنە . پەزىلەت ، سەن كۆكتات ئاقلا .

پەزىلەت توڭلاتقۇدىن كۆكتات ئالغاچ سورىدى .

— ئانام نەگە كەتتى ؟

— مېنى ئۇرۇپ - تىللاپ بولۇپ گۆش ئەكىرىمەن دەپ چىقىپ كەتكەن .

— توڭلاتقۇدا گۆش بار ئىكەنغۇ ئەينا .

— ۋايتاڭەي ، ئىشقىلىپ شۇنداق دەپ چىقىپ كەتكەن .

— ئانامنىڭ سېنى ئۇرغان ئىشىنى دادامغا دەمدۇقيا ؟ — سورىدى پەزىلەت .

— ھېلىمۇ ياخشى سونقا ئەرز قىلايلى دېمىدىڭ ، — دېدى پەرىدە كۈلۈپ ، — چېقىشتۇرساق دادام نېمە قىلىپ بېرەتتى . ئانا بولغاندىكىن بىرەر - ئىككى تەستەك ئۇرسا نېمە بوپتۇ . سەن بىلمەيسەن ، ئانامنىڭ بەكلا ئاچچىقى كېلىپ كەتتى .

— ئانام بۇرۇن ئۇنداق ئەمەستى ، يېقىندىن بېرى ئادەمگە قىرىچە - يېنىچە تېگىدىغان بولۇپ قالدىغۇتاڭ ، — دېدى پەزىلەت .

— ئەمىسە شۇنداق بولماي ، — دېدى پەخرىدىن ، — ھېچقايسىڭلار ئانامنىڭ گېپىنى ئاڭلىمىساڭلار ، بىرىڭلار سەھرالىق مۇئەللىمنى تېپىۋالىدىڭلار ، بىرىڭلار ساتىراشقا تېگىمەن دەپ تۇرىسىلە . ئاشۇنداق بولغاندىكىن ، ئەلۋەتتە ئاچچىقى كېلىدۇ - دە .

— يەنە ئاشۇنداق كاسىلدايدىغان بولساڭ ، ئەتە ئەلچىلىككە بارمايمىز جۇمۇ ، — دېدى پەرىدە تېرىكسېپ ، — نېمە دېگىنىڭ ئۇ

سەھرالىق ، ساتىراش دېگەن .
— بولدىلا ، مەن ئەتە بارمايمەن ، — دېدى پەزىلەت دومسىيىپ .
— بارمىساڭلار مەيلى ، — دېدى پەخىرىدىنمۇ بوش كەلمەي ، — ئۇنداق بولسا ، مەنمۇ ئابدۇساتتار بىلەن بولغان ئاغىنىدارچىلىقنى بولدى قىلاي ئەمىسە .
— خەپ سېنى ، — دېدى پەرىدە كۈلۈپ ، — ياماڭ يەردىن تۇتۇۋالدىڭ ـ دە .
— مېنىڭ تىل قىسىنچىلىقىم يوق ، — دېدى پەزىلەت ، — مەن بارمايمەن .
— ئۇنداق ئالدىراپ قۇشقۇنغا ئولتۇرۇۋالما ، پەزىلەت ئاچا ، — دېدى پەخىرىدىن كۈلۈپ ، — ۋاقتى كەلگەندە يالۋۇرۇپ قالارسەنمىكىن .
— ساڭا ھاجىتىم چۈشمەيدۇ .
— بولدى قىلە ، كىچىك بالىدەك خۇيلانماي ، — دېدى پەرىدە سىڭلىسىنى جېمىلەپ ، — پەخىرىدىن ، سەن توغرا قىلمىدىڭ ، دەرھال ئەپۇ سورا .
— خاپا بولمىغىن ، ئاچا ، — دېدى پەخىرىدىن ، — قەستەن دېمىدىم ، چاقچاق قىلغانتىم . مېنى كەچۈرگىن .
پەزىلەت «ھىم» قىلىپ دىمىغىنى قاقتى .
پەخىرىدىن يەنە يالۋۇردى .
— ناماقۇل بولدۇمغۇ ، مانا . بىر كۈلۈۋېتە ئاچا ، ئىككىنچى ئۇنداق دېمەيمەن .
— بوپتۇ ، پەرىدە ئاچامنىڭ يۈزىدىن سېنى كەچۈرۈۋەتتىم ، — دېدى پەزىلەت قاپىقىنى تۇرۇپ ، — يەنە شۇنداق دەيدىغان بولساڭ ، مەندىن ياخشىلىق كۆرمەن دەپ خام خىيال قىلما ، تايىقىڭنى يەپ قالىسەن .
— بىلىمەن . ئاچام بولغاندىكىن ئەلۋەتتە ئۇرالايسەن مېنى . كىچىك ۋاقتىمدىمۇ ئۇرۇپ ، ئويۇنچۇقلىرىمنى تارتىۋېلىپ ئوبدانلا

بوزەك ئېتەتتىك .

پەزىلەت ۋىلىقلاپ كۈلۈۋەتتى .

— ئاڭلىدىڭمۇ ، ئاچا ، ماۋۇ ئۇششۇقنىڭ گېپىنى ، نەدىكى كونا خاماننى سوروپ .

— كىچىك ۋاقتىمدا ئۇرغىنىڭ يالغانىتى ئەمىسە ، — دېدى پەخرىدىن تېخىمۇ ئەزۋەيلەپ .

— مېنىڭ ھېچ يادىمدا يوق .

— سېنىڭ يادىڭدا بولمىسا ، پەردە ئاچامنىڭ يادىدا بار . بىر قېتىم مېنى ئۇرغان ۋاقتىڭدا ، پەردە ئاچام ماڭا بولۇشۇپ سېنى ئىككى تەستەك سالغان .

— راست شۇنداق ئىش بولغانمۇ ؟ — سورىدى پەزىلەت پەردەگە قاراپ ، — مۇشۇنىڭغا بولۇشۇپ مېنى ئۇرغانمىتىڭ ؟

— ۋاي خۇدايىمەي نېمە بالاغا قالدىم ئەمدى ، — دېدى پەردە جىلە بولۇپ ۋە پەخرىدىنگە قاراپ ئاچچىقلاندى ، — نەدىكى گەپنى قىلىپ ئادەمنى ئىلەشتۇرمىگىنە .

— ھە ، راست ، — دېدى پەخرىدىن بىر ئىشنى ئېسىگە ئالغاندەك بولۇپ ، — پەخرىئاي بىلەن قەلەم تالىشىپ قېلىپ مۇنداقلا ئىتتىرىۋەتكىنىمگە ، پەخرىئاي ئۇششۇقلۇق قىلىپ يىغلىسا ، سىڭلىڭنى بوزەك ئەتتىڭ دەپ سەنمۇ مېنى ئۇرغان .

— پەردە ئاچام ئۇرغان بولسا ، خوپ بولاپتىكەن تازا ، — دېدى پەزىلەت كۈلۈپ ، — ئەجەب دەردىم چىقتى . كىچىك ۋاقتىڭدا تازا ئۇروۋۇالسام بوپتىكەن .

— ھازىر ئۇروۋۇالساڭمۇ كېچىكمەيسەن .

— سەن توپاققا ھازىر كۈچۈم يېتەمدۇ ، مېنىڭ ، — دېدى پەزىلەت .

ئۇچ قېرىنداش ھۇزۇرلىنىپ كۈلۈشتى .

شۇ ئەسنادا ئىشكىنىڭ قوڭغۇرىقى بېسىلدى . پەخرىدىن يۈگۈرۈپ بېرىپ ئىشكىنى ئاچتى . قادىر ئەپەندى ئىشتىن چۈشۈپ قايتىپ كەلگەنىدى . پەخرىدىن دادىسىنىڭ چاپىنى بىلەن

دوپپىسىنى ئېلىپ كىيىم ئاسقۇچقا ئاستى .
— ئاناڭلار تېخى قايتىپ كەلمىگەن ئوخشىمامدۇ ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى ئۆي ئىچىگە قاراپ .
— گۆش ئالغىلى چىقىپ كەتكەن ، — دېدى پەرىدە ، — هايال قالدىغۇتاك .
— تاماق پىشمىدىمۇ ، قىزىم ؟
— هازىر تەييار بولىدۇ ، دادا .
— پەخرىدىن دادامغا چاي قۇيۇپ بېرە ، — دېدى پەرىدە .
قادىر ئەپەندى ساپاغا چۆككىنىچە تېلېۋىزورنىڭ تىزگىنىكىنى قولىغا ئالدى .
— پەخرىئاي تېخى كەلمىگەن ئوخشىمامدۇ ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى قانال يۆتكىگەچ .
— ياق ، تېخى كەلمىدى ، — دېدى پەخرىدىن .
— بىر يەرگە بارىمەن دېمىگەن بولغىيتتى ؟
— بايا ماڭا تېلېفون قىپتىكەن . ئۇدارىگە باهالاش گۇرۇپپىسى كېلىدىكەن ، ئىش قوشۇپ ئىشلەيمەن ، دېگەنىدى ، — دېدى پەرىلەت .
قادىر ئەپەندى لام ـ جىم دېمىدى .
پەرىلەت ئاشخانىغا كىرىشى هامان پەرىدە ئالدىراپ سورىدى :
— راستتىنلا پەخرىئاي ساڭا تېلېفون قىلغانمىدى ؟
— ياقەي ، دادامغا ئاشۇنداق دەپ قويدۇم ، — دېدى پەرىلەت پىچىرلاپ ، — كەچرەك كەپ قالسا دادامدىن تىل ئىشتىمىسۇن دەيمەنا .
— بۇ قىلغىنىڭ تۇغرا بولمىدى ، — دېدى پەرىدە ئەيىبلەپ ، — سەن شۇ تاپتا پەخرىئايغا ياردەم قىلدىم دەپ ئويلايسەن ، ئەمەلىيەتتە بۇ ياردەم قىلغىنىڭ ئەمەس . سەنمۇ يوشۇرساڭ ، مەنمۇ يوشۇرسام ، كېيىن ئۇنى قانداق باشقۇرىمىز . هېلىمۇ هە دېسە ئۆيگە كەچ قايتىدۇ ، كىينىشلىرىمۇ بىر تال مۇقامدا يوق . مودا دەپ قاملاشمىغان كىيىملەرنى كىيىدۇ ،

چاچلىرىنى غەلىتە ياستۇبلنشلىرىچۇ تېخى . ئاشۇنداق يۇرۇپ ئەتە ـ ئۆگۈن تاپتىن چىقىپ كەتسە ، ئاتا ـ ئانىمىزنىڭلا ئەمەس ، بىزنىڭ يۇزىمىزگىمۇ سەت . دوستلىرىمنىڭ دېيىشىچە ، ئۇنى دىبانىڭ[1] ئالدىدا كۆرۈپتۇ .

— مۇنداق دە ، — دېدى پەزىلەت ئويلانغان هالدا ، — ئۇنداق يەرلەردە يۇرسە قانداق بولىدۇ . كەچتە ئۇنىڭغا ئوبدانراق نەسىھەت قىلايلى ئەمىسە .

— چىرايلىق نەسىھەت قىلايلى ، — دېدى پەرىدە ، — بەلكىم گېپىمىزنى ئاڭلاپ قالا . كېچىك تۇرۇپ مۇھەببەتلەشكەندەك قىلىدۇ . هەرهالدا ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ يۇرگىنى ياخشى .

— پەقەت گېپىمىزنى ئاڭلىمىسا ، ئەھۋالنى پەخرىدىنگە دەيلى ، تازا بىر ئەدىپىنى بېرىپ قويسۇن .

— ئەڭ ياخشىسى ، ئۆزىمىز نەسىھەت قىلايلى . ئاكا ـ سىڭلىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئازراق پەردىشەپنىڭ قالغىنى ياخشى . پەخرىئاينىمۇ كىچىك دېگىلى بولمايدۇ . خىزمەتكە چىققىلى بىر يىل بولاي دەپ قالدى ، مۇھەببەتلەشسىمۇ ئۆز يولىدا يۇرسە مەيلى . هېلىقىدەك قالايمىقان سورۇنلارغا بارمىسا ، ئاخشاملىرى سىرتتا يۇرمىسە ، باشقا ئىشلىرىغا بەك ئارىلىشۇالمىساقمۇ بولار .

26

ئابدۇساتتار مەكتەپتىن ئۆيگە كېلىپلا ئوقۇغۇچىلىرىنىڭ تاپشۇرۇق دەپتىرىنى ئېلىپ ، ئۆينىڭ كەينىدىكى باغقا چىقتى . باغنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى يوغان ئۈرۈك دەرىخىنىڭ ئاستىغا سەككىز ـ ئون ئادەم سىغىدىغان چوڭلۇقتا سۇپاكات قويۇلغان بولۇپ ، سۇپاكاتنىڭ ئۈستىگە كىگىز ، كۆرپە سېلىنغان هەم چاققانغىنا تاماق شىرەسى قويۇلغانىدى . ئابدۇساتتار هەر يىلى

---

① دىبا — كېچىلىك بەزمىخانا .

4 ـ ئايدىن باشلاپ 10 ـ ئايغىچە مۇشۇ يەردە دەرس تەييارلايتتى ، تاپشۇرۇق تەكشۈرەتتى ، كىتاب ئوقۇيتتى ، گاھى ئانچە ـ مۇنچە شېئىرمۇ يېزىپ قويانتى . ئۇ ئاۋۇال تاپشۇرۇقلارنى ئەستايىدىل تەكشۈرۈشكە باشلىدى . ھەربىر ئوقۇغۇچىنىڭ ماقالىسىنى كۆڭۈل قويۇپ ئوقۇدى ، بىر قىسىم جۈملىلەرنى تۈزەتتى ، مۇجمەل ، ئارتۇق جۈملىلەرنىڭ تېگىگە سىزدى ، تىنىش بەلگىلىرىنى قويدى ، ماقالىنىڭ ئاستىغا پىكرىنى يازدى ، رىغبەتلەندۈردى ، ئاندىن نومۇر قويدى . ئۇ ئەنە ئاشۇ تەرىقىدە تاپشۇرۇقلارنى تەكشۈرۈپ بولاي دېگەندە ، ئانىسى — ئامانىنساخان ئاچا پەتنۇستا بىر قاچا سۇيۇقئاش كۆتۈرۈپ كەلدى .

— دادىكىزنىڭ سۇيۇق ـ سەلەڭ ئاش ئىچكۈسى بار ئىكەن . شۇڭا ئۇزۇپ تاشلاپ ئەتتىم ، بالام . ئىسسىقىدا ئىچىۋېلىڭ ، — دېدى ئانا شىرەگە ئاشنى قويۇپ تۇرۇپ ، — نان ئېلىپ چىقىپ بەرسەم چىلاپ ئىچەمسىز .

— رەھمەت ئانا ، مۇشۇنداقلا ئىچەي ، — دېدى ئابدۇساتتار قوشۇقنى قولىغا ئېلىپ تۇرۇپ .

ئانا ئوغلىنىڭ ئاش ئىچىشىگە قاراپ ئولتۇردى .

— سىلىمۇ ئاشلىرىنى ئىچىۋالسىلا ئانا ، — دېدى ئابدۇساتتار .

— سەل تۇرۇپ ئىچىمەن ، — دېدى ئانا .

— ئۇنىڭغىچە ئاش سوۋۇپ قالارمىكىن ؟

— قاچانغىچە سىزگە ئاش توشۇپ يۈرىمەن ، بالام ، — دېدى ئانا ئۇھ تارتىپ .

ئابدۇساتتار خىجىللىق ئارىلاش ھېجايدى ، ئەركىلەپ تۇرۇپ جاۋاب بەردى .

— يەنە ئازراق تەخىر قىلسىلا ، ئانا . ئاز قالدى . خۇدايىم بۇيرۇسا پات يېقىندا كېلىنلىرى سىلىگە ئاش توشۇيدىغان بولىدۇ .

— خۇدايىم شۇنداق كۈنلەرنى تېزرەك نېسىپ قىلار ئىگەكىم . ئۆيگە تېزرەك كېلىن كىرىدىغان ئىش بولسا ،

ئۆمرۇمنىڭ ئاخىرىغىچە تامىقىڭلارنى ئېتىپ ، ئالدىڭلارغا ئەكېلىپ بېرىشكە رازىتىم ، بالام . قايسى كۈنى شەھەرگە كىرىپ چىققىنىڭىزدىن بېرى بەكمۇ ئالدىراش بولۇپ كەتتىڭىز ، تۈزۈك ئىككى ئېغىز مۇڭدىشالمىدۇق . پەردە قىزىم بىلەن كۆرۈشتىڭىزمۇ ؟

— كۆرۈشتۇم ، سىلىگە سالام ئېيتتى .

ئانا پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .

— سالىمىنىغۇ ئاشۇ كۈنىلا ئەۋەتكەن تاتلىق ـ تۇرۇملىرى بىلەن قوشۇپ يەتكۈزگەنتىڭىز ، بالام . لېكىن ، نېمە دېيىشكىنىڭىزنى يەتكۈزمىدىڭىز . شۇنى سوراۋاتىمەن .

ئابدۇساتتار ئوڭايسىز ھالەتتە كۈلدى .

— كۈلۈپلا ئولتۇرماي ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپ بەرمەمسىز ، بالام . نانلىققا قاچانلىققا كىرىدىغان بولدۇق ؟

يىگىت جاۋاب بېرىشكە سەل قىينالدى . ھەئە ، ھازىرغىچە بولغۇسى قېينانىسى زۆھرە خانىمنىڭ رازىلىق بەرمەيۋاتقانلىقىنى ئاتا ـ ئانىسىدىن يوشۇرۇپ كەلگەنىدى . ئۆزىنى سەھرالىق مۇئەللىم ، ئاتا ـ ئانىسىنى يالاڭ تۆش دېھقان دەپ ياراتمايۋاتقانلىقىنى تېخىمۇ ئېغىزدىن چىقىرالمايتتى ، ئەلۋەتتە .

— ئانىسىنىڭ سالامەتلىكى پەقەتلا ياخشى بولالمايۋاتىدۇ ، دوختۇرخانىغا بېرىپ ـ كېلىپ داۋالىنىپ تۇرۇۋېتىپتۇ ، — دېدى يىگىت يالغاننى بولۇشىغا توقۇپ ، — بۇ قېتىم پەردەگە يەنە دېدىم . ئانىسى مەن بىرئاز داۋالىنىۋالاي ، مېھمانلارنىڭ ئالدىغا ئۆز قولۇم بىلەن تاماق ئېتىپ چىقمىسام بولمايدۇ ، — دەپتۇ .

— ئاڭلىسام ، شەلىكىنىڭ قائىدىسى بەك جىقمىش . نانلىققا كەلگەنلەرنى ئاز دېگەندە ئون ـ ئون بەش قازان ئېسىپ كۈتۈۋالارمىش . بۇ راستمىدۇ ، بالام .

گېپىگە ئانىسىنىڭ ئىشىنىپ قالغانلىقىنى كۆرۈپ ئابدۇساتتار خاتىرجەملىك بىلەن جاۋاب بەردى .

— ئاڭلىغانلىرى راست ، ئانا . تېخى ئېتىدىغان تاماقنىڭ تىزىملىكىنى ئوغۇللۇق تەرەپ بېكىتىپ بېرىدىكەن .

— ۋاي خۇدايىمەي ، تازىمۇ بىر قاملاشمىغان قائىدىكىنە بۇ . نەدىن پەيدا بولغان رەسىم ـ قائىدىدۇ بۇ . ھەرقانچە بولسىمۇ ئون ـ ئون بەش قازان تاماقنى قانداق يەپ بولغىلى بولىدۇ . مېھماندارچىلىقنىڭ قائىدىسى دېگەن بۇنداق بولمايدۇ . مېھماننى بەك كايىپ ـ جوۋاپ كەتسە ئىككى ياكى ئۈچ قازان بىلەن يولغا سالغاننى كۆرگەن . نەدىمۇ ئۇنداق جىق تاماق ئېتىدىغان ئىش بار . بىزگە بىر قازان تاماق ئەتسىلا بولدى . ئارتۇقچە ھەشەمەتنىڭ كېرىكى يوق . بۇ شەلىكىنىڭزە تاپمايدىغان قائىدىسى يوقكەن . بۇ قېتىم شەھەرگە كىرگەندە پەردە قىزىمغا دەپ قويۇڭ ، بىز دېگەن خۇدايى مېھمان ، ھەرگىزمۇ بالايى مېھمان ئەمەس . بىر قازاندىن ئارتۇق جوۋىمىسۇن .

— ماقۇل ، ئانا ، ھە راست ، — دېدى ئابدۇساتتار بىر ئىشنى ئېسىگە ئالغان قىياپەتتە ، — شەھەرگە كىرگەندە ئانچە ـ مۇنچە ئۆيدە قونۇپ قالىدىغان بىر ئاغىنەم بار ئىدى . ئاتا ـ ئانىسىمۇ بەك ئوبدان ئادەملەر . شۇلارنى ئۆيىمىزگە باغ سەيلىسى قىلىشقا چىللاپ قويايلى دېگەن . شۇڭا ، دادام بىلەن سىلىنىڭ سەمىلىرىگە سېلىپراق ، ئاندىن رەسمىي تەكلىپ قىلاي دېگەنتىم .

— خاتىرجەم قىچقىرىۋېرىڭ ، بالام ، بۇنىسى بىزدىن سورىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق . ئۇلار بىزنى ئادەم ئېتىپ چىقسىلا ، قولىمىزدىن كېلىشىچە ئوبدان مېھمان قىلىمىز .

— سىلى جاپا تارتىپ قالالىمىكىن ؟

— سىزنىڭ ئىززىتىڭىزنى قىلغان كىشىلەر ئۇچۇن ھەرقانچە جاپا تارتسامۇ مەيلى ، بالام . پاقلاندىن بىرنى ئۆلتۈرۈپ يېرىمىدا شورپا قىلايلى ، يېرىمىدا كاۋاپ قىلىپ تاماق ئېتەيلى ، ئۇلگۈرەلىسەك ، ئاۋۇ دوقمۇشتىكى ھەسەن ناۋاينىڭ تونۇرىغا ئوغلاقتىن بىرنى تىقىپ ئوغلاق كاۋىپى قىلايلى . باچكا ، توخۇ

دېگەننىڭ ئىشى ئاسان . ئاشۇنداق قىلساق بولا . يەل ـ يېمىشنىڭ ھەممىسى بېغىمىزدا بار ، نېمىدىن غەم قىلاتتۇق .

يىگىت مەمنۇنلۇق بىلەن كۈلدى .

— مەيلى ئەمىسە ، مۇۋاپىق پەيت تېپىپ مېھمانلارنى تەكلىپ قىلىپ قويايلى ، ئۇنىڭغىچە ھويلا ـ ئارامىلارنى بىر ئاقلىۋېتەيلى .

— ھە راست ، تۇنۇگۈن مۇختەر شاڭجاڭ كەپتىكەن ، — دېدى ئانا ، — باغقا چىرىپ ئىككى تال شاپتۇل يېدى ، دادىڭىزنى بەك سوراپ كەتتى . چارشەنبە بازارغا كەتكەن ، دېسەم ، باشقا كۈنى كېلەمەن ، دەيدۇ . قايلىسام ، دەيدىغان مۇھىم گېپىي بارمىش قىلىدۇ ، نېمە ئىشلىرى باتى شاڭجاڭ ، دەپ كوچىلاپ سورىسام ، ئانامنىڭ سەككىز ـ ئون ئادىشىي بارکەن ، ئوغلۇڭ يېزىدا بولغاندىكىن يېزىغا ئاچىقىپ باغ سەيلىسى قىلدۇرغىن دەپ تۇرۇۋاپتۇ . يېزىدىغۇ باغ تولا ، ئەمما ھەممىسى ئايال مېھمانلار بولغاچقا ، ئوبدانراق باغقا باشلاپ كۈتمەك تەسكەن . باغلىرىنى بىر كۈن بېرىپ تۇرسىلا ، قازان ـ قومۇچلىرىنى ئىشلىتىۋېلىپ مېھمانلارنى ئۇزىتىۋالسام ، مۇۋاپىق ھەق بەرسەم ، دەيدۇ . ئاچچىقىم نەدىن كېلە . ھەي شاڭجاڭ بالام ، بۇ نېمە دېگەنلىرى ، بىزدە مېھمان ئۇزاتقانغا ھەق ئالىدىغان قائىدە يوق . سىلىنىڭ مېھمانلىرىمۇ بىزنىڭ مېھمىنىمىز ، بۇ باغمۇ سىلىنىڭ باغلىرى . ئانىلىرىغا دېسىلە ، مېھمانلىرىنى خاتىرجەم ئېلىپ چىقسۇن ، ئۆزۈم بىر قوللۇق ئۇزىتىپ بېرىمەن ، دەپ مەيدەمگە مۇشتلاپ قويدۇم . مۇختەر شاڭجاڭ بەك خۇش بولۇپ كەتتى . رەھمەت ، ۋاقتى كەلگەندە خەۋەر قىلىمەن . مېھماندارچىلىققا كېتىدىغان لازىمەتلىكلەرنى ئۆزۈم ئېلىپ كېلىمەن ، سىلى خامنى پىشۇرۇپ بەرسىلا بولىدۇ ، دەيدۇ . شۇڭا ، سەل قۇلاق قېقىشىپراق تۇرىلى ، بالام . سىزنىڭ مېھمىنىڭىز بىلەن شاڭجاڭنىڭ مېھمانلىرى دوقۇرۇشۇپ قالمىسۇن يەنە .

— ماقۇل ، ئانا ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — مۇختەر شاڭجاڭ

ياش بولغان بىلەن خېلى سالمىقى بار ، ئۆزىنى ئايايدىغان ئوبدان ئادەمكەن ، ئەتراپىدا «ۋاي شائجاڭ» دەپ تۇرىدىغانلار جىق . شۇنداقتىمۇ كۆڭلى بىزنىڭ باغنى تارتىپ قاپتۇ . دېمىسىمۇ بىزنىڭ باغ خالىي ، تىنچ ھەم پاكىز .

— گەپ بىلەن بولۇپ دادىڭىزغا تاماق ئۈسۈپ بېرىشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن . شىزگە يەنە بىر قاچا ئاش ئېلىپ چىقىپ بېرەيمۇ ، بالام .

— رەھمەت ، تويدۇم .

— مەيلى ، ئاشۇنداق بولسۇن ئەمىسە .

ئانا ئاشۇنداق دېگىنىچە ئابدۇساتتارنىڭ بوشىغان چىنىسىنى ئېلىپ باغدىن چىقىپ كەتتى .

«بەك ياخشى بولدى ، ئەمدى پەرىدەگە دەرھال خەۋەر بېرىۋېتەي ، ئىنىسى ئىشنى چاندۇرماي توغرىلىسۇن» .

ئابدۇساتتار يانفونىنى قولىغا ئېلىپ تېخىچە ئاچمىغانلىقىنى بىلدى . ئۇ يانفونىنى ئەتىگەن دەرس ۋاقتىدا ئېتىۋەتكەنىدى . ئۇ يانفونىنى ئېچىپ پەردىنىڭ نومۇرىنى باستى ـ دە ، قۇلىقىغا تۇتتى . ھايال ئۆتمەي يانفوندىن : «كەچۇرۇڭ ، تېلېفون ھەققىنى تولىمەپسىز ، تاپشۇرۇۋېتىڭ ، رەھمەت» دېگەن ئاۋاز ئاڭلاندى . تېلېفون توختاپ قالغانىدى . لازىم بولغان ۋاقىتتا يانفونىڭ توختاپ قېلىشى ئۇنىڭ ئۇغىسىنى قاينىتتى .

«ماۋۇ كاساپەتنىڭ ئىشىنى . بۇرۇنراق بىلگەن بولسام ، پۇل سېلىپ ئاچقۇزۇۋەتمەسمىدىم . بۇ ۋاخ بولغاندا ئىشتىن چۈشۈپ كەتتى ھەقىچان بازاردىكى تېلېفون ھەققى يىغىدىغان دۇكانمۇ . ھەي ، سەھرا دېگەنىڭ مۇشۇنداق قۇلايسىز يەرلىرى بار ـ دە . شۇ تاپتا پەردە نېمە ئىش قىلىۋاتىدىغاندۇ ؟ تېلېفونۇمنىڭ توختاپ قالغىنىنى بىلگەن بولسا ، پۇل تۆلەپ ئاچقۇزۇۋېتەتتى» .

ئابدۇساتتار بىردەم خىيال سۈرۈپ ئولتۇرغاندىن كېيىن ، ئالدىدىكى ئېشىپ قالغان بىرنەچچە تاپشۇرۇق دەپتىرىنى تەكشۈرۈشكە كىرىشتى .

27

— رەسمىي نانلىققا بارمىغاندىكىن ، بىرەر يۇز كويلۇق سودىلىق قىلىۋالساق بولار ، — دېدى پەزىلەت تاللا بازىرىنىڭ ئالدىدا توختاپ .

— ئاشۇنداق قىلايلى ، — دېدى پەرىدە ، — ئېسىل كەمپۇتتىن ئىككى كىلو ، قالغىنىغا ناۋات ، پېچىنە ـ پىرەنىك دېگەندەك نەرسىلەردىن ئېلىۋالساق بولا .

— ھامىنى ئالغاندىكىن ، ئېسىلراق ئەتىردىنمۇ بىر قۇتا قېتىپ قويايلى ، — دېدى پەخرىئاي .

قىزلار ئالغان نەرسىلىرىنى ئۈچ بولاق قىلىپ چىرايلىق ئوراتتى .

— داستىخىنىمىز ئاددىي بولۇپ قالمىغاندۇ ـ ھە ، — دېدى پەرىدە .

— ھەللىسىدە بولدى ، — دېدى پەزىلەت ، — ھېلىمۇ ئۈچەيلەنگە ئۈچ داستىخان بولدى . ئەلچىلىككە بارغان بولساقتۇق ، ئۇنىڭ يولى باشقىتى .

— سەن بارمىساڭ بولامدىكى ، — دېدى پەرىدە پەخرىئايغا قاراپ .

پەخرىئاي نارازىلىق بىلەن قاپقىنى تۇردى .

— نېمىشقا ؟

— پەلىپەتنىش سۆزلەپ ئىشنى بۇزۇپ قويامسەنكىن دەيمەن .

— مەنمۇ كىچىك بالا ئەمەس ، قانداق يەردە قانداق گەپ قىلىشنى بىلىمەن . مېنى بارغىلى قوي ، ئاچا .

— مەيلى ، بىللە بارسۇن ، — دېدى پەزىلەت ، — گۈلنازنىڭ ئانىسى قىزىمنىڭ يۇرگەن يېگىتىنىڭ بىراقلا ئۈچ قېرىندىشى يالۇۋرۇپ كەپتۇ دەپ خۇش بولۇپ كېتەمدۇ تېخى .

— ھە راست ، بۇ گەپمۇ بار ، — دېدى پەخرىئاي دەرھال

گەپنى تارتىۋېلىپ ، — ھېچبولمىسا گۈلنازنىڭ ئانىسىغا ئىككى ئېغىز يالۋۇرۇشۇپ بېرەرمەن .

— ئىشقىلىپ ، سەن ساقال تاراپ يۈرمە ، — دېدى پەردە ، — گەپنى پەزىلەت بىلەن مەن قىلىمەن .

— بوپتۇ ، ئۇنداق بولسا ئاغزىمغا سېغىز سېلىۋالاي .

— سېغىز چاينىسىڭ تېخىمۇ بولمايدۇ ، — دېدى پەردە قاپىقىنى تۇرۇپ ، — چوڭلارنىڭ ئالدىدا قاسىلدىتىپ سېغىز چاينىسىڭ ئەدەپسىزلىك بولىدۇ .

— ماقۇل ، ئاغزىمنى شىلىمدا چاپلاپ قويغاندەك جىملا ئولتۇرسام بولامدۇ زادى ، — دېدى پەخرىئاي زەردە بىلەن .

پەزىلەت پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .

— گەپ قىلماي ئولتۇرساڭمۇ گاچىكەن دەپ قالمىسۇن ، ئىككى ئېغىز تاتلىق گەپ قىلىپ قويساڭ بولدى .

— مۇنداقراق دېمەمسەن ، — دېدى پەخرىئاي كۈلۈپ ، — ئادەمنى كىچىك بالا كۆرۈپ ...

قىزلار تاكسى بىلەن بىردەمدىلا گۈلنازنىڭ ئۆيى جايلاشقان بىنانىڭ ئالدىغا كەلدى .

— قايسى ئۆي بولغىيتتى ؟ — دېدى پەردە بىناغا قاراپ .

— ئاپلا ، مېنىڭمۇ ئېسىمدە قالماپتۇ ، — دېدى پەزىلەت جىددىيلىشىپ ، — پەخرىدىنگە تېلېفون قىلىپ سوراپ باقامدۇق يا ؟

— بولدىلا ، تېلېفون قىلىشنىڭ ھاجىتى يوق ، مېنىڭ ئېسىمدە بار ، — دېدى پەخرىئاي ، — قاغىنىڭ مېڭىسىنى يەۋالغانلار ، شۇ ھالىغا مېنى بارما دەيدۇ تېخى .

— ھە ، سەن بەك ئەقىللىق ، — دېدى پەردە كۈلۈپ ، — دېگىنە ، قايسى ئۆي .

— ئۈچىنچى ئىشىك ، ئىككىنچى قەۋەت ، سول تەرەپتىكى ئۆي .

— راستمۇيا ؟ — سوردى پەردە تازا ئىشەنچ قىلالماي ، —

باشقىلارنىڭ ئىشىكىنى چېكىپ يۈرمەيلى يەنە .

— خاتىرجەم بول ، زادى خاتاسى يوق . بايا ئاكام دەپ بەرگەندە ئېسىمدە تۇتۇۋالغان .

— ئۇنداق بولسا چىرىۋېرەيلى ، — دېدى پەزىلەت .

قىزلار ئىككىنچى قەۋەتكە چىقىپ ئىشىكنىڭ ئالدىدا توختىدى .

— ئىشىكنى چېكە ، — دېدى پەردە پەزىلەتكە .

— سەن چېكە ، — دېدى پەزىلەت ، — مەن بىر قىسىملا بولۇپ قېلىۋاتىمەن .

— مەنمۇ شۇ ، — دېدى پەردە ، — ئىچىمگە قورقۇنچ كىرىۋالدى ، خۇددى گۇلنازنىڭ ئانىسى ئىشىكنى ئېچىپلا تىللايدىغاندەك .

— بولمىسا ، ئىشىكنى پەخرىئاي چەكسۇن ، — دېدى پەزىلەت .

— چەكسەم چەكتىم ، — دېدى پەخرىئاي ، — مۇشۇ هالىغا مېنى قېپقال دېيىشىدۇ تېخى .

پەخرىئاي ئىشىكنى يەڭگىل ئۇچ قېتىم چەكتى . ئىشىك ئېچىلمىدى ، ئىشىكنى قاتتىقراق ئۇچ قېتىم چەكتى . هايال ئۆتمەي ئىشىك ئېچىلدى .

ئىشىكنى گۇلنازنىڭ ئانىسى ئەلانۇر خانىم ئاچقاندى . ئۇ يوچۇن ئۇچ قىزنى كۆرۈپ بىرئاز تەئەججۇپلەندى . پەردە بىلەن پەزىلەت هودۇقۇپ كېتىپ ئۆزلىرىنى يوقىتىپلا قويغاندى .

— تىنچلىقمۇ ؟ تىنچ تۇرلىمۇ ؟ — دېدى پەخرىئاي كۆرۈشۇش ئۈچۈن ئەلانۇر خانىمغا مەڭزىنى تەڭلەپ .

— هارماي كېلىشلىمۇ ؟ — دېدى ئەلانۇر خانىم ئۇلار بىلەن كۆرۈشۈشكە مەجبۇر بولۇپ .

ئەلانۇر خانىم ئۇلارنى ئەلچىلىككە كەلگەن مېهمانلارنىڭ داۋامى ئوخشايدۇ دەپ قالغاندى .

«سەككىزدىن ئارتۇق مېهمان باشلاپ كەلمەيمەن دەۋاتاتتى ،

هېلىمۇ ئون بىر مېھمان باشلاپ كەپتۇ . بۇ ئۇچ مېھمان نەدىن پەيدا بولدى ئەمدى . يېمەك ـ ئىچمەكتىنمۇ مەسىلە يوق . ئۆينىڭ تارچىلىقىنى بىلىپ تۇرۇپ ، تازىمۇ بىر قائىدىسىز خەقمۇ نېمە بۇ ... »

— گۈلناز كۆرۈنمەيدۇغۇ ، ھە راست ، ئەلچىلەردىن خىجىل بولۇپ چىقالماپتۇ ـ دە .

پەخرىئاينىڭ بۇ گېپى ئەلانۇر خانىمنىڭ خىيالىنى بۆلۈۋەتتى .

«ھە ، بۇلار گۈلنازنىڭ دوستلىرى ئىكەن ـ دە ، بۇ قىزلار مېھمان ئۈزىتىشىپ بەرگىلى كەلگەنمىدۇ ياكى مېھمان بولغىلى كەلگەنمىدۇ ؟ بۇ چاغ بولغاندا كەلمىسىمۇ بولاتتى ، ھەممە تەييارلىقىم پۈتۈپ بولغاندا ... »

ئەلانۇر خانىم خىيالىنى ئارتۇقچە داۋاملاشتۇرالمىدى . مېھماننى ئىشىك تۈۋىدە ساقلىتىش ئەدەپسىزلىك بولاتتى ، شۇڭا ئۇلارنى ئۆيگە تەكلىپ قىلدى .

— ئۆيگە كىرىڭلار ، قىزلىرىم .

مېھمان مېھماندىن قىزغىنمىدۇ دېگەن گەپ راست ئوخشايدۇ . ناتونۇش ئۇچ قىزنىڭ كىرىپ كەلگىنىنى كۆرگەن ئاياللار ئازراق قىمىرلاپ قويۇپ ئولتۇرىۋەردى . دېمىسىمۇ توققۇز كىشىلىك ساپاغا ئون بىر ئايال قىستىلىپ دېگۈدەك ئولتۇرۇشقانىدى . يوغان تاماق شىرەسىگە تىزىلغان ھەر خىل يەل ـ يېمىش ، تاتلىق ـ تۇرۇملارنىڭ موللۇقىدىن پىيالە قويغۇدەك يەر قالمىغانىدى . قىزلارنىڭ كەينىدىن تاپ باستۇرۇپ كىرگەن ئەلانۇر خانىم ئۇلارنى نەگە باشلىشىنى بىلەلمەي تۇرۇپ قالدى . شۇ ئەسنادا ، قىزلارنىڭ كەلگىنىنى بىلگەن گۈلناز ئاشخانا ئۆيدىن يۈگۈرۈپ چىقتى . بايا گۈلناز ئەلچىلەر بىلەن كۆرۈشكىلى چىقمىغان بولسا كېرەك ، ساپادا ئولتۇرغان ئاياللار گۈلنازغا بويۇنداپ قاراشتى . بىرنەچچىسى قۇلاقنى ـ قۇلاققا يېقىپ كۈسۈرلاشقا ئۇلگۈردى . گۈلناز ئۇلارغا قاراپمۇ قويماي قىزلار بىلەن قۇچاقلىشىپ ، مەڭزىنى يېقىپ كۆرۈشتى ، تىنچلىق ـ ئامانلىق سوراشتى .

«بۇلارنى گۈلنازنىڭ ياتاق ئۆيىگە باشلىسام قانداق بولا . قاملاشمىغان ۋاقىتتا كەلگىننىى بۇ قىزلارنىڭ ، گۈلناز قىچقىرىپ قويدىمىكىنيا . نەچچە كۈندىن بېرى ئەلچىلەرنىڭ كېلىشىگە نارازىلىق بىلدۈرۈپ يۈرەتتى . ئەجەب ، توساتتىن دوستلىرىنى توۋلاپ قاپتا . ئۆزىگە ئەلچى كەلسە دوستلىرىنى توۋلاپ قويىدىغان قائىدىغۇ بارتى ئەسلىدە . ئەھۋالدىن قارىغاندا ، بۇ توي ئىشى قىزىمنىڭ كاللىسىدىن ئۆتكەن ئوخشايدۇ . شۇنداق بولغاي ، ئىلاھىم . نەچچە كۈندىن بېرى خۇيلىنىپ مەن بىلەن تاكاللىشىپلا چىققانتى . بايا مېھمانلار بىلەن كۆرۈشۈپ قوي دېسەم پەقەتلا ئۇنىمىغانتى . دوستلىرىنىڭ ئالدىغا چىقىپ ، ئاۋۇ ئەلچىلەرگە پەرۋاسۇ قىلماي تۇرىدۇغۇ بۇ ئەدەپسىز . ھېچبولمىسا مۇنداقلا سالام بېرىپ قويسا بولاتتى ... »

— جۇرۇئلار ، ماۋۇ ئۆيگە چىرىپ كېتىلى ، — دېدى گۈلناز قىزلارنى ياتاق ئۆيىگە باشلاپ .

— ئەلانۇر ئاچا ، شۇنداقلا كېلىپ قالدۇق ، — دېدى قىزلار قوللىرىدىكى داستىخاننى ئەلانۇر خانىمغا تۇتقۇزۇپ قويۇپ .

— شۇنداقلا كەلسەئلار بولمامدۇ ، قىزىم ، — دېدى ئەلانۇر خانىم داستىخاننى ئېلىپ .

قىزلار گۈلنازنىڭ كەينىدىن ياتاق ئۆيگە كىرىپ كەتتى .

ئەلانۇر خانىم داستىخاننى ئاشخانا ئۆيگە ئەكىرىۋېتىپ ئەلچىلەرنىڭ قېشىغا چىقتى .

— ئالغاچ ئولتۇرۇشسىلا ، يەنە بىر قازىنىم ھازىرلا تەييار بولىدۇ . تاماقنى ئازراقمۇئازرا ئېلىپ چىقاي دېسەم ھەربىرلىرىنى قىينىپ قويماي دېدىم . قېنى باقسىلا ، ئازادە ئولتۇرۇشسىلا ، گۈلناز قىزىمنىڭ دوستلىرى كەپتۇ ، — ئاندىن ئۇ تۆردە ئولتۇرغان ئايالغا ئالاھىدە ئۆزىرخاھلىق ئېيتتى ، — كۆكۈللىرىگە ئالمىسىلا ، خېنىم . قىزىم تۆگىدەك بولغان بىلەن تازا قائىدە بىلمەيدىغان بالا بولۇپ قالدى ، ئەدەپسىزلىكى ئۈچۈن مەن ئەپۇ سورايمەن .

— هېچقىسى يوق ، — دېدى تۆرده ئولتۇرغان ئايال سۈڭارى قاپلىتىۋالغان ئالتۇن چىشلىرىنى چىقىرىپ يالغاندىن هىجىيىپ ، — گۈلناز قىز تېخى كىچىك ئەمەسمۇ ، تويدىن كېيىن ئۆزۈم ئاستا ـ ئاستا قائىده ئۆگىتىۋالىمەن .

ئەلانۇر خانىممۇ زورىغا هىجايدى .

— شۇنداق قىلسىلا ، زادى . باشتىلا بىر تال قىز دەپ ئەتىۋارلاپ ، يامان ئۆگەتمەيدىغان گەپكەن ياكى سىلىدىن تارتىنىپ قالدىمىكىنتاڭ . ئەمىسە مەن قازان بېشىغا چىقاي .

قۇدا بولغۇچى ئايالىنىڭ : «تويدىن كېيىن ئۆزۈم قائىده ئۆگىتىۋالىمەن» دېگەن گېپى ئەلانۇر خانىمنىڭ كۆڭلىگە كەلگەنىدى .

«ئەجەب بىر گەپ قىلدىيا مېنى كۆڭلىگە كېلەر دېمەي ، بۇ ، گۈلناز قىزىمنى ئەدەپسىز ، قائىدىسىز دېگىنى بولماي نېمە . قىزىم رازىلىق بەرمەيۋاتىدۇ ، بىرئاز ساقلايلى دېسەم ، هېچقىسى يوق ، ئاۋۋال نانلىق قىلىۋېتەيلى ، توي تەييارلىقى پۈتۈپ بولغۇچە كاللىسىدىن ئۆتۈپ قالار دەپ كانىدەك چاپلىشىدۇ . قىز بالا دېگەننىڭ ئۇنچىلىك نازى بولمىسا بولامتىكىن . هېچبولمىسا مېنىڭ كۆڭلۈمنى ئايامۇ بولسا ، تارتىنىپ قالغان ئوخشايدۇ ، ئەپۇ سوراپ كەتمىسىلىمۇ بولىدۇ ، دەپ قويسا نىم بولىدۇ . ئىككى ـ ئۈچ كۈندىن بېرى بىچارە قىزىم ئاز يىغلىمىدى . جېنىم ئانا ، مېنى زورلىمىغىن ، رايىمغا باققىن ، بۇ تويىنى هەرگىز قىلمايمەن دەپ يالۋۇرسا پەرۋامۇ قىلماپتىمەن . مانا ئەمدى ئەر چىقماي ئولتۇرۇپ قالغان قىزغا ئەلچىلىككە كەلگەندەك قىلىۋاتىدا ئەجەب ، بۇ ئىشتا سەل ئالدىراڭغۇلۇق قىلىپ قالدىمۇ نېمە ؟ ئۆزىمۇ هال تارتىپلا ئولتۇرىدىغان ئايالكەن . بويۇن ، قۇلاق ، بىلەك ، بارماقلىرىغا ئاتىنىڭ تاقىسىدەك ئېسىۋالغان ئالتۇن جابدۇقلىرىدىن ئايلىناي . خۇددى ماڭا كۆز ـ كۆز قىلغاندەك كەپتۇ . تازىمۇ بىر سۆلەتۋاز ئايالمۇ نېمە بۇ . خۇيى ئاشۇنداقلا بولىدىغان بولسا ، گۈلناز قىزىمنىڭ تويدىن كېيىن كۆرىدىغان كۈنى بار ئوخشايدۇ . ئاۋۇ

باشلاپ كەلگەن ئايـاللارمۇ بىر ـ بىرىدىن كوت ـ كوت ، غەيۋەتچى ئاياللاردەك قىلىدۇ . ئادەم قېشىغا كەلسە بۇتتەك ئولتۇرغان ، شۇنداقلا نېرى بولسا توختماي كۆسۈرلاشقان ... »

ئەلانۇر خانىم خىيالىنى يىغىشتۇرۇپ ئۈچ پىيالىگە چاي قۇيدى ـ دە ، پەتنۇسقا سېلىپ گۈلنازنىڭ ياتاق ئۆيىگە كىردى .

— سەت بولدى ، قىزلىرىم . ئۆيدە مېھمان بولۇپ قالغاچقا ، سىلەرنى مېھمانخانىغا باشلىيالمىدىم . قېنى چايغا بېقىشسىلا . گۈلناز ، دوستلىرىڭغا داستىخان سالماي ئولتۇرۇپسەنغۇ ؟

— مانا ھازىر .

گۈلناز ئاشخانا ئۆيگە قاراپ ماڭدى .

— ھېچقىسى يوق ، — دېدى پەردە قولىغا چاينى ئېلىپ تۇرۇپ ، — بىنا ئۆي دېگەن مۇشۇنداق تارچىلىق بولىدىكەن . بىزنىڭ ئۆيىمۇ شۇ . ئىككى مېھمان ئارتۇق كەلسە ، ئۆي تەڭلىكى ئۆتۈلۈپ ، قىينىلىپ كېتىمىز . بىزمۇ بىمەھەل كېلىپ سىلىنى تەڭلىك قىلىپ قويدۇق .

— ئۇنداق دېمىسىلە ، قىزىم . ئۆيىمىز تار بولغان بىلەن كۆڭلىمىز كەڭرى ، — دېدى ئەلانۇر خانىم ، — سىلەر كۆڭلۈڭلەرگە ئالمىساڭلارلا بولدى .

— ئۇنداق بولامدىغان ، — دېدى پەزىلەت ، — ھەممىدىن كۆڭۈل مۇھىم . مېھمانلارغا قارىشىپ ببرەيلىمۇ ؟

— رەھمەت ، ھەممە تەييارلىقىم پۈتكەن . داستىخانغا بىر ـ بىرلەپ ئاچقىسامىلا بولىدۇ . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، قوشنام يارەملىشىپ بېرىۋاتىدۇ . ئەمىسە مەن قازان بېشىغا چىقىپ كەتتىم .

ئەلانۇر خانىم چىقىپ كېتىشى ھامان قىزلار پىخىلداپ كۈلۈشۈپ كەتتى . پەردە پەزىلەتنىڭ پېشانىسىنى نوقۇدى .

— دېگەن گېپىنى ، سەن بۇ ئۆيگە ئەلچىلەرنى ئۈزىتىشىپ بەرگىلى كەلگەن ئوخشىمامسەن ؟

— ئىشكىنى قىلە ، — دېدى پەزىلەت كۈلۈپ ، — مۇنداقلا دەپ قويدۇم .

— ماقۇل دېگەن بولسا قانداق قىلاتتىڭ؟
— ھەرگىز ماقۇل دېمەيتتى.
— قانداق قىلىمىز. بىز گېپىمىزنى قاچان دەيمىز؟ — سورىدى پەخرىئاي.
— گۈلناز كىرسۇن، مەسلىھەتلىشەيلى، — دېدى پەزىلەت، — پەمىمچە، بۇ مېھماندارچىلىق يەنە ئىككى - ئۈچ سائەتتە تارقايدىغان ئوخشايدۇ. ئۇنىڭغىچە بىزگىمۇ پۇرسەت چىقىدۇ. شۇ تاپتا گۈلنازنىڭ ئانىسى بىر قولىنى ئون قىلالمايۋاتقاندا، بىزنىڭ گېپىمىز قۇلىقىغا ياقماسلىقى مۇمكىن.
— باھانىدە بىزمۇ قورساق باققاچ تۇرىدىكەنمىز - دە.
— شۇنداق قىلىمىز، ئەلۋەتتە. بىر ھېسابتا بىزمۇ يېرىم ئەلچى، ئالدىڭغا كەلگەننى خاتىرجەم يەۋەر.
گۈلناز يەل - يېمىش، تاتلىق - تۇرۇملار تىزىلغان پەتنۇسنى كۆتۈرۈپ كىردى.
— كۆڭلۈڭلىگە ئالمايسىلە ئەمىسە. كارىۋاتنىڭ ئۈستىگىلا داستىخان سالىدىغان بولدۇم، — دېدى گۈلناز پەتنۇسنى بىر چەتكە قويۇپ، كارىۋاتقا داستىخان سېلىپ.
— تۇزۇت قىلماڭ، — دېدى پەرىدە، — بىز ئۆز ئادەم. ئانىڭىز سىز دېگەندەك ئۇنچە قاپىقى يامان ئايالدەكمۇ قىلمايدۇ.
— سىلەرگە قاپاق تۇرسە بولماس.
— مەن ئاۋۇ ئايالىلارنىڭ ئارىسىدىكى بىرەيلەننى تونۇيمەن، — دېدى پەخرىئاي، سىرتنى ئىشارە قىلىپ.
— قايسىسىنى؟ — سورىدى گۈلناز.
— مېغىز رەڭ كوپتا كىيىۋالغان، بۇدۇر چاچ ئايالنى.
— قانداق تونۇيسىز؟
— بىر دوستۇمنىڭ ئانىسى بولىدۇ، — پەخرىئاي سەل ئويلىنىۋېلىپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى، — سىلەر قوشۇلساڭلار، مەن ئاشۇ ئايال بىلەن ئىككى ئېغىز مۇڭدىشىپ قويايمىكىن دەيمەن.

— ئۇ ئايالغا نېمە دەيسەن؟ — سورىدى پەرىدە.
— گۈلنازنىڭ ئاكامنىڭ يۈرگەن قىزى ئىكەنلىكىنى، بىزنىڭمۇ ئەلچىلىككە كەلگەنلىكىمىزنى، گۈلنازنىڭ ئاكامغا مەيلى بارلىقىنى دەپ قويايمىكىن دەيمەن.
— شۇنداق قىلسىڭىزغۇ بەك ياخشى بولاتتى، — دېدى گۈلناز، — ئۇلار بۇ ئىشتىن بۇرۇنراق خەۋەر تاپسا، ئىشىمىز تېخىمۇ ئەپلىشەتتى.
— بىرەر كۆڭۈلسىزلىك چىقىپ قالماس ـ ھە، — دېدى پەرىدە ئەندىشە قىلىپ.
— نېمە كۆڭۈلسىزلىك چىقاتتى، — دېدى پەزىلەت، — يامىنى كەلسە، ئېلىپ كەلگەن داستىخىنىنى قويماي يامانلاپ كېتىدۇ شۇ.
— شۇنداق قىلسا تېخىمۇ ياخشى بولىتى، — دېدى گۈلناز، — بىزمۇ داستىخان قايتۇرىمىز دەپ ئاۋارە بولۇپ يۈرمەيتتۇق.
— ئەمىسە سىناپ باق، — دېدى پەرىدە پەخرىئايغا قاراپ، — لېكىن گەپ ـ سۆزگە دىققەت قىلارسەن.
— بىلدىم، — دېدى پەخرىئاي.
پەخرىئاي مېھمانخانا ئۆيگە چىقىپ ھېلىقى ئايال بىلەن قىزغىن سالاملاشتى.
— تىنچلىقمۇ، شەرۋانەم ئاچا؟
— ۋۇي، بۇ پەخرىئاي قىزىمغۇ؟ — دېدى شەرۋانەم ئىسسىلىك ئايال دەس ئورنىدىن تۇرۇپ، — بايام ئانچە دىققەت قىلماپتىمەن، ئارقىڭىزدىن قاراپ ئەجەب پەخرىئايغا ئوخشايدىغان قىزكەن دەپ ئويلىغانتىم. نەگە ماڭدىڭىز قىزىم، بىردەم ئولتۇرمامسىز؟
— ئۆينىڭ ئىچى بەك ئىسسىپ كەتتى، ئازراق شامالداي دېگەن، قانداق، بىللە شامالداپ كىرەمدۇق؟
— جۇرۇڭ، شۇنداق قىلايلى.

ئۇلار بىللە سىرتقا چىقىشتى .

— ئۇنى ئېلىۋالغىنىمىز ياخشى بوپتىكەن ، — دېدى پەزىلەت ئىشكىنىڭ يوچۇقىدىن ھەممىنى كۆرگەندىن كېيىن ، — تازا ئەسقاتىدىغان بولدى ـ دە .

— خۇدايىم بۇيرۇسا ، ئىشىمىز ئوڭغا تارتىدىغان بولدى ، — دېدى پەرىدە گۈلنازغا قاراپ ، — سىز بىر ئامال قىلىپ ئانىڭىزنى قېشىمىزغا كىرگۈزۈۋەتسىڭىز بوپتىكەن .

گۈلناز ئاشخانا ئۆيگە چىقىپ كەتتى .

ئارىدىن بەش ـ ئون مىنۇت ئۆتكەندە ، ئەلانۇر خانىم قىزلارنىڭ قېشىغا تاماق كۆتۈرۈپ كىردى .

— سىلەرگە قارىيالمىدىم ، — دېدى ئۇ ئاشنى داستىخانغا قويۇۋېتىپ ، — ۋۇي ، يەنە بىر قىزىم يوق تۇرىدۇغۇ ؟

— شامالداپ كىرەي دەپ چىقىپ كەتتى .

— ئىسسىقتا بۇ قەپەستەك ئۆيدە مېھمان كۈتمەكمۇ تەسكەن ، — دېدى ئەلانۇر خانىم .

— ئۆيلەر كەڭرىكەن ، ئاچا ، — دېدى پەرىدە ، — بىزنىڭ ئۆيدىن خېلىلا چوڭكەن . بىنا ئۆينىڭ شارائىتى شۇ ، ھەرگىز خىجىل بولمىسىلا .

— رەھمەت ، قىزىم ، بىنادا ئولتۇرغان ئادەمنىڭ كۆڭلىنى بىنادا ئولتۇرغان ئادەم چۈشىنىدىغان ئوخشايدۇ ، — دېدى ئەلانۇر خانىم ئۆزىچە ھال دادلاپ ، — ئاۋۇ قۇدا بولمىسا دەپ كەلگەن خېنىمنىڭ قانچىلىك ئايۇان ساريىي بارىكىنتاڭ . ئادەمنىڭ كۆڭلىگە كېلە دېمەي ، كۆزۈمچىلا كۆڭلىكىنىڭ ئېتىكى بىلەن ئۆزىنى يەلپۈپ ئولتۇرىدۇ . باشلاپ كەلگەن مېھمانلىرىمۇ تازىمۇ بىر كوت ـ كوت خوتۇنلاركەن . ھە دېسە ، ۋاي بۇ ئۆي بەك تاركەن ، ئىسسىپ كەتتۇق . بۇنداق تار ئۆيدە سىقىلماي قانداقمۇ تۇرىدىغانلا ، دەپ يۇرىدۇ . ساھىبخانىغىمۇ ئاشۇنداق گەپ قىلغان بارمۇ دېسىلە . ئەسلىدە بىزنىڭمۇ زېمىن ئۆيىمىز بار ئىدى . بىنا ئۆي پاكىز بولىدىكەن ، يېغىنچاقكەن ، قىشتا پار بارىكەن ، گاز

تۇرۇبىلىقكەن دەپ بۇ ئۆيگە چىقىۋاپتىكەنمىز ، ئەجەب خىجىل قىلدى ئادەمنى .

— كۆڭۈللىرىگە ئالمىسىلا ئاچا ، — دېدى پەزىلەت ، — بۇنداق قىستاڭچىلىقمۇ داۋاملىق بولمايدۇ .

— شۇنى بىر دېسىلە ، قىزىم ، ئەجەب كۆڭۈل ئاياشنى بىلمەيدىغان خوتۇنلاركەنە ئۇ .

— بىردەم ئولتۇرۇڭالسىلا ، ھېرىپ كەتكەنلا ھەقىچان ، — دېدى پەرىدە بىر يانغا سۈرۈلۈپ ، — بۇنداق غول مېھمانىنى ئۇزاتماق تەس . ھەممە ئىشقا ئۆزلىرى يۈگۈرمىسىلە تېخى تۇرغان .

— ئەجەب كۆڭلۈمدىكىدەك گەپ قىلدىڭىز ، قىزىم ، — بىلىمنى ئازراق رۇسلىڭالسام رۇسلىڭالاي . پۈتۈمنىڭ ئالقىنىنى يۈزۈمگە ياققۇدەك بولۇپ كەتتىم . ئىلگىرى سىلەرنى كۆرمەپتىكەنمەن . ئادەتتە گۈلنازنىڭ دوستلىرى ئۆيگە كىلىپ تۇراتتى .

پەرىدە پەزىلەتكە قارىدى . پەزىلەت ئۆزۈڭ بىر گەپ قىل دەپ كۆزىنى چىمىلداتتى .

— سىلىگە راست گەپنى قىلسام ، — دېدى پەرىدە بىرئاز ئويلىنىۋېتىپ ، — بىزگە گۈلناز بىلەن تونۇشقىلى ئۇزۇن بولمىدى ، لېكىن ھازىر دوستتىنمۇ چارە بولۇپ قالدۇق . مۇنداقچە ئېيتقاندا ، ئاچا ـ سىڭىل بولۇپ قالدۇق دېسەكمۇ بولىدۇ .

ئەلانۇر خانىم ئەجەبلەنگەن ھالدا بىردە پەرىدەگە ، بىردە پەزىلەتكە قارىدى .

— گېپىڭىزنى چۈشەنمىدىم ، قىزىم .

— گەپ يوشۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوق ، — دېدى پەزىلەت غەيرەتكە كىلىپ ، — بۇ مېنىڭ ئاچام بولىدۇ ، ئىسمى پەرىدە . مېنىڭ ئىسمىم پەزىلەت . بايا سىرتقا چىقىپ كەتكىنى سىڭلىمىز ، ئىسمى پەخرىئاي . بىز بۇگۈن گۈلنازغا ئەلچى كىلىدىغانلىقىدىن تۇيۇقسىز خەۋەر تاپقانلىقىمىز ئۈچۈن ئالدىراپ ـ تېنەپ كىلىشىمىز . مۇنداقچە ئېيتقاندا ، بىزمۇ شۇ تاپتا ئەلچى . ئىنىمىز

ئۇچۇن گۇلنازغا ئەلچى بولۇپ كەلدۇق .

ئەلانۇر خانىم تاڭ قېتىپ قالدى . پەردە ئۇنىڭغا گەپ قىلىشقا پۇرسەت بەرمەي سىڭلىسىنىڭ گېپىنى تولۇقلىدى .

— دادام بىلەن ئانام سايادەت قىلغاچ ئارام ئېلىپ كېلەيلى دەپ ئۆتكەن ھەپتە ئۇرۇمچىگە كەتكەنىدى . بۇ خەۋەرنى تۇنۇگۈن ئىنىمىزدىن تۇيۇقسىز ئاڭلاپ قالغانلىقىمىز ئۈچۈن ئۆزىمىز كېلىۋەردۇق . دادام بىلەن ئانام قايتىپ كەلسە ، رەسمىي يوسۇندا ئەلچى بولۇپ كېلىدۇ .

— ئىنىمىز پەخىرلىنىپ بىلەن گۇلناز بىر ـ بىرىنى بەك ياخشى كۆرۈشىدۇ . گۇلناز خىجىل بولۇپ بۇ گەپنى سىلىگە دېيەلمەيتۇ . ھە راست ، ئۇلار ئالىي مەكتەپتىكى ساۋاقداشلار ، بىر ـ بىرىنى ئوبدان چۈشىنىشىدۇ .

— ئاتا ـ ئانىمىزنىڭ ئورنىدا بۇ بىزنىڭ سۆز سالغىنىمىز بولۇپ قالسۇن ، گۇلنازنى بىزگە رەسمىي سىڭىل قىلىپ بەرسىلە ، ئاچا . ئۆتۈنۈپ قالايلى .

— ۋاي قىزىم ، چاقچاق قىلىۋاتمايدىغانسىلەر ، — دېدى ئەلانۇر خانىم گاڭگىرىغان ھالدا ، — ئادەمنىڭ قايمۇقتۇرۇپلا قويدۇڭلىغۇ ؟

باياتىن بېرى ئىشىك تۈۋىدە گەپ تىڭشاپ تۇرغان گۇلنازمۇ ئۆزىگە كىرىپ ئانىسىغا يېلىنىدى .

— راست ئانا ، بۇلارغا مەن خەۋەر قىلغان . مېنىڭ رايىمغا باققىن .

— ماڭ ـ ماڭ ، ئاشخانىغا چىق ، ئەدەپسىز ، — دېدى ئەلانۇر خانىم قاپىقىنى تۇرۇپ .

گۇلناز ئاستا چىقىپ كەتتى .

— سىلىدىن ئۆتۈنەيلى ، ئاچا . گۇلنازنىڭ رايىغا باقسىلا .

ئەلانۇر خانىم دەماللىققا گەپ قىلالماي تۇرۇپ قالدى . شۇ تاپتا بۇ تاسادىپىيلىقتىن بېشى قېيىپ قالغانىدى . دېمەك ، كۆڭلى داۋالغۇۋاتاتتى .

— پۇتتى ، پۇتتى ، ئىش پۇتتى .
پەخرىئاي شۇنداق دېگىنىچە ئۆيگە ئۇسۇپلا كىردى ـ دە ، ئەلانۇر خانىمنى كۆرۈپ تىلىنى چىقىرىپ قويدى .
— ياخشى كۆڭلۈڭلەرگە رەھمەت ، قىزلىرىم ، — دېدى ئەلانۇر خانىم چىرايىغا زورىغا كۈلكە يۈگۈرتۈپ ، — سىلەر راستىنلا كېچىكىپ قاپسىلەر . مەن ئاۋۇ مېھمانلارغا ئۇچۇر بېرىپ بولغان . ئىش بۇ دەرىجىگە يەتكەندە يېنىۋالغىلى بولمايدۇ . ئادەمنىڭ قىلغان گېپىنىڭ تۈتامى بولۇشى كېرەك .
پەخرىئاي گەپ قىلىشقا تەمشىلۈبدى ، ئۇنى پەردە شەرەتلەپ توختىتىۋالدى .
— ھېلىمۇ ئۇلگۈرىلا ، ئاچا ، — دېدى پەردە ، — بىز گۈلناز بىلەن قوشۇلۇپ تۈت ئاچا ـ سىڭىل بولۇپ ياشىساق ، دەيمىز . ھەرھالدا بەكرەك ئويلىنىپ باقالا ، ئالدىراپ قارار چىقىرىۋەتمىسىلە . نىكاھ ئىشى دېگەن ئۆمۈر سودىسى دەپتىكەن . ئىنىمىز ھەرگىز سىلىنى نائۈمىد قويمايدۇ ، چوقۇم ياخشى كۆيئوغۇل بولالايدۇ .
— ئانا ، مېھمانلار سېنى توۋلاۋاتىدۇ ، — دېدى گۈلناز ئۆيگە كىرىپ .
ئەلانۇر خانىم گەپ قىلماي چىقىپ كەتتى .
— ئىشلار شۇنداق جايىدا ئەپلەشتى ، — دېدى پەخرىئاي مەغرۇرلۇق بىلەن سۆزلەپ ، — شەرۋانەم ئاچامغا ھەممە گەپنى دېدىم . ئۇ بىزگە ياردەم قىلىدىغانغا ۋەدە بېرىپ يېنىپ چىقتى . مەن بىردەم سىرتتا تۇرۇپ ئۆيگە چىسەم ، ھېلىقى تۆرده ئولتۇرغان ئايالنىڭ قاپىقى چۈشۈپ كېتىپتۇ . ئەھۋالدىن قارىغاندا ، شەرۋانەم ئاچام بۇ ئىشنى جايىدا بۇزغان ئوخشايدۇ .
— بىردەم جىم تۇرە ، — دېدى پەزىلەت سىڭلىسىنى جىمىلەپ ۋە سىرتقا قۇلاق سالدى .
مېھمانلار بىرئاز ئوپۇر ـ توپۇر بولدى . ئۇلار ئورنىدىن تۇرغاندەك قىلاتتى . قىزلار ئىشىكنىڭ يوچۇقىدىن مېھمانخانىدا

بولۇنغان گەپنى ئېنىق ئاڭلاپ تۇردى .

— ئۇنداق ئالدىراشمىسلا ، يەنە تېخى ھەرقايسىلارغا تەييارلىغان تۆت قازىنىم بار .

بۇ ئەلانۇر خانىمنىڭ ئاۋازى ئىدى .

— رەھمەت ، ھېلىمۇ جىق كايىپلا ، بىز يېنىۋالايلى .

بۇ تۆردە ئولتۇرغان قۇدا ئايالنىڭ ئاۋازى ئىدى .

نېمە ئۈچۈندۇر ئەلانۇر خانىم مېھمانلارنى ئانچە زورلاپ كەتمىدى .

— خوش ئەمىسە ، لايىقلىرىدا مېھمان قىلالمىغان بولسام رەنجىمىگەيلا .

بىرنەچچە دەقىقىدىن كېيىن ئىشىكنىڭ يېپىلغان ئاۋازى ئاڭلاندى . مېھمانخانا تىمتاسلىققا چۆمدى . ئەلانۇر خانىمنىڭ كىمگىدۇر غۇدۇرىغىنى ئاڭلاندى .

— قانداق قائىدىسىز خەق بۇ . ئۆزىچە قوڭنى چىمدىۋالغاندەك ياماناپ كېتىپ بارىدۇيا ياكى مۇنداق سەۋەنلىك ئۆتتى دېمەي ، ياكى كېتىشىنىڭ سەۋەبىنى دېمەي ، ئەجەب ئىككى بىسلىق گەپ قىلىشقا ئۇستا خوتۇنكەن . «بىز يېنىۋالايلى» دەپ كېتىشلىرىنى ، خۇددى بىركىم چاپلىشىۋالغاندەك . ئەكەلگەن داستىخىنىنى تارتىۋالىدىغاندەك پوكىنىغا تېڭىپ مېڭىشتى . توۋا ، نەچچە كۈن پالاقلاپ ئاۋارە بولۇپ كېتىپتىمەن تېخى .

قىزلار بىر ـ بىرىگە قاراپ كۆز يۇمۇشلاشتى .

— ئەجەب بەلەن بولدى ، — دېدى گۈلناز خىرىلداپ كۈلگىنىچە ، — شۇغىنىسى ، سىلەر كەتكەندىن كېيىن ئانامدىن تويغۇچە تىل ئىشتىدىغان بولدۇم .

— بىزنىمۇ تىللاپ كەتمەس ـ ھە ، — دېدى پەخرىئاي .

— خاتىرجەم بولۇڭ ، ئانام مېھمانىنى ھەرگىز تىللىمايدۇ .

شۇ ئەسنادا ئىشىك تۆۋىدە ئەلانۇر خانىم پەيدا بولدى . ئۇنىڭ چىرايى بۇ ئىشنى ھار ئالغاندەك ئۆمسە ئىدى . قىزلار خۇددى گۇناھكارلاردەك دەس ئورنىدىن تۇردى .

— بۇ ھەقىچان تۆتىكلارنىڭ ئويۇنىغۇ دەيمەن ، — دېدى ئۇ قىزلارغا تەكشى قاراپ ، — مېھمان ئىكەنلىكىڭلارنى ، ياخشى كۆڭلۈڭلارنى دېمىسەم قانتتىق گەپ قىلمۇيتەتتىم شۇ تاپتا . بوپتۇ ئەمدى ، بولىدىغان ئىش بولدى ، ئاخىرقى ھېسابتا مەن ئوسال بولدۇم .

— بىزنى كەچۈرسىلە ، ئاچا ، — دېدى ئۇچ قىز تەڭلا .

— خاپا بولمىغىنا ، ئانا ، — دېدى گۈلناز .

— بۇنىڭدىن كېيىن بۇنداق ھەددىدىن ئاشقان چاقچاقنى ھەرگىز قىلماڭلار ، — دېدى ئەلانۇر خانىم ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ھالدا ، — مەنمۇ ئۇنچە گەپ چۈشەنمەيدىغان تومپاي خوتۇن ئەمەس . مەنمۇ قىزىمنىڭ بەختىنى كۆزلەيمەن . سىلەر قايتىپ قېلىڭلار . مەن بىردەم ئارام ئېلىۋالاي .

— بىزنى كەچۈرسىلە ، ئاچا ، — دېدى پەزىلەت يېلىنغان ھالدا ، — كۆڭۈللىرىنى ئاغرىتىپ قويدۇق . بىز قايتىپ تۇرايلى . باشقا كۈنى باشلىرىنى ئاغرىتقىلى يەنە كېلىمىز .

— گۈلناز ، مېھمانلارنى ئۇزىتىپ قوي ، — دېدى ئەلانۇر خانىم .

قىزلار ئەلانۇر خانىمغا يەنە بىر قېتىم كۆڭۈل قويۇپ سىرتقا مېڭىشتى .

— خوش ، گۈلناز ، — دېدى پەرىدە ئىشىك تۆۋىدە خوشلىشىۋېتىپ ، — ئانىڭىز بىلەن ھەرگىز تاكاللاشماڭ ، جىملا تۇرۇۋېلىڭ . ئەتىگىچە ئاچچىقى يېنىپ قالا .

— خوش ، سىلەرمۇ رەنجىمەي قايتاسىلەر .

— ھەرھالدا ئىشىمىز مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى ، — دېدى گۈلناز پەلەمپەيدىن چۈشۈۋېتىپ .

— لېكىن ، گۈلنازنىڭ ئانىسى بىزگە ئېنىق جاۋاب بەرمىدى ، — دېدى پەخرىئاي تازا قانائەت قىلماي .

— نەدە ئۇنداق ئاسان ئىش بارىكەن ، — دېدى پەرىدە ، — ئانام كەلگەن بولسىمۇ بۇگۈن جاۋاب ئالالمايتتى . ئىشقىلىپ ،

مەقسەتكە يەتتۇق .
— ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ياخشى ئايالكەن .
— ھەرھالدا يۇزىمىزنى قىلدى .

28

— بالىلارنىڭ ھېچقايسىسى كۆرۈنمەيدۇغۇ ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى زۆھرە خانىم ئالدىغا ئەكەلگەن بىر تەخسە ئاشنى قويۇغا ئېلىپ تۇرۇپ ، — بۈگۈن شەنبە تۇرسا ، ھەممىسى تەڭ ئىشلەيدىغان بولۇپ قالمىغاندۇ ؟
— تاڭەي ، مەنمۇ بىلمىدىم . ھېچقايسىسى ئىشلەيدىغانلىقىڭ گېپىنى قىلمىغان . سىرتقا چىقىپ كەتكىنىنى بىلمەيلا قاپتىمەنغۇ ئۇلارنىڭ . تېخى ھايىلا پەخىرىدىن ياتاق ئۆيىدە مۇزىكا تىڭشاپ ياتقاندەك قىلغان . بىردەمدە ئۇمۇ غايىب بوپتۇ . تاماق ئېتىۋاتقىنىمنى كۆرگەن بولمىسا . ئەجەب بەكباش بولۇپ كەتتىغۇ بۇلار ، سىلى ئىككى ئېغىز گەپ قىلىپ قويايمۇ دېمەيلا .
— بالىلار چوڭ بولۇپ قالدى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — گەپ قىلىۋەرسەك قاشىرىپ قالىدۇ . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، بۇ ياشتىكى بالىلارنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق ئىشلىرى بولىدۇ . ئەسلىدە پەردە بىلەن پەزىلەتنىڭ تۇيىنى بالدۇرراق قىلىۋەتكەن بولساق ، بۇ چاغقا پەخىرىدىنىنىڭ تۇينىغا قويقان بولاتتۇق . قىز بالا ئۆيدە تۇرىۋەرسە ، بىزگىمۇ ياخشى ئەمەس .
— مەنمۇ ئالدىراۋاتىمەن ، — دېدى زۆھرە خانىم ئېرىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇرۇپ ، — پەردە خېلى ياۋاش ، گەپ ئۇقىدىغان بالا بولدىمكىن دېسەم ، ئۇمۇ بولۇۋاپتۇ . پەقەتلا گەپ چۈشلىمەيۋاتىدۇ . قايسى كۈنى شاراپەت جىيەن ئوغلىنىڭ گېپىنى قىلغانتى . مەنمۇ ئۇ بالىنى ئېرىدىن كۆردۈم . چىرايى پاكىز ، قاملاشقان يىگىتكەن . شەھەرلىك ھۆكۈمەتتە ئىشلەيدىكەن . تېخى ئاسپىرانتلىققىمۇ ئوقۇپتىكەن . خېلى ئىستىقبالى بارىكەن دەپ

ئويلاپ ، شاراپەت بىلەن مەسلىھەتلىشىپ پەردە بىلەن كۆرۈشتۇرسەم ، يەنىلا ئۆزىنىڭ ئېشىكىنى يورغىلىتىپ ، ئۇ بالىغا ھېلىقى سەھرالىق مۇئەللىمنىڭ گېپىنى قىلىپ يۈرۈپتۇ . بۇ ئىشمۇ شۇنىڭ بىلەن بۇزۇلدى بولغاي . كۆڭلۈمدە ، ئىش كۆتكەن يېرىمدىن چىقسا دەرھال تەييارلىق قىلىپ بىر ـ ئىككى ھەپتە ئىچىدە تويىنى قىلۈېتەرمىز دەپ ئويلىغان . ئاشىنىڭ سۆيىدىن ئېلىپ چىقىپ بېرەيمۇ ؟

— ئېلىپ چىقمىسىلمۇ بولا ، پەقەت بولمىسا پەردىنىڭ رايىغا بارلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئويلانغان ھالدا ، — خالىمىغان تويىنى زورلاپ قىلىپ بەرگىنىمىز بىلەن ئۆيىنى يەنە شۇلار تۈتىدۇ . ناۋادا كېلىشەلمىسە ، كۆڭۈل ئاغرىقىنى بىز تارتىمىز ، ئاجرىشىپ كەتسە ياپياش تۇرۇپ نىكاھ زېدىسى بولىدۇ .

— مەنمۇ بالىلارنىڭ غېمىنى يەپ شۇنداق قىلغان . بۇ بەڭباشلا كۆڭلۈمنى چۈشەنمىدى .

— سىلىنىڭ كۆڭۈللىرىنى مەن چۈشىنىمەن ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئايالىغا كۆيۈنۈش نەزىرى بىلەن قاراپ ، — سىلىمۇ بالىلارنى چوڭ قىلىش ئۈچۈن ئاز جاپا تارتمىدىلا ، شۇڭلاشقىمۇ ھەممىسى ئالىي مەكتەپتە ئوقۇدى ، خىزمەت ئورنىمۇ يامان ئەمەس . مېنىڭچە ، ئەمدى ئۇلارنىڭ نىكاھ ئىشلىرىغا ئارتۇقچە باش قاتۇرۇپ يۈرمەيلى . ئۇلارنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق ئويلىغىنى ، ئارزۇسى بار ، تاللىشىغا ھۆرمەت قىلايلى .

زۆھرە خانىم قايىل بولمىغان ھالدا چىرايىنى پۈرۈشتۇردى .

— قاراپ تۇرۇپ بىر سەھرالىق بىلەن ساتىراشنى كۆيئوغۇل قىلارمىزمۇ دەيمىنا . بىزمۇ بەك كاتتا ئادەملەردىن بولمىساقمۇ ، ئۆزىمىزگە تۇشلۇق يۈز ـ ئابرۇيىمىز بار . كىم دېسە ، قادىر ئەپەندى ، زۆھرە خانىم دەيدۇ . دوست ـ دۇشمەننىڭ ئالدىدا سەت ئەمەسمۇ ؟

قادىر ئەپەندى سەۋرچان ئادەم ئىدى . ئەزەلدىن ئايالىنىڭ پىكرىگە ھۆرمەت قىلاتتى ھەم يول قويۇاتتى . بۇگۈن نېمە ئۈچۈندۇر

يول قويغۇسى كەلمىدى ، ئەستايىدىللىق بىلەن زاكونلاشتى .
— سەھرالىق بولسىمۇ ئوقۇتقۇچىكەنغۇ ؟ ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئالىي مەكتەپتە ئوقۇپتىكەن . مەنمۇ سەھرالىققۇ ؟ ئاتا ـ ئانىسى دېھقان بولسا نېمە بوپتۇ . ئوغلىنى ئالىي مەكتەپتە ئوقۇتقىنىغا قارىغاندا ، ئادەتتىكى دېھقانلاردىن ئەمەستەك قىلىدۇ .
— ئىشقىلىپ ، مەن ئۇلارنىڭ ئائىلە شارائىتىنى كۆرمەي تۇرۇپ بۇ تويغا رازىلىق بەرمەيمەن . ياشلار دېگەن كۆڭۈلنىڭ كەينىگە كىرىشنى بىلىدۇ ، كېيىنلىكىنى ئويلىمايدۇ . كېيىنچە دەرد تارتىپ قالسا ، جاپادا قالسا ، ئۆزى بىلەنلا تۇگىمەيدۇ .
— ئۇنداق بولسا ، ئاۋۋال كۆرۈپ باقايلى ئەمىسە ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئايالىنىڭ يۇمشىغىنىنى كۆرۈپ بىر قەدەم ئىلگىرىلەپ ، — پەرىدەگە دەيلى . خەۋەر بەرسۇن ، يىگىتنىڭ ئاتا ـ ئانىسى رەسمىي سۆز سالغىلى كىرسۇن . ھېچنېمىنى كۆرمەي تۇرۇپ ئۆزىمىزنىمۇ ، بالىلارنىمۇ قىينىمايلى . قانداق دېدىم ؟
زۆھرە خانىم گەپ قىلماي پۇشۇلداپ ئولتۇرۇۋالدى . ھەئە ، شۇ تاپتا ئۇنىڭ پەقەتلا قايىللىقى يوق ئىدى . ئىرىنىڭ تەكلىپىنى رەت قىلغۇدەك ، كۆرسەتكۈدەك تۇزۇك سەۋەبمۇ يوق ئىدى . قادىر ئەپەندى ئايالىدىن جاۋاب كۈتۈپ بىر دەم ئولتۇرغاندىن كېيىن يەنە ئېغىز ئاچتى .
— بىز ھەرقانچە تىركەشكىنىمىز بىلەن بالىلار ياقتۇرمىسا قۇرۇق ئاۋارە بولغىنىمىز قالىدۇ . شۇ تاپتا بىز نېمە ئويدا ، بالىلار نېمە كويدا . ئۆزى ياخشى كۆرگەن يىگىت بىلەن چىرايلىق ئۆي تۈتۈپ قالسا ، تۇرمۇشىنى ئاستا ـ ئاستا ياخشىلۇالمامدۇ ؟ ئويلاپ باقسىلا ، ئىككىمىز توي قىلغاندىمۇ بىر پارچە كىگىز ، بىر يۇرۇش يوتقان ـ كۆرپە ، قازان ـ قومۇچمىزدىن باشقا نېمە بار ئىدى . كاتەكتەك بىر ئېغىز ئۆينى تۈتۈپ ئولتۇرغانىدۇق . شۇ چاغدىمۇ سىلى مېنى سەھرالىققەن ، نامراتكەن ، ھېچنېمىسى يوقكەن دېمەي تەگكەنىدىلە . خۇدايىم بېرىپ مۇشۇنچىلىك كۈنگە ئۇلاشتۇق . بۇ

جەريانىدا ھەر خىل سىياسىي ھەرىكەتلەرنى بېشىمىزدىن ئۆتكۈزۈپ ئاز جاپا تارتمىدۇق . پەقەت بىر - بىرىمىزگە بولغان چەكسىز مۇھەببىتىمىز ، ھۆرمەت - ئىشەنچىمىز بىزنى ئايرىۋەتمىدى . بۇلارنىڭ ھەممىسى مۇھەببەتنىڭ سېھرىي كۈچى . بالىلارنىڭ تەلپۈنۈۋاتقىنىمۇ بىزنىڭ ياشلىقىمىزغا ئوخشاش پاك ، سەمىمىي مۇھەببەت .

زۆھرە خانىم خىجىل بولدى . كۆز ئالدىدىن ياشلىق دەۋرىدىكى ئاشۇ قارا كۈنلەر ، يوقسۇزلۇق ، سىياسىي كۈرەشلەر بىر - بىرلەپ ئۆتتى . ھەئە ، ئۇلار مۇھەببەتلىشىپ توي قىلغانىدى . دەسلەپتە ئاتا - ئانىسى ئۇنى بۇ سەھرالىق يېگىت بىلەن توي قىلىشتىن توسقانىدى ، لېكىن ئۇ ئاخىر ئاتا - ئانىسىنى قايىل قىلدى . تويدىن كېيىن تۇرمۇشى بەك بايلىقات بولمىغان بولسىمۇ ، قادىر ئەپەندىنىڭ ھۆرمەتلىشىگە ، مۇھەببەت بىلەن سۆيۈشىگە ئائىل بولدى ، تاكى بۈگۈنگىچە دىلىنى چەگمىدى ، رايىغا باقتى . زۆھرە خانىم مۇشۇلارنى ئويلىسا ، ئاشۇ چاغدا قادىر ئەپەندىنى تاللاپ خاتا قىلمىغانلىقىدىن سۆيۈنەتتى . ئەمما ، نۆۋەت بالىلىرىغا كەلگەندە ، نېمە ئۈچۈندۇر ئۇلارنىڭ تاللىشىغا يول قويغۇسى كەلمەيۋاتاتتى . قىزلىرىنىڭ تاللىغان يېگىتلىرى ئۇنىڭ ئۆلچەملىرىگە چۈشمەيۋاتاتتى .

«ھازىرقى ياشلار بۇرۇنقى يېگىتلەردەك ئۇنداق مەسئۇلىيەتچان ئەمەس ، يەڭگىلتەك ، تۇرمۇشنىڭ ئاچچىق - چۈچۈكىنى تېتىمىغان ، ئويۇن - تاماشىدىن باشقىنى ئويلىمايدۇ ، بۇرنىنىڭ ئۇچىنى كۆرىدۇ . ئۇلارنىڭ قادىر ئەپەندىدەك ئادەم بولىدىغانلىقىغا كۆزۈم يەتسىدى ، مەنمۇ بۇنچىلىك ئاۋارە بولۇپ كەتمەيتتىم . بالىلا كۆڭلۈمنى چۈشەنمەيۋاتىدۇ . ھازىرقى دەۋردە مۇھەببەتلا بولسا كۇپايە قىلمايدۇ . ياخشى ئائىلە شارائىتى ، يېتەرلىك ئىقتىسادىي كاپالەت بولۇشى كېرەك ، شۇ چاغدىلا ئاندىن بەختلىك بولالايدۇ ، تەڭتۇشلىرىنىڭ ئالدىدا چېنىپ قالمايدۇ . ھېچنېمىدىن تەڭلىك تارتماي ، قىسلماي خاتىرجەم ياشايدۇ . ئۇلار

هازىر ئۇچۇشنى بىلىپ چۇشۇشنى بىلمەيۋاتىدۇ . ماۋۇ ئادەمنىڭ تۇيۇقسىزلا بالىلارنىڭ يېنىنى ئېلىۋاتقىنىنى كۆرمەمدىغان ، ئەسلىدە مېنى قوللىشى كېرەكتى . ياق دەپلا گېپىنى يېرىۋېتەي دېسەم ، بالىلانىڭ ئەھۋالى شۇ . ئىككى يىلدىن بېرى شۇنچە تىركىشىپتىمەن ، پەقەتلا گېپىمگە كىرگۈزەلمىدىم . بولمىسا ، ئىككى قىزىمىزنىڭ تويىنى ئاللىقاچان قىلىۋەتكەن بولاتتۇق . ئىشقىلىپ ، بۇ ئىشتا ئۇنداق ئاسان بەل قويۇۋەتسەم بولمايدۇ . ئانا بولۇش سۈپىتىم بىلەن ئۇلارنىڭ كەلگۈسىگە مەسئۇل بولۇشۇم كېرەك . ئۇلار شۇنداق چىرايلىق چوڭ بولدى . كۆڭۈلدىكىدەك خىزمىتى ، كەسپى بار . باشقىلارنىكىمۇ چىرايىنىڭ تۈزۈك تايىنى يوق قىزلىرىغىمۇ تۈتسا سېپى بار ، قىچقارسا ئېتى بار يەردىن لايىق چىقتىغۇ ؟ يەنە بىر تىركىشىپ باقاي . گېپىمگە كىرىپ قالار ... »

— مېزىنى باسسا تېزى دەپ ، نېمانداق كەم ئەقىللىق قىلىدىغاندۇ بۇ كۈچۈكلەر ، — دېدى زۆھرە خانىم دادلاپ ، — پەرىدەنىڭ تاپقان لايىقىغا ھازىرچە ماقۇل دەيلى . سىلىمۇ مېنى سەھرالىقنى پەس كۆردۈڭ دەپ خاتا چۈشىنىپ قالالا شۇ تاپتا . مەن سىلىنى ئۆز ۋاقتىدا سەھرالىق دېمىگەن ، ئاتا ـ ئانام تۇسسىمۇ ئۇنماي توي قىلغان . چۈنكى ، مېنى چىن يۈرەكلىرىدىن ياخشى كۆرىدىغانلىقلىرىغا ئىشىنەتتىم . مانا شۇنچە يىل ئۆتۈپتۇ . قىلچىلىك ئۆزگىرىپ قالمىدىلا . مەن سىلىدىن بەك رازى ، لېكىن پەرىدەنىڭ لايىقىنى قىزىمىزنى بىر ئۆمۈر ياخشى كۆرىدۇ دەپ كىم ھۆددە قىلالايدۇ . ھازىر دېگەن زامان ئۆزگەردى ، ئادەملەرنىڭ تۇرمۇش سەۋىيىسى ئۆستى ، كىشىلىك مۇناسىۋەتكە قويىدىغان ئۆلچەم ـ تەلەپلىرىمۇ يۇقىرىلاپ كەتتى ، ئىقتىساد مۇھىم بولۇپ قالدى ، ھەممە ئىش پۇل بىلەن ئوخشايدىغان بولۇپ قالدى . پەرىدەگە قېينانا ـ قېيناتا بولغۇچىلارنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالى قانداقراق ، بۇنىسى نامەلۇم . سىلىمۇ بىلىلا ، دېھقانلار ھازىر بەك

نامرات . شەھەر بىلەن يېزىنىڭ پەرقى بەك چوڭ . ناۋادا ، ئۇلار كۆك نامراتلاردىن بولۇپ قالسا ، ھەممە جاپاغا پەردە قالىدۇ . ئۇلار ئالغان مائاشقا يېڭى تۇتقان ئۆيىنى قامدامدۇ ياكى ئاشۇ دېھقان ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ھالىدىن خەۋەر ئالامدۇ ، بۇمۇ ئويلانماسلىق بولمايدىغان مەسىلە . ناۋادا ھەقسىزتەن نامرات ئادەملەر بولۇپ قېلىپ بالىلارغا ئېغىر چىلىقىنى سېلىۋالسا ، ھالىدىن خەۋەر ئالماي ئامال يوق . مۇشۇ تەرەپلەرنى ئويلاپ كۆز قورقۇتۇۋاتىمەن ، — زۆھرە خانىم قادىر ئەپەندىنىڭ لام ـ جىم دېمىگىنىنى كۆرۈپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى ، — پەزىلەتنىڭ لايىقىنىڭ تەكتىنى ئۇقمايلا تېخى . مۇقىم خىزمەت ئورنىنىڭ تايىنى يوق ئۇنداق ساتىراشقا ، ئۇنى ھەرگىز بەرمەيمەن .

— ساتىراشخانا ئەمەس ھۆسن تۇزەش ئورنى ، دېگەندەك قىلىۋىدىغۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ھە دەپ قويسىلا ، — دېدى زۆھرە خانىم تېرىكىپ ، — نامىدىنلا چىقىپ تۇرمامدۇ ساتىراشخانىلىقى ، ھۆسن تۇزەپ كەتكۈدەك قانچىلىك كارامىتى بارلىقىنى كىم بىلىدۇ . كىنولاردىكىگە ئوخشاش يۈزى پۈتۈنلەي كۆيۈپ ، تاتۇق بولۇپ كەتكەن ، چىرايى بۇزۇلۇپ كەتكەن ئادەمنى ئوپېراتسىيە قىلىپ ئەسلىگە كەلتۈرەلىسە ، ئاندىن ھۆسن تۇزىدى دەيمىز . خوتۇن كىشىنىڭ چېچىنى ياساپ ، پەرداز قىلىپ قويسا ھۆسن تۇزىگەن بولمايدۇ . ئويلىسامىلا ئوغام قاينايدۇ . پۈتۈن ـ سۈرۈك بىر ئوغۇل بالا تۇرۇپ ، قىلغىلى ئىش چىقمىغاندەك ئاياللارغا پەرداز قىلىپ يۈرگىنىنى دەيمىنا . خەق ئاڭلىسا نى ئات ، نى نومۇس .

قادىر ئەپەندى ئايالىنىڭ سۆزلىگەنىرى قاياپ كەتكىنىنى كۆرۈپ ئىچىدە كۈلدى .

— ئىچكىرىدىكى تېببىي ئىنستىتۇتنىڭ ھۆسن تۇزەش كەسپىدە ئوقۇپتىكەنغۇ ؟ پەرداز قىلىدىغان ئىشنى باشقا قىزلار قىلارمىش . ئۇ يىگىت مەخسۇس ھۆسن تۇزەيدىكەن .

شەھەرنىمزدە خېلىلا نامى بارمىش ئۇنىڭ . تىجارىتىمۇ بەك ياخشى دەپ ئاڭلايمەن ...

— سىلىگە بۇ گەپنى پەزىلەت دېدىمۇ ؟ — دېدى زۆھرە خانىم ئېرىنىڭ گېپىنى تارتىۋېلىپ .

— پەزىلەت ئىزا تارتماي ماڭا شۇ گەپنى قىلالامدۇ ، بىزنىڭ ئىدارىدىكى ئاياللارنىڭ پارىڭىدىن ئاڭلاپ قالدىم .

— ئۇنداقتا خاتالىشىپلا ، — دېدى زۆھرە خانىم كېيىپلا ھۆكۈم چىقىرىپ ، — شەھەرنىمىزدە ئۇنداق ھۆسن تۇزۇش ئۇستىسىدىن بىرنەچچىسى بار . ئىدارىلىرىدىكى ئاياللار باشقىسىنىڭ گېپىنى قىلغان ئوخشايدۇ ، لېكىن ھېچقايسىسى ئىشەنچلىك ئەمەس . مەن بۇ چاغقىچە بىرەر كىمنىڭ ھۆسن تۇزىتىپ پەرىزاتتەك بولۇپ كەتكىنىنى كۆرۈپ باقمىدىم . ھۆسن تۇزەتكەنلەرمۇ ئۇرۇمچىگە بېرىپ ھۆسن تۇزىتىپ كەپتۇ .

قادىر ئەپەندى يەنە تالىشىپ ئولتۇرۇشنى خالىمىدى .

— ئاۋۇال پەرىدەنىڭ ئىشىغا باش قاتۇرايلى ، — دېدى ئۇ ، — پەرىدەنىڭ ئىشى بىر تەرەپ بولغاندىن كېيىن ، ئاندىن پەزىلەتنىڭ ئىشىنى بىرنېمە دەرمىز . ھەي ، بۇ بالىلارنىڭ ئىشى ئەجەب كەپلەشتىغۇ . مۇنداق قارىسام ، پەخرىدىنمۇ ئالدىراپ قالغاندەك قىلىدۇ ، ھەقىچان لايىقى بارغۇ دەيمەن .

— پەخرىدىن ھازىرچە لايىق تاللايمەن دەپ خام خىيال قىلمىسۇن ، — دېدى زۆھرە خانىم تېرىكىپ .

— خاتىرجەم بولسىلا ، پەخرىدىن خېلى قائىدىلىك بالا بولدى . ئاچىلىرى ياتلىق بولماي تۇرۇپ ، توي قىلىمەن دەپ بېشىمىزنى ئاغرىتمايدۇ .

— مېنىڭ دەۋاتقىنىم ئۇ ئەمەس ، — دېدى زۆھرە خانىم ئېرىنىڭ مەقسىتىنى چۈشەنمىگىنىگە جىلە بولۇپ ، — پەخرىدىن بىر تال ئوغۇل ، ئۇنىڭغا لايىقنى ئۆزۈم تاللايمەن .

قادىر ئەپەندى خىرىلداپ كۈلۈۋەتتى .

— نېمىگە كۈلىلا؟ — سورىدى زۆھرە خانىم قاپىقىنى سۈزۈپ ، — كۈلگۈدەك گەپ قىلمىغاندىمەن .

— كۈلگۈدەكقۇ گەپ قىلمىدىلا؟ لېكىن بالىلارنى ھازىرغىچە بۆشۈكتىكى بوۋاقتەك كۆزۈۋاتقانلىرىغا كۈلۈۋاتىمەن . ئۇنداق قىلماي بالىلارنى چوڭ بولغىلى قويسىلا ، خانىم . پەخىرلىنىدەك يىگىتنى ھازىرغىچە بىرەر قىز بىلەن يۈرمىدى دېسە كىم ئىشىنىدۇ . ئوغلىمىز شۇنداق كېلىشكەن ، شوخ يىگىت تۇرسا ، بالىمىز جىم تۇرسىمۇ قىزلار جىم تۇرماس ھەقچان . ئەسلىرىدىمۇ ، مەن پەخىرلىنىدىغان يېشىدا پەردە قىزىمىزغا دادا بولۇپ بولغان .

— ئوغلى بار ئادەملەر شۇنداق كاتتا ئادەملەرمىكىن بىلمىدىم ، — دېدى زۆھرە خانىم ھال دادلاپ ، — ۋاي ئوغلۇم ئۇنداق ئادەم بولدى ، مۇنداق ئادەم بولدى ، ئوغلۇمغا بۇ شەھەردە لايىق كەلگۈدەك قىز تاپالمىدىم دەپ كوتۇلدىشىپلا يۈرىدۇ . كۆڭلۈمدە ئىككى قىزىمىزنىڭ تويىنى قىلىۋېتىپ ، پەخىرلىنىغا ئالدىرىمايلا قىز كۆرەرمەن . ئاشۇ كوت ـ كوت خوتۇنلارنىڭ ئالدىدا مەنمۇ پۇخادىن چىققۇچە داۋراڭ سېلىۋالارمەن دەپ ئويلىغانتىم . خەقنىڭ بالىلىرى قانداق بالىلاركىنتاڭ ، ئاتا ـ ئانىسى باشلىسا ماقۇل دەيدىكەن .

— خەق دېگەن دەۋېرىدۇ ، دەردىنى ئۆزى بىلىدۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — پەخىرلىنىمۇ شۇنداق ئېسىل يىگىت بولدىغۇ ئەينا . ھېچقانداق خۇيى ، ئەسكى ـ پەسكى ئىشى يوق . بىزنىمۇ ، ئاچا ـ سىڭىللىرىنىمۇ شۇنداق ھۆرمەتلەيدۇ ، كۆيۈمچانلىقىنى دېمەيلا تېخى . كۆڭۈللىرىنى يېرىم قىلمىسىلا . خۇدايىم تىلەكلىرىگە يەتكۈزە .

— ھە ، مۇنداقراق دەپ تۇرسىلا ، سىلى بولسىلىمۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم چىرايىغا ۋىللىدە كۈلكە يۈگۈرتۈپ ، — خەق بىلەن بەسلەشكىنىم ئەمەس ، لېكىن ھازىر جاھان شۇنداق بولۇپ قالدى .

توققۇز ئاي ، توققۇز كۈن قورساق كۆتۈرۈپ ، يامان سېزىك ، ئاچچىق تولغاقنىڭ دەردىنى تارتىپ بالا چوڭ قىلغان ئاننىڭ دېگەن ئۆزىگە تۇشلۇق ئارزۇ - ئارمىنى بولىدۇ - ده . بالىلىرىمىز مۇشۇنچىلىك چۇشەنگەن بولسىمۇ ، ئۇنچىۋالا ئاچچىق يۈتۈپ يۈرمەستىم .

— ھېچقىسى يوق ، بىرىدە بولمىسا ، بىرىدە مۇرادلىرى ھاسىل بولۇپ قالا ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئايالىنى بەزلەپ ، — ئەڭ ياخشىسى ، پەرىدەنىڭ ئىشىنى كەينىگە تارتمايلى . خەق قىزىغا ئەر چىقماي ئولتۇرۇپ قاپتۇ دەپ گەپ تېپىپ يۈرمىسۇن يەنە . زۆھرە خانىم سەل يۇمشىدى .

— ئەڭ ياخشىسى ، بۇ گەپنى پەرىدە ئۇقماي تۇرسۇن . مەن بىرئاز ئويلىنىۋالاي . ئىشقىلىپ ، مېنىڭ رازىلىقىم يوق . سىلى بۇنداق دەپ تۇرۇۋالسىلا ، ماڭا نېمە ئامال .

قادىر ئەپەندى ئايالىنىڭ ھەرھالدا قايىل بولغانلىقىغا كۆزى يېتىپ يەنە تەگەشمىدى .

«بىچارە خوتۇن كۆڭلۈڭلىنى چۈشىنىپ تۇرۇپتىمەن ، لېكىن ئامال قانچە . بالىلارنىڭ ئىرزۇسىغىمۇ ھۆرمەت قىلىشىمىز كېرەك - ده . ھېچقىسى يوق ، رەنجىپ - رەنجىپ توختاپ قالاسىلەر ، بىلىمەن ، ئەمەلىيەتتە قىزلارنى ياتلىق قىلىشقا مەندىن بەك ئالدىراۋاتىسىلە . نېمە ئىلاج ، جاھاننىڭ ئىشلىرى دېگەن ھوناغ - ھوناغقا كەلمىكى تەس··· »

— بىر پىيالە چاي بەرسىلە ، خانىم .

— يەنە ئىككى تال ئاش سېلىپ بېرەيمۇ ؟ — دېدى زۆھرە خانىم ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ .

— چاي ئىچەي ، قورسىقىم تويغاندەك قىلىدۇ .

— بىر تاتىم يېمەملا ؟

— رەھمەت ، زورلىمىسىلا .

زۆھرە خانىم چاي دەملەش ئۈچۈن ئاشخانا ئۆيگە چىقىپ كەتتى .

29

— قانداق بولدى؟

يول بويىدا تەقەززالىق بىلەن ساقلاپ تۇرغان پەخرىدىن نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ، كۈلۈشۈپ كېلىۋاتقان ھەمشىرىلىرىنىڭ ئالدىنى توستى.

— كەچۈرگىن، ئاكا، ئىشىڭ قاملاشمىدى، — دېدى پەخرىنىڭ چاندۇرماي ئاچىلىرىغا كۆز قىسىپ قويۇپ.

— قاملاشمىدى؟ — پەخرىدىن ئۇمىدسىزلىك بىلەن ئاچىلىرىغا قارىدى.

— گۈلنازنىڭ ئانىسى بىزنى ئېغىز ئاچۇرمىدى، — دەپ سىڭلىسىغا ماسلاشتى پەزىلەت، — ئەلچىلىككە كەلگەنلەرمۇ بوش ئادەملەر ئەمەسكەن. قىز بالىنىڭ توي ئىشىغا ئانىسى ئىگە بولىدۇ، بىز ئەلانۇر خانىمنىڭ ئاغزىغا قارايمىز دەپ كانىدەك چاپلاشتى. ھېچقانداق ئامال قىلالمىدۇق.

— گۈلنازچۇ؟ ئۇ ھېچنېمە دېمىدىما؟

پەخرىدىننىڭ چىرايى ئۆڭۈپ كەتكەندى، ئاۋازى تىترەيتتى، ئىچ - ئىچىدىن بىر ھەسرەت ئۆرلەۋاتاتتى.

— قويە ئۇ گۈلنازنى، — دېدى پەخرىنىڭ چاقچاقنى تېخىمۇ چىڭىغا چىقىرىپ، — بىز ئۇچۇن ئىككى ئېغىز گەپ قىلماقتا يوق، تىرناق تاتلاپ جىملا تۇرۇۋالدى. ئەھۋالدىن قارىغاندا، ئاشۇلار تەرەپكە مايىل بولۇپ قالغاندەك قىلىدۇ. ھېچبولمىغاندا سەن بىلەن يۈرگەنلىكىنى دېگەن بولسىمۇ، بىز ئۇنچە ئوسال بولۇپ قالمايتتۇق.

— ياق، ياق، گۈلناز ھەرگىز ئۇنداق قىلمايتتى. ھېچ ئىشەنگۈم كەلمەيۋاتىدۇ.

پەخرىدىن تىترىگەن ھالدا لېۋىگە تاماكا قىستۇردى، قولىدا چاقماق تۇرسىمۇ بىرھازا يانچۇقلىرىنى ئاختۇرۇپ چاقماق

ئىزدىدى .

— چاقماق قولۇڭدا ، — دېدى پەخرىئاي .

پەخرىدىن تاماكىسىغا ئوت يېقىپ كۈچەپ شورىدى .

— بولدى ، ئۆزۈڭنى تۇتۇۋال ، — دېدى پەزىلەت تەسەللى بېرىپ .

— سىلەر ئۆيگە كەتكەچ تۇرۇڭلار ، مەن ... گۈلناز بىلەن بىر كۆرۈشۈپ باقاي .

پەخرىدىن شۇنداق دەپ مېڭىشقا تەمشەلدى . ئىنىسىنىڭ بىچارە تۇرقىغا قاراپ پەردە چىداپ تۇرالمىدى .

— چاقچىقىڭنى بولدى قىلىشە ، — دېدى ئۇ ئىككىسى سىڭلىسىغا قاپىقىنى تۇرۇپ ، ئاندىن پەخرىدىنگە قاراپ دېدى ، — گېپىمنى ئاڭلا ، ئوكام ، بۇ ئىككىسى سېنى كولدۇرلىتىۋاتىدۇ . خاتىرجەم بول ، ئىشلارنى كۆڭۈلدىكىدەك بېجىردۇق .

پەخرىدىن جايىدا چىپچىدە توختىدى ، گۇمانسىرىغان ھالدا پەزىلەت بىلەن پەخرىئايغا قارىدى .

— زادى قايسىڭلارنىڭ گېپى راست ؟ خۇش بولاي ، ماڭا راست گەپ قىلىڭلا .

پەزىلەت بىلەن پەخرىئاي ۋىلىققىدە كۈلۈۋەتتى .

— ئۆزۈڭ ئايرىپ باقە ، ئاكا ، قايسىمىز راست گەپ قىلغاندىمىز ؟

— مەن پەردە ئاچامغا ئىشىنىمەن . ئىككىڭ چوقۇم مېنى ئالداۋاتىسەن .

— راست دەيسەن ، سېنى قانداق قىلىدۇ دەپ ئالداپ قويغانىدۇق ، — دېدى پەزىلەت كۈلۈپ ، — قارا سېنى ، چىرايىڭنىڭ قېنىمۇ قالمىدى . ۋاي بىچارە ئاشىق .

پەخرىدىن خاتىرجەم بولۇپ چوڭقۇر بىر نەپەس ئالدى .

— خەپ توختاپ تۇرۇش ، بۇ ئۆچۈمنى ئالماي قويمايمەن ، — دېدى پەخرىدىن تېرىكىپ ، — مۇشۇنداقمۇ چاقچاق قىلىشامسەن ئادەمگە .

— كۆرسەتكەن تۆھپىمىزگە مۇكاپات ئالارمىز دەپ يۈرسەك ، گۇناھكار بولۇپ قالدۇقمۇ ئەمدى ، — دېدى پەخرىئاي نارازى بولۇپ ، — بىلىپ قوي ، ئاكا ، بۇگۈنكى ئىشتا بىرىنچى تۆھپىكار مانا مەن . بۇ ئىككى قورقۇنچاق گۇلنازنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشكىنىمۇ چېكەلمىدى ، ئىشكىنىمۇ ئۆزۈم چەكتىم ، ھېلىقى ئەلچىلەرنىڭ رايىنىمۇ ئۆزۈم قايتۇردۇم .

— شۇنداق ، ھازىرقى چاقچاقنىمۇ سەن باشلاپ بەردىڭ ، — دېدى پەزىلەت .

— سەن تازا بەلەن ماسلاشتىڭ ، — دېدى پەخرىدىن كۇلۇپ ، — بىلىپ قويۇش ، باش جىنايەتچىسىمۇ ، ئەگەشكۈچىسىمۇ ئوخشاشلا جازالىنىدۇ . گەرچە پەردە ئاچام سۇكۇت قىلىپ چاقچاققا شارائىت ھازىرلاپ بەرگەن بولسىمۇ ، ئاخىرقى ھېسابتا يالغانچىلىقىڭلارنى پاش قىلغان تۆھپىسى نەزەرگە ئېلىنىپ مۇكاپاتلىنىدۇ .

— بۇ تەڭسىزلىك بولدى ، — دېدى پەزىلەت .

— مەن نارازى ، — دېدى پەخرىئاي ، — باش تۆھپىكار مەن تۇرسام ، قانداقسىگە پەردە ئاچام مۇكاپاتلىنىدىكەن ؟

پەردە ئىنى ـ سىڭىللىرىنىڭ چاقچىقىدىن ھۇزۇرلىنىپ كۇلدى .

— راست گەپنى قىلغاندا ، پەخرىئاي مۇكاپاتلىنىشقا تېگىشلىك ، — دېدى ئۇ كۇلكىسىنى ئاران توختىتىپ ، — لېكىن بايام چاقچاق قىلىپ پەخرىدىننى ۋەسۋەسىگە سالغانلىقى ئۈچۈن مۇكاپاتلاش ئەمەلدىن قالدۇرۇلسۇن . جۇرۇئلا ، ئۆيگە قايتايلى .

ئۇلار بىللە ئۆي تەرەپكە مېڭىشتى .

— مەن چاقچاققا جازا كەپتۇ دەپ ئاڭلىمىغان ، — دېدى پەخرىئاي ، — كۆڭلۈمدە پەخرىدىن ئاكامغا بىر جۇپ ئاياغ ئالدۇرارمەن دەپ تەمە قىپتىكەنمەن .

— خاتىرجەم بول ، ئاياغ سەندىن ئايلانسۇن ، — دېدى پەخرىدىن .

— پەرىدە بىلەن ماڭىچۇ؟ — دېدى پەزىلەت.
— سىلەرگىمۇ بار، — دېدى پەخرىدىن، — جۇرۇڭلا، ئەمىسە ئاياغ بازىرىغا بارايلى.
— بولدى، ئارتۇقچە چىقىم قىلمايلى. ھەممىمىزنىڭ ئايىغى بار، — دېدى پەرىدە، — راست گەپنى قىلغاندا، ئەلچىلەرنىڭ ئىشىنى بۇزالمىغىنىمىز بىلەن گۇلنازنىڭ ئانىسىدىن جاۋاب ئالالمىدۇق، تېخى بىزدىن رەنجىپ قالدى بولغاي. ئانام بىلەن دادامنى قايىل قىلىپ، ئۇلارنى تېزرەك ئەلچىلىككە ئەۋەتمىسەك، گۇلنازنى تەڭقىسلىقتا قويىمىز.
— ئانامغا گەپ يېگۈزمەك تەس. دادامغا ئەھۋالنى ئېنىق دەيلى، — دېدى پەزىلەت.
— سەن ئوغۇل بالا بولغاندىكىن دادام بىلەن ئوچۇق - يورۇق سۆزلەشمەمسەن، ئاكا، — دېدى پەخرىئاي، — مېنىڭچە، دادام سېنى چوقۇم قوللايدۇ.
— شۇنداق، دادامنىڭ قوللىشىغا ئېرىشەلىسەك، ئانامغا ئاندىن تاقابىل تۇرالايمىز، — دېدى پەرىدە.
— مەيلى، مەن مۇڭاپىق پۇرسەت تېپىپ دادام بىلەن سۆزلىشىپ باقاي، — دېدى پەخرىدىن.
— شۇنداق قىل، دادام سېنى توغرا چۈشىنىدۇ، — دېدى پەزىلەت.
— ھە راست، بايام ئابدۇساتتار ئاكام بىلەن تېلېفونلاشتىم، — دېدى پەخرىدىن، — بىزنىڭ ئۆيگە چىقىدىغان ئىشنى چوڭلارنىڭ سەمىگە سالدىكىلارمۇ دەپ سوراۋاتىدۇ.
— سەن نېمە دېدىڭ؟ — سورىدى پەرىدە.
— ئەتىگىنچە جاۋاب بېرەي دېدىم. بۇ ئىشنى بۇگۈن ئانام بىلەن دادامغا دەيمىكىن.
— شۇنداق قىل، ھازىرلا دە، — دېدى پەزىلەت، — ناۋادا ئانام قىزىقماي قالسا، پەخرىئاي بىلەن مەن ھەمدەم بولايلى.
— شۇنداق بولسۇن ئەمىسە، ئىككىڭلار يېزىغا چىقىپ ئويناپ

چىرەيلى دەپ چىڭ تۇرۇۋالا .

ئۇلار پاراڭلاشقاچ بىنانىڭ ئالدىغا كېلىپ قالغانىدى .

قادىر ئەپەندى تۆت بالىنىڭ تەڭلا ئۆيگە كىرگىنىنى كۆرۈپ بىرئاز ئەجەبلەندى .

— نەگە يىتۈپ كەتتىڭلا ، بالام . سىرتتا بىرەر ئىش بولمىغاندۇ ؟

— ياقەي ، — دېدى پەردە نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي دۇدۇقلاپ ، — تاماق يېدىڭىزمۇ ، دادا ؟

— يېدىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ئانام بىر يەرگە كەتتىمۇ ؟ — سورىدى پەخرىدىن .

— ھەئە ، ئازراق ئىشىم بار ئىدى دەپ سىرتقا چىقىپ كەتكەن . ھە ، ئاناڭلارنىلا سورايسىلىغۇ ؟ مەن بولسام ھېساب بولمامدىكەن .

— سەن بولساڭمۇ ھېساب بولىدۇ ، دادا ، — دېدى پەخرىئاي ئەركىلەپ ، — ئەمما سەنمۇ داۋاملىق سىرتتىن كىرسەڭ ئاناڭلار قېنى دەپ سورايسەنغۇ ؟

قادىر ئەپەندى قىزىنىڭ گېپىگە مەستلىكى كېلىپ خىرىلداپ كۈلدى .

— بىر ئاغىنەم يېزىغا چىقىپ باغ سەيلىسى قىلىپ چىكتىڭلار دەپ تەكلىپ قىلغانتى ، — دېدى پەخرىدىن دادىسىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇرۇپ ، — چىقىپ چىرەمدۇق ، دادا ؟

— بىزنىمۇ قوشۇپ تەكلىپ قىلغانمىدى ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى .

— ئۆيۈڭلەردىكىلەرنىڭ ھەممىسىنى بىللە ئېلىپ چىق ، دېگەنىدى .

— ۋاي بۇ ياخشى گەپكەنغۇ ، — دېدى پەخرىئاي ، — ياز بولغاندىن بېرى باغ سەيلىسىگە چىقىپمۇ باقماپتۇق . چىقىپ چىرەيلى ، دادا .

— قاچانغا تەكلىپ قىلدى ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى .

— سەن ۋاقتىنى بېكىتىۋەتسەڭ ، خەۋەر بېرىۋېتىمەن . ۋاقتى كەلگەندە چىقساق بولىدۇ . كەڭرى بېغى بار . ئوبدان ھاۋا يەپ ، ئارام ئېلىپ چىرىمىز .

— ئاناڭ بىلەن مەسلىھەتلىشىپ بېرىڭمە دەيلى .

— ئانامنى ماقۇل كەلتۈرگىن ، دادا . چوقۇم چىقايلى ، — دېدى پەزىلەت ، — شەھەردە تۇرۇۋېرىپمۇ زېرىكتۇق .

— ئاناڭلارمۇ ياق دېمەس ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — شۇغىنىسى ، ئۇ ئاغىنەڭنى ئاۋارە قىلىپ قويارمىزمىكىن ، ئاتا ـ ئانىسى بىلەنمۇ تونۇشمىساق .

— ھېچقىسى يوق ، ئاق كۆڭۈل ، مېھماندوست ئادەملەر . چىققاندىن كېيىن تونۇشۇپ ، چىقىشىپ كېتىسىلەر .

قادىر ئەپەندى ئارتۇقچە گەپ قىلمىدى . بالىلارمۇ چاندۇرۇپ قويمايلى دەپ ، يەنە يالۋۇرۇپ كەتمىدى .

30

زۆھرە خانىم كونىشەھەرىدىكى مەتقاسىم قارىمىنىڭ ئۆيىنى بىر ـ ئىككى ئادەمدىن سوراپ قىينالمايلا تاپتى . كونىشەھەر ئىسمى ـ جىسمىغا لايىق ، زامانىۋى ئېگىز بىنالار ، كەڭرى ئاسفالت يوللار ، كوچا چىراغلىرى ۋە گۈللۈك ـ چىمىلىقلاردىن خالىي ، ئەگرى ـ بۈگرى تار كوچىلاردىن تۈزۈلگەن ، قەدىمىي قىياپىتىنى ساقلاپ قالغانىدى . ئۆي ئىگىسىنىڭ زەردار ، پۇلدارلىقىنى نامايىش قىلىپ تۇرغان ئىككى قەۋەتلىك ، داچا شەكىللىك ئۆيلەرمۇ ئۇچراپ تۇراتتى ، لېكىن ئۆيلەرنىڭ كۆپىنچىسى بىر قەۋەتلىك ئىدى . گەرچە كوچا يۈزىگە قارىتىلغان قوش قاناتلىق دەرۋازىلار مەھكەم يېپىقلىق تۇرسىمۇ ، ئېگىز كۆتۈرۈپ سېلىنغان پېشايۋانلارنىڭ رەڭدار نەقىشلىرى كۆزگە چېلىقاتتى . ماڭدامدا بىر روپاش ئايالار ، سەللىلىك دىندارلار ئۇچرايتتى . كوچا يۈزىگە ئېچىلغان لەمپىلىك كىچىك دۇكانلاردىن

تۇرمۇشقا لازىمەتلىك ھەرقانداق نەرسىلەر تېپىلاتتى . كونىشەھەر سەل ۋەيرانە ، قەدىمىي پۇراق چىقىپ تۇرسىمۇ ، تولىمۇ مېھىرلىك تۇيغۇ بېرەتتى . ئادەملىرى تولىمۇ تۇزۇتلۇك ، سىپايە ئىدى ، تونۇشۇپ كەتمىسىمۇ سالاملىشاتتى . ھەئە ، بۇ ئەگرى ـ بۇگرى خالتا كوچىلاردا ئېسىل كىيىنگەن سالاپەتلىك كىشىلەرمۇ ، ئاددىي كىيىنگەن ، بىر كۇنلۇك تۇرمۇش ھەلەكچىلىكىدە قاتراپ يۇرگەن نامراتلارمۇ ، ئالدىغا داستىخان سېلىپ ، ساپايى سوقۇپ ئولتۇرغان تىلەمچىلەرمۇ ئۇچرايتتى .

ئەڭ ئاخىرقى قېتىم سورىغان ئايال زۆھرە خانىمنى مەنقاسىم قارىمىنىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا باشلاپ ئەكېلىپ قويدى .

— مۇشۇ ھويلا شۇ . ئىشىكنى چەكمەي كىرىۋەرسىلە ، خېنىم ، — دېدى ئايال ، — قارىمىنىڭ دۇئاسى بەك ئۆتىدۇ ، چوقۇم تەلەپلىرى ئىجابەت بولىدۇ .

— سىلىنى ئاۋارە قىلدىم ، رەھمەت ، — دېدى زۆھرە خانىم مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈپ .

زۆھرە خانىم بىرئاز ئارىسالدى بولۇپراق دەرۋازىدىن كىردى . خالتا كوچىنىڭ ئىچكىرىسىگە جايلاشقان بۇ ھويلا ھەقىقەتەن چوڭ ئىدى . كۇنگەيگە قارىتىپ يېپىلغان ھەشەمەتلىك پېشايۋاننىڭ ئاستىدىكى سۇپىغا ئونقاشتەك گىلەملەر سېلىنغان بولۇپ ، بىرنەچچە ئايال مۇڭدىشىپ ئولتۇراتتى . زۆھرە خانىم ئاياللارغا سالام بەردى .

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم .

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام .

ئاياللار ئورنىدىن تۇرۇپ زۆھرە خانىمنىڭ سالىمىنى ئىلىك ئالدى ۋە كۆرپىدىن جاي كۆرسەتتى . زۆھرە خانىم ئولتۇرغاندىن كېيىن پاتمە قىلدى . شۇ ئەسنادا زۆھرە خانىمنىڭ قېشىغا ئوشۇقىدا كۆڭلەك كىيىۋالغان ، يۇزىگە تور رومالدا چۈمبەل سېلىۋالغان بىر ئايال شىپىرلاپ ماڭغىنىچە كەلدى .

— قارىمنى ئىزدەپ كەلگەنمىدىلە ، خېنىم .

— شۇنداق ، — دېدى زۆھرە خانىم ، ئايال بىلەن كۆرۈشۈپ تۇرۇپ ، — قارىمىنىڭ ۋاقتى بارمىكىن ؟

— جىنىدەك ساقلاپ تۇرسىلا ، — دېدى ئايال ، — قارىم بىرەيلەنگە سەۋەب قىلىۋاتىدۇ ، نۆۋەتلىرى كەلگەندە ئۆزۈم باشلاپ كىرىمەن .

— رەھمەت ، سىلىنى ئاۋارە قىلىدىغان بولدۇم ، — دېدى زۆھرە خانىم .

ھېلىقى روپاش ئايال يەنە شىپىرلاپ ماڭغىنىچە ياندىكى ئۆيگە كىرىپ كەتتى . قەدەملىرىنى يەڭگىل ـ يەڭگىل ئېلىشلىرىدىن خېلىلا ياش چوكانلىقى چىقىپ تۇراتتى .

زۆھرە خانىم سۈپىدا ئولتۇرغان ئايالارغا يەرنىڭ تېگىدىن سەپسالدى . ئۇلارنىڭ بىرى ئۆزى بىلەن تەڭ دېمەتلىك ئىدى ، قالغان ئۈچى خېلى ياش چوكانلار ئىدى . كىيىنىشلىرىدىن ، قۇلاق ، بويۇن ، بىلەك ، بارماقلىرىغا سېلىۋالغان ئالتۇن زىبۇزىننەتلىرىدىن خېلىلا باي ئائىلىنىڭ ئاياللىرى ئىكەنلىكى چىقىپ تۇراتتى .

«بۇلارمۇ قارىمىغا سەۋەب قىلدۇرغىلى كەلگەنلەركەن ـ دە . ئۇلارنىڭ نېمە دەردى ، قانداق تەلەپ ، ھاجەتلىرى باردۇ ؟ مەن تېخى بېرىپلا ئىشىمنى پۈتتۈرۈپ يانارمەن دەپ ئويلاپتىكەنمەن . بۇ يەرمۇ خېلىلا بېسىقكەن . قارىمىنىڭ داڭقى بىكار چىقماپتىكەن ـ دە . مېنىڭ تىلىكىممۇ ئىجابەت بولۇپ قالار ، ئىلاھىم . ناۋادا پەردە قىزىمىنىڭ ئىشى كۈتكەن يېرىمدىن چىقىپ قالسا ، پەزىلەتكىمۇ سەۋەب قىلدۇرۇپ ، ھېلىقى ساتىراشتىن سوۋۇتارمەن . تۇۋا ، ئىلگىرى ئىسىتقۇ ـ سوۋۇتقۇ قىلدۇرۇپتۇ دەپ ئاڭلىنىسام ئىشەنمەپتىكەنمەن . مانا ئۆزۈمنىڭ بېشىغا كەلدىغۇ ئاخىر . ھە راست ، قىزلىرىمنى سوۋۇتۇۋالغاندىن كېيىن ئۆزۈم تاپقان لايىقلارغا ئىسىتقۇ قىلدۇرۇپ قويارمەن ... »

— ئۇ جالاپنىڭ موللىسى يامانمىكىن دەپ قالدىم . ئۆتكەنده قارىم دۇئا ئوقۇپ بەرگەن ئالمىنى يېگۈزسەم ئېرىم خېلى

ئوڭشالغاندەك قىلغان ، يېرىم يىل بولا - بولماي يەنە ئۆزگىرىۋالدى . ئۇ جالاپ يەنە باشقىدىن ئىسىتقۇ قىلغان ئوخشايدۇ .

— خۇداغا شۈكۈر ، بىزنىڭ ئادەم قارىم دۇئا ئوقۇپ بەرگەن ناۋاتنىڭ چېيىنى ئىچىپلا تۈزىلىپ كەتتى . شۇغىنىسى ، قورساق كۆتۈرمەيۋاتىمەن . تۇغسام خاتىرجەم بولاتتىم . قارىمغا بىر سەۋەب قىلدۇرۇپ باقاي دەيمەن .

— دوختۇرغا تەكشۈرتۈپ باقتىلىمۇ ؟ — سورىدى زۆھرە خانىم گەپكە ئارىلىشىپ .

— توۋا دېسىلە ، خېنىم . دوختۇرنىڭ دورىسى دېگەن باش ئاغرىقى ، چىش ئاغرىقىغا پايدا قىلىدۇ ، — دېدى ھېلىقى چوكان قاپاقلىرىنى سۈزۈپ ، — ئۇنىڭ ئۈستىگە ، دوختۇرنىڭ ئالدىغا تۇغمىدىم دەپ بارسا ، تەكشۈرىمەن دەپ قويىدىكەن . بىزنىڭ مەھەللىدە بىر چوكان دوختۇرغا كۆرۈنگەن ، تەكشۈرىمەن دەپ قولىنى ساپتۇ . خۇدايىم توۋا دېدىم . قول سالىدىغان يەرمۇ ئۇ دېگەن . نېمىدېگەن سەتچىلىك . قارىمىنىڭ دۇئاسى بەك پايدا قىلىدۇ .

— تۇغماسلىقنى دوختۇرلارمۇ ئوبدان داۋالىيالايتتى ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ۋايتاڭەي ، ھېلىقىسى چوكان قورساق كۆتۈرگەندەكقۇ قىلغان ، لېكىن بالىسى تۇرمىدى ، چۈشۈپ كەتتى ، ئاز دەرد تارتمىدى ، جۇمۇسلا .

— ئون تۇغۇتتىن بىر چۈشۈك يامان دەپتىكەن ، — دېدى زۆھرە خانىم ئېچىنغان ھالدا ، — مېنىڭمۇ بىر قېتىم بويۇمدىن ئاجرىغان ، ھازىر تۆت بالام بار .

— ئۆزلىرى نېمە ھاجەت بىلەن كەللىكىن ، خېنىم ؟ — سورىدى زۆھرە خانىم بىلەن دېمەتلىك ئايال .

ھەرقانچە ناتونۇش بولسىمۇ دەردىمەنلەر بىر يەرگە كەلسە سىر يوشۇرۇشمايدۇ . زۆھرە خانىم بۇ چوكانلار مېنى قېرىغان ۋاقتىدا

ئېرى تالاغا قاراپ قالغان بولسا ئىسسىتقۇ قىلدۇرغىلى كەلگەن ئوخشايدۇ دەپ قالمىسۇن دېدىمۇ ، ئىشقىلىپ ، مەقسىتىنى يوشۇرمايلا ئېيتىپ بەردى .

— خۇدايىم بۇيرۇسا تىلەكلىرى ئىجابەت بولا ، — دېيىشتى چوكانلار زۆھرە خانىمنىڭ دەردىنى ئاڭلىغاندىن كېيىن .

زۆھرە خانىم لام ـ جىم دېمىدى .

شۇ ئارىدا ھېلىقى روپاش ئايال ياشتا چوڭ ئايالنى قارىمىنىڭ قېشىغا باشلاپ كىرىپ كەتتى .

— ماڭا ئېرىمنىڭ بۇرۇنقى خوتۇنى قەست قىلغان ئوخشايدۇ ، — دېدى يەنە بىر چوكان ، — بېشىم تېلىپ ، ئېغىزمانلىرىم كۆيۈشۈپ ئاغرىيدۇ . قارىمغا قەسىدە ئوقۇتۇپ ، قەستىنى ياندۇرۇۋەتمىسەم بولمىدى .

— ئوبدان ئويلاپلا ، — دېدى تۇغماس چوكان ، — ئېغىز-مانلىرى ئاغرىغان بولسا ، پاقىغا يېگۈنە سانجىپ ئوقۇپ قەست قىلغان ئوخشايدۇ . بىر دوستۇمنىڭمۇ ئېرىنىڭ بۇرۇنقى خوتۇنى پاقىغا ئوقۇپ قەست قىپتىكەن . قارىم پال سېلىپ پاقىنى نەگە كۆمگەنلىكىنى تېپىپ ، ئاندىن پاقىنىڭ دۇمبىسىدىكى يېگۈنى ئېلىۋېتىپ قايتىدىن قەسىدە ئوقۇپ قويدى . قەستىنى ئۆزىگە ياندۇرۇۋېتىڭلا ئاداش ، دېسەم ، مەيلى ، خەق قىلغانىنى مەن قىلمايمەن ، يامان بولىدۇ دەپ ئۇنىمىدى . ھازىر بىر ئوبدان ساقىيىپ قالدى ئەينا .

— ئەگەر ماڭا قەست قىلغانلىقى راست بولسا ، قەستىنى چوقۇم ئۆزىگە ياندۇرۇۋېتىمەن . مەن تارتقان دەردىنى ئۇ پاسكىنىمۇ تارتىپ باقسۇن ، تازا .

— قەستىنى ياندۇرغۇزسىلا ، قارىم قەسىدە ئوقۇغان پاقىنى ئۇ خوتۇن تاپالمايدىغان يىراق بىر يەرگە تاشلىۋەتسىلە . ناۋادا ، باشقا موللىغا پال سالدۇرۇپ تېپىۋالسا ، قايتىدىن ئوقۇتۇپ يەنە ئۆزلىرىگە ياندۇرۇۋېتىدۇ . ئۇ چاغدا ھەرقانچە ئوقۇتسىلىمۇ كار قىلمايدۇ .

— چوقۇم شۇنداق قىلىمەن . كورلىدا بىر سىڭلىم بار ، شۇ يەرگە ئاپىرىپ تاشلاتقۇزۇۋېتىمەن .

— ...

زۆھرە خانىم بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ ھەيران قالدى . خۇدايا توۋا دەپ ياقىسىنى تۇتتى . خۇدادىن مېنىڭ قىزلىرىمغا بۇنداق كۇنلەرنى كۆرسەتمىگەيسەن ، دەپ تىلىدى .

روپاش ئايال چوكانلارنى بىر - بىرلەپ چاقىرىپ قارىمىنىڭ قېشىغا ئەكىرىپ كېتىپ ، ئىشى پۈتكەنلەرنى دەرۋازىغىچە ئۇزىتىپ قويىاتتى . ئالاھەزەل ئىككى سائەتچە ۋاقىت ئۆتكەندە نۆۋەت زۆھرە خانىمغا كەلدى . بۇ چاغدا سۇپىغا يەنە يېڭىدىن ئۇچ ئايال ، ئىككى ئەر ھاجەتمەن كېلىپ ، نۆۋەت كۈتۈپ ئولتۇرۇپ بولغانىدى .

روپاش ئايال زۆھرە خانىمنى ئاۋۇال تەرەت ئالدۇردى . ئۇ تەرەت ئېلىپ بولغاندىن كېيىن روپاش ئايالغا ئەگىشىپ ئاۋۇال چوڭ مېھمانخانىغا كىردى . سۇپا ۋە تاملىرىغا گىلەم تۇتۇلغان بۇ مېھمانخانا بەكمۇ ياسداق بولغىنىغا قارىماي ، ئىچىدە بىرمۇ ئادەم يوق ئىدى .

— بۇ تەرەپكە ماڭسىلا ، خېنىم ، — دېدى روپاش ئايال زۆھرە خانىمنى قازناق ئۆيگە باشلاپ .

تۆت تېمىدا دېرىزىسى يوق كىچىكرەك قازناق ئۆي ئالقاندەك چوڭلۇقتىكى تۆڭلۈكتىن چۈشكەن قۇياش نۇرىدا غۇۋا يورۇپ تۇراتتى . ئۆي ئىچىنى قوي يېغى ، ئارچا ياغىچى ۋە ئادىراسمانىنىڭ پۈرىقى بىر ئالغان بولۇپ ، دىماغنى ئېچىشتۇراتتى . قازناق ئۆيگە كىرىپلا زۆھرە خانىمنى سۇر باستى ، پۈت - قوللىرى سېزىلەرلىك تىترىدى . ئۆينىڭ ئوتتۇرىسىدىكى كىگىز جاينامازنىڭ ئوتتۇرىسىدا بېشىغا ئىسلىشىپ ، قارىداپ كەتكەن داكا سەللە ئورۇالغان ، مەيدىسىگە چۈشۈپ تۇرغان شالاڭ ساقاللىرى خېنە قويغاندەك قىزغۇچ ، ئۆسكىلەڭ قاشلىرى دىڭگىيىپ تۇرغان ، تۇرقىدىن 70 ياشلارغا بېرىپ قالغان ، ئەمما خېلىلا تىمەن ، بەستلىك كەلگەن بىر بوۋاي ، قارا تونغا قىمىدالغىنچە ، كۆزلىرىنى يېرىم يۇمۇپ ،

تەسۋى سيرىغىنچە لەۋلىرىنى مىتىلدىتىپ ، بىرنېمىلەرنىڭ ئوقۇپ ئولتۇراتتى .

— بىردەم ساقلاپ ئولتۇرسىلا ، — دېدى روپاش ئايال زۆھرە خانىمنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ ، — قارىم شۇ تاپتا غايىبنىڭ كۆرۈۋاتىدۇ . ئەرشتىكى تەقدىر مالائىكلىرى بىلەن مۇلاقاتتا بولۇۋاتىدۇ . مۇلاقاتتىن پارىڭ بولغاندا ئۆزى ئېغىز ئاچىدۇ . شۇ چاغدا تەلەپلىرىنى قالدۇرماي دېسىلە .

روپاش ئايال گەپنى تاپىلاپ بولۇپ ، قازناق ئۆينىڭ ئىشىكىنى يېپىپ قويۇپ چىقىپ كەتتى . شۇ ھامان قازناق ئۆينىڭ ئىچىنى قاراڭغۇلۇق باستى . بىرنەچچە دەقىقىدىن كېيىن زۆھرە خانىمنىڭ كۆزلىرى قاراڭغۇلۇققا كۆندى ، قازناقتىكى نەرسىلەر ئېنىق كۆرۈندى .

قارىمنىڭ ئالدىدىكى يوغان چالما ئوچاقتىكى قوي يېغى ، ئارچا ياغىچى ، ئادىراسمان ئۆرۈك ئوتۇنىنىڭ چوغىدا تۇتەپ قويۇق ئىس چىقىرىۋاتاتتى . چالما ئوچاقنىڭ يېنىدا مۇقاۋىلىرى پۈچۈلىنىپ كەتكەن يوغان بۇلغار تاشلىق كىتاب ، ئۇنىڭ يېنىدا مۇڭگۈز دەستىلىك پىچاق بار ئىدى . بۇلۇڭدىكى بىر دۆۋە قىل ئارغامچا زۆھرە خانىمغا يىلاندەك كۆرۈنۈپ كەتتى . ئۇنىڭ يېنىدا يوغان توقماق ، كالتەك تۇراتتى . بوۋاينىڭ ئالدى تەرىپىدە يوغان بىر ساندۇق تۇراتتى . ساندۇق پۈتۈنلەي مىس بىلەن چەمبەرلەنگەن بولۇپ ، قوش مۇشتۇمدەك چوڭلۇقتىكى قەدىمىي شادا قۇلۇپ سېلىنقلىق ئىدى . زۆھرە خانىم قېچىپ چىقىپ كېتىشتىن ئۆزىنى ئاران تۇتۇپ ، ئاللىقانداق ۋەھىمىلىك تۇيغۇلارغا ئەسىر بولۇپ ئولتۇراتتى .

بىر چاغدا بوۋاي گېپىنى يەڭگىل قىرىپ كۆزىنى يېرىم ئاچتى .

— بەش پەرزەنتىنىڭ ئانىسى بولغان زۆھرە خانىم قىبلىگە يۈزلىنىپ يۈكۈنسىلە ، — دېدى بوۋاي .

«خۇدايا توۋا ، پەخرىدىن بىلەن پەخرىئاينىڭ ئارىلىقىدا بىر

قېتىم بويامدىن ئاجراپ كەتكىنىنى قانداق بىلگەندۇ ؟ بەش بالىنىڭ ئانىسى دەۋاتىدۇيا ، تېخى ئىسمىمنىمۇ توغرا تاپتى ... »

زۆھرە خانىمنى قايتىدىن سۇر باستى ، چاققانلىق بىلەن قىبلىگە قاراپ يۈكۈندى . قۇلىقىغا بوۋاينىڭ سۆرلۈك ئاۋازى ئاڭلاندى .

— بالىلىرى بەڭباش بولسىمۇ ، ۋاپادارىكەن ، ئوبدان باشلىسىلا گەپلىرىنى ئاڭلايدۇ . چوڭ قىزلىرى ئوت يۈلتۈزلۇقىكەن ، سىلىنىڭ تاپقان لايىقلىرىنىڭ يۈلتۈزى ماس كەلمەپتۇ . ئۇنىڭدىن باشقا قىزلىرىنىڭ بېشىنى بىر ئەركەك زاتى ئايلاندۇرۇۋاپتۇ . كۆھىقاپتىن قېچىپ چىققان ئەركەك جىنىنى ئۆزىنىڭ سىياقىغا كىرگۈزۈپ چېپىلدۇرۇپ قويۇپتۇ . قىزلىرىدا چېپىلجۇق زىيادە جىق ، شۇڭا قىزلىرى سىلىنىڭ گەپلىرىنى پەقەتلا ئاڭلىمايدىكەن .

— سەۋەب قىلىپ قويسىلا ، قارىم ، — دەپ يېلىندى زۆھرە خانىم .

— بىر قوچقارنى قان قىلمىغۇچە ئۇ ئەركەك جىن بىلەن كۈچ ئېلىشقىلى بولمايدۇ ، قىزلىرىنى ئىسىستقۇ بەك چىرمىۋاپتۇ .

زۆھرە خانىم ئالاھىدە ئاتاپ ئېلىۋالغان 500 كوي پۇلنى سومكىسىدىن ئېلىپ قارىمنىڭ ئالدىغا قويدى . قارىم پۇلغا كۆزىنىڭ قىرىدا قاراپ قويۇپ ، قوينىدىن بىر كاللەك ناۋاتنى ئېلىپ سۆزلىدى .

— قىزلىرىنىڭ بېشىنى ئاۋۋال ئاللا ئىگەم ، ئاندىن قالسا مەن ئوڭشايمەن . سەۋەب قىل ، تەلەپ قىل دەپتىكەن ، قېنى بۇ ناۋاتنى ئالسىلا ، بۇ ناۋاتقا ئۇدا يەتتە چارشەنبە 90 مىڭ مەرتەم نىجات ئىستىغبارنى ، 90 مىڭ مەرتەم قەسىدە پەرماننى ، 90 مىڭ مەرتەم قەسىدە قالقاننى ، 90 مىڭ مەرتەم مەسەتۇل ئىجابەتنى ، 90 مىڭ مەرتەم مۇراتۇل كارامەتنى ئوقۇپ ھۇرۇپ تاۋلاپ قويغانىدىم . نەچچە كۈندىن بېرى باشقا ھاجەتمەنلەرگە ھەدىيە قىلاي دەپ نىيەت قىلغان بولساممۇ ، تەقدىر مالائىكلىرى بەرگىلى

قويماي ، سەۋر قىل ، ئىگىسى پات يېقىندا ئالدىڭغا كېلىدۇ دېگەندى . مانا بايا سىلىگە ھەدىيە قىلىشقا پەرمان چۈشتى . ناۋاتنى بىراقلا ئىچۈرۈۋەتسىلە ، بولمىسا ، كار قىلمايدۇ . قىزلارغا چېپىلغان ئەركەك جىن بەك كۈچلۈككەن .

— قانداق ۋاقىتتا ئىچكۈزسەم بولار ، قارىم ، — دېدى زۆھرە خانىم ناۋاتنى سومكىسىغا سېلىۋېتىپ .

— قانداق ۋاقىتتا ئىچكۈزسىلە بولىۋېرىدۇ . ئەڭ ياخشىسى ناشتىدا ئىچۈرسىلە ، يەنە بىر گەپ ، قىزلىرى ھەيز ـ ئادەت كۆرگەن بولسا ھەرگىز ئىچكۈزمىسىلە .

— ماقۇل ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ئامىن ، — دېدى قارىم قولىنى جۈپلەپ ، زۆھرە خانىمغۇ دەرھال ئۇنىڭغا ئەگىشىپ قولىنى دۇئاغا كۆتۈردى . قارىم ئۇزاق دۇئا قىلغاندىن كېيىن «ئاللاھۇئەكبەر» دەپ ساقلىنى سىيپىدى . بۇ ئۇنىڭ مېھمانىنى ئەمدى قايتساڭ بولىدۇ ، دېگىنى ئىدى .

شۇ ئەسنادا خۇددى بىر كىم بۈيرۇق بەرگەندەك ھېلىقى روپاش ئايال كىرىپ كەلدى ـ دە ، زۆھرە خانىمنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلىدى .

— قارىمدىن دەرھال تەلەپ قىلسىلا ، ئايەت ھۇرۇپ قويسۇن . ئۇششاق ـ چۈششەك كېسەللەردىن ، كۆرۈنە ـ كۆرۈنمەس بالا ـ قازالاردىن خالىي بولىلا .

زۆھرە خانىم بېشىنى ئېگىپ دېدى :

— مۇمكىن بولسا ، ئائىلىمىزگە تىنچلىق ـ ئامانلىق تىلەپ قويغان بولسىلا .

قارىم قولىدىكى تەسۋى بىلەن زۆھرە خانىمنىڭ بېشىغا بىرنى ، ئوڭ دولىسىغا تۆتنى ، سول دولىسىغا تۆتنى يەڭگىل ئۇرۇپ قويدى ـ دە ، ئاندىن قولىنى كۆتۈرۈپ قىسقىلا دۇئا قىلدى .

دۇئا ئاخىرلاشقاندىن كېيىن روپاش ئايال زۆھرە خانىمنىڭ پېشىدىن يەڭگىل تارتىپ مېڭىشقا شەرەتلىدى .

— تەلەيلىرى بارىكەن ، خېنىم ، بالىلىرىنىڭ پېشانىسى ئوڭكەن ، — دېدى روپاش ئايال مېھمانخانا ئۆيگە چىققاندا زۆھرە

خانىمغا قاراپ ، — قارىم بۇ چاغقىچە ھېچكىمگە توققۇز قېتىم تەسۋى شىلتىپ قويمىغان ، ئېشىپ كەتسە يەتتە قېتىم تەسۋى شىلتىيىتتى ، بولمىسا ئاران ئۇچ قېتىم .

بۇ گەپنى ئاڭلاپ زۆھرە خانىم قاتتىق ھاياجانلاندى ، كۆڭلىدە قارىمغا قايتا مىننەتدارلىق بىلدۈردى .

— خوش ، ئاللاغا ئامانەت ، يەنە كېلىپ تۇرالا ، — دېدى روپاش ئايال ، زۆھرە خانىمنى دەرۋازا ئالدىدا ئۇزىتىۋېتىپ .

— خۇدايىمغا ئامانەت ، — دېدى زۆھرە خانىم .

زۆھرە خانىم چەكسىز بىر ئىشەنچ بىلەن ئۆيگە قاراپ شامالدەك مېڭىپ كەتتى .

31

زۆھرە خانىم بۇگۈن سەھەر قوپۇپ ئاۋۇال نامىز ئوقۇۋالدى ، ئاندىن ناشىلىققا ھالۋا ئەتتى . ھەئە ، ئۇ پەرىدەنىڭ تاتلىق - تۇرۇم بىلەن ، بولۇپمۇ ناۋات چاي بىلەن خۇشى يوقلۇقىنى ئوبدان بىلەتتى ، شۇڭا ھالۋا ئېتىش پىلانىنى تۇزۇپ چىققانىدى . شۇنداق قىلىپ ئۇ ھالۋىنى ئىككى قېتىم ئېتىشكە مەجبۇر بولدى . ئاۋۇال باشقا ئائىلە ئەزالىرىغا ھالۋا ئەتتى ، ئاندىن داخان دۇئا ئوقۇپ بەرگەن ناۋاتنى ئايرىم شاللاپ مەخسۇس پەردە ئۇچۇن بىر پىيالە ھالۋا ئەتتى .

— ناشتا قىلىۋېلىڭلار ، — دېدى ئۇ ئۆزىنى تۇزەشتۇرۇۋاتقان قىزلىرىنى ئالدىرىتىپ .

— ۋاي - ۋۇي تېخى بالدۇرغۇ ، ئالدىراتمىغىنا ئانا ، — دېدى پەخرىئاي چىشىنى چوتكىلاۋېتىپ .

— ناشىلىققا ھالۋا ئەتكەن ، ئىسسىقىدا يەۋېلىڭلار .

ئائىلە ئەزالىرى بىر - بىرلەپ داستىخانغا جەم بولدى . زۆھرە خانىم قېشىغا يارەملەشكىلى كىرگەن پەردەنى چاي دەملەشكە بۇيرۇۋېتىپ ، داستىخانغا ئاۋۇال قېتىغا يۇمغاقسۇت سېلىپ

پىشۇرغان بىر لېگەن هور قاتلىمىسىنى ئاچقىتى ، ئاندىن پىيالىگە ئېلىنغان هالۋىنى ئاچقىتىى . ئەلۋەتتە ، پەرىدەگە ئاتاپ ئەتكەن هالۋىنى ئاداشتۇرماي پەرىدەنىڭ قولىغا تۇنقۇزدى .

ئائىلە ئەزالىرى هالۋا بىلەن هور قاتلىمىنى هۇزۇرلىنىپ يېيىشتى . زۆهرە خانىمنىڭ كۆزى پەرىدەدە ئىدى . ئۇ پەرىدەنىڭ هالۋىنى ئاشۇرۇپ قويۇشىدىن ئەنسىرەيتتى . دېگەندەك ، پەرىدە هالۋىنىڭ يېرىمىنى ئاشۇرۇپ قويدى .

— پاكىز يەۋەت ، ئاشۇرۇپ قويما ، — دېدى زۆهرە خانىم .

— بەك تاتلىقكەن ، يېگۈم كەلمىدى ، — دېدى پەرىدە ، — بىلمىسەنغۇ ئانا ، تاتلىق بىلەن خۇشۇم يوق مېنىڭ .

— زورلاپ يە ، قىزىم ، — دېدى زۆهرە خانىم سىلىق ئەمما قەتئىي تەلەپپۇزدا ، — مېۋە ـ چېۋىلەرنى تولا يەپ سوغۇقۇڭلار ئېشىپ قالدى . مىجەزىڭلارنى تەڭشىسۇن دەپ ئاتايىن ئەتتىم بۇ هالۋىنى ، هە يەڭلا ، هەممىڭلار تۇڭىتىپ يەڭلا .

— ئەكە ، يېمىسەڭ مەن يەۋېتەي ، — دېدى پەخرىدىن ئاچىسىنىڭ پىيالىسىگە قولىنى ئۇزىتىپ .

— ئاچاڭنىڭكىنى تالاشما ، — دېدى زۆهرە خانىم قاپىقىنى تۇرۇپ ، — يېگۈڭ بولسا قازاندا بار ، پەخرىئاي ، ئاكاڭغا هالۋا ئۇسۇپ بەر .

پەرىدە ئىلاجسىز پىيالىنى يەنە قولىغا ئالدى ۋە يېنىدا ئولتۇرغان پەخرىدىننى چاندۇرماي بېقىنداپ قويدى . پەخرىدىن ئاچىسىنىڭ مەقسىتىنى چۈشىنىپ ئانىسىغا قاراپ دېدى :

— مۇنداق ئىشتى ، ئانا ، يېزىدىكى بىر ئاغىنەم ئائىلەڭدىكىلەرنى ئېلىپ چىقىپ باغ سەيلىسى قىلىپ چىكەت دېگەنىدى . تۇنۇگۈن سەن يوق ، دادام بىلەن مەسلىھەتلىشىپ بولدۇق . ۋاقتىنى سەن بەلگىلىۋەت ، خەۋەر بېرىۋېتەي .

زۆهرە خانىم قادىر ئەپەندىگە قارىدى :

— راست ماقۇل دېدىلىما ؟

— هەممە ئادەم باغ سەيلىسى قىلىۋاتىدۇ . يازنىڭ خوۋلۇقى

دېگەن شۇ . چىقىپ چىرەيلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى .
— ئۆزلىرىنىڭ كەڭرى بېغى بار ، — دېدى پەخرىدىن .
— ئۇ ئاغىنەڭنىڭ ئاتا ـ ئانىسى بىلەن تونۇشلۇقمىز بولمىسا ، — دېدى زۆھرە خانىم ئىككى تايىن بولۇپ .
— چىقساڭ تونۇشمامسەن ، — دېدى پەزىلەت ، — ئاتايىن تەكلىپ قىلغاندىكىن چىقايلى . بولمىسا ، پەخرىدىنىنىڭ يۈزىنى قىلمىغان بولۇپ قالىمىز .
زۆھرە خانىمنىڭ كەيپى خېلىلا چاغ ئىدى ، شۇڭا ئانچە تارتىشىپ كەتمىدى .
— سىلەرنىڭ چىققۇڭلار بولسا ، چىقساق چىقايلى ، — دېدى ئۇ .
— قاچان چىقمىز ، ۋاقتىنى بېكىتىۋېتەيلى ، — دېدى پەخرىدىن ، — ئالدىن خەۋەر بېرىۋەتمەسەم بولمايدۇ . ھەپتە ئارىلىقىدا چىقامدۇقيا ، ھەممەيلەن بىر كۈن رۇخسەت سورىساق .
— ھەپتە ئارىلىقىدا بولمايدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بۇ قېتىمقى چاينىڭ نۆۋىتى چىمەنگۈل خانىمغا كەلگەن . ھەپتە ئارىلىقىدا باغقا ئەپچىقىمەن دەپ خەۋەر بېرىپ بولدى . ئوغلى شەھەر ئەتراپىدىكى يېزىنىڭ باشلىقى ئەمەسمۇ ، مېھمان قىلىپ بېرىدىغان ئوخشايدۇ .
— ئۆزۈڭ باغ سەيلىسى قىلىۋېلىپ ، بىزنى چىقما دېمەكچىمۇ سەن ، — دېدى پەزىلەت ، — بىزمۇ چىقمىمىز . سەن ھەپتە ئارىلىقىدا چىقساڭ ، بىز شەنبە كۈنى چىقايلى ئەمىسە .
— ئاشۇنداق قىلامدۇق ، ئانا ، — دېدى پەخرىدىن .
— شەنبە كۈنى چىقايلى ، ئانا ، — دېدى پەخرىئايمۇ .
— مەيلى ، شەنبە كۈنى چىقايلى ، — دېدى زۆھرە خانىم ئىلاجسىز ھالدا ، — ئەجەب سەھرالغا چىققۇڭلار كېلىپ كەتتىغۇ سىلەرنىڭ . جاپا تارتىپ چىققانغا تۈشلۇق نېمە بار سەھرادا . ھەممە نەرسە شەھەردە تۇرسا .
— ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن سەھرانىڭمۇ ئۆزىگە تۈشلۇق

ئالاھىدىلىكى بار ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ھېچبولمىسا بىرەر كۈن شەھەرنىڭ ژالڭ ـ چۇڭىدىن خالىي بولۇپ ئارام ئېلىۋالسمىز . سەھرانىڭ ھاۋاسى ساپ بولىدۇ ، مېۋە ـ چېۋىلىرىنى ئۆز قولىمىز بىلەن شېخىدىن ئۈزۈپ يەيمىز تېخى .

— مەن ھازىرغىچە ئۆز قولۇم بىلەن پىلەكتىن قوغۇن ئۈزۈپ باقماپتىمەن ، — دېدى پەخرىئاي ، — قوغۇنلۇقىمۇ باردۇ ھە ، ئاكا ، ئۇ ئاغىنەڭنىڭ .

— قوغۇننىڭ پىشقىنىنى بىـــلەلمەي توڭ سويما ئۈزۈپ سالارسەنمىكىن ، — دېدى پەزىلەت سىڭلىسى بىلەن چېقىشىپ .

— ئەمىسە ، شەنبە كۈنى چىقىدىغان بولدۇق دەپ خەۋەر بېرىۋېتەي ، — دېدى پەخرىدىن تۆمۈرنى قىزىقىدا سوقۇپ .

— مەيلى ، شۇنداق قىل ، — دېدى زۆھرە خانىم ، پەرىدەنىڭ ھالۋىنى تولۇق تۈگىتىپ يەپ بولغىنىغا خۇش بولۇپ .

— ھە ، قوغۇننى پىلىكىدىن ئۈزىدىغان ئوچى ، — دېدى پەزىلەت پەخرىئايغا قاراپ ، — گېپىـــڭ راست بولسا قاچا ـ قۇچىلارنى يۇيۇپ ، ئاشخانىنى بېسىقتۇرۇۋەتمەمسەن .

— قاچىنى مەن يۇيىمەن ، ئاشخانىنى سەن تازىلا ، — دېدى پەخرىئاي ئاچىسىغا بەس سېلىپ .

— بولدى ، تالاشماڭلار ، — دېدى پەرىدە داستىخاندىكى پىيالىنى يىغىشتۇرۇپ .

— بۈگۈن پەرىدە ئاچامنىڭ ئىپادىسى بەك ياخشى ، — دېدى پەخرىئاي ئاچىسى بىلەن چېقىشىپ .

دېمىسىمۇ پەرىدە ئىنى ـ سىڭىللىرىنىڭ ئىشىنى چاندۇرماي ئەپلەشتۇرگىنىگە خۇش بولۇپ قالغانىدى . پەخرىدىن بىـــلەن پەزىلەت پىخىلداپ كۈلۈشۈپ قويدى .

— ئامىن ، — دېدى قادىر ئەپەندى دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ ، بارلىق ئائىلە ئەزالىرى ئۇنىڭغا ئەگىشىپ دۇئاغا قول كۆتۈردى .

دۇئادىن كېيىن ھەممەيلەن ئورنىدىن تۇرۇپ خىـــزمەتكە مېڭىشقا تەرەددۇتلەندى .

— هەممىڭلار خەتمىگە ئاتاپ ، سائىلغا بىر كوي بىر موچەن دۇئا قىلدۇرۇۋېتىڭلار ، — دېدى زۆھرە خانىم .
— بىرىمىز بەرسەك بولا ، — دېدى پەخرىدىن .
— مەن ئاتاپ بولدۇم . هەممىڭلار بېرىڭلا ، — دېدى زۆھرە خانىم .
— ئاناڭلار خەتمىنى ئاتاپ قويايتۇ . شۇنداق قىلىڭلار ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ئۇنچىلىك پۇل بېشىڭلاردىن ئۇنۇپ چىقمايدۇ . خەتمە دېگەن بالا ـ قازانىڭ ئالدىنى ئالىدۇ .
— بىر خەتمە بىر كوي بىر موچەنمۇ ، ئانا ، — سورىدى پەخرىئاي .
— هەئە ، ئەسلىدە ئۆيگە قارىم تەكلىپ قىلىپ ئوقۇتساق ساۋابى چوڭ بولاتتى . ئون بىر كوي بېرىۋەتسەڭمۇ بولىدۇ .
— بىز پۇل بەرگەن سائىل خەتمە ئوقۇيالمىسچۇ ، — سورىدى پەزىلەت .
— ئىشقىلىپ ، خەتمىگە ئاتىساڭلا بولدى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — خەتمە ئوقۇيالىسا ـ ئوقۇيالمىسا هېساب بولىۋېرىدۇ . هېچقايسىڭلار ئۇنتۇپ قالماڭلا ، هە .
— ماقۇل ، — دېيىشتى بالىلار .
— ئەھۋالدىن قارىغاندا ، ئانام بۇگۈن ياخشى چۈش كۆرگەن ئوخشايدۇ ، — دېدى پەخرىدىن پىچىرلاپ .
— ئىشلىرىمىز ياخشىلىققا تارتقاي ، ئىلاهىم ، — دېدى پەزىلەت .
ئۇلار ئالدىراپ ئىشقا مېڭىشتى .

32

— نېمە بولدى ساڭا ، ئەجەب ئۆزۈڭنى قاچۇرۇپلا يۈرىسەنغۇ ، — دېدى ئاتىللا تاماكىسىنىڭ قالدۇقىنى ئايىغى بىلەن دەسسەپ مەجبۇرىتكەندىن كېيىن .

— نەدە قاچۇرۇپتىمەن ، — دېدى پەخرىئاي سېغىز چاياپ تۇرۇپ .
— ئىككى ھەپتىدىن بېرى تۇزۇك كۆرۈشەلمىدۇق .
— تېخى قايسى كۈنى كۆرۈشتۇققۇ .
پەخرىئاينىڭ تۇرقىدىن قەستەن بېپەرۋا قىياپەتكە كىرىۋالغانلىقى چىقىپ تۇراتتى ، ئەمما ئاتىللا تولىمۇ ئەستايىدىل ئىدى .
— مەندىن رەنجىپ قالمىغانسەن ؟
— نېمىشقا رەنجىگۈدەكمەن .
— راستتىنلا رەنجىمىدىڭ ؟
— نەدىكى گەپنى سورايدىكەنسەن .
— ئەمىسە نەچچە قېتىم تېلېفون قىلدىم ، ئالدىراشلا دەپ كۆرۈشكىلى ئۇنمايسەنغۇ ؟
— ساڭا كېيىن چۈشەندۈرۈپ قويىمەن ، — دېدى پەخرىئاي كۈلۈپ ، — راستتىنلا ئالدىراش بولۇپ كەتتىم . ئاچام ، ئاكامنىڭ ئىشلىرى بىلەن دېگىنە .
— قانداق ئىشلارتى ئۇ ؟
— دېدىمغۇ ، كېيىنچە دەپ بېرىمەن دەپ ، ھازىرچە دېگىلى بولمايدۇ . ئىشقىلىپ ، ئائىلىمىزنىڭ ئىشلىرى ، سەن بىلەن مۇناسىۋەتسىز .
— ئائىلەڭلەرنىڭ ئىشلىرىنى بىلىش ھوقۇقۇم باردۇ ؟
— ئالدىراپ قاپسەن .
ئاتىللا بىر تال تاماكا تۇتاشتۇردى .
— تاماكىنى ئازراق چەك ، كىچىك تۇرۇپ ئۆپكەڭنى ئىسلىۋالما يەنە ، بەڭگى .
يىگىتنىڭ چىرايىغا بىرئاز كۈلكە يۈگۈردى .
— دېگىنە ، مېنى ياخشى كۆرەمسەن ؟
— ساراڭ ، — دېدى پەخرىئاي تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ .
— سەن ساراڭ قىلىپ قويدۇڭ مېنى .

پەخرىئاي ئەتراپقا خۇدۇكسىرەپ قارىدى .
— بوشراق گەپ قىل ، خەقلەر ئاڭلىسا سەت تۇرىدۇ .
— ئاڭلىسا تېخى ياخشى ، — دېدى يېگىت ، — جۇرە ، تاماق يەيلى .
— مېنىڭ تاماق يېگۈم يوق .
— ئەمىسە پەرۇخ ، خانزاد ، نېلۇپەر ، نازۇكئايلارغا خەۋەر قىلىپ ، دېباغا كىرىپ چىقامدۇق .
— بۇنىڭدىن كېيىن دېباغا كىرمەيمەن .
— نېمىشقا ؟
— سەت تۇرىدىكەن .
— سەت تۇرىدىكەن ؟ ئەجەب بىر ...
— بۇنىڭدىن كېيىن ئۇنداق سورۇنلارغا بارمايلى . يېشىمىزمۇ ئۇنچە كىچىك ئەمەس . بىزنىڭ چوڭلارمۇ توغرا چۈشەنمەيدىكەن .
— تازىمۇ بىر قېرى ئادەمدەك گەپ قىلدىڭ ، — دېدى يېگىت مەسخىرە قىلىپ ، — بىزنىڭ بۇ يېشىمىز دېباغا ماس كەلمەمدىكەن . چوڭلار توغرا چۈشەنمىگۈدەك نېمە ئىش قىپتۇق ئۇ يەردە .
— ئىشقىلىپ ، بىز بارمايلى . ئاچىلىرىم تولا نەسىھەت قىلىپ قۇلاق ـ مېڭەمنى يەپ كەتتى . ئويلاپ باقسام ، دېبانىڭمۇ نامى ئانچە ياخشى ئەمەس .
— پەرۇخ بىلەن نېلۇپەر ئايرىلىپ كېتىدىغان ئوخشايدۇ ، — دېدى يېگىت .
— نېمىشقا ؟ — ئەجەبلىنىپ سورىدى قىز .
— مەنمۇ بىلمىدىم . پەرۇخنىڭ دېيىشچە ، نېلۇپەر توردا باشقا بىرى بىلەن داۋاملىق سۆزلىشىدىكەن .
— نېلۇپەر توردا باشقا بىرى بىلەن يۈرۈپتۇمۇ ؟
— پەرۇخنىڭ گېپىدىن قارىغاندا شۇنداقتەك قىلىدۇ . پەرۇخنىڭ QQ سىنىڭ مەخپىي نومۇرىنى پەقەت نېلۇپەرلا بىلەتتىكەن . پەرۇخنىڭ دېيىشچە ، ئۇنىڭ QQ سىنى باشقا بىرى

ئىگىلىۋاپتۇمىش . ئۇ ھازىر داۋاملىق پەرۋىشىڭ QQ سى ئارقىلىق نېلۇپەر بىلەن سۆزلىشىدىكەن .

— بۇ ئىشلاردىن مېنىڭ خەۋىرىم يوقكەن . نېلۇپەرمۇ ماڭا بىرنېمە دېمىدى . كىم بىلىدۇ ، پەرۋىخ ئۆزى بۇزۇلۇپ نېلۇپەرگە گۇناھ ئارتىۋاتامدۇ تېخى . پەرۋىخمۇ تازا بىر شاللاق نېمە .

— پەرۋىشىڭ شاللاقلىقىنى سەن قانداق بىلىسەن ؟

— ئىشقىلىپ ، تۇتامى يوق .

— قارىسىغا گەپ قىلما . پەرۋىخ نېلۇپەرنى بەك ياخشى كۆرىدۇ . ئۇلارنى ئۇۋلايلى . دېباغا كىرمىسەك بىللە تاماق يېگەچ مۇڭدىشارمىز . راستىنلا رەنجىشىپ قالغان بولسا ، باھانىدە ئەپلەشتۇرۇپ قويامدۇق .

— نازۇكئاي ئوقۇغىلى بارىدىكەن .

— نەگە بارىدىكەن .

— شاڭخەيگە بارىدىغانلىقىڭ گېپىنى قىلىدۇ .

— ئىدارىسى ئەۋەتىدىغان ئوخشىمامدۇ ؟

— ياقەي ، ئوقۇشنى ئۆزى ھەل قىپتۇ . ئۆز خىراجىتى بىلەن ئوقۇيدىغانغا باشلىقى قوشۇلۇپتۇ ، لېكىن ئانىسى تازا قېتىلماي تۇرغان ئوخشايدۇ .

— خانزاد قوشۇلۇپتۇمۇ ؟

— قوشۇلماي نېمە ئامال ، ئۇلار تېخى توي قىلمىغان تۇرسا .

— بىچارە ئاداش ، نېمە بولۇپ كېتەر . نازۇكئاينى بەك ياخشى كۆرەتتى . ھەي ، بۇ كەمنىڭ قىزلىرى بەك شەخسىيەتچى بولۇپ كېتىۋاتامدۇ نېمە .

— بۇ نېمە دېگىنىڭ ، ئوقۇغىلى بارسىمۇ شەخسىيەتچىلىك قىلغان بولامدىكەن . ھازىر دېگەن كەسىپ مۇھىم بولۇپ قالدى . مەنمۇ ئاسپىرانتلىققا ئوقۇيمىكىن دەيمەن .

— چاقچاق قىلما .

— راست دەۋاتىمەن ، ئاتىلا ، بولسا ، سەنمۇ شۇنداق قىل .

مۇشۇنداق ۋاقتىمىزدا جىقراق بىر نەرسە ئۆگىنىۋالغىنىمىز ياخشى ، بولسا ، دوكتورلۇققىچە ئوقۇيلى .

— ماڭا ئۆيدىكىلەر قوشۇلمايدۇ . دادام تويۇڭنى قىلىۋەتسەك بولاتتى دەپ ئالدىرىتىۋاتىدۇ .

— ئۇنداق بولسا ، توي قىل .

— سەن يەنە ئوقۇيمەن دەپ تۇرساڭ ، كۆڭلۈمدە يىل ئاخىرىغىچە تويىمىزنى قىلىۋېتەرمىز دەپ ئويلىغان .

— ئالدىراپ قاپسەن ، — دېدى پەخرىئاي قاپىقىنى سۇزۇپ ، — مېنىڭ توي قىلىشىمغا ئاز دېگەندە بەش قاپاق پىششىقى بار .

— بۇ چىن سۆزۈڭ ئەمەس ، — دېدى يىگىت ئۇمىدسىزلەنگەن هالدا .

قىز كېسىپلا جاۋاب بەردى .

— ئىشەنگىن ئاتىللا . چىن سۆزۈم .

يىگىت ئۇندىمىدى .

— يول بويىدا تۇرىۋەرمەيلى ، — دېدى پەخرىئاي ، — ئۆيدىكىلەر ئۈچراپ قالمىسۇن يەنە .

— پەرۇخ ، خانزادلارنى توۋلاپ بىرەيلى ، ئىچىم بەك سىقىلىپ كەتتى ، — دېدى ئاتىللا .

— بوپتۇ ، توۋلىساق توۋلايلى . ئەمما ، ئىككى سائەت ئىچىدە ئۆيگە قايتمىسام بولمايدۇ .

— يۇر ، بىر يەردە ئولتۇرۇپ تېلېفون قىلايلى ئۇلارغا . نەگە بارىمىز ؟ «ئاق قۇ»غا بارامدۇق ؟

— رېستورانغا بارمايلى ، چايخانىغا بارايلى .

— قايسى چايخانىغا بارساق بولا ؟

— «تۇمارىس» چايخانىسىغا بارايلى .

— مەيلى ، شۇغىنىسى ، پەرۇخ ، خانزادلار زادىلىق قىلمىغان بولدى ـ دە .

— زاڭلىق قىلسا ئۆزىنىڭ ئىشى ، ئىشقىلىپ ، دېباغا بارغاندىن ياخشى .
— سەن بۇنىڭدىن كېيىن راستىنلا دېباغا بارمامسەن ؟ — سورىدى ئاتىللا پىيادە ماڭغاچ ، — ئىشەنگۈم كەلمەيۋاتىدۇ .
— ئىشەنگىن ، — دېدى پەخرىئاي ، — بەك بارغۇڭ كەلسە ئۆزۈڭ بار .
— سەن بارمىساڭ ماڭا پوق بارمۇ ئۇ يەردە ، — دېدى ئاتىللا تېرىكىپ .
پەخرىئاي پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .

33

پەخرىدىن ئىشەنمىگەن ھالدا گۈلنازنىڭ كۆزىگە قارىدى .
— راستىنلا ئاناڭ ئۆردىمۇ ؟
— ھەئە ، — دېدى گۈلناز ئۇۋالچىلىققا ئۇچرىغان قىياپەتتە .
— نەرىگە ئۆردى ؟
— تەستەك بىلەن ئىككىنى سالدى . ياتاق ئۆيۈمگە قېچىپ كىرىۋالمىغان بولسام ، يەنە ئۆراتتى تېخى .
پەخرىدىن چاي ئىچىۋاتقان پىيالىسىنى تاققىدە قويۇپ ئورنىدىن تۇردى .
— نەگە بارىسەن ؟ — سورىدى قىز ئەجەبلەنگەن ھالدا ، — تېخى تاماق چىقمىغان تۇرسا .
— سەن تاماق يېگەچ تۇر ، مەن بېرىپ ئاناڭ بىلەن ئوبدانراق سۆزلىشىپ كېلەي .
— ئانام بىلەن نېمىدەپ سۆزلىشىسەن ؟
— سېنى ئۇرغان تۇرسا ، بۇنىڭدىن كېيىن ئۇرىدىغان ئىش بولسا مېنى ئۇرسىلا ، گۈلنازدا گۇناھ يوق ، دەيمەن .
— ۋېيەي ، ماۋۇ ساراڭنى ، — دېدى گۈلناز ھودۇقۇپ ، — مېنى يەنە تاياقتا قويماي دەمسەن ؟ ئولتۇرە ، ئىچىمنى پۇشۇرماي ،

قانداق قىلىدىكىن دەپتىمەن تېخى . ئانامغا مېنى ئۇرما دېيىشكە نېمە ھەققىڭ بار . ئاران ئەپلەشكىلى تۇرغان ئىشىمىزنى بۇزاي دەمسەن . ھېلىمۇ ئانامنىڭ ساڭا بولغان كۆزقارىشى ياخشى ئەمەس .

— نېمىشقا ياخشى ئەمەسكەن ، — دېدى پەخرىدىن ئورنىدا قايتا ئولتۇرۇپ ، — مېنى كۆرۈپمۇ باقمىغان تۇرسا .

— بۇنى بىلمىدىم ، — دېدى گۈلناز ، — ھېلىقى كۈنى پەردە ئاچىلار كەتكەندىن كېيىن ، ئانام بىرھازا گەپ قىلماي ئولتۇردى ، كېيىن تۇيۇقسىز يېنىغا چاقىرىپ بىرمۇنچە سوراقلاپ كەتتى . بۇ ئىشلارنى سەن پىلانلاپسەن ، خەقنىڭ ئالدىدا يۈزۈمنى تۆكتۈڭ ، ئەل ـ ئاغىنە ، تونۇش ـ بىلىش ، قولۇم ـ قوشنىلارغا بۈگۈن ساڭا ئەلچى كېلىدۇ دەپ خەۋەر بېرىۋەتكەنىدىم . مانا ، ئەلچىلەر ھېچ گەپتىن ھېچ گەپ يوقلا داستىخىنىنى قويمايلا كېتىپ قالدى . ئەمدى خەقلەر سورىسا نېمە دەيمەن ، دەپ سۆزلەپ ، ئاچچىقىنى باسالماي ئىككى تەستەك سېلىۋەتتى . تاكى دادام كاماندىروپكىدىن قايتىپ كەلگۈچە ماڭا ماي تارتىپ گەپمۇ قىلمىدى .

— دادامڭ خەۋەر تېپىپتۇ ـ دە .

— خەۋەر تاپمامتىكىن . دادام ئىشىكتىن چىرىپ بولغۇچە ئانام بولغان ئىشلارنىڭ ھەممىسىنى ئېغىتماي ـ تېمىتماي دېدى .

— دادامڭ نېمە دېدى ؟

— دادام تاماكا چېكىپ بىردەم ئولتۇرۇپ كەتتى . ھېلىمۇ ياخشى ، پەردە ئاچىلار ئانامغا خېلى ياخشى تەسىر قالدۇرغان چېغى . ئانام پەردە ئاچىلارنىڭ ئىككى ئېغىز ياخشى گېپىنى قىلىپ قالدى . شۇنىڭ بىلەن دادام مەندىن سىلەرنىڭ ئۆيىنىڭ ئەھۋالىنى تەپسىلىي سورىدى .

— سەن نېمە دېدىڭ ؟

— بىلگىنىمچە جاۋاب بەردىم . دادام دادامنى خېلى ئوبدان بىلىدىكەن .

— ئىككىسىنى تونۇشامدىكەن ؟ — ئالدىراپ سورىدى پەخرىدىن .

— ياق ، تونۇشمايدىكەن ، داداڭنى سىرتىدىن بىلىدىكەن . قادىر ئەپەندى ئوبدان ئادەم ، ئائىلىسى يۇز - ئابرۇيلۇق ياخشى ئائىلە ، دەپ ماختىدى . دادام سېنىمۇ بىلىدىكەن تېخى .

پەخرىدىن خۇش بولۇپ كەتتى .

— ۋاھ ، داداڭ مېنىمۇ تونۇمدىكەن .

— ھەئە ، سېنى بىر - ئىككى قېتىم كۆرۈپتىكەن . تۇرقىدىن ئېغىر - بېسىق ، قائىدىلىك ئوبدان بالا بولغاندەك قىلىدۇ ، — دېدى .

— ئۇنداق بولسا ، ئىشىمىز ئوڭغا تارتىپتۇغۇ ، — دېدى پەخرىدىن هاياجانلانغان هالدا .

— ئالدىراپ خۇش بولۇپ كەتمە . ئانام ئانچە قايىل بولمىدى . دادامۇ توي ئىشىمىزغا قوشۇلۇش - قوشۇلماسلىق توغرىسىدا بىرنېمە دېمىدى . سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەر تېزرەك كەلسە بولاتتى . ناۋادا ، داداڭ بىلەن دادام بىر يەردە دوقۇرۇشۇپ قېلىپ ، پەردە ئاچاملارنىڭ چوڭلار ئۇرۇمچىگە كەتتى دېگەن گېپى يالغان چىقىپ قالسا ئىشىمىز چاتاق .

— خاتىرجەم بول . بۇ ئىشلارنى مۇڭاپىق بىر تەرەپ قىلىمەن . پەردە ئاچامنىڭ توي ئىشىمۇ ئوڭغا تارتىدىغاندەك قىلىدۇ .

— ئەلچىلەرنىڭ گەپ - سۆز قىلماي كېتىپ قېلىشى ئانامغا بەك ئېغىر كەلگەن ئوخشايدۇ . خەقلەر ئاڭلاپ قالسا يۈزىمىزگە سەت بولىدۇ دەپ غۇدۇراپلا يۈردۇ . سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەر كەلسە ئانامۇ خېلى بېسىلىپ قالاتتى .

— ئۇنداقتا پەردە ئاچامنىڭ ئىشىغا قاراپ ئولتۇرماي ، دادام بىلەن ئايرىم سۆزلەشمىسەم بولمىغۇدەك ، — دېدى پەخرىدىن قەتئىي نىيەتكە كېلىپ ، — بۇ ئىشلاردىن خەۋەر تاپسا ، دادام مېنى چوقۇم قوللايدۇ .

— شۇنداق قىلىپ پەردە ئاچاملارنىڭ يىگىتىنىڭ ئۆيىگە چىقىدىغان بولدۇڭلارمۇ ؟

— ئالدىمىزدىكى شەنبە كۈنى چىقىدىغان بولدۇق ، لېكىن دادام بىلەن ئانام بۇ ئىشنىڭ تېگى ـ تەكتىنى بىلمەيدۇ . ئۇلار پەقەت مېنىڭ دوستۇمنىڭ ئۆيىگە چىقمىز دەپ ئويلايدۇ .

— كېيىن ئۇقسا رەنجىپ قالارمىكىن ؟

— چىقىپ بولغاندىن كېيىن دادامغا چاندۇرماي پۈرتىپ قويارمەن .

— ئاناڭدىن شۇنداق بەك قورقۇمسەن ؟

— ۋاي ئۇنى بىردەمە .

— كېيىنچە ماڭمۇ كۆرىدىغان كۈن بار ئىكەن ئەمىسە .

— ئانامنى ئۇنچىۋالا ئەسكى دەپ قالما . مەجەزى سەل جاھىلراق شۇ ، ئۆزۈمنىڭكىلا راست دەپ تۇرۇۋالىدۇ ، ئەمما بەك كۆيۈمچان ، ھەممىنزىنىڭ ئىشلىرىنى ئۆزۈم بىر قوللۇق ئورۇنلاشتۇرسام دەپ ئويلايدۇ .

— ھەممە ئاتا ـ ئانا ئوخشاش ، — دېدى گۈلناز ، — ئانامنىڭ ئويمۇ شۇ ، شۇڭا مەن ئانامدىن رەنجىمەيمەن . ساڭا غۇ ئىشىنمەن ، پەخىرلىدىن . شۇنداقتىمۇ دەپ قويماي ، تويدىن كېيىن ھەرگىز ئۆزگىرىۋالمىغىن . ئاڭلىسام ، جىق يىگىتلەر تويدىن كېيىنلا ئۆزگىرىۋالىدىكەن .

— مەن ئۇنداقلاردىن ئەمەس . سېنى بىر ئۆمۈر چېكەمگە گۈل قىلىپ قىسمەن .

گۈلناز مەمنۇنلۇق بىلەن كۈلدى .

— خۇدايىم بىزنى بىر ئۆمۈر ياخشى كۆرۈشۈپ ئۆتۈشكە نېسىپ قىلغاي . سىلەرنىڭ ئۆيدىكى قىزلاردىنمۇ خاتىرجەم بولدۇم ، ھەممىسى بەك ياخشىكەن . ئاچا ـ سىڭىللاردەك ئۆتۈپ كېتىشىمدە گەپ يوق .

— نېمانچە ئىنچىكە ئويلاپ كەتكەنسەن .

— ئويلىمىسام بولمايدۇ ، — دېدى گۈلناز ئەستايىدىللىق بىلەن جاۋاب بېرىپ ، — يېڭى توي قىلغانلارنىڭ كۆپىنچىسى ئېرى بىلەن ياخشى ئۆتكەن بىلەن ، يەڭگىلىرى بىلەن كېلىشەلمەي

ئاجرىشىپ كېتىدىغان ئىشلارمۇ بولىدۇ . پەردە ئاچام بىلەن ئېغىر - بېسىق ، كۆيۈمچانكەن ؛ پەزىلەت ئاچام ئادەمنىڭ كۆڭلىنى بىلەن ئايالىدىكەن ؛ پەخرىئاي شوخ بولغىنى بىلەن ئاق كۆڭۈلكەن . بۇنداق خاراكتېردىكى قىزلار بىلەن ئاسان چىقىشىپ كەتكىلى بولىدۇ . بۇ قېتىم ئۇلاردىن بەك خۇش بولدۇم .

— مەنمۇ سېنىڭ مۇشۇ ئاق كۆڭۈل ، كەڭ قورساق ، چىقىشقاق مىجەزىڭنى دەپ سېنى تاللىغان ، — دېدى پەخرىدىن .

— مېنى تاللىغان ، — دېدى گۈلناز نارازلىق بىلەن ، — مەندىن باشقىمۇ قىز دوستۇڭ بارمىدى ؟

پەخرىدىن شوخلۇق بىلەن كۈلدى .

— ئەلۋەتتە ، ماڭا كۆيۈپ قالغان قىزلارمۇ خېلى بارتى .

— ھەددىڭدىن ئاشما ، — دېدى گۈلناز تېرىكىپ ، — بۇنىڭدىن كېيىن باشقا قىزلارنى ياخشى كۆرۈشۈڭگە رۇخسەت يوق .

— خاتىرجەم بول ، باشقا قىزلارغا ھەرگىز قارىمايمەن .

— بىلىپ قوي ، پەخرىدىن ، مېنىڭ كۈنچىلىكىم بەك يامان جۇمۇ .

— سەنمۇ بىلىپ قوي ، مېنىڭ كۈنچىلىكىممۇ يامان .

ئۇلار ھۆزۈرلىنىپ كۈلۈشتى .

34

سائىتىگە قاراپ چۈشلۈك دەم ئېلىش بولغانلىقىنى بىلگەن قادىر ئەپەندى ئۇستەللىرىنى يىغىشتۇرۇپ تۇرۇشقا ئىشخانىسىنىڭ تېلېفونى جىرىڭلىدى .

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم ، — دېدى قادىر ئەپەندى تېلېفوننىڭ تۇرۇپكىسىنى قولىغا ئېلىپ .

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام ، دادا ، بۇ مەن .

— بىرەر ئىشىڭ بارمىدى ، بالام .

— مەن ھازىر ئىدارەڭنىڭ ئالدىدا ، سەن بىلەن كۆرۈشەي

دەپ كەلگەن .
— ئىشخانامغا چىقامسەن ياكى مەن چۈشەمدىم ؟
— سەن چۈشكىن ، پەستە ساقلاي .
— ماقۇل ، ئەمىسە ھازىر چۈشمەن .
قادىر ئەپەندى تۇرۇپكىنى قويۇپ ئىشخانىسىنىڭ ئىشىكىنى تاقىدى .
— ھە ، كېلىپ قاپسەنغۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئوغلى بىلەن كۆرۈشۈپ ،— زۆرۈر گەپ بارمىدى .
— چۈشلۈك تاماقنى بىللە يەيلى دەپ كەلگەن .
— سىرتتا تاماق يەمدۇق .
— ھەئە ، سىرتتا تاماق يەيلى ، مەن مېھمان قىلاي .
— ئۆيدە تاماق يېمەمدۇق . ئاچلىرىڭ تاماق ئەتتىمىكىن دەيمىنا .
— ئانام بۈگۈن چاي ئوينىغىلى سەھرالغا كەتكەن تۇرسا ، ئاچلىرىم تاماق ئېتەمتى .
— مېنى ئاچ قالمىسۇن دەپسەن ـ دە ، — دېدى قادىر ئەپەندى مەمنۇن بولۇپ .
— ئۇمۇ بار ، — دېدى پەخىرلىنىپ .
— ئۇنداق بولسا ، تېلېفون قىل . ئاچا ـ سىڭىللىرىڭمۇ كەلسۇن ، بىللە غىزالىنايلى .
— بۈگۈنچە ئۇلار قورسقىنى ئۆزلىرى بېقىپ تۇرسۇن . ئىككىيلەن ئايرىم غىزالىنايلى ، دادا . سەن بىلەن ئايرىم سۆزلىشىدىغان ئىش بار ئىدى .
— ئۇنداق بولسا مەيلى . نەدە تاماق يەيمىز ؟
— «ئوردا تائاملىرى» ئاشپۇزۇلىغا بارايلى . مۇھىتى بەك ئازادە ، تاماقلىرىمۇ تەملىك .
— دادا ـ بالا ئولتۇرۇپ پادىشاھدەك غىزالىنايلى دەپسەن ـ دە ، — دېدى قادىر ئەپەندى كۈلۈپ ، — جۇرە ، ئەمىسە .
ئوردىدەك ھەشەمەتلىك بېزەلگەن بۇ ئاشپۇزۇل خېرىدارلار

بىلەن لىق تولغانىدى .
— ئىككى كىشىلىك ئۈستەلگە باشلاڭلار ، — دېدى پەخرىدىن كۈتكۈچى يىگىتكە .
— قېنى ، بۇيىققا مېڭىشسىلا ، — دېدى كۈتكۈچى يىگىت .
بۇ ئاشپۇزۇلنىڭ بىرىنچى قەۋىتى چوڭ زال بولۇپ ، چاسا شىرەلەر رەتلىك تىزىلغانىدى . ئۇلار مۇلازىم يىگىتكە ئەگىشىپ ئىككىنچى قەۋەتكە چىقتى . ئىككىنچى قەۋەت تېخىمۇ ئالاھىدە بېزەلگەن بولۇپ ، نەقىشلىك ۋاداكلەر بىلەن ئايرىم ـ ئايرىم توسۇلۇپ ، چوڭ ـ كىچىكلىكىگە قاراپ ئىككى كىشىلىك ، تۆت كىشىلىك ۋە كۆپ كىشىلىك تاماق شىرەلىرى قويۇلغانىدى . تەمبۇر بىلەن ئورۇندالغان لىرىك مۇزىكا چارچىغان نېرۋىلارنى تاتلىق غىدىقلايتتى . مۇلازىم يىگىت ئۇلارنى ئەڭ چەتتىكى ئىككى كىشىلىك ئورۇنغا باشلاپ قويۇپ كېتىپ قالدى . ئۇنىڭغىچە ئۇلارنىڭ ئالدىغا چاي كۆتۈرۈپ كۈتكۈچى قىز يېتىپ كەلدى .
— قانداق تاماق يەيسىلەر ؟ — دېدى كۈتكۈچى قىز ئۇلارغا چاي قۇيۇپ بولۇپ .
— ئومۇرتقا كاۋاپتىن ئىككى زىخ ، باچكا بېسىلغان يېرىم پولۇدىن ئىككى ، يەنە ئىككى پىيالە قېتىق ، — دېدى پەخرىدىن ، ئاندىن دادىسىغا قاراپ سورىدى ، — يەنە نېمە بۇيرۇتمىز ، دادا .
— بولدى ، مۇشۇ يېتەرلىك ، — دېدى قادىر ئەپەندى .
پەخرىدىن دادىسىنىڭ كاۋاپ بىلەن باچكا بېسىلغان پولۇغا ئامراقلىقىنى ئوبدان بىلەتتى ، شۇڭا دادىسىدىن سورىمايلا بۇيرۇۋەرگەنىدى .
— پولۇنى ئاۋۋال ئەپچىقامدۇق ، كاۋاپنىمۇ ؟ — سورىدى كۈتكۈچى قىز .
— ئاۋۋال پولۇ يەيلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — پولۇ بىلەن قېتىقنى بىللە ئەپچىقىڭ ، قىزىم . كاۋاپ كېيىنرەك چىقسۇن .
— ماقۇل ، ئازادە ئولتۇرۇڭلار ، — دېدى كۈتكۈچى قىز .

— تاماق چىققۇچە مۇڭداشقاچ ئولتۇرامدۇق؟ — دېدى قادىر ئەپەندى ئوغلىغا قاراپ.

پەخرىدىن بىردىنلا قىزىرىپ تەمتىرەپ قالدى. گەپنى نەدىن باشلىشىنى بىلەلمەي قولىغا چاي پىيالىسىنى ئالدى. ئوغلىنىڭ تۇرقىغا قاراپ قادىر ئەپەندى كۈلدى.

— ماڭا دېيىشتىن خىجىل بولغۇدەك گەپمىدى ئۇ. خىجىل بولما، چوپچوڭلا يىگىت تۇرۇپ دادىسىدىنمۇ خىجىل بولامدىغان. نېمە دەيدىغانلىقىڭنى پەرەز قىلىپ بولدۇم. قىزلار ھەققىدىكى گەپتۇ ھەقمىچان.

سەزگۈر دادا ئوغلىنىڭ كۆڭلىدىكىنى بىلىۋالغانىدى.

پەخرىدىن پىسسىقكىدە كۈلدى. مۇشۇ كۈلكىسى بىلەن تەمتىرەش، تارتىنىشلىرىمۇ يوقاپ كەتتى.

— كۆڭلۈمدىكىنى بىلىۋالدىڭ، — دېدى ئۇ كۆزىنى دادىسىدىن ئېلىپ قېچىپ تۇرۇپ، — ئەمىسە گەپنى ئۇدۇللا دەيمەن. زادىلىق قىلمايسەن جۇمۇ، دادا.

— دەۋەرگىن. زادىلىق قىلمىدىغان گەپ ئەمەسقۇ بۇ. قىزلار توغرۇلۇق بالدۇرلا ئېغىز ئېچىشىڭ كېرەكتى، ھېلىمۇ خېلى كېچىكتىڭ.

پەخرىدىن ئېغىر - بېسىقلىق بىلەن سۆزلەشكە كىرىشتى.

— ئەسلىدە پەرىدە ئاچام بىلەن پەزىلەت ئاچامنىڭ تويى بولۇپ بولمىغۇچە بۇ گەپنى دېمەسمەن دەپ ئويلىغانىدىم. بىراق، سەن بىلەن مەسلىھەتلەشمىسەم بولمايدىغان ئىش چىقىپ قالدى.

— نېمە؟ بىرەر قىز بىلەن چاتاق چىقىرىپ قويمىغانسەن؟ — ئالدىراپ سورىدى قادىر ئەپەندى جىددىيلىشىپ.

— ئا ... ئەدىكى گەپنى قىلمىدىكەنسەن، — دېدى پەخرىدىن قوشۇمىسىنى تۇرۇپ، — گېپىمنى بۆلمەي تۇرە.

— ھە ... ھە ... گەپ قىلە.

— ئالىي مەكتەپتە بىللە ئوقۇغان ساۋاقدىشىم بىلەن توي قىلىشقا پۇتۇشكەنىدىم. ئىسمى گۈلناز. شەھەر قۇرۇلۇشى

ئىدارىسىدە ئىشلەيدۇ . يېقىندىن بېرى ئاتا ـ ئانىسى توي قىلىشقا مەجبۇرلاۋېتىپتۇ .

پەخرىدىن ئۆتكەن ئىشلارنى بىر ـ بىرلەپ سۆزلەپ بەردى .

— شۇنداق قىلىپ ، بىزنىڭ ئۆيدىكى قىزلار بېرىپ ، ئۇ قىزغا كەلگەن ئەلچىلەرنى قايتۇرۇۋەتتى ـ دە ، — دېدى قادىر ئەپەندى كۈلۈپ ، — يۇرتىكى تازا چوڭ ـ كىچىك ئۇلارنىڭ . قىزنىڭ ئاتا ـ ئانىسى يىگىتنىڭ ئاتا ـ ئانىسى كەلسۇن دەپ تۇرۇۋاپتۇ ـ دە . ئۇلارنىڭ بۇ تەلىپى تامامەن يوللۇق . ئاتا ـ ئانا بولغۇچى بۇنداق ئىشلاردا ئىنچىكىلىمىسە زادى بولمايدۇ . ئەسلىدىمۇ ئاناڭ بىلەن بېرىپ قائىدىسىنى قىلىپ قويۇشمىز كېرەك ئىدى .

— مېنىڭ دېمەكچى بولغىنىمۇ شۇ ، — دېدى پەخرىدىن ، — بىز توي قىلىشقا ئالدىرمايمىز . گۈلنازمۇ بىزنىڭ ئۆينىڭ ئەھۋالىنى بىلىدۇ . پەرىدە ئاچام بىلەن پەزىلەت ئاچامنىڭ تويى بولۇپ بولغۇچە ساقلاپ تۇرىمىز . ئۇنىڭغىچە ئانام بىلەن ئۇلارنىڭ ئۆيىگە ئەلچىلىككە بېرىپ قويساڭلار بولاتتى .

— بۇ ئىشلاردىن ئاناڭنىڭ خەۋىرى بارمۇ ؟

— ئانامغا قانداق دەيمەن بۇ گەپنى . سەن ئوبدانراق چۈشەندۈرمىسەڭ ، مېنىڭ دېگىنىم بىكار . چالۋاقاپ ، تىللاپ كېتەر مېنى .

— ئاناڭ قوشۇلماسمىكىن .

پەخرىدىن دادىسىغا يالۋۇرۇش نەزىرى بىلەن قارىدى .

— ماڭا ياردەم قىلغىن ، دادا . پەقەت بولمىسا ئانامغا بېسىم ئىشلەت . مەن گۈلنازدىن باشقا ھېچكىم بىلەن توي قىلمايمەن .

قادىر ئەپەندى ئوغلىغا قايىللىق نەزىرى بىلەن قارىدى .

«ئوغۇل بالا ئەركەكتەك گەپ قىلدىڭ ، بالام . يىگىت دېگەن مۇشۇنداق بولۇشى كېرەك . ئۆزى ياخشى كۆرگەن قىزنى قولغا كەلتۈرۈشكە قەتئىي بەل باغلىشى كېرەك . گەرچە ئاناڭنىڭ ساڭا ئۆز قولى بىلەن قىز تاللاپ بېرىش ئارزۇسىنى بىلسەممۇ ، ساڭا چوقۇم ياردەم قىلىمەن . يىگىت ئۇچۇن ئۆزى ياخشى كۆرگەن

قىزغا ئېرىشىشتىنمۇ چوڭ بەخت بولمايدۇ ... »

— قىزنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ نەدە ئىشلەيدىغانلىقىنى بىلەمسەن ؟

— ھە راست ، — دېدى پەخرىدىن بىر ئىشنى يادىغا ئېلىپ ، — گۈلنازنىڭ دادىسى سېنى بىلىدىكەن . بەلكىم سەنمۇ تونۇشۇڭ مۇمكىن . ئىسمى سۇلتان ئىبراھىم . شەھەرلىك سەھىيە ئىدارىسىدە ئىشلەيدۇ .

— ھە تونۇيدىكەنمەن ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — لېكىن تازا ئەسرا ئەمەس . توي ـ تۆكۈنلەردە ، نەزىرلەردە ، يىغىنلاردا ئانچە ـ مۇنچە ئۇچرىشىپ قالغان . ئۆزى ئوبدان ئادەم . ياخشى ئائىلىنىڭ قىزىنى تاللاپسەن .

پەخرىدىن خاتىرجەم بولۇپ يەڭگىل تىندى .

— بۇ ئىشنى ئىمكان بار كېچىكتۇرمىسەك بولاتتى ، دادا ، — دېدى پەخرىدىن .

— مۇنداق قىلايلى ، ئەمىسە . ھازىر بۇ ئىشنى ئاناڭنىڭ مەسلىھەتىگە سالساقمۇ قوشۇلماسلىقى مۇمكىن . ئاۋۋال قىزلارنىڭ ئىشىنى ئويلىشايلى دەپ تۇرۇۋالسا ، مەنمۇ زورلىيالمايمەن . ئەسلىدىمۇ قائىدە بويىچە شۇنداق قىلىشىمىز كېرەك . ئاچىلىرىڭنىڭ ئىشىنى بىر ياقلىق قىلماي تۇرۇپ ، سېنىڭ ئىشىڭغا مېڭىپ يۈرسەك باشقىلارمۇ توغرا تاپمايدۇ . مەن مۇڭاپىق پۇرسەت تېپىپ سۇلتان ئىبراھىم بىلەن ئايرىم مۇڭدىشاي ، ساڭا قېينىناتا بولغۇچى ماقۇل دېسىلا ، ئەلچىلىككە ئانچە ئالدىراپ كەتمىسەكمۇ بولىدۇ .

— مەيلى ، — دېدى پەخرىدىن دادىسىنىڭ مەسلىھەتىگە قوشۇلۇپ ، — لېكىن ۋاقىتنى بەك سوزۇۋەتمە .

— خاتىرجەم بول . سۇلتان ئەپەندى بىلەن يېقىن ئۆتىدىغان ئاغىنىلەردىن بىرەرىنى تېپىپ ، شۇ ئارقىلىق بىرەر سورۇنغا چاقىرىپ ئايرىم مۇڭدىشىمەن . بۇمۇ رەسىم ـ قائىدىگە ئويغۇن كېلىدۇ .

پەخرىدىن خېلىلا خاتىرجەم بولۇپ قالدى .

— شەنبە كۈنى يېزىغا چىقىپ باغ سەيلىسى قىلىپ كىرىدىغان ئىشقا ئانام ياق دەپ تۇرۇۋالماس - ھە .

— ئاناڭ قوشۇلدىغۇ ؟

— مەنمۇ ئاغىنەمگە ئائىلە بويىچە چىقىدىغان بولدۇق دەپ خەۋەر بېرىپ بولدۇم ، يەنە تېخى ماشىنىمۇ ئۇقۇشۇپ قويدۇم .

— قاتناشنى ئۇقۇشۇپ قويۇپ ياخشى قىپسەن . ئىشلار شۇنداق بولسۇن ئەمىسە . سەنمۇ قىزنى خاتىرجەم قىلىپ قوي . باشقا گەپلىرىڭ بولسىمۇ تارتىنماي دەۋەرگىن ، بالام .

— ماقۇل .

— ئالە ، كاۋاپ سوۋۇپ قالدى .

— سىز يەڭ ، دادا .

— بولدى ، مەن تويدۇم ، — دېدى قادىر ئەپەندى پىيالىدىكى قېتىققا قوشۇق سېلىپ تۇرۇپ ، — ئوغۇل بالا دېگەن قورساققا يەپ تۇرغۇلۇق .

پەخرىدىن كاۋاپنى ئىشتىها بىلەن يېيىشكە باشلىدى .

35

پەرىدەنىڭ باش - ئاخىرى يوق خىياللىرىنى خىزمەتدىشى بۆلۈۋەتتى .

— پەرىدە ، يانفونىڭىز سايراپ كەتتى ، نېمانچە ئېغىر خىيال سۈرىسىز .

پەرىدە سومكىسىدىن يانغونىنى ئېلىپ ئېكرانىغا قاراپ ، يۈرىكى خۇشاللىقتىن سېلىپ كەتتى . تېلېفون ئابدۇساتتاردىن كەلگەنىدى . پەرىدە خىزمەتدىشىنىڭ ئالدىدا سۆزلىشىنى بىئەپ كۆرۈپ ، يانفونىنى ئېلىپ ئىشخانىدىن چىقتى - دە ، كارىدورنىڭ ئۇ بېشىدىكى ھاۋادانغا قاراپ ماڭدى .

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم .

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام . ئەجەب تەستە ئالدىڭىزغۇ تېلېفونىنى . بىئەپ ۋاقىتتا تېلېفون قىلىپ قالدىمۇيا ؟

— ياقەي ، ئىشخانىدا خىزمەتداشلىرىم بار ئىدى ، شۇڭا سىرتقا چىقتىم . تىنچلىقمۇ ؟

— تىنچلىق ، ئۆزىڭىزچۇ ؟

— خۇداغا شۈكۈر .

— قارا‌ڭ ، پەردە ، بەكمۇ قىزىق ئىش بولدى . دەپ بەرسەم ھەيران قالىسىز .

— قانداق ئىش بولدى ؟

— ئانىڭىز بىزنى‌ڭ ئۆيگە چىقتى .

— توۋا دەڭە ، قانداقسىگە ...

— يېزا باشلىقى قايسى كۈنى ئۆيگە كېلىپ ئانامغا مېھمانلىرىم بار ئىدى ، سىلەرنى‌ڭ باغدا كۆتۈۋالسام ، دەپتىكەن . بۈگۈن شۇ مېھمانلار چىقىپتۇ . ئەسلىدە ئۇلار يېزا باشلىقىنى‌ڭ ئانىسىنى‌ڭ مېھمانلىرى ئىكەن . بايا كېلىپ قارىسام ، مېھمان ئايالىنى‌ڭ ئارىسىدا ئانىڭىزمۇ ئولتۇرىدۇ ، شۇڭا سىزگە تېلېفون قىلىشىم .

— تونۇشلۇق بەرمىگەنسىز ؟

— ھەددىمۇ مېنى‌ڭ ، — دېدى يىگىت ھاياجانلانغان ھالدا ، — قانداقمۇ تونۇشلۇق بېرەلەيمەن ، لېكىن ئانامغا كۆرسىتىپ قويدۇم .

— ئانىڭىز بىزنى‌ڭ ئىشىمىزنى ئانامغا دەپ يۈرمەس ، ھە .

— خاتىرجەم بولۇ‌ڭ . ئانامغا جېكىلىدىم ، تونۇشلۇق بەرمەيدىغان بولدى .

— ياخشى قىپسىز ، بۈگۈن ۋاقتى ئەمەس . مۇمكىن بولسا ئانامغا ئۆيۈڭلەرنىمۇ كۆرسىتىپ قويۇ‌ڭ . ئانام ھەرھالدا ئائىلە ئەھۋالىڭلارنى بىلىپ قالغاچ تۈرسۇن . سىز بىلىسىز ، ئانام ئازراق ئابرۇيپەرەس .

— بولىدۇ . بىر ئامالىنى قىلارمىز . پەقەت بولمىسا ، شەنبە

كۇنى چىققاندا كۆرە . سىز ئايرىلىپ قالماي بىللە چىقىڭ جۇمۇ .
— شەنبە كۇنى مەن چىقماي تۇرايمىكىن دەيمەن .
— نېمىشقا ؟
— بىرىنچىدىن ، سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەر مېنى تونۇيدۇ . مەن چىقسام بۇ ئىش چېنىپ قالىدۇ . ئىككىنچىدىن ، ئۆزۈممۇ خىجىل بولۇپ قالىمەن . ئويلاپ باقسام ، ماڭىمۇ تازا بىئەپ بولۇپ قالىدىكەن ، ئەڭ ياخشىسى ، چىقمىغىنىم ياخشىمىكىن .
يىگىت بىرنەچچە دەقىقە تۇرۇۋېلىپ جاۋاب قايتۇردى .
— بۇ ئويلىغىنىڭىزمۇ توغرا .
— ھە راست ، ئاتا ـ ئانىڭىزغا شەنبە كۇنى چىقىدىغان مېھمانلارنىڭ بىزنىڭ ئۆيدىكىلەر ئىكەنلىكىنى دېمىگەنسىز ؟
— تېخى دېمىدىم ، تازا بىر قارارغا كېلەلمەيۋاتىمەن . سىزنىڭچە ، قانداق قىلسام بولا ؟
پەرىدە بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ جاۋاب بەردى .
— بايا ئانىڭىزغا ئانامنى كۆرىستىپ قويۇپسىز . شەنبە كۇنى چوقۇم تونۇۋالىدۇ ، شۇڭا دەۋېرىڭ . لېكىن ، دادىڭىز بىلمەي تۇرسۇن . ئانىڭىزغىمۇ جېكىلەپ قويۇڭ . ئىمكان بار ئانىڭىزمۇ ھېچنېمىنى بىلمىگەن قىياپەتكە كىرىۋالسۇن .
— چۈشەندىم . ئۇنداق قىلمىساق ، سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەر بىزنىڭ ئۆيگە ئەلچىلىككە چىققاندەك بولۇپ قالىدىكەن . بولمىسىمۇ مەنمۇ قىزلار ئەلچى بولۇپ كەلگۈدەك يىگىت ئىدىم .
پەرىدە ژىلىقلاپ كۈلۈۋەتتى .
— چاقچاققا ئۇستا بولۇپ كېتىپسىز . ئۆزىڭىزنى بوشراق داڭلاڭ .
— ئۇنداق ئەمەسمۇيا ؟
— مەنچە بولسىمۇ ئۆزۈملا ئەلچى بولۇپ چىققۇم بار ، سىزگە .
— بولدى ، بولدى ، ئادەمنى خىجىل قىلماڭ . سىز بىلەن توي قىلالماي قالارمەنمىكىن دەپ ئولتۇرسام ـ قوپسام يۇرىكىم

سۇ . تۇينى تېزرەك قىلىۋالساق مەنمۇ خاتىرجەم بولاتتىم . ھە راست ، پەخرىدىنىگە دەپ قويۇڭ . ئۆيدىكىلەر ئۆزىلا چىقىماي ، يېقىن - يورۇقلىرى ، دوست - بۇرادەرلىرى ياكى ئۇرۇق - تۇغقانلار بولسىمۇ بىللە ئېلىپ چىقسۇن . ھەرگىز سۈندۈرۈپ قويمايمىز .

— بۇنىڭغا ئىشىنىمەن . پەخرىدىن دادام بىلەن ئانامغا دەپ باقسۇن ، خالىسا ئېلىپ چىقا .

— بىز قاچان كۆرۈشىمىز ؟ سىزنى سېغىنىپ كەتتىم .

— قاچان ۋاقتىڭىز يەتسە .

— شەنبە كۈنى سىز چىقمىسىڭىز ، مەن چىرەيمۇ ؟

— سىز بولمىسىڭىز قانداق بولىدۇ . ئانام - دادامىلار سىزنى پەخرىدىنىڭ ئاغىنىسى دەپ بىلىدۇ .

— چاقچاق قىلىپ قويدۇم . قېينانام بىلەن قېينىناتامنى ئۆز قولۇم بىلەن مېھمان قىلىۋالمىسام بولماس .

— ماقۇل ئەمىسە ، ئۇنىڭغىچە يەنە تېلېفونلىشارمىز .

— ماقۇل ، خوش ئەمىسە .

پەردە يانفونىنى ئېتىۋېتىپ بىردەم خىيال سۈرۈپ تۇرۇپ قالدى .

«بۇ ئىش قاملىشامۇ ؟ چېنىپ قالمىسا ياخشى بولاتتى . ئانامنىڭ ھەرقانداق ئىشقا گۇمان بىلەن قارايدىغان خۇيى بار . ئىشقىلىپ ، ئابدۇساتتاردىن باشقا ھەرقانداق ئادەم بىلەن توي قىلمايمەن . ئانام ھازىر چۈشەنمىسە ، كېيىن چۈشىنىپ قالار . بۇ ئىش تېزرەك بىر تەرەپ بولسا بولاتتى . مۇرات دېگەن يىگىتمۇ ھە دېسە تېلېفون قىلىپ ئارام بەرمەيۋاتىدۇ . ئەھۋالدىن قارىغاندا ، ئانام بىلەن شاراپەت ئاچاملار نىيىتىدىن يانمىغاندەك قىلىدۇ . ئەجەب بىر تەس كۈنگە قالدىغۇ كىشى . بىچارە ئابدۇساتتارمۇ جىق چىداشلىق بەردى . كۆڭلۈمنى ئاياپ گەپ قىلمىغىنى بىلەن ئۇنىڭمۇ ئاتا - ئانىسىنىڭ ئالدىدا يەتكۈچە دەردى بار . ئاتا - ئانىسى باشقا قىزلار بىلەن توي قىلىشقا زورلاپ بېشىنى ئوچاق ئېتىۋەتكەندۇ ھەقىچان ... »

36

— باغ سەيلىسى خېلى كۆڭۈللۈك بولغاندۇ ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى زۆھرە خانىمدىن ھاردۇق سوراپ بولغاندىن كېيىن .

— ۋاي ، ئۇنى بىر دېمىسىلە ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — يېمەك - ئىچمەك ، يەل - يېمىش دېگەننىغۇ تۆكمە قىلىپ تاشلىدى ، گۆش ، كاۋاپ دېگەنلەرگە يەمسەن ياق بولۇپ كەتتۇق . زىخ كاۋاپ ، تونۇر كاۋاپ ، ئوغلاق كاۋىپى ، تېخى بېلىق كاۋىپىمۇ بار دېسىلە .

— چىمەنگۈل خانىم ئوغلىنىڭ ئەمەلدارلىق راھىتىنى بىر كۆرسىتىپ قويۇپتۇ - دە .

— شۇنى دەيمەن . ئاڭلىغان ، لېكىن كۆرمەپتىكەنمەن . ئەمەلدارلىقنىڭ راھىتى دېگەن شۇنداق چوڭ ئوخشايدۇ . شۇنىڭغا قاراپ يېزا باشلىقلىقىمۇ كىچىك ئەمەل ئەمەسكەن دەپ قالدىم . مەخسۇس بىزنى كۈتۈش ئۈچۈن چېپىپ يۈرگەن ئادەملەرمۇ ئون نەچچىدىن ئاشىدۇ .

— يېزىنىڭ بېغىدا كۈتكەن ئوخشىمامدۇ .

— ياق ، بىر دېھقانىنىڭ بېغىكەن . ھېچ ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ . بىر دېھقانىنىڭمۇ شۇنداق كەڭرى بېغى بولىدىكەن دېسە . خۇددى جەننەتنىڭ ئۆزى . ئۈيۈڭاقىمۇ شۇنداق ئېسىلكەن تېخى . دېھقانلارنى كۆڭ نامرات دەپ ئويلاپتىكەنمەن ، ئاشۇنداق بايلىرىمۇ بار ئىكەن . شۇ بىزنىڭ دېھقان تۇغقانلىرىمىزلا باي بولالماي ئۆتكەن ئوخشايدۇ .

— يېزىلاردا ئالدىن بېيىغان ئائىلىلەرمۇ جىق . لېكىن ، كۆپ ساندىكىلىرى يەنىلا نامرات ، ھازىر نامراتلىق بىر مەسىلە بولۇپ قالدى . دېھقانلارنىڭ سېلىقى ئېغىر ، قورسىقىنى ئاران تويغۇزۇڭاتقان دېھقانلارمۇ خېلىلا بار . ئۇلارنىڭ ئۆيىگە كىرسە ئادەمنىڭ ئىچى سىيرىلىدۇ . تۆت بۇلۇڭ بىر كۇلۇڭدىن باشقا

هېچنېمىسى يوق . ئۆيدىكى بىساتلارنى بىسات دېگىلىمۇ بولمايدۇ . شۇنداقتىمۇ ئۇلار ئىنتايىن قانائەتچان ، ئاق كۆڭۈل ، مېھماندوست ، ئۆيىگە ئۇسۇپلا كىرىدىغان بولساق ، هېچبولمىغاندا داستىخانغا ئىككى زاغرا بىلەن بىر چىنە قېتىقنىى سورىمايلا ئەكېلىدۇ .

— يېزىدا دېھقانلار نامرات بولغىنى بىلەن ئەمەلدارلارنىڭ داستىخىنى بەك مولكەن . يەنىلا بىز ئىنساپسىز ، ئاچ كۆزكەنمىز .

— قانداق دەيلا ، خانىم .

— بۇگۈنكى مېھماندارچىلىققا قاراپ دەيمىنا . ئادەتتىغۇ داستىخاندىن زەللە ئالىدىغان يامان ئادىتىمىز بار بىزنىڭ . بۇگۈن بەك هەددىدىن ئېشىپ كەتتى . داستىخانغا ئەكەلگەن گۆش ـ كاۋاپلارنى ئاغزىغا بىر چىشلەم سالماي تۇرۇپلا سومكىلىرىغا سېلىشقىلى تۇردى ، ئۇ خوتۇنلار . هېلىقى باغ ئىگىسى ئايال چاي قۇيۇپ بېرىۋاتاتتى ، بۇ ئىشلارنى كۆرۈپ هەيران قالدى . ئىچىدە راسا زاڭلىق قىلدى بولغاي .

— هە ، سىلىمۇ بۇ نەرسىلەرنى سەندىن مەن قالارمەنمۇ دەپ بۇلاپ ـ تالاپ ئېلىپ كەپلا ـ دە ، — دېدى قادىر ئەپەندى تاماق شىرەسى ئۇستىدىكى زۆهرە خانىم ئالغاچ كەلگەن يالتىراق خالتىلاردىكى گۆش ـ كاۋاپلارنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ ، — جاهان خېلى توقچىلىق بولۇپ كەتتى ، لېكىن داستىخاندىن زەللە ئالىدىغان بۇ يامان ئادەت بارغانسېرى ئەدەپ كېتىۋاتىدۇغۇتاڭ . سىلىنى خېلى نەزىرى ئۇستۇن دەپ ئويلايتتىم ، قانداقسىگە بۇ يامان ئادەتنى يۇقتۇرۇۋالغاندىلا .

— ئا ... هاي ... — دېدى زۆهرە خانىم تېرىكىپ ، — ئاۋۋال گېپىمنى ئاڭلىمامىلا . بۇ نەرسىلەرنى ئۇ خوتۇنلار بىلەن بەسلىشىپ ئېلىۋالمىدىم ، مېھماندارچىلىق ئاخىرلاشقاندا چىمەنگۈل خانىم مەجبۇرىي زەللە قىلىپ بەردى . ئۇنداق قىلمىسىلا ، سەت تۇرىدۇ ، قورساقتا تويغۇچە يېگەندىكىن بولدى دېسەم ، قادىر ئەپەندىنىڭ نېسىۋىسى ، دەپ تۇرۇۋالدى . ئەمەلىيەتتىمۇ داستىخاندىن كەڭتاشا

ئېشىپ قالغان بۇ نەرسىلەر . ھېلىقى باغنىڭ ئىگىسى ئايالمۇ چىمەنگۈل خانىم بىلەن ماڭا بىر يەشكىتىن شاپتۇل يوللۇق تۇتتى . باشقىلار بىزگىمۇ بېرەمىكىن دەپ خېلى تەمە قىلىپ باقتى . ئۇلار ۋاي زۆھرە ، ھال تارتىپ ئولتۇرماي ، سەنمۇ ئېلىۋال دېگەنتى ، ئالماي ياخشى قىپتىكەنمەن . ھېلىقى ئايال ھەممىنى كۆرۈپ تۇرۇپتىكەن ئەمەسمۇ ، بولمىسا ، ماڭا ئالايىتەن شاپتۇل يوللۇق تۇتۇپ يۈرمەستى . خەقنىڭ ئاغزىدىن ، شەھەرلىككە باغ كۆرسەتمەك ، يېزىلىققا ئۆي ، دېگەن تەسىلىنى ئاڭلاپ نېمە دېگىنىدۇ دەپتىكەنمەن ، بۇگۈن ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆردۈم . داستىخاندىكى شۇنچە مېۋىلەرنى قويۇپ ، ئۆز قولىمىز بىلەن شېخىدىن ئۈزىمىز دەپ ، مېۋىلەرنى قالايمىقان ئۈزگىنىنى ئاز دەپ ، شاخلارنى ئىرىپ بېزەپ قىلىۋەتتى . ھېلىقى باغ ئىگىسى ئايالنىڭ چىرايى ئۆڭۈپمۇ قويمىدى . چىمەنگۈل خانىم : «سەت بولدى» دەپ ئۆزرە ئېيتىۋىدى ، «ھېچقىسى يوق . ۋاقىتلىرى يەتسە ، مەخسۇس ماڭا مېھمان بولغىلى ئايرىم چىقسىلا ، لايىقلىرىدا كۈتەلمىسەممۇ مېھمان قىلىۋالاي» دەيدۇ تېخى . ئەجەب ئېسىل ئايالكەن ئۇ .

— ھە دېسىلا سەھرالىق ئاق ، سەھرالىق كۆك دەيتتىلە ، ئەمدى چۈشەنگەنلا ، سەھرالىق دېگەن ئاشۇنداق مەرد . سېخىي كىشىلىدۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى گەپ توغرا كەلگەندە ئاياپ ئولتۇرماي .

زۆھرە خانىم پىسكىدە كۈلۈۋەتتى .

— بىر دەۋاللا ، ھە . سىلىنىڭ كۆڭۈللىرىگە كېلە ، دېمەي مەنمۇ دەۋېرىپتىمەن . مەنمۇ يېزىدىكى تۇغقانلارنى ئۇنچە يامان كۆرمەيمەن . مېھمان بولۇپ كىرسە شۇنداق كۆڭلىنى ئىزدەيمەنغۇ . ھەممە بالانىڭ بېشى پەردە دېگەن غەرەز ئۇقمايدىغان قىز بالا . ئادەم تېپىلمىغاندەك نەدىكى بىر سەھرالىق مۇئەللىم بىلەن مۇھەببەتلىشىپ . ھەممە دېھقانلار ھېلىقى باغ ئىگىسىگە ئوخشاش ئەمەس ـ دە . ھېچبولمىغاندا ئاشۇنداقراق ئادەمنىڭ بالىۋاقىسىنى

تاپقان بولسىمۇ ، كاشكى .

— پەرىدەنىڭ تاپقان يىگىتىنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ قانداقلىقىنى سىلىمۇ بىلمەيلا ، قارىسىغا گەپ قىلمىسىلا ، خانىم .

— ئەمدى دەيمىنا ، — دېدى زۆھرە خانىم دېگىلى گەپ تاپالماي دۇدۇقلاپ ، — ئاتايىن سىلىنى دەپ ئەكىردىم ئاۋۇ نېسىۋىلەرنى ، ھېچبولمىسا مېنىڭ كۆڭلۈمنى دەپمۇ بولسا بىرەر چىشلەم يېمەملا مانداق . داستىخاندىن ئاشقان تائام دەپ يېگۈلىرى كەلمەيۋاتامدۇيا ؟

— مۇنداق ئالسىلا ـ باقسىلا دەپ تەكلىپ ئەتمىسىلە قانداق يەيمەن ، — دېدى قادىر ئەپەندى چاقچاق قىلىپ ، — ئالدىمغا كەلدى دەپ يەۋېرىدىغان ئادەم ئەمەس جۇمۇ مەن ، خېلى ھالىم بار مېنىڭ .

— ئايلىناي ۋاي ھالدان غوجام ، — دېدى زۆھرە خانىم ئەركىلەپ ۋە بىر پارچە كاۋاپنى ئېلىپ قادىر ئەپەندىگە تەڭلىدى ، — مەسىلە ، ماۋۇ ئوغلاق كاۋىپىدىن يەپ باقسىلا ، ئاغزىلىرىغا تىتىپ سېلىپ قويامدىميا .

— ئاشۇنداق قىلسىلىغۇ بەك بەلەن بولاتتى .

— سىلى خالىسىلا ئۇنىمۇ قىلىپ قويىمەن .

— رەھمەت ، ئۆزۈم يەي ، گۆش دېگەننى ئۆز قولى بىلەن تۇتۇپ يېگەنگە نېمە يېتىدۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى زۆھرە خانىمنىڭ قولىدىكى كاۋاپنى ئېلىپ تۇرۇپ ، — پاھ ، ئەجەب مەززىلىك پىشۇرۇپتۇ بۇ كاۋاپنى . ئىسسىق ۋاقتىدا قانچە مەززىلىك بولغىيدى .

— شۇنى دېسىلە ، سىلىگە شۇنداق سېقىنىدىم .

زۆھرە خانىم ئورنىدىن تۇرۇپ قادىر ئەپەندىگە بىر پىيالە چاي قۇيۇپ بەردى .

— بالىلار ئەجەب كەلمەيدۇغۇ ؟

— سىلى بولمىسىلا ئۆيىنىمۇ ، مېنىمۇ ئۇنتۇپ قالىدۇ ئۇلار ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — كەچرەك كېلە ھەقىچان .

— چۇشته بالىلار تاماق ئېتىپ بەرمىگەن ئوخشىمامدۇ؟
— چۇشلۇك دەم ئېلىشقا يېقىن پەخرىدىن قېشىمغا كەپتىكەن، دادا - بالا سىرتتا غىزالاندۇق.
— ھەنىم بولسا، ئاشۇ بالىنىڭ ئېسىگە كەپتۇ، — دېدى زۆھرە خانىم رازىمەنلىك بىلەن، — ئوغۇل بالا بولغان بىلەن بەكمۇ كۆيۈمچان بالا بولدى. ئىككى قىزىمىزنىڭ تويىنى قىلىۋېتىپلا ئۆيلەپ قويايلى ئۇنى. ئوبدان يەردىن كۆڭلۈمگە پۇكۇپ قويغان لايىق بار. شۇغىنىسى، ماۋۇ ئىككى قىز بالا گەپكە كىرمەي جاپا سېلىۋاتىدۇغۇ ئادەمگە.
— شاراپەت خانىمنىڭ جىيەن ئوغلى بىلەن پەردەنىڭ ئىشى قامىلىشاي دەۋاتامدۇ؟
— نەدىكىنى، — دېدى زۆھرە خانىم چىرايىنى پۇرۇشتۇرۇپ، — ئاغزىمنىڭ بىر قات تېرىسى چۈشۈپ كەتكۈدەك بولۇپ يالۇۋۇپتىمەن، ھېچ يېقىن كىلىدىغاندەك ئەمەس. شاراپەتنىڭ كۆڭلىگە كەلدىمىكىنتاك. پەردە قىز خالىمىغان بولسا، بولدى قىلايلى، يېپىقلىق قازان يېپىقلىق پېتىچە قالسۇن، دەۋاتىدۇ.
— سىلى نېمە دېدىلە.
— يەنە بىر ئۇرۇنۇپ كۆرەيلى دېدىم، شاراپەتنىڭ دېيىشىچە، بۇگۈن جىيەن ئوغلى مۇراتجان پەردە بىلەن يەنە بىر كۆرۈشمەكچى بولاپتىكەن. نەتىجىسى ھېلىغىچە مەلۇم بولمىدۇ.
قادىر ئەپەندى بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ ئېغىز ئاچتى.
— پەقەت بولمىسا، ئۇنچىۋالا ئاۋارە بولۇپ يۈرمىسىلە. بالىنىڭ رايىغا باقايلى. تاشنى تاياقتا تاڭغىلى بولماس دەپتىكەن كونىلار. ئۆزلىرى خالىمىسا بىزنىڭ زورلىغىنىمىز بىكار. كۆڭۈل ئاغرىقى بولۇپ قالمىسۇن، ئاراڭلاردا.
زۆھرە خانىم ئۇندىمىدى. ئۇ پەردەگە ئاتايىن دۈگا ئوقۇتۇپ كەلگەن ناۋاتنىڭ كار قىلمايۋاتقانلىقىدىن تىت - تىت بولۇپ قالغانىدى.

«قارىمىنىڭ دۇئاسىنى بەك پايدا قىلىدۇ دەۋاتاتتى . ئەجەب كار قىلمىدىغۇ بۇ قىز بالىغا . ھەيز كۆرگەندەكقۇ قىلمىغان بولمىسا . بىلمەي قالدىممۇيا . مۇمكىن ئەمەس . ئاي ئوتتۇرىسى تۇرسا . بۇ شۇمىنىڭ ئۆزىگە ھەمراھ قىلىۋالغان بىرەر تۇمار چاغلىق نەرسىسى بارمىدۇيا ؟ يوق ، ھەرگىز يوق . بولسا بىلمەمتىم . بۇ كەمىنىڭ ياشلىرى كونىلىققا ئىشىنەمتى . ئەجەب كار قىلمىدىيا قارىمىنىڭ ئىسىستقۇسى . قاراپ تۇرۇپ بەش يۈز كوي پۇلىنىڭ بېشىغا سۇ قۇيغاندىمەنمۇ ؟ ئىسىت پۇل ، ئىسىت پۇل ... »

تېلېفوننىڭ ئەنسىز جىرىڭلىشى زۆھرە خانىمنىڭ خىيالىنى ئۈزۈپ قويدى . ئۇ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ تېلېفوننىڭ قېشىغا يۈگۈردى .

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم .

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام . مەن شاراپەت ، تىنچلىقمۇ ئاداش . قادىر ئەپەندى ، بالىلىرىڭ تىنچلىقتۇ ؟

— تىنچلىق ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ھە قانداق بوپتۇ ؟ مۇراتجان پەردە بىلەن كۆرۈشۈپتۇمۇ ؟

— ئاداش ، بالىلارنىڭ ئىشلىرى يەنە قاملاشماپتۇ . مۇراتجان ھازىر ئۆيگە كەلدى . پەردە قىز بىلەن كۆرۈشتۇم ، شۇنداق يالۋۇردۇم ، چىرايلىق كەچۈرۈم سوراپ ، رەت قىلىپ تۇرۇۋالدى ، تەقدىر ـ پېشانىمىزگە پۈتۈلمىگەن ئوخشايدۇ ، تەقدىرگە تەن بېرەي دېدىم ، ئۆيىدىكىلەرگە خەۋەر بېرىۋېتىڭ ، ئەمدى ئۇنىڭ زورلىمىسۇن ، كۆڭلىگىمۇ ئازار بەرمىسۇن ، ئۇ ياخشى كۆرگەن يىگىتى بىلەن تويىنى قىلىپ قويسۇن ، دەيدۇ .

— ئەستاغپۇرۇللا ، — دېدى زۆھرە خانىم خىجىل بولغان ھالدا ، — بۇ شۇمغا تۇنۇگۈندىن بېرى شۇنداق يالۋۇرغانىدىم . تېخى ئەتىگەنمۇ بىرمۇنچە گەپ قىلىسام لام ـ جىم دېمەي تۇرۇۋالغانىدى ، كاللىسىدىن ئۆتۈپ قالار دەپ ئويلاپتىمەن تېخى . بالا دېگەننى چوڭ بولغاندا گەپكە كىرگۈزمەك تەسكەن . ئەجەب سەت ئىش بولدى . مۇنداق قىلايلى بولمىسا ، مەجبۇرلاپ تويىنى

قىلىپ قويمامدۇق . تويدىن كېيىن ئىسسىقچىلىق چۈشۈپ قالا دەيمىنا .

— ياخشى كۆڭلۈڭگە رەھمەت . ھەرگىز ئۇنداق دېمە ، ئاداش . بالىلارنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق ئويلىغىنى بار ئەمەسمۇ . پەردە قىزنى بالا قىلمۇالارمەن دەيدىغان ئارزۇيۇم بار ئىدى . ئەپسۇس ، خۇدايىم تېسىپ قىلمىغان ئوخشايدۇ . خۇدايىم بۇيرۇمىسا بەندىگە نېمە ئامال دەيسەن . سەنمۇ قولۇڭدىن كېلىدىغانىنى قىلدىڭ . بىلىپ تۇرۇپتىمەن . مېنى دەپ ، دوستلۇقىمىزنى دەپ ئاشۇنداق قىلدىڭ . ئەمدى مەجبۇرلىمايلى . پەردە قىزنى ھەرگىز ئەيىبلەپ يۇرمە ، ئاداش . كۆڭۈل دېگەن زورلايدىغان نەرسە ئەمەس . نەدىن بولمىسۇن ، بالىلارنىڭ بەختى ئېچىلسا ، بىز شۇنىڭغا خۇش . خۇدادىن بالىلىرىمىزنىڭ بەختىنى ، ئىنساپىنى تىلەيلى . ۋاقتىڭ يەتسە كېلىپ ئولتۇرۇپ كېتەرسەن .

— خۇدايىم بۇيرۇسا ، — دېدى زۆھرە خانىم ئۇمىدسىزلەنگەن ھالدا ، — سەنمۇ كەلگىن . گۈڭۈر ـ مۈڭۈر ئولتۇرۇپ تاماق ئېتىپ يەيمىز .

— ماقۇل ، شۇنداق بولسۇن ئەمىسە . خۇدايىمغا ئامانەت .

— خوش ، ئاللاغا ئامانەت .

زۆھرە خانىم تېلېفوننى قويۇۋېتىپ بىرھازا تۇرۇپ كەتتى . ھەئە ، شۇ تاپتا ئۇنىڭ ئىچى ئۇمىدسىزلىك ، ئاچچىق ھېسلارغا تولغانىدى ، قېشىدا پەردە بولسا تىللاپ ـ تىللىۋالسىمۇ دەردى چىقمايتتى .

— بىرەر كۆڭۈلسىزلىك بولمىغاندۇ ، خانىم ، — سورىدى قادىر ئەپەندى ئايالىنىڭ ئوسال كەيپىياتىغا قاراپ .

— ھېچ ئىش ، — دېدى زۆھرە خانىم ھەسرەتلىك ئۇھ تارتىپ ۋە قادىر ئەپەندىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى ، — شاراپەتتىن تېلېفون كەپتۇ .

— نېمە دەيدۇ ؟

— پەردە بىلەن مۇراتجان كۆرۈشۈپتىكەن ، پەردە يەنە ئۆز

گەپىدە چىڭ تۇرۇۋالغان ئوخشايدۇ . ئەمدى زورلىمايلى ، بالىلارنى قىينىمايلى ، قىزىڭنىڭ رايىغا باققىن ، دەيدۇ .

— ھېچقىسى يوق ، كۆڭۈللىرىنى يېرىم قىلمىسلا ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى تەسەللى بېرىپ ، — شاراپەت خانىم توغرا دەپتۇ . پەرىدەنىڭ پىشانىسىگە پۈتۈلگىنى شۇ ئوخشايدۇ . يەنە مەجبۇرلىساق دىلىنى چىگىپ قويىمىز . ئاتا ـ ئانا بىلەن پەرزەنت ئوتتۇرىسىدا ئازراق پەردىشەپ قالغىنى ياخشى . ھېلىمۇ پەرىدە سىلىگە يۇز كېلەلمەي جىم تۇرۇۋالغىنى بىلەن دەردىنى ئۆزى بىلىدۇ . رايىغا بېقىپ ، ئۆزىنىڭ تاپقىنى بىلەن تويىنى قىلىپ قويايلى . ھېلىمۇ قىزلىرىمىز ئەدەپلىك ، ئەخلاقلىق بالا بولدى . خەقنىڭ قىزلىرىغا ئوخشاش بەڭباشلىق قىلىپ ، يۈزىمىزنى تۆكمىدىغان ئىشلارنى قىلىپ قالسىمۇ ھېچنېمە قىلالمايتتۇق . ئىنساپىنى تىلەيلى .

زۆھرە خانىم لام ـ جىم دېمىدى .

37

— ھە ، دېگىنە ، كۆرۈشكەندە دەيدىغان قانداق مۇھىم گەپتى ئۇ ، — دېدى پەزىلەت قۇتلۇق بىلەن كۆرۈشۈپ .

— مۇھىم گەپ بار دېمىسەم ، مەن بىلەن كۆرۈشمەمتىڭ .

— ۋايجان ، نېمانداق ئادەمنىڭ ئىچىنى پۈشۈرىدۇ ، ئالدىراشلىقىمنى بىلىپ تۇرۇپ .

پەزىلەت دومسايدى .

— ھەرقانچە ئالدىراش بولساڭمۇ ، ھازىر ئىشتىن چۈشكەنسەن ؟

— ئىشتىنغۇ چۈشتۇم ، دەرھال ئۆيگە بارمىسام ئانام بىرمۇنچە سۆزلىگىلى تۇرىدۇ شۇ .

— خەپ ، تويدىن كېيىن ئىلكىمگىمۇ ئۆتەرسەن ، شۇ چاغدا ئاناڭنىڭ قېشىغا بارغىنىڭنى كۆرەرمەن .

— هەددىگ ئەمەس ، — دېدى پەزىلەت قاپىقىنى تۇرۇپ .
— بولدى ، چاقچاقمۇ قىلىشتۇق . مۇنداق ئىشتى ، — دېدى قۇتلۇق رەسمىي مەقسەتكە كۆچۈپ ، — مېنى قۇنقۇزۇۋالمىسىگ بولمىدى ، پەزىلەت .
— قۇنقۇزۇۋالغۇدەك نېمە ئىش بولدى ؟ قانۇنغا خىلاپ ئىش قىلمىغانسەن ؟ — سورىدى پەزىلەت جىددىيلىشىپ .
— ئۇنىڭدىنمۇ ئېغىر ،— دېدى قۇتلۇق ، — ھازىرلا مەن بىلەن بىللە ئانامنىڭ ئالدىغا بارمىسىگ بولمايدۇ .
— نېمىشقا ؟
— بۇگۈن ئانامنىڭ ئاچچىقى بەك يامان تۇرىدۇ . ئەتىگەندىن بېرى ، يا مەن تاپقان قىز بىلەن توي قىلىسەن ، يا بولمىسا ئۆزۈڭ تاپقان قىزنى ئالدىمغا باشلاپ كېلىسەن ، دەپ جېدەل قىلىپ كەتتى .
— ۋايجان ، — دېدى پەزىلەت جىلە بولۇپ ، —تازىمۇ بىر غەلۋىسى يامانكەن ئاناڭنىڭ ، بىز دېيىشكەنغۇ ، پەردە ئاچامنىڭ تويى بولاپ بولغاندىن كېيىن ئاندىن بۇ ئىشلارنى مەسلىھەتلىشىمىز دەپ .
— بۇنى بىلىمەن ، — دېدى قۇتلۇق ئەستايىدىللىق بىلەن ، — بىراق ئانام ئاشۇنداق دەپ تۇرۇۋالسا ماڭا نېمە ئامال . ئەمەلىيەتتىمۇ بۇ ئانامنىڭ ماڭا خىلى يول قويغىنى . بېرىپ ئانامغا كۆرۈنۈپ قويسامۇ نېمە يامىنى بار . مېنىڭمۇ ئاتا ـ ئانامنىڭ ئالدىدا تىلىم قىسىلمايدۇ . ئۇلارمۇ خاتىرجەم بولىدۇ . مېنىمۇ ئۇنىڭ بىلەن توي قىل ، بۇنىڭ بىلەن توي قىل دەپ زورلىمايدۇ . مۇشۇ كۈنلەردە بەك تەس كۈنگە قېلىۋاتىمەن . ئاتا ـ ئانامنىڭ تاپقان لايىقلىرىغا ئۇنداقكەنەي ، مۇنداقكەنەي دەپ قۇسۇر تېپىپ بولالماي قىينىلىپ كەتتىم . مېنىڭ دەردىمگىمۇ ئازراق يەتكىن .
— ئىشقىلىپ ، بۇگۈن كۆرۈشكىلى بارالمايمەن ، — دېدى پەزىلەت گەپنى چورتلا كېسىپ .
قۇتلۇقنىڭ چىرايىدا نارازىلىق ئەكس ئەتتى .

— نېمىشقا؟ — سورىدى ئۇ قاپىقىنى تۇرۇپ ، — دېگىنە ، نېمىشقا بۇگۈن بارالمىغۇدەكسەن؟

— مۇشۇ تۇرقۇم بىلەن بارامدىم ، — دېدى پەزىلەت ئۇچىسىدىكى كىيىملەرنى ئىشارە قىلىپ ، — ئۇنداق خىيالى بار ئادەم بۇرۇنراق دەپ قويساڭ ، تۇزۇكرەك كىيىنىۋالمامدىم .

— بۇ كىيىملىرىڭمۇ بولىدىكەنغۇ ، — دېدى قۇتلۇق قىزىنىڭ بېشىدىن ـ ئايىغىغىچە قارىۋېتىپ ، — ئۆيگە بېرىپ كىيىم ئالماشتۇرىمەن دېسەڭ ، ئاناڭ سىرتقا چىقارماسلىقى مۇمكىن . جۇر ، بولمىسا بىرقۇر كىيىم ئالايلى .

— بولدىلا ، ئالدىراپ ئالغان كىيىم ئادەمنىڭ دىتىغا ياقامتىكى .

— ئەمىسە ، مۇشۇنداق بېرىۋەرگىن .

پەزىلەت تەڭقىسلىقتا قالغان ھالدا جاۋاب بەردى .

— راست گەپنى قىلسام ، خىجىل بولىدىكەنمەن . سەنمۇ گەپنىم بار دەپ دەۋېرىدىكەنسەن . يالغۇز قانداق بارالايمەن . بۇرۇنراق دېگەن بولساڭ ، دوستلىرىمدىن بىرەرىنى بىللە ئېلىۋالماتتىم .

— ئالە شەرىكىنى ، — دېدى قۇتلۇق چاقچاق قىلىپ ، — ئانامنىڭ ئالدىغا سېنى دوستلىرىڭ بىلەن باشلاپ بارسامزە ، ئانام ئوغلۇم مەن ئالىدىغان خوتۇن مانا دەپ بىر پادا قىزنى باشلاپ كەپتۇ دەپ ھوشىدىن كەتمىسۇن يەنە .

— ئىشكىنى قىلە ، سارىڭ ، — دېدى پەزىلەت قاپىقىنى تۇرۇپ ، — نېمە چىشىمنى قېرىشتۇرىدۇ ، بىر پادا قىز بالا دەپ كېتىشلىرىنى . چۇشۇپ قالغان قىز بالا يوق ، قوي پادىسىدەك ھەيدەپ يۈرىدىغان ، تولا ئاچچىقىمنى كەلتۈرمە جۇمۇ .

— چاقچاق قىلدىم ، ئاچچىقى يامان مەلىكەم . مەن گۇناھكار . قۇللىرىنىڭ گۇناھىدىن ئۆتسىلە .

پەزىلەت پىسكىكىدە كۈلۈۋەتتى .

قۇتلۇق يەنە يالۇرۇشقا باشلىدى .

— ماقۇل دېگىن . ئانامغا ۋەدە بېرىپ قويۇپتىمەن . شۇ تاپتا يولۇڭغا قاراپ تۇرىدۇ . ئەسلىدە تېلېفوندا دەي دېگەن . سېنى كەلمەي قويامدىكىن دەپ ئەنسىرىدىم . سېنى باشلاپ بارمايدىغان بولسام ، ئانامنىڭ ئالدىدا تىلىم تۇتۇلىدۇ . ئەڭ ياخشىسى ، مېنى ئۇنداق ئوسال قىلمىغىن . نېمىدىن خىجىل بولىسەن . بەربىر كېلىن بولۇپ بارىسەنغۇ . غەيرەتلىكرەك بول . ئۇمۇ ئوخشاشلا ئانا ، بۆرە ئەمەس ، سېنى ھاپ قىلىپ يەۋەتمەيدۇ .

پەزىلەت ۋىلىقلاپ كۈلۈۋەتتى .

— ۋاي بېچارە ، ئىلگىرىكى مەغرۇرلۇقۇڭ نەگە كەتتى ، — دېدى پەزىلەت كۈلكىسىنى باسالماي ، — لېكىن بەك كەچ قالسام ئانامدىن تىل ئىشتىمەن شۇ .

— مەن ئۇچۇن بىرەر قېتىم تىل ئىشتىسەڭ ھېچنېمە بولماس .

— بىرەر قېتىم ؟ ئىلگىرىمۇ بىردەم ئولتۇرايلى ، ئىككى ئېغىز مۇڭدىشىۋالايلى دەپ كەچ قويۇپ ، تىلغا قويغىنىڭ ئېسىڭدە يوقمەن ـ دە .

— خۇش بولۇپ كېتەي ، جېنىم پەزىلەت . ئومىقىم ، تاتلىقىم ، گۈلۈم ، — دېدى يىگىت بېچارىلىك بىلەن يېلىنىپ .

— سەتلەشمىگىنە ئادەمنىڭ غىدىقىنى كەلتۈرۈپ ، — دېدى پەزىلەت نارازى بولۇپ ، — يىگىتتەك گەپ قىلە .

قۇتلۇق بىرنەچچە دەقىقە ئويلىنىپ تۇرۇۋالغاندىن كېيىن قىزغا قوپاللىق بىلەن ۋارقىرىدى :

— تولا كوتۇلدىماي ماڭە بۇياقتا ، ھېلى باكا تۇمشۇقۇڭنى ئېزىۋېتىمەن !

پەزىلەت داڭقېتىپ تۇرۇپلا قالدى . يىگىتنىڭ چىرايىغا سىنچىلاپ نەزەر تاشلىدى . قۇتلۇق تېخىچىلا قاپقىنى تۇرۇپ تۇراتتى . ئۇ قىزغا يەنە ۋارقىرىدى :

— ماڭامسەن ـ ماڭمامسەن ؟

يىگىتنىڭ قوپاللىقى قىزنىڭ يۈرىكىگە پىچاق بولۇپ

سانجىلدى .

— نېمە سەت ۋارقىرايسەن ؟ — دېدى ئۇ يىغلىغۇدەك بولۇپ .

قىزنىڭ بىچارە تۇرقىغا قاراپ يىگىت پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .

— قانداق ، ئەمدىغۇ يىگىتتەك گەپ قىلغاندىمەن ؟

پەزىلەت يىگىتنىڭ چاقچاق قىلغانلىقىنى بىلىپ كۆڭلى قايتىدىن جايىغا چۈشتى .

— سارائ ، تەلۈە ، — دېدى ئۇ يىگىتكە باتناپ ،— چاقچاق قىلدىم دەپ مۇشۇنداقمۇ سەت ۋارقىرامسەن . قورقۇپ جېنىم چىقاي دېدىغۇ .

— چىرايلىق گەپ قىلسام ، يىگىتتەك گەپ قىلمىدىڭ دەيسەن . ئۆزۈڭ تەلەپ قىلدىڭ ، مەن تەلىپىڭنى قاندۇردۇم ، شۇ . قانداق ، ئاچچىقىم خېلى بارمىكەن .

پەزىلەت پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .

قۇتلۇقمۇ قىزغا ئەگىشىپ كۈلدى .

— خۇدايىم ساقلىسۇن ، ئاچچىقىڭ كېلىپ قېلىشتىن . يىرتقۇچنىڭ ئۆزىلا بولىدىكەنسەنغۇ ؟

— ھەرھالدا قانچىلىك ئاچچىقىم بارلىقىنى بىلىپ قالغىنىڭ ياخشى بولدى ، بۇنىڭدىن كېيىن مېنى تېرىكتۇرمەسسەن .

— سەندىن قورقۇپ قېلىۋاتىمەن ، قۇتلۇق . ھېلىتىن چاقچاق قىلدىم دەپ بۇنداق قىلىسەن . تويدىن كېيىن ئىش بار ئوخشايدۇ . ئۇرۇپ - دۇمبالاپمۇ قويارسەنمۇ ؟

— نەدىكى گەپنى قىلمىغىنا ، — دېدى قۇتلۇق رەسمىي تېرىكىپ ، — خۇدايىم ساقلىسۇن . سېنى ھەرگىز ئۇرمايمەن . سېنى ئۇرۇشقا قانداق قولۇم بارىدۇ مېنىڭ . خوتۇنىنى ئۇرىدىغان ئەرگە جاھاندا مەندەك ئۆچ ئادەم يوق . كىچىك ۋاقتىمىزدا مەھەللىمىزدە بىر بەڭگى بولىدىغان ، داۋاملىق خوتۇنىنى ئۇراتتى . بىچارە ئايالغا بەك ئىچىم ئاغرىيتتى . شۇ ۋاقىتلاردا چوڭ بولۇپ ئۆيلەنسەم خوتۇنۇمنى ھەرگىز ئۇرمايمەن دەپ قەسەم ئىچكەنمەن . بايا ساڭا چاقچاق قىلدىم دەپ ۋارقىرىغىنىم بىلەن يۇرىكىم شۇنداق

ئاغرىپ كەتتى . سېنى بىر ئۆمۈر چېكەمگە گۈل قىلىپ قىسمەن . يۈمران ئەتىرگۈل بەرگىلىرىنى ئاسرىغاندەك ئاسرايمەن ، پەزىلەت . خۇدايىم بىزگە ئۇنداق كۈنلەرنى ھەرگىز بۈيرۈمىسۇن .

قىز تەسىرلەندى ، ۋۇجۇدى چايغا سالغان قەنتتەك شۇررىدە ئېرىپ كەتتى .

— قانداق ، ماڭامدۇق خېنىم . يوللىرىغا قاراپ قېپىنانلىرىنىڭ بوينىغا قوقاق تۇرۇپ قالمىسۇن يەنە .

— ئازراق سودىلىق قىلىۋالاي . ئىككى قولۇمنى بۇرنۇمغا تىقىپ بارسام بولماس .

پەزىلەت ھەر خىل يەل ـ يېمىشلەردىن ئالدى . سودىلىقىم ئاز بولۇپ قالدى دەپ ، تورتخانىغا كىرىپ ھەر خىل پىرەنىكلەردىن ئېلىپ چىرايلىق ئوراتتى .

— تاكسى بىلەن بارايلى ، — دېدى يىگىت تاكسى توسۇپ .

— تىجارەت ئەھۋالىڭ قانداقراق ، — دېدى قىز تاكسىغا جايلىشىپ ئولتۇرۇۋالغاندىن كېيىن .

— ھەرھالدا ياماڭ ئەمەس ، — دېدى قۇتلۇق ، — دۇكاندىكى ئۇستا قىزلار چاچ ياساش ، پەرداز قىلىش ئىشلىرى بىلەن خېلىلا ئالدىراش . پەرداز بۇيۇملىرىنىڭ سودىسىمۇ خېلىلا ياخشى . مەنمۇ ھەپتىدە ئاز دېگەندە ئىككى قېتىم ھۆسن تۇزەش ئوپېراتسىيىسى قىلىۋاتىمەن . خېرىدارلىرىم كۆندىن ـ كۈنگە كۆپىيىۋاتىدۇ ، ھەممىسى ئانام دېمەتلىك ئاياللار . ئۇلار قورۇق يوقىتىش ئوپېراتسىيىسى قىلدۇرۇۋاتىدۇ . قايسى كۈنى بىر قىزنىڭ بۇرنىنى ئوپېراتسىيە قىلدىم .

— بۇرنى نېمە بوپتىكەن ، ئۇ قىزنىڭ ؟

— پاناقكەن ، — دېدى يىگىت ، — ئوپېراتسىيىدىن كېيىن قاڭشىرى شۇنداق چىرايلىق بولۇپ كەتتى .

— قاش ، كۆز ، لەۋ چېكىدىغان ، قوش قاپاق قىلىدىغان ئىشلارنىمۇ سەن قىلامسەن ؟

— ياق ، بۇنداق ئۇششاق ئىشلارنى شاگىرتلىرىم قىلالايدۇ .

ئەپسۇس ، سېنىڭ چىرايىڭدا ئازراقمۇ نۇقسان يوق ، بولمىسا ، ئۆز قولۇم بىلەن تۇزەپ قويااتتىم . ھېچبولمىغاندا قېرىغان ۋاقتىڭدا قورۇقلىرىڭنى ئوڭشاپ قويارمەن ، — دېدى يىگىت چاقچاق قىلىپ .

پەردە يىگىتكە «ئانامنى قورۇق يوقتىش ئوپېراتسىيىسى قىلىپ قويغىن» دېيىشكە تەمشىلىپ يەنە گېپىنى يۇتۇۋەتتى .

— يېقىندا تاقىر باشلارغا تۈك خالتىلىرىنى يۆتكەش ئارقىلىق چاچ چىقىرىش تېخنىكىسى چىقىپتۇ . مۇۋاپىق پۇرسەت چىقىرىپ ئۆگىنىپ كېلەيمىكىن دەيمەن . ھازىر باشلارنىڭ ئارىسىدا تاقىر باشلار كۆپىيىپ كەتتى . ناۋادا ، بۇ تېخنىكا مۇۋەپپەقىيەتلىك بولسا ، نۇرغۇن يىگىتلەر تاقىر باشلىقىنىڭ ئازابىدىن قۇتۇلۇپ كېتەتتى .

پەزىلەت يىگىتنىڭ ئۆز كەسپىگە بولغان قىزغىنلىقىدىن سۆيۈنۈپ كەتتى .

تاكسى كونىشھەرنىڭ ئەگرى ـ بۈگرى كوچىلىرىغا جايلاشقان ھەشەمەتلىك قورۇنىڭ ئالدىدا توختىدى .

— ئېسىڭدە بولسۇن ، مەن ئۇزاق ئولتۇرالمايمەن ، — دېدى پەزىلەت تاكسىدىن چۈشكەندىن كېيىن يىگىتكە جېكىلەپ ، — ئۆيگە بۇرۇنراق قايتمىسام بولمايدۇ .

— بولىدۇ ، ۋاقتى كەلگەندە سېنى ئانامنىڭ چاڭگىلىدىن ئۆزۈم قۇتۇلدۇرۇپ چىقىمەن .

— ۋايجان ، پۇت ـ قولۇم تىترەۋاتىدۇ ، — دېدى پەزىلەت .

— ئۆزۈڭنى ئازادە تۇت ، — دېدى يىگىت قىزغا مەدەت بېرىپ ، ئاندىن يېپىقلىق تۇرغان يوغان نەقىشلىك دەرۋازىنى ئاچتى .

قورۇ ھەم چوڭ ، ھەم ھەشەمەتلىك ئىدى . كەڭرى ھويلىغا خىلمۇخىل گۈللەر تىزىلغان بولۇپ ، پىششىق خىشتا چىرايلىق كۇنگۇرە چىقىرىپ دائىرىگە ئېلىنغانىدى . ئالدى كۇنگەيگە قارىتىپ سېلىنغان ئىككى قەۋەتلىك ئۆي ، ئۇيغۇر بىناكارلىق سەنئىتىنىڭ

بارلىق ئۇلگىلىرىنى مۇجەسسەملەشتۈرگەن بولۇپ ، گۈزەل سەنئەت بۇيۇمىدەك كۆزنى قاماشتۇراتتى . نەقىشلىك چاسا خىش ياتقۇزۇلغان هويلا پاكىزلىقىدىن ۋالىلداپ تۇراتتى . پەزىلەت تارتىنىش ، قورۇنۇش ئىلكىدە قورۇ ئىچىگە تېزلا كۆز يۇگۈرتۇپ چىقتى . هەئە ، ئۇنىڭ يۇرىكى دۇپۇلدەپ سېلىۋاتاتتى .

— ئانا ، ئۆيگە مېهمان كەلدى ، — دەپ توۋلىدى قۇتلۇق .

هايال ئۆتمەي ئىككىنچى قەۋەتتىكى بىر ئۆيدىن ئوتتۇرا هال سەمرىگەن ، ئوتتۇرا بوي ، پۇزۇر كىيىنگەن بىر ئايال چىقىپ كەلدى ـ دە ، قۇتلۇق بىلەن پەزىلەتنى كۆرۈپ چىرايىغا ۋىللىدە كۈلكە يۈگۈرتتى .

— ۋاي كەلدىلىمۇ ، غوجام بالام . خەۋەرسىز قاپتىمەن . مانا هازىرلا پەسكە چۈشمەن .

— بولدى ، سىلى چۈشمىسىلە ، ئانا . بىز ئۇستىگە چىقايلى ، — دېدى قۇتلۇق .

— ياق ، چۈشمىسەم قانداق بولىدۇ ، ئۆيگە ئەزىز مېهمان كەلگەن تۇرسا .

ئۇلار ئىككىنچى قەۋەتكەن چىقىدىغان پەلەمپەيدە ئۇچراشتى .

— هازىرلا ، تاتلىق قىزىم ، — دېدى قۇتلۇقنىڭ ئانىسى ئايسىما خېنىم پەزىلەتنى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ .

ئۇلار مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىپ تۇرۇپ كۆرۈشتى . ئايسىما خېنىم پەزىلەتكە پۇرسەت بەرمەي : «ئانىلىرى تىنچلىق تۇردىمۇ ، دادىلىرى تىنچلىقمۇ ، ئاچىلىرىمۇ ئامانمۇ ، سىڭىللىرى سالامەتمۇ ، ئىنىلىرى ياخشى تۇردىمۇ ؟ » دەپ تەپسىلىي ئەھۋال سوراپ چىقتى . پەزىلەت بىر ـ بىرلەپ جاۋاب بەردى . ئەمدى نۆۋەت ئۇنىڭغا كەلگەنىدى . شۇ تاپتا ئۇ بۇ كەلگۈسىدىكى قېينانىسىدىن ئەھۋال سورىمىسا ، قېينانىسىنىڭ ئەھۋالىنى سورىمىسا ئەدەپسىزلىك بولاتتى . ئەمما ، ئۇ بۇنداق ئىنچىكە قائىدىلەرگە ئانچە كۆنۈك ئەمەس ئىدى ، شۇنداقتىمۇ تەمتىرىگەن هالدا ئېغىز ئاچتى .

— ئۆزلىرىمۇ ئامان ـ ئېسەن تۇردىلىمۇ ، ئاچا ، ئاكام

تىنچلىق تۇردىمۇ ؟

ئايسىما خېنىم پەزىلەتكە نارازىلىق بىلەن تىكىلدى .

— نېمە دېدىلە ، قىزىم ، قايسى ئاكا ـ ئاچىلىرىنىڭ ئەھۋالىنى سوراۋاتىدىلا ، قايتا بىر دېسىلە ، ئېنىق ئاڭلىيالمىدىم .

پەزىلەت تېخىمۇ بەك تەمتىرىدى . شۇنداقتىمۇ كەلگۈسىدىكى بۇ قېينانىسىنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى دەرھال چۈشەندى . ئۇ بولغۇسى قېينانا ، قېيناتىسىنى «ئانا ، دادا» دەپ ئاتىماي «ئاكا ، ئاچا» دەپ ئاتىغانىدى . ئايسىما خېنىمنىڭ نارازىلىقى شۇنىڭدىن ئىدى . پەزىلەت بويۇنلىرىغچە قىزارغان ھالدا گېپىنى تۈزەتتى .

— ئامان ـ ئېسەن تۇردىلىمۇ ئانا ، دادام تىنچلىقمۇ ؟

ئايسىما خېنىمنىڭ ئاقپىشماق چىرايىغا ۋىللىدە كۈلكە يۈگۈردى .

— ھە ، ماۋۇ گەپلىرى بولدى ، قىزىم . خۇداغا شۈكۈر ، سالامەت تۇردۇم ، ھاجىم دادىلىرىمۇ تىنچلىق .

ئايسىما خېنىم «ھاجىم دادىلىرى» دېگەن سۆزنى ئالاھىدە تەلەپپۇز قىلدى .

پەزىلەت ئەمدى ئۆزىنى بىرئاز تۇتۇۋالغانىدى . شۇڭا يەنە بىر قەدەم ئالدىغا ئىلگىرىلىدى .

— ھاجىم دادام دۈكاندا ئوخشىمامدۇ ، ئانا ؟

ئايسىما خېنىمنىڭ چىرايى ئەمدى ئاپتاپتەك ئېچىلدى .

— ھاجىم دادىلىرى دۈكاندا ، قىزىم ، ئايلىناي ، ئۆزىمۇ ، سۆزىمۇ تاتلىق قىزكىنە بۇ .

ئايسىما خېنىم ھاياجانلانغان ھالدا پەزىلەتنىڭ قولىنى تۇتۇۋالدى .

— قېنى ، يۈقىرىغا چىقسىلا ، قىزىم .

پەزىلەت بىرىنچى پايىگە پۇتىنى ئېلىپ بولۇپ دەرھال يەنە توختىۋالدى .

— ئاۋۋال سىلى ماڭسىلا ، ئانا .

— ئۇنداق قىلسام قانداق بولىدۇ ، قىزىم . سىلى دېگەن

مېهمان ، سىلى ئاۋۇال ماڭسىلا .
— سىلىنىڭ ئالدىلىرىدا ماڭسام ئەدەپسىزلىك بولىدۇ ، سىلى ئاۋۇال ماڭسىلا .
ئايسىما خېنىم پەزىلەتتىن ئەمدى تولۇق رازى بولغانىدى .
— ئۇنداق بولسا ، بىللە ماڭايلى ، قىزىم . قېنى ، كەلسىلە .
پەزىلەت ئايسىما خېنىمنىڭ قولتۇقىدىن ئاۋايلاپ يۆلىۋالدى . قۇتلۇق ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن ئەگەشتى .
«ئەجەبمۇ بىر قائىدە ـ يوسۇنلۇق قىزكەن . ئۆزىمۇ ئاجايىپ چىرايلىقكەن . ئاتا ـ ئانىسى قانداقراق ئادەملەردۇ . شۇڭا ئوغلۇم مەن تاپقان لايىقلارنى ياراتماپتىكەن ـ دە . بولاپتۇ ، كېلىن قىلسام قىلمۇالاي . ئوغلۇم بىلەن ھېلىمۇ ئاز جان قىيناشمىدىم ... » دەپ ئويلىدى ئايسىما خېنىم .
«ۋايجان ، تازىمۇ بىر قائىدە ـ يوسۇن زىغىرلايدىغان ئايالكەنە بۇ . بىر ئېغىز گەپتىن ، بىرقەدەم يولدىن مىرتاق كېتمىدىغان بولسام كۆرگۈلۈكۈم بار ئوخشايدۇ . ئېھتىيات قىلاي . گەپ ـ سۆز ، يۈرۈش ـ تۇرۇشقا دىققەت قىلاي ... » دەپ ئويلىدى پەزىلەت .
ئۇلار مېهمانخانىغا كىرىشتىمۇ بىرھازا ھۆسىلە قىلىشتى . پەزىلەت خېلى جاھىللىق قىلغان بولسىمۇ ، بۇ قېتىم ئايسىما خېنىم يول قويمىدى ، ئىتتىرىپ دېگۈدەك ئۆيگە باشلىدى . پەزىلەت ئونقاشتەك گىلەمنىڭ ئوستىگە سېلىنغان ساپاغا ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن پاتمە قىلىپ ئايسىما خېنىمدىن قايتا ئامانلىق سورىدى ، «ھاجىم دادىسى»نىڭ ئەھۋالىنى سوراشنىمۇ ئونتۇمىدى . ئايسىما خېنىممۇ پەزىلەتنىڭ ئاتا ـ ئانا ، ئىنى ـ سىڭىللىرىنىڭ ئەھۋالىنى بىر ـ بىرلەپ سوراپ بولغاندىن كېيىن ، ئاندىن پەزىلەتكە ئولتۇرۇشقا ئىجازەت بەردى .
ئۆي قەدىمىي ھەم زامانىۋى ئۇسلۇبتا ھەشەمەتلىك بېزەلگەنىدى . ھاۋا تەڭشىگۈچنى بۇرۇنلا ئېچىۋەتكەن بولسا كېرەك ، ئۆي ئىچى تولىمۇ سالقىن ئىدى . يوغان شىرەگە ھەر خىل نازۇنېمەتلەر لىق تىزىلغانىدى . ئايسىما خېنىم پەزىلەت ئۇچۇن

ئالاهىده تەييارلىق قىلغاندەك قىلاتتى .
— لايىقلىرىدا بولمىسمۇ قوبۇل قىلسىلا ، شۇنداقلا كېلىپ قالدىم ، — دېدى پەزىلەت ، ئالغاچ كەلگەن سوۋغاتلىرىنى تېلېۋىزور قويۇلغان ئىشكاپنىڭ ئۈستىگە قويۇپ .
— ھەشقاللا ، شۇنداقلا كەلسىلە بولماسمىدى ، قىزىم . بەك كايىپلا ، — دېدى ئايسىما خېنىم ۋە ئىشىك تۈۋىدىكى ئاپتۇۋۇا بىلەن چىلاپچىنى قولىغا ئېلىپ پەزىلەتنىڭ ئالدىغا كەلدى ، — قول چايقىسىلا ، قىزىم .
پەزىلەت ئورنىدىن تۇرۇپ ئايسىما خېنىمنىڭ قولىدىكى ئاپتۇۋۇا - چىلاپچىغا ئېسىلدى .
— مېنى خىجىل قىلمىسىلا ، ئانا . ئولتۇرسىلا ، مەن سىلىنىڭ قوللىرىغا سۇ بېرەي .
— ياق ، قىزىم ، مەن سىلىنىڭ قوللىرىغا سۇ بېرەي ، ئۆي ئىگىسى ھەرقانچە پادىشاھ بولۇپ كەتسىمۇ مېھماننىڭ قولىغا سۇ ئالىدىغان قائىدە بار . قائىدە - يوسۇننى بۇزساق بولمايدۇ .
— ئۇنداق دېسىلە ، مەن قول چايقىيالمىغۇدەكمەن . ئەكەلسىلە ، ئەمىسە ئۆزۈم يۇيايى .
— ھېلىمۇ قوللىرىنى ئۆزلىرى چايقايلا ، سۇنى مەن قۇيۇپ بېرىمەن ، — دېدى ئايسىما خېنىم قەتئىيلىك بىلەن .
ھەر ئىككىلىسى بىر - بىرىگە يول قويماي تالاشتى . بىر چەتتە تاماشا كۆرۈپ تۇرغان قۇتلۇق پىخىلداپ كۈلگىنىچە ئىغىز ئاچتى .
— پەزىلەتنى خىجىل قىلمىسىلا ، ئانا . ئەكەلسىلە ، سىلىنىڭ ئورنىلىرىدا مەن سۇ بېرەي .
— توۋا دېسىلە ، غوجام بالام ، — دېدى ئايسىما خېنىم ئىچىگە بىرنى تارتىۋېتىپ ، چىرايىنى پۈرۈشتۇرگەن ھالدا ، — ئەر كىشى مەزلۇم كىشىنىڭ قولىغا سۇ بېرىدىغان نەنىڭ قائىدىسىكەن ئۇ . ئاغزىمغا كەلدى دەپ دەۋېرىدىكەنلا . ئەر كىشى ئايال كىشىنىڭ قولىغا سۇ بەرسە ، قاتتىق يامان بولىدۇ جۇما . بىلىپ قويسىلا .
ئانىسىنىڭ خۇيىنى ئوبدان بىلىدىغان قۇتلۇق گەپ قىلالمايلا

قالدى .

— هه ، قوللىرىنى ئۇزاتسىلا ، قىزىم ، — دېدى ئايسىما خېنىم بۇيرۇق تەلەپپۇزىدا سۆزلەپ ، — ھەرگىز خىجىل بولمىسىلا ، مەن رازى . بۇگۈن مەن سىلىگە خىزمەت قىلىۋالاي . ئۆيگە رەسمىي كېيىن بولۇپ كىرگەندىن كېيىن بۇنداق پۇرسەت سىلىگە جىق چىقىدۇ . هه ، ئەكەلسىلە قوللىرىنى .

پەزىلەت تارتىنغان ھالدا قولىنى تەڭلىدى ۋە ئايسىما خېنىمنىڭ تولىمۇ ئاۋايلاپ ئاز - ئازدىن قۇيۇپ بەرگەن سۇيىدە بارماقلىرىنىڭ ئۇچىنى ئۇچ قېتىم چايقىدى .

— رازى بولسىلا ، ئانا . بىئەدەپلىك بولدى ، — دېدى پەزىلەت ئايسىما خېنىم تۇتقان لۆڭگىدە قولىنى سۈرتۈپ تۇرۇپ .

— مەن رازى ، مېڭە مىراتە رازى ، قىزىم ، — ئايسىما خېنىم شۇنداق دېگىنىچە ئاپتۇۋا - چىلاپچىنى ئېلىپ قۇتلۇقنىڭ ئالدىغا كەلدى ، — سىلىمۇ قوللىرىنى چايقىۋالسىلا ، غوجام بالام .

— رەھمەت ، ئۆزۈم يۇياي ، ئانا ، — دېدى قۇتلۇق تۇزۇت قىلىپ .

— تۇزۇت قىلمىسىلا ، سىلىمۇ بۇگۈن ماڭا مېھمان .

قۇتلۇق ئارتۇقچە تالىشىپ ئولتۇرماي قولىنى چايقىدى .

پەزىلەت ئايسىما خېنىمنىڭ ئالدىدا قۇتلۇققا تېگىپ قاراشقا خىجىل بولۇپ لۆڭگىنى ئۇزاتتى .

— چاي ئالسىلا ، قىزىم ، — دېدى ئايسىما خېنىم پەتنۇسقا قويغان ئىككى پىيالە چاينى پەزىلەتكە تەڭلەپ .

پەزىلەت دەس ئورنىدىن تۇرۇپ «رەھمەت» دېگىنىچە بىر پىيالە چاينى قوش قوللاپ ئالدى . ئايسىما خېنىم يەنە بىر پىيالە چاينى قۇتلۇققا تەڭلىدى .

— تارتىنماي داستىخانغا باقسىلا ، خېنىم قىزىم . مەن قازان بېشىغا چىقاي .

— تاماق ئېتىمەن دەپ ئاۋارە بولمىسىلا ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت .

— سىلى ئۇچۇن ئاۋارە بولسام ئەرزىيدۇ ، قىزىم . قېنى داستىخانغا باقسىلا ، — ئايسىما خېنىم شۇنداق دېگىنىچە سىرتقا ماڭدى .

«ئۇھ» دېدى پەزىلەت چوڭقۇر بىر نەپەس ئالغىنىچە قولى بىلەن كۆكرىكىنى بېسىپ تۇرۇپ . قۇتلۇق خىرىلداپ كۈلدى .

— تولا كۈلمىگىنە ، — دېدى پەزىلەت پىچىرلاپ تۇرۇپ ، — مۇشۇككە ئويۇن ، چاشقانغا قىيىن دەپ ، ساڭا تاماشا بولۇپ بەردىمۇ دەيمەن .

— راست دەيسەن . سەن دېگەن بۇگۈن مېنىڭ قاپقىنىمغا چۈشكەن چاشقان . ئەركىن ـ ئازادە ئولتۇر ، ھەممە ئىش ئۆتۈپ كەتتىغۇ مانا . ئانام بولامدىكەن ؟

— بولىدىكەن ، بەكمۇ ئېسىل ئايالكەن ، — دېدى پەزىلەت كۈلۈپ ، — ۋايجان ، مەن ئاناڭنىڭ ئالدىدا ئۆزۈمنى خۇددى ئوتتۇرا ئەسىرگە قايتقاندەك تۇيغۇغا كېلىپ قالىدىكەنمەن . نېمانچە جىق ھۆسىلە بۇ .

— ھازىر نېمە دېدىڭ ؟ ئاناڭنىڭ ئالدىدا دەۋاتسىنا ؟ ئانامنىڭ ئالدىدا دېمەمسەن مۇنداق . بايىتىن بېرى ۋاي ئانا دېگەن گەپ ئاغزىڭدىن چۈشمەيۋاتاتتى . بىر دەمدىلا ئۇنتۇپ كېتىپسىنا ؟ — دېدى قۇتلۇق پەزىلەت بىلەن چېقىشىپ .

— خۇش بولاي ، سەن بولساڭمۇ بىر دەم يۈرەكئالدى قىلمىغىنا مېنى ، يىغلايمەن باكا .

— ماقۇل ، ماقۇل . ئاران تۇرىدۇ ئۇششۇقلۇق قىلغىلى .ھە ، ئالغاچ ئولتۇرمامسەن .

ئايسىما خېنىم بىر لېگەن گۆش كۆتۈرۈپ كىردى . گۆش ئۈزاق قاينىغانلىقى ئۈچۈن بەك يۇمشاق پىشىپ كەتكەن بولۇپ تىترەپ تۇراتتى . ئۇ پەزىلەتنى گۆشكە بېقىشقا دەۋەت قىلىپ قويۇپ يەنە سىرتقا چىقىپ كەتتى . پەزىلەت قۇتلۇقنىڭ زورلىشى بىلەن بىر پارچە گۆش يېگەن بولدى . ئۇلار ئەمدىلا ئىككى ئېغىز مۇڭدىشىپ تۇرۇشىغا ، ئايسىما خېنىم پەتنۇستا ئىككى چىنە

چۆچۈرە كۆتۈرۈپ كىردى .

— بەك كايىپ كېتىپتىلا ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت ئورنىدىن تۇرۇپ .

— كايىمىدىم ، قىزىم . ئالسىلا ، بىر پىيالىدىن ئۈسۈپ كىردىم مانا .

شورپىسىغا پىنە ، قارىمۇچ سېلىنغان چۆچۈرە بەكمۇ ئوخشىغانىدى . پەرىدە ئايسىما خېنىمنىڭ زورلىشى بىلەن ئارا چىنىگە يېرىمدىن جىقراق ئۈسۈلغان چۆچۈرىنى قويماي ئىچىۋەتتى .

— هازىرقى ياشلار تاماققا بەك سۈلەي كېلىدىكەنسىلە ، — دېدى ئايسىما خېنىم پەزىلەتنىڭ تاماق يېيىشىنى ياراتماي ، — قارىسىلا ، ئەپتىلىرىگە . بەدەنلىرىدە قىرىۋالغۇدەك ئەتمۇ يوقكەن . سەمرىپ كېتىشتىن قورقۇپ تۇزۇك تاماق يېمەيۋاتىلىغۇ دەيمەن . تامىقىم ئوخشىماپتۇمۇيا ؟

— بەك ئوخشاپتۇ ؟ — دېدى پەزىلەت .

پەزىلەت ئايسىما خېنىمنىڭ چىرايىغا ئاستىرتىن نەزەر تاشلىدى . ئەللىك ياشتىن ئاشقان بۇ ئايالنىڭ يۈزىنىڭ تېرىسى قىزلارنىڭكىدەك پارقىراپلا تۇراتتى ، بىر تال قورۇق دەيدىغان نەرسە يوق ئىدى ، ئاز دېگەندە ئون ياش كىچىك كۆرۈنەتتى . قۇلاق ، بويۇن ، بىلەكلىرىدە ئالتۇن جابدۇقلار يالىلدايتتى . قۇيغان هېسىپتەك دىققاق بارماقلىرىدا قوشلاپ ئالتۇن ئۈزۈك بار ئىدى .

«قۇتلۇق ئانىسىنىمۇ هۆسن تۇزەش ئوپېراتسىيىسى قىلىپ قويغان ئوخشايدۇ . پاھ ، ئېسىۋالغان ئالتۇنلىرى بىر كىلودىن ئارتۇق كېلەمدۇ نېمە . كىيىملىرىمۇ بەكلا ئېسىلكەن . ئانام ئايدا ئىككى مىڭ كۇيغا يېقىن مائاش ئالىدۇ ، لېكىن بۇنچىلىك زىبۇزىننەتلىرى يوق . ئانامغا بىرەر قۇر ئېسىلرەك كىيىم ، يەنە ئىككى تال ئۈزۈك ئېلىپ بەرمىسەك ، بۇ ئايالنىڭ ئالدىدا خىلىلا چېنىپ قالغۇدەك . هە راست ، پەخرىئاي بىلەن پەرىدەگە دەي ، ئانامنى قۇتلۇقنىڭ هۆسن تۇزەش ئورنىغا چاندۇرماي ئەكېلىپ هۆسن تۇزىتىپ قويسۇن . ئانام ، قۇتلۇقنى هە دېسە ساتىراش دەپ

ياراتمايۋاتاتتى . بۇ ئۆيگە مېھمان بولۇپ كېلىپ قالسا ھاڭ ـ تاڭ قالغۇدەك . بۇ كونىشەھەردە بايلار بەكلا باي ، نامراتلار نېمانچە نامراتتۇ ... »

— مېنىڭ مۇشۇ بىر تاللا ئوغلۇم بار ، — دېدى ئايسىما خېنىم پەزىلەتنىڭ باش ـ ئاخىرى يوق خىيالىنى بۆلۈپ ، — ئىككى قىزىم ئەرنىڭ ئۆيىـــــدە . ئۇلارنـــــى تۇزۇك ئوقۇتمايلا ئەرگە بېرىۋەتكەن . ماۋۇ غوجام بالامنـــى رايـــــغا بېرىپ ئوقۇتتۇق . ئىچكىرىدىكى قايسىبىر دوختۇرلۇق مەكتىپىدە ئوقۇيدىغان بولدۇم دېگەنتى ، ئوغلىمىز دوختۇر بولىدىغان بولدى دەپ خۇش بولساق ، نەدىكى بىر ھۇنەرنى ئۆگىنىپ كەپتۇ . دادىسى خاپا بولۇپ سودامغا قاراشسۇن دېگەنتى ، نەزەمبۇللا ئۇنىمىدى . بىـــــر ئوغۇل دەپ ئەتىۋارلاپ ، كۆزىگە قاراپ چوڭ قىپتىكەنمىز ، ئاخىرى گەپكە كىرگۈزەلمىدۇق . مەنمۇ خېلى كەمگىچە ، ساتىراشلىق قىلىدىغان ئوخشايدۇ دەپ دۇكىنىغا پەقەتلا پۇتۇمنى ئالمىغان . ۋاي ئانا ، چىرايىڭىزنى تۇزەپ قويماي ، قىز بالىدەك بولۇپ كېتىسىز دەپ ئالداپ يۇرۇپ ، چىرايىمنى مۇشۇنداق قىلىپ قويدى مانا ، — ئايسىما خېنىم رازىمەنلىك بىلەن قۇتلۇققا قاراپ قويدى ، — راستتىنلا كارامەت بىر ھۇنەرنى ئۆگىنىپ كەپتۇ ئەمەسمۇ بۇ بالا . ئۇ چاغدا ھاجىم دادىلىرى مال يۆتكىگىلى ئىچكىرىگە كەتكەنتى ، قايتىپ كېلىپ چىرايىمنى كۆرۈپ ھاڭ ـ تاڭ قالدى . دەسلەپتە تونۇيالماي قالغان چېغى ، ئاخىر بۇ مۆجىزىنى كۆرۈپ ئۇ ئادەممۇ قايىل بولدى . تىجارىتى بىلەن ، تاپاۋىتى دادىسىدىن ياخشـــى . ئۆيلەپ قويايلى دەپ خېلى يول ماڭدۇق . بىـــزنـــــڭ تاپقان لايىقلىرىمىزنى ياراتمىدى . ئۇنى بىرنېمە دەيدۇ ، بۇنى بىرنېمە دەيدۇ . شۇنىڭ بىلەن ئاخىر ئۆزۈڭ تاپقانـــى بۇگۈن ئالدىمغا ئەكەلمەيدىغان بولساڭ ، چوقۇم مەن تاپقانغا ئۆيلىنىسەن دەپ بىر تەتۇرلۇك قىلسام ، مانا سىلىنى باشلاپ كەلدى ، قىزىم . راستتىنلا غوجام بالامنىڭ كۆيگۈچىلىكى بارىكەنلا . مەن قىلامەن ئوتتۇز ، خۇدايىم قىلا توققۇز ، دەپتىكەن . ئۆزۈڭلار خالـــغاندىكـــن

تويۇڭلارنى قىلىۋېتەيلى . شۇنچە كىچىك قورۇدا يالغۇز ئولتۇرۇپ زېرىكىپ كەتتىم . ئەتىگىنى - ئاخشىمى گۈڭۈك - مۇڭۈك مۇڭدىشارمىز . سىلىنىڭ ئۆيگە قاچانلىققا ئەلچىلىككە بارساق بولا ، قىزىم .

پەزىلەت قىزارغىنىچە يەرگە قارىۋالدى .

— ھازىر ئاچامنىڭ توي ئىشىغا قوپقان .ئاچامنىڭ تويىدىن كېيىن ، ئاندىن ...

— ھەر ئىش ئۆز يولىدا بولىدۇ ، قىزىم ، — دېدى ئايسىما خېنىم پەزىلەتنىڭ گېپىنى بۆلۈپ ، — ئاۋۋال ئەلچىلىككە بېرىۋېرەيلى ، ئاچىلىرىنىڭ تويى بولۇپ بولغۇچە ساقلاپ تۇرىمىز .

پەزىلەت گەپ قىلماي تۇرۇۋالدى .

— ئانا ، پەزىلەتنى خىجىل قىلمىسىلا ، — دېدى قۇتلۇق .

— بوپتۇ ئەمىسە . ئەسلىدىمۇ بۇ چوڭلار بىلەن مەسلىھەتلىشىدىغان ئىش . چوڭلار بىلەن ئۆزۈم سۆزلىشەي . ۋىيەي ، قۇرۇق گەپ قىلىپ ئولتۇرۇپتىمەنا . تەييارلاپ قويغان يەنە بىر قازىنىم بارتى ئەمەسمۇ ؟ — دېدى ئايسىما خېنىم ئورنىدىن تۇرۇپ .

— ئەمدى تاماق قىلىمەن دېمىسىلە ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت ، — رەھمەت ، ھېلىمۇ جىق جۇۋاپلا . قورساقنىڭ تاماق پاتقۇدەك يېرى قالمىدى .

— ئاۋۋال ئېتىپ ئەكىرەي ، بىردەمدىلا پىشىدۇ . يېمىسىلىمۇ مەيلى . سىلىنىڭ ھۆرمەتلىرى قىزىم . ئاتايىن كەلگەنلىرىدە ئىككى قازان تاماق بىلەن يولغا سالسام سەت تۇرىدۇ .

— ماقۇل دېسىلە ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت ۋە قۇتلۇققا يارىدەم تىلەپ قارىدى ، — ھېلىمۇ كەچ قالدىم ، ئۆيدىكىلەر ئەنسىرەپ قالمىسۇن .

— پەزىلەتنى ماڭغىلى قويايلى ، ئانا ، — دېدى قۇتلۇق ئانىسىغا قاراپ ، — بۇنىڭدىن كېيىن سىلىنى يوقلاپ تۇرىدۇ .

— شۇنداق ، بۇنىڭدىن كېيىن سىلىنى پات - پات يوقلاپ

تۇرمەن ، ئانا . ئەمدى مەن قايتاي .
ئايسىما خېنىم تەستە ماقۇل بولدى .
— بەك سەت بولدى . ئەسلىدە ئۆز قولۇم بىلەن تاماق ئېتىپ بېرەي دەپتىكەنمەن . بۇنداق ئالدىرايدىغانلىرىنى بىلگەن بولسام ، قوشنىلارنى تاماققا قارىشىپ بېرىڭلار دەپ توۋلىماسمىدىم . ئۇنداق بولسا جىنىدەك تۇرۇپ تۇرسىلا ، قىزىم .
ئايسىما خېنىم شۇنداق دېگىنىچە سىرتقا چىقىپ كېتىپ هايال بولمايلا بىر پەتنۇسنى كۆتۈرۈپ كىردى . پەتنۇستا بىر كوپتا ، بىر ياغلىق ، بىر تال ئالتۇن ئۈزۈك بار ئىدى .
— ئاددىي بولسىمۇ بۇ كۆڑۈملۈكۈمنى قوبۇل قىلسىلا ، قىزىم .
پەزىلەت ئايسىما خېنىمنىڭ بۇنداق قىلىشىنى هەرگىز ئويلىمىغانىدى .
— ۋىيەي ، مېنى خىجىل قىلمىسىلا ، ئانا ، — دېدى ئۇ هاياجانلانغان هالدا .
— ئۇنداق دېمىسىلە ، قىزىم . ئالمىسىلا خاپا بولمەن .
پەزىلەت يېنىش ـ يېنىشلاپ رەهمەت ئېيتىپ ، ياغلىق ، كوپتا بىلەن ئۈزۈكنى سومكىسىغا سالدى .
— پات ـ پات كېلىپ تۇرسىلا ، قىزىم ، — دېدى ئۇنى دەرۋازا ئالدىغىچە ئۇزىتىپ چىققان ئايسىما خېنىم .
— كېلىپ تۇرمەن . سالامەتلىكلىرىنى ئاسرىسىلا ، ئانا . هاجىم دادامغا سالام ئېيتسىلا ، — دېدى پەزىلەت خوشلىشىپ .
— مەن پەزىلەتنى ئاپىرىپ قويۇپ كېلەي ، ئانا .
— شۇنداق قىلسىلا ، غوجام بالام . ماڭا قارىسىلا ، ئىشكىنىڭ ئالدىغىچە ئاپىرىپ قويۇپ كەلسىلە جۇمۇ بالام . خۇدايىمغا ئامانەت ، پات يېنىپ كېلەلا .
پەزىلەت ئايسىما خېنىم دەرۋازىدىن كىرىپ كەتكەندىن كېيىن يەڭگىل نەپەس ئالدى .
— خۇداغا شۈكۈر ، ئەجەب تەستە ئۆتتىيا بۇ ۋاقىت .

قۇتلۇق مەمنۇنلۇق بىلەن كۆلدى .

— مەنمۇ ئەنسىرىگەن ، بىر كۆرۈپلا ئامراق بولۇپ كەتتىغۇ تاڭ ساڭا . ئادەتتە بىرىدىن ئاسان قۇسۇر تاپاتتى . بىرنېمە دەپ سېنى رەنجىتىپ قويامدىكىن دەپ ئەنسىرەپلا ئولتۇردۇم . ھەنىم بولسا بۇ ئىشمۇ كۆڭۈلدىكىدەك بولدى .

— بىر ئامال قىلىپ ئايسىما خېنىم ئانامنى بىزنىڭ ئۆيگە ئەلچىلىككە بېرىشتىن توساپ تۇر . ئاچامنىڭ تويىدىن كېيىن ئاندىن كەلسۇن ، بولمىسا ، ئانام ئىشنى بۇزۇپ قويىدۇ .

— ماقۇل ، — دېدى قۇتلۇق ، — تاكسى دەيدىغان نەرسىمۇ ئۇچرىمايدا ئەجەب . كىچىك ماشىنىدىن بىرنى ئالاي دېسەم دادام پەقەتلا قوشۇلمايۋاتىدۇ . مۇشۇنداق ۋاقىتتا ئۆزۈمنىڭ ماشىنىسى بولسا بەك ياخشى بولاتتى . سېنى يېنىمغا ئالسام ، كېيىنچە باللىرىمىزنى چىقارساق ...

يىگىتنىڭ شېرىن ئارزۇسىنى ئاڭلاپ قىز بەخت ئىلكىدە تاتلىق كۆلدى .

38

زۆھرە خانىم بامدات نامىزىنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىنمۇ جايىنامازدا ئۇزاق ئولتۇردى . پەخرىئاي قېشىغا كىرىپ ناشتا قىلىۋېلىشنى ئېيتقاندىن كېيىن ئېرىنچەكلىك بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ پەردا ئۇستىلىنىڭ ئالدىغا كەلدى . ئۇنىڭ ناشتىغا كۆڭلى تارتمىدىمۇ ياكى پەردىدىن رەنجىپ قالدىمۇ ، ئەيتاۋۇر مېھمانخانا ئۆيگە چىققۇسى كەلمىدى . ئۇ شۇ كۈنلەردە پەردا ئۇستىلىنىڭ ئالدىغا كېلىشنى خالىمايدىغان بولۇپ قالغانىدى . ھەئە ، پەردا ئۇستىلى ئۇنىڭغا بىر تالاي ھەسرەت ، غەشلىكنى سوۋغا قىلاتتى ، شۇنداقتىمۇ يەنىلا پەردا ئۇستىلىنىڭ ئالدىغا كېلىشكە مەجبۇر بولاتتى . چۈنكى ، ئۇ ھەر كۈنى ئەتىگىنىسى ئەينەككە قاراپ ئولتۇرۇپ چاچلىرىنى تارىشى ، پەردا قىلىشى كېرەك ئىدى . ئۇ

هەر قېتىم ئەينەككە قارىغاندا چىرايىدىكى قورۇقلارنىڭ كۆپىيىپ قالغانلىقىنى ، چاچلىرىدىكى ئاقلارنىڭ ئاۋۇپ قالغانلىقىنى ھېس قىلاتتى . جاھاندا ئەينەكتىنمۇ راستچىل ، ئەينەكتىنمۇ رەھىمسىز نەرسە بولمىسا كېرەك . زۆھرە خانىم ئەينەكتىكى سېيماسىغا بىرھازا ھەسرەتلىنىپ ئاداۋەت بىلەن قاراپ تۇرغاندىن كېيىن ، چىرايىدىكى قورۇقلارنى قايتىدىن سانايتتى . بۇنداق ۋاقىتلاردا ئۇنىڭ ھۆسن تۇزىتىش ، قورۇقلاردىن قۇتۇلۇش ئارزۇسى ھەسسىلەپ ئاشاتتى . چىرايىنى تەڭ دېمەتلىك دوستلىرىنىڭ چىرايىغا سېلىشتۇرۇپ كۆڭلى يېرىم بولاتتى . مانا ھازىرمۇ ئۇ ئەينەك ئالدىدا ئۇزاق ئولتۇردى . ھۆسن تۇزەتكەندىن كېيىنكى چىرايىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ئاللىقانداق شېرىن خىياللارغا ئەسىر بولدى . ياشلىقىنى ، ياش ۋاقتىدىكى چىرايىنى ئەسلىدى .

«ئادەمنىڭ چىرايىغا نېمە ئۈچۈن قورۇق چۈشىدىغاندۇ ؟ باشقىلارغا قارىغاندا مېنىڭ چىرايىمغا تېز قورۇق چۈشۈپ كېتىۋاتامدۇ نېمە ؟ ھېلىتىن بۇنداق بولۇپ قالسام ، يەنە بەش ـ ئون يىلدىن كېيىن يەتمىش ـ سەكسەن ياشلىق مومايلاردەك بولۇپ قالىدىغان ئوخشايمەن . ئاھ خۇدا ، ئۆزۈڭ ساقلىغايسەن . مېنىڭ ئۇنداق تېز قېرىپ كەتكۈم يوق . ئادەم ياشلىقىنى قايتۇرۇۋالغىلى بولسا نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى ـ ھە . ھاياتىنىڭ قىسمەتلىرىمۇ ئاجايىپ بولىدىكەن . چىرايىمغا قاچاندىن بېرى بۇنداق قورۇق چۈشكەندۇ ، ئەجەب تۈيمايلا قاپتىمەن دېسە . بۇ تەقدىرنىڭ رەھىمسىزلىكى بولماي نېمە . تېخى باللىرىمىنىڭ بىرىنمۇ ئۆيلۈك ـ ئوچاقلىق قىلمىدىم . پەردە دېگەن كۈچۈكمۇ پەقەتلا گەپ يېمىدى . ھېلىقى قارىمىنىڭ دۇئاسى ئازراق پايدا قىلغان بولسىمۇ كاشكى . قاراپ تۇرۇپ بەش يۈز كوي پۇلنىڭ بېشىغا سۇ قۇيدۇم مانا . ئاۋۇ ئادەمىمۇ باللارنىڭ رايىغا باقايلى دېيىشتىن باشقىنى بىلمەيدۇ . ھېچبولمىسا پەردەگە ئىككى ئېغىز قاتتىقراق گەپ قىلغان بولسا ، گەپكە كىرىپمۇ قالاتتى ، بويىغا يېتىپ قالغان قىزغا گەپ قىلىۋەرسەم قاشىرىپ قالىدۇ ، ئاتا ـ بالا ئوتتۇرىسىدا

پەردىشەپ كۆتۈرۈلۈپ كېتىمدۇ دەيدۇ تېخى ، ھەممە ئىشقا مېنى يامان قىلىپ . مەيلىلا ، پەقەت بولمىسا ئاشۇ سەھرالىق مۇئەللىمگە تەگسىمۇ تېگەر . جاپا تارتقاندا ، پۇشايمان يېگەندە چۈشىنىپ قالا . تەقدىر - پېشانىسىگە پۈتۈلگىنى شۇ ئوخشايدۇ . بالا دەردىدە مۇشۇنداق تېز قېرىپ كېتىۋاتىمەنغۇ مەن . باشقا ئانىلارغا ئوخشاش ئۆزۈمنى ئۈپراتماي ، كايىتماي يۈرگەن بولسام ، چىرايىمغا قورۇق ، چېچىمغا ئاق ئازراق كىرەتتى . مېنى زادى ئويلاپ قويمايدۇ بۇ كۆچۈكلەر ... »

زۆھرە خانىمنىڭ خىياللىرىنى پەخرىئاي ئۈزۈپ قويدى .

— ئانا ، ناشتىلىقىڭ سوۋۇپ قالدى .

— قايلىغىنا چىرايىمغا ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ھەقاسىڭنىڭ دەردىدە چىرايىمنى كۆندىن - كۈنگە قورۇق بېسىپ كېتىۋاتىدۇ مېنىڭ . سەن بولساڭمۇ ئاچلىرىڭنى دورىماي ، گېپىمنى ئاڭلا ، قىزىم .

— گېپىڭنى ئاڭلاۋاتىمەنغۇ ، ئانا ، — دېدى پەخرىئاي ئەركىلەپ ، — چىرايىمغا قورۇق چۈشۈپ كەتتى دەپ ئۇنچىۋالا ھەسرەتلىنىپ كەتمە . داۋالاتساڭ بولىدۇغۇ !

— نەدە داۋالىتىمەن ؟ قورۇق يوقىتىدىغان ئىشەنچلىك دورىمۇ يوق تۇرسا .

پەزىلەت ئاخشام پەردە بىلەن پەخرىئايغا قۇتلۇقنىڭ ئانىسى بىلەن كۆرۈشكەنلىكىنى ، قۇتلۇقنىڭ ئانىسىنىڭ چىرايىدا بىر تالمۇ قورۇق يوقلۇقىنى ، قۇتلۇق ئانىسىنىڭ ھۆسنىنى تۇزەپ قويغانلىقىنى ئېيتقان ۋە مۇڭاپىق پۈرسەت تېپىپ ئانىسىنىمۇ ھۆسن تۇزەتكۈزۈشنى مەسلىھەتلەشكەنىدى . شۇڭا ، پەخرىئاي ھازىر پۈرسەتنى چىڭ تۇتۇپ ئانىسىنى تېخىمۇ بەك قىزىقتۇرۇۋاتاتتى .

— دورا بىلەن قورۇقنى تولۇق يوقىتىش مەقسىتىگە يەتكىلى بولمايدۇ ، خالىساڭ ھۆسن تۇزەت .

— ئەپسۇس ، شەھىرىمىزدە ئۇنداق دوختۇرخانا يوق - دە . مۇشۇ ئىش ئۈچۈن ئاتايىن ئۈرۈمچىگە بېرىپ كېلەي دېسەم

ئارىلىقى يىراق تۇرسا .

— ئۇرۇمچىگە بېرىشىڭ ھاجەتسىز . شەھىرىمىزدىمۇ ھۆسن تۇزەيدىغان ئىشەنچلىك دوختۇرخانا بار ، تېخنىكىسى ئۇرۇمچىنىڭكىدىن پەرقى يوق .

زۆھرە خانىم قىزىغا گۇمان بىلەن قارىدى .

— سەن نەدىن بىلىسەن ؟

— يېقىندا بىر دوستۇمنىڭ ئانىسى ھۆسن تۇزەتكەن . ئىلگىرى چىرايىدىكى قورۇق سېنىڭكىدىن كۆپ ئىدى ، داۋالىنىپلا قورۇقلار پۈتۈنلەي يوقاپتۇ . چىرايى قىز بالىلارنىڭكىدەك بولاپ قاپتۇ دېگىنە .

— بۇ دېگەنلىرىڭ راستمۇ ، بالام .

— راست بولماي ئەمىسە . سېنى ئالداپ نېمە قىلاي . بىر قارارغا كەلسەڭ سېنى باشلاپ ئاپىراي . ئۇنچە چوڭ ئوپېراتسىيىمۇ ئەمەسكەن ئۇ ، بىر ھەپتىگە قالمايلا ساقىيىپ كېتىدىكەنسەن .

— ئۇنداق بولسا ، دوستۇڭنىڭ ئانىسىدىن تەپسىلىي ئۇقۇشقىن . مۇڭاپىق پەيتىنى تېپىپ بىللە بارايلى . ھە راست ، بۇ ئىشنى داداڭ بىلىپ قالمىسۇن .

— بىلىمەن . دادامدىن مەخپىي تۇتىمىز . جۇر ، ناشتا قىلىۋال ئانا . ئىشقا بارىدىغان ۋاقىت قىستاپ قالدى .

زۆھرە خانىمنىڭ ۋۇجۇدىنى بىردىنلا خۇشاللىق چۇلغىۋالدى . ئەينەكتىكى سېيماسىغا مېھرى بىلەن قارىدى . كۆڭۈل قويۇپ پەرداز قىلدى . ئۇ ناشتا قىلغىلى مېھمانخانا ئۆيگە چىققان ۋاقىتتا ئۆيدىكىلەرنىڭ ھەممىسى ئىشقا كېتىپ بولغانىدى . ئۇ ئۆزى يالغۇز ئولتۇرۇپ ناشتا قىلىشقا تۇتۇندى .

39

— مەن بارمايمەن ، سىلەر بېرىپ كېلىڭلار ، — دېدى پەرىدە .

زۆھرە خانىم نەچچە كۈندىن بېرى پەرىدەگە ئاداۋەت تۇتۇپ

گەپ قىلمىغانىدى ، شۇڭا تەتۇر قارىۋالدى .
— زۆرۈر ئىشىڭ بولمىسا بىللە چىقىپ چىرەيلى ، قىزىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى .
— چۈشتىن كېيىن مەكتەپتە يىغىلىشىمىز بار . مەكتەپ مۇدىرى بارلىق ئوقۇتقۇچىلارنىڭ تولۇق قاتنىشىشنى تاپىلىغان .
— ھەي ، مۇشۇ ئوقۇتقۇچىلارنىڭ شەنبە ، يەكشەنبە كۈلەرنىڭ پەقەتلا تايىنى قالمىدىغۇتاڭ ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — تەتىل ۋاقتىدىلا سىياسىي ئۆگىنىش بىلەن ئۆتۈۋاتىدۇ . ھېچبولمىسا دۆلەت بەلگىلىگەن شەنبە ، يەكشەنبىلىك دەم ئېلىشىدىلا تولۇق بەرسە بولمامدۇ .
پەرىدەنىڭ چىقمايدىغانلىقىدىن ئىنى ـ سىڭىللىرى خەۋەردار ئىدى ، شۇنداقتىمۇ پەخىرىدىن يالغاندىن زورلاپ قويدى .
— مەكتەپ مۇدىرىڭغا تېلېفون قىلىۋېتە ، ئاچا ، بىللە چىقىپ چىرەيلى .
— تېلېفون قىلسامۇ باكا ، رۇخسەت بەرمەيدۇ .
— بوپتۇ ، بىز چىقىپ چىرەيلى ، — دېدى پەزىلەت ئاچىسىنى تەڭقىسلىقتىن قۇتۇلدۇرۇپ ، — جۇرۇڭلار ، پەستە ماشىنا ساقلاپ قالغىلى نەۋاخ .
زۆھرە خانىم ئانچە كاجلىق قىلمىدى . ئىرىنىڭ ، بالىلىرىنىڭ رايىغا بېرىپ ئۆيدىن چىقتى . دېمىسىمۇ ئائىلە بويىچە بىر يەرگە بېرىپ باقمىغانغا خېلى ۋاقىت بولۇپ قالغانىدى .
ئالتە كىشىلىك چاقچاقنىمىنا بولكىۋاي ئۇلارنى ئېلىپ شەھەرنىڭ سىرتىغا قاراپ ماڭدى .
— خەق مېھماندارچىلىققا چاقىردى دەپ قولىمىزنى بۇرنىمىزغا تىقىپلا چىقساق سەت تۇرىدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم پەخىرىدىنگە قاراپ ، — ئازراق بىر نەرسە ئېلىۋالايلى .
شوپۇر ئۇستام بولكىۋاينى بىر چەتكە تارتىپ توختاتتى .
زۆھرە خانىم پەزىلەت بىلەن ماشىنىدىن چۈشۈپ قەنت ـ ناۋات ، پېچىنە ـ پىرەنىك دېگەندەك نەرسىلەردىن ئېلىپ داستىخان

قىلىۋالدى .

بولكىۋاي قايتا قوزغالغاندىن كېيىن پەخرىدىن ئابدۇساتتارغا تېلېفون قىلىپ يولغا چىققانلىقىنى ئېيتىپ قويدى . يول بويى پەخرىئاينىڭ شوخلۇق قىلىپ ئۇنى ـ بۇنى دېگىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا باشقىلار جىملا مېڭىشتى .

ئالاھازەل يېگىرمە ـ ئوتتۇز مىنۇتلاردىن كېيىن بولكىۋاي ئابدۇساتتارنىڭ قورۇسىنىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى . خىيالدىن باش كۆتۈرگەن زۆھرە خانىم ئەجەبلەنگەن ھالدا پەخرىدىنگە قارىدى .

— ئاغىنەڭنىڭ ئۆيى مۇشۇ شۇمۇ ؟

— مۇشۇ ئۆي شۇ . يېتىپ كەلدۇق ، ئانا ، ماشىنىدىن چۈشەيلى ، — دېدى پەخرىدىن .

— توۋا ، ئەجەب توغرا كېلىپ قالغىنىنى ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— قانداق دەيلا ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ .

— بۇ ئۆتكەندە چىمەنگۈل خانىم چايغا چاقىرغان ئۆي شۇ . سىلىگە گېپىنى قىلىپ بەرگەنغۇ مەن .

— شۇنداقمۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى سىرتقا بويۇنداپ قاراپ ، — چاققان بولسىلا ، ئۆي ئىگىلىرى ئالدىمىزغا چىقىپ بوپتۇ ئەينا .

ماشىنىنىڭ ئاۋازىنى ئاڭلاپ ئابدۇساتتار ئاتا ـ ئانىسى بىلەن بىللە دەرۋازا ئالدىغا چىقىپ بولغانىدى . مېھمانلار بىلەن ساھىبخانا قىزغىن كۆرۈشۈپ ئەھۋال سوراشتى . زۆھرە خانىم بىلەن ئامانىنساخان ئاچا خۇددى قەدىناسلاردەك مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىپ كۆرۈشتى ، ئەھۋال سوراشتى .

— قېنى ئۆيگە كىرىلى ، — دېدى ساھىبخانىلار مېھمانلارنى ئۆيگە باشلاپ .

ئاۋۋال زۆھرە خانىم قىزلىرى بىلەن ھويلىغا قەدەم باستى .

قادىر ئەپەندى ، پەخرىدىن ، شوپۇر ئۇستام ئۇلارنىڭ كەينىدىن ئەگەشتى . تال بارماق بىلەن چۈمكەلگەن بۇ كەڭرى ھويلا سۇ چېچىپ ، پاكىز تازىلانغان بولۇپ ، ۋالىلداپ تۇراتتى . ئۇيغۇر بىناكارلىق سەنئىتىنىڭ نادىر ئۈلگىلىرى بىلەن ھەشەمەتلىك قىلىپ يېپىلغان پېشايۋان بۇ ھويلىغا باشقىچە سۆلەت بېغىشلاپ تۇراتتى . پېشايۋاننىڭ ئاستىدىكى سۇپىنىڭ تۆر تەرىپىگە گىلەم ، باشقا تەرىپىگە كىگىز سېلىنغان بولۇپ ، تام ياقىلاپ يېكەنداز سېلىنغانىدى .

— قېنى ئۆيگە كىرەيلى ، خانىم ، — دېدى ئامانىساخان ئاچا ئوتتۇرىدىكى ئۆينىڭ قوش قاناتلىق ئىشىكىنى ئېچىپ تۇرۇپ .

مېھمانلار تۇزۇت قىلمايلا ئۆيگە كىرىشتى . ئاستىغا چىنە خىش بېسىلغان ، تام ياقىلىتىپ ساپا قويۇلغان ئۆي خېلىلا چوڭ ئىدى . تاملارغا گىلەم ئېسىلغانىدى . دېرىزىلەرگە ھاۋا رەڭ گىرىپ پەردە ئېسىلغان بولۇپ ، ئۆينىڭ ئىچى يورۇق ، ئازادە كۆرۈنەتتى . دېرىزىنىڭ تۈۋىگە پاكار ئىشكاپ قويۇلغان ، ئىشكاپنىڭ ئۈستىدە تېلېۋىزور بار ئىدى . مېھمانلار جايلىشىپ ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن پاتمە قىلىشتى . پاتمەدىن كېيىن قايتىدىن تىنچلىق ـ ئامانلىق سوراشتى . ئامانىساخان ئاچا ئايال مېھمانلارنىڭ قولىغا سۇ ئالدى . زۆھرە خانىم ئازراق تۇزۇت قىلغاندىن كېيىن قول چايقىدى . ئاياللار قول چايقاپ بولغاندىن كېيىن ئابدۇساتتار ئەرلەرنىڭ قولىغا سۇ ئالدى . ئۇنىڭغىچە ئامانىساخان ئاچا مېھمانلارغا بىر پىيالىدىن سىنچاي تۇتتى .

— قېنى مېھمانلار مەزەگە بېقىشسىلا ، — دېدى ئابدۇساتتارنىڭ دادىسى مېھمانلارنى داستىخانغا تەكلىپ قىلىپ .

يوغان شىرەنىڭ ئوتتۇرىسىغا بىر لېگەن ئۆي نېنى ، چۆرىسىگە ھۆل ـ قۇرۇق يەل ـ يېمىش ۋە تاتلىق ـ تۇرۇملار تىزىلغانىدى . ئامانىساخان ئاچا ھەربىر مېھمانىنىڭ ئالدىغا بىر چىنىدىن قېتىق قويدى ، ئاندىن بىر لېگەندە زاغرا كۆتۈرۈپ كىردى .

— بىلمىدىم ، مېھمانلارنىڭ زاغرىغا تاۋى بارمىكىنتاڭ . ھەربىرلىرىگە ئاتاپ بىر ئوچاق زاغرا يېقىپ قويغانىدىم .

— ۋاي ، تولىمۇ ئوبدان قىپلا ، — دېدى زۆھرە خانىم مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ ، — مەنمۇ زاغرا سېغىنىپ قاپتىكەنمەن . قايسى كۈنى چىمەنگۈل خانىم بىلەن مېھمان بولۇپ چىققاندىمۇ قېتىق بىلەن زاغرا بەكمۇ تېتىغانتى .

ئابدۇرازاق ئاكا زاغرىنى ئوشتۇپ مېھمانلارنىڭ ئالدىغا بىر پارچىدىن قويدى .

— ھازىر زاغرا تاپماق تەس بولۇپ كەتتى ، — دېدى قادىر ئەپەندى بىر چىشلەم زاغرىنى ئاغزىغا سېلىپ تۇرۇپ ، — ئېلىگلا ، بالىلىرىم ، قېتىق بىلەن زاغرا بەك تېتىيدۇ .

ئابدۇرازاق ئاكا بەكمۇ مۇڭداشقاق ئادەم ئىدى . ئۇ مېھمانلار سورىمىسىمۇ ئاتا ـ بوۋىلىرىدىن تارتىپ مۇشۇ يۇرتتا تىرىكچىلىك قىلىپ ئۆتكەنلىكىنى ، مۇشۇ ئۆيىنىڭ ئورنىمۇ ئاتا ـ بوۋىلىرىدىن قالغان قەدىم جايىنىڭ ئورنى ئىكەنلىكىنى ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ يەر ئىسلاھاتىدا پومېشچىك قالپىقى كىيىپ ، تارتىپ چىقىرىلىپ ، مەدەنىيەت ئىنقىلابىدا سىنىپىي كۈرەش ۋە ئېغىر ئەمگەك ئازابىدا ئۆلۈپ كەتكەنلىكىنى ئېيتىپ بەردى .

پېشقەدەملەر تارىخنى ئەسلەشكە ئامراق كېلىدۇ . قادىر ئەپەندى بىلەن ئابدۇرازاق ئاكا بىردەمدىلا چىقىشىپ كەتتى . ئۇلار ئازادلىقتىن بۇرۇنقى ئىشلاردىن تارتىپ ، يەر ئىسلاھاتى ، مەدەنىيەت ئىنقىلابى ، 3 ـ ئومۇمىي يىغىندىن كېيىنكى يېڭا ئىسلاھاتىغىچە قالدۇرماي سۆزلەشتى . زۆھرە خانىممۇ باشقىچە خۇش كەيپ بولۇپ قالغانىدى ، شۇڭا ئۇمۇ پات ـ پات پاراڭغا لوقما سېلىپ تۇردى . شۇ ئارىلىقتا ئاماننىساخان ئاچا ئىككى لېگەندە شورپا قىلىپ پىشۇرۇلغان باچكا گۆشى كۆتۈرۈپ كىردى ، بىر پىيالىدىن باچكا شورپىسى كەلتۈردى . مېھمانلار مەززىلىك پىشۇرۇلغان باچكا گۆشىنى ماختاپ تۇرۇپ يېيىشتى .

— مېھمانلارنى قوزغايدىغان بولدۇم ، — دېدى ئاماننىساخان

ئاچا تەۋازۇ بىلەن قول باغلاپ تۇرۇپ ، — ئۆينىڭ ئىچى بەك ئىسسىپ كەتتى . ئابدۇساتتارجان بالام باغقا جاي راسلىدى ، باغقا چىقىپ ھاۋالىنايلى .

— شۇنداق قىلايلى ، — دېدى زۆھرە خانىم دەس ئورنىدىن تۇرۇپ ، — ئۆينىڭ ئىچىغۇ ئۇنچە ئىسسىپ كەتمىگەن ، شۇنداقتىمۇ باغنىڭ ھاۋاسى تېخىمۇ ياقىدۇ ئادەمگە .

مېھمانلار چۆۋۈلدىشىپ باغقا چىقىشتى . باغدىكى كاتسۇپىغىمۇ گىلەم ، كۆرپىلەر سېلىنىپ ، داستىخان راسلانغانىدى .

— بايا ئۇدۇللا باغقا باشلاي دېسەم ، مېھمانلارنىڭ ھۆرمىتىگە توغرا كەلمەسمىكىن دەپ ئۆيگە باشلىغانىدىم ، — دېدى ئاماننىساخان ئاچا مېھمانلار جايلىشىپ ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن ، — قېنى ، بالىلىرىم ، تارتىنماي ئۆزۈڭلار خالىغان مېۋىلەردىن ئۈزۈپ يەڭلا .

مۇشۇ گەپنى كۈتۈپ تۇرغاندەك پەخرىدىن ، پەزىلەت ، پەخرىئاي ۋە شوپۇر يىگىت ئورنىدىن تۇرۇپ باغنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ ماڭدى .

— مېۋىلەرنى ئۈزۈپ يەيمىز دەپ ، شېخىنى يىرىۋەتمەڭلار ، — دەپ جېكىلىدى زۆھرە خانىم .

— ئابدۇساتتارجان بالام ، مېھمانلارنى پىشقان مېۋىلەرنىڭ قېشىغا باشلا ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا .

— مەن ئۆز قولۇم بىلەن قوغۇن ئۈزۈپ باقسام بولاتتى ، — دېدى پەخرىئاي .

ئابدۇساتتار ئۇلارنى باشلاپ كەتتى .

— پەردە ئاچامنىڭ چىقمىغىنىغا كۆڭلىڭىز يېرىم بولۇپ قالدى ـ ھە ، ئابدۇساتتار ئاكا ، — دېدى پەخرىئاي ئەركىلەپ .

ئابدۇساتتار مىيىقىدا كۈلۈپ قويۇپ جاۋاب بەردى .

— سىلەرنى بىللە ئېلىپ چىقامىكىن دەپ ئەمە تۇتسام ، ئالماي چىقىپسىلە ئەينا .

— زورلىدۇق . ئۆزى ئۇنىمىدى ، — دېدى پەزىلەت ، — بۇ ئالاھىدە ئۇيۇشتۇرغان مېھماندارچىلىقىمىزنىڭ چېنىپ قېلىشىدىن قورقتى بولغاي .

— دادام سېزىپ قالغاندەك قىلىدۇ ، — دېدى پەخرىدىن .

— قانداق دەيسەن ، ئاكا ؟ — سورىدى پەخرىئاي .

— دىققەت قىلمىدىڭمۇ ، دادام ئابدۇساتتار ئاكامغا بەك قاراپ كەتتى .

— شۇنداقمۇ ، ئەجەب مەن سەزمەپتىمەن .

پەزىلەت سىڭلىسى بىلەن چېقىشتى .

— سەن قېتىققا دۇم چۈشكەن تۇرساڭ ، نېمىنى سېزەتتىڭ دۆت .

— سەن بەك ئۇششا ، — دېدى پەخرىئاي تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ ، — سەنمۇ قېتىقنى بۇرنۇڭنىڭ ئۇستىگە ئەپقويمىدىڭ ، شالاپلىتىپ پاكىز ئىچىۋەتتىڭ . تېخى تاس قالدىڭ چىننىمۇ يالىۋەتكىلى .

پەزىلەت ئابدۇساتتارنىڭ ئالدىدا خىجىل بولۇپ سىڭلىسى بىلەن گەپ تالاشمىدى ، ئەمما چاندۇرماي سىڭلىسىنىڭ بېقىنىنى چىمدىۋالدى .

— ۋايجان ، نېمە ئادەمنى چىمدايدۇ ماۋۇ ئەسكى ، — دېدى پەخرىئاي چاندۇرۇپ .

باشقىلار ۋىلىقلاپ كۈلۈپ كەتتى .

ئۇلار ئۆزگەن مېۋىلىرىنى كۆتۈرۈپ قايتىپ كەلگەندىن كېيىن داستىخانغا پۇتۇن پىشۇرۇلغان ئوغلاق كاۋىسى كەلتۇرۇلدى .

— ۋاي ، نېمانداق ئاۋارە بولۇپ كەتكەنلا ، — دېدى زۆھرە خانىم تۇزۇت قىلىپ .

— ئاۋارە بولمىدۇق . تۆگە سويساقمۇ ئەرزىيدۇ ھەربىرلىرىگە ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ، — قېنى ، قىزىق بېقىشسىلا .

ئوغلاق كاۋېپى تۇخۇم ، دورا ـ دەرمەكلىرى سېتىپ بەكمۇ مەززىلىك پىشقانىدى . مېھمانلار زورلاپ بىر ـ ئىككى پارچىدىن يېيىشتى .

— تاماق ئەتمەي دېسەم كۆڭلۈم قويمىدى ، — دېدى بىر پەتنۇستا ئاش كۆتۈرۈپ چىققان ئاماننىساخان ئاچا ، — بىر تاتمدىن لەقمەن ئەتتىم .

پەزىلەت بىلەن پەخرىئايدىن باشقىلار بىر تەخسىدىن لەقمەننى زورلاپ ئولتۇرۇپ يېيىشتى . لەقمەندىن كېيىن زىخ كاۋېپى ، بېلىق كاۋېپى ، پاقلان گۆشىدە قىلىنغان شورپا كەلتۈرۈلدى .

— ئاچلىقتىن توقلۇق يامان دەپتىكەن . تاماق سېغىزگەچ باغنى ئارىلاپ كېلەي ، — دېدى زۆھرە خانىم ئورنىدىن تۇرۇپ .

— ئۇنداق بولسا ، باغنى مەن ئايلاندۇراي ، — دېدى ئاماننىساخان ئاچا .

— رەھمەت ، سىلىنى ئاۋارە قىلماي ، — دېدى زۆھرە خانىم ۋە قادىر ئەپەندىگە قاراپ دېدى ، — قانداق ، سىلىمۇ ئىككى قەدەم مېڭىپ تاماق سېغىزۇۋالامىلا .

— مەنمۇ شۇنداق قىلاي دەپ تۇرغان ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئورنىدىن تۇرۇپ .

ئۇلار باغنىڭ ئىچكىرىسىگە قاراپ مېڭىشتى .

— ھېس قىلدىلىمۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بۇ مېھماندارچىلىقنىڭ تېگىدە بىر گەپ بارەدىكى قىلىدۇ .

— مېنىڭ كۆڭلۈمدىنمۇ شۇنداقراق بىر گۇمان كەچتىيۇ لېكىن تازا دەللىلىيەلمىدىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى كۆڭلىدىكىنى يوشۇرۇپ ، — ئەگەر ياخشىسى ، خەقنىڭ خالىس كۆڭلىگە شەك كەلتۈرمەيلى .

— مەن مېھماندارچىلىققا شەك كەلتۈرمىدىم ، — دېدى زۆھرە خانىم گېپىدە چىڭ تۇرۇپ ، — تازا تېگىگە يەتسەم ، بالىلار بىزنى كولدۇرلاتقانەدىكى قىلىدۇ .

قادىر ئەپەندى بۇ مېھماندارچىلىقنىڭ تېگىگە ئاساسەن يېتىپ

بولغاندى ، ئەمما ئويلىغىنىنى زۆھرە خانىمدىن يوشۇرۇۋاتاتتى .
«زىل خوتۇن ـ دە ، بۇ ، ھېچنېمىنى يوشۇرۇپ قالغىلى بولمايدۇ . ھەرقانچە بولسىمۇ ھازىر سىزگە قالماس دەپ ئويلىغانىدىم . ھېچقىسى يوق . بالىلارنىڭ بۇ پىلانىنىمۇ ياماق دېگىلى بولمايدۇ . ئۇنداق قازانغا بۇنداق چۆمۈچ دېگەن شۇ ـ دە . ئانىسى قانچە ، بالىسى شۇنچە ، ھازىرقى زامانىنىڭ ياشلىرىنى بوش چاغلىمىساق بولغۇدەك . ئاچا ، ئىنى ، سىڭىل ھېرلىشىپ بىزگە تاقابىل تۇرۇۋېتىپتۇ ـ دە . قانداق قىلساق ئاتا ـ ئانىمىزنى قايىل قىلىمىزكىن دەپ قىلغان ئىشى بولمامدۇ بۇ . ھېچبولمىغاندا ماڭا بولسىمۇ مانىڭ يولى مۇنداق دەپ قويماپتۇ . ئەھۋالدىن قارىغاندا ماڭىمۇ ئىشەنمىگەندەك قىلىدۇ . ھەرھالدا بۇ يەردە تەتۇرلۇك قىپقۇيۇرمەس بۇ خوتۇن ... »
— قانداق دەيلا خانىم ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى قۇۋلۇق بىلەن .
— ماۋۇ مېھماندارچىلىقنىڭ دەرىجىسىمۇ زىيادە يۇقىرى بولۇپ كەتتى ، — دېدى زۆھرە خانىم كۆڭلىدىن كەچكەنلىرىنى ئالدىرىماي بايان قىلىپ ، — پەخرىدىنىنىڭ يۇزىدىن چاقىرىلغان مېھماندارچىلىق بولسا ، ئادەتتىكى باغ سەيلىسىگە بۇنچىۋالا تەييارلىق قىلىش كەتمەيتتى . ئۇنىڭدىن باشقا ، ئۆي ئىگىسىنىڭ ئوغلى يالغۇز پەخرىدىن بىلەنلا ئەمەس ، پەزىلەت ، پەخرىئايلار بىلەنمۇ كونا تونۇشتەك قىلىدۇ . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئۇ بالا يېزا ئوتتۇرا مەكتىپىدە ئوقۇتقۇچى ئىكەن . ئانىسىدىن چاندۇرماي سوراپ باقسام ، پەردە بىلەن بىر قارارغا ئوقۇش پۈتتۈرگەنىكەن . ئوقۇغان مەكتىپىمۇ بىر ئىكەن . بالىلار بۇ مېھماندارچىلىقنى مەقسەتلىك پىلانلىغاندەك قىلىدۇ . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، پەردەمۇ ئەتىگەن سەۋەب كۆرسىتىپ چىققىلى ئۇنىمىغان . نېمىشقا چىقمايدىكىن دېسەم ، ئىش مۇناقىكەن ئەمەسمۇ ؟
— ئەگەر سىلىنىڭ ئويلىغانلىرى راست بولسا ، بۇ ئائىلىمۇ بولىدىغاندەك قىلىدۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئايالىنىڭ

كۆڭلىدىكىنى بىلىپ بېقىشقا تىرىشىپ ، — دېھقان بولغان بىلەن خېلىلا باي ئادەملەركەن . ئوغلىمۇ بىلىملىك ، ئەدەپلىك يىگىتتەك قىلىدۇ .

— سىلىگە ھېلىتىن ياراپ قالغان ئوخشىمامدۇ ؟ — سورىدى زۆھرە خانىم چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ .

— سىلىگىچۇ ؟

زۆھرە خانىم لام ـ جىم دېمىدى . شۇ تاپتا كاللىسىدا كەسكىن زىددىيەت بولۇۋاتقانلىقى چىرايىدىن مانا مەن دەپ چىقىپ تۇراتتى .

— دەسلىپىدىلا كۆڭلۈم تارتمىغانتى بۇ مېھماندارچىلىققا ، — دېدى زۆھرە خانىم تاپا قىلىپ ، — سىلى ۋاي چىقايلى دەپ تۇرۇۋالدىلا ، پەخرىدىن دېگەن ھارامزادىمۇ ئاچىسىغا ماسلىشىپ بىزنى ئالداپ كېتىپتۇ . تېخى پەزىلەت بىلەن پەخرىئايمۇ ھېچنېمىنى بىلمىگەن بولۇۋېلىپ ئوبدانلا ماسلاشتى بۇ ئىشقا . ئىچىدە ئانامنى ئالداپ كەتتۇق دەپ كۈلۈشۈۋاتقاندۇ ھەقىچان . ئويلىساملا ئاچچىقىم كېلىدۇ .

— ئاچچىقلىرىغا ھاي بەرسىلە ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى تەسەللى بېرىپ ، — بۇ ئىشتا بالىلاردىنمۇ ، ئۆي ئىگىسىدىنمۇ يامانلىغىلى بولمايدۇ . ھەممىسى تەقدىر . تەقدىرنىڭ يازمىشىدىن ھېچكىم قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ . ئەمدى بۇ مېھماندارچىلىقنى چاندۇرماي چىرايلىقچە ئاخىرلاشتۇرايلى .

— ئەلۋەتتە شۇنداق قىلىمىز ـ دە ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئالدىمىزغا شاھانە داستىخان سېلىپ ، خان ـ پادىشاھلارنى كۈتكەندەك ھۆرمەت بىلدۈرۈپ تۇرسا .

— ئۆي ئىگىسى بالىلارنىڭ ئىشى توغرۇلۇق بىر نەرسە دېمىگەندۇ ؟

— دېمىدى . ئۆزلىرىنى بەك ئايايدىغان ئادەملەردەك قىلىدۇ . ھېچنېمىنى بىلمىگەن قىياپەتكە كىرىۋالدى ھەقىچان . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، بۇگۈن بىر گەپنى قىلىشمۇ قائىدە ـ يوسۇنغا ئۇيغۇن كەلمەيدۇ ـ دە .

— راست دەيلا . بەكلا ئېسىل ، ئاق كۆڭۈل ئادەملەركەن . قۇدا بولغۇچىلىكى باركەن .

ئەسلىدىنلا بالىلارنىڭ رايىغا بېقىشقا مايىل قادىر ئەپەندى تۆمۈرنى قىزىقىدا سوقۇۋاتاتتى ، ئەمما زۆھرە خانىم تېخى يۇمشىمىغانىدى ، شۇڭا ئۇ ئالدىراپ ئىپادە بىلدۈرمىدى .

«شۇنچە پالاقشىپتىمەن . موللىغا ئوقۇتۇپ سەۋەب قىلدۇرۇپتىمەن . شۇنىڭغا تۇشلۇق ئازراقمۇ نەتىجىسى بولمىدى . بۇگۈن قېرىشقاندەك بۇ يەرگە مېھماندارچىلىققا چىقىپ قالغىنىمنى قارىمامدىغان . خەپ پەردە ، خەپ پەردە ، ئەجەب ئالدىدىڭغۇ مېنى . تەقدىرنىڭ شۇنداق ئوخشايدۇ . يامان كۈنگە قالساڭ ، شور پېشانەڭدىن كۆر ... »

— جۈسىلە ، داستىخانغا قايتىپ كېتىلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— شۇنداق قىلىلى ، ھېلىمۇ تۆت ـ بەش سائەت مېھمان بوپتىمىز . چىرايلىق رەھمەت ئېيتىپ ئۆيگە قايتايلى .

ئۇلار داستىخانغا قايتىپ كەلدى .

— رەھمەت ، ئۆزلىرىنى جىق كايىتىپتىمىز ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئابدۇرازاق ئاكىغا قاراپ ، — ۋاقتىمۇ بىر يەرگە بېرىپ قاپتۇ ، ئەمدى بىز قايتايلى .

— نېمىگە ئالدىرايلا ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ، — ئاتايىن چىققاندىكىن كەچلەپ بەرسىلە ئەمدى .

— رەھمەت ، ئارىلىقى يېقىن بولغاندىكىن يەنە چىقارمىز ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ھەرقايسىلىرىمۇ ۋاقىتلىرى يەتسە بىزنىڭكى ئۆيلەرگە كىرىپ مېھمان بولۇپ چىقىشالا ، — دېدى زۆھرە خانىم رەسمىيەت يۈزىسىدىن ، ئاندىن قادىر ئەپەنگە قاراپ دېدى ، — دۇئا قىلىپ بەرسىلە .

— زادى چىقىپ كېتىمىز دەپ تۇرۇۋالسىلا ، يەنە بىردەم ئولتۇرۇپ بەرسىلە ، — دېدى ئامانىنساخان ئاچا ، — قازانغا توخۇ

گۆشى سېلىپ قويغان ، شۇنى ئەچىقاي .
— رەھمەت ، ئەمدى كايىمىسلا ، قورساقنىڭ پاتار يېرى قالمىدى ، — دېدى زۆھرە خانىم .
— توخۇ ئاللىقاچان پىشىپ بولغان ، ھەربىرلىرىنى بىرئاز ئارام ئېلىۋالسۇن دەپ ئەچىقمىغانىدىم . مېھمانغا ئاتاپ قويۇپ داستىخانغا ئېلىپ چىقمىسام سەت تۇرىدۇ . جىنىدەك تەخىر قىلىپ بەرسىلە .
ئاماننىساخان ئاچا شۇنداق دېگىنىچە ئۆي تەرەپكە قاراپ ماڭدى .
مېھمانلار ئىلاجسىز ئولتۇرۇشقا مەجبۇر بولدى .
ئاماننىساخان ئاچا يوغان ئىككى خورازنىڭ گۆشىنى كۆتۈرۈپ چىقتى . خوراز گۆشى مەي ـ مەي پىشىپ كەتكەنىدى . شۇنداقلا قارىغان كىشىنىڭ ئىشتىھاسىنى تارتاتتى .
ئابدۇرازاق ئاكا مېھمانلارنىڭ ئۇنىمغىنىغا ئۇنماي بىر خورازنى پارچىلاپ ، ئىككى پاچىقىنى قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىمغا ئالغۇزدى . باشقىلارمۇ خوراز گۆشىگە بىر چىشلەمدىن ئېغىز تېگىشتى .
— قېنى ئەمدى دۇئا قىلىپ بەرسىلە ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئابدۇرازاق ئاكىغا قاراپ .
— سىلى مېھمان ئەمەسمۇ ، ئۆزلىرىدىن كەلسۇن ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا .
قادىر ئەپەندى دۇئاغا قول كۆتۈردى . باشقىلار ئۇنىڭغا ئەگەشتى . مېھمانلار دۇئادىن كېيىن : «رەھمەت ، ھەشقاللا ، بەك كايىتىپتىمىز» دېيىشىپ ئورنىدىن قوزغالدى .
— ماڭغان قەدەملىرىگە رازى بولۇشسىلا ، ئاتايىن چىللىغانغا تۇشلۇق لايىقلىرىدا كۆتەلمىدۇق ، — دېيىشتى ئابدۇساتتارنىڭ ئاتا ـ ئانىسى .
مېھمانلار ماشىنىغا چىقىپ بولغۇچە ، ئابدۇساتتار بىر تاغار قوغۇن بىلەن بىر يەشىك شاپتۇلنى ماشىنىنىڭ كەينىگە بېسىپ

ئولگوردى . ئامانىساخان ئاچا ئېشىپ قالغان بىر توخۇ بىلەن ئوغلاق كاۋېپى ، پاقلان گۆشىدىن يوغانلا بىر زەللە تەييارلىغاندى .

— ئاز بولسىمۇ ئالغاچ كەتسىلە ، — دېدى ئۇ زەللىنى زۆھرە خانىمغا تۇتقۇزۇپ .

— ۋاي ، بۇ نېمە قىلغانلىرى ، ئادەمنى ئۇنداق خىجىل قىلمىسىلا ، ئالدىمىزدىن ئاشقۇدەك يېدۇق ، يەنە كۆتۈرۈپ ماڭساق سەت تۇرىدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ھەرگىز ئۇنداق دېمىسىلە ، ۋاقىتلىرى يەتسە يەنە چىقىشالا ، — دېدى ئامانىساخان ئاچا .

— سىلىمۇ شەھەرگە چىرىپ ئولتۇرۇپ چىقىپ كەتسىلە ، — دېيىشكە مەجبۇر بولدى زۆھرە خانىم .

— ۋاي چىمەدىغان ، چوقۇم چىرىمەن ، — دېدى ئامانىساخان ئاچا ، — بىر كۆرگەن تونۇش ، ئىككى كۆرگەن تۇغقان دەپتىكەن . خۇدايىم تۇغقان بولۇپ ئۆتۈشكە نېسىپ قىلا .

ئابدۇساتتار بىر چەتتە قىزىرىپ ، تارتىنغان پېتى قاراپ تۇردى . بولكىۋاي ئاستا قوزغالدى .

40

— قانداق بالام ، مېھمانلىرىڭىز رازى بولغاندۇ ـ ھە ؟ — دېدى ئامانىساخان ئاچا ماشىنىنىڭ قارىسى يېتكەندىن كېيىن ئوغلىغا قاراپ مەمنۇنلۇق بىلەن .

— رازى بولغاندۇ ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — سىلى بەك جاپا تارتىپ كەتتىلە ، ئانا .

— ھېچقىسى يوق . ھەممىسى سىز ئۈچۈن ، بالام . قېينانا ، قېينىناتىڭىزنى لايىقىدا كۈتۈپ رازى قىلالىغان بولسامىلا ، مېنىڭمۇ ھاردۇقۇم چىقىدۇ . شۇغىنىسى پەردە قىزىم بىللە چىقماپتۇ .

ئانا ـ بالىنىڭ گېپىگە قۇلاق سېلىپ ئولتۇرغان ئابدۇرازاق ئاكا ئەجەبلىنىپ سورىدى .

— نېمە دېدىلە ، ئاۋۇ مېھمانلارنى ئابدۇساتتارنىڭ قېينانا ، قېيناتىسى دېدىلما ؟

ئامانىنساخان ئاچا كۈلۈۋەتتى .

— ھەئە ، كىمكىن دېگەنتىلە ؟

— توۋا ، ماۋۇ خوتۇننىڭ يامانلىقىنى ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ھەيران بولغان ھالدا كۆزلىرىنى چىمىلدىتىپ ، — ھېچ ماڭا ئۇنداق دېگەندەك قىلمىغانتىلىيا ؟

— خاپا بولمىسلا ، دادا . مەن ئانامغا سىلىگە بىلدۈرمەي تۇرۇشنى تاپىلىغان ، — دېدى ئابدۇساتتار .

— ماڭا ، مانىڭ يولى ماۋۇ دېگەن بولساڭلا ، قۇدام بىلەن ئىككى ئېغىز مۇڭدىشىپ قويمامتىم ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا نارازىلىق بىلەن ، — ئەجەب بىر تىلىڭلىنىڭ تېگىدە تىلىڭلا باركەن . ئاۋۇ مېھمانلارمۇ ھېچ ئىشتىن خەۋىرى يوق ئادەمدەك گەپنىڭ بىرەر ئېغىز ئۇچىنى چىقىرىپ قويماي كېتىشتى .

— ئۇلار تېخىمۇ ئۇقمايدۇ ، — دېدى ئامانىنساخان ئاچا .

— بۇ قانداق مېھماندارچىلىق بولۇپ كەتتى ئەمىسە ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا گاڭگىرىغان ھالدا .

— ھە ، بۇ مۇشۇنداق مېھماندارچىلىق . ئابدۇساتتارجاننى ئازراق خىجىل قىلىپ ، ماڭسلا ئۆيگە ، قالدى گەپنى مەندىن ئاڭلايلا ، — دېدى ئامانىنساخان ئاچا .

ئابدۇرازاق ئاكا ئايالىغا ئەگىشىپ ئۆيگە كىرىپ كەتتى .

ئىشىك ئالدىدا يالغۇز قالغان ئابدۇساتتار دەرھال يانفونىنى ئېلىپ پەردىگە تېلېفون قىلدى .

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم ، — دېدى پەردە .

— ۋەئەلەيكۇم ئەسسالام ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — ئاتا - ئانىڭىز ھازىر قايىتتى .

— ئەجەب ئۇزاق مېھمان بولۇپ كەتتىغۇ ، ئۇلار . چېنىپ قالمىغاندۇ - ھە .

— مەنمۇ تازا بىرنېمە دېيەلمەيمەن . دادىڭىز بەك سەزگۈر

ئادەمكەن ، سېزىپ قالغاندەك قىلىدۇ .
— دادام قانداق بىلىپ قالغاندۇ ؟
— ئىشقىلىپ ، ماڭا بەك قاراپ كەتتى . ئوغرىلىق قىلىپ تۇتۇلۇپ قالغان ئادەمدەك شۇنداق خىجىل بولۇپ كەتتىم . ھەرھالدا مېھماندارچىلىقىمىزمۇ ، ئائىلە ئەھۋالىمىزمۇ ئانىڭىزغا يارىغاندەك قىلىدۇ . ئالدىمىزدىكى ھەپتە بىزنىڭ ئۆيدىكىلەر ئەلچىلىككە كىرسۇنمىكىن ، دەيمەن .
— شۇنداقراق تەييارلىق بىلەن تۇرغاچ تۇرۇڭلار ، ۋاقتى كەلگەندە خەۋەر بېرەي .
— بۇ ئىشنى ئەمدى كەينىگە سوزمايلى .
— بولىدۇ ، مەن تىرىشچانلىق كۆرسىتەي .
— كەچتە تېلېفون قىلاي . ئاتا ـ ئانىڭىزنىڭ تەسىراتىنى سۆزلەپ بېرەرسىز .
— ماقۇل .
— ئەمىسە ، كەچتە كۆرۈشەيلى .
ئابدۇساتتار ئۆيگە قايتىپ كىردى . دادىسى بىلەن ئانىسى نېمىلەرنىدۇر دېيىشىپ كۈلۈشۈۋاتاتتى .
— بۇ ئىشكىلىمۇ قىملىشىپتۇ ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ، — سىلىنى ئۇ مېھمانلارغا نېمانچە بەك كايىپ تەييارلىق قىلىپ كېتىدىكىن دەپتىمەن تېخى ، — ئابدۇرازاق ئاكا ئوغلىنى يېنىغا شەرەتلىدى ، — ئەمدىغۇ قېينانا ـ قېينىناتاڭلارنىڭ ئۆيگە ئەلچىلىككە چىسەك بولا .
— كېلەر ھەپتىگىچە تەييارلىق قىلغاچ تۇرايلى ، — دېدى ئابدۇساتتار مۇجمەللا قىلىپ .
— شۇنداق قىلايلى . كېلەر ھەپتە ئەلچىلىككە چىرىپ ، مۇشۇ ئاينىڭ ئاخىرىغىچە تويۇڭلىنى قىلىۋېتەيلى ، بالام ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ، — قېينانا ، قېينىناتاڭلارمۇ ئىسسىل ئادەملەردەك قىلىدۇ . خۇدايىم ساقلىسۇن ، بۇرنىدا پوقى بار شەلىكتىن .
— ماڭا قالمىسىلا ، ھوي ئادەم ، — دېدى ئامانىساخان ئاچا

قاپقىنى تۇرۇپ ، — بۇنىڭدىن كېيىن قۇدىلىرىمىزنىڭ ئالدىدا شەلىكنىڭ بۇرنىدا پوقى بار دېگەن گەپنى قىلمىسىلا جۇمۇ .

— ماقۇل ، پەقەت بولمىسا ، سىلى ئېسىمگە سېلىپ قويالا .

ئابدۇساتتار ئانىسى بىلەن دادىسىنىڭ ساددىلىق بىلەن دېيىشكەن گەپلىرىدىن پىخىلداپ كۇلۇپ كەتتى .

41

— قانداق ، كۆڭۈللۈك ئويناپ كىردىڭلارمۇ ؟ — سورىدى پەرىدە ئاتا ـ ئانا ، ئىنى ـ سىڭىللىرى ئۆيگە كىرىشى هامان .

— قالتىس كۆڭۈللۈك بولدى ، ئاچا ، — دېدى پەخرىدىن كۆرسەتكەن تۆھپىسىنى كۆز ـ كۆز قىلىپ ، — ئەپسۇس ، سەن چىقالماي قالدىڭ ـ دە .

— بېغى شۇنداق كەڭرىكەن ، مېۋىلىرى ئاجايىپ ئوخشاپتۇ ، — دېدى پەزىلەت .

— مەن ئۆز قولۇم بىلەن قوغۇن ئۈزۈپ يېدىم تېخى ، — دېدى پەخرىئاي .

يولدا كىرگۈچە ئوغىسى قاينىاپ ، ئاچچىقىنى چىقىرىدىغان يەر تاپالماي بوغۇلۇپ تۇرغان زۆهرە خانىم بىردىنلا پارتلىدى .

— هەئە ، مېهماندارچىلىقىنى خىلى ئەتراپلىق پىلانلاپ ئورۇنلاشتۇرۇپتىكەنسەن . خاتىرجەم بول . سېنىڭ ئارزۇيۇڭدەكلا مېهمان قىلدى .

ئۆينىڭ ئىچىنى بىرنەچچە دەقىقە سۈكۈت قاپلىدى . ئانىسىنىڭ نېمە دەۋاتقانلىقىنى بىلگەن بالىلار بىر ـ بىرىگە قارىشىپ تىللىرىنى چىقىرىشتى . پەرىدە شەلپەردەك قىزارغىنىچە يەرگە قارىۋالدى . زۆهرە خانىم باشقا بالىلىرىغا قاراپ سۆزلىدى .

— هە ، گەپ قىلىشمامسەن . زۇۋانىڭ تۇتۇلۇپ كېتىشتىغۇ . ئۇستاتلىقىنى بۇ كۆچۈكلىنىڭ . ئىزا تارتىشماي دادىسىنىڭ بۇرۇتىغا چالما تىزىپ ، مېنىڭ بۆكۈمگە جىگدە سېلىشىپتا ، —

ئۇ پەخرىدىنگە قاراپ قولىنى شىلتىدى ، — ھە ، سەن گەپ قىلە . قانداق ئاغىنەڭتى ئۇ . ھەقىچان يالغۇز سېنىڭلا ئاغىنەڭ ئەمەسقۇ دەيمەن .

پەخرىدىن دۇدۇقلاپ گەپ قىلالمىدى . ئۇ ئانىسىنىڭ بۇنداق تېز سېزىۋېلىشىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدى ، شۇڭا مەدەت تىلەپ پەردىگە قارىدى .

— يەنە ئىككىڭمۇ بار . ھۇ بېشى يوغان جۇڭاينىمەكلەر ، — دېدى زۆھرە خانىم پەزىلەت بىلەن پەخرىئايغا قاراپ ، — ئالدامچىلىققا ئەجەب ئۇستا بولۇپ كېتىشىپسىنا . دېيىشە ، قايسىڭنىڭ كۆرسەتكەن ئەقلى بۇ ، — ئۇ ئەمدى پەردىگە يۈزلەندى ، — بۇ ئالدامچىلىقنى سەن پىلانلىغانسەن ، ھەقىچان . ھۇ ئىزا تارتمايدىغان قېلىن . قىزلىقىنىڭ ئۆيىگە ئوغۇلىلۇقنىڭ ئاتا ـ ئانىسى كەلمەي ، ئوغۇللۇقنىڭ ئۆيىگە قىزلىقنىڭ ئاتا ـ ئانىسى بارمىدىغان قائىدە نەدە بار . يۈزۈمنى تۆكمىسەڭ بولمامدۇ زادى .

— ئاچامنى ئەيىبلەۋەرمە ، ئانا ، — دېدى پەخرىئاي جاۋاب يانداۋرۇپ ، — ھەممە گۇناھ ئۆزۈڭدە . باشتا ئاچامنىڭ گېپىگە كىرىپ ماقۇل دېگەن بولساڭ ، مۇشۇنداق ئىش يوق . ھە دېسە ، ئانداق سەھرالىق ، مانداق سەھرالىق دەۋەردىڭ خەقنى . شۇنىڭ بىلەن سېنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈپ باقسۇن دەپ ، مەن پىلانلىغان بۇ ئىشنى ...

زۆھرە خانىم غەزەپ بىلەن پەخرىئاينىڭ گېپىنىڭ شېخىغا ئۇرۇۋەتتى .

— ئاغزىڭنى يۇم ، كىچىك دەققال !

— ئۇرساڭمۇ مەيلى . ئاۋۋال دەيدىغىنىمنى دەۋالاي ، — دېدى پەخرىئاي ، — ئاچامنى بۇنچە قىينىماپ نېمە قىلاتتىڭ . ماقۇل دېسەڭ بولمامدۇ . كۆرگەنسەن ، ئۇلارمۇ شۇنداق ئوبدان ئادەملەركەن . ۋاي خانىم دېسە ، ۋاي خانىم دەپ ئۇۋۇنقىنى يەرگە چۈشۈرمىدى . خانىشنى كۆتكەندەك كۆتۈپ مېھمان قىلدى . باشقىلار بىلەن قۇدا

بولساڭمۇ ئۇنچىلىك مېھمان قىلمايتتى .

— ما جۇڭاينىمەكنىڭ ئاغزىغا بىر سالىمەن باكا .

— هاي ، قىزىم ، ئاناڭغا جاۋاب ياندۇرما ، — دېدى قادىر ئەپەندى جېدەلنىڭ چىڭىغا چىقىپ كېتىشىدىن ئەنسىرەپ ، — هەممىڭلار بولدى قىلىڭلار . ئۇنچىۋالا تەگىشىپ كەتكۇدەك ئىش ئەمەسقۇ بۇ . سىلىمۇ ئۆزلىرىنى بېسىۋالسىلا ، خانىم .

زۆھرە خانىم قولىدىكى زەللىنى پەردىگە زەردە بىلەن تۇتقۇزدى .

— ئالە ، قېينىناڭ ساڭا ئەۋەتتىغۇ دەيمەن بۇ نەرسىلەرنى . هەقىچان ماڭا نېمە ئەۋەتتىكىن دەپ تەمە قىلىپ ، ئىشتىها ساقلاپ ئولتۇرغان بولغىيدىڭ . ئالدامچى كۆچۈك .

پەردە دادىسىنىڭ ئالدىدا ئىزا تارتىپ پاڭكىدە يىغلىۋەتتى .

— ئۇششۇقلۇق قىلىپ قورقۇتمەن دەمسەن مېنى ، — دېدى زۆھرە خانىم تېخىمۇ ئەزۋەيلەپ ، — بولدى ، مەن سەندىن قورقتۇم . دەرھال خەۋەر قىل ، هازىرلا كىرسۇن . ئەتىلا توي قىلىمەن دېسەڭمۇ مەيلى . ئەرگە بېرىپلا قۇتۇلاي زادى . خېلى ياۋاش بالا بولدى دېسەم ، مۇڭگۇزۇڭ ئىچىكىدىكەن . ئەتە ـ ئۆگۈن بۇنىڭدىن چوڭراق ئالدامچىلىقنى پىلانلاپ يۈزۈمنى تۆكۈپ يۈرمە يەنە .

— ئانا ، ئاچامغا ئۇۋال قىلمىساڭچۇ ، — دېدى پەخرىدىن ، — ئاچامدا گۇناه يوق . بۇ ئىشلارنى مەن پىلانلىغان .

— بىلىمەن . بەك ئوبدان پىلانلاپسەن ، — دېدى زۆھرە خانىم كانىيىنى ئېسىپ ، — هۇ ئالدامچى دۆيۈز .

پەزىلەت ، پەخرىئاي خىرىلداپ كۈلۈشكە باشلىدى .

— ئىككىگە تاماشا بولغان ئوخشىمامدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم تېرىكىپ .

— خاپا بولمىغىنا ، ئانا ، — دېدى پەخرىئاي بىر پىيالە سوغۇق چاي قۇيۇپ ئانىسىغا تۇتۇپ ، — سېنى بۇنداق ئاچچىقلاپ كېتەر دەپ ئويلىماپتىمىز .

زۆهره خانىم ئۇسساپ كەتكەندى . پەخرىئاينىڭ قولىدىكى چاينى سىلكىپ دېگۈدەك ئالدى ـ دە ، غۇرتۇلدىتىپ ئىچىۋەتتى . ئانىسىنىڭ بىرئاز ئاچچىقى يانغانلىقىنى ھېس قىلغان پەزىلەتمۇ خۇشامەت قىلىشقا باشلىدى .

— سەن ئاچامنى گەپكە كىرگۈزەلمەيسەن ، ئاچام ساڭا گەپ يېگۈزەلمەي بەكلا ئاۋارە بولۇپ كېتىشتىڭلا . شۇڭا ، بۇ ئىشنى ھەل قىلايلى دەپ بۇ چارىنى ئويلاپ تاپقان . خاپا بولمىغىن ، ئانا . راستتىنلا سېنى رەنجىپ قالا ، دەپ ئويلىماپتىمىز .

— ئابدۇساتتار ئاكامنىڭ ئائىلە ئەھۋالىنىمۇ ئۆز كۆزۈڭ بىلەن كۆردۈڭ ئەينا ، — دېدى پەخرىدىن ،— ئەمدى بۇ ئىشقا ئۆزۈڭ بىرنېمە دە . بىز ئاچام ئۈچۈن قىلىدىغان ئىشنى قىلىپ بولدۇق ، ئەمدى سېنى ھەرگىز رەنجىتمەيمىز .

جاھاندا يۇمشاقلىقتا ئانىنىڭ كۆڭلىنىڭ ئالدىغا ئۆتىدىغان نەرسە يوق . ئۇچ بالىسىنىڭ يالۇرۇپ كۆڭۈل قويۇشى ، پەرىدەنىڭ گۇناھكارلاردەك كۆز يېشى قىلىپ تۇرۇشى زۆهره خانىمنىڭ كۆڭلىنى شۇرراىدە ئېرىتتى .

— قىلىدىغانىنى قىلىپ بولۇپ يالۇرۇپ كېتىشلىرىنى بۇ ئالدامچىلارنىڭ ، — دېدى ئانا پەيلىدىن يېنىپ ، — بولىدىغان ئىش بولۇپ بولدى ، ئەمدى مەن نېمە دەيمەن . ئاچاڭلارنىڭ ئەھۋالى شۇ . ياق دېسەم ، چوقۇم مەندىن كېچىشى ئېنىق . سىلەر مەندىن كەچكەن بىلەن مەن سىلەردىن ھەرگىز كېچەلمەيمەن ، بالام .

— جېنىم ئانا ، ھەرگىز ئۇنداق دېمىگىن ، — دېدى پەرىدە كۆز يېشىنى يامغۇردەك تۆكۈپ ، — سەندىن قانداقمۇ كېچەلەيمەن ، جېنىم ئانا . رەنجىمىگىن ، سەنلا خۇش بولىدىغان ئىش بولسا ، نېمە دېسەڭ مەن شۇنىڭغا رازى . ھازىردىن باشلاپ سېنىڭ گېپىڭنى ئاڭلايمەن . لېكىن ، ھېلىقىدەك گەپنى ئەمدى ھەرگىز قىلما . سەن دېگەن مېنىڭ ئانام ، جاھاندىكى ئەڭ سۆيۈملۈك ئادىمىم ...

پەرىدە بۇقۇلداپ يىغلىغىنىچە گېپىنىـــــى داۋاملاشتۇرالماي قالدى . زۆهره خانىمنىڭمۇ كۆزىگە ياش كەلدى . ھەئە ، شۇ تاپتا

ئۇنىڭ پەردىگە ئىچى ئاغرىپ قالغان ، بايا دېگەن گەپلىرىگە پۇشايمان قىلىپ قالغانىدى .

— بولدى يىغلىما ، سەندىن رەنجىمىدىم . خاتىرجەم بول . مەن بۇ تويغا قوشۇلدۇم .

— راستىمۇ ، ئاناا ، — دېدى پەخرىئاي خۇش بولۇپ ، — ئەجەب ياخشى بولدى .

— بولدى ، بالىلىرىم . ئاناڭلانى بىردەم ئارامىدا قويۇڭلا ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ئاناڭلا ھەرگىز گېپىدىن يېنىۋالمايدۇ . راست گەپنى قىلغاندا ، سىلەرمۇ سەل ئاشۇرۇۋېتىپسىلەر . ئەسلىدە بۇ ئىشنىڭ بۇنىڭدىن باشقىمۇ ھەل قىلىش ئۇسۇلى بار ئىدى . بولدىلا ، ئەمدى بۇ ئىشلارنى دېيىشمەيلى . پەردە ، سەنمۇ ياتاق ئۆيۈڭگە كىرىپ ئارام ئال ، قىزىم .

بالىلار ياتاق ئۆيگە كىرىپ كېتىشتى .

— سىلىمۇ بىردەم ئارام ئېلىۋالسىلا ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— بوپتۇلا ، پەردىنىڭ رايىغا باقساق باقايلى ، — دېدى ياتاق ئۆيگە كىرگەن زۆھرە خانىم كىيىم ئالماشتۇرۇۋېتىپ .

— توغرا دېدىلە ، بالىلامۇ بۇ ئىشنى قۇراشتۇرمىز دەپ ئاز جاپا تارتمىغاندەك قىلىدۇ . ئەمدى پەردىگە قوپاللىق قىلمىسىلا . بىچارە بالا ئىزا تارتىپ ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالدى .

— كىم ئۇنى ئادەم ئەخمەق قىلسۇن دەپتۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم پىسكىكىدە كۈلۈپ ، — قورقۇڭ دېسە ئالتە كىشىلىك ، قىلغان ئىشى بايىقىدەك . راست گەپنى قىلسام ، قۇدىلارمۇ بولىدىغان ئادەملەردەك قىلىدۇ . ۋاقتى كەلگەندە بالىلارغا شەھەردىن ئۆي تۇتۇپ بەرمىسە بولمايدۇ .

— بۇ تەرىپىگە باش قاتۇرمىسىلا . بۇ ئىشنى بالىلار ئۆزى ھەل قىلسۇن .

— ھەرھالدا قۇدىلارنىڭ سەمىگە سىلىپ قويمىساق بولمايدۇ .

شەھەردە ئۆي تۇتمىسا ، پەردە يېزىدىن شەھەرگە چىرىپ ئىشلەپ قىينىلىپ قالىدۇ .

— ئارىلىقى بەك يىراق بولمىغاندىكىن ، كۈيئوغلىمىز موتسكلىتتىن بىرنى ئېلىپ شەھەردىن يېزىغا قاتناپ ئىشلە بولمىسا .

— ۋاي توۋا ، بىردەمدىلا كۈيئوغلىمىز دەپ كەتتىلىغۇ ؟ — دېدى زۆھرە خانىم پىسكىكىدە كۈلۈپ .

— ھەقىقەتەن كۈيئوغۇل قىلمۇچلىكى بار يىگىتكەن .

— قانداقلىقىنى تويدىن كېيىن بىلىمىز ، ئالدىراپ باھا بېرىۋەتمىسىلە ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ياتسىلا ، پۇت ـ قوللىرىنى تۇتۇپ قويايلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى زۆھرە خانىمنى كارىۋاتقا تارتىپ .

— ئۇنداق قىلمىسىلا ، بالىلار ئاڭلاپ قالىدۇ .

ئۇلارنىڭ ئاۋازى بارغانسېرى پەسلەپ كەتتى .

42

پەردەنىڭ توي ئىشىغا زۆھرە خانىمنىڭ رازىلىق بېرىشى بۇ ئائىلىدە باشقىچە بىر قىزغىن كەيپىيات پەيدا قىلغاندى . پەردە بۇ خۇش خەۋەرنى ئابدۇساتتارغا يەتكۈزگەن ، ئابدۇساتتارمۇ كېلەر شەنبە كۈنى ئانىسىنىڭ رەسمىي ئەلچىلىككە باردىغانلىقىدىن خەۋەر بېرىۋەتكەنىدى . قىزلار زۆھرە خانىم بۇيرۇمىسىمۇ ئۆي ئىچىنى خۇددى ھېيتنىڭ ئالدىدا تازىلىغاندەك بىرقۇر تازىلاپ چىقتى .

بۇ ئىشتىن ھەممىدىن بەك خۇش بولغىنى يەنىلا پەزىلەت ئىدى .

«توي ئىشىدا ئاچامنىڭ رايىغا باققان ئانام ، چوقۇم مېنىڭ رايىمغىمۇ باقىدۇ» دەپ ئۆز كۆڭلىنى ئۆزى خۇش قىلاتتى ئۇ .

— بىزمۇ بولغۇسى قۇدىلارنى راۋۇرۇس كۈتۈۋالمىساق

بولمايدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم بىر كۈنى كەچلىك تاماق ۋاقتىدا ، — ئاز دېگەندە ئون قازان ئاسمىساق بولمايدۇ .

— ئون قازان ئاسساق ئاز بولۇپ قالارمىكىن ، — دېدى پەزىلەت ، — ھازىر نانلىققا ئون سەككىز ـ يىگىرمە قازان ئاسىدىغان ئىش چىقىپتۇ .

— ئۇ دېگەن نانلىقنىڭ قازىنى ، — دېدى زۆھرە خانىم چۈشەندۈرۈپ ، — بۇ قېتىم ئۇلار سۆز سالغىلى ئەلچىلىككە كېلىدۇ . شۇڭا ، ئون قازان ئاسساق بولىدۇ . رەسمىي نانلىق قىلغىلى كەلگەن ۋاقتىدا يىگىرمە قازان ئاسماي بولمايدۇ .

— مەن دوستلىرىمدىن بىر ـ ئىككىنى تۇۋلاي ، يارەملەشسۇن .

— بۇ قېتىمقى مېھماندارچىلىققا ئۆزىمىز يېتىشەلەيمىز . بەلكىم ئانچە جىق مېھمان كەلمەسلىكى مۇمكىن ، — زۆھرە خانىم پەرىدەگە قاراپ دېدى ، — سەن ئۇقۇشۇپ باق ، قانچە مېھمان ئېلىپ كېلىدىكەن .

— تۆت ـ بەشتىن ئارتۇق مېھمان كەلمەيدىغانىدەك قىلىدۇ .

— ھە ، مۇشۇ مۇڭاپىق ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — نانلىققا يىگىرمە مېھمان ئېلىپ كەلسە بولا ، ئۇنىڭدىن جىق ئېلىپ كەلسىمۇ ئۆيىمىز تارچىلىق كېلىپ قالمىدۇ .

پەخرىدىن ئايالىرنىڭ پارىڭىدىن زېرىكتىمۇ ياكى ئۆزىنىڭ توي ئىشىنىڭ غېمىدە قالدىمۇ ، ئاستا ياتاق ئۆيگە كىرىپ كەتتى .

— قېينىناڭلار بىلەن كۆرۈشتۇم ، — دېدى قادىر ئەپەندى پەخرىدىننىڭ كەينىدىن كىرىپ .

— نېمە دېدى ؟ — سورىدى پەخرىدىن ئالدىراپ .

— بەك ئېسىل ئادەمكەن ، ماقۇل دېدى . چوڭ قىزىمىزنىڭ تويىنى پات يېقىندا قىلىۋېتىپ ، ئاندىن رەسمىي ئەلچىلىككە بارىمىز دەپ قويدۇم .

— رەھمەت ، دادا ، — دېدى پەخرىدىن خۇش بولۇپ ، — ئانام ئۇنامۇ ؟

— ۋاقتى كەلگەندە ئۇنىتامىز ياكى بولمىسا يەنە بىرەر ئويۇن ئويناسىلە .

پەخىردىن كۈلۈپ كەتتى .

— پەردە ئاچامنىڭ ئىشىدا ئۇنىڭدىن باشقا ئامال تاپالمىدۇق . سەن ئاللىقاچان سېزىپ قاپتىكەنسەن ـ ھە ، دادا .

— مەنمۇ دەسلەپتە سەزمىگەن . ئۇ ئۆيگە چىقىپلا ھېلىقى يىگىتنى كۆرۈپ سەل گۇمانلاندىم . قارىسام ، ئۇ يىگىت ئاناڭ بىلەن مەندىن بەكلا تارتىنىدى . سېنىڭ دوستۇڭ بولۇپ باشقا مەقسىتى بولمىسا ، ئۆزىنى ئەركىن ـ ئازادە تۇتقان بولاتتى . شۇنىڭغا قاراپ ھە بۇ ئىشتا بىر ئويان بار ئىكەن ، دەپ ئويلىغانىدىم . كېيىن ئاناڭمۇ سېزىپ قاپتۇ .

— بىزدىن رەنجىدىڭمۇ ، دادا ؟

— ياق ، رەنجىمىدىم . سىلەمۇ ئىلاجسىزلىقتىن شۇنداق قىلغان تۇرساڭلا . بۇنىڭدىن كېيىن ھەرقانداق ئىشنى بار مەسلىھەت بىلەن قىلايلى ، بالام . بىزەن ئىشلار قامىلاشمىسا ، ئاتا ـ ئانا بولغۇچى ئوسال بولۇپ قالىدىغان ئىش چىقىدۇ .

— ماقۇل ، ئىشقىلىپ ، پەردە ئاچامنىڭ توي ئىشىغا قوشۇلغانلىقىڭلاردىن بەك خۇش بولدۇم ، ئانامدىن بەك ئەنسىرىگەنىدىم .

— ئەمەلىيەتتە ، ئاناڭنىڭ باغرى بەك يۇمشاق . سىلەرنىڭ غېمىڭلارنى يەپ ، كەلگۈسۈڭلاردىن خاتىرجەم بولالماي شۇنداق قىلىدۇ . سىلەرنى بەختسىز بولۇپ قالمىسكەن ، خاتىرجەم ، خۇشال ـ خۇرام ياشىسكەن ، دەيدۇ .

— مېنىڭ ئىشىمدا ئانامغا بەكرەك نەسىھەت قىلارسەن .

— خاتىرجەم بول . پەزىلەت ئاچاڭنىڭ توي ئىشىمۇ بار ، تېخى .

— پەزىلەت ئاچامنىڭ توي ئىشىدىمۇ رايىغا باقساڭلا بەك ياخشى بولاتتى . ئەمەلىيەتتە پەزىلەت ئاچامنىڭ يىگىتىمۇ ئانام دېگەندەك ساتىراش ئەمەس .

— تونۇشىدىغان ئوخشىمامسەن؟

— تېخى تونۇشمايمەن. سىرتىدىن بىلىمەن. شەھىرىمىزدە خېلىلا داڭقى بار ئۇنىڭ.

— دېگىنە، ئاساسلىق كەسپى نېمە زادى؟

— ھازىر مودا بولۇۋاتقان يېڭى كەسىپ. بۇنى ھۆسن تۇزەش دەيمىز. بۇ چاچ پاسونىنى لايىھىلەش، پەرداز قىلىشنىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. پەرداز قىلىش دېگىنىمىز، نوقۇل پەرداز قىلىشلا ئەمەس. ئەر ـ ئاياللارنىڭ چىراي گۈزەللىكىنى ساقلاش، يۈز تېرىسىنى ئاسراش، بۇزۇلغان تېرىلەرنى داۋالاش، يۈزىگە داغ ـ قورۇق چۈشۈشنىڭ ئالدىنى ئېلىش، دېگەندەك ئىلمىي تېخنىكىلار. ھەممىدىن مۇھىمى ھۆسن تۇزەش كەسپى. مەسىلەن، دانىخورەك، تاتۇق، توشقانكالپۇك، بۇرنى پاناق بولۇش، تاقىر باشلارغا چاچ چىقىرىش، قوش قاپاق چىقىرىش، يۈز شەكلى مايماق بولۇشنى داۋالاش؛ ئاندىن ئوتتۇرا ياش، ياشانغان ئاياللارنىڭ يۈزىدىكى قورۇقلارنى يوقىتىش، زىيادە سەمرىپ كەتكەنلەرنى ئورۇقلىتىپ، بەدەن شەكلىنى تۇزەش، سالامەتلىككە ئائىت تېببىي ساۋاتلاردىن مەسلىھەت بېرىش قاتارلىقلار. بۇ دېگەن ھازىر ئادەملەر ئەڭ كۆڭۈل بۆلۈۋاتقان مەسىلىلەر. پەزىلەت ئاچامنىڭ يىگىتى ئىچكىرىدىكى داڭلىق تېببىي ئىنستىتۇتتا مەخسۇس تەربىيىلىنىپ كەپتىكەن، ئۇنى مۇشۇ كەسپىنىڭ مۇتەخەسسىسى دېيىشكە بولىدۇ. بىلەمسەن، دادا، ئەسلىدە ئۇ ئورۇمچىدە ئىش باشلىماقچى بولغانىكەن، پەقەت پەزىلەت ئاچامنى دەپلا قايتىپ كەپتۇ. تىجارەت ئەھۋالى بەك ياخشى. ئانام نەدىن ئاڭلىدىكىن، بۇ كەسپىنى تۇزۇك چۈشەنمەي، ھە دېسىلا ساتىراش دەپ پەزىلەت ئاچامنىڭ زىتىغا تېگىدۇ. تەپسىلىي چۈشەندۈرۈپ قويايلى دېسەك تېخى، گېپىمىزنى ئاڭلىمايدۇ.

قادىر ئەپەندى كۈلدى.

— ئاناڭلارنىڭ مىجەزى ئاشۇنداق چۈس، ھەرگىز رەنجىمەڭلار.

— رەنجىشكە ھەددىمىزمۇ . ساڭا بىر ئىشنى دەپ بېرەي ، دادا ، لېكىن ھېچكىمگە دېمە .

— نېمە ئىش ئۇ ؟

— بىز پەزىلەت ئاچامنىڭ ئىشىدىمۇ پەردە ئاچامنىڭ ئىشىغا ئوخشاش بىر ئويۇن ئويناشنى مەسلىھەتلەشكەن .

— ئويان ئويناشنى ؟ — دېدى قادىر ئەپەندى قىزىقىپ .

— بىز ئادامنى قايىل قىلىش ئۈچۈن ، پەزىلەت ئاچامنىڭ يېگىتىگە ئادامنى ھۆسن تۇزەش ئوپېراتسىيىسى قىلدۇرايلى دېگەن .

— ئاناڭلارنىڭ چىرايى بىر ئوبدان تۇرمامدۇ ، يا بۇرنى پاناق ئەمەس ، يا توشقانكالپۇك ئەمەس .

— سەن تېخىچە ھېس قىلماپسەن ـ دە ، — دېدى پەخرىدىن كۈلۈپ ، — ئانامنىڭ چىرايىدىكى قورۇقلارغا دىققەت قىلمىدىڭمۇ ؟ پەخرىئاينىڭ دېيىشچە ، ئانامنىڭ ئۇرۇمچىگە بېرىپ ھۆسن تۇزەتكۈسى بار ئىكەن . ئارىلىقنى يىراق كۆرۈپ ، ئۇنىڭ ئۇستىگە ، سېنىڭ قوشۇلماسلىقىڭدىن ئەنسىرەپ تۇرۇپ قاپتۇ ، پەخرىئاي پەزىلەت ئاچامنىڭ لايىقىنىڭ ئىسمىنى چىقارماي ، شەھىرىمىزدە ئاشۇنداق ئۇستا مۇتەخەسسىسنىڭ بارلىقىنى ئېيتقانكەن ، ئانام بەكلا قىزىقىپ قاپتۇ . ئانامنىڭ پەردە ئاچامنىڭ تويىدىن بۇرۇن ھۆسن تۇزەتكۈسى بار ئىكەن .

— ئەمىسە ، نېمىشقا قىلغۇزماپتۇ ؟

— سەندىن ئەنسىرەپ بولمامدۇ ، شۇ تاپتا ئانام سېنىڭ بىر يەرگە بىرەر ھەپتىلىك كامانىروپكىغا چىقىشىڭنى كۈتۈپ تۇرۇۋاتىدۇ . سەن ئانامغا شارائىت ھازىرلاپ بەرسەڭ بولاتتى ، دادا . پەخرىئاينىڭ دېيىشچە ، ئانامنىڭ خېلى جىق دوستى ھۆسن تۇزىتىپتۇمىش .

— بۇ ئىش ھەقىقەتەن ئىشەنچلىك بولسا ، مېنىڭ پىكرىم يوق . مەنمۇ ئاناڭنى خۇش بولسا دەيمەن . ئۇ سىلىنى باقمەن ، مېنى كۈتمەن دەپ ئاشۇنداق جاپا تارتتى ، چىرايىغىمۇ تېز قورۇق

چۇشۇپ كەتتى . ئۆز ۋاقتىدا ئاجايىپ چىرايلىق قىز ئىدى . ئاناڭ بىلەن توي قىلالىغانلىقىمدىن ھازىرغىچە خۇشال .

— شۇڭا ، ئانامنى بەك ھۆرمەتلەيدىكەنسەن ـ دە .

— ئەلۋەتتە ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، مەمنۇنلۇق بىلەن ، — سەنمۇ ئايالىڭنى ھۆرمەتلىسەڭ بولىدۇ ، بالام . ھەدىسلەردە دېيىلىشىچە ، پەيغەمبىرىمىزمۇ ئايالىنى بەك ھۆرمەتلەيدىكەن . ئايالالار دېگەن يالغۇز پەرزەنتىنىڭلا ئانىسى ئەمەس ، پۈتكۈل مىللەتنىڭ ئانىسى . يازغۇچى ئەختەم ئۆمەرمۇ ئايالالار بىزنىڭ ۋەتىنىمىز دەپ توغرا ئېيتقان . ئۆزىنى ھەقىقىي ئەركەك سانايدىغان ھەربىر ئوغۇل بالا ئايالىنى ، شۇنداقلا ئايالالارنى ھۆرمەتلىشى كېرەك . بۇ دېگەن ئەركەكلىكنىڭ ئاددىي بەلگىسى .

— ئۇنداق بولسا ، ئانامغا بىر شارائىت ھازىرلاپ بەرمەمسەن . ئانام ئاشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ ھۆسن تۇزىتىۋالسۇن .

— بۇ ئاسان . ئەتىلا كاماندىروپكىغا چىقسام بولىدۇ . ئىداردىمۇ سىرتقا چىقىدىغان ئادەم يېتىشتۇرەلمەي تۇرغان شۇ تاپتا .

— بەك ياخشى بولدى . بۇ مەخپىي ھەربىكەتكە سەنمۇ قېتىلدىڭ مانا .

— دېدىمغۇ بايا ، ھەرقانداق ئىش بولسا با مەسلىھەت قىلىلى دەپ ، ياخشى مەسلىھەت بولسا مەنمۇ ھەرگىز ياق دېمەيمەن . لېكىن ، بۇ ئىشتىن مېنىڭ خەۋىرىم بالىقىنى ئاناڭلىغا چاندۇرماڭلا . مەندىن خىجىل بولۇپ قالغان گەپ ، شۇڭا مەنمۇ ئۇقمىغان بولاي . باھانىدە ئاناڭلارمۇ خۇش بولۇپ قالسۇن . بىراق ، ھۆسن تۇزەش ئوپېراتسىيىسىدىن چاتاق چىقماس ـ ھە .

— خاتىرجەم بول ، ھەرگىز چاتاق چىقمايدۇ . پەزىلەت ھەممە ئىشلارنى تەپسىلي ئىگىلەپتۇ . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، بۇ بەك چوڭ ئوپېراتسىيىمۇ ھېسابلانماسمىش .

— ئوپېراتسىيە چوڭ بولمىغان بىلەن چىراي بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئەمەسمۇ . چىراي دېگەن ئادەم ئۇچۇن ئەڭ مۇھىم .

مەن ئۇچۇنغۇ ئاناڭنىڭ ئاشۇ تۇرقىمۇ يەنىلا چىرايلىق . بوپتۇ ، ئۆزىنىڭ ئارزۇسى شۇ بولسا .

— ئەمىسە ، مەن پەزىلەت ، پەخرىئايلارغا خەۋەر قىلاي .

— ئۆزۈڭلار بىلىڭلار .

— مەن تويدىن كېيىن ئايرىم ئۆي تۇتايمىكىن دەيمەن ، — دېدى پەخرىدىن ئويلانغان هالدا .

— ئەلۋەتتە شۇنداق قىلىسەن ـ دە ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — دادا ـ بالا كاتەكتەك بۇ ئۆيدە بىللە تۇرساقمۇ قاملاشماس . سىلە ياشلارنىڭ قىلىدىغان ئىشىڭلارمۇ جىق بولىدۇ ، ئۇنىڭ ئۈستىگە .

دادىسىنىڭ چاقچىقىنىڭ تېگىگە يەتكەن پەخرىدىن خىجىللىق ئارىلاش كۈلدى .

— بىزنىڭ ئىدارىدە يېڭىدىن بىنا سالغان ، تىزىملاتماي ئېشىپ قالغان يەنە ئۇچ يۈرۈش ئۆي بار ئىكەن . تىزىملىتايمۇ ئەمىسە .

— ئالدىن نەچچە پۇل تاپشۇرىدىكەنسىلەر ؟

— 20 مىڭ كوي تاپشۇرىدىكەنمىز .

— هەقىچان سېنىڭ ئۇنچىلىك پۇلۇڭ يوققۇ دەيمەن .

— تويغا ئاتاپ جۇغلاپ قويغان 20 مىڭ كويدەك پۇلۇم بار .

— ئەمىسە تىزىملىتىۋە . مەندىمۇ سېنىڭ تويۇڭغا ئاتاپ جۇغلاپ قويغان پۇل بار . تويۇڭنى قىلىپ قويۇش بىزنىڭ پەرزىمىز . سېنىڭ پۇلۇڭنىڭ لازىمى يوق .

— تۇنۇگۈن گۈلناز بىلەن مەسلىھەتلەشكەنىدىم . هازىرچە يېنىمدىكى پۇلنى تاپشۇرۇپ ئۆيىنى ئالغاچ تۇرسام ، كەملىگەن قىسمىغا تويدىن كېيىن بانكىدىن قەرز ئالىدىغان بولدۇق .

— ياخشى مەسلىھەت بوپتۇ ، بالام . ئاشۇنچىلىك ئىشلاردا بىر مەسلىھەتكە كېلەلىگەن بولساڭلار ، ياخشى قىز بالىغا ئۇچراپسەن .

— پەزىلەت ئاچامنىڭ توي ئىشىغىمۇ ياردەم قىلارسەن . ئۇ ئاشۇ يىگىتتىن باشقا هېچكىم بىلەن توي قىلمايدىغاندەك قىلىدۇ .

— بـۇ ئىشنى ۋاقتـى كـەلگەندە مەسلىھەتلىشەيلى . ئۇلار بىر ـ بىرىنى ھەقىقىي ياخشى كۆرۈشسە ، مېنىڭ باشقا پىكرىم يوق .

دادا ـ بالا يەنە ئۇزاق مۇڭداشتى .

43

زۆھرە خانىم ھۆسن تۇزىتىپ ، چىرايىدىكى قورۇقلارنـى يوقىتىش ئارزۇسىنىڭ كۇنساناپ كۆچىيىشى ۋە پەخرىئاينـــڭ قىزىقتۇرۇپ ۋەسۋەسىگە سېلىشى بىلەن ، بۇگۇن قادىر ئەپەندى كاماندىروپكىغا كەتكەن ۋاقىتتىن پايدىلىنىپ قۇتلۇقنىڭ ھۆسن تۇزەش دوختۇرخانىسـىغا كەلدى . ھەئە ، يول بويـــى تۇرلۇك گادىرماچ خىياللار ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى چىرمىۋالدى . شۇ تاپتا ئۇ قاتتىق ھاياجانلىنىپ كەتكەندى . ۋۇجۇدىدا ھۆسن تۇزىتـــىپ چىرايىدىكى قورۇقلاردىن قۇتۇلغاندىن كېيىنكـــى بولـــدىغان خۇشاللىقمۇ ، ئوپېراتسىيىنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك بولماسلىقـــدىن خەۋپسىرەپ چۇلغىۋالغان ئەندىشىلەرمۇ ، ئېرى ۋە ئاللىكىملەرنىڭ بۇ ئىشقا بولغان كۆزقارىشى ھەقىدىكى قىياسـلارمۇ بـار ئىدى . پات ـ پات پەخرىئايدىن خۇددى كىچىك بالىلارغا ئوخشاش سوئال سوراپ قوياتتى .

— ئوپېراتسىيىدىن چاتاق چىقماس ـ ھە .

— خاتىرجەم بولە ، ئاتا .

— ئاغرىپ كېتەمۇ ؟

— مەست قىلىدىغان تۇرسا ، قىلچىلىك ئاغرىمايدۇ .

— ھېچنېمىنى تۇيمايلا قالامەنمۇ ؟

— يۇز قىسمىڭنىڭ نېرىپلىرىنى مەست قىلىشى مۇمكىن . ھەممىنى بىلىپ تۇرىسەن .

— ئۇنداق بولسا قورقۇپ كېتەرمەنمىكىن . ئەڭ ياخشىسى ، پۇتۇن بەدىنىمنى مەست قىلىۋەتسۇن ، ھېچنېمىنى بىلمەيلا قالاي .

— پۇتۇن مەست قىلسا ، خەتەرلىك . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، بۇ چوڭ ئوپېراتسىيە ئەمەس . ئەڭ ياخشىسى ، دوختۇرنىڭ مەسلىھەتىنى ئاڭلايلى .

— ئەمىسە ، ھەممە ئىشنى ساڭا تاپشۇدۇم . دوختۇر بىلەن ئۆزۈڭ مەسلىھەتلەش . مەن ھېچ ئىشنى بىلمىگەن بولاي . ماڭا مەسلىھەت سالساڭ قورقۇپ قالمەن . ئەستاغپۇرۇللا ، پەردە ئاچاڭ بىلەن پەزىلەت ئاچاڭمۇ كەلسۇنمىيا .

ئانىنىڭ ئەندىشىلىك سوئاللىرى پەخرىئاينىمۇ ئىككى تايىن قىلىپ قويغانىدى . ھەئە ، شۇ تاپتا ئۇنىڭ ئىشەنچىمۇ بارا ـ بارا سۇسلىشىپ كېتىۋاتاتتى ، شۇڭلاشقا ئانىسىنىڭ گېپىي ياغدەك ياقتى .

— پەردە ئاچام بىلەن پەزىلەت ئاچامغا تېلېفون قىلايمۇ ئەمىسە .

— تېلېفون قىلغىن ، ئۇلامۇ كەلسۇن . كېسىلىنى يوشۇرساڭ ئۆلۈمى ئاشكارا دەپتىكەن . بەربىر بىلىدۇغۇ ئۇلا . تايىنلىق كېلىپ قېشىمدا تۇرسۇن . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، سەن كىچىك تۇساڭ .

پەخرىئاي ئاۋۋال پەردەگە ، ئاندىن پەزىلەتكە تېلېفون قىلدى . ئۇلارمۇ تەييار بولۇپ تۇرغان ، ئانىسى ئوپېراتسىيىگە كىرىشى ھامان ئۇلار دەرھال كېلىدىغان بولۇپ مەسلىھەتلەشكەنىدى . پەردە ئانىسىنىڭ قارارىنى ئاڭلاپ ، ھازىرلا بارمەن ، دېدى . پەزىلەت پەخرىئاينى خېلىلا رىغبەتلەندۈردى .

— خاتىرجەم بولۇپ ئانامنىي باشلاپ بېرىۋېر . قۇتلۇققا تېلېفون قىلىۋەتتىم . مەنمۇ ھازىرلا يېتىپ بارمەن .

زۆھرە خانىم «قۇتلۇق ھۆسن تۇزەش ، گۈزەللەشتۇرۇش دوختۇرخانىسى» دېگەن ۋىۋىسكىغا بىرھازا قارىدى . ۋىۋىسكىنىڭ يېنىدىكى تۇرلۇك داۋالاش تۇرلىرى ، مۇلازىمەت ۋەدىلىرى يېزىلغان چۈشەندۈرۈشلەرنى تەپسىلىي ئوقۇدى . ئاندىن : «بىسمىللا» دەپ بوسۇغىدىن ئاتلىدى .

قۇتلۇق ئۇلارنى ئىشخانىسىدا ساقلاپ ئولتۇرغانىدى . زۆھرە

خانىمدىن ئادەتتىكى بىمارغا ئوخشاش سالامەتلىك ئەھۋالىنىڭ سوراپدى ، چىرايىدىكى قورۇقلارنى تەپسىلىي تەكشۈردى .

— يۇز تېرىلىرىنىڭ ئېلاستىكلىقى خېلىلا ياخشىكەن ، خانىم ، — دېدى قۇتلۇق ، — قورۇقلارنىڭ دەرىجىسىنى ئانچە ئېغىر دېگىلى بولمايدۇ . كۆپىنچىسى يېڭى چۈشكەن قورۇقلار ئىكەن . ۋاقتىدا كەپلا ، داۋالاش ئۇنۇمى ئىنتايىن ياخشى بولىدۇ .

— دوختۇر ، چاتاق چىقماس ـ ھە ، — دېدى زۆھرە خانىم ئەندىشىسىنى يوشۇرالماي ، — چاپىقىنى ئالسمەن دەپ كۆزىنى قارىغۇ قىپتۇ دېگەندەك ئىش بولۇپ قالمىسۇن دەيمەنا .

— ماڭا ئىشەنسىلە ، — دېدى قۇتلۇق كۈلۈپ ۋە ئۇستىلىنىڭ بىر چېتىدىكى ئالبومنى ئېلىپ زۆھرە خانىمغا تەڭلىدى .

— مانا قارىسىلا ، بۇ سۈرەتلەر مەندە داۋالانغان بىمارلارنىڭ ئوپېراتسىيىدىن بۇرۇنقى ۋە كېيىنكى سۈرىتى .

زۆھرە خانىم ئالبومنى تەپسىلىي ۋاراقلاشقا باشلىدى .

— ۋاي ، بۇ تاجىنىساغۇ ، — دېدى ئۇ بىر سۈرەتكە تىكىلىپ قاراپ ، — ئۇرۇمچىدە داۋالاندىم دەيدۇ تېخى .

— مەندە داۋالانغان ، — دېدى قۇتلۇق مەغرۇرلۇق بىلەن .

— بولدى ، مەن قەتئىي نىيەتكە كەلدىم . ئوپېراتسىيىنى ھازىر قىلاملا ، دوختۇر .

— ئاۋۋال سالامەتلىكلىرىنى تەكشۈرۈپ باقايلى . بولۇپمۇ قان بېسىملىرىنى ، يۈرەك ھەرىكەتلىرىنى تەكشۈرۈپ كۆرمەسەك بولمايدۇ .

قۇتلۇق تەكشۈرۈش جەدۋىلىنى تولدۇرۇپ پەخرىئايغا تەڭلىدى .

— ئانىلىرىنى تەكشۈرتۈپ چىقسىلا ، تەكشۈرۈش ئورنى كارىدورنىڭ ئۇ بېشىدا .

زۆھرە خانىم چىقىپ كېتىشى ھامان قۇتلۇقنىڭ ئىشخانىسىغا پەردە بىلەن پەزىلەت كىرىپ كەلدى .

— ئانام قېنى ؟ — دېدى پەزىلەت سالام ـ سەھەتتىن كېيىن .

— ئوپېراتسىيەدىن ئاۋۋالقى تەكشۈرۈشكە كىرىپ كەتتى . بۇنچە ئەنسىرەشنىڭ ھاجىتى يوق . سىلەر كەلمىسەڭلەرمۇ بولاتتى ، — دېدى قۇتلۇق .

— ئانام خاتىرجەم بولالماي ئۆزى چاقىرتتى ، — دېدى پەزىلەت ، — سېنى تونۇپ قالمىغاندۇ - ھە .

— ئۆزىنىڭ غېمى بىلەن تۇرسا ، ماڭا قاراشقا نەدە چولىسى . ئەڭ ياخشىسى ، مېنى ساقىيىپ ، چىرايى ئەسلىگە كەلگەندىن كېيىن تونۇسۇن . سىلەرنىڭ كەلگىنىڭلارمۇ ياخشى بولدى . چىرايلىق گەپلەر بىلەن خاتىرجەم قىلىڭلار ، كۆڭلىدىكى ئەندىشىلەر يوقالسا ، داۋالاشقا پايدىسى بار .

— ئوپېراتسىيەدىن ھەرگىز چاتاق چىقمىرىپ قويمىغىن ، — دېدى پەزىلەت يەنە جېكىلەپ .

— سەنمۇ ماڭا ئىشەنمەمسەن ؟

— ئىشىنىمەن . شۇنداقتىمۇ تاپىلاپ قويدۇم .

— مەن ئانامنىڭ قېشىغا چىقاي ، — دېدى پەرىدە .

— توختا ، بىللە چىقايلى ، — دېدى پەزىلەت ، — ئانام قۇتلۇق بىلەن بىللە تۇرغىنىمنى كۆرسە گۇمانلىنىپ قالىدۇ .

زۆھرە خانىمنىڭ قان بېسىمى ، يۈرەك ھەرىكىتى نورمال چىقتى . ئوپېراتسىيىگە مۇناسىۋەتلىك گرافىلارغا پەرىدە ئىمزا قويدى .

— مە ، بۇ پۇلنى تاپشۇرىۋە ، — دېدى زۆھرە خانىم سومكىسىدىن بىر تۇتام پۇلنى ئېلىپ پەرىدەگە تەڭلەپ .

— رەسمىيەتنى ئۆتەپ بولدۇق ، — دېدى پەرىدە .

— سىلەرنى چىقمىدا قىلسام بولمايتتى ، بۇ پۇلنى يېنىڭغا سېلىپ قوي .

— بولدى ، ئانا . بۇنچىلىك چىقىمنى بىزنىڭ قىلغۇچىلىكىمىز بار ، ئەمدى سەن ھېچنېمىنى ئويلىما ، — دېدى پەزىلەت .

قۇتلۇق داۋالاش ھەققىنى ئالمايدىغانلىقىنى ئالدىن دەپ

قويغان ، پەزىلەتمۇ بويتۇ دەپ تىكلەشمىگەنىدى .
زۆھرە خانىم ئوپېراتسىيە ئۆيىگە كىرىپ كەتتى .
قىزلارنىڭ كۆڭلىنى ئەندىشىلىك خىياللار چۇلغۇالغانىدى .
— قورقۇۋاتامسىلە ؟ — سورىدى پەخرىئاي ئاچىلىرىدىن .
— قورقماي ئەمىسە ، — دېدى پەردە خىيالدىن باش كۆتۈرۈپ ، — ئوپېراتسىيىنىڭ چوڭىنىكىمۇ ، كىچىكىنىكىمۇ ئوخشاشلا سۇرى بار ئىكەن ، بىرقىسىملا بولۇپ قېلىۋاتىمەن . خۇدايىم ئاسانلىق بېرەر .
— مەنمۇ شۇ ، — دېدى پەزىلەت ، — مېنىڭ تەقدىرىم مۇشۇ ئوپېراتسىيىگە باغلىق بولۇپ قالغان تۇرسا .
— ئوپېراتسىيە مۇۋەپپەقىيەتلىك بولۇپ ، ئانام يەنىلا قوشۇلمىسا ، چىرايىدىكى قورۇقلارنىسى ئەسلىگە كەلتۈرۈپ قويغۇدەكسەن ـ دە ، ئۇنداق بولسا ، — دېدى پەخرىئاي ئاچىسى بىلەن چېقىشىپ .
— نېمە دەيدۇ ماۋۇ شۇم ئېغىز ، — دېدى پەزىلەت تېرىكىپ ، — ئادەم تىت ـ تىت بولاپ تۇرسا ، نەدىكى قاملاشمىغان چاقچاقنى قىلىپ .
— سېنى كۆلدۇرەي دېگەن ، — دېدى پەخرىئاي ، — چىرايىڭنى ئېچىپ تۇرە ، ئەمىسە . مۇشۇ تۇرقۇڭنى ئانام كۆرىدىغان بولسا ، ئوپېراتسىيىدىن ئاللىقاچان يېنىۋالاتتى . قاراپ باقە ئەينەككە ، چىرايىڭ نېمە بولۇپ كېتىپتۇ .
پەخرىئاينىڭ گېپىگە ئاچىلىرى كۈلىدى ، پەخرىئايمۇ بىردەم تاغدىن ـ باغدىن سۆزلەپ جىمىپ قالدى . شۇ تاپتا ۋاقىت ئۇلار ئۈچۈن بەكمۇ ئاستا ئۆتۈۋاتاتتى . قىزلار پات ـ پات سائىتىگە قاراپ قوياتتى . تىرىق قىلغان ئاۋازدىنمۇ چۆچۈشۈپ بىر ـ بىرىگە قارايتتى ، كۆزلىرىدە بىر پاتمان ئەندىشە بار ئىدى .
— ئەنە ، قۇتلۇق ئاكام چىقتى ، — دېدى پەخرىئاي ئوپېراتسىيە ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى ئىما قىلىپ .
قىزلار چەكسىز ئۈمىد بىلەن قۇتلۇققا قاراشتى .

— قانداق بولدى؟ — سوربدى جىددىيلىشىپ گېلى قۇرۇپ كەتكەن پەزىلەت ئاران زۇۋانغا كېلىپ.

— ئىنتايىن مۇۋەپپەقىيەتلىك بولدى، — دېدى قۇتلۇق ئۆزىگە ئىشەنگەن هالدا، — ئىككى هەپتىگە قالماي تولۇق ساقىيىپ كېتىدۇ.

— ئانامنى كۆرگىلى كىرسەك بولامدۇ؟ — سوربدى پەزىلەت.

— بىرئاز تەخىر قىل، سېستىرالار ياتاقنى دېزىنفېكسىيە قىلىۋاتىدۇ. ياتاقتا ئەچىققاندىن كېيىن كۆرۈڭلار.

زۆھرە خانىمنىڭ كۆزى بىلەن ئاغزىنى ئوچۇق قويۇپ يۇزىنى پۈتۈنلەي تېڭىۋەتكەنىدى، تومۇرىدىن ئاسما ئوكۇل مېڭىۋاتاتتى.

— ئانا، — دېدى قىزلار زۆھرە خانىمنىڭ قولىنى تۇتۇپ.

زۆھرە خانىمدىن سادا چىقمىدى، ئۇ يەڭگىل پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتاتتى.

— نارکوزنىڭ تەسىرى تېخى تۇگىمىدى، — دېدى قۇتلۇق، — ئۇخلىغىلى قويۇڭلار. تازا بىر ئۇخلىۋالسا ئەسلىگە كېلىدۇ.

پەخرىئاي زۆھرە خانىمنىڭ قېشىدا قالدى. پەرىدە بىلەن پەزىلەت قۇتلۇققا ئەگىشىپ سىرتقا چىقتى.

— كەچتە تاماق يېسە بولامدۇ؟ — سوربدى پەزىلەت.

— بولىدۇ، شوۋقۇرۇچتەك بىر نەرسە بېرىڭلار.

— رەھمەت سىزگە. ئاۋارە قىلدۇق، — دېدى پەرىدە.

— تۇزۇت قىلماڭ، — دېدى قۇتلۇق، — بۇ دېگەن مېنىڭ قىلىشقا تېگىشلىك ئىشىم. سىلەر خاتىرجەم بولۇپ خىزمىتىڭلارنى قىلىۋېرىڭلار، مەخسۇس قارايدىغان سېستىرا ئورۇنلاشتۇرىمەن.

قىزلار قۇتلۇق بىلەن خوشلىشىپ ئانىسىنىڭ قېشىغا قايتىپ كىردى. زۆھرە خانىم تېخىچە ئۇخلاۋاتاتتى.

— مېنىڭ چۈشتىن كېيىن ئىككى سائەتلىك دەرسىم

بار ، — دېدى پەردە ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ ، — ئانامغا ھازىرچە ئىككىڭلار قاراڭلار ، كەچتە مەن قارايمەن .

— پەزىلەت ئاچا ، سەنمۇ خىزمىتىڭگە بېرىۋەر ، — دېدى پەخرىئاي ، — مەن ئىدارەمدىن رۇخسەت ئالغان ، كەچتىمۇ ئانامغا ئۆزۈم قارايمەن . ئىشتىن چۈشكەندىن كېيىن تاماق ئالغاچ كېلەرسىلەر .

— كەچتە ئانامغا ھەمراھ بولۇش ماڭا بىئەپ ، — دېدى پەزىلەت ، — بۇ يەردىكىلەر قۇتلۇق بىلەن مېنىڭ مۇناسىۋىتىمنى ئوبدان بىلىدۇ . ئانامغا ھەمراھ بولسەم دەپ قونۇپ قالسام ، كەينىمدىن ئۇششاق گەپ چىقىپ قالمىسۇن يەنە . پەردە ئاچام بىلەن ئىككىڭلار دەملىشىپ ۋاقىت چىقىرىڭلار .

— شۇنداق قىلايلى . ئۇششاق گەپ پەيدا بولۇپ ، ئانامنىڭ قۇلىقىغا كىرىپ قالسا ، ئانام قاتتىق رەنجىيدۇ ، — دېدى پەردە .

— ھە ، راست ، — دېدى پەخرىئاي بىر ئىشنى ئېسىگە ئېلىپ ، — ئانامنىڭ دوستلىرى ئۇچراپ قالسا ، ئانامنىڭ بۇ يەردە داۋالىنىۋاتقانلىقىنى ھەرگىز دېمەڭلار . پەخرىدىنگىمۇ تاپىلاپ قويۇڭلار . ئانام ھېچكىم بىلىپ قالمىسۇن ، دېگەن .

— ئۇقتۇق ، — دېدى ئىككى ئاچىسى .

ياتاقتىن ئاۋۇال پەردە ، ئاندىن پەزىلەت يېنىپ چىقتى .

44

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم ، — دېدى پەخرىئاي يانفونىنى قۇلىقىغا تۇتۇپ ، — ھە ، نېمە دەيسەن ؟

ئۇنىڭغا ئاتىللا تېلېفون قىلغانىدى .

— سەن نەدە ؟ — دېدى يىگىت .

— ئىشخانىدا ، يەر شارىدا بار .

— سېنىڭ مۇشۇ قوپاللىقىڭنىزە ...

پەخرىئاي پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .

— هـه ، گېپىـڭ بولـسا دېمەمـسەن ، — دېدى قـــز ئەركىلەپ ، — ئىككى ئېغـــز ئەھۋال سورىماقتا يوق خوددى ساقچـــدەك سوراقلاپ كەتسەڭ ، ئاشۇنداق دېمەي نېمە دەيمەن ئەمىسە .

— كۆرۈشەيلى دېگەن .

— كۆرۈشۈپ نېمە قىلاتتىڭ ؟

يىگىت ئەمدى سالماقلىق بىلەن جاۋاب بەردى .

— بىر كۆرۈۋالاي دەيمەن ، بەك سېغىنىپ كەتتىم .

— ئۆلە ، سارىڭ ، — دېدى قىز ۋىلىقلاپ كۈلۈپ ، — ئىزا تارتمايدىغان قېلىن .

— ماقۇل دېگىن ، قېشىڭغا ھاراي .

— مەن ھازىر ئىشلەۋاتىمەن .

— رۇخسەت سورىساڭ بولىدۇغۇ ؟

— رۇخسەت بەرمەيدۇ .

— نېمىشقا ؟

— باشلىقىم بىلەن ئۇرۇشۇپ قالدىم .

— ئىشەنمەيمەن . قەستەن سەۋەب كۆرسىتىۋاتىـــسەن . ئىشخانىڭغا تېلېفون قىلسام ، رۇخسەت سورىدى دەيدۇ . ماڭا راست گەپ قىلغىن .

— ئىشىڭ يوقمۇ ، سېنىڭ ، ئاپىشاركىدەك مېنىلا تىنىتىپ يۈرەمسەن ؟

— سەندىن باشقىسىغا كۆڭلۈم تارتمىسا .

— گەپكە بەك ئۇستا جۇمۇ ، سەن .

— ئۇنداق قىلما ، كۆرۈشەيلى . ئورنۇڭنى دەپ بەرگـــن ھازىرلا يېتىپ بارىمەن .

— دەپ بەرسەم بولمايدۇ . رەنجىمـــگـــن ، كېيـــن چۈشەندۈرۈپ قويىمەن .

— ئەجەب سىرلىق بولۇپ كېتىۋاتسەنغۇ مۇشۇ كۈنلەردە . ھېچبولمىسا بار يېرىڭنى دەپ بەرگىن ، خاتىرجەم بولۇپ قالاي .

پەخرىئاي بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ جاۋاب بەردى .
— قۇتلۇق ھۆسن تۇزەش دوختۇرخانىسىدا .
— نېمە ئىش قىلىسەن ، ئۇ يەردە ؟
— بىر دوستۇمنىڭ ئانىسى ھۆسن تۇزەتكەن ، ھەمراھ بولۇشۇپ بېرىۋاتىمەن .
— مەنمۇ بارايمۇ ؟
— نېمە بار ، ساڭا .
— ھېچبولمىسا كەلگۈسىدىكى باجام بىلەن تونۇشۇپ قويارمەن .
— خام خىيالنى ئاز قىل ، ئەخمەق .
— ئاۋۋال بىر باراي ، يا خام خىيال بولا ، يا پىشىق خىيال بولا .
— ئاتىللا ، گېپىمنى ئاڭلا ، — دېدى پەخرىئاي جىددىيلىشىپ ، — بۇ يەرگە ھەرگىز كەلمە . قۇتلۇق ئاكام كۆرۈپ قالسا ، مېنى ئەخلاقسىز قىزكەن دەپ قالىدۇ . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، بۇ يەردە ئاچامۇ بار . گېپىمنى ئاڭلاپ ، سەل تەخىر قىل ، كەچتە كۆرۈشەيلى .
— گېپىڭ راست ـ ھە .
— چوقۇم ۋەدەمدە تۇرىمەن . ساڭا ئۆزۈم تېلېفون قىلاي .
— ئەڭ ياخشىسى ، مېنى ئالداپ قويما . تېلېفونۇڭنى كۆتىمەن ، — دېدى ئاتىللا تازا ئىشەنچ قىلالمىغان ھالدا .
پەخرىئاي ياتاققا قايتىپ كىردى . ئانىسى ئانچە ـ مۇنچە جۆيلۈگەننى ھېسابقا ئالمىغاندا خاتىرجەم ئۇخلاۋاتاتتى . سېستىرا زۆھرە خانىمنىڭ جۆيلۈشىنى نارکوزنىڭ تەسىرى دەپ چۈشەندۈرگەندى ، شۇڭلاشقا پەخرىئايمۇ ئانچە ئەنسىرەپ كەتمىدى .
«تاس قالدى بۇ يەرگە يۈگۈرۈپ كەلگىلى ، — دەپ ئويلىدى پەخرىئاي ، — دېمىسىمۇ خېلى كۈنلەر بولۇپ قالدى بىزگە

كۆرۈشمىگىلى . مەنمۇ ئاچام ، ئاكاملارنىڭ ئىشلىرى بىلەن چېپىپلا كەتتىمغۇتاڭ . دېگەنبىلەن ئۆزۈممۇ سېغىنىپ قاپتىمەن ئاتىللانى . ناۋادا ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇغىلى كېتىپ قالسام ، قانداق قىلارمىزكىنتاڭ . ئۇمۇ ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇسا بەك ياخشى بولاتتى . ئوقۇغۇچىلىق ھايات نېمىدېگەن پەيزى ـ ھە . بۇ قېتىم ئوقۇغىلى بارالىسام ئويۇن ـ تاماشىلارنى قايرىپ قويۇپ راۋۇرۇس ئۆگەنمىسەم بولمايدۇ . توي قىلىدىغان ئىشقا ھەرگىز ئالدىرىمايمەن . ئاتىللامۇ قاقشىغان بىلەن چوقۇم ماڭا ساقلايدۇ ، ئىمكان بار ئۇنىمۇ ئوقۇشقا بېرىشقا قايىل قىلاي . خۇدايىم ھەر ئىككىلىمىزنى ئاسپىرانتلىقتىمۇ ، دوكتورلۇقتىمۇ بىللە ئوقۇشقا نېسىپ قىلار ئىلاھىم . ۋايجان ، بۇ ياتاقنىڭ ئىچى نېمانچە جىمجىت . ئانام ئويغانغان بولسىمۇ ئىككى ئېغىز مۇڭدىشىپ ئولتۇراتتىم . كىتاب ياكى ژۇرنال ئېلىۋالسام بوپتىكەن . ئاتىللاغا تېلېفون قىلايمۇيا ؟ شۇنداق قىلاي ، كىتاب ئەكېلىپ بەرسۇن . ئۆزىمۇ ئويۇنچىدەك كۆرۈنگىنى بىلەن كىتاب ئوقۇشقا بەك ئامراق ... »

پەخرىئاي كارىدورغا چىقىپ ئاتىللاغا تېلېفون قىلدى .

— نەدە كۆرۈشىمىز ؟ — دېدى ئاتىللا تېلېفوننى ئېلىپ .

— كۆرۈشۈشكە تېخى بالدۇر ، — دېدى پەخرىئاي ، — ماڭا ئوقۇپ ئولتۇرغۇدەك بىر كىتاب ئەكېلىپ بەرسەڭ بوپتىكەن .

— زېرىكىپ كەتكەن بولساڭ ، مەنلا قېشىڭغا بارسام بولمامدۇ ؟

— دېدىمغۇ ، سەن كەلسەڭ بولمايدۇ دەپ ، كىتابنى ئەكېلىپ بېرىپ ئۆزۈڭ تېز كەت .

— قانداق كىتاب ئوقۇيسەن ؟

— ئىككى كۈندە ئوقۇپ بولالىغۇدەك رومانىدىن بىرنى ئەكېلىپ بەر .

— ئۇيغۇر يازغۇچىلىرىنىڭ رومانىدىن ئەكېلىپ بېرەيمۇ ياكى چەت ئەل يازغۇچىلىرىنىڭكىنىمۇ ؟

— ئەڭ ياخشىسى ، ئۇيغۇر يازغۇچىلىرىنىڭ رومانىدىن بولسۇن .

— خوپ ، خېنىم . پەرمانبەردارمەن .

— قېشىمغا بېشىنى باغلىمىغان كالىدەك ئۇسكەكلەپ كىرمەي ، دوختۇرخانىنىڭ ئالدىغا كېلىپ تېلېفون قىلارسەن .

ئالاھەزەل ئون بەش مىنۇت ۋاقىت ئۆتكەندە پەخرىئاينىڭ يانفونى جىرىڭلىدى . پەخرىئاي يانفوننىڭ ئېكرانىغا شۇنداقلا قاراپ ، سۆزلىشىش كۇنۇپكىسىنى باسماي سىرتقا ماڭدى . بىنانىڭ ئالدىدا ئاتىللا قاراپ تۇراتتى . ئۇنىڭ بىر قولىدا كىتاب ، بىر قولىدا بىر دەستە يېڭى ئۇزۇلگەن گۈل بار ئىدى .

— مە ، بۇ كىتاب ساڭا ، بۇ گۈل بولغۇسى قېينانامغا . ئۆز قولۇم بىلەن ئەكىرىپ بېرەلمىگەنلىكىمدىن تولىمۇ ئەپسۇسلىنىمەن . شۇنداقتىمۇ ئېيتىپ قوي ، مەن ئۇنىڭ سالامەتلىكىنىڭ تېزرەك ئەسلىگە كېلىشىنى تىلەيمەن ، — دېدى شوخلۇق بىلەن كۈلۈپ .

— ئانامنىڭ بۇ يەردىلىكىنى قانداق بىلىسەن ؟ — سورىدى پەخرىئاي ئەجەبلىنىپ .

— سەن ئاناڭدىن باشقا ئادەمنىڭ كېسىلىنى ئالاھىدە ئىككى كۈنلۈك رۇخسەت ئېلىپ كېلىپ باقمايدىغانسەن ، ھەقىچان . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، سىلەرنىڭ ئۆيدە ئاناڭدىن باشقىلارنىڭ بۇ دوختۇرخانىغا ھازىرچە ھاجىتى چۈشمەيدۇ .

— ئەجەب ئەقىللىق بولۇپ كېتىپسىنا ، باشقىلارغا دەپ يۈرمىگىن ، جۇمۇ .

— ئىككى ئېغىز رەھمىتىڭ يوقمۇ ، ماڭا .

— تولا سۆزلىمەي يولۇڭغا ماڭغىنە . كەچتە كۆرۈشەيلى .

— باجام ئىشخانىسىدا بارمۇ ؟ كۆرۈشۈپ قويسام بولاتتى .

پەخرىئاي يىگىتكە بىرنى ئالىيىپ قويۇپ پەرۋاسىزلىق بىلەن بىناغا كىرىپ كەتتى . بىر دەستە گۈل ئۇنىڭ قەلبىگە ئېيتقۇسىز خۇشاللىق بەخش ئەتكەنىدى .

«ئانام ئويغىنىپ گۈلنى كۆرسه خۇش بولۇپ قالىدۇ . هەي ئىسىت ، ئۇنىڭغا بىر گۈلنى ئاتىللانىڭ ئەكەلگىنىنى دېيەلمەيمەن ـ ده ، ئەپسۇس ... »

پەخرىئاي گۈلنى كارىۋاتنىڭ بېشىدىكى تومپۇچكىغا ئورۇنلاشتۇرۇپ تۇرۇشىغا قۇتلۇق كىرىپ كەلدى .

— ئەھۋالى قانداقراق ؟

— تېخىچه ئۇخلاۋاتىدۇ ئەينا .

— بوپتۇ ، ئۇخلىغىنى ياخشى . ئوكۇلى تېخى تۇغمىگەندۇ ؟

— سېستىرا يەنه بىر شېشه بار ، دەيدۇ .

— ئويغانسا ، ماڭا خەۋەر قىلىڭ .

قۇتلۇق شۇنداق دېگىنىچه ياتاقتىن چىقىپ كەتتى .

پەخرىئاي كىتاب ئوقۇشقا كىرىشتى .

45

قۇياش تېخى ئولتۇرمىغاندى . چىڭقىچۇشته قاياپ كەتكەن قۇياشنىڭ تەپتى تېخى يانمىغان بولۇپ ، شەھەر خۇددى داپخۇنى ئېتىۋېتىلگەن تونۇردەك دىمىق ، بۇلۇقما بولۇپ كەتكەنىدى . كوچىدا ئادەملەر كۆرۈنەرلىك كۆپىيىپ قالغانىدى . ئىسسىقتا ئۆيده ئولتۇرغۇسى كەلمەي تاماق سىڭدۈرۈش ئۈچۈن كوچا ئايلانغىلى چىققانلارمۇ ، ئائىله بويىچه سىرتتا غىزالانغىلى چىققانلارمۇ ، ئەل ـ ئاغىنىلىرى بىلەن كەچلىك بازاردا پىۋا ئىچىپ ئۇسسۇزلۇقىنى باسقىلى چىققانلارمۇ ۋە ئاللىقانداق مەقسەتلەر بىلەن كوچىغا چىققانلارمۇ بار ئىدى . كىملەردۇر ئالدىراش ماڭاتتى ، كىملەردۇر مەقسەتسىز لاغايلايتتى . كوچا يۈزىگىلا يايما يېيىۋالغان ئۇششاق ئېلىپساتارلار تەمەگەرلىك بىلەن خېرىدار كۈتەتتى . بالا كۆتۈرۈۋالغان ، بالىلىرىنى ئەگەشتۈرۈۋالغان ، هاسا تايىنىۋالغان ، مېيىپ پۇت ـ قوللىرىنى كۆرگەزمه قىلىپ ئولتۇرغان تىلەمچىلەر ئالدىغا ئۇچرىغانلىكى ئادەملەردىن سەدىقه تىلەيتتى . كىيىم ـ

كېچەك سودىسى قىلىدىغان دۇكان ، سودا سارايلار بىلەن رېستوران ، تېز تاماقخانىلار باشقىچە قىزىپ كەتكەندى . ئاق ياقىلىقلار تەبىقىسىگە تەۋە مائاشلىقلار ئۆيلىرىدىن چۇۋۇلۇشۇپ چىقىپ ، كىيىم ـ كېچەك ، يېمەك ـ ئىچمەك بازارلىرىغا تىقىلىشۋالغاندەك تۇيغۇ بېرەتتى .

شەھەرنىڭ مەركىزىگە جايلاشقان كىچىكرەك بىر تېز تاماقخانىنىڭ كۆزگە ئانچە چېلىقمايدىغان يېرىدە ئولتۇرغان پەخرىدىن بىلەن گۈلناز مۇزدەك مېۋە شەربىتىى ئىچكەچ مۇڭدىشىۋاتاتتى .

— هازىر ئاتا ـ ئاناڭنىڭ مۇئامىلىسى قانداقراق ؟ — سورىدى پەخرىدىن .

— خېلى ياماں ئەمەس ، ئاناممۇ تاپا ـ تەنە قىلمايدىغان بولۇپ قالدى ، — دېدى گۈلناز .

— دادامنىڭ كۆڑۈشۈپ قويغىنىنىڭ پايدىسى بوپتۇ ـ دە .

— شۇنداقتەك قىلىدۇ . دادام بەكلا داڭلاپ كەتتىغۇ سىلەرنىڭ ئائىلىنى .

— ئەلۋەتتە داڭلىغۇچىلىكى بار ـ دە ، — دېدى يىگىت مەغرۇرلۇق بىلەن ، — مەن توغرۇلۇق گەپ قىلمىدىمۇ ؟

— نېمىدەپ سەن توغرۇلۇق گەپ قىلغۇدەك .

— ئىسىت ، مېنىمۇ ئىككى ئېغىز داڭلاپ قويغان بولسىچۇ .

— داڭلىغۇچىلىكىڭ بارمۇ سېنىڭ ، — دېدى گۈلناز پەخرىدىنىڭ چىشىغا تېگىپ .

— تېخىچە هېس قىلمىدىڭمۇ ؟ — دېدى يىگىت قىزنىڭ كۆزىگە قاراپ .

— هېچ هېس قىلمىدىمغۇ ؟ — دېدى قىز كۈلۈپ .

— بوپتۇ ، هازىر هېس قىلمىغان بولساڭ ، تويدىن كېيىن هېس قىلاسەن . ۋاي جېنىم پەخرىدىن ، تاتلىق پەخرىدىن دېگۈزۈۋەتمەيدىغان بولسام .

— ۋىيەي ، ماۋۇ يۈزى قېلىننى ، — دېدى قىز ۋىللىدە

قىزىرىپ ، — خىجىلمۇ بولمايدىكەنسەن ، ئەسكى .
يىگىت خىرىلداپ كۈلۈۋەتتى .
— شۇنداق قىلىپ پەردە ئاچامنىڭ توي ئىشى يېقىنلاشقان ئوخشىمامدۇ ؟
— ھەرھالدا يېقىنلاشتى ، — دېدى پەخرىدىن ، — ھەممە ئىش ئانامغا قاراشلىق بولۇپ قالدى .
— ئانام قوشۇلدى دەۋاتاتتىڭغۇ . بۇ چاغقا پەردە ئاچامغا نانلىق قىلىپ بولدى دەيمەن تېخى .
— ئانام ساقايسىلا ، نانلىق قىلماقچى .
— ئاناڭ ئاغرىپ قالدىمۇ ؟ ئەجەب بۇ توغرۇلۇق تېنىپمۇ قويماپسەن ؟
— ئانام ئاغرىپقۇ قالمىغان ، — دېدى پەخرىدىن كۈلۈپ ، — ساڭا بۇ ئىشنى دېسەم ھەيران قالىسەن . ئانام ھۆسن تۇزەش ئوپېراتسىيىسى قىلدۇردى .
— ھۆسن تۇزەتتى دەمسەن ؟ تىۋۇا ، — دېدى گۈلناز ئەجەبلىنىپ ، — چىرايى بىر ئوبدان تۇراتتىغۇ ؟
— چىرايىدىكى قورۇقنى ئوڭشاتتى .
— ھە ، مۇنداق دېگىن ، ھەنىم بولسا داداڭ قوشۇلۇپتۇ ھە ، بۇ ئىشقا .
— نېمىشقا قوشۇلمىغۇدەك . ئانام ياش ، چىرايلىق تۇرسا دادامغا ئوبدان ئەمەسمۇ . بۇنداق ھەممىسى دادام ئۈچۈن . دادام ھېچبولمىسا تالاغا قارىمايدىغان بولىدۇ .
— قالايمىقان سۆزلىمىگىنە . شۇنداقمۇ قىلارمۇ قېرىنداش ؟ اقتىدا .
— بىرنېمە دەپ بولمايدۇ ، — دېدى پەخرىدىن چاقچاقنى تېخىمۇ چىڭىغا چىقىرىپ ، — كونىلارنىڭ ھاڭگا ئېشەكنىڭ بۇرنى ، ئەر كىشىنىڭ كۆزى قېرىمايدۇ دەيدىغان تەمسىلى بار ئەمەسمۇ .
— ئەر كىشىگىغۇ ئىشەنگىلى بولمايدۇ ، زادى ، — دېدى

گۈلناز ئۈھ تارتىپ ، — بىچارە ئاناڭغا ئىچىم ئاغرىپ قېلىۋاتىدۇ . ئېرىمگە چىرايلىق كۆرۈنمەن دەپ قېرىغاندا ھۆسن تۈزىتىپمۇ ئىشمۇ ؟

— ئۇنداقتا سەن قېرىغان ۋاقتىڭدا ھۆسن تۈزەتمەيدىكەن - سەن - دە .

— ھەرگىز ھۆسن تۈزەتمەيمەن .

— سېنى تاشلاپ ، ياش ، چىرايلىق قىزلارغا قاراپ قېلىشىمدىن ئەنسىرىمەمسەن ؟

— شۇنداق قىلىپ باقە ، قېنى ، — گۈلناز بىردەم تۇرۇۋېلىپ ھەسرەتلەنگەن ھالدا قوشۇپ قويدى ، — خۇدايىم كۆڭلۈڭگە ئىنساپ بېرەر .

— ئەجەب بىچارىلىك بىلەن جاۋاب بەردىڭا ، ئىچمىنى سىيرىلدۇرۇپ ، — دېدى يىگىت كۈلكىدىن توختاپ ، — سېنى خېلى يېڭىلىققا ئىنتىلىدۇ دېسەم ، ئىلگىرىكىن مۇتەئەسسىپكەنسەنغۇ ، گۈلناز . ئاشۇ گەپلىرىمگىمۇ ئىشىنىپ قالدىڭمۇ . دادام دېگەن ئانامنى ئىنتايىن ياخشى كۆرىدۇ . بىر - بىرىنى خۇددى يېڭى مۇھەببەتلەشكەندەك قەدىرلەيدۇ . دادامنىڭ ياش قىزلارغا ساقال تاشلىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس ، لېكىن ئانامنىڭ ئۆزىچە ھۆسن تۈزەتكۈسى كېلىپ قالدىغۇتاڭ . مەن بۇ قېتىم دادامنىڭ ئانامغا بولغان مۇھەببىتىنىڭ نەقەدەر چوڭقۇرلۇقىنى يەنە بىر قېتىم ھېس قىلدىم .

— قانداق دەيسەن ؟

— دادام ئانامنىڭ ھۆسن تۈزەتمەكچى بولغانلىقىنى ئاڭلاپ دەرھال قوللىدى . تېخى نېمە دەيدۇ دېمەمسەن ؟ ئوغلۇم ، ئاناڭ ياش ۋاقتىدا شۇنداق چىرايلىقتى ، تاكى توي قىلىپ بولغۇچە مېنى يارىتماسمىكىن دەپ ئەندىشە قىلغانىدىم . سىلەرنى بېقىپ چوڭ قىلىمەن دەپ ھەم ئۆينىڭ ، مېنىڭ جاپايىمنى تارتىپ ئاشۇنداق قېرىپ كەتتى . ھېلىمۇ شۇنداق چىرايلىق كۆرۈنىدۇ كۆزۈمگە . ھۆسن تۈزەتكۈسى بولسا تۈزەتسۇن . مەندىن خىجىل بولۇپ قالغان

بولسا ، بىرەر ھەپتىلىك كامانداروپكىغا چىقىپ چىرەي . ئۇنىڭغىچە ئاناڭلارنىڭ ھالىدىن ئوبدان خەۋەر ئېلىڭلار دەپ تاپىلاپ كەتتى .

— سەنمۇ دادامنى دورىساڭ بولاتتى .

— ئەلۋەتتە دادامنى دورايمەن ـ دە . تەلىيىڭنىڭ ئوڭلۇقىدىن مەندەك ياخشى يىگىتكە تېگىۋالىدىغان بولدۇڭ ، مانا .

— ۋەسىيەي ، ماۋۇ پوچىنىڭ ئېشىۋالغىنىنى ، كۆرىمسىزغۇ تېخى .

— ئەمەلىيەتتە سەنمۇ شۇنداق ياخشى قىز . سەن بىلەن توي قىلغىنىم تەلىيىمنىڭ كەلگىنى .

قىز مەمنۇنلۇق بىلەن كۈلدى .

— ئاناڭنىڭ ئەھۋالى ھازىر قانداقراق ؟

— بىر قېتىم تېڭىق يەڭگۈشلەپ بولدى . خېلى ياخشى بولۇپ قالغاندەك قىلىدۇ . ئانامنى كىمنىڭ ھۆسن تۇزەش ئوپېراتسىيىسى قىلغانلىقىنى بىلگۈڭ بارمۇ ؟

— كىم ئوپېراتسىيە قىلدى ؟

— قۇتلۇق ھۆسن تۇزەش دوختۇرخانىسىنىڭ باشلىقى . ئۇ پەزىلەت ئاچامنىڭ يىگىتى بولىدۇ .

— ھە ، مۇنداق دېگىن . ئۇ يىگىتنىڭ تېخنىكىسىنى بەك يۇقىرى دەپ ئاڭلىغانىدىم . پەزىلەت ئاچامنىڭ يىگىتى ئىكەنلىكىنى ئويلاپمۇ باقماپتىكەنمەن . پەزىلەت ئاچامنىڭ توي ئىشىمۇ ئاسانلا ئوڭغا تارتقۇدەك ، ئەمىسە .

— ئانام ئىلگىرى ئۇ يىگىتنى ھە دېسىلا ساتىراش دەپ ياراتماي پەزىلەت ئاچامنى ئېغىز ئاچۇرمايتتى ، ئەمدى ساقىيىپ چىرايى ئوڭشىلىپ قالسا ، بۇ توي ئىشىغا قوشۇلماي ئامالى يوق .

— شۇنداق بولار ، ئىلاھىم .

— ئەگەر ئاشۇنداق بولسا ، بىزنىڭ توي ئىشىمىزغىمۇ ئۇزاق ۋاقىت قالمىدى . مەنمۇ يونقاندا يالغۇز يېتىشتىن تېزرەك قۇتۇلسام دەيمەن .

— تولا پەلىپەتىش سۆزلىمىگىنە .

— ئارزۇيۇمنى دەۋاتىمەن .
يىگىت قىزنىڭ كۆزىگە تىكىلدى . قىز يەرگە قارىۋالدى .
— ھە راست ، ئىدارىگە ئۆي ئېلىش ئىلتىماسى يېزىپ تاپشۇرۇۋەتتىم .
— تەستىقلىنارمۇ ؟
— چوقۇم تەستىقلىنىدۇ . ئالدىن تاپشۇرىدىغان يىگىرمە مىڭ كوي پۇلنىمۇ تاپشۇرۇپ بولدۇم .
— ياخشى قىپسەن ، قالغان پۇلنى تويدىن كېيىن بانكىدىن قەرز ئېلىپ تاپشۇرارمىز . شۇنداق قىلىپ ئاناڭ ساقايغاندىن كېيىن ئاندىن پەردە ئاچامغا نانلىق قىلغىلى كېلىدىكەن ـ دە .
— ھەئە ، يەنە بىر تېڭىق ئالماشتۇرۇۋەتسە ساقىيىپ كېتىدىغان ئوخشايدۇ .
— ئەپسۇس ، يوقلاپ بارالمايمەن ـ دە ، شۇنداق يوقلاپ بارغۇم بار ئىدى بولمىسا .
— نېمىدىن ئەنسىرەيسەن ؟ يوقلاپ بېرىۋەرمەمسەن .
— كىم بولىسىز ، مەن سىزنى تونۇمىدىم دېسە ، نېمە دەيمەن ؟
— كەلگۈسىدىكى كېلىنلىرى بولىمەن ، دېمەمسەن ؟
— ۋىيەي ، زورلىمىغىنا . ئىزا تارتمامدىمەن . تازىمۇ يۈزى قېلىن قىزكەن دەپ قالا مېنى .
— چاقچاق قىلدىم ، — دېدى پەخىرىدىن كۈلۈپ ، — ئانامنۇ ھۆسن تۇزەتكەنلىكىنى يوشۇرۇپ تۇرۇۋاتىدۇ . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، سېنىڭ ھازىر ئانامنى يوقلاپ بېرىش يولۇڭ يوق .
— بەك كەچ بولۇپ كەتتى ، قايتىپ كېتەيلى ، — دېدى گۈلناز .
— بۇنىڭدىن كېيىن ئادەم يوق ، خالىغىراق يەردە كۆرۈشەيلى ، — دېدى پەخىرىدىن .
— نېمىشقا ، — ئەجەبلىنىپ سورىدى گۈلناز .
— سېنى قانغۇدەك بىر سۆيۈۋالاي دەيمەن ، — دېدى

پەخرىدىن ھىجايغىنىچە .
— ئاغزىڭنى يۇم ، بېزەك .
قىز شۇنداق دېگىنىچە ئورنىدىن تۇردى .

46

زۆھرە خانىم ئەينەكتىكى چىرايىغا قاراپ كۆڭلىدە تولۇق رازى بولدى . شۇ تاپتا ئۇ ئەينەكتىن ئۆزىنىڭ بۇنىڭدىن ئون - ئون بەش يىل ئاۋۋالقى چىرايىنى كۆرگەندەك بولغانىدى .
— رەھمەت ، سىلىگە كۆپ رەھمەت ، — دېدى ئۇ قۇتلۇققا ھاياجانلانغان ھالدا ، — ھەقىقەتەن بىر مۆجىزە يارىتىپلا .
— ئەرزىمەيدۇ ، بۇ دېگەن مېنىڭ كەسپىم . سىلى رازى بولغان بولسىلا ، مەن شۇنىڭغا خۇش ، — دېدى قۇتلۇق تارتىنغان ھالدا ۋە زۆھرە خانىم ئۇچۇن ئالايىتەن تەييارلاپ قويغان بىرنەچچە قۇتا دورا ، يۇز تېرىسىنى ئاسىراش بۇيۇملىرىنى ئۈستەلگە قويدى ، — بۇ دورىلارنى ۋاقتى - قەرەلىدە ، بەلگىلەنگەن نىسبەت بويىچە ئىچىپ بەرسىلە . ھەرگىز ئۆزۈلۈپ قالمىسۇن . ماۋۇلار سىرتىدىن ئىشلىتىلىدىغان ئاسراش بۇيۇملىرى ، كۈندە ئۇچ ۋاخ ئىشلىتىلا . يۇزلىرىنى بىرەر ئايغىچە سۇدا يۇماي ، مەخسۇس يۇيۇش سۇيۇقلۇقى بىلەن يۇيىلا . يۇزلىرىگە ھەرگىز سۇ تەگكۈزۈپ سالمىسىلا ، — قۇتلۇق تارتمىسىدىن بىر تال كارتىنى ئېلىپ زۆھرە خانىمغا تەڭلىدى ، — بۇ كارتا بىلەن بىر يىللىق يۇز ئاسراش ، پەرداز قىلىش ، چاچ پاسونى لايىھىلەش ، بەدەن ئۇۋۇلاش مۇلازىمىتىدىن ھەقسىز بەھرىمەن بولالايلا . ئىمكان بار كۈندە بىر قېتىم كەلسىلە ، قانداق ۋاقىتتا كەلسىلە بولىۋېرىدۇ . مۇلازىمەت زالىدىكى قىزلار يۇزلىرىنى ئۇۋۇلاپ - ئاسراش قىلىپ قويىدۇ .
— رەھمەت ، بۇ دورىلارنىڭ پۇلىنى ...
— پۇلىنى تاپشۇرۇپ بولغان ، — دېدى قۇتلۇق .

— ماقۇل ، ئۇنداق بولسا مەن ماڭاي ، — دېدى زۆھرە خانىم .
— ئىش بولسا تېلېفون قىلسىلا ، — دېدى قۇتلۇق زۆھرە خانىمنى ئىشىك تۆۋىگىچە ئۇزىتىپ چىقىپ ، — يەنە بىر گەپ ، بىرەر ئايغىچە كۆچلۈك كۇن نۇرىغا قاقلىنىشتىن ئېھتىيات قىلسىلا ، كۇن نۇرىدىن مۇداپىئەلىنىش سۇيۇقلۇقىنى ھازىرچە ئىشلەتمىسىلە .
ئۇلار يەنە بىرنەچچە ئېغىز تەكەللۇپ سۆزلىرىنى قىلىپ خوشلاشتى . پەردە ، پەزىلەت ، پەخرىئايلار بولسا ھېچنېمە دېمىدى . ئۇلار قۇتلۇققا بولغان مىننەتدارلىقىنى كۆزى ، چىرايى ئارقىلىق ئىپادىلەۋاتاتتى .
— ئەجەب قابىلىيەتلىك يىگىتكەن . چىرايىمنىڭ بۇ دەرىجىدە بولۇشىنى خىيالىمغىمۇ كەلتۈرمىگەنىدىم ، — دېدى زۆھرە خانىم يول بويى ئاغزى بېسىلماي سۆزلەپ .
قىزلار ئانىسىنىڭ گېپىگە ھە ، شۇنداقمۇ ، دەپ قويۇپ بىر ـ بىرىگە قاراپ مەنىلىك كۈلۈپ قويۇشتى .
— پاھ ـ پاھ ، كىم بۇ . ناتونۇشلا بىر قىز بالا كىرىپ قالدىغۇ بۇ ئۆيگە ، — دېدى قادىر ئەپەندى زۆھرە خانىمنىڭ چىرايىدىن زوقلانغان ھالدا چاقچاق قىلىپ ، — جاۋاب بېرىڭلار ، قىزلىرىم ، قايسىڭلارنىڭ دوستى بولىدۇ ، بۇ قىزچاق .
ھەممەيلەن ھۇزۇرلىنىپ كۈلۈشتى .
— مېنىڭ دوستۇم بولىدۇ ، دادا ، ساڭا تونۇشتۇرۇپ قويماي ، ئىسمى ئايزۆھرە ، — دېدى پەخرىئاي چاقچاقنىسى ئەۋجىگە چىقىرىپ ، — دوستۇم چىرايلىقمىكەن ؟
— بەك چىرايلىقكەن ، پەرىزاتنىڭ ئۆزىكەن .
— تولا چاقچاق قىلمىسىلا ، دادىسى . بۇ مەن ، — دېدى زۆھرە خانىم ۋىلكىلاپ كۈلۈپ ، — ئادەمنى زاڭلىق قىلىشقا بەك ئۇستا بولۇپ كېتىپلا .
— ۋۇي ، بۇ سىلىمىدىلە ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئەمدى تونۇغاندەك قىياپەتكە كىرىپ ، — نېمانچە ياشىرىپ

كەتتىلە ، قىزلىرى بىلەن تەڭلا بولۇپ قاپتىلا مانا . ئەمدى سىلى بىلەن بىللە كوچىغا چىقسام چېنىپ قالىدىغان بولدۇم - دە .

— ئۇنداق بولسا ، سەنمۇ ھۆسن تۇزەتكىن ، دادا ، ياش يىگىتتەك بولۇپ كېتىسەن ، پەخرىدىن ئاكام بىلەن تەڭ دېمەتلىك بولۇپ كېتەمسەن تېخى .

— مەن بولدى قىلاي ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — پاھ ، راستىنلا بىر مۆجىزە يارىتىپتىغۇ ئۇ يىگىت . ھەقىقەتەن ئىقتىدارى بار ئىكەن . بولۇڭلا ، بالىلىرىم ، ئاناڭلارغا چاي قۇيۇپ بېرىڭلا . بۇنىڭدىن كېيىن ئاناڭلارنى ئۆي ئىشىغا سالماڭلا ئەمدى . ئاشۇ چىرايلىق ھۆسن - جامالىنى بۇزماي ئارام ئالسۇن . قانداق خانىم ، ھېلىقى دوختۇر يىگىتكە رەھمەت ئېيتتىلىمۇيا ؟

— ئەلۋەتتە رەھمەت ئېيتتىم ، — دېدى زۆھرە خانىم ساپادا ئولتۇرۇپ ، — ئەينەككە قاراپ ئۆزۈمنىڭ ئىشەنمەيلا قالدىم . ئۆزۈمنىڭ كەسىپتىمۇ ، ئەخلاقتىمۇ تەڭ يېتىلگەن ئىقتىدارلىق بالىكەن . ئېرىنمەي كۇندە نەچچە ۋاخ ئەھۋال سوراپ تۇردى .

— ئەپسۇس ، يوقلاپ باراي دېسەم پەقەتلا قوشۇلمىدىلا . باھانىدە ئىككى ئېغىز رەھمەت ئېيتىپ قويايكەنمەن .

— چىرايىم تېڭىقلىق ھالەتتە سىلىگە كۆرۈنگۈم كەلمىدى . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، ئۇ يەرگە ساپلا ئايالار كېلىدىكەن . سىلى بېرىپ يۇرسىلە تونۇش - بىلىشلەر مېنىڭ ھۆسن تۇزەتكىنىمنى بىلىپ قالمىسۇن ، دېدىم ، ئەستاغپۇرۇللا ، — دېدى زۆھرە خانىم يۇزىنى سىلاپ ، — بۇ تۇرقۇم بىلەن قولۇم - قوشنا ، تونۇش - بىلىش ، خىزمەتداشلارنىڭ ئالدىغا قانداقمۇ چىقامەن .

— نېمىدىن ئەنسىرەيلا ، خانىم ، ياش ۋاقىتلىرىدىمۇ ئادەمنىڭ كۆزىنىڭ يېغىنى يېگۈدەك جۇۋان ئىدىلە . ناھايىتى ياشلىقىغا يېنىپ قاپتۇ دەپ ھەيران قالا شۇ . بۇنىڭ خىجىل بولغۇدەك نېمىسى بار . مۇھىمى مەن بەك خۇش بولدۇم . ئەمدى ئۆزلىرىنى ئوبدان ئاسرىسىلا ، قالايمىقان چېچىلىپ ، ئاچچىقلانمىسىلا . ئادەم تولا ئاچچىقلانسىمۇ ئاسان قېرىپ كېتەرمىش .

— شۇڭمۇ سىلى ياش تۇرۇپتىكەنلا ـ دە .
— ھە ، راست ئانا ، بۇنىڭدىن كېيىن كۇلسەڭمۇ بەك قاتتىق كۇلمە ، بولمىسا ، چىرايىڭ يەنە قورۇلۇپ قالىدۇ .
— توۋا ، بىرسىگلا ئاچچىقلانما دەيسىلە ، بىرىگلا كۇلمە دەيسىلە . قانداق قىلسام بولىدۇ زادى ، — دېدى زۆھرە خانىم خۇشاللىقىنى يوشۇرالماي .
— پەقەتلا ئاچچىقلانمايسەن . كۇلگەن چېغىڭدا مانا مۇنداق كۇلسەن .
پەخرىئاي شوخلۇق بىلەن قىلىق چىقىرىپ ئاغزىنىڭ ئۇچىدا كۇلدى . ئۇنىڭ ھەركىتىگە قاراپ ھەممەيلەن پاراققىدە كۇلۇۋەتتى .
— ماۋۇ شەيتان قىزنى ، — دېدى زۆھرە خانىم كۇلكىسىنى باسالمىغان ھالدا ، — ئۇنداق كۇلسەم ، خەققە يالغان كۇلۇۋاتقاندەك كۆرۈنمەمدىمەن . ئاشۇنداق ھېيلىگەرلىك قىلىپ ئاغزىنىڭ ئۇچىدا كۇلگەن بىلەن خۇشۇم يوق مېنىڭ . كۇلكە دېگەن يۇرەكتىن چىقمىسا قانداق بولىدۇ .
— ئىشقىلىپ ، دەققەت قىلغىن ، ئانا ، — دېدى پەرىدە .
— ھە راست ، ئەمدى ئۆزىمىزنىڭ گېپىمىزگە كېلەيلى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — مېنىڭ ئىشىم بىلەن پەرىدەگە كېلىدىغان ئەلچىلەرمۇ كېچىكىپ كەتتى . ئۇلارغا خەۋەر بېرىۋېتىگلا . ئۆزلىرى مۇۋاپىق بىر كۇننى تاللاپ چىسۇن .
— ۋاقىتنى بېكىتىپ بولدۇق . پەيشەنبە كىرىدىغان بولدى ، — دېدى پەزىلەت .
— ھەئە ، شۇنداق بولدى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — سىلىنى ئاۋارە قىلمايلا ۋاقىتنى ئۆزۈم بېكىتىۋەتتىم .
— ئوبدان بوپتۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ئويلانغان ھالدا ، — ئۆگۈنلۈككە تەييارلىق قىلىپ ئۇلگۈتەلەمسىزمۇ ؟
— بۇنىڭدىن غەم يېمىگىن ، ئانا . سەن ئۆزۈڭنى ئوبدان كۇت . ھەممە تەييارلىقنى ئۆزىمىز قىلىمىز . ۋاقتى كەلگەندە

مېھمانلارغا ھەمراھ بولۇپ بەرسەڭلا بولدى .

— بىزمۇ بوش تۇرمىدۇق . خېلى جىق تەييارلىقلارنى قىلىپ بولدۇق . پەردە ئاچام ئىككىسى كۆندىن بېرى ئارام ئالماي چېپىۋاتىدۇ .

پەردە خىجىل بولۇپ پەخرىئايغا ئالىيىپ قويدى .

— ئۆزۈڭلارنىڭ ئىشىغا ئۆزۈڭلىنىسى يوقۇرتسەم قانداق بولىدۇ ، بالام . بۇ دېگەن ئانا بولغۇچىنىڭ قىلىدىغان ئىشى تۇرسا ، — دېدى زۆھرە خانىم پەردەگە قاراپ ، — سېنى بۇ ئىشقا ئاۋارە قىلماسمەن دېگەنىدىم .

— ئۇنداق دېمىگىن ، ئانا ، — دېدى پەردە خىجىللىق بىلەن يەرگە قاراپ ، — چالا قالغان ئىشلارنى بۈيرۇپ بەرسەڭلا بولدى .

— قانچىلىك تەييارلىق قىلغىنىڭنى بىلمەيمەن ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — دادىسى ، سىلى ئەتە پەخرىدىن بىلەن چىقىپ قويدىن بىرنى ئالسىلا ، چوڭراق قوچقار بولسۇن . ئۆپكە ـ ئۇچىينى قۇيمىساق بولمايدۇ . ھە راست ، سىلەر ئۆپكە ـ ھېسىپ قۇيالمايسىلەر ئەمەسمۇ ؟

— قوشنىمىز ئايتىللاخان ئاچا قۇيۇپ بېرىدىغان بولدى .

— ئۇنداق بولسا ياخشى بوپتۇ ، توي ـ تۆكۈندىغۇ قوشنىلارنى ئاۋارە قىلىدىغان گەپ شۇ . ۋاقتى كەلگەندە مەنمۇ ئۇلارنىڭ ئىشىغا قارىشىپ بېرەمەن . پەخرىدىن كۆرۈنمەيدۇغۇ ؟

— ئامباردا بىر ئاغىنەم بار ، قېشىغا چىقىپ ئەكىرىپ بېرىدىغانغا سەككىز ـ ئون كىلو بېلىق ئوقۇشۇپ قويماي ، دېگەن . ھەقىچان شۇ يەرگە كەتتىمىكىن ، — دېدى پەردە .

— بېلىق ئوقۇشۇپ ياخشى قىپتۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— قۇدىلار بىر كۈن ئەلچىلىككە ، بىر كۈن نانلىققا بېرىپ ئاۋارە قىلمايلى ، ھەممىڭلار ئىشلەيدىكەنسىلەر ، ئىككى ئىشنى بىراقلا تۇگىتىۋېتەيلى دەپ تۇرۇۋالغانتى ، ماقۇل دېدىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ھەرقانچە ئاۋارە بولساقمۇ ، ئۇلارنى ئىككى قېتىم

كۆتۈۋالمىساق بولماس ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بۇ دېگەن قىز تەرەپنىڭ زىممىسىدىكى ۋەزىپە .

— ئۇلار بىزنى ئايىدى بولغاي ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— مەسلىھەتنى پىشۇرۇپ بولغان بولسىلا ، بوپتۇ . ئۇنداق بولسا تېلېفون قىلىپ قويايلى ، مېھمانلارنى جىقراق ئەكىرسۇن .

— ئوندىن ئارتۇق مېھمان ئەكىرمەيمىز ، دەيدۇ ، — دېدى پەرىدە .

— ياق ، ئۇنداق قىلسا بولمايدۇ . ئاز دېگەندە يىگىرمە مېھمان ئېلىپ كىرسۇن . ئۇلارنىڭمۇ قولۇم - قوشنا ، ئۇرۇق - تۇغقانلىرى بار ئەمەسمۇ . بۇ دېگەن نوقۇل مېھماندارچىلىق مەسلىسى ئەمەس ، يۈز - ئابرۇي مەسلىسى . ۋاي ، قۇدىلىرى مانداق ئادەملەركەن دېگۈدەك راۋۇرۇس داستىخان سالمىساق بولمايدۇ . قانداق ئادەملىكىمىزنى ئۇرۇق - تۇغقان ، قولۇم - قوشنىلىرىمۇ بىلىپ قالسۇن .

زۆھرە خانىمنىڭ قارارىغا ھېچكىم قارشى چىقمىدى .

— ئەتە ئالىدىغان قوي ئىككى بولسۇن ، دادىسى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئاندىن پەخرىدىن بىر ئوغلاقنى كاۋاپ قىلدۇرۇپ ئېلىپ كەلسۇن . ئىككى - ئۈچ يەشىك مېۋە شەربىتى ئەكەلدۇرۇپ قويايلى . بۇمۇ داستىخىنىمىزنىڭ زىننىتى ھەم ئۆزىمىزنىڭ يۈز - ئابرۇيى ، باقالى ، پېچىنە - پىرەنىك ، ساڭزا ، قۇيماقلارنى كۆپرەك سالايلى . قورۇق يەل - يېمىشلەرنى قانداق قىلدىڭلا ؟

— ئەكېلىپ قويدۇق .

— قانچە قازان ئاسىدىغانلىقىمىزنى دېيىشتىڭلارمۇ ؟

— بۇنىمۇ دېيىشىدىغان گەپمۇ ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى .

— ھەئە ، ئەلۋەتتە دېيىشىمىز ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ئۇلار ئىككى قازان ئاسساڭلا بولىدۇ ، دېگەندى ، — دېدى پەرىدە تارتىنغان ھالدا .

— كىم دېگەن ، قېينانىاڭمۇ ياكى ئابدۇساتتارجانمۇ ؟

ئانىسىنىڭ سوئالىنى ئاڭلاپ پەزىلەت بىلەن پەخرىئاي

پىخلداپ كۈلۈۋەتتى . پەردە تىرنىقىنى تاتىلاپ تۇرۇپ جاۋاب بەردى :

— ئابدۇساتتار شۇنداق دېگەن .

— بۇ ئىشتا ئۇنىڭ گېپى ھېساب ئەمەس ، ئانىسى بىرنېمە دېمىسە بولمايدۇ .

— يېزىنىڭ بۇنداق قائىدىسى يوق ئىكەن ، ئانا ، — دېدى پەردە قىينالغان ھالدا .

— بولدىلا خانىم ، ئۆزلىرى بىلىپ بىر ئىش قىلسىلا . ھەممە ھېسابتا بارغۇ سىلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ئۇنداق بولسا مەيلى ، لېكىن تەييارلىقىمىز ئون قازاندىن كەم بولۇپ قالمىسۇن ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — پەخرىدىن ئىككى تۈگ گازنى ئارتۇقراق ئەكېلىپ قويسۇن . تاماق تۇرىنى گۈلسۇم ، شاراپەتلەر بىلەن مەسلىھەتلىشىپ باقاي . ھەر خىل ھۆل يەل - يېمىشلەرنى ئالىدىغان گەپ ، تېخى .

— قوغۇن ، تاۋۇز ، ئۈزۈم ، شاپتۇل دېگەندەك ھۆل يەل - يېمىشلەرنى قۇدىلار ئەتە كىرگۈزۈپ بېرىدىغان بولدى ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ئۇلار ئەكىرىپ بەرسە قانداق بولىدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئۆزىنىڭ نەرسىسىدە ئۆزىنىڭ مېھمان قىلساق قاملاشمايتتى .

— ئۇلار بىز ئەكىرىپ بېرىمىز دەپ تۇرۇۋالدى . ھېچقىسى يوق . ئۇلارنىڭ بېغىدىن چىقىدۇ ئەمەسمۇ .

— ئۇنچە جىددىيلىشىپ كەتمىگىنە ، ئانا . يەنە ئىككى كۈن بارغۇ ، — دېدى پەزىلەت .

— بۇگۈننى ھېسابقا ئالمىغاندا ئەتە بىر كۈنلا قالغان تۇرسا ، — زۆھرە خانىم ئۆيگە بىرقۇر سەپسېلىپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى ، — دېرىزە پەردىلىرىنى يۇيۇپ ياخشى قىپسىلە . بۇگۈن كەچتىلا تۇتۇۋېتىڭلا .

— ھازىرلا تۇتۇۋېتەيلى بولمىسا ، — دېدى قىزلار .

— سىلىمۇ ئازراق ئارام ئېلىۋالسىلا ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى .
— ۋاي خۇدايىم ، ماۋۇ جىددىيچىلىكنى كۆرمەمدىغان ، — دەپ غودۇڭشىدى زۆھرە خانىم ئورنىدىن تۇرۇۋېتىپ .
قادىر ئەپەندى زۆھرە خانىمغا ئەگىشىپ ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كەتتى .

47

بۇگۈن زۆھرە خانىم مېھمانلىق كىيىملىرىنى كىيىپ ئالاھىدە ياسىنىۋالغانىدى . ئەتىگەندىلا مېھمان ئۈزىتىپ بەرگىلى كەلگەن گۈلسۇم خانىم بىلەن شاراپەت خانىم ئۇنىڭ بېشىدىن ـ ئايىغىغىچە بىر قارىۋەتكەندىن كېيىن ئۆزلىرىچە قۇسۇر ئىزدەشتى .
— ياسىنىشىڭ جايىدا بوپتۇ ، لېكىن ئالتۇن جابدۇقلىرىڭنىڭ ئىشىنى ئۇنتۇلۇپ قاپسەن ئەمەسمۇ ؟
— مېھمان ئۈزىتىدىغان بولغاندىكىن ئاسماي دېدىم ، — دېدى زۆھرە خانىم .
— شۇنداقتىمۇ ئېسىۋالغىن ، — دېدى گۈلسۇم خانىم .
— سەن دېگەن بۇگۈن ھەم ساھىبخانا ، ھەم مېھمان . شۇڭلاشقا ئالتۇن جابدۇقلىرىڭنى تاقىۋالغىنىڭ ياخشى ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — چىشى قۇداڭنىڭ ئالدىدا چېنىپ قالما يەنە .
— بوپتۇ ، ئۇنداق بولسا ھالقا بىلەن بىر تال ئۈزۈكۈمنىلا سېلىۋالاي ، باشقىلىرى تۇرۇپ تۇرسۇن ، — دېدى زۆھرە خانىم دوستلىرىنىڭ رايىغا بېرىپ ، — گەرچە قول ئىلكىدە بار ئادەملەر بولسىمۇ ، چىشى قۇدام بەكمۇ ساددا ئايالكەن . ئالتۇن جابدۇقلىرىمنىڭ ھەممىسىنى ئېسىۋالسام ياخشى بولمايدۇ . باشلاپ كەلگەن مېھمانلىرىنىڭ ئالدىدا ئۇنى ئوسال قىلىپ قويماي يەنە . ئاددىي ـ ساددا تەسىرات بېرەي دېدىم .
— بۇ ئويلىغىنىڭمۇ توغرا ، — دېدى شاراپەت خانىم .

— سەنزە ، خەقنىڭ كۆڭلىنى بەك ئايايسەن ، — دېدى گۈلسۈم خانىم تازا قايىل بولماي ، — بەلكىم چىشى قۇداڭمۇ ئالتۇن جابدۇقلىرىنى بولدى دېگۈچە ئېسىپ كېلەرمىكىن .

— ئۇ ئاسسا بولىدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — لېكىن مەن بۇگۈنچە ئاسماي تۇراي .

تەييارلىقلار تولۇق پۈتكەن ، ھەممە ئىشلار بىر قوللۇق قىلىنىۋاتقان بولسىمۇ ، زۆھرە خانىم تازا خاتىرجەم بولالمايۋاتاتتى . ھېلى داستىخان قېشىغا ، ھېلى قازان بېشىغا بېرىۋالاتتى . شاراپەت خانىم بىلەن گۈلسۈم خانىم ئۇلۇشكۇن زۆھرە خانىمنىڭ چىرايىنى كۆرۈپ ھاڭ ـ تاڭ قېلىشقان ، ھۆسن تۇزىتىش ئەھۋالىنى تەپسىلىي سوراشقان بولسىمۇ ، بۇگۈن يەنە ئۇنى ـ بۇنى سوراپ ئارام بەرمەيتتى . ھەئە ، زۆھرە خانىمنىڭ ياشىرىپ كەتكەن چىرايىنى كۆرۈپ ئۇلارنىڭ ئىچىگە ئوت تۇتاشقانىدى . «بىزگىمۇ بىر ئېغىز ھايت دەۋەتكەن بولساڭ ، بىللە ھۆسن تۇزەتمەمدۇق» دەپ تاپا قىلىشاتتى . گەرچە بۇ توي ئىشىغا زۆھرە خانىمنىڭ ئانچە رازىلىقى بولمىسىمۇ ، ھۆسن تۇزەتكەندىن كېيىنكى خۇشاللىق كۆڭلىدىكى بۇ خاپىچىلىقىنى بېسىپ كەتكەنىدى . گەپ ئارىلىقىدا ئۇ شاراپەت خانىمدىن ئەپۇ سورىغان بولدى .

— بالىلارنىڭ پېشانىسىگە پۈتۈلمەپتىكەن ، ئاداش . ئەسلىدە مۇراتجاننى شۇنداق كۆيئوغۇل قىلىۋالغۇم بار ئىدى .

— ھېچقېسى يوق ، — دەيتتى شاراپەت خانىم ، — ھەممىسى تەقدىر ـ پېشانە ، بىچارە بالىنىڭ كۆڭلى بەك يېرىم . ئۇنىڭغىمۇ خۇدايىمنىڭ بۇيرۇغىنى بادۇ . بىز قانداق قىلالايتتۇق . ئەمدى ئالدىڭدىكى ئىشنى ئويلا . سەندىن قىلچىلىك رەنجىمەيمەن .

زۆھرە خانىم مۇشۇ ئىش تۈپەيلى شاراپەت خانىم بىلەن ئوتتۇرىسىدىكى دوستلۇقىغا تەسىر يەتمىگىنىدىن خۇشال ئىدى ، پات ـ پات بولغۇسى قۇدىلىرىنىڭ دېھقان بولسىمۇ ، بايۋاچچە ئىكەنلىكىنى ئەسكەرتەتتى .

ئالاھازەل سائەت ئون ئىككى بولغاندا بىنانىڭ ئالدىغا بىر ئارابۇس كېلىپ توختىدى .

— مېھمانلار كەلدى ، — دەپ خەۋەر قىلدى پەخرىئاي دېرىزىدىن بېشىنى چىقىرىپ قاراپ .

قادىر ئەپەندى ، زۆھرە خانىم ، گۈلسۈم خانىم ، شاراپەت خانىم ، شۇنداقلا پەخرىدىن ، پەزىلەت ، پەخرىئايلار بىنادىن چۈشۈپ مېھمانلارنىڭ ئالدىغا چىقتى . قائىدە بويىچە پەردە مېھمانلارنىڭ ئالدىغا چىقسا بولمايتتى ، شۇڭا ئۇ ئۆيدە مېھمان ئۈزىتىشىپ بەرگىلى كەلگەن ئىككى دوستى بىلەن قېلىپ قالدى . مېھمانلار شوپۇر بىلەن قوشۇلۇپ يىگىرمىگە يېقىن ئادەم ئىدى . ئاياللار مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىپ ، ئەرلەر قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى . تويى بولىدىغان يىگىت قائىدە بويىچە نانلىققا كەلمەيدىغان بولغاچقا ، مېھمانلارنىڭ ئارىسىدا ئابدۇساتتار كۆرۈنمەيتتى . نانلىققا ئەر مېھمانلارنىڭ كېلىشى شەرت ئەمەس ئىدى ، شۇڭا ئابدۇساتتارنىڭ دادىسى ئابدۇرازاق ئاكا ئىككى ئىنىسىنىلا ئېلىپ كەلگەنىدى .

قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىم مېھمانلارنى ئۆيگە سىغدۇرالماي قالىمىز دەپ ، مېھمانلىق ئۆيىدىكى ساپانى ، پەخرىدىننىڭ ياتاق ئۆيىدىكى كارىۋاتنى سىرتقا ئاچقۇزۇپ ، پولغا گىلەم ـ كۆرپە سېلىپ ، ئۆينى ئوتتۇز مېھمان بىمالال سىغقۇدەك قىلىپ قايتا جابدۇپ چىققان ، ئىككىلا ئۆيگە داستىخان سېلىپ تەييارلىق قىلغانىدى . ئۇلار ئاياللارنى مېھمانلىق ئۆيگە ، ئەرلەرنى پەخرىدىننىڭ ياتاق ئۆيىگە باشلاشتى . مېھمانلار پاتمە قىلىپ تىنچلىق ـ ئامانلىق سوراشقاندىن كېيىن زۆھرە خانىم ئايال مېھمانلارنىڭ قولىغا ، قادىر ئەپەندى ئەر مېھمانلارنىڭ قولىغا سۇ ئالدى .

— ۋاي ، سىلىنى ئاۋارە قىلمايلى . بالىلار سۇ ئالسۇن ، — دەپ تۇزۇت قىلدى مېھمانلار .

— ئۇنداق قىلساق قائىدە ـ يوسۇنغا ئۇيغۇن كەلمەيدۇ ، قوللىرىنى يېرىشسىلە ، — دېدى قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە

خانىم .

تاماقلار رەت ـ رېتى بىلەن تارتىلىشقا باشلىدى . داستىخانغا ئارقىمۇئارقا كەلتۈرۈلگەن تائاملارنى كۆرۈپ ئاماننساخان ئاچا قاتارلىق مېھمانلار ھەم رازىمەنلىك ، ھەم ھەيرانلىق بىلەن بىر ـ بىرىگە قاراشتى ، كۈسۈرلاشتى .

— ۋاي ـ ۋۇي ، ئارقىمۇئارقا ئەكېلىۋەردىغۇ بۇ تاماقلارنى .

— نېماندىق ئىسراپچىلىق .

— شەلىكنىڭ مېھمان كۈتۈش قائىدىسى دېگەن شۇ .

— قانداق ئېتىپ ئولگۈرتۈپ بولغاندۇ دەيمىنا .

— ئاز گەپ قىلىڭلا ، ئاڭلاپ قالسا زاغۇ تۇتىدۇ[1] ئادەمنى .

— ۋايجان ، مېھماندارچىلىقى بەك چىڭكەن بۇ شەلىكنىڭ .

— بۇنداق مېھمان قىلسا ، يەنە بىر قېتىم مېھمان بولۇپ چىققىلىمۇ ئۇياتقىسى كېلىدۇ ئادەمنىڭ .

— ئۆيى تار بولغان بىلەن بەك چىرايلىقكەن .

— داستىخانىنىمۇ كەڭرى ساپتۇ .

— شۇنى دەيمەن . ماۋۇ تىزغان نەرسىلىرىنىڭ جىقلىقىنى دېمەمدىغان ، تېخى .

زۆھرە خانىم مېھمانلارنىڭ قېشىغا كېلىپ پات ـ پات ئالسىلا ـ باقسىلا دەپ زورلايتتى . قادىر ئەپەندى ئەر مېھمانلار بىلەن پاراڭغا چۈشۈپ كەتكەنىدى .

— ئالتۇن جابدۇقلىرىڭنى ئاسماي توغرا قىپسەن ، ئاداش ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — چىشى قۇداڭ راستىنلا ئاددىي ـ ساددا ئايالكەن .

— سەھرالىقنى مېھمانغا چاقىرسا ، بۆشۈكتىكىدىن تارتىپ تۆشۈكتىكىگىچە قويماي ئېلىپ كىرىدۇ دەپ ئاڭلىغانتىم . ئۇنداق ئەمەسكەنغۇ ، — دېدى گۈلسۈم خانىم قايىللىق بىلەن ، — ئادەمنى ئاياشنى بىلىدىكەن ، قۇدىلىرىڭ .

— ئوتتۇز مېھمان ئېلىپ كىرىشنى دېگەن ، — دېدى زۆھرە

---

① زاغۇ تۇتىدۇ — زاڭلىق قىلىدۇ دېگەن مەنىدە .

خانىم مەمنۇنلۇق بىلەن ، — ئاران يىگىرمە مېھمان ئېلىپ كىرىپتۇ . ئۆيىمىزنىڭ ئەھۋالىنى بىلىپ ، بىزنى خىجىل قىلمايلى دېگەن ئوخشايدۇ .

— ھە ، بۇمۇ بوپتۇ . قۇدا دېگەن بىر - بىرىنى ئايىغان ياخشى ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ، — گۈلباھار قىزىمنىڭ نانلىقىغا ئوتتۇز مېھمان باشلاپ كېلىمىز دەپ قويۇپ ، ئەللىك مېھمان باشلاپ كەپتىكەن ، ئۆيگە سىغدۇرالماي شۇنداق جىلە بولغانىدىم . يىمەك - ئىچمەكتىنغۇ قىسىلمايدۇ كىشى . ئەمما ، مېھمان قىستىلىپ قالسا ساھىبخانا بولغۇچى ئوسال بولۇپ قالىدىغان ئىشكەن . قۇدىلىرىڭ خېلى قائىدە بىلىدىغان ئادەملەردەك قىلىدۇ . يەنىلا بىز شەلىكلەر ئىناساپسىزكەنمىز .

پەزىلەت بىلەن پەخرىئاي توختىماي چاي ، تاماق توشۇيتتى . پەخرىدىن ئالدىن كېلىشىپ قويغان كاۋاپچىنىڭ قېشىدىن بىر قېتىم زىخ كاۋىپى ، بىر قېتىم ئوغلاق كاۋىپى ئېلىپ كەلدى .

— ئەمدى جوۋىمىسىلا ، قورساقنىڭ پاتا يېرى يوق ، — دەپ نەچچە قېتىم تۇزۇت قىلدى ئامانىنساخان ئاچا .

— ھېچقانچە كايىمىدۇق ، ئازادە ئولتۇرۇشسىلا ، — دېدى زۆھرە خانىم .

مېھمانلارنىڭ يېرىمى تاماق سىكىدۇرگەچ كوچا ئايلانغىلى سىرتقا چىقىپ كەتكەندى . شۇ سەۋەبلىك زۆھرە خانىم بىرنەچچە قېتىم تەييار بولغان تاماقنى ۋاقتىدا داستىخانغا ئەكېلەلمىدى . پەردە رەسمىيەت يۈزىسىدىن مېھمانلار بىلەن بىر قېتىم سالاملىشىپ قويغاندىن كېيىن ياتاق ئۆيگە بېكىنىۋېلىپ قايتا چىقمىدى . ئامانىنساخان ئاچا ئۇنىڭ قېشىغا كىرىپ مۇڭدىشىپ چىققان بولدى .

— ئالدىلىرىغا چىقالمىدىم ، ئانا ، رەنجىمىسىلە ، — دېدى پەردە ئۆزرە قويۇپ .

— ھېچقىسى يوق ، قىزىم . بۇ دېگەن ئەزەلدىن رەسىم - قائىدە ، — دېدى ئامانىنساخان ئاچا ، — زۆھرە خانىم قىلغىلى

قىلىق تاپالماي ئوبدان كۆتۈۋاتىدۇ .

نىھايەت سائەت ئالتىگە يېقىن مېھمانلار ئۇچۇن تەييارلانغان ئون بەش خىل تاماقنىڭ ھەممىسى داستىخانغا تولۇق ئاچقىلدى .

ئاماننىساخان ئاچا : «پەرىدە قىزىمغا نانلىق» دەپ ئەكەلگەن سوۋغاتلىرىنى بىر پەتنۇسقا تىزىپ داستىخانغا قويدى . ھەئە ، قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىمغا بىر كىيىملىكتىن ئالىي دەرىجىلىك رەخت ، پەرىدەگە ئاتاپ ئىككى كىيىملىك ئالىي دەرىجىلىك رەخت ، بىرقۇر تەييار كىيىم ، بىر جۇپ بەتىنكە ، بىر باشياغلىقى ، بىر مارجاندوپپا ، بىر جۇپ ئالتۇن ئۈزۈك ، بىر قۇتا ئېسىل ئەتىر ئەكەلگەنىدى . ئۇنىڭدىن باشقا ، يەنە ئون بولاق قەنت ، تۆت كىلو ناۋات ، بىر خالتا كەمپۇتمۇ بار ئىدى .

قۇدىلىرىنىڭ ئېلىپ كەلگەن داستىخىنى زۆھرە خانىمغا بەكمۇ يارىدى .

— ھەشقاللا ، كايىپ كېتىپلا ، شۇنداقلا كەلسىلا بولىمامدۇ ، — دەپ تۇزۇت قىلدى زۆھرە خانىم .

— شۇنداقلا كەلدۇق ، لايىقلىرىدا بولماي قالدى ، — دېدى ئاماننىساخان ئاچا قول باغلاپ تۇرۇپ .

زۆھرە خانىم يەنە بىر قېتىم ھەشقاللا ئېيتىپ داستىخاننى قوبۇل قىلدى ، ئاندىن ئابدۇرازاق ئاكىنىڭ ئالدىغا بىر كىيىملىك ، ئاماننىساخان ئاچىنىڭ ئالدىغا بىر كىيىملىك رەخت قويدى . «بۇ ئابدۇساتتارجان بالامغا» دەپ بىر پارچە شىم ـ كاستۇملۇق رەخت بىلەن بىر تال كۆڭلەك قويدى . قۇدىلارغا ھەمراھ بولۇپ كەلگەن مېھمانلارغىمۇ ئادەتتىكى رەختتىن بىر پارچىدىن قويدى .

— ئايرىم ئىكىكى ئېغىز مۇڭدىشۇالساق بوپتىكەن ، قۇدام ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا بىلەن ئاماننىساخان ئاچا ، قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىمنى بىر يانغا تارتىپ .

تۆت قۇدا باشقا بىر ئۆيگە كىرىپ ئىشىكنى تاقىدى .

— مۇنداق گەپتى ، قۇدام ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا گەپ باشلاپ ، — يەنە ـ يەنە چىرىپ ھەربىرلىرىنىڭ ېېشىنى ئاغرىتمايلى

دەپ ، تويلۇقنىمۇ ئېلىپ چىگەن . شۇڭا ، جەريستاندا تويلۇقنىمۇ قويۇۋېتىپ چىقىپ كېتەيلى دېگەنىدۇق .

— ھە ، شۇنداق ، — دېدى ئامانىنساخان ئاچا ئېرىنىڭ گېپىنى تولۇقلاپ ، — تويلۇقنى دېيىشىمىز دەپ يەنە بىر كۈن چىرىپ يۈرمەيلى . بىزمۇ ئازراق تەييارلىق بىلەن چىدۇق . خاپا بولماي تويلۇقنىڭ ئېتىنى قويۇپ بەرسىلە بوپتىكەن .

— تولا ئوبدان ئويلىشىپلا ، بىزنى ئايغانلىقلىرى ئۈچۈن رەھمەت . تويلۇقنى ئۇنداق ـ مۇنداق دەپ يۈرمەيلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ئۆزلىرى ھونىغانلىرىنى بېرىشسىلە .

— ھەربىرلىرىمۇ ھەممە ھېسابتا بار ، قىز چىقارغان ، كۈيئوغۇل كۆرگەن ئادەملەر . ئەڭ ياخشىسى ، بىزنى خىجىل قىلىشمىسىلا ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— قىزغا تويلۇق ئېلىش پەيغەمبىرىمىزنىڭ زامانىسىدىن تارتىپ بار ئىش ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ، — بالىلىرىمىزنىڭ بىر ـ بىرىگە مەيلى چۈشۈپ قاپتۇ . ھەربىرلىرىمۇ بىزنى دېھقان خەقكەن دېمەي يارىتىپ ئادەم ئېتىشتىلە . بۇنىڭغا بىز بەك خۇش . تويلۇقتا چوقۇم قىزنىڭ ، ئاتا ـ ئانىسىنىڭ رازىلىقىنى ئالىدىغان گەپ . شۇڭا ، بىرنېمە دەپ بەرسىلە .

قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىم قەتئىي گەپ قىلغىلى ئۇنىمىدى .

— مانچە پۇل تويلۇق بەرسىلە دېسەك ، سەت تۇرىدۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — بۇ ئىش ئات ـ ئۇلاغ سودىسىغا ئايلىنىپ قالمىسۇن . ئۇرۇق ـ تۇغقان بولمىز دەپ تۇرۇۋاتىمىز ، ئاز كەلدى ، جىق كەتتى دەپ ئولتۇرساق ھەرگىزمۇ ئۇرۇق ـ تۇغقان بولالمايمىز . تويلۇققا نىسبەتەن ھەرقايسىلىرىنىڭمۇ كۆڭۈللىرىدە ھونىغان سان بار . ئۆزلىرى بىلىشسىلە . قىزغا تويلۇق ئالىدىغان رەسىم ـ قائىدە ئەزەلدىن بار ئىكەن . بولمىسا ، تويىنى شۇنداقلا قىلىپ بەرگەن بولساقمۇ بولىتى .

— ئۇنداق دەپ تۇرۇۋالسىلا ئاتىغىنىمىزنى داستىخانغا

قويايلى . كەم بولۇپ قالغان بولسا ، قۇللىقىمىزغا پىچىرلىۋېتەلا ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا .

زۆھرە خانىم كۆڭلىدە تويلۇقنى مۇشۇ يەردىلا بېرىدۇ دەپ ئويلىغانىدى ، بىراق قۇدا بولغۇچىلار گېپىنى تۈگىتىپ مېھمانخانا ئۆيگە قاراپ ماڭدى . شۇ ھامان زۆھرە خانىمنىڭ كۆڭلىگە ئەندىشە چۈشتى .

«ئەستاغپۇرۇللا ، مۇشۇ يەردىلا بېرىۋەتسە بولمامدۇ تويلۇقنى . ناۋادا ، ئازراقلا بىر نەرسە كۆتۈرۈپ كىرگەن بولسا گۈلسۈم بىلەن شاراپەتنىڭ ئالدىدا يۈزۈم چۈشىدىغان بولدى ـ دە . بۇگۈنلا يېيىۋېتىدۇ جاھانغا . ئاۋۇ ئادەمنىڭ ئالدىدا مانچىلىك تويلۇق بەرسە ، دەپ تېخى ئېغىز غېرىچلىغىلى بولمىدى ... »

ئامانىنساخان ئاچا جايىغا كېلىپ ئولتۇرۇۋالغاندىن كېيىن ، ئابدۇرازاق ئاكا قوينىدىن ئېلىپ تەڭلىگەن يۈز كويلۇقتىن ئىككى باغلام پۇلنى پەتنۇسقا سېلىپ داستىخانغا قويدى .

— بۇ ئاز بولسىمۇ پەردە قىزىمنىڭ تويلۇقىغا ئاتىغىنىمىز ، ئاز بولسىمۇ قوبۇل قىلىشسىلا .

— ئۆزلىرى بىلىشسىلە دەپ تۇرۇۋېلىشلا ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكىمۇ گەپ قىستۇرۇپ ، — بىز ئۆزىمىز بىلگەنچە مۇشۇنداقراق چىدۇق . كەم قالغان يېرى بولسا دېسىلە ، تولۇقلىساق .

پۇلنى كۆرۈپ زۆھرە خانىمنىڭ ئەندىشىسى پۈتۈنلەي تۈگىدى . شۇ تاپتا كۆڭلىدە پۇلنىڭ سانىنى دېتالاپ بولغانىدى . ھەئە ، پەتنۇستىكى پۇل يىگىرمە مىڭ كوي ئىدى . خۇشاللىق زۆھرە خانىمنىڭ چىرايىغا شۇ ھامان تېپىپ چىقتى . كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا گۈلسۈم خانىم بىلەن شاراپەت خانىمغا مەغرۇرلۇق بىلەن قاراپ قويدى .

— ۋاي ، رەھمەت ، بەك چىق كايىشىپلا ، — دېدى زۆھرە خانىم پەتنۇسنى قولىغا ئېلىپ .

گۈلسۈم خانىم بىلەن شاراپەت خانىمۇ ئاغزىنى ئېچىپلا

قېلىشقاندى . يىگىت تەرەپ قىزغا خېلىلا جىق تويلۇق بەرگەندى . بۇ زۆھرە خانىمنىڭ مۆلچەرىدىكىدىن خېلىلا جىق ئىدى .

— ئەمدى دۇئا قىلىپ بەرسىلە ، بىز يانايلى ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا .

— جېنىدەك تەخىر قىلىشسىلا ، — دېدى زۆھرە خانىم ۋە قادىر ئەپەندىنى شەرەتلەپ ياتاق ئۆيگە كىرىپ كېتىشتى .

— يىگىرمە مىڭ كويىكەن ، — دېدى زۆھرە خانىم خۇشاللىقىنى يوشۇرماي ، — ياماق ئەمەس تويلۇق ئەكىرىپتۇ .

— نېمانچە جىق ، — دېدى قادىر ئەپەندى بىرئاز ئەجەبلىنىپ ، — بۇنداق قىلسا قانداق بولىدۇ . پەردە قىزنى پۈلغا سانىغاندەك ئىش بولۇپ قالدىغۇ بۇ .

— ئوھوش ، نەدىكى گەپنى قىلىدىكەنلا ، — دېدى زۆھرە خانىم نارازى بولۇپ ، — بۇنى بەك جىق تويلۇق دېگىلى بولمايدۇ . سىلى ئەر كىشى بولغاندىكىن ئانچە بىلمەپ كەتمەيلا . نورمال تويلۇق ئون بەش ـ يىگىرمە مىڭ كوي ئەتراپىدا بولۇۋاتىدۇ . قىرىق ـ ئەللىك مىڭ كويلاپ تويلۇق ئالغانلارمۇ بىزگە ئوخشاش ئادەملەر .

— سىلى قۇدىلارغا تويلۇق توغرۇلۇق گەپ قىلمىغان بوغىيتىلە ، خانىم .

— تىۋۇا دېمىسىلە ، — دېدى زۆھرە خانىم قاپىقىنى سۇزۇپ ، — بايا ھەممە گەپنىڭ ئۈستىدە سىلى بارغۇ . نەچچە ۋاقىتتىن بېرى دوختۇرخانىدا تۇرسام ، ھەرقانچە بولسىمۇ بۇنداق سەت ئىشنى قىلماسمىنا .

— خاپا بولمىسىلا ، شۇنداقلا سوراپ قويدۇم .

— ئۇنىڭ ئۈستىگە ، پەردە قىزىمغا بۇنىڭدىن جىق تويلۇق بەرسىمۇ ئەرزىيدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بىز كۆيئوغۇلغا تويلۇق ھېسابىدا قانچىلىك پۇل قايتۇرساق بولا ؟

— يېرىمىنى قايتۇرۇۋەتسىلە ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئويلىنىپ ئولتۇرمايلا .

— ئۇنداق قىلساق بولماس ، — دېدى زۆھرە خانىم ، —

بوپتۇ ، بەش مىڭ كوي قايتۇرايلى . بۇنىڭدىن جىق دېسىلە مەن رەنجىپ قالىمەن .

— ئەمىسە ، ئالتە مىڭ كوي بولسۇن ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ھەرھالدا ئىنساپنى ئۇنتۇپ قالمايلى ، خانىم .

زۆھرە خانىم ئارتۇقچە تىركەشمىدى . پەتنۇسقا ئالتە مىڭ كوي پۇلنى سېلىپ چىقىپ ئامانىساخان ئاچىنىڭ ئالدىغا قويدى .

— بۇ بىزنىڭ كۆيئوغلىمىزغا ئاتىغىنىمىز ، ئاز بولسىمۇ قوبۇل قىلىشسىلا .

— ۋاي ، بۇ نېمە قىلىق ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ئورنىدىن دەس تۇرۇپ ، — بىز ئوغلىمىزغا خوتۇن ئېلىپ بېرىمىز ، ھەرگىز ئەرگە بەرمەيمىز . ھەرقايسىلىرىدىن تويلۇق ئالساق قانداق بولىدۇ . بىزنى خىجىل قىلىشمىسىلا ، قۇدام .

— شۇنداق ، — دېدى ئامانىساخان ئاچىمۇ ئورنىدىن تۇرۇپ ، — بۇنداق قىلىشمىسىلا ، بىزنى خىجىل قىلىپ قويىشىلا . بۇ پۇلنى ھەرگىز ئالالمايمىز .

— ھەرگىز ئۇنداق دېمىسىلە ، قۇدام ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — بۇ بىزنىڭ كۆيئوغۇل بالىمىزغا ئاتىغىنىمىز . قوبۇل قىلمىسىلا كۆڭلىمىزگە كېلىدۇ .

— قۇدىلىرىنى تەڭقىسلىققا قويماي ھەشقاللا دەپ ئېلىشسىلا ، — دېدى گۈلسۇم خانىم سالا قىلىپ ، — كۆيئوغۇلغا تويلۇق قايتۇرۇشمۇ رەسىم ـ قائىدە . ھەر ئىش قائىدە ـ يوسۇن ئىچىدە بولغىنى ياخشى .

— سەت ئىش بولدىغۇ بۇ ، — دېدى ئامانىساخان ئاچا تىكلىشىپ تۇرىۋېرىشكە ئامالسىز قېلىپ ، — رەھمەت ، ھەشقاللا ئەمىسە .

يىگىت تەرەپ تويلۇقنى جىقراق بېرىش ، قىز تەرەپ مەلۇم نىسبەتتە قايتۇرۇش بىر قائىدە ـ يوسۇنغا ئايلىنىپ قالغانىدى . بۇ يىگىت تەرەپنىڭ سېخىيلىقىنىڭ ، قىز تەرەپنىڭ ئىنساپلىقلىقىنىڭ بەلگىسى ھېسابلىناتتى .

شاراپەت خانىم ئايال مېھمانلارغا يالتىراق خالتا ، ئىككىدىن نان تارقىتىپ داستىخاندىن مەجبۇرىي زەللە ئالغۇزدى . سەھرا ئايالىرىنىڭ داستىخاندىن زەللە ئالمىغان قائىدىسى بولمىغاچقا ، مېھمانلار : «ئۇنداق قىلساق سەت تۇرىدۇ» دەپ ، شاراپەت خانىم : «ئالمىساڭلار ئۆي ئىگىسىنىڭ كۆڭلىگە كېلىدۇ ، سالغان داستىخىنىنى ياراتمىغان بولۇپ قالىسىلەر» دەپ خېلىلا تىكلەشتى . زۆھرە خانىم قۇدىسىغا ئاتاپ ئايرىم تەييارلىغان بىر داستىخان زەللىسىنى ئامانىنساخان ئاچىغا تۇتقۇزدى . ئامانىنساخان ئاچا ئالغىلى ئۇنىمىۋىدى ، «بۇ ئابدۇساتتارجان ئوغلۇمنىڭ نېسىۋىسى ، ئالمىسىلا زادى بولمايدۇ» دەپ تۇرۇۋالدى .

قۇدىلار بىنانىڭ ئالدىدا بىرنەچچە قېتىم : «خوش ، خۇدايىمغا ئامانەت» ، «ئاۋارە قىلدۇق» ، «لايىقلىرىدا كۆتەلمىدۇق» دېيىشىپ خوشلاشتى . ھەئە ، شۇ ئارىدا توي كۈنىنى ئايرىم بىر كۈنى بېكىتىدىغانغىمۇ كېلىشۋالدى .

— ئۇھ ، ئەجەب ھېرىپ كەتتىما ، — دېدى زۆھرە خانىم ئۆيگە قايتىپ كىرگەندىن كېيىن ئۆزىنى كۆرپىگە تاشلاپ ، ئاندىن شاراپەت خانىم بىلەن گۈلسۇم خانىمنىمۇ يېنىغا تەكلىپ قىلدى ، — كېلىڭلار ، سىلەرمۇ بىردەم يانپاشلىۋېلىڭلار . ئەجەب ھاردۇرۇۋەتتىم ئىككىڭلارنى .

— ھەرگىز ئۇنداق دېمە ، ئاداش ، ئۆزىمىزنىڭ ئىشى تۇرسا ، — دېيىشتى ئىككى دوستى .

— پەخرىئاي قىزىم ، شاراپەت ئاچاڭ بىلەن گۈلسۇم ئاچاڭغا چاي ئەكېلە ، — دېدى زۆھرە خانىم .

ئۇچ ئايال : «مېھماندارچىلىق جايىدا ئۇزىدى» ، «نانلىقىنى چۈپەيلىك قىلماي ئەكەپتۇ» ، «تويلۇقنىمۇ راۋۇرۇس بەردى» ، «قائىدە ـ يوسۇننى ئوبدان بىلىدىغان ئادەملەركەن» ، «پەرىدە قىز ياخشى قېينانىغا ئۇچرىغاندەك قىلىدۇ» دېيىشىپ خېلى ئۇزاق پاراڭ سوقۇشتى . شۇ ئارىلىقتا قىزلار قول ـ قولچە ئۆينى بېسىقتۇرغان بولدى .

ئارابۇستا يېزىغا قايتىپ كېتىۋاتقان مېھمانلارمۇ خېلىلا خۇشال ئىدى .

— ئالتە مىڭ كوي پۇلۇڭلىنىغا قۇلۇڭلىغا قايتۇرۇپ بېرىپتىمۇ ، ئابدۇرازاق ئاكا ، — سورىدى چوكانلاردىن بىرى .

— شۇنداق قىپتۇ ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ، — شەلىك بولغىنى بىلەن خېلى ئىنساپلىق ئادەملەركەن .

— بەكمۇ مېھماندوست ئادەملەرگە ئۇچراپسىلە .

— شەلىك بىلەن قۇدا بولىدىغان بولدۇق دېسەڭلار ئەنسىرىگەنىدىم .

— ئابدۇساتتارجان ئۇكامۇ يىگىرمە مىڭ كويغا ئاران بىر خوتۇن ئالىدىغان بولدى ـ دە .

— يېزىدا ئاز دېگەندە تۆت خوتۇن ئالىتى بۇ پۇلغا .

— ھېچ گەپ يوق . ئىنىمىزمۇ ۋاقتىدا ئۆيلەنگەن بولسا ، بۇ چاغقىچە تۆت خوتۇن ئېلىپ بولاتتى .

— شۇڭا تۆت خوتۇننىڭ پۇلىنى بىراقلا خەجلەپتۇ ـ دە .

— نېمىلا دېگەنبىلەن شەدىن خوتۇن ئالىدىغان بولدى ، ئەينا .

— كېلىن قىز بالا بەك ئورۇقكەن .

— ئاشۇ تۇرقى بىلەن قانداق مۇئەللىمچىلىك قىلىدىغاندۇ ؟

— ئابدۇساتتارجاننىڭ ھاجىتىدىنمۇ چىقالامدۇ دەڭلا .

— ھەي ، سەت گەپ قىلما .

— شەلىك چوكانلار سەمرىپ كېتىمىز دەپ تاماق يېمەيمىش .

— ئانىسىمۇ قىزىدەكلا ياپياش تۇرمامدۇ ، ئەينا .

— شەلىك دېگەن قېرىمايدىغان خەق زادى .

— ئىشقىلىپ ، ئوبدان ئادەملىكەن .

— توينى قىزىقىدا قىلىۋېتىلى .

— شۇنداق قىلىلى ، گەپ ئارىلىشىپ قالمىسۇن .

— ئابدۇساتتارجانغا ئىشتىما ساقلاپ ئولتۇرغان قىز بالىنىڭ ئىچىگە ئوت كېتىدىغان بولدى ئەمدى .

— قىزىق ئىش ، ھەممەيلەنگە زورلاپ زەللە ئالغۇزدى .

— بەك سەت بولدى . داستىخاننى قۇرۇقداپلا قويدۇق ، ئاچ قالغان ئادەمدەك .
— ھېلىقى ئايال دېدىغۇ ، شەلىكنىڭ ئاشۇنداق قائىدىسى باركەن .
— شەلىكنىڭ قائىدىسى تولا خەقكەن . بىز نومۇس دەپ بىلگەن ئىشنى ، ئۇلار قائىدە دەپ تۇرۇۋالىدىكەن .
— نېمىلا دېگەنبىلەن ئۆيگە قۇرۇق قول چىقمايدىغان بولدۇق .
— قۇرۇق قول چىققان بولساق بالىلىرىمىز قولىمىزغا قاراپ قالاتتى ئەمەسما .
— بىر ھېسابتا بۇمۇ بولىدىغان قائىدىكەن .
— توۋا دېسىلە ، مۇشۇمۇ قائىدە بولدىمۇ ؟
ئىارىبۇس يەڭگىل چايقىلاتتى . مېھمان ئايالار توختىماي ۋالاقلايتتى .

48

— ئۆيدىكىلەر رەنجىمەي چىقىپتىمۇ ؟ — سورىدى پەردە يانفوننى قولىقىغا تۇتۇپ ، ياتاق ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى تاقۇۋېتىپ .
— نېمىشقا رەنجىگۈدەك ، بەكمۇ خۇشال چىقىپتۇ ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەردىن بەك رازى بوپتۇ .
— تارچىلىق ئۆيدە قىستىلىپ قالدى شۇ .
— ئۆي تار بولغان بىلەن كۆڭلۈڭلار كەڭرى ـ دە .
— خىجىل بولۇپ ، مېھمانلارنىڭ قېشىدا تۇرالمىدىم . مېنى بىرنېمە دەپ قالمىغاندۇ ـ ھە .
— تۇغقانلار سىزنى بەك ئورۇقكەن دېيىشىپ كەتتى .
— مېنى ياراتماپتۇ ـ دە ، — دېدى پەردە كۈلۈپ .
— ئۇلارغا ، ھېچقىسى يوق ، تويدىن كېيىن ئۆزۈم سەمرىتىۋالىمەن ، دېدىم .

— ئاشۇنداق دېدىڭىزمۇ قېلىن ، ئىزا تارتماي .
— ئازراق سەمرىمسىڭىزمۇ بولماس . بۇ تۇرقىڭىز بىلەن بالىلىرىمىزغا سۈتمۇ چىقماس ھەقىچان .
— ۋايجان ، ئادەمنى خىجىل قىلماڭە .
— ئۆيدىكىلەر بىلەن مەسلىھەتلىشىپ باقامسىزكىن . بىزنىڭ چوڭلار تويىنى كېلەر شەنبە قىلايلى ، دەيدۇ .
— ۋاقىت يېتىشمەي قالارمىكىن . ئالدىراپ ېكىتىپ قويغان بىلەن بىرمۇنچە ئىش بار تۇرسا .
— بەك كەينىگە سۈرمەيلى ، پەرىدە ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — كېلەر شەنبىگە يەنە ئون كۈن بار . ئون كۈندىمۇ خېلى جىق ئىشلارنى قىلىپ بولغىلى بولىدۇ . مۇھىمى ، توي خېتى ئېلىۋالساق ، ئاندىن تويلۇقىڭىز پۈتسە ، باشقا ئىشلار ئاسان . ئالدىمىزدىكى چارشەنبە ، پەيشەنبە توي باغىقى تارقاتساقمۇ ئۇلگۈرىمىز . ماقۇل دەڭ ، مەن بەك ئالدىراپ كېتىۋاتىمەن .
پەرىدە بىرئاز ئويلىنىۋېلىپ جاۋاب بەردى .
— بۇ گەپنى ئۆيدىكىلەرگە مەن قانداق دېيەلەيمەن ؟
— سىز ئۇلارغا ئازراق ئىس پۈرىتىپ قويسىڭىزلا بولدى . قالغىنىغا ئەتە دادام چىرىپ مەسلىھەتلىشىپ چىقىدۇ . ئىشقىلىپ ، تويىنى ئەمدى كېچىكتۈرمەيلى .
— بايا ئانامۇ شۇنداقراق بىر گەپ قىلغان .
— بەك كېچىكىپ كەتسە ئۇششاق گەپ ئارىلىشىپ قالىدۇ . بىلەمسىز ، مەن تېخىچە تولۇق خاتىرجەم بولالمايۋاتىمەن .
— نېمىدىن ئەنسىرەيسىز ؟
— سىز بىلەن توي قىلالماسلىقىمدىن .
— ئاغزىڭىزنى ئۇششۇتمەڭ . ئىشلار بىر ئوبدان يۈرۈشۈۋاتامدۇ مانا .
— خۇدايىم ھەممە ئىشلىرىمىزنى ئوڭۇشلۇق قىلار . ھە راست ، تويلۇقتىن ئۆيدىكىلەر رازى بوپتۇمۇ ؟

— رازی بولماي ئەمسە . ھەممىدىن ئانام بەك خۇش بولۇپ كەتتى . تويلۇقنى بەك جىق ئەكىرىپسىلە . خىجىل بولۇپ قالدىم .

— سىز ئۇچۇن قانچىلىك تويلۇق بەرسەك ئەرزىيدۇ . ماڭمۇ بىرمۇنچە تويلۇق بېرىپسىلەر تېخى . دادام بەك ئىنساپلىق ئادەملەركەن دەپ خۇش بولۇپ كەتتى .

— ئانام ـ داداملارمۇ شۇ . بولۇپمۇ ئانام دوست ـ دۇشمەنلەرنىڭ ئالدىدا بەك يۇز ـ ئابرۇيىمىزنى قىلدى ، دەيدۇ .

— ئەمسە تويىنىڭ ۋاقتىنى ئاشۇنداق بېكىتكەچ تۇرامدۇق ؟

— مەيلى .

— ھە راست ، ئارىلىقتا كىرسەم ئۆيىمىزگە ئازراق بىر نەرسە ئېلىپ قويامدۇقكىن .

— ئۆيىڭىزدە ھەممە نەرسە تولۇقكەنغۇ ؟

— ئۇ دېگەن ئاتا ـ ئانامنىڭ ئۆيى . ئىككىمىزنىڭ ئۆيىنى دەۋاتىمەن . سىزگە ۋاقتى كەلگەندە دەيمەن دەپ گەپ قىلمىغانىدىم . ئىككى ئايىنىڭ ئالدىدا ھېلىقى يېڭىدىن پۈتكەن «باغۋەنلەر» ئولتۇراق گۇللۇكىدىن يەتمىش كۇۋادرات مېتىرلىق بىر يۇرۇش ئۆي ئېلىپ قويغانىدىم .

پەردەنىڭ يۇرىكى ھاياجاندىن سوقۇپ كەتتى . بۇ ئۇنىڭ ئۇچۇن ئېيتقۇسىز خۇشاللىق ئىدى .

— مۇشۇنچىۋالا چوڭ ئىشنى ئەجەب ماڭا دېمەپسىزغۇ ؟

— سىزنى تۇيۇقسىز خۇش قىلۋېتەي دېگەنىدىم . ئاددىيراق بېزەتكۇزۇپ قويدۇم . لېكىن ، ئۆي مەللىسى كەم . شۇنى سىز بىلەن بىللە ئالاي دېگەن .

— ئۆينى نەچچىنچى قەۋەتتىن ئالدىڭىز .

— ئۇچىنچى قەۋەتتىن . بوپتۇمۇ ؟

— جايىدا بوپتۇ . لېكىن ، توي قىلىپلا ئايرىم ئۆي تۇتۇۋالساق سەت تۇرامدىكىن . بىر مەزگىل چوڭلار بىلەن بىللە تۇرامىز دەپ ئويلىغانىدىم تېخى .

— خاتىرجەم بولۇڭ ، بۇ ئىشتىن دادام ـ ئانامىلارنىڭ خەۋىرى بار . بىرەر ـ ئىككى كۈن چوڭلار بىلەن بىللە تۇرامىز ، قالغان ۋاقىتتا ئۆزىمىزنىڭ ئۆيىدە تۇرامىز . گاھى كۈنلىرى دادام ـ ئانامىلارنى ئەكىرىپ قوندۇرۇۋالىمىز . شۇنداق قىلىلى ، ئۆي مەللىسى ئېلىۋېتەيلى .

— ئۇنداق بولسا ئۆي مەللىسىنى ئۆزۈم ئالاي . ھەممە ئېغىرچىلىقنى سىزگە سالسام بولماس .

— سېنىڭ ، مېنىڭ دەپ كەتمەيلى ، مەن دېگەن بىر ئوغۇل بالا ، ئەركەك . تۇتىدىغان ئۆينى تەييارلاش مېنىڭ ۋەزىپەم .

— گېپىمگە كىرمىسىڭىز ، كارىم يوق ئەمىسە .

— بوپتۇ ، ۋاقىتى كەلگەندە مەسلىھەتلىشەيلى . ئارىلىقتا سىزگە تېلېفون قىلىمەن .

— ماقۇل .

— خوش ، كۆرۈشكۈچە ئامان بولۇڭ .

— خوش ، — دېدى پەرىدە .

پەرىدە ئۆزىنى قويىدىغانغا يەر تاپالماي قالغانىدى .

— بەك خۇشالغۇ سەن ، — دېدى ياتاق ئۆيگە كىرىپ كەلگەن پەزىلەت ئاچىسىنىڭ چىرايىدىكى ھاياجاننى كۆرۈپ .

پەرىدە بايا بولۇنغان گەپلەرنى سىڭلىسىغا قىسقىلا دەپ بەردى .

— ۋاھ ، ئۆيۈڭمۇ تەيياركەنغۇ سېنىڭ ، — دېدى پەزىلەت خۇش بولۇپ ، — تويىنى كېلەر شەنبە قىلايلى دېگەن بولسا كەينىگە تارتما ، ئۇلگۈرىمىز .

— سەنغۇ ئۆزۈڭنىڭ تويۇڭغا ئالدىراپ مېنى زورلاۋاتىسەن ھەقىچان ، — دېدى پەرىدە سىڭلىسى بىلەن چېقىشىپ .

— خەپ سېنى ، ئەسكى ، — دېدى پەزىلەت تېرىكىپ ، — ياخشىلىقنى بىلمەيدىغان يۈزسىز ، ئاچامكەن دەپ شۇنچە پالاقلىغىنىمنى بىر تىيىن قىلدىڭغۇ . ئەمدى ئىشلىرىڭغا

يارده‌مله‌شكىنىمنى كۆر .

پەزىلەت دومسايغىنىچە تەتۈر قارىۋالدى .

— خاپا بولمىغىنا ، چاقچاق قىلدىم ، — دېدى پەرىدە ، — نېمانچە تاۋى نازۇك بولۇپ كەتتىڭ .

— چاقچاق قىلدىم دەپ ، ئاشۇنداقمۇ گەپ قىلامسەن ئەمسە .

— كەچۈرگىن ، مەن ناماقۇل .

— ئىككىنچى ئۇنداق گەپنى قىلما ، — دېدى پەزىلەت چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتۈپ ، — ناناق قىلىپ بولغاندىن كېيىن توينى ۋاقتىدا قىلىۋەتكەن ياخشى . بولمىسا ، قۇدىلارنىڭ ئوتتۇرىسىدا گەپ ئۆتۈلۈپ قېلىپ ئىش بۇزۇلىدۇ . مەن مۇشۇنى كۆزده تۇتقان .

— ئەمسە ، ئانامغا دەپ باقامسەن ؟

— ئۆزۈڭ دە .

— خۇش بولاي ، جېنىم ئۇكام .

— ياق ، ئانام مېنى ئەرگە تېگىشكە ئالدىراپ قېلىپ ئاچىسىنى ئالدىرىتىۋاتىدۇ دەپ قالمىسۇن يەنە .

— ۋايجان ، ئويىنىشىپ دەپ قويغان گەپنى كۆڭلۈڭگە ئالمىساڭ نېمە بولا . ئۇنداق قىلىپ كەتمە . ماڭىمۇ يالۋۇرىدىغان ئىش چىقىپ قالامدىكى ، ۋاقتى كەلگەندە مەنمۇ قۇشقۇندا ئولتۇرۇۋالماي يەنە .

— ئاشۇنداق بىر قىلىپ باققىنا .

— قانداق قىلىسەن ، ئاشۇنداق قىلسام .

— كۆرگۈلۈكۈڭنى كۆرسىتەرمەنا .

— سەن بىشەمنىڭ قولىدىنغۇ ھەر بالا كېلىدۇ . ئەمسە ئانامغا دەپ باققىن .

پەزىلەت چىقىپ كېتىپ ھايال ئۆتمەي زۆھرە خانىمنى باشلاپ كىردى . زۆھرە خانىمنىڭ چىرايىدا باشقىچە بىر خۇشاللىق ئەلەڭلەيتتى .

— پەزىلەتنىڭ گېپىي راستمۇ؟ — دېدى ئۇ ئۆيگە كىرىپلا .
— قايسى گەپنى دەيسەن؟ — سورىدى پەردە دەماللىققا ئېسىگە ئالالماي .
— ھېلىقى ئۆينىڭ ئىشىچۇ؟
— مەنمۇ ھازىر ئۇقتۇم ، — دېدى پەردە كۆلۈپ ، — بىنادىن يەتمىش كۆۋادرات مېتىرلىق ئۆي ئەپ قويابتۇ . ھەپتە ئاربىلىقدا چىرىمەن ، ئۆي مەللىسى ئېلىۋېتەيلى ، دەيدۇ .
— ئەجەب بەلەن بولاپتۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئۆيىنى بېزىۋېتىپ ئولتۇرساڭلار ياخشى بولاتتى .
— ئۆيىنى بېزىتىپ بولاپتۇ . ئۆي مەللىسىنى مەن ئالايمىكىن دەيمەن .
— شۇنداق قىل . ئۇنچىلىك پۇلنى سەن خەجلىمەسەڭ بولماس . لېكىن ، توڭلاتقۇ ، كىرئالغۇ ، تېلېۋىزور دېگەندەك نەرسىلەرنى ئالماي تۇرۇڭلا . ئۇيۇڭلارنى مۇبارەكلەپ ئۆزىمىز ئېلىپ بېرىمىز .
— شۇنداق قىلايلى ، — دېدى پەزىلەت ئانىسىغا قاراپ ، — توڭلاتقۇنى سەن ئال ، تېلېۋىزورنى مەن ئالاي ، DVD نى پەخرىدىن ئالسۇن ، كىرئالغۇنى پەخرىئاي ئالسۇن .
— مۇشۇنداق قىلساق بولىدىكەنغۇ مانا ، — دېدى زۆھرە خانىم كۆلۈپ ، — ھېچقايسىمىزغا ئېغىر چۈشمىگۈدەك . مەن يەنە ئىككى پارچە گىلەم ياندۇالمىسام بولماس . ئەجەب ياخشى بولدى . ئىشلارنى ئەتراپلىق ئويلايدىغان ئادەملەركەن ئۇ . شۇنداق بولسۇن . ئوغۇل تەرەپ ئۆي تۇتۇپ بېرىدۇ ، قىز تەرەپ ئۆي ماركىي قىلىپ بېرىدۇ . بۇ ئەزەلدىن بار قائىدە .
— يەنە بىر ئىشنى ئېسىڭدىن چىقىرىپ قويدۇڭ ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت .
— قايسى ئىشنى دەيسەن؟
— تۇي كۈننىي بېكىتىدىغان ئىشنى .

— كېلەر شەنبە تۇي قىلساق سەل ئالدىراپ قالارمىز-كىن ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— توي كۈننىي بىر ئايدىن كېيىنگە بېكىتسەكمۇ ئوخشاشلا ئالدىراپ قالىمىز ، — دېدى ئۆيگە كىرىپ كەلگەن قادىر ئەپەندى ، — بايا ھەممە گېپىڭلارنى ئاڭلىدىم . قۇدىلار شۇنداق مەسلىھەت قىلىشقان بولسا ، شۇلارنىڭ دېگىنىدەك بولسۇن . كەينىگە تارتمايلى ، ئۇلگۇرىمىز . سىلى ھازىردىن باشلاپ پەردىنىڭ تويلۇق كىيىم - كېچەك ، ئالتۇن زىبۇزىننەتلىرىنىڭ تەييارلىقىغا چۈشسىلە ، خانىم . مەن قۇدىلار بىلەن ئاشسۇيىنى مەسلىھەتلىشىپ ، شۇنىڭ تەييارلىقىغا كىرىشەي . بالىلارمۇ مۇشۇ ھەپتە ئىچىدە توي خېتى ئېلىۋەتسۇن . ۋاقتى كەلگەندە باغاقنى يېزىپلا تارقىتىۋەتسەك ئىش پۈتەمدۇ .

— سىلى ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن بىرمۇنچە ئۇششاق ئىشلىرى بار توي دېگەننىڭ .

— يا بىسمىللا دەپ بىر مېڭىپ باقايلى ، تۈگىتىمىز بۇ ئىشلارنى . ئىشقىلىپ ، سىلى ئۆزلىرىنىڭ قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلىرىنى ھازىردىن باشلاپ قىلىۋەرسىلە .

— تويىنى نەدە قىلىمىز ، — سورىدى پەزىلەت ، — بۇ ئۆي بەك كىچىك . مېنىڭچە ، مەرىكە زالىدا قىلساق بولامىكىن .

— ھەممە ئادەم مەرىكە زالىدا توي قىلىدىغان بولۇپ كېتىپتۇ ، بىزمۇ شۇنداق قىلايلى . مەرىكە زالىدا قىلساق ئىشىمىز تېخىمۇ ئاسانغا چۈشىدۇ ، مېھمانمۇ ئېدىتلىق ئۇزايدۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ئۇنداق بولسا ، مەرىكە زالىنى بۇرۇنراق دېيىشىپ قويساق بولىدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— شۇنداق قىلايلى . پەخرىدىن بۇگۈنلا ئۇقۇشۇپ ، ئالدىن رەنە بېرىپ قويسۇن .

— توۋا ، ماۋۇ ئالدىراشچىلىقنى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — توي قىلىمىز دەپلا قىلىپ كېتىدىغان بولدۇقمۇ دەيمەن ئەمدى .

تويلۇق كېيىم ، زىبۇزىننەت بازاردا بار دېگەن بىلەن ، تويلۇق يوقتان ـ كۆرپىنى ئۆز قولۇم بىلەن تىكمىسەم بولماس ھەقىچان . ئۇنداق بولسا ، مەن ئەتە گۈلسۇم ، شاراپەتلەر بىلەن يەنە بىر مەسلىھەتلىشۈالاي . ئۆزىمىزمۇ تويغا ئاتاپ بىرەر قۇردىن كېيىم كېيىپ قويمىساق بولماس تېخى .

— بۇغداينىڭ باھانىسىدە قارىمۇق سۇ ئىچىۋالىدىغان گەپكەن ـ دە ، — دېدى قادىر ئەپەندى چاقچاق قىلىپ .

— ۋاقتى كەلگەندە سىلىمۇ قۇرۇق قالمايلا ، — دېدى زۆھرە خانىم كۈلۈپ ، — توي بولغاندىكىن ھەممەيلەن بىرەر قۇردىن يېڭى كېيىم كېيىپ قويايلى ئەمدى . باغاقنىڭ ئىشغىمۇ ئالدىراپ قويمىساق بولمايدۇ . كەچتە ھەممەيلەن بىر مەسلىھەتلىشۈالايلى ، جۇما .

49

سەھەر ئورنىدىن تۇرۇپ ناشتىلىق تەييارلاشقا تۇتۇنغان زۆھرە خانىم توڭلاتقۇنىڭ ئىچىگە قاراپ غۇزۇزىدە بولۇپ قالدى . توڭلاتقۇ قۇپقۇرۇق ئىدى . ئۇ ئاشخانا ئۆيىدىن چىقىپ چىشىنى چوتكىلاۋاتقان پەزىلەت بىلەن پەخرىئايدىن سورىدى .

— توڭلاتقۇدىكى يېمەكلىكلەرنى نېمە قىلدىڭلا ؟

— قايسى يېمەكلىكلەرنى دەيسەن ، ئانا ؟ — سورىدى پەزىلەت ئاغزىدىكى چىش پاستىسىنى تۈكۈرۈۋېتىپ .

— ئېشىپ قالغان يېمەكلىكلەرنى دەيمەن .

— ھە ، ئۇ نەرسىلەرنى تاشلىۋېتىپ توڭلاتقۇنى تازىلاپ قويدۇم ، — دېدى پەخرىئاي .

— يوغان ئىش قىپسەن ، — دېدى زۆھرە خانىم ئاچچىقلاپ ، — كىم سېنى ئۇ يېمەكلىكلەرنى تاشلىۋەتسۇن ، دېدى .

— ئۇ نەرسىلەر بۇزۇلۇپ قالغىلى تۇرۇپتىكەن . پەرىدە ئاچامدىن سورىسام ، مەيلى تاشلىۋەتسەڭ تاشلىۋەت ، دېگەندى .

تېخى توڭلانقۇنى تازىلاپ قويسام خۇشال بولماي .
— راست بۇزۇلۇپ قالغىلى تۇرۇپتىكەن ، — دېدى پەرىدەمۇ ، — سۇپىتى ئۆزگىرىپ كەتكەن يېمەكلىكلەرنى يېسەك سالامەتلىككە زىيانلىق .
— مەن تۇنۇگۈن قاراپ باققان ، ئۇنچىۋالا بۇزۇلۇپ كەتكەندەك قىلمىغان ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئەمانچە ئىسراپچىلىق بۇ ، بىر بەلەن نەرسىنى تاشلىۋېتىپ .
— ئۇنچىۋالا پىخسىقلىق قىلمىغىنا ، ئانا ، — دېدى پەخرىئاي ، — بۇزۇلۇپ قالغان ئۇ نەرسىلەرنى كىم يەيتتىكى .
— ھەرقايسىڭ يېمىسەڭ ، مانا مەن يەيتتىم . دادامڭ بىلەن ئىككىمىز يەيتتۇق . ھەرقايسىڭ بايۋەچچە بولۇپ كېتىشتىڭ . ئاناڭ ـ مۇنداق نەرسىلەرنى يارىتىشمايسەن . دادامڭ بىلەن يېڭى ئۆي تۇنقان ۋاقتىمىزدا ، يەيلى دېسەك ئۇنچىلىك يېمەكلىكنىمۇ تاپالمايتتۇق . كۆكىرىپ قالغان قوناق ئۇننىڭ ئۇمىچىغىمۇ چىقىنالمايتتۇق . ئىسراپخورلۇق قىلساق قاتتىق يامان بولىدۇ . قۇرئان كەرىمدىمۇ يەڭلار ، ئىچىڭلار ، لېكىن ئىسراپ قىلماڭلار دېگەن ئايەت بار . نېمىنى ئىسراپ قىلساق ، شۇ نەرسىنىڭ خارلىقى ئاخىر بىر كۈنى ئۆتۈلىدۇ . بۇنىڭدىن كېيىن ھەرگىز ئۇنداق قىلماڭلا ، پات يېقىندا ھەربىرىڭلا بىردىن ئۆينى بېشىڭلاغا كىيىسىلە . مۇشۇنداق ئىسراپچىلىق قىلغىلى تۇرساڭلا ، قانداقمۇ ئۆي تۇتالايسىلە . تېجەشكە تېگىشلىك نەرسىنى چوقۇم تېجەش كېرەك . خەجلەشكە تېگىشلىك بولغاندا چوقۇم خەجلەش كېرەك . تېجەشلىك ، ئېھتىلىق بولۇڭلا ، بالىلىرىم .
— ماقۇل ، — دېيىشتى قىزلار خىجىل بولۇپ .
— باغاقنىڭ ئىشى قانداق بولدى؟ — سورىدى زۆھرە خانىم پەخرىدىنگە قاراپ .
— بۇگۈن چۈشتە تەييار بولىدۇ .
— ئۇنداق بولسا ، چۈشتىن كېيىن باغاقنى يېزىۋېتەيلى . ئەتىدىن باشلاپ باغاق تارقىتىشقا چۈشسەك بولا . باغاق يازىدىغان

تىزىملىك تەييار بولدىمۇ؟

— دادامدىن سورا، — دېدى پەخرىدىن، — تىزىملىكنى دادام تەييارلايدىغان بولغان.

— باغاقنى تىزىملىك بويىچە يازمىساق تەرتىپلىك بولماي قالىدۇ. نەدە كۆڭۈل يېقىنلار چۈشۈپ قالىدىغان ئىش چىقىدۇ، — دېدى زۆھرە خانىم، — تىزىملىكنى قانداق قىللا.

— تەييار بولدى، خانىم، — دېدى قادىر ئەپەندى، — يېزىدىكى تۇغقانلارنىڭ باغىقىنى پەخرىدىن ئەپچىقىپ بەرسۇن.

— ئوبدانراق ئويلانسىلا. يېزىدىكى تۇغقانلار چۈشۈپ قالمىسۇن، بولمىسا، خاپا بولاپ قالىدىغان ئىش چىقىدۇ. ۋاي ئانامەي، تازىمۇ ئالدىراش بولۇپ كەتتىغۇ كىشى. پەزىلەت، سەن چۈشتە تىككۈچىنىڭ قېشىغا بېرىپ سۈيلەپ قوي، كىيىملەر ئۇلگۈرمەي قالمىسۇن يەنە. قۇدىلار تويىنىڭ ئاشسۈيىنى قاچان ئەكىرىپ بېرىدىغان بولدى؟

— جۈمە كۈنى ئۇدۇل مەرىكە زالىغا ئەكېلىپ بېرىدىغان بولدى. كالىشىمۇ جۈمەدىن يېنىپ سويىدىغان بولدۇق.

— ئاشسۈيى ئەكىرگەنلەرنى مېھمان قىلىپ ئۈزىتىدىغان ئىش با، تېخى. نەچچە ئادەم كىرىدىغاندۇ؟ ھەربىرىگە بىردىن كۆڭلەك قويۇپ قويسام بولامۇ؟

— قۇدىمىز بىلەن مەسلىھەتلەشتۇق. بۇ قائىدىنى قىلمايدىغان بولدۇق، — دېدى قادىر ئەپەندى.

— ئۇنداق قىلساق سەت تۇرامىكىن، — دېدى زۆھرە خانىم.

— قۇدىمىز ئۆزى ئۇنىمىدى، — دېدى قادىر ئەپەندى، — ئۇششاق - چۈششەك، ئادەم ئاۋارە قىلىدىغان قائىدە - يوسۇنلارنى ئەمەلدىن قالدۇرۇۋېتەيلى زادى.

— ئۇنداق بولسا مەيلى، — دېدى زۆھرە خانىم، — ئادەم بىر قولىنى ئون قىلالمايۋاتقاندا بۇمۇ بولىدىغان گەپكەن.

— ناشتىلىقنى مەن تەييارلاي، سەن ئۆزۈڭنىڭ ئىشىنى قىلىۋەر، — دېدى پەردە ئارىسىغا قاراپ.

— قولۇم پەقەت ئىشقا بارمايۋاتىدۇغۇتاك ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— يۇزۇڭگە چاپىدىغان دورا ـ مايلارنى چېپىشنى ئۇنتۇپ قالما . تۇنۇگۈن يۇزۇڭنى ئۇۋۇلاتقىلىمۇ بارمىدىك ھەقىچان .

— ئۇ يەرگە بارغىلى نەدە چولا .

— ئۇنداق دېمە ، ئانا ، بارمىساك بولمايدۇ . ناھايىتى يېرىم سائەتلىك ئىشقۇ ئۇ . ئۆزۇڭنىمۇ ئاسرىغىن .

— ھە راست ، توي خېتىنى قانداق قىلدىڭلار ؟

— بۇگۈن ئالىمىز .

— چاتاق چىقىپ قالماس ـ ھە .

— چاتاق چىقمايدۇ . بارساقلا بېرىدۇ ئەمەسمۇ . ھازىر ئۇنداق رەسمىيەتلەر بەك ئاددىيلىشىپ كەتتى .

— ئۇنداق دېگىنىڭ بىلەن گاھى ئىشلارغا بىر نەرسە دەپ بولغىلى بولمايدۇ . توي خېتىنى بۇگۈن چوقۇم ئېلىۋېتىڭلا .

زۆھرە خانىم ياتاق ئۆيگە كىرىپ پەردازنى ئۇستىلىنىڭ ئالدىدا ئولتۇردى . ئەينەكتىن چىرايىغا قاراپ كۆڭلى خېلىلا ئېچىلىپ قالدى . دوختۇرنىڭ كۆرسەتمىسى بويىچە يۇزىگە تېرە ئاسراش سۇيۇقلۇقى چېپىشقا باشلىدى .

«شۇنداق قىلاي ، ئۆزۇمنىمۇ ئاسراپ تۇراي زادى . مەن ئالدىراپ نەگە ئاپىرىپ بولاتتىم بۇ ئىشلارنى . بۇگۈن يۇزۇمنى ئۇۋۇلىتىپ كېلەي . ھە راست ، چېچىمغا خېنە يېقىۋالسام بولاتتى . خېنىنى يۇغاندا يۇزۇمگە سۇ تېگىپ كېتەرمۇ ؟ پەردىگە يۇزۇمگە سۇ تەگكۈزمەي چېچىمنى يۇيۇپ قوي دەرمەن ، بولمىسا ... »

50

ئابدۇساتتار بىلەن پەردە نىكاھلىنىش گۇۋاھنامىسىنى ئاسانلا بېجىردى .

— مۇبارەك بولسۇن ، ئىناق ئەر ـ خوتۇن بولۇپ مەڭگۈ بىللە

ياشغايسىلەر ، — دېدى نىكاھلىنىش رەسمىيىتىنى بېجىرىدىغان ئوتتۇرا ياشلىق خانىم .

— رەھمەت ، سىلىنى ئاۋارە قىلدۇق ، خانىم ، — دېدى ئابدۇساتتار .

— رەھمەت ، — دېدى پەرىدەمۇ خجىللىق بىلەن يەرگە قاراپ .

ئۇلار كوچىغا چىقىپ بىرنەچچە دەقىقە بىر ـ بىرىگە قاراپ تۇرۇپ كېتىشتى .

— خۇداغا شۈكۈر ، ئاخىر بۇ رەسمىيەتلەرنىمۇ بېجىرىۋالدۇق ، — دېدى ئابدۇساتتار خۇشاللىقىنى يوشۇرالماي . پەرىدەمۇ مىيىقىدا كۈلۈپ گەپ قىلمىدى .

— سىز ئانچە خۇشال ئەمەستەك كۆرۈنىسىزغۇ ؟

— خۇش بولدۇم ، — دېدى پەرىدە .

— جۇرۇك ، ئازراق تاماق يەيلى ، — دېدى يىگىت ، — ئەتىگەن ناشتا قىلمايلا يولغا چىققان ، قورسىقىم ئېچىپ كەتتى .

ئۇلار بىر ئاشپۇزۇلغا كىرىپ جايلاشتى .

— نېمە تاماق يەيسىز ؟ — سورىدى ئابدۇساتتار .

— مېنىڭ تاماق يېگۈم يوق ، ئۆزىڭىزگە تاماق بۇيرۇتۇڭ . ئەتىگەن مەن ناشتا قىلمۇالغان .

— ئۇنىڭ بىلەن كارىم يوق ، ھازىر مەن بىلەن بىللە تاماق يەيسىز ، — دېدى يىگىت شوخلۇق بىلەن كۈلۈپ ، — سىزگە بۇيرۇق قىلمۇاتىمەن . ئېرىڭىزنىڭ بۇيرۇقىنى رەت قىلمايدىغانسىز .

— ھەددىڭىزدىن ئاشماڭ .

— كىم ھەددىدىن ئېشىپتۇ . مانا توي خېتىنىمۇ ئېلىپ بولدۇق . ھازىردىن باشلاپ مېنىڭ قانۇنلۇق ئايالىم بولۇپ بولدىڭىز .

— سەل ـ پەل ئالدىراپ قاپسىز ، — دېدى پەرىدەمۇ كۈلۈپ ، — توي خېتى ھېسابمۇ ، موللام نىكاھ ئوقۇسا

ئاندىن ھېساب .

— بۇ گېپىڭىزنىڭمۇ ئاساسى بار . تۆت گۈڭاھ ـ شاھىتنىڭ ئالدىدا شەرئىەت ھۆكمى بويىچە رەسمىي نىكاھ پاتىھەسى ئوقۇسا ئاندىن ئەر ـ خوتۇن بولالايمىز . ئۇنداق بولمايدىغان بولسا ... — يىگىت گېپىنىڭ ئايىغىنى يۇتۇۋېتىپ قۇۋلۇق بىلەن خىر ـ خىر كۈلدى .

— ھە ، قانداق قىلاتتىڭىز ، — سورىدى قىز .

— مەشھەدىن ئۇدۇللا ئۆيگە ئېلىپ كېتەتتىم ...

— بارغانسېرى قېلىنلىشىپ كەتكىلى تۇرىدىڭىز جۇمۇ ، — دېدى يىگىتنىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى چۈشەنگەن قىز ۋىللىدە قىزىرىپ ، — شوخلۇقمۇ ھېسابىدا بولسۇن .

يىگىت خۇشاللىقتىن ئۆزىنى تۇتالماي قالغاندى . شۇڭا ، قىزنىڭ رەنجىشلىرىگە ، ئىزا تارتىشلىرىغا ئانچە پەرۋا قىلىپ كەتمىدى ، كۈتكۈچى قىزنى چاقىرىپ ئىككى كىشىلىك تاماق بۇيرۇتتى .

ئەمەلىيەتتە قىزمۇ رەنجىگەندەك قىلغان بىلەن يىگىتنىڭ شوخلۇقى ، كۆزىنىڭ ئېچىگە تەلمۈرۈپ قاراشلىرى ئۇنىڭ نازۇك تۇيغۇلىرىنى ئويغىتىۋەتكەنىدى . ھەئە ، شۇ تاپتا قىزنىڭ خىيالىغا توي كېچىسى كىرىۋالغاندى . ئۇ يىگىتكە ئوخشاش توي كېچىسىدىن ھەم ئەنسىرەيتتى ، ھەم تەقەززا بولاتتى . قورقۇش ، تەقەززالىق تۇيغۇلىرى ۋۇجۇدىنى چىرمىۋالغاندى .

— مەڭ ، بۇ توي خېتى ئالغانلىقىمىزنىڭ خاتىرىسى بولۇپ قالسۇن ، — دېدى يىگىت يانچۇقىدىن نەپىس ئىشلەنگەن بىر قۇتىنى ئېلىپ قىزغا تەڭلەپ .

قىز قۇتىنى ئېلىپ ئاچتى . قۇتىدا بىر تال ئالتۇن ئۈزۈك بار ئىدى . توي خېتى ئېلىپ بولغاندىن كېيىن قىزغا سوۋغا تەقدىم قىلىدىغان قائىدە بويىچە ، يىگىت بۇ سوۋغاتنى ئالاھىدە تەييارلاپ قويغانىدى .

— رەھمەت ، بەك قىممەتلىك سوۋغا بولۇپ كېتىپتۇ .

— كېلىڭ ، ئۆز قولۇم بىلەن بارمىقىڭىزغا سېلىپ قويای .
ئابدۇساتتار شۇنداق دېگىنىچە قىزىنىڭ قولىنى كاپپىدە تۇتۇۋالدى .
— قولۇمنى قويۇۋېتىڭ ، سەت تۇرىدۇ ، — دېدى پەردە تېپىرلاپ .
— نېمىدىن خىجىل بولىسىز ، — دېدى يىگىت قىزنىڭ قولىنى قويۇۋەتمەي ، — مۇشۇ كۈننى كۈتكىلى ئۇزاق بولدى ماڭا . يىگىت قىزنىڭ بارمىقىغا ئۈزۈكنى سېلىپ قويدى .
— ئەپسۇس ، مەن سىزگە تۇزۇك سۇۋغات تەييارلىيالمىدىم ، — دېدى قىز سومكىسىدىن نەپىس ئورالغان بىر قۇتىنى ئېلىپ ، — ئاددىي بولسىمۇ بىر تال سائەت ئالدىم . ئەسلىدە ئۈزۈك ئالغۇم بار ئىدى . سىزنىڭ ئۈزۈك سالغان بىلەن خۇشىڭىز يوقلۇقىنى بىلىپ مۇشۇ سائەتنى ئالدىم .
— رەھمەت ، بۈگۈن ماڭا سۇۋغات بېرىشىڭىزنىڭ ھاجىتى يوقتى ، — دېدى ئابدۇساتتار سائەتكە ھەۋەس بىلەن قاراپ ، — ئۈزۈك سالسام يېزىدىكىلەرنىڭ كۈلكىسىگە قالىمەن . دادامۇ خوتۇن كىشىنى دوراپ ئۈزۈك سېلىۋالدىكەنمۇ دەپ تىللاپ كېتەر مېنى . ئەسلىدە بۈگۈن مەن سىزدىن سۇۋغات ئالسام توغرا بولمايتتى ، كۆڭلۈمنى ئىزدىگىنىڭىزگە كۆپ رەھمەت . بۇ سائەتنىڭ ھەربىر چىكىلدىشىدىن يۈرىكىڭىزنىڭ ساداسىنى ئاڭلاپ تۇرىدىغان بولدۇم - دە . قېنى ئۆز قولىڭىز بىلەن تاقاپ قويمامسىز .
پەردە خىجىللىق بىلەن ئەتراپقا بىر قارىۋېتىپ ، يىگىتنىڭ بىلىكىگە سائەتنى تاقاپ قويدى .
— ئۆيگە دېرىزە پەردىسى تىككۈزۈپ قويدۇم ، تويدىن كېيىن تارتامسىز ، — دېدى پەردە .
— تاماقنى يەپ بولۇپ بېرىپ تارتىۋەتمەمدۇق ، — دېدى ئابدۇساتتار .
— ياق ، ئەمدى تويدىن بۇرۇن سىز بىلەن ئۇ ئۆيگە

بارمايمەن .
— نېمىشقا ؟ — سورىدى يىگىت ھەجەپلىنىپ .
— بىرەك خىتەرلىككەنسىز ، — دېدى قىز پىخسىلداپ كۈلۈپ ، — ئاۋۇ كۈنى قورقۇتۇپ جېنىمنى ئالدىڭىز .
— سۆيۈۋالغانغا نېمە بولىدۇ ، — دېدى يىگىت قىزنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ ، — بۈگۈنمۇ چوڭ تەمە تۈتۈپ كېتىپتىمەن تېخى . ماقۇل دەڭە .
— ئىزا تارتىڭ ، بەك قېلىنكەنسىز .
— توي خېتىنىمۇ ئېلىپ بولدۇققۇ مانا . ھەرقانچە بولسىمۇ سۆيۈشۈش ئۈچۈنمۇ نىكاھ ئوقۇتۇپ يۈرمەسمىز ، ئەمدى .
— بولمايدۇ دېدىم ، بولمايدۇ .
— ئۇنداق رەھىمسىزلىك قىلماڭ .
— ئاۋارە بولماڭ ، ھەرقانچە يالۋۇرسىڭىزمۇ باكا .
قىزنىڭ قەتئىي رەت قىلىشى ئالدىدا يىگىت ئىلاجسىز قالدى .
— خەپ ، توي كېچىسى قانغۇدەك سۆيمەيدىغان بولسام .
پەردە ۋىللىدە قىزارغىنىچە يەرگە قارىۋالدى .

51

— مۇبارەك بولسۇن ، ئوغلۇم ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ئابدۇساتتارنىڭ قولىدىكى توي خېتىنى كۆرۈپ ، — ئاخىر بۇ ئىشمۇ ۋۇجۇدقا چىقتى مانا . ئەمدى تويۇڭلىنى ساق ـ سالامەت قىلىۋەتسەم ، مەنمۇ ئۇھ دەيتتىم .
— ئەكەلسىلە ، مەنمۇ كۆرۈپ باقاي ، — دېدى ئاماننىساخان ئاچا ، ئىرىنىڭ قولىدىكى توي خېتىنى تارتىۋېلىپ پەردە بىلەن ئابدۇساتتارنىڭ بىللە چۈشكەن سۈرىتىگە قارىدى ، — پاھ ، ئەجەب چىرايلىق چۈشۈپسىز ، بالام ، بۇ سۈرەتكە . پەردە قىزنىمۇ شۇنداق چىرايلىق چۈشۈپتۇ .

— ئۆزىمۇ چىرايلىق بولغاندىكىن ، سۈرەتكىمۇ چىرايلىق چۈشىدۇ ـ دە ، — دېدى ئابدۇساتتار ئەركىلەپ ، — كېلىنلىرىگە ئىچىلىرى كۆيەمدۇ ، ئانا .

— ئىچىم كۆيمەمتىكى ، — دېدى ئانا ، — ئۆزىمۇ چىرايلىق ، سۆزىمۇ چىرايلىق ، ئۇنىڭ ئۈستىگە ، بەك ئەخلاقلىق قىز تۇرسا بۇ . ۋاي ئانا دەپ چاقىرىدىغان بولسا ، خۇشاللىقتىن يۈرىكىم يېرىلىپ كېتەي دەپ كېتىدۇ خۇددى .

— چۆچۈرىنى خام سانىمىسلا ، خوتۇن ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ، — قانداقلىقىنى تويدىن كېيىن بىلىمىز . ئوغۇللىرىغا تېگىۋېلىپ بولغاندىن كېيىن سىلىدىن يۈز ئۆرۈپ ، ھەسىنىكام ئاچچىق ، ئامۇتى تاتلىق بولۇپ قالامدۇ تېخى .

— خۇدايىم بىر توۋا دېسىلە ، — دېدى ئاماننىساخان ئاچا قاپىقىنى تۇرۇپ ، — پەردە قىزىم ھەرگىز ئۇنداق كېلىنلەردىن ئەمەس . قانداق دېدىم ، بالام .

— راست دەيلا ، ئانا ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — دادام سىلى بىلەن چېقىشىپ شۇنداق دەپ قويدى . ئۇ سىلەرنىمۇ ئۆزىنىڭ ئاتا ـ ئانىسىنى كۆرگەندەك كۆرىدۇ .

— ھە راست ، باغاقنى ئېلىپ چىقتىڭلىمۇ ؟ — دەپ سورىدى ئابدۇرازاق ئاكا .

ئابدۇساتتار سومكىسىدىن بىر تۇتام باغاقنى ئېلىپ دادىسىغا تەڭلىدى .

— باغاقنى بۇگۈن يېزىپ ، ئەتە ـ ئۆگۈن ئىچىدە تارقىتىۋەتسەك بولار .

— شۇنداق قىلىلى . ئۆزۈڭلا يالغۇز يېزىپ بولالاسلەمۇ بۇ باغاقلىنى .

— سەل تۇرۇپ بىرقانچە ئاغىنە بالىلار كېلىدۇ ، شۇلار بىلەن بىللە يازىمىز .

— ئەل ـ ئاغىنىلىرىڭىزمۇ بەك ئەسقاتتى ، بالام ، — دېدى

ئانا خۇش بولۇپ ، — ئاشسۇيىنى ئەكىرىپ بەرسەك ، بىز قىلغۇدەك باشقا ئىش قالمىدىغۇ دەيمەن . ھە راست ، سەۋزە قەلەم قىلىدىغان ئىش بار تېخى .

— سەۋزىنى ئاشپەز ئۇستاملار ئۆزى قەلەم قىلىدىغان بوپتۇ ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — بۇنىڭدىن خاتىرجەم بولسىلا ، ئانا .

— ئەجەب بەلەن ئىش بوپتۇ . سەۋزە قەلەم قىلىدىغان ئىش بېشىمغا ئىسما بولغاندى . تويلۇق كىيىملىرىڭىز قانداق بوپتۇ ، بالام ؟

— دادام بىلەن مېنىڭ كىيىمىم ئاساسەن پۈتۈپتۇ ، سىلىنىڭكىنى ئەتە پۈتكۈزۈپ بېرىدىغان بولدى . تويىنىڭ ئاشسۇيىنى ئەكىرگەندە ياندۇرۇپ چىقارمىز .

— سىلىنىڭ تويانىڭلىنىڭ باھانىسىدە بىزمۇ يېڭى ئېگىن كىيىۋالىدىغان بولدۇق ـ دە ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا كۈلۈپ ، — ئەسلىدە تويىنى سىلى قىلغاندىكىن بىز ئېگىن كىيىپ يۈرمىسەكمۇ بولىتى . بوپتۇ ، شەلىك قۇدىلارنىڭ ئالدىدا چېنىپ قالمايلى دېدۇق .

— شۇنى بىر دېسىلە ، — دېدى ئاماننىساخان ئاچا ، — مۇشۇ باھانىدە كىيىپ قويمىسىلا تۇزۇك ئېگىنلىرىمۇ قالمىغان سىلىنىڭ .

— سىلىمۇ كېلىنلىرى بىلەن بەسلىشىپ ئىككى ياقا ئېگىن كىيىۋاللا ئەينا .

— قورساقلىرى ئاغرىۋاتامدۇ ؟

— يوقسۇ ، ئويىنىشىپ دەپ قويدۇم . قانچىلىك كەيگىلىرى بولسا شۇنچىلىك كەيسىلە . ياش ۋاقتىلىرىدا ، نېمە كەيسىلە يارىشىدىغان چاغدا قولىمىز ئۇزۇكتى . ئىچىلىرى كۆيگۈدەك بىرەر قۇر ئېگىنمۇ ئېلىپ بېرەلمىگەنىدىم . ھېلىھەم بولسىمۇ كەيسىلە . جاپا تارتىپ تاپقان پۇلىنىڭ راھىتىنى كۆرىدىغان زامان بۇ .

— هه ، مۇنداقراق دەپ تۇرسىلا بىر ، بۇنىڭدىن كېيىن پەردە قىزىمغا تاللىتىپ تازا كىيىمەن تېخى .

— بولسا شەلىك خوتۇنلارنى دوراپ ، ئىشتان كەيمەي تور پايپاق تارتىپ ، يوتىلىرىغا كەلگۈدەك تار يوپكا كىيىپ يۈرەلا .

— ئاشۇنداق كەيگەنلىمۇ ماڭا ئوخشاش ئادەم ، مەندىن بىر يېرى ئارتۇق ئەمەس .

— كۆرۈڭ ما تاماشانى ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ئايالى بىلەن تېخىمۇ چېقىشىپ ، — تايىنلىق باشلىرىدىكى ياغلىقنىمۇ ئېلىۋېتىپ ، چاچلىرىنى مايمۇننىڭ قوڭدەك بويۇپ ، قاغىنىڭ چاڭگىسىدەك پاخپايتىۋالمامىلا بولمىسا .

— ئوھوش ، نېمە دەيدۇ ما ئادەم ، — دېدى ئامانىنساخان ئاچا تېرىكىپ ، — خۇدايىم بىر توۋا دېسىلە ، قېرىغان ۋاقتىمدا ئىمانىم بىلەن كېتىشكە نېسىپ قىلار ، خۇدايىم . قۇرۇق گەپنى ئاز قىلىپ تويىنىڭ كەم ـ كۈتىسىنىڭ گېپىنى قىلىشايلى .

— ھە ، مانا گەپلىرى جايىدا بولدى ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا ، — دېسىلە ، نېمە كەم ، نېمە يوق . ۋاقتى كەلگەندە تۆت تەرەپكە تەڭ چېپىپ ئۇسسۇل ئويناپ يۈرمەيلى يەنە .

52

پەخرىئاي ئاتىللانىڭ قولىغا بىر تۇتام باغاقنى تۇتقۇزدى .

— مۇشۇ باغاقلارنىڭ ھەممىسىنى مەن تارقىتامدىم ؟

— ھەئە ، ھەممىسى سەن تارقىتىدىغان باغاقلا ، — دېدى پەخرىئاي ، — چالا قويماي ، تولۇق تارقىتىۋېتەسەن .

— بۇلارنىڭ ئارىسىدا مېنىڭ باغىقىم يوقمۇ نېمە ، — دېدى ئاتىللا باغاقلارنى شۇنداقلا ۋاراقلاپ قويۇپ ، — قېينانام بىلەن قېيناتام كىچىك كۆيئوغلىغا باغاق يېزىشنىڭ ئونتۇپ قالغان ئوخشىمامدۇ ؟

— خام خيالنى ئاز قىل .
— نېمىشقا ؟
— باغاق ئېلىشقا سېنىڭ سالاھىيىتىڭ توشمايدۇ .
— قېينانام بىلەن قېيناتامغۇ يازمىسۇن ماقۇل ، ھېچبولمىسا سەنمۇ بولساڭ يېزىپ قويۇشۇڭ كېرەك ئىدى .
— ئالدىرىماي تۇر ، تويام بولغاندا يازارمەن ، — دېدى پەخرىئاي پىخىلداپ كۈلۈپ .
— نېمە دېدىڭ ، يەنە بىر دېگىنە ؟
ئاتىللا نارازىلىق بىلەن قىزغا چەكچەيدى .
پەخرىئاي جاۋاب بەرمەي كۈلۈۋەردى .
— قالايمىقان چاقچاق قىلما جۇمۇ ، تايىقىڭنى يەپ قالما يەنە .
— ھە ، بولسا شۇنداق قىلارسەن ، — دېدى قىز بوينىنى شاپتۇل قېقىپ ، — سېنى ئۇرامدىكىن دەپ چوڭ قىلىپ قويغان ئانام مېنى .
يىگىت خىرىلداپ كۈلۈۋەتتى .
— چاقچاق قىلىپ قويدۇم . سېنى ھەرگىزمۇ ئۇرمايمەن .
— بىزگىمۇ مۇشۇنداق توي باغىقىمىزنى تارقىتىدىغان كۈن قاچان كېلە ، — دېدى يىگىت خىيالچانلىق بىلەن .
— باغاقنى تارقىتامسەن ، تارقاتمامسەن ؟ — سورىدى قىز يىگىتنىڭ گېپىگە پەرۋاسىز قاراپ .
— ئەلۋەتتە تارقىتىمەن ، — دېدى ئاتىللا ، — گەرچە تونۇشمىساقمۇ باجامنىڭ خىزمىتىنى قىلىپ قويغاچ تۇراي . ۋاقتى كەلگەندە مېنىڭ باغىقىمنىمۇ تارقىتىپ بېرەر .
— باغاقنى تارقىتىپ بولۇپ ماڭا تېلېفون قىلىۋەت .
— بولىدۇ ، كەچتە كۆرۈشەمدۇق ؟
— نەدە چولا ، بىر قولىمىزنى ئون قىلالمايۋاتقاندا .
— بوپتۇ ئەمىسە ، ئىش بولسا تېلېفون قىلارسەن .
شۇ دەقىقىدە پەزىلەت بىلەن قۇتلۇقمۇ سوغۇق ئىچىملىك

دۇكىنىدا پاراڭلىشىۋاتاتتى .

— مەن تويغا بارسام قانداق بولا ؟ — دېدى قۇتلۇق .

— يا ئابدۇساتتار ئاكام بىلەن تونۇشمىساڭ ، يا دادام بىلەن تونۇشمىساڭ ، نېمە قىلسەن تونۇمىغان تويغا بېرىپ .

— ئۇغۇ راست ، — دېدى قۇتلۇق ، — ھېچبولمىسا بىزنىڭ ئۆيدىكىلەرگە باغاق يېزىپ قويساڭلا بولىتى . ئانام باغاق بەرسە تويغا بارىمەن دەپ چىشىنى بىلەپ تۇرىدۇ شۇ تاپتا .

— ئانامغا سەن چۈشەندۈرۈپ قوي . مەنمۇ ئەتىگىچە تېلېفون قىلىپ قويىمەن . تويغا كېلىمەن دەپ ئاۋارە بولمىسۇن . ئانام بىلەن ئىككىسى يۇز كۆرۈشۈپ باقمىغاندىكىن ، بىرئاز بىئەپ بولۇپ قالىدۇ .

— ھە ، ئانامنىڭ ئەھۋالى قانداقراق . بېرىپ كۆرۈپ كېلەي دېسەم ماڭا بىئەپ بولۇپ قالدى . يۇزىنى ئۇۋۇلاتقىلى كەلگەن ۋاقتىدا خەۋەرسىز بولۇپ قاپتىمەن .

— چانمىغۇدەك ساقىيىپ قالدى ، ئەمما تويىنىڭ ئالدىراشچىلىقىدا يۇزىگە ۋاقتى - قەرەلدە دورا - ماي سۈرتەلمەيۋاتىدۇ .

— قاتتىق تاپىلا ، مۇشۇنداق ۋاقتىدا ئاسراش بەك مۇھىم ، ئىچىدىغان دورىلىرىنىمۇ ۋاقتىدا ئىچسۇن . ئۆزىنى تاشلىۋەتسە بۇرۇنقى ھالىتى قايتىلىنىۋالىدۇ . ئارام ئېلىشقا بەك دىققەت قىلسۇن . بىر مەزگىل يەرگە ئېگىشىدىغان ئىشنى قىلمىسۇن .

— توي كۈنىسى ئەتىگەندە قىزلاردىن بىرىنى ئەۋەتكىن ، ئاچامغا پەرداز قىلىپ قويسۇن .

— بولىدۇ ، سائەت نەچچىدە بارسا بولا ؟

— ئىشقىلىپ ، ئەتىگەنرەك كەلسۇن . سائەت بەش - ئالتىلەردە كەلسە تېخى ياخشى . ئۇنىڭدىن كېيىن ۋاقىت چىقماي قېلىشى مۇمكىن . چاچ ياساشمۇ خېلى قول تۇتىدىغان ئىش . پەخرىئاي بىلەن ئىككىمىزنىكىمۇ چېچىمىزنى ياسايدۇ تېخى .

— ئۇنداق بولسا ، قىزلاردىن ئىككىنى ئەۋەتەي .
— خوش ئەمىسە ، مەن كەتتىم .
— شۇنداق قىلىپ تويدىن كېيىن كۆرۈشەمدۇق .
— شۇنداق قىلايلى .
— ئانامغا تېلېفون قىلىپ قويۇشنى ئۇنتۇپ قالما .
— ماقۇل .
ئۇلار سىرتقا چىقىپلا خوشلاشتى .
بۇ چاغدا پەخرىدىن يولدا كېتىۋاتقاچ يانفونىدا سۆزلىشۋاتاتتى .
— شۇنداق ، سېنىڭ باغقىڭ مەنده ، ئاچام ئۆز قولى بىلەن يازغان ، ئاپىرىپ بېرىشكە پەقەت ۋاقىت چىقىرالمىدىم .
— مەن بارسام قانداق بولا ، — دېدى گۈلناز ، — سىلەرنىڭ ئۆيگە بېرىشتىن خىجىل بولۇۋاتىمەن .
— خاتىرجەم بولۇپ كېلىۋە . ئانام سېنى ئاچامنىڭ دوستى ئوخشايدۇ دەپ قالىدۇ . پەزىلەت بىلەن پەخرىئاي چاندۇرمىسا بولدى ئەمەسمۇ ؟
— مەيلى ئەمىسە .
— ئەتىگەنرەك كېلەرسەن .
— ئەتىگەنلىككە بىنانىڭ ئالدىغا كېلىپ تېلېفون قىلىۋەتسەم ، پەخرىئاي پەسكە چۈشۈپ باشلاپ چىقسا بوپتىكەن .
— بولىدۇ . مەن تېلېفونۇڭنى ئېلىپلا پەخرىئاينى چىقاتاي .
ۋاي بۇنداق قىلساق بولمىغۇدەك ، مەن ئەتىگەندىلا مەرىكە زالىغا بېرىپ بولمىسام بولمايدۇ . بامدات نامىزىدىن يانغان مەسچىت جامائىتىنى دادام بىلەن بىللە تۇرۇپ ئۇزىتىشىپ بەرمىسەم بولمايدۇ . پەخرىئاينىڭ تېلېفون نومۇرىنى دەپ بېرەي ، پەخرىئايغا ئۆزۈڭ تېلېفون قىلغىن .
— مەيلى ، دەپ بەرگىن ئەمىسە .
پەخرىدىن پەخرىئاينىڭ تېلېفون نومۇرىنى دەپ بەردى .

— كەچتە پەخرىئايغا تاپىلاپ قويارسەن .
— بولىدۇ ، ئەتە كۆرۈشەيلى ئەمىسە .

53

بۇگۈن قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىمنىڭ ئائىلىسى ئۇچۇنمۇ ھەم ئابدۇرازاق ئاكا بىلەن ئاماننىساخان ئاچىنىڭ ئائىلىسى ئۇچۇنمۇ خاسىيەتلىك بىر كۈن بولغانىدى . توي خۇشاللىقىغا چۆمگەن ھەر ئىككى ئائىلە تولىمۇ ئالدىراش ئىدى .

ئەتىگەندىن بېرى مەريكە زالدا بىرقانچە مەسچىتنىڭ جامائىتىنى ئۈزىتىپ بولۇپ ، بىرئاز ئارام تېپىپ ، مېھمان ئۈزىتىشىپ بەرگىلى كەلگەن ئەل ـ ئاغىنىلىرى بىلەن قىزغىن پاراڭغا چۈشكەن قادىر ئەپەندىنى پەخرىدىن قېشىغا كېلىپ ئاستا نوقۇدى .

— دادا ، يېگىت تەرەپ نىكاھ ئوقۇتقىلى يولغا چىقىپ بوپتۇ ، بىز دەرھال ئۆيگە بارايلىمىكىن .

— ئۇلار تېلېفون قىلدىمۇ ؟

— ھەئە ، ھازىر تېلېفون كەلدى .

— بوپتۇ ، مەسچىت جامائىتىنىمۇ ئۈزىتىۋالدۇق ، باشقا مېھمانلارنىڭ كېلىشىگە يەنە ئازراق ۋاقىت بار . ئۇنداقتا بىز ئۆيگە بارغاچ تۇرايلى .

قادىر ئەپەندى ئەھۋالنى ئاغىنىلىرىگە دەپ قويۇپ پەخرىدىن بىلەن ئۆيگە ماڭدى .

— ماقۇل ، سىلى بېرىۋەرسىلە ، — دېدى ئاغىنىلىرى ، — نىكاھنى ئەتىگەندە ئوقۇتۇۋەتسە ساۋاب بولىدۇ . بۇ يەردە بىز بار . مېھمانلار كەلسە ئۈزاتقاچ تۇرىمىز .

قۇتلۇق ئەۋەتكەن قىزلار پەردە ، پەزىلەت ، پەخرىئاي ھەتتا زۆھرە خانىمغىمۇ پەرداز قىلىپ چېچىنى ياساپ قويغانىدى . پەردە

ئابدۇساتتار بىلەن مەسلىھەتلىشىپ مەخسۇس مىللىي پاسوندا توي كىيىمى لايىھىلەتكۈزگەنىدى . ئەتلەسته زامانىۋى ئۇسلۇب بىلەن مىللىي ئۇسلۇبنى بىرلەشتۈرۈپ تىكىلگەن توي كۆڭلىكى پەردەگە شۇنداق ياراشقانىدى . زۆھرە خانىمغىمۇ پەرداز يارىشىپ باشقىچە ياشىرىپ قالغانىدى . پەزىلەت بىلەن پەخرىئاي بىر جۈپ كىيىنىۋالغان بولۇپ ، چاچ پاسونلىرىدىنلا پەرقلىنىپ تۇراتتى .

— پاھ ، تونۇمىغان ئادەملەر تويى بولىدىغان قىز مۇشۇ ئوخشايدۇ دەپ قالمىسۇن يەنە ، — دېدى ئۆيگە كىرىپ كەلگەن قادىر ئەپەندى ئايالىغا چاقچاق قىلىپ ، — بۈگۈن باشقىچە بولۇپ كېتىپلىغۇ ، خانىم . كۆزۈم قامىشىپ كېتىۋاتىدۇ .

— چاقچاقلىرىنى قويىاپ تۇرسىلا ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — كەلسىلە ، كۈيئوغۇل كېلىپ بولغۇچە بىر چىشلەم ناشتا قىلىۋالسىلا ، ھېلى يەيمەن دېسىلىمۇ ۋاقىت چىقماي قالىدۇ . پەخرىدىن ، سەنمۇ داداڭنىڭ قېشىغا كېلىپ ناشتا قىلىۋال ، بالام .

— ماقۇل ، مەن ئاۋۋال پەردە ئاچامنى كۆرۈپ چىقاي ، قانداقراق بولۇپ كەتتىكىن ، — دېدى پەخرىدىن .

— بولدى كىرمە ، ئاچاڭ خىجىل بولۇپ قالىدۇ .

ئەسلىدە پەخرىدىننىڭ مەقسىتى گۈلنازنىڭ كەلگەن - كەلمىگەنلىكىنى بىلىپ بېقىش ئىدى .

— گۈلناز سېنىڭ ئالدىڭدىلا كەلدى ، — دېدى پەخرىئاي ئاكىسىنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ ، — سەن كىرمەي تۇر .

— بوپتۇ ئەمىسە ، — دېدى پەخرىدىن ۋە دادىسىنىڭ قېشىغا كېلىپ ئولتۇردى .

زۆھرە خانىم ئۇلارنىڭ ئالدىغا يۇمشاق توقاچ بىلەن بىر ئىستاكاندىن سۇت ئەكەلدى .

— يىگىت كەلدى ، — دېدى كىمدۇر بىرى خەۋەر يەتكۈزۈپ ، — قايسى ئۆيگە باشلايمىز ؟ قوشنىلارنىڭ ئۆيىگە باشلامدۇقيا ؟

— نىكاھنى بىزنىڭ ئۆيدە ئوقۇسۇن . مۇشۇ يەرگىلا باشلاڭلار ، — دېدى زۆھرە خانىم .

بىر ئازابۇستا يىگىرمىگە يېقىن مېھمان كەلگەندى . مېھمانلارنىڭ ئارىسىدا ئۇچىسىغا كانۋا كۆڭلەك ، كاستۇم - بۇرۇلكا ، بېشىغا يارىشىملىق بادامدوپپا كىيىۋالغان ئابدۇساتتار ئالاھىدە كۆزگە چېلىقىپ تۇراتتى . ئابدۇساتتارنىڭ دادىسى ئابدۇرازاق ئاكا بىلەن بېشىغا يوغان سەللە ئورىۋالغان ئاپئاق ساقاللىق قارىمدىن باشقىلار ئاساسەن ياش يىگىتلەر ئىدى . قادىر ئەپەندى بىلەن پەخرىدىن بىنادىن چۈشۈپ مېھمانلار بىلەن بىرمۇبىر قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپ ، ئەھۋال سوراشقاندىن كېيىن ئۆيگە باشلاپ چىقتى .

زۆھرە خانىم نىكاھقا كېلىدىغانلارغا ئاتاپ بىر قازان پولۇ دۇملىگەنىدى . پەخرىدىن مېھمانلارنىڭ قولىغا دەرھال سۇ ئالدى . قادىر ئەپەندى بىر پىيالىدىن سىنچاي تۇنتتى . ئارقىدىن داستىخانغا ھورى كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان ، ئۇستىگە گۆش بېسىلغان پولۇ كەلتۈرۈلدى .

— قېنى ئاشقا بېقىشسىلا ، — دېدى قادىر ئەپەندى مېھمانلارنى تامىقا تەكلىپ قىلىپ .

— سىلىمۇ كەلسىلە ، بىللە باقايلى ، — دېدى ئابدۇرازاق ئاكا .

قادىر ئەپەندى ئابدۇرازاق ئاكىنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى . مېھمانلار تۇزۇت قىلمايلا ئاشقا قول ئۇزىتىشتى . قېينىاتا - قېينانىسىنىڭ ئۆيىگە تۇنجى قېتىم كەلگەن بولغاچقىمۇ ، ئابدۇساتتار بىرئاز تارتىنىپ ئولتۇراتتى ، ئىككى مەڭزى سۇس قىزىرىپ قالغانىدى .

ئاش يېيىلىپ بولغاندىن كېيىن ئۇلار بىر پەتنۇسقا بىر پىيالە شاكىراب ، نىكاھلىنىش گۇۋاھنامىسىنى قويۇپ موللامنىڭ ئالدىغا ئېلىپ كەلدى . موللام قويىنىدىن كۆزەينىكىنى ئېلىپ ئالدىرماي

تاقىۋالغاندىن كېيىن ، نىكاھلىنىش گۇۋاھنامىسىنى تەپسىلىي كۆرۈپ چىقتى ، ئاندىن بىر توغرام ناننى ئىككى پارچە قىلىپ شاكىرابقا چىلىدى ـ دە ، ئاۋازىنى سوزۇپ چىقىرىپ قىرائەت قىلىشقا باشلىدى . ئۇي شۇ ھامان تىمتاسلىققا چۆمدى ، ھەممەيلەن بېشىنى تۆۋەن سېلىپ قىرائەتكە قۇلاق سېلىشتى . موللام قىرائەتنى ئاخىرلاشتۇرغاندىن كېيىن قادىر ئەپەندىدىن سورىدى .

— تويى بولىدىغان خېنىم قىزىمىز قايسى ئۆيدىكىن ؟

— ئۇدۇلدىكى ئۆيدە ، — دېدى قادىر ئەپەندى پەخىرلىنىپ ياتاق ئۆينى ئىشارە قىلىپ .

— ئاۋازىمنى ئاڭلىيالامدۇ ؟ — سورىدى موللام .

— ئاڭلىيالايدۇ ، — جاۋاب بەردى قادىر ئەپەندى .

— ئەمىسە ئىشىكنىڭ تۈۋىگە يېقىنراق كەلسۇن ، — دېدى موللام .

زۆھرە خانىم ئىشىكى مېھمانخانا ئۆيگە قارىتىپ ئېچىلغان پەخىرلىنىدىغان ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كېتىپ ، ھايال ئۆتمەي يېنىپ چىقتى . قادىر ئەپەندى زۆھرە خانىمنىڭ بېشىغا ياغلىق ئارتىۋالغانلىقىغا دىققەت قىلدى . ھەئە ، مېھمانلارنىڭ كەلگەنلىك خەۋىرىنى ئاڭلاپ بوينىدىكى شارپىسىنى ئېلىۋېتىپ ياغلىقىنى ئېڭىكىدىن چىگىۋالغان زۆھرە خانىم باشقىچە چوڭ سۈپەت بولۇپ قالغانىدى .

— ئىشىكنى قېيا ئېچىپ قويسىلا ، خېنىم ، — دېدى موللام .

زۆھرە خانىم ئىشىكنى قېيا ئېچىپ قويدى .

موللام گېلىنى قىرىپ قويۇپ نىكاھ ئوقۇشنى باشلىدى .

— قادىراخۇنۇمنىڭ قىزى پەرىدەخان ئۆزىڭىزنى ئابدۇرازىقاخۇنۇمنىڭ ئوغلى ئابدۇساتتارجانغا خوتۇنلۇققا ئۆز ئىختىيارىڭىز بىلەن قوبۇل قىلدىڭىزمۇ ؟

ئابدۇساتتار ھاياجانلانغان ھالدا كۆزىنى قېيا ئېچىقلىق تۇرغان ئىشىككە تىكتى ، ئەمما ئىشىكنىڭ كەينىدىن ھېچقانداق سادا

چىقمىدى . موللام ئاۋازىنى تېخىمۇ ئۇنلۇك چىقىرىپ يەنە بىر قېتىم سورىدى ، ئىشكىنىڭ كەينىدىن يەنە ئاۋاز چىقمىدى .

— يەنە بىر قېتىم سورايلى ، — دەپ مۇراجىئەت قىلدى ، ئابدۇرازاق ئاكا موللامغا قاراپ .

موللام يەنە بىر قېتىم سورىدى .

ئىشكىنىڭ كەينىدىن پەردىنىڭ : «قوبۇل قىلدىم» دېگەن ئاۋازى ئاڭلاندى . ئابدۇساتتارنىڭ شىددەت بىلەن سوقۇۋاتقان يۈرىكى شىپىدە رېتىمغا چۈشتى . نىكاھ ئوقۇغاندا قىزدىن ئۈچ قېتىم سورىمىغۇچە جاۋاب بەرمەيدىغان قائىدە بار ئىدى . بىرىنچى قېتىمدىلا جاۋاب بېرىۋەتسە باشقىلار قىزنى : «ئەرگە تەگكىلى ئاران تۇرۇپتىكەن ، سوراپ بولغۇچە جاۋاب بېرىۋەتتى» دەپ زاڭلىق قىلاتتى ، گەپ تاپاتتى . شۇڭا ، پەردە ئۈچىنچى قېتىم سورالغاندا جاۋاب بەرگەنىدى .

ئەمدى جاۋاب بېرىش نۆۋىتى ئابدۇساتتارغا كەلگەنىدى . موللام ئابدۇساتتارغا يۈزلىنىپ تۇرۇپ سورىدى .

— ئابدۇرازىقاخۇنۇمنىڭ ئوغلى ئابدۇساتتارجان ، قادىراخۇنۇمنىڭ قىزى پەردەخانىنى ھالال جۈپتىلىرى قىلىپ نىكاھلىرىغا ئاللىمۇ ؟

— ئالدىم ، — دېدى ئابدۇساتتار دەرھال جاۋاب بېرىپ .

ئابدۇساتتارنىڭ ئالدىراپ جاۋاب بەرگەنلىكىدىن نارازى بولغان ئاغىنىلىرى قۇلىقىغا پىچىرلىدى .

— ئالدىراپ كەتتىڭلار ، ئاداش . يەنە بىر قېتىم سورىغاندا جاۋاب بەرسەڭلىمۇ بولىتتى .

ئابدۇساتتار مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى . ھەئە ، شۇ تاپتا ئۇنىڭ خۇشاللىقى يۈرىكىگە پاتماي قالغانىدى .

موللام شاكىرابقا چىلانغان بىر بۇردا نانىنى ئابدۇساتتارغا ئۇزاتتى .

— ئاغزىلىرىنى ئاچسىلا ، بالام .

موللام نانىنى ئابدۇساتتارنىڭ ئاغزىغا ئۆز قولى بىلەن سېلىپ

قويدى .

— تۆكۈرۈۋەتمەي تولۇق چاياپ يۇتۇۋەتسىلە ، بالام ، — دېدى موللام ۋە يەنە بىر بۇردا ناننى پىيالە بىلەن زۆھرە خانىمغا ئۇزاتتى .

— خېنىمنىڭ ئاغزىغا ئۆز قوللىرى بىلەن سېلىپ قويسىلا .

زۆھرە خانىم پەردەنىڭ ئاغزىغا ناننى سېلىپ قويغاندىن كېيىن موللام دۇئاغا قول كۆتۈردى . ھەممەيلەن موللامغا ئەگىشىپ بۇ ئىككى ياشنىڭ ھالال نىكاھىغا مەڭگۈلۈك بەخت ، ئامەت تىلىدى .

ئابدۇرازاق ئاكا داستىخاندىن تۆت ناننى پەتنۇسقا سېلىپ ، ناننىڭ ئۈستىگە ئەللىك كوي پۇلنى قويدى ـ دە ، موللامنىڭ ئالدىغا نىكاھ ھەققى دەپ قويدى .

شۇنىڭ بىلەن نىكاھ مۇراسىمى ئاخىرلاشقان بولدى .

ئابدۇساتتار قىز كۆچۈرىدىغان ۋاقىتتا كىرىدىغان بولۇپ يېزىغا چىقىپ كەتتى . ئابدۇرازاق ئاكا قادىر ئەپەندى بىلەن مەربىكە زالىغا قاراپ ماڭدى . ئىككى قۇدا مەربىكە زالىنىڭ ئالدىدا دەرقەمتە تۇرۇپ تويغا كەلگەن مېھمانلارنى ئۇزىتىشى كېرەك ئىدى ، چۈنكى ئۇلار بىر ـ بىرىنىڭ مېھمانلىرىنى تونۇمايتتى . مۇشۇ باھانىدە ئىككى تەرەپنىڭ مېھمانلىرى قۇدىلار بىلەن تونۇشۇۋالاتتى .

ئەر مېھمانلارنىڭ قۇيرۇقى سائەت ئون بىرده ئۇزۇلدى ، ئەمدى ئايال مېھمانلار كېلىشكە باشلايتتى . شۇڭلاشقا ، زۆھرە خانىم پەردەنى بىر تاكسىغا سېلىپ مەربىكە زالىغا يېتىپ كەلدى . ئۇلارنىڭ كەينىدىن گۈلسۇم خانىم ، شاراپەت خانىم ، چىمەنگۈل خانىم قاتارلىق زۆھرە خانىمنىڭ يېقىن دوستلىرى ، خىزمەتداشلىرى ، يېقىن ئۇرۇق ـ تۇغقانلىرى يېتىپ كەلدى . پەزىلەت ، پەخرىئاي ۋە گۈلنازلارمۇ پەردەنىڭ بىر توپ دوستلىرى بىلەن يېتىپ كەلدى . مەربىكە زالى ئىككى ـ ئۈچ سائەت ئايال مېھمانلارنى ئۇزىتىش بىلەن قىزىپ كەتتى . زۆھرە خانىم تويغا

كەلگەن ئايالارنىڭ ئالدىغا سالامغا چىقىش ، داستىخىننى قويۇل قىلىش ، قايتقانلارنى ئۇزىتىش بىلەن ئالدىراش ئىدى . قىزلار توختىماي چاي قۇيۇپ ، ئاش توشۇپ مېھمان كۈتەتتى .

ئالاھازەل سائەت ئۈچلەردە توي كۆچۈرىدىغانلار يېتىپ كەلدى . ئوغۇللۇق تەرەپنىڭ بەش ئاربۇس ، سەككىز - ئون كىچىك ماشىنىدا توي كۆچۈرۈش ئۈچۈن كەلگەن مۇھىم مېھمانلىرىنىڭ سانى ئىككى يۈزدىن ئاشاتتى . ئاماننىساخان ئاچىنى چۆرىدىگەن ئايال مېھمانلار بىر توپ ، ئابدۇساتتارنى چۆرىدىگەن يىگىتلەر بىر توپ ئىدى . قوللىرىغا دۇتار ، راۋاب ، تەمبۇر ، داپ ، ئاككوردىيون ئېلىۋالغان سازەندىلەر مەرىكە زالىنىڭ ئالدىدا توختاپ بىرپەس نەغمە قىلدى . شوخ يىگىتلەر ئۈسسۈل ئۇيناپ خۇشاللىقىنى بىلدۈرۈشتى . بۇ ئارىلىقتا زۆھرە خانىم دوستلىرى بىلەن بىللە ئاماننىساخان ئاچا باشلاپ كەلگەن ئايالار بىلەن بىرمۇبىر كۆرۈشۈپ چىقتى ، ھال - ئەھۋال سوراشتى . قادىر ئەپەندى بىلەن پەخرىدىن يىگىتلەر بىلەن كۆرۈشۈپ چىقتى .

مېھمانلار زالغا كىرىپ ئولتۇرۇپ بولغاندىن كېيىن قايتىدىن نەغمە باشلاندى . گەرچە توي ئىككى ئائىلىگە ئورتاق بولسىمۇ ، ھازىر قىزلىق تەرەپ ساھىبخانا ، ئوغۇللۇق تەرەپ مېھمان ھېسابلىناتتى . شۇڭلاشقا ، قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىم ھارغىنىغا باقماي قۇدىلىرىغا ئۆز قولى بىلەن چاي تۇتتى ، «ئالسىلا ، باقسىلا» دەپ داستىخانغا تەكلىپ قىلدى . ئەتىگەندىن بېرى كەلگەن مېھمانلارنى پولۇ بىلەنلا ئۇزاتقانىدى ، ئەمما قۇدىلار توي كۆچۈرۈشكە باشلاپ كەلگەن مېھمانلار ، ئوغۇللۇق تەرەپنىڭ ئۇرۇق - تۇغقانلىرى ۋە يېقىن - يورۇقلىرى بولغاچقا ، ئاۋۇال قورداق ، ئاندىن پولۇ تارتىلدى . زۆھرە خانىم قوينىڭ ئالدى سانى پۇتۇن بېسىلغان بىر لېگەن قۇدا ئېشىنى ئاماننىساخان ئاچىنىڭ ئالدىغا ئۆز قولى بىلەن قويدى . قادىر ئەپەندىمۇ گۆش ئوخشاش بېسىلغان بىر لېگەن قۇدا ئېشىنى ئابدۇرازاق ئاكىنىڭ ئالدىغا

قويدى . پەخرىدىن بىر سان گۆش بېسىلغان يىگىت ئېشىنىڭ ئابدۇساتتارنىڭ ئالدىغا ئۆز قولى بىلەن قويدى . ھەئە ، «قۇدا ئېشى» ، «يىگىت ئېشى» باشقا مېھمانلارنىڭ ئالدىغا قويۇلغان ئاشتىن ئالاھىدە پەرقلىنەتتى .

— يىگىتكە چاي ! — دەپ توۋلىدى يىگىت قولدىشى .

— مانا ھازىر تەييار قىلىمىز ، — دېدى قادىر ئەپەندىنىڭ ئىنىسى ۋە ھايال ئۆتمەيلا بىر پەتنۇسنىڭ بىر تەرىپىگە ئىككى كىلو كەلگۈدەك ناۋات ، بىر تەرىپىگە يوغان بىر چىنىنى سېلىپ يىگىت قولدىشىنىڭ ئالدىغا قويدى .

يىگىت قولدىشى چىنىگە ناۋاتنى لىققىدە سېلىپ ئۇستىگە چاي قۇيدى ـ دە ، ئابدۇساتتارنىڭ ئالدىغا قويدى . بۇ «يىگىت چېيى» دەپ ئاتىلاتتى .

ئاغىنىلىرى ئابدۇساتتارنى چاقچاققا كۆمۈۋەتتى .

— ناۋات چاينى جىقراق ئىچ ، ئاداش ، سوغۇقۇڭ ئېشىپ كەتكەن بولسا پايدا قىلىدۇ .

— ئالە ، ئاداش ، گۆشتىن جىقراق يە .

— شۇنداق قىل . گۆش يېسەڭ ئايالىڭنىڭ ئالدىدا يەرگە قاراپ قالمايسەن .

— ئاخشاملىققا ئۇخلاپ قالما يەنە .

— ئابدۇساتتارنى ئۇنداق بوش چاغلىماڭلار .

— ھاي ، چاقچاقنى ئاز قىلىڭلار ، ئابدۇساتتار قېچىپ كەتمىسۇن يەنە .

ھەر قېتىملىق چاقچاققا ئەگىشىپ گۈرۈلدەپ كۈلكە كۆتۈرۈلەتتى . سازەندىلەرنىڭ ناخشىلىرى بۇ چاقچاقلارنىڭ باشقىلارغا ئاڭلاتمايتتى .

— ئابدۇساتتارنىڭ قولىنى مەھكەم تۇتۇۋېلىڭلار ، ئاغزىغا ئاش كەپلەيمىز ، — دېدى يىگىت قولدىشى قولىغا چىڭداپ ئېلىۋالغان پولۇنى ئابدۇساتتارنىڭ ئاغزىغا تەڭلەپ تۇرۇپ .

يەنە بىر قولداش يىگىت ئابدۇساتتارنىڭ قولىنى مەھكەم تۇتۇۋالدى .

— بىەك چىڭ كىەپلىۋەتمە ، ئىاداش . ئۆزۈم ئاز ـ ئازدىن يەي ، — دېدى ئابدۇساتتار يالۋۇرۇپ .

يىگىت پىەرۋا قىلماي ئىابدۇساتتارنىڭ ئاغزىغا ئاشنىى كەپلىدى ـ دە ، قولىنى ئابدۇساتتارنىڭ ئاغزىدىن ئاجراتماي تۇرۇپ سورىدى .

— ھە ، دېگىنە ، قېينىاتاڭنىڭ ئىسمى كىم ؟

ئابدۇساتتار گەپ قىلالماي تېپىرلايتتى . باشقا يىگىتلەر بۇ قىزنىقچىلىقتىن قاقاقلاپ كۈلۈشەتتى .

— قېينىاتاڭنىڭ ئىسمىنىى دەپ بەرسەڭ قولۇمنىى قويۇۋېتىمەن ، تېز دە ، — دەيتتى قولداش يىگىت .

ئابدۇساتتار گەپ قىلىش ئۈياقتا تۇرسۇن ، تىنالماي قىينىلىپ كەتتى ، كۆزىدىن ياش چىقىپ كەتتى . ئۇنىڭ قىينىلىپ كەتكىنىنى كۆرۈپ باشقا يىگىتلەر سالا قىلىشقا باشلىدى .

— ھاي ، بولدى قىل . ئابدۇساتتار ھارام بولۇپ قالمىسۇن يەنە .

— تىنالماي قالدى ئەينا .

— باشقا يېرىدىن يەل چىكتىپ قالمىسۇن .

قولداش يىگىت قولىنى قويۇۋەتتى . شۇ ھامان ئابدۇساتتار ئاغزىدىكى ئاشنى پۈرقۇۋەتتى . يىگىتلەر قاقاقلاپ كۈلۈشتىى . ھەئە ، بۇمۇ بىر تويىنىڭ يارىشىقى ، قىزنىقچىلىقى ئىدى .

شۇ تاپتا قىزلارمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق سورۇن تۇزۇشكەنىدى . چىرايلىق ئەتلەس كۆڭلەكنى كىيىپ ، خۇددى رەڭدار كەپىنەكتەك سىياققا كىرىپ قالغان پەردە نازاكەت بىىلەن ئولتۇرۇپ ، دوستلىرىنىڭ ئويىنىغان ئۇسسۇلىدىن زوق ئېلىۋاتاتتى . قىزلار چاقچاقلىشاتتى ، ئۇسسۇل ئويىنىشاتتى .

— قانداق بولدى ، ئەكىرەلىدىڭمۇ ؟ — سورىدى قولداش قىز

ئىشكتىن كىرىپ كەلگەن قىزغا قاراپ .

— مانا ئەكىردىم ، — دېدى قىز قولىدىكى بوغجۇمىنى كۆرسىتىپ .

قولداش قىز بوغجۇمىنى ئېلىپ پەردىگە قارىدى .

— ئورنۇڭدىن تۇرە ، ئاداش .

— قانداق قىلىسەن ؟ — سورىدى پەردە ئەجەبلىنىپ .

— بۇنى تېگىڭگە سېلىپ بېرەي .

— نېمە ئۇ ؟

— ئابدۇساتتارنىڭ تويلۇق كىيىمى .

پەردە ھەيران بولۇپ دوستىغا قارىدى .

— نېمە قىلىمەن ، ئۇنىڭدا ئولتۇرۇپ ؟

— ئېرىڭنىڭ تويلۇق كىيىمىدە ئولتۇرۇۋالساڭ ، تويدىن كېيىن سېنى بوزەك ئېتەلمەيدۇ .

— قاملاشمىغان گەپ قىلمىغىنا ، ئاداش . بىر چىرايلىق كىيىمدە ئولتۇرۇپ پۇرلەشتۇرۇپ قويسام قانداق بولىدۇ .

— مۇنداقلا ئولتۇرۇپ قويغانغا پۇرلىشىپ كەتمەيدۇ ، ھازىرلا جايىغا ئاچقىنپ قويىمىز .

— ياق ، ئولتۇرمايمەن ، — دېدى پەردە قەتئىيلىك بىلەن .

توي كۈنى يېگىتنىڭ تويلۇق كىيىمىدە ئولتۇرۇۋالسا ، تويدىن كېيىن يېگىت قىزنى بوزەك ئېتەلمەيدۇ دەيدىغان كونىچە قاراش بار ئىدى . شۇنىڭ ئۈچۈن قىزلار پەردىسى ئولتۇرۇشقا زورلاۋاتاتتى .

— دەرھال ئولتۇرۇۋال ، ئاداش .

— كېيىن پۇشايمان يەپ قالما يەنە .

— ئابدۇساتتارنى تويدىن كېيىن ئەسكىلىك قىلمايدۇ دەپ كىم ھۆددە قىلالايدۇ .

— ئېرىڭنىڭ توي كىيىمىدە ئولتۇرۇۋالساڭ ، بۇنىڭدىن كېيىن ساڭا غەيرىڭ قىلالمايدىغان بولىدۇ .

— مېنى زورلىماڭلار ، — دېدى پەردە دوستلىرىغا يالۋۇرۇپ .

— كېلىڭلار قىزلار ، بۇ ئاداش ياخشىلىقچە گەپ ئاڭلىمايدىغاندەك قىلىدۇ .

قىز قولدىشىنىڭ بۇيرۇقى بىلەن قىزلار يوپۇرۇلۇپ كېلىپ پەردىنى ئابدۇساتتارنىڭ تويلۇق كىيىمىنىڭ ئۈستىدە مەجبۇرىي ئولتۇرغۇزدى .

— ھېچبولمىغاندا دوپپىسىنى ئېلىۋېتىڭلار ، — دېدى پەردە يالۋۇرۇپ ، — دوپپىدا ئولتۇرسام يامان بولىدۇ .

— خاتىرجەم بول . بۇ كىيىملەرنىڭ ئارىسىدا ئېرىڭنىڭ دوپپىسى يوق . باش كىيىمدە ئولتۇرسا يامان بولىدىغانلىقىنى بىزمۇ ئوبدان بىلىمىز .

— ھە ، ئەمدى بولدى ، — دېدى قىز قولدىشى پەردە ئولتۇرۇپ بولغان بوغجۇمنى قولىغا ئېلىپ ، بايىقى قىزغا تەڭلەپ ، — جايىغا چاندۇرماي ئېلىپ ئاچقىۋەت ئاداش . يېگىت تەرەپ بىلىپ قالمىسۇن .

پەردە دوستلىرىنىڭ ياخشى كۆڭلى بىلەن قىلغان بۇ قىلىقىغا يا كۈلۈشىنى ، يا يىغلىشىنى بىلەلمەي تۇرۇپ قالدى . قىزلار ئۇنىڭ كۆڭلىنى كۆتۈرۈش ئۈچۈن چاقچاقلىشاتتى ، ئۇسسۇل ئوينىشاتتى .

— ھەي ، قىزلار ، ساندۇق ئاچىدىكەن .

بۇ خەۋەرنى ئاڭلاپ قىزلار گۈرىدە تالاغا يۈگۈردى . پەردەنىڭ قېشىدا ئىككى دوستىلا قالدى .

پەردەنىڭ تويلۇق كىيىم - كېچەكلىرى ، زىبۇزىننەتلىرى سېلىنغان ھەشەمەتلىك يوغان ساندۇقنى گۈلسۇم خانىم بىلەن شاراپەت خانىم ئېچىشقا باشلىدى . تويغا كەلگەن بارلىق ئاياللار ئۇلارنىڭ چۆرىسىگە ئولىشىۋالغانىدى . ئۇلار ساندۇقتىن ئالغان ھەربىر قۇر كىيىمنى ئېگىز كۆتۈرۈپ تۇرۇپ : «ماۋۇ تۇركىيىدە

تىكىلگەن خۇرۇم پەلتوسكەن» ، «ماۋۇ ئاۋستىرالىيىدە تىكىلگەن يۇڭ پەلتوسكەن» دەپ مېھمانلارغا كۆرسىتەتتى . ئەڭ ئاخىرىدا ئالتۇن زىبۇزىننەتلىرىنى كۆرسەتتى ۋە ساندۇقنىڭ تېگىگە سېلىپ قويغان ، يەتتە خىل قۇرۇق يەل - يېمىشتىن تەركىب تاپقان بىر ياغلىق «توي يېمىشى»نى بىر پەتنۇسقا تۆكۈپ مېھمانلارغا ئۇزاتتى . «توي يېمىشى»نى ئايالار ، قىزلار بۇلاپ - تالاشتى . «توي يېمىشى»نى يېسە ، پەرزەنت كۆرمىگەنلەر پەرزەنت كۆرىدۇ ، توي قىلالمىغانلار تېزرەك توي قىلىدۇ ؛ ئۆيىگە ئاپىرىپ بالىلىرىغا يېگۈزسە ، چوڭ بولغاندا نىكاھى ئوڭۇشلۇق بولىدۇ ، دەيدىغان ئۇدۇم بار ئىدى . شۇڭلاشقا ، چوڭ ياشلىق ئايالاردىن تارتىپ توي قىلمىغان قىزلارغىچە ئۇنى تالىشىپ ئېلىۋېلىشتى .

ساندۇق ئېچىش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن قۇدىلار ئۆزئارا ئادەمگەرچىلىك قىلىشتى . قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىم ، ئابدۇرازاق ئاكا بىلەن ئاماننىساخان ئاچا بىر - بىرىنىڭ ئالدىغا بىر كىيىملىكتىن ئېسىل رەخت قويدى . ئاندىن كېيىن قادىر ئەپەندى بىر پەتنۇسقا يىگىتنىڭ تويلۇق كىيىمىنى ئەكىلىپ ئابدۇساتتارنىڭ ئالدىغا قويدى . يىگىتلەر دوستىغا قۇت - ئامەت تىلەپ بېسىلغان تاۋار - دۇردۇندىن بەلباغ باغلىدى ، مۇبارەكلىدى . ئاخىرىدا توي كۆچۈرۈش باشلاندى . يىگىتلەر ئابدۇساتتارنى ئارىغا ئېلىپ پەردە ئولتۇرغان خانىنىڭ ئالدىغا كېلىپ ناخشا توۋلىدى . بىرھازادىن كېيىن قىزلار يۇزىنى تور ياغلىقتا ئورىۋالغان پەردىنى ئارىغا ئېلىپ چىقتى - دە ، ئابدۇساتتارنىڭ يېنىغا ئەكەلدى . پەردە يىغلاۋاتاتتى . تويى بولغان قىزنىڭ يىغلىشى قائىدە ئىدى . بۇ ئۇنىڭ ۋىسال خۇشاللىقىنىمۇ ، ئاتا - ئانىسىدىن ، قېرىنداشلىرىدىن ئايرىلىش ھىجران ئازابىنىمۇ بىلدۈرەتتى . قىز تويى بولغان ۋاقىتتا باشقىلارغا ئاڭلىتىپ تۇرۇپ يىغلىمىسا ، باشقىلار كەينىدىن گەپ تاپاتتى ، يامان ئالاتتى . قىز يىغلىمايلا قالسا ، ئانىسى بېقىنلىرىنى موتاپ يۇرۇپ يىغلىتىدىغان

قائىده بار ئىدى .

قىز كۆچۈرىدىغان ماشىنا كۆڭۈل قويۇپ ئالاھىدە بېزەلىگەنىدى . قىز بىلەن يىگىت ماشىنىنىڭ ئالدىغا كېلىپ ئاتا ـ ئانىسى ۋە توي ئەھلىنىڭ دۇئا بېرىشىنى كۈتۈپ تۇردى . قۇدىلار بالىلىرىنىڭ بەختىنى تىلەپ دۇئاغا قول كۆتۈردى . ئۇلارغا ئەگىشىپ بارلىق توي ئەھلى دۇئاغا قول كۆتۈردى . ئۇلار قىز بىلەن يىگىتكە بەخت ، ئىناقلىق ، پەرزەنت ، قۇت ـ ئامەت تىلىدى . شۇ تاپتا زۆھرە خانىم يىغلاۋاتاتتى . ئۇنىڭ بۇ يىغىسىدا قىزىغا بولغان قىيالماسلىقمۇ ، توي خۇشاللىقمۇ بار ئىدى .

دۇئادىن كېيىن قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىم پەرىدىنىڭ پېشانىسىگە سۆيۈپ بەخت تىلەپ خوشلاشتى . قىز بىلەن يىگىت ماشىنىغا چىقتى . قاتار سەپ تۇزگەن قىز كۆچۈرۈش ماشىنا ئەترىتى مەرىكە زالىنىڭ ئالدىدىن ناغرا ـ سۇناي ساداسى ئىچىدە ئاستا ـ ئاستا قوزغالدى .

54

تۇنۇگۈنكى توي هاردۇقىغا قارىماي بۈگۈن سەھەردىلا ئورنىدىن تۇرۇۋالغان زۆھرە خانىم قىزلىرىنىڭ ياتاق ئۆيىنىڭ ئىشىكىنى چەكتى .

— يېتىۋەرمەڭلار ، بالام ، تاڭ ئاتتى .

— ۋايجان ، بىردەم ياتقىلى قويە ، ئانا . تېخى سەھەرغۇ ، — دېدى پەخرىئاي غودۇڭشىپ .

— تۇرۇڭلار دەيمەن . بۈگۈن ياتىدىغان كۈن ئەمەس .

پەخرىئاي ئۈيقۇچان كۆزلىرىنى ئاچالمىغان هالدا ئىشكىنى ئاچتى :

— تۇنۇگۈن توي تۈگىگەندىكىن ، بۈگۈن بىردەم ئۇخلىۋالارمىز ئەمدى .

— ئۇخلىساڭمۇ چۈشتىن كېيىن ئۇخلا ، ئەتىگەندە قىلىدىغان زۆرۈر ئىش بار . پەزىلەت ، تۇرە ھۇرۇنلۇق قىلماي . يوتقانغا بېشىنى چۈمكەپ يېتىۋالغىنىنى .

— ئەتىگەندە قىلىدىغان قانداق زۆرۈر ئىشتى ئۇ .

— ئاچاڭغا ناشتىلىق تەييارلاپ ئەۋەتىمىز .

— بىز ناشتىلىق ئەۋەتمىسەكمۇ قېينانىسى بېرە .

— قېينانىسىغۇ ناشتىلىق بېرىدۇ ، ئەمما ناشتىلىق ئەۋەتىدىغان قائىدە بار ، — دېدى زۆھرە خانىم پەخرىئايغا چۈشەندۈرۈپ ، — ناشتىلىق ئەۋەتمەسەك بولامدۇ ، ئورنۇڭلاردىن چاققان تۇرۇڭلار .

زۆھرە خانىم ئاشخانا ئۆيگە قاراپ ماڭدى .

پەزىلەت ئۈيقۇلۇق كۆزلىرىنى ئۇۋۇلاپ ئېچىپ ، ئەسنىگىنىچە ئورنىدىن تۇردى .

زۆھرە خانىم بىر قازان پولۇ دۇملەپ بولغۇچە ، ئىككى قىز قېيما قىلىپ پېتىر مانتا تۇگدى . تاماقلار تەييار بولغۇچە پەخرىدىن بازارغا چىقىپ بىر لېگەن سامسا بىلەن ئىككى توخۇ كاۋۇپى كۆتۈرۈپ كىردى . شۇنىڭ بىلەن ناشتىلىق ئاساسەن تەييار بولدى .

— نېمانداق كەلمەيدۇ بۇلار ، — دېدى زۆھرە خانىم تامدىكى ئاسما سائەتكە قاراپ ۋە تېلېفون قىلىش ئۈچۈن قولىغا تۇرۇپكىنى ئېلىپ نومۇر باستى ، — ئەسسالامۇئەلەيكۇم ، شاراپەتما ، كەلمەمسەن ، خېنىم . تەييارلىقىم پۈتۈپ بولدى . ياق ، گۈلسۇم ، چىمەنگۈل ، پاتىمەلەرگە ئۆزۈڭ خەۋەر قىل . تېز كېلىڭلار ، بېرىپ بولغۇچە ناشتىلىق سوۋۇپ قالمىسۇن يەنە .

يېرىم سائەت ئىچىدە زۆھرە خانىمنىڭ تۆت دوستى ئۆيگە كىرىپ كەلدى .

— پەخرىدىن ، سەن شاراپەت ئاچاڭلارنى قۇدىمىزنىڭ ئۆيىگە ئاپىرىپ كېلىدىغان كىرا ماشىنىسى توساپ كىر ، — دېدى زۆھرە خانىم .

ئاياللار ناشتىلىقنى كۆزدىن كەچۈرۈپ رازى بولۇشتى .

— ناشتىلىقنى تۆتەيلەن ئېلىپ بارساق ئاز بولۇپ قالمىزمۇ نېمە ، — دېدى گۈلسۈم خانىم ، — تاجىنىسا ، زەينەپ ، ئايشەملەرنىمۇ توۋلىۋالايمۇيا ؟

— بولدىلا ، تۆت داستىخان ناشتىلىقنىڭ كەينىدىن سەككىز خوتۇن بامىساڭلامۇ بولا ، — دېدى زۆھرە خانىم كۈلۈپ ، — مۇشۇ تۆتىڭلا بېرىڭلا .

— قۇداڭنى ئاياۋاتىسەن ، ھە ئاداش ، — دېدى شاراپەت خانىم .

— ئۇنداقمۇ ئەمەس ، ئارىلىق يىراق بولغاندىكىن ، باشقىلارنى ئاۋارە قىلماي دېدىم .

— بوپتۇ ئەمىسە ، بىز ماڭدۇق ، — دېدى ئاياللار بىردىن داستىخاننى قولتۇقىغا قىستۇرۇپ .

— سىلەرنى ساقلايمەن .

— پەزىلەت ئاچام بىلەن ئىككىمىز بىللە بارايلىمۇ ، ئانا ، — دېدى پەخرىئاي ئاچىسىنى كۆرگۈسى كېلىپ .

— تۇيى قىلمىغان قىز بالا ناشتىلىق ئاپىرىدىغان قائىدە يوق ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — سىلە باماڭلا .

ناشتىلىق ئېلىپ كەلگەن ئاياللارنى ئامانىنساخان ئاچا مېھمانلىق ئۆيگە باشلىدى . مېھمانلار پاتمە قىلىشىپ تىنچلىق - ئامانلىق سوراشتى . شۇ ئارىلىقتا پەردە تارتىنىپقىنا كىرىپ كەلدى - دە ، مېھمانلار بىلەن مەڭزىنى - مەڭزىگە يېقىپ كۆرۈشتى . تويلۇق كىيىملىرىنى كىيىپ ، ئالتۇن زىبۇزىننەتلىرىنى تولۇق تاقاپ چىرايلىق ياسىنىۋالغان پەردە تېخىمۇ رەڭ تۇزەپ قالغانىدى . چىرايىدىن ئۇسال شارابىدىن مەست بولغان مەشۇقلارغا خاس بىر خىل بەخت ، خۇشاللىق بالقيىتتى . ئاياللار ئېلىپ كەلگەن ناشتىلىقلىرىنى داستىخانغا قويدى . ئامانىنساخان ئاچا رەھمەت - ھەشقاللا دەپ داستىخاننى قوبۇل

قىلدى . پەردەنىڭ مېھمانلارنىڭ يېنىدا ئولتۇرغۇزۇپ ، ئۇنىمىغىنىغا قويماي مېھمانلارنىڭ قاتاردا قولىغا سۇ بەردى .

ئاماننىساخان ئاچمۇ ناشتىلىق ئېلىپ كېلىدىغانلارغا ئاتاپ تاماق تەييارلاپ تۇرغاندى . ئاۋۇال ئاچچىق - چۈچۈك قورداق ، ئاندىن شورپا قىلىپ پىشۇرۇلغان باچكا ، زىخ كاۋۇپى ، ئاخىردا پولۇ كەلتۈردى .

مېھمانلار پولۇدىن بىرەر كاپامدىن يېگەندىن كېيىن دۇئا قىلىشتى .

— يەنە بىردەم ئولتۇرۇشسىلا ، — دېدى ئاماننىساخان ئاچا .

— رەھمەت ، جىق كايىپلا ، بىز ماڭايلى ، — دېدى مېھمانلار .

— ئەمىسە ، جىندەك ئولتۇرۇپ بەرسىلە .

ئاماننىساخان ئاچا سىرتقا چىقىپ تۆت پەتنۇستا بىر كۆڭلەكلىكتىن چېكەن كۆتۈرۈپ كىردى - دە ، مېھمانلارنىڭ ئالدىغا قويدى .

— ھەربىرلىرىنى ئالايىتەن يول ماڭدۇرۇپ كايىتىپتىمىز . لايىقلىرىدا بولمىسىمۇ قوبۇل قىلىشسىلا .

— رەھمەت ، ئۇنداق قىلمىسىلىمۇ بولىتى .

ئاياللار ئازراق تۇزۇت قىلىشقاندىن كېيىن پەتنۇستىكى چېكەننى ئېلىپ سومكىلىرىغا سېلىشتى . ناشتىلىق ئېلىپ كەلگەن ئاياللارغا ئادەمگەرچىلىك قىلىدىغان قائىدە بار ئىدى . ئاياللار ئاماننىساخان ئاچىنىڭ ئادەمگەرچىلىكىدىن خېلى رازى بولغاندەك قىلاتتى . ئۇلار پەردەنىڭ پېشانىسىدىن سۆيۈپ قويۇپ خوشلاشتى .

— قۇداڭ دېھقان بولغىنى بىلەن ھەممە ھېسابتا بار ئايالكەن ، — دېدى گۈلسۇم خانىم زۆھرە خانىمنىڭ ئۆيىگە كەلگەندىن كېيىن ، — قائىدىسىنى ئوبدان قىلدى .

— لايىقىكلاردا بىر نەرسە قويالىدىمۇ ئالدىكلارغا ؟

— ھەئە ، بىر كىيىملىكتىن چېكەن قويدى ، — دېدى

شاراپەت خانىم ، — كۆرۈپ باقامسەن ؟
— سىلەرگە يارىغان بولسا بولدى .
— چىللاقنى قانداق قىلىدىغانلىغا مەسلىھەتلەشكەن ؟ — سورىدى تاجىنىسا خانىم ، — قۇداڭ گەپ قىلمىغاندىكىن ، بىزمۇ سوراپ يۈرمىدۇق .
— سورىماي ياخشى قىپسىلەر ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — چىللاقنى ھازىرچە قىلماي تۇرايلى ، دېيىشكەن . توينىڭ ئەتىسىلا چىللاق قىلساق بەك ئالدىراش بولۇپ كېتىدىكەنمىز . ئون - ئون بەش كۈنلەردىن كېيىن توينىڭ ھاردۇقىنى چىقىرىپراق ئاندىن مەسلىھەت قىلارمىز .
— بۇمۇ بوپتۇ ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — ھازىر خېلى جىق تويلاردا چىللاقنى ئەمەلدىن قالدۇرۇۋەتتى . توينىڭ كەينىدىن چىللاق قىلسا ، ئوشۇق - ئارتۇق ئاۋارىچىلىك زادى .
— شۇنداق ، ئىككى - ئۈچ ھەپتىلەردىن كېيىن قۇدىلار ئۆزئارا بېرىش - كېلىش قىلىۋالىڭلار بولىدۇ ئەمەسمۇ . چىللاق دېگەننىڭمۇ تويغا ئوخشاشلا ۋالاۋىسى جىق ئىش . قىلمىسىمۇ بولىۋېرىدۇ ، — دېدى تاجىنىسا خانىم ، — ئەمدى بىزمۇ ئۆيىمىزنى تېپىۋالامدۇق ، خانلىرىم . زۆھرەمۇ بىردەم ئارام ئېلىۋالسۇن .
— زۆھرەگە نەدە ئارامچىلىق ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ، — شۇ تاپتا كۆيئوغۇل سالام بەرگىلى يولغا چىقىپ بولىدىغۇ دەيمەن . قارىشىپ بېرەمدۇق ، ئاداش .
— رەھمەت ، سىلىمۇ ئارام ئېلىڭلا ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — تۇنۇگۈن تويدا مېھمان كۈتىمىز دەپ بىرمۇنچە ئاۋارە بولدۇڭلا . بۈگۈن ھارغىنىڭلىغا باقماي ناشتىلىق ئاپىرىپ كەلدىڭلا . سالامغا كېلىدىغانلىغا قىلىدىغان تاماقنىڭ تەييارلىقىنى قىلىپ قويدۇم . پەزىلەت بىلەن پەخرىئاي قازانغا ئوت يېقىپ بولدى ، يېتىشەلەيمەن . ئولتۇرۇڭلا ، بىر پىيالىدىن چاي قۇيماي بولمىسا .

— ئاۋاره بولما ، ئاداش . چاينى ئۆزىمىزنىڭ ئۆيىده ئىچەيلى . سەندىن ئەتىگىچە ئايرىم ھاردۇق سورامىز .

— ئەمىسە ، رەنجىمەي قايتاسىلە .

زۆھره خانىم دوستلىرىنى ئۇزىتىۋېتىپ ئۆيگە قايتىپ كىردى ـ ده ، زىممىسىدىن ئېغىر بىر تاغ غۇلاپ چۈشكەندەك ئۇھ دېدى . ئەتىگەندىن بېرى دەككە ـ دۇككىده تۇرغان كۆڭلىمۇ ئارامىغا چۈشتى . چۈنكى ، ناشتىلىق ئەۋەتىشنىڭ باشقا بىر مۇددىئاسى بار ئىدى . ھەئە ، يېقىن دوستلىرى قىز بىلەن يېگىتكە ناشتىلىق ئاپارغان بولۇپ قىزنىڭ ئەھۋالىنى تېڭ تېگىلايتتى . ناۋادا تويى بولغان قىز توي كېچىسى قىز چىقمىغان بولسا ، ئوغۇلنىڭ ئاتا ـ ئانىسى ئۇلارغا ياخشى مۇئامىلە قىلمايتتى . داستىخانغا تاماق ئەكەلمەي بىر ئاننىڭ ئوتتۇرىسىنى تېشىپ ، ناشتىلىق ئەكەلگەنلەرنىڭ ئالدىغا قويۇاتتى ـ ده ، قىزنى ئۇلارغا قوشۇپ ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئۆيگە يولغا سېلىپ قويۇاتتى . بۇ قىزنىڭ تويدىن ئاۋۋال قىزلىقىنى يوقاتقانلىقىنى ، پەزىلەتسىز ، ئەخلاقسىزلىقىنى بىلدۈرەتتى . بۇ ئىش قىز چوڭ قىلغان ئاتا ـ ئانا ئۈچۈن ئەڭ چوڭ ھاقارەت ھېسابلىناتتى . زۆھره خانىمنىڭ ئەندىشىسى بىھۇده بولۇپ چىقتى ، خاتىرجەملىك ، خۇشاللىق ۋۇجۇدىنى چىرمىۋالدى .

ئاردىدىن يېرىم سائەت ئۆتكەندە تۆت ئاغىنىسىنى ئەگەشتۇرۇپ سالامغا كەلگەن ئابدۇساتتار ئۆيگە تارتىنىپقىنا كىرىپ كەلدى ـ ده ، قېينانىسىغا سالام بەردى ، قېيناتىسى ، پەخرىدىن بىلەن قول ئېلىشىپ كۆرۈشتى ، دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ پاتىھە قىلدى ، ئاندىن قايتىدىن تىنچلىق ـ ئامانلىق سوراشتى . پەخرىدىن مېھمانلارنىڭ قولىغا سۇ ئالدى . زۆھره خانىم تەييارلىغان تاماقلىرىنى داستىخانغا بىر ـ بىرلەپ ئېلىپ چىقتى .

— دۇئا قىلىپ بەرسىلە ، دادا ، — دېدى ئابدۇساتتار تاماق يەپ بولغاندىن كېيىن قادىر ئەپەندىگە قاراپ .

— بىردەم ئولتۇرسىلا ، بالام ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

ئابدۇساتتار قايتا ـ قايتا ئۆزرە قويغاندىن كېيىن قادىر ئەپەندى دۇئا باشلاپ بەردى . دۇئادىن كېيىن زۆھرە خانىم ئابدۇساتتارنىڭ ئالدىغا بىر ئۇچا كاستۇم ـ بۇرۇلكا ، دوستلىرىنىڭ ئالدىغا بىر شىملىقتىن رەخت ، بىر تالدىن كۆڭلەك قويدى . شۇنىڭ بىلەن كۆيئوغۇلنىڭ سالامغا كېلىش مۇراسىمى ئاخىرلاشتى .

— ئەمدى ئۆي ئىچىنى بىرقۇر بېسىقتۇرۇۋەتكەندىن كېيىن ئارام ئېلىۋېلىڭلار ، بالىلىرىم ، — دېدى زۆھرە خانىم كۆيئوغلىنى ئۇزىتىۋەتكەندىن كېيىن ، — مەنمۇ قېنىپ بىر ئۇخلىۋالاي . ئۇھ ، ئەجەب ھېرىپ كەتتىم . قاچان چىقار بۇ تويىنىڭ ھاردۇقى .

55

زۆھرە خانىم قۇدىلىرىغىمۇ ، كۆيئوغلىغىمۇ ئامراق چىقىپ قالدى . ئۇنىڭ ئاغزىدىن ھە دېسە : «ئابدۇساتتارجان» چۈشمەيتتى . پەردىنىڭ شەھەردىن ئۆي تۇتۇشى ، بولۇپمۇ بىر قىسىم يېڭى توي قىلغانلارغا ئوخشاش ئۆي تەڭلىكى تارتمايلا شەھەرنىڭ ئاۋات كوچىسىغا جايلاشقان يېڭى ئولتۇراق مەھەللىسىدىكى بىنادىن ئۆي تۇتۇشى ، ئۇنى قالتىس خۇش قىلىۋەتكەندى . ئۇ قىزىنىڭ يېڭى ئۆيىگە ئۇدا ئۈچ كۈن باردى ، ئۆيلەرنى ئۆز قولى بىلەن تازىلىدى ، ئۆي جابدۇقلىرىنى باشقىدىن رەتلەپ تىزدى ، دېرىزە ، ئىشىك پەردىلىرىنى ئۆز قولى بىلەن ئاستى . مېنىڭ تۇنقان نەرسەم بەرىكەت قىلىدۇ دەپ ، ئۆيدىكى قازان ـ قومۇچ ، چىنە ـ تەخسە ، قوشۇق ـ چوكا ، چەينەك ، پىيالە دېگەندەك نەرسىلەردىن بىر يۇرۇش ئاپىرىپ بەردى . ئولتۇرسا ـ قوپسا ، پەردىنىڭ ئۆيى ئانداق ياخشى بوپتۇ ، ئۆي جابدۇقلىرى مانداق يارىشىپتۇ ، دېرىزە پەردىسىنىڭ رەڭگى بەك ماسلىشىپتۇ ، بېزىلىشى بەك ئېسىل بوپتۇ

دەپ سۆزلەپلا تۇراتتى .

ئۇ بۇگۈن قادىر ئەپەندىنى قىزىنىڭ تۇنقان ئۆيىنى كۆرۈپ كېلىشكە مەجبۇرىي ئېلىپ باردى . ئابدۇساتتار تېخى يېزا ئوتتۇرا مەكتىپىدىكى خىزمىتىدىن قايتىپ كەلمىگەنىدى . پەرىدە ئاتا ـ ئانىسىغا يېڭى ئۆيىدە تاماق ئېتىپ بەردى .

— ئابدۇساتتارنىڭ مەكتىپىدە يېغىن بار ئىكەن ، كېچىكىپرەك كەلگۈدەك ، — دېدى پەرىدە .

— ئۇنداق بولسا ، بىز قايتايلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ئابدۇساتتار كەلگۈچە بىرەدەم ساقلاڭلا ، — دېدى پەرىدە .

— يەنە كېلەرمىز ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — تاماق سىڭدۇرگەچ مۇڭدىشىپ پىيادە قايتايلى .

— ئەتە كەچتە ئابدۇساتتارجاننى ئېلىپ ئۆيگە تاماققا كەل ، — دېدى زۆھرە خانىم قىزىغا جېكىلەپ ، — ئايرىم ئۆي تۇتۇۋېلىپ مېنى ئۇنتۇپ قالما ، قىزىم . ھېلىمۇ قېشىمدا بولغىنىڭ ، يىراقتا توي قىلىپ كەتكەن بولساڭ قانداق قىلاتتىم . سەن بەك يوقلىنىپ قېلىۋاتسەن . ئۆيگە كىرسەم بىر نەرسەم يوقتەكلا بولۇپ قالىدىكەنمەن .

— ماقۇل ، ئانا ، ئەتە كەچتە بارايلى ، — دېدى پەرىدە ۋەدە بېرىپ .

زۆھرە خانىمنىڭ خۇشاللىقى جىق ئىدى ، يول بويى ئاغزى بېسىلماي سۆزلەيتتى . يولدا ئۇچرىغان تونۇش ـ بىلىشلەرگە قىزىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ كەلگەنلىكىنى ئېيتىشاتتى . كۈيئوغلىنى ، قۇدىلىرىنى ماختاپ بېرەتتى .

— ئۆز ۋاقتىدا كۆزۈم قورقۇپ ، تويغا رازىلىق بەرمەي بۇ بالىلارنى بەك قىينىپتىكەنمەن ، ئەمدى خاتىرجەم بولدۇم .

— شۇنى دېسىلە ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ئاتا ـ ئانىنىڭ غېمى تۇگىمەيدىكەن . نەچچە كۈندىن بېرى باشقىچە روھلىنىپ كېتىپ بارىلا ، خانىم . ھۆسن ـ جامالىلىرىمۇ بارغانسېرى ئېچىلىپ ، كۈندىن ـ كۈنگە ياشىرىپ كېتىپ بارىلا .

— يەنىلا سىلىگە رەھمەت ئېيتسام بولىدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈپ ، — سىلىنى ھۆسن تۇزىتىشىمگە قوشۇلماسمىكىن دەپ بەك ئەندىشە قىلغانىدىم . توي قىلغان شۇنچە يىلدىن بېرى كۆڭلۈمنى ئازراقمۇ چەگمىدىلە . سىلىدىن دىل ئازارى كۆرمەپتىمەن . پەرزەنتلىرىنىڭ خاتىرجەم ، بەختلىك ، بايىشات تۇرمۇشىنى كۆرۈشتىنمۇ چوڭ ئارزۇسى بولمايدىكەن ئادەمنىڭ . باشقا بالىلىرىمىزمۇ پەردە قىزىمىزدەك بەختلىك بولا ، ئىلاھىم .

— سىلىنى ھۆسن تۇزەش ئوپېراتسىيىسى قىلغان دوختۇر يېگىت قانداقراقكەن ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى ئېسىگە كەلگەن گەپنى مۇناقچە دېگەن بولۇپ .

زۆھرە خانىم ئېرىگە گۇمان بىلەن يالت ئېتىپ قارىدى .

— قانداق دەيلا ؟

قادىر ئەپەندى كۆڭلىدىكىنى يوشۇردى .

— سەۋەبىنى سورىمای جاۋاب بەرسىلە .

— ئۇزىغۇ بەك ياخشى يېگىتكەن ، شۇنداق تۇزۇتلۇك ، قائىدە ـ يوسۇنلۇق ، تېخنىكىسىمۇ بەك يۇقىرىكەن . ھەممىدىن دوختۇرخانىسى ، تىجارىتى ، كەسپى يارىدى . توۋا ، ھەممە ئادەم دوختۇرلۇق كەسپىدە ئوقۇسا ، چوڭ ـ چوڭ ، خەتەرلىك كېسەللەرنى داۋالاش كەسپىگە قىزىقمىدۇ ، لېكىن ئۇ يېگىت ئاتا ـ ئانىسىنىڭ توسغىنىغا ئۇنماي ھۆسن تۇزەش ، ساغلاملىق كەسپىدە ئوقۇپتىكەن . كېيىنچە مۇشۇ كەسىپنىڭ تەرەققىيات ئىستىقبالىنى ئالدىن مۆلچەرلەپتىكەنمۇ دەيمەن .

زۆھرە خانىم قۇتلۇقنى بىرھازا داڭلىدى . قادىر ئەپەندى كۆڭۈل قويۇپ ئاڭلىدى . زۆھرە خانىمنىڭ گېپى تۇگىگەندىن كېيىن ئېھتىياتچانلىق بىلەن سورىدى .

— مۇشۇنداق بىر يېگىتنىڭ كۆيئوغۇللىرى بولۇپ قېلىشنى ئارزۇ قىلاملا ، خانىم ؟

— ئارزۇ قىلماي ئەمىسە ، — دېدى زۆھرە خانىم ئويلانمايلا

جاۋاب بېرىپ ، — ئەپسۇس ، پەزىلەت نەدىكى بىر ساتىراشنى تىپىۋاپتۇ ئەمەسمۇ . دوختۇرخانىدا داۋالىنىۋېتىپمۇ پەزىلەت مۇشۇنداقراق بىر يىگىت بىلەن تېپىشىپ قالغان بولسىچۇ ، دەپ ئويلاپ كەتتىم دېسە .

— ناۋادا ئاشۇ يىگىت پەزىلەت بىلەن توي قىلىشنى تەلەپ قىلسا ، قوشۇلاملا ؟

زۆھرە خانىم ئەجەبلەنگەن ھالدا ئېرىگە قارىدى .

— قانداق دەيلا ، قۇتلۇق دوختۇرنىڭ ئۆيىدىكىلەرنىڭ بىرەرى سىلى بىلەن كۆرۈشكەن ئوخشىمامدۇ ؟ ئەگەر شۇنداقراق ئىش بولسا ، بەك ياخشى بولاتتى . بىراق ، پەزىلەت دېگەن بۇ جۇۋاينىمەك بەك كاج ، جاھىللىقتا ئاچىسىنىمۇ بېسىپ چۈشىدۇ .

قادىر ئەپەندى ئەمدى گەپ يوشۇرۇپ ئولتۇرۇشنىڭ ھاجىتى يوقلۇقىنى ھېس قىلدى .

— ئەمەلىيەتتە ، سىلى ساتىراش دەپ ياراتمىغان يىگىت ئاشۇ شۇ .

زۆھرە خانىم ماڭغان جايىدا تاقىقىدە توختىدى ، قۇلىقىغا ئىشەنمىگەن ھالدا قادىر ئەپەندىگە قارىدى .

— توۋا دېسىلە ، چاقچاق قىلىۋاتمايدىغانلا ـ ھە ؟

— چاقچاق قىلمىدىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئەستايىدىللىق بىلەن ، — پەزىلەتنىڭ تويلاشماقچى بولغان يىگىتى ئاشۇ قۇتلۇق دوختۇر شۇ .

— سىلى قانداق بىلىلا ؟

قادىر ئەپەندى قۇۋلۇق بىلەن خىرىلداپ كۈلدى .

— سىلى بىلمەيدىغان ئىش جىق ، خانىم .

— ماۋۇ جۇۋاينىمەكنى ، — دېدى زۆھرە خانىم پەزىلەتنىڭ رەنجىپ ، — بۇنداق ئىشنى مەندەك ئانىسى بولغان ئادەمگە دېمەي ، ئەجەب سىلىگە دەپتىيا .

— بالىلارنىڭ كۆڭۈل ئارزۇسىغا ھۆرمەت قىلمىسىلا ، ئىككى ئېغىز چىرايلىق چۈشەندۈرۈشىگە قۇلاق سالمىسىلا ، قانداق

دېيەلەيدۇ سىلىگە . قىزىنىڭ سىرىدىن ئەسلىدە ئانا بولغۇچى خەۋەردار بولۇپ تۇرۇشى كېرەك ئىدى .

زۆھرە خانىمنىڭ كۆڭلى يېرىم بولدى .

— مېنى يامان ئېيلىپ سىلىگە دەپتۇ ـ دە .

— ئۇنداقمۇ ئەمەس ، — دېدى قادىر ئەپەندى چۈشەندۈرۈپ ، — ئەمەلىيەتتە ھۆسن تۇزىتىش سىلىنىڭ ئارزۇلىرى ، بالىلار مۇشۇ ئارزۇلىرىدىن پايدىلىنىپ سىلىنى قايىل قىلماقچى بولغان . مەن ئۇلارنىڭ بۇ پىلانىغا ئازدۇر ـ كۆپتۇر ماسلاشتىم .

— نېمە ، سىلى مېنىڭ ھۆسن تۇزىتىدىغانلىقىمنى ئالدىن بىلەمتىلە ؟

— ھەئە ، — دېدى قادىر ئەپەندى كۈلۈپ ، — سىلى مەندىن خىجىل بولۇپ ، بۇ ئىشنى مەندىن خۇپىيانە تۇتقان تۇرسىلا ، چاندۇرۇپ قويسام بولمايتتى ـ دە . بىرىنچىدىن ، سىلىنى ئارزۇسى يەردە قالمىسۇن ، دېدىم . ئىككىنچىدىن ، مۇشۇ باھانىدە پەزىلەتنىڭ يېگىتىنىڭ قىلىۋاتقان كەسپىنى چۈشەنسۇن ، دېدىم . مانا ئاخىر ھەممە ئىش كۈتكىنىمدەك بولدى .

— ۋۇي ، ئالدامچىلار ، — دېدى زۆھرە خانىم پىسكىكىدە كۈلۈپ ، — سىلەرنىڭ تىل بىرىكتۈرۈپ چالغان دېپىكلارغا بىلمەيلا ئۇسسۇل ئويناپتىمەن ـ دە .

— دېگەنىبىلەن بۇ ئۇسسۇل بەك مۇڭەپپەقىيەتلىك ئوينالدى ، — دېدى قادىر ئەپەندى خىرىلداپ كۈلگىنىچە ، — قانداق ، پەزىلەت قىزىنىڭ لايىقىغا ئەمدى باشقا پىكىرلىرى يوقتۇ ؟

— ھەممىكلار توغرا تاپقان ئىشقا مەن نېمە دەيتتىم ، — دېدى زۆھرە خانىم قوشۇلغانلىقىنى بىلدۈرۈپ ، — ئۇنداق كۆيئوغۇلنى كۆندۈزى چىراغ يېقىپمۇ تاپماق تەس . ۋىيەي ، بالىلىرىمىزنى بوش چاغلىمىساق بولغۇدەك . باشتا پەردە ئارىغا پەخىرىدىنىنى سېلىپ ، باغ سەيلىسى دېگەن گەپنى كۆتۈرۈپ چىقىپ ئويۇن قويدى ، مانا ئەمدى بۇ قېتىمقى ئويۇنغا سىلىمۇ قېتىلىپلا . نېمىدېگەن مۇرەككەپ ئىشلا بۇ .

— بىزنىڭ كۆڭلىمىزنى ئاياپ شۇنداق قىلغىنى بولمامدۇ ، بالىلارنىڭ . ئۇلارنى توغرا چۈشەنسىلە ، خانىم .
— بالىلارنىڭ كۆڭلىمىزنى ئايغىنىغا رەھمەت .
— ئەمىسە ، پەزىلەت قىزنىڭ توي ئىشىغا رازىلىق بەرسەك بولامدۇ ؟
— نېمىشقا بولمىغۇدەك . بىراق ، — دېدى زۆھرە خانىم ئويلانغان هالدا ، — تېخى ئەمدىلا پەردىنىڭ تۇيىنى قىلدۇق . ئوغۇل تەرەپ توي قىلىشقا ئالدىراتسا قانداق قىلامىز ؟
— قانداق قىلاتتۇق ، قوشۇلمىز ـ دە ، — دېدى قادىر ئەپەندى كەسكىنلىك بىلەن .
— ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن ، بىر تويىنىڭ كەينىگە ئۇلاپ يەنە بىر تويغا باغاق تاقاقلى تۇساق خەق نېمىدەپ قالا ؟
— قوغۇن پىشسا ساپقىدا تۇرمايدۇ دەپتىكەن . هامىنى قىلىدىغان توي ـ دە ، بۇ .
— خەققە تويدا قىلىدىغان ئادەمگەرچىلىك ئېغىر كېلەمىكىن دەيمەن .
— ئۇنىڭ بىلەن نېمە كارىمىز . كۆڭۈلدە بولسا بىر ئەمەس ، ئون توي بولسىمۇ ئېغىر كەلمەيدۇ .
— بوپتۇلا ، ئادەمگەرچىلىك دېگەن كۆڭۈل ئىزدەپ قىلىدىغان نەرسە . مەنمۇ خەقنىڭ نەچچە تويىغا داستىخان كۆتۈرۈپ باردىمغۇ . قىلغۇسى بالا قىلىۋېرە . چىدىغانغا چىقارغان ئىش بۇ . هېچكىمنىڭ ئادەمگەرچىلىكى هېچكىمدە قالمايدۇ دەپتىكەن .

56

شۇ تاپتا قۇتلۇق بىلەن پەزىلەتنىڭ چىرايىدا تەسۋىرلىگۈسىز بىر خۇشاللىق ئەلەڭلەيتتى .
— ئۆيدىكىلەر ئەتىلا ئەلچىلىككە بارسا قانداق بولا ؟ — دېدى قۇتلۇق .

— ئەتە بولمايدۇ ، — دېدى پەزىلەت .
— نېمىشقا ؟ — يىگىت تەئەججۇپلەندى .
— ئانام نەچچە ۋاقىتتىن بېرى توينىڭ تەييارلىقىنى قىلىمەن دەپ ئىدارەمدىن جىق رۇخسەت سوراپ كەتتىم ، ئەمدى رۇخسەت سورىسام خىجىـــل بولۇپ قالىـــمەن ، بەك ئالدىراپ كەتسە ئالدىمىزدىكى شەنبە كۈنى كەلسۇن ، دەيدۇ .
— شەنبە كۈنى دېسەك بەك كەينىگە سۈرۈلۈپ كېتىدىكەن . مەن ئانامغا دەي ، ئەلچىلىككە كەچ تەرەپتە بارسۇن ، ئەمىسە .
— سەن ئۇنداق دېگىنىڭ بىلەن ، ئەلچىلەرنىـــڭ ئالدىغا ئوبدانراق تەييارلىق قىلىپ چىقمىساق بولماس .
— شۇ ئىشقىمۇ ئالايىتەن تەييارلىق قىلىش كېتەمدۇ .
— ھەئە ، — دېدى پەزىلەت چۈشەندۈرۈپ ، — ئاز دېگەندە سەككىز ـ ئون خىل تاماق قىلىمىساق بولمايدۇ .
— ۋاي ـ ۋۇي ، ئەجەب مۇرەككەپ ئىشكەن بۇ . ئۇنچە ئاۋارە بولمىسائىلارمۇ بولا .
— كىمنىڭ زورلاپ ئاۋارە بولغۇسى بار دەيسەن . تېخى توينىڭ ھاردۇقى چىقمىغان تۇرسا ، شۇنداقتىمۇ تەييارلىق قىلماي بولمايدۇ . بۇ دېگەن قائىدە . ئۇنداق قىلمىساق ، ئەلچىلەر لايىقىدا ئالدىمىزغا چىقمىدى ، ئادەمگەرچىلىكىـــى يوق ئادەملەرکەن دەپ ئۇششاق گەپ تاپىدۇ . ئۇنىڭ ئۇستىگە ... بولدىلا ، دېمەيلا قويماي .
پەزىلەت گېپىنىڭ ئاخىرىنى توختىۋالدى .
قۇتلۇق قىزنى سۆزلەشكە ئۇندىدى .
— ھە ، دېمەمسەن .
— دېسەم دېدىم ، — دېدى پەزىلەت بىرئاز ئويلىنىۋالغاندىن كېيىـــن ، — ئاناڭ كونا قائىـــدە ـ يوسۇنلارغا بەك دىققەت قىلىدىكەن ، ئازراقلا قىلدىن قىيىق كەتسەك رەنجىپ قېلىشى تۇرغانلا گەپ .
— ئۇنداق بولسا ، مەن ئانامغا چۈشەندۈرەي ، — دېدى قۇتلۇق .

— چۇشەندۇرسەڭمۇ باكا ، — دېدى پەزىلەت ، — چوڭلا ئەزەلدىن ئەمەل قىلىپ كەلگەن قائىدە - يوسۇن بۇ . ئاناڭ ماقۇل دېگەن تەقدىردىمۇ ئانام ھەرگىز ئۇنمايدۇ . چوڭلانىڭ ئىشىغا بىز ئارىلىشىۋالمايلى . ئۇلانىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق ئويلىغانلىرى بولىدۇ . ئىشقىلىپ ، توي بولۇپ بولغۇچە قۇدىلا ئارىسىدا ئۇششاق گەپ - سۆز چىقىپ قالمىسلا بولدى .

— ئانام سېنى بىر كېلىپ كەتسىكەن ، دەيدۇ .

— توي بولغۇچە ئەمدى بامايمەن ، ھېلىمۇ جىق بېرىپ كەتتىم .

— ئاران ئۇچ قېتىم بادىڭ ، شۇ .

— ئانامغا چۇشەندۇرۇپ قوي .

— نېمىدەپ چۇشەندۇرىمەن ؟

— خىزمىتى ئالدىراشكەن دەمسەن ، ئىشقىلىپ ، سەۋەبتىن بىرنى تاپمامسەن ؟

— سېنىڭچە ، ئىككى ھەپتە ئىچىدە توي قىلالارمىزمۇ ؟

— مەن بىرنېمە دېيەلمەيمەن . چوڭلارنىڭ ئاغزىغا قارايلى .

— مەن تەقەززا بولۇپ كېتىۋاتىمەن ، — دېدى يىگىت قىزنىڭ كۆزىگە قاراپ .

پەزىلەت پىسكىكىدە كۈلۈپ جاۋاب قايتۇرمىدى .

— تويدىن كېيىن چوڭلا بىلەن بىللە تۇرىمىزمۇ ؟ — سورىدى پەزىلەت بىرئازدىن كېيىن .

قۇتلۇق قىزغا سىناش نەزىرى بىلەن قارىدى .

— سېنىڭچە ، قانداق قىلساق بولا ؟

پەزىلەتنىڭ ئايرىم ئۆي تۇنقۇسى بار ئىدى . پەردىنىڭ ئۆينى كۆرگەندىن كېيىن بۇ ئارزۇسى تېخىمۇ كۈچىيىپ كەتكەنىدى ، يەنە بىر تەرەپتىن ، قېينانىسى بىلەن بىر قورۇدا تۇرغۇسى يوق ئىدى ، ئەمما بۇ خىيالىنى دەماللىقا يىگىتكە دېيەلمىدى .

— ئۆزۈڭ قارار قىل ، — دېدى پەزىلەت .

— ئايرىم ئۆي تۇتۇشمىزغا دادام بىلەن ئانام

ئۇنماسمىكىن ، — دېدى قۇتلۇق ، — ئۇزۇڭمۇ كۆردۈڭ . بىزنىڭ قورۇ ـ جايىمىز شۇنداق كەڭرى . ئايرىم ئۆي تۇتۇۋالساق ، دادام بىلەن ئانام يالغۇزلا قالىدۇ .

پەزىلەت ئېغىر تىندى .

قىزنىڭ مەقسىتىنى يېگىت ئاللىقاچان چۈشەنگەنىدى . ھەئە ، ئۇنىڭمۇ ئايرىم ئۆي تۇنقۇسى بار ئىدى ، ئەمما بۇ خىيالىنى ئاتا ـ ئانىسىغا دېيەلمەيتتى . چۈنكى ، ئاتا ـ ئانىسى ئايرىم ئۆي تۇتۇشىغا قوشۇلمايتتى .

— مېنىڭغۇ ئايرىم ئۆي تۇنقۇم بار ، — دېدى قۇتلۇق كۆڭلىدىكىنى چۈشەندۈرۈپ ، — چوڭلا بىلەن ئۆي تۇتساق نۇرغۇن ئىشلارغا قۇلايسىز . بۇنى كېيىنچە ئويلىشامىز .

— پەربىدە ئاچاملا ئايرىم ئۆي تۇتتى . ئابدۇساتتار ئاكام بۇرۇنلا بىنادىن ئۆي ئېلىپ قويۇپتىكەن . بىنا ئۆي دېگەن بەك قۇلايلىق ، بولۇپمۇ يېڭى ئۆي تۇتقانلاغا .

— مەن ئۇياندىن توي قىلىپ ، بۇياندىن ئۆي ئايرىپ چىقالمايمەن . سەۋەبىنى سەنمۇ چۈشىنىسەن . بەش ـ ئالتە ئايلاردىن كېيىن مەسلىھەتلىشىپ مۇڭاپىق ھەل قىلامىز ، بۇ ئىشنى .

پەزىلەت ئىپادە بىلدۈرمىدى . شۇ تاپتا ئۇنىڭغا يەنە گەپ قىلىشنىڭ ئورنى قالمىغانىدى . يەنە گەپ قىلسا ، يېگىتنىڭ تىلىنى قىسىپ قوياتتى .

— ئەمىسە شۇنداق بولسۇن ، ئەلچىلە شەنبە كۈنى كەلسۇن ، — دېدى پەزىلەت ، — ئەمدى مەن ماڭاي .

— نېمىگە ئالدىرايسەن ، بىردەم مۇڭدىشايلى ، بالدۇرغۇ تېخى .

— ئۆيگە بېرىپ تاماق ئەتمىسەم بولمايدۇ .

— پەخرىئاي بارغۇ .

— توي بولغۇچە ئاتا ـ ئانامنىڭ خىزمىتىنى ئوبدانراق قىلىۋالاي ، — دېدى پەزىلەت كۈلۈپ ، — پەخرىئايمۇ

ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇيمەن دەپ ئىمتىھانغا تەييارلىق قىلىۋاتىدۇ .
— ئەمىسە ، ئىشلار بولسا مەسلىھەتلىشىپ تۇرايلى .

57

زۆھرە خانىمنىڭ ئالدىراشچىلىقى يەنە باشلاندى . گەرچە بۇگۈن پۈتۈن بىر كۈن ئەتە كېلىدىغان ئەلچىلەرنى كۈتۈۋېلىش تەييارلىقىنى قىلغان بولسىمۇ ، كۆڭلى يەنىلا خاتىرجەم ئەمەس ئىدى .
— ئەستاغپۇرۇللا ، ماۋۇ پەردە دېگەن جۇۋاينىمەكنى . ئەرگە تېگىۋېلىپلا قېينانىسىنىڭ پوكىنىغا كىرىپلىۋالدىغۇ ، — دەپ غوتۇلدىدى ئۇ كەچلىك تاماقنى يەپ بولغاندىن كېيىن چاي ئىچىپ ئولتۇرۇپ ، — ئەتە پەزىلەتكە ئەلچى كېلىدىغانلىقىدىن خەۋىرى بولغاندىكىن ، چىقماي تۇرسا بولمامدۇ ، ئۇ سەھراغا .
— ئاچامنى قېينانىسى قىچقارتقان تۇرسا ، چىقمايمەن دېيەلەمتى ، — دېدى پەزىلەت تاماق شىرەسىدىكى قاچا ـ قۇچىلارنى يىغىشتۇرغاچ .
— قېينانىسىمۇ ھەر شەنبە كۈنى قېشىمغا چىقىڭلار دەپ تۇرۇۋالمىدىكەن ، — دېدى زۆھرە خانىم قۇدىسىدىن رەنجىپ ، — ھەممە گۇناھ ئاچاڭدا . ماقۇل ، قېينانىسىغۇ بۇ ئىشلىرىمىزدىن خەۋىرى بولمىغاندىكىن قىچقارتسۇن . ئەمما ، ئاچاڭ بولغان ئادەم ئاغزىنى بوغۇپ قويغان كالىدەك تۇرماي ، ئۆيدە مۇنداق ئىش باتى ، قارىشىپ بەرمىسەم بولمايدۇ . ئانام يالغۇزلۇق تاتىپ قالىدۇ ، دەپ يېنىپ چىسە بولىدۇغۇ .
— خاتىرجەم بولە ، ئانا . ئاچام ئەتە ئەتىگەندە چىرىپ بولىدۇ ، — دېدى پەخرىئاي .
— ئەتىلىككە كۆرەرمەن ، — دېدى زۆھرە خانىم زەردە بىلەن ، — بالدۇر كەلدى دېگەندىمۇ سائەت ئون ـ ئون بىرلەردە سىيىپلىپ چىمىسە ھېساب ئەمەس . ئەلچىلەر سائەت ئون

ئىككىلەردە كېلىدىغان تۇرسا . ھېلىمۇ توي قىلغاندىن بېرى ھەر شەنبە ، يەكشەنبە شۇ يەردە تۇرۇۋاتىدۇ . بىرەر قېتىم چىقمىسا نېمە بولىدۇ زادى . قىز بالا دېگەن ئەرگە تەگكەندىن كېيىن ئاتا ـ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە ئازىنلاپ كېلىدىغان قائىدىمۇ بارغۇ .

— ھەپتە ئارىلىقىدا كېلىپ تۇرۇۋاتقان تۇرسا ، مەخسۇس ئازىنلاپ كەلمىسىمۇ بولا ، — دېدى پەخرىئاي .

— قىز بالا دېگەن تالانىڭ ئادىمى دەپ راست دەپتىكەن ، جانغا ئەسقاتمىغان ۋاپاسىز .

— خاتىرجەم بولە ، ئانا . مەن دوستلىرىمنىڭ بىـــر ـ ئىككىسىگە خەۋەر قىلىپ قويای . ئەتە ئەتىگەندە كېلىپ قارىشىپ بەرسۇن .

— بولدى ، چاقىرمايلا قوي . ئۇ ئاداشلىرىڭنىڭ قىلغان ئىشىدىن گېپى تولا ، بېشىمنى ئوچاق ئېتىۋېتىدۇ .

— ئۇنداق بولسا ، مەن دوستلىرىمدىن بىرەرىنى تووڭلاپ قويای ، — دېدى پەزىلەت .

— قولى ئىشلىق ، تولا گەپ قىلمايدىغان ، تاماققا ئۇستا دوستلىرىڭدىن چاقىر ئەمىسە ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ھازىرلا تېلېفون قىلىپ قوي . ئىمكان بار ئەتە ئەتىگەنرەك كەلسۇن .

پەزىلەت تېلېفون قىلىش ئۈچۈن ياتاق ئۆيىگە قاراپ ماڭدى . شۇ تاپتا بىر ئىشنى كاللىسىدىن لىپىدە ئۆتكۈزگەن پەخرىدىن ئاستا ئاچىسىنىڭ كەينىدىن كىردى .

— بولدى ، سەن دوستلىرىڭغا خەۋەر قىلما ، مەن گۈلنازغا تېلېفون قىلاي .

— گۈلنازنى ئىشقا سالساق قانداق بولىدۇ ؟

— بولىۋېرىدۇ ، — دېدى پەخرىدىن كۈلۈپ ، — شۇ باھانىدە ئانام بىلەن ئوبدانراق تونۇشۇپ قالسا ياخشى ئەمەسمۇ . خاتىرجەم بول ، گۈلنازنىڭ ئۆي ئىشلىرىغا خېلى ئېپى بار . قىلغان ئىشلىرى ئانامغا چوقۇم يارايدۇ .

— مەيلى ، ئەمىسە ، — دېدى پەزىلەت .

پەخرىدىن ياتاق ئۆيگە كىرىپ گۈلنازغا تېلېفون قىلدى .
— ئەسسالامۇئەلەيكۈم ، — دېدى گۈلناز تېلېفونىنى قويۇل قىلىپ .
— ۋەئەلەيكۈم ئەسسالام . گۈلناز ، ساڭا ئەتە قىلىدىغان جىددىي بىر ئىش چىقىپ قالدى ، — دېدى پەخرىدىن .
— نېمە ئىش ؟
— ئەتە پەزىلەت ئاچامغا ئەلچى كەلمەكچى . پەرىدە ئاچام قېينانىسىنىڭ ئۆيگە چىقىپ كېتىپتىكەن . ۋاخچىرەك چىرىدىغان ئوخشايدۇ . سەن بىزنىڭ ئۆيگە كېلىپ تاماقتا قارىشىپ بەر .
— ۋايجان ، ئادەمنى تەتۈر قىينىمىغىنا . ئاناڭنىڭ ئالدىدا ئىزا تارتمامدىمەن .
— ئۇنداق دېمە . بۇ دېگەن بىز ئۈچۈن ياخشى پۈرسەت ، — چۈشەندۈردى پەخرىدىن ، — ئانام تېخى بىزنىڭ مۇناسىۋىتىمىزنى بىلمەيدۇ . سېنى پەزىلەت ئاچامنىڭ دوستى دەپ بىلىدۇ . شۇڭا ، خاتىرجەم كېلىۋە . مۇشۇ باھانىدە ئانام بىلەن ئوبدانراق تونۇشۇۋالسەن . مەقسىتىمنى چۈشىنىۋاتامسەن ؟
— چۈشەندىم .
— تاماق ئېتەلەيدىغانسەن ؟
— تاماق ئېتىشتىغۇ چاتاق يوق .
— ئۇنداق بولسا ، ئانامغا ئۆزۈڭنى بىر كۆرسىتىپ قوي ، مېھمانلار ئۇزىغاندىن كېيىن مۇكاپاتىڭ بار تېخى .
— قانداق مۇكاپاتكەن ئۇ ؟
— قانغۇدەك سۆيۈش بىلەن مۇكاپاتلايمەن .
— ماڭە نېرى ، قېلىن . ئۇنداق مۇكاپاتقا كىم خۇشتاركەن .
— ئۇنداق دېمە . بۇ مۇكاپاتقا تەلمۇرۈپ تۇرغان قىزلار خېلى جىق جۇمۇ . ئەڭ ياخشىسى ، پۈرسەتنى چىڭ تۇت .
— ئەمىسە ، شۇلارغا بە ، تېلېفونىنى قويۇۋەتتىم .
— ھەي ، گېپىمنى ئاڭلا ، — يىگىت ئەمدى يالۇۋرۇشقا باشلىدى ، — سەندىن ئۆتۈنۈپ قالاي ، ئەتە چوقۇم كەل .

— سائەت نەچچىدە بارىمەن؟

— ئىمكان بار سەھەررەك كەل. قانچە بۇرۇن كەلسەڭ، شۇنچە ياخشى.

— بولىدۇ.

يىگىت يانفونىغا چوككىدە بىرنى سۆيۈپ قىز بىلەن خوشلاشتى.

— خوش ئامرىقىم، ياخشى چۈش كۆر.

58

بۇگۈنكى سەھەر قادىر ئەپەندىنىڭ ئۆيىدە تولىمۇ ئالدىراشچىلىق بىلەن باشلاندى. پەزىلەت ھەممەيلەندىن بۇرۇن تۇرۇپ كەتكەنىدى. زۆھرە خانىم پەخرىئاينى ۋاراقىراپ يۇرۇپ ئورنىدىن تۇرغۇزدى. قادىر ئەپەندىنى قوغۇن ـ تاۋۇز، ئۈزۈم ـ شاپتۇل، بانان ـ ئاپېلسىن دېگەندەك يەل ـ يېمىشلەرنى ئېلىپ كېلىشكە، پەخرىدىننى قايماق، قېتىق ئەكېلىشكە بۇيرۇدى.

— كاۋاپچى بىلەنمۇ كۆرۈشۈپ قويامدىمەن، ئانا؟ — سورىدى پەخرىدىن.

— شۇنداق قىل. تونۇر كاۋىپى، زىخ كاۋىپىنى چوقۇم ۋاقتىدا ئۈلگۈتۈپ بەرسۇن. چوقۇم ئەكەك پاقلاننىڭ گۆشىدە قىلىپ بەسلە دەپ بەكرەك تاپىلا، بالام.

پەخرىدىن چىقىپ كېتىپ ئۈزاق ئۆتمەي، گۈلناز تارتىنىپقىنا كىرىپ كەلدى.

— كەلسىلە، قىزىم، — دېدى زۆھرە خانىم ئىشىكنى ئېچىپ گۈلناز بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن، — پەزىلەت، دوستۇڭ كەلدى.

پەزىلەت گۈلنازنى ساپاغا تەكلىپ قىلىۋىدى، گۈلناز پەقەتلا ئۇنىمىدى.

— تاماقنىڭ تەييارلىقىنى قىلايلى، — دەپ تۇرۇۋالدى

گۈلناز .

زۆھرە خانىم قىزلارغا ئاۋۋال قايسى تاماقنى ، ئاندىن قايسى تاماقنى ئېتىدىغانلىقىنى تەپسىلىي چۈشەندۈردى .

ئۇزاق ئۆتمەي قولتۇقىغا بىر داستىخاننى قىسقىنچە شاراپەت خانىم كىرىپ كەلدى .

— ئاز بولسىمۇ بىر داس سامبۇسا سېلىپ كەلدىم ، — دېدى شاراپەت خانىم داستىخاننى زۆھرە خانىمغا تەڭلەپ .

— ئاۋارە بولمايلا كەلسەڭ بولمامدۇ ، ئاداش ، — دېدى زۆھرە خانىم مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈپ ، — پەرىدەنىڭ تويىدا ئاۋارە قىلغانىنى ئاز دەپ ، يەنە ئاۋارە قىلىدىغان بولدۇم ئەمدى .

— ھەرگىز ئۇنداق دېمە ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — ئۆزىمىزنىڭ ئىشى ئەمەسمۇ . قانداق ، پەرىدە قىزنىڭ يېڭى ئۆيىگە ئۇستىخىنى چۈشۈپ قاپتۇمۇ ؟

— ئۇنى بىردېمە ، ئاداش ، — دېدى زۆھرە خانىم دادلاپ ، — ئەرگە تېگىۋېلىپلا مەندىن كەچتى ، ئۇ قىز بالا . قېينانىسىنىڭ پوكىنىدىن چىقالمايۋاتىدۇ . تۇنۇگۈندىن بېرى مېھمانغا تەييارلىق قىلىمەن دەپ بىر قولۇمنى ئون قىلالمايۋاتسام ، غېمىدە يوق سەھرالغا قېينانىسىنى يوقلىغلى كېتىپتۇ .

— خوش بولغىن ، ئاداش ، قېينانىسى بىلەن ئەپ ئۆتكىنى ياخشى . بىز بارغۇ مانا . خۇدايىم ئارىسىغا ئىسسىقچىلىق سالسۇن ئۇلارنىڭ .

— ئۇنى دېسەڭمۇ ، پەرىدەنىڭ قېينانىسى بەك ياخشى ئايالكەن . ۋاي قىزىم دېسە قىزىم دەپ ئۆزىگە ئۆگىتىۋالدى بولغاي . باشتا كۆز قورقۇتۇپتىكەنمەن ، ئۆينىمۇ بىنادىن تۇتۇۋالدى ، ھەممە نېمىسى تەل .

زۆھرە خانىمنىڭ گېپىدىن قىزىنى ئەيىبلىگىنىنى ياكى ماختىغىنىنى بىلگىلى بولمايتتى . ئىككى گەپنىڭ بىرىدە قۇدىسىنى ، كۆيئوغلىنى داڭلايتتى .

— پەرىدە قىزنىڭ ئۆي ماركىنى قىلغاندا ، بىزمۇ خەۋەر

تېپىپ قالايلى ، ئاداش .
— سىلەنى ئاۋارە قىلىۋەسەم قانداق بولىدۇ . ھېلىمۇ تويدا ئاۋارە قىلغىنىم يېتە ئەمدى .
— چايدىكىلەر مەسلىھەتلىشىپ قويدۇق . پەردە قىزنىڭ ئۆي ماركىسىگە ھەممەيلەن بارىمىز .
— سىلەنى ئادەمگەرچىلىككە قىچقىرىۋەسەم خىجىل بولىدىكەنمەن ، پەزىلەتنىڭ تويىغا كەلسەڭلا بولا .
— ھەرگىز خىجىل بولما . ئۇمۇ ئۆز يولىدا ، بۇمۇ ئۆز يولىدا بولىدۇ . سەنمۇ توي ، ئۆي ماركىسى دېگەنلەردىن قېلىپ قالمىغان .
ئوچ ـ تۆت سائەت ۋاقىت بىردەمدىلا ئۆتۈپ كەتتى .
— مېھمانلار پەستە ساقلاپ قالدى ، ئانا ، — دېدى سىرتتىن سودىلىق قىلىپ كىرگەن پەخرىدىن ، — دەرھال پەسكە چۈش .
— قۇداڭنى تونۇيدىغانسەن ؟ — سورىدى شاراپەت خانىم پەشتاقتىن چۈشۈۋېتىپ .
— ياق ، تېخى ، — دېدى زۆھرە خانىم .
بىنانىڭ ئالدىدا يەتتە ـ سەككىزچە ئايال قاتارلىشىپ تۇراتتى . ئۇلاردىن ئوچ ـ تۆتى روپاش ئىدى . زۆھرە خانىم بىلەن شاراپەت خانىم ئۇلار بىلەن بىر ـ بىرلەپ مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىپ كۆرۈشتى ، تىنچلىق ـ ئامانلىق سوراشتى ، ئاندىن ئۆيگە تەكلىپ قىلدى . ئايالار بىر ـ بىرىدىن قېلىشمىغۇدەك پۇزۇر كىيىنىشكەن ، قۇلاق ، بويۇن ، بىلەك ، بارماقلىرىغا ئالتۇن زىبۇزىننەتلەرنى بولۇشىغا سېلىشقانىدى . ھەممىسىنىڭ قولتۇقىدا بىردىن داستىخان بار ئىدى . زۆھرە خانىم دەماللىققا قۇدا بولغۇچى ئايالنى تونۇيالمىدى . مېھمانلار بىرھازا بىر ـ بىرىنى ئالدىدا مېڭىشقا تەكلىپ قىلىشتى .
— گۈلھەسەل ھاجى خېنىم ، قېنى ماڭسىلا .
— ياق ، ئايسىما ھاجى خېنىم ، سىلى ئالدىدا ماڭمىسىلا بولمايدۇ .
ئاخىر ئايسىما ھاجى خېنىم ئالدىدا ماڭدى . زۆھرە خانىم شۇ

چاغدىلا قۇدا بولغۇچى ئايالنى تونۇۋالدى . ئۆيگە كىرگەندىن كېيىنمۇ ئاياللار ئايسىما هاجى خېنىمنى تۆرده ئولتۇرغۇزدى . مېهمانلار پاتمه قىلىش ئۈچۈن قوللىرىنى كۆتۈرۈشتى . شۇ هامان هەممىسىنىڭ بىلەك ـ بارماقلىرىدىكى قوش ـ قوش ئالتۇن بىلەزۈك ، ئۈزۈكلەر دېرىزىدىن چۈشكەن كۈن نۇرىدا يالىداپ كەتتى . شۇ دەقىقىده بۇ ئاياللار دۇئاغا ئەمەس ، قوللىرىدىكى ئالتۇنلارنى كۆز ـ كۆز قىلىش ئۈچۈن قول كۆتۈرۈۋاتقاندەك كۆرۈنۈپ كەتتى . زۆهره خانىم بىلەن شاراپەت خانىم مېهمان ئاياللارنىڭ زىياده كۆپ ئالتۇن جابدۇقلىرىغا قاراپ ، بىر ـ بىرىگە مەنىلىك قاراپ قويۇشتى . شاراپەت خانىم مېهمانلارنىڭ قولىغا سۇ ئالدى . زۆهره خانىم مېهمانلارغا بىر پىيالىدىن سىنچاي تۇتتى ، ئۇنىڭغا ئۇلاپلا قايماق چاي كەلتۈردى . داستىخان تولىمۇ مول راسلانغانىدى .

— قېنى ، داستىخانغا بېقىشسىلا ، — دېدى شاراپەت خانىم .

مېهمانلار ئالسىلا ـ باقسىلا دېيىشىپ ئايسىما هاجى خېنىمدىن كېيىن داستىخانغا قول ئۇزىتىشتى . قادىر ئەپەندى مېهمانلارنىڭ ئارىسىدا روپاش ئاياللار بولغانلىقى ئۈچۈن پەخرىدىنىنىڭ ياتاق ئۆيگە كىرىپ كەتتى .

— كونىشەھەرنىڭ داڭلىق هاجى خېنىملىرىنىڭ هەممىسى چىقتىمۇ نېمە ، — دېدى شاراپەت خانىم ئاشخانىغا كىرگەندىن كېيىن زۆهره خانىمغا كۈسۈرلاپ ، — پاھ ، ئالتۇن دېگەننى مۇشۇلار ئاسامدۇ نېمە . هەربىرىنىڭ ئېسىۋالغان ئالتۇن جابدۇقلىرى بىر كىلودىن ئاشىدىغاندەك قىلىدۇ .

زۆهره خانىم پىخىلداپ كۈلۈۋەتتى .

— ئۇنى بىر دېمە . خۇددى ئالتۇن جابدۇق ئېسىشتا مۇسابىقىگە چۈشكەندەكلا ئېسىشۋاپتۇغۇتاك .

— هەممىسىدىن يەنىلا سېنىڭ قۇداڭنىڭ جىقكەن . هەربىر بىلىكىگە ئىككىدىن بىلەزۈك سېلىۋاپتۇ .

— تاماقنى بەك تۈجۈپىلەڭلا ، بالام . ئاشنى ئازمۇ ئەمەس ،

جىقمۇ ئەمەس ، تەكشى ئېلىنغىلا . چىنە ـ تەخسىلەرگە بەك قاراڭغىلا ، ھەرگىزمۇ گىرۇنكى پۇچۇلۇپ كەتكەن چىنە ـ تەخسىلەر مېھمانلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ قالمىسۇن ، — زۆھرە خانىم تەخسە يۇيۇۋاتقان گۈلنازغا قاراپ دېدى ، — سىلىنى بەك ئاۋارە قىلدىم ، قىزىم .

— ھەرگىز ئۇنداق دېمىسىلە ، — دېدى گۈلناز ، — پات ـ پات باشلاپ تۇرالا ، بولمىسا جىددىيلىشىپ قالىدىكەنمىز . تاماقنىڭ تۇز ـ تەمىنى ئۆزلىرى ئوتلاپ بەرسىلە ياخشى بولاتتى .

— تاماقنىڭ تۇز ـ تەمى بەك جايىدا بوپتۇ ، قىزىم . خاتىرجەم بولۇپ ئۆزلىرى تەڭشەۋەرسىلە .

ھەئە ، زۆھرە خانىمغا گۈلنازنىڭ ئەتكەن تامىقى ھەقىقەتەن يارىغانىدى .

— كىمنىڭ قىزى ئۇ ؟ — پىچىرلاپ سورىدى شاراپەت خانىم .

— ئاتا ـ ئانىسىنى تونۇمايمەن ، پەرزەنتىنىڭ دوستى .

— ئەجەب قولى ئىشلىق قىزكەن ، — دېدى شاراپەت خانىم قايىللىقىنى بىلدۈرۈپ ، — ئۆزىمۇ شۇنداق چىرايلىق .

— چېچىنى دېمەمسەن تېخى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ھەم ئۇزۇن ، ھەم توم ، تېقىمىدا سويلاپلا تۇرىدۇ . ھازىر بۇنداق چېچى بار قىزلار ئاز . مەن جېنىمدا شۇنداق دەپمۇ قىزلىرىمغا ئۇزۇن چاچ قويغۇزالمىدىم .

— ۋاييەي بۇ ھاجى خېنىملار يەيدۇ ـ يەيدۇ ، ھېچبىر گەپ قىلاي دېمەيدۇغۇ ، — دېدى شاراپەت خانىم .

— تاڭەي ، مەنمۇ بىلمىدىم ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — سالغان داستىخىنىمىز تۆۋەن بولۇپ قالمىغاندۇ ـ ھە .

— ياق ، تۆۋەن دېگىلى بولمايدۇ . نانلىققا كەلگەنلەرگە سالغاندەك داستىخان سالغان تۇرساڭ . يەنە نەچچە قازان قالدى ؟

— چۆچۈرە بىلەن پولۇ ئېلىپ چىقسام بولىدۇ . پەخىرىدىن زىخ كاۋىپى ئەكەلگىلى كەتتى .

— تونۇر كاۋىپى قىلغاندىكىن ، زىخ كاۋىپى قىلمىساڭمۇ

بولاتتى .

— قىلغاندىكىن تاپىنلىق قىلاي ، دېدىم . بۇ ھاجى خېنىملارنى كۆتمەكمۇ ئاسان ئەمەس دەڭلا ، ئاداش .

— ئەمدى بېرىپ مېھمانلارنىڭ قېشىدىراق ئولتۇرايلى ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — شۇنداق قىلساق ، ئاندىن سۆز سالىدۇ .

ئۇلار مېھمانلارنىڭ قېشىغا كېلىپ ئولتۇردى . گۈلناز چىقىپ مېھمانلارنىڭ چېيىنى بىر قېتىم يەڭگۈشلەپ چىقتى . زۆھرە خانىم بىلەن شاراپەت خانىمغىمۇ چاي تۇتتى . گۈلنازنىڭ ھەم سىپايىلىك ، ھەم چاققانلىق بىلەن مېھمان كۆتۈشلىرى زۆھرە خانىمنى باشقىچە قايىل قىلىۋەتتى .

— قېنى ، مېھمانلار ، ئالغاچ ئولتۇرۇشسىلا ، — دېدى زۆھرە خانىم .

بايانتىن بېرى داستىخانغا چىققان تاماقلارغا ئالدىرىماي قول تەگكۈزۈپ ، رەسمىيەت يۈزىسىدىن پات - پات تۇزۇت قىلىپ قويۇپ ، سالاپىتىنى بۇزماي ئولتۇرغان ئايسىما ھاجى خېنىم يېنىدا ئولتۇرغان ياشتا سەل چوڭراق روپاش ئايالنى ئاستا بېقىنداپ قويدى .

— ھەربىرلىرىنى جىق كايىتىۋەتتۇق ، خېنىم ، — دەپ گېپىنى قىرىپ قويۇپ گەپ باشلىدى روپاش ئايال ، — ئايسىما ھاجى خېنىم شەھىرىمىزدىكى قىچقارسا ئېتى بار ، تۇتسا سېپى بار كاتتا سودىگەر پالتا ھاجىمنىڭ ئاغىچىسى بولىدۇ . ھاجى خېنىم ئۆزلىرىنى بەكمۇ چىرايلىق بىر گۈلنى ئەتىۋارلاپ پەرۋىش قىلىپ ئۆستۈرۈپتۇ دەپ ئاڭلاپتىكەن . شۇڭا ، ئالايىتەن ئۆزلىرىدىن ئاشۇ گۈلنى سوراپ كەلدۇق ، خېنىم .

— ۋاي بەلەن بوپتۇ ، ھاجى خېنىمغا يارىغان بولسا ، قولۇم كۆكسۈمدە ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — مەن ئۆستۈرگەن گۈل ھاجى خېنىمغا مەنزۇر كەلگەن بولسا ، ئۇزۇپ ئېلىپ كېتىپ مەندىنمۇ بەكرەك ئەتىۋارلاپ پەرۋىش قىلىدىغانلىقىغا ئىشەنچىم كامىل .

— رەھمەت ، ھەشقاللا ، — دېدى ئايسىما ھاجى خېنىم ئورنىدىن تۇرۇپ ،

ئۇنىڭغا ئەگىشىپ باشقا ئاياللارمۇ ئورنىدىن تۇرۇشتى .

— ئولتۇرۇشسىلا ، — دېدى زۆھرە خانىم مېھمانلارنى ئولتۇرۇشقا تەكلىپ قىلىپ .

ئەسلىدە پەزىلەت قۇتلۇق بىلەن مۇھەببەتلەشمىگەن ، بۇ ئەلچىلىكنى ئالدىن بېكىتمىگەن بولسا ، زۆھرە خانىم ھازىرقىدەك ئالدىراپ جاۋاب بېرىۋەتمەي : «كەلگەن پايە قەدەملىرىگە ھەشقاللا . گۈلنى دادىسى بىلەن بىللە پەرۋىش قىلغان ، دادىسىنىڭ مەسلىھىتىگە سېلىپ ئاندىن ئۇچۇرىنى بېرەي . قىزىمنىڭ سەمىگە سېلىپ باقاي» دەپ ھۆسىلە قىلغان ، نېزىقىغان ، ئېنىق جاۋاب بەرمەي مېھمانلارنى يولغا سالغان ، ئەلچىلەر ئىككىنچى قېتىم قىز سوراپ كەلگەندە ئاندىن ئۇچۇر قىلغان بولاتتى . لېكىن ، ھازىر ئۇنداق گەپ قىلىشنىڭ ئورنى قالمىغانىدى . چۈنكى ، ياشلار ئاللىقاچان پۈتۈشۈپ بولغان ، چوڭلارمۇ خەۋەر تېپىشقانىدى . شۇڭلاشقا ، ھازىرقىسى بىر رەسمىيەت بولۇپ ، ھازىر ئەلچىلەر ھەم سۆز سالغىلى ، ھەم قىزنىڭ بېشىنى باغلاپ قويغىلى كەلگەنىدى . شۇنىڭ ئۈچۈن ، زۆھرە خانىم ئەلچىلەرنى يالۋۇرتمايلا جاۋاب بېرىۋەتتى .

— ئوغلۇم قۇتلۇقجان ھاجىم غوجام بەك ئېسىل بالا بولدى ، — دەپ گەپ باشلىدى ئايسىما ھاجى خېنىم ، — ئۆزىنىڭ ياشلىقىغا ، ئالىي مەكتەپتە ئوقۇغىنىغا باقماي ھاراق ئىچىدىغان ، تاماكا چېكىدىغان ، قىمار ئويناىدىغان ئەسكى ـ پەسكى ئىشى يوق . ئۆز ئالدىغا بىر بەلەن دوختۇرخانا ئېچىۋالدى ، تاپاۋەتلىمۇ شۇنداق بەلەن . نەچچە قېتىم ئۆيلەپ قويۇشقا تەمشەلدۇق . بىرقانچە يەرگە يول ماڭغانمۇ بولدۇق ، پەقەتلا گەپىمىزنى ئاڭلىمىدى . ئاخىر يا مېنىڭ دېگىنىمگە كۆنسەن ، يا بولمىسا ئۆزۈڭنىڭ تاپقىنىڭنى ئالدىمغا ئېلىپ كېلىسەن دەپ بىر تەۋرلۈك قىپتىكەنمەن ، پەزىلەت خېنىم قىزىمنى باشلاپ كەلدى ، كۆرسىلە . قارىسام ، شۇنداق

چىرايلىق ، شۇنداق قائىدە ـ يوسۇنلۇق ، يۈزى تۆۋەن قىزكەن ، بىر كۆرۈپلا ئامراق بولۇپ قالدىم . ئۇنىڭدىن كېيىن پات ـ پات كېلىپ يوقلاپ تۇردى . ئەسلىدە ئالدىلىرىغا بۇرۇنراق كەلمەكچىدىم . چوڭ خېنىمنىڭ ئىشى بىلەن ئالدىراش ئىكەنلىكلىرىنى ئاڭلىدىم . تويغا بارارمەن دېسەم باغاق بەرمەپلا ، بەك كۆڭلۈمگە كەلدى .

ئايسىما هاجى خېنىمنىڭ پەزىلەتنى ئۆيۈمگە پات ـ پات كېلىپ ، مېنى يوقلاپ تۇردى دېگەن گېپى زۆهرە خانىمنىڭ كۆڭلىگە كەلدى . هەئە ، بۇ گەپ ئۇنىڭغا قىزلىرى ئوغلۇمغا تېگىمەن دەپ كېلىشۈالغانلىقى ئۈچۈن ئەلچىلىككە كەلدىم دېگەندەك مەنە بەرگەندى .

«نېمانداق گەپ قىلىشنى بىلمەيدىغان ئايال بۇ . هەرقانچە بولسىمۇ مۇشۇنداق گەپ قىلامدۇ . ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ئاياشنى بىلمەيدىغان ئايالكەنە . بۇگۈن دەيدىغان گەپ ئەمەستىغۇ بۇ . خەپ ، پەزىلەت دېگەن بۇ جۈۋاينىمەكنىڭ قىلىپ يۈرگەن ئىشىنى . ئۇ ئۆيگە بارغانلىقىنى ماڭا تىنىپمۇ قويماپتا ، شاراپەتنىڭ ئالدىدا ئەجەب يۈزۈم چۈشتى . بايا نېمىشقىمۇ ئالدىراپلا ماقۇل دەۋەتكەندىمەن . بۇنداق دېيىشنى بىلگەن بولسام ، دادىسى بىلەن مەسلىھەتلىشەي دەپ گەپنى كەسمەي تۇرۇۋالمىدىكەنمەن . هېلىھەمۇ گېپىمدىن يېنىۋالايمۇيا ... »

شاراپەت خانىم دوستىنىڭ چىراي ئىپادىسىگە قاراپ كۆڭلىدىكىنى بىلىپ بولغانىدى . شۇڭا ، «هېچقىسى يوق ، ئەمدى گەپ قىلما» دېگەننى قىلىپ زۆهرە خانىمنى ئاستا بېقىنداپ قويدى .

— دوستۇم زۆهرە ئۆز ۋاقتىدا شىنجاڭ ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئوقۇغان ، مەلۇماتلىق زىيالىي . قادىر ئەپەندىمۇ هەم شۇنداق . بۇ ئائىلىنى سېپى ئۆزىدىن زىيالىيلار ئائىلىسى دېسەك بولىدۇ ، — دېدى شاراپەت خانىم سۆز ئېلىپ ، — بۇلار پۈل ـ بايلىققا ئانچە قىلىپ كەتمەيدۇ . پۈتۈن كۈچىنى پەرزەنتلىرىنى ئالىي مەلۇماتلىق

قىلىپ تەربىيىلەشكە قاراتقان . شۇڭا ، پەرزەنتلىرى بىلىملىك ، ئەخلاقلىق ، قائىدە - يوسۇنلۇق ، كۆيۈمچان ، ژاپادار بالا بولۇپ چىقتى . پەزىلەت قىزنى كېلىن قىلغانلىرى ، سىلىنىڭ بەخت - تەلەيلىرى ھاجى خېنىم . ھازىر جاھان ئۆزگەردى . بىلىملىك ، مەلۇماتلىق ئاتا - ئانىلار پەرزەنتلىرىنىڭ ئەركىن نىكاھلىنىشىغا يول قويىدۇ . بۇ بىر ھېسابتا ئۆزىنىمۇ ، پەرزەنتلىرىنىمۇ ھۆرمەتلىگەنلىك بولىدۇ . شۇڭا ، ئۆزى ياخشى كۆرگەن يىگىتنىڭ ئاتا - ئانىسىنىڭ ئالدىغا سالامغا بېرىش ياخشى ئىش . پەزىلەت قىز سىلىنى بىر كۆرۈپلا ئۆز ئانىسىدەك كۆرۈپ قالغاچقا ، پات - پات يوقلاپ تۇرغان گەپ .

ئايسىما ھاجى خېنىم خېلىلا چېچەن ئايال ئىدى . ئۇ زۆھرە خانىمنىڭ تۇيۇقسىز قاپىقى سېلىنىپ قالغانلىقىنىڭ سەۋەبىنى شاراپەت خانىمنىڭ قىلغان گېپىدىن پەملىدى .

— شۇنداق ، شۇنداق ، — دېدى ئايسىما ھاجى خېنىم شاراپەت خانىمنىڭ گېپىنى دەررۇ تەستىقلاپ ، — خېنىم قىزىمنىڭ يوقلاپ كەلگىنىدىن شۇنداق سۆيۈندۈم . ھاجىم غوجام بالامغا پەزىلەت خېنىم قىزىمغا دەپ قوي ، كېلىپ ئولتۇرۇپ كەتسۇن دەپ نەچچە قېتىم گەپ ئەۋەتسەم ، ئاران بىر قېتىم يوقلاپ كېلىدۇ دېسىلە ، ئادەمنى تەقەززا قىلىپ . مانا ئەمدى ياخشى بولدى . ئاللا خالىسا كېلىن قىلىپ ئەكېلىۋالسام ، ئەتىگىنى - ئاخشىمى بىللە تاماق ئېتىپ يەپ ، ھال - مۇڭ بولۇپ ئولتۇرالايمەن .

زۆھرە خانىمنىڭ كۆڭۈل غەشلىكى بىرئاز تارقىدى ، چىرايىغا قايتىدىن كۈلكە يۈگۈردى . ئىچىدە دوستى شاراپەت خانىمدىن خۇش بولدى . شۇ ئارىلىقتا پەخرىدىن زىخ كاۋېپىنى ئەكەلدى . پەخرىدىننى كۆرۈپ روپاش ھاجى خېنىملار دەرھال يۇزىنى يۆگىۋېلىشتى . پەخرىدىن ئوڭايسىزلانغان ھالدا دادىسىنىڭ قېشىغا كىرىپ كەتتى . كاۋاپتىن كېيىن چۆچۈرە ، پولۇ تارتىلدى .

داستىخانغا پولۇ تارتىلغانلىقى ساھىبخانىنىڭ مېھمانغا تەييارلىغان تامىقىنىڭ ئاخىرلاشقانلىقىنى بىلدۈرەتتى . ھەرقانداق

مېهمان پولۇ تارتىلغاندىن كېيىن دۇئا قىلىپ كېتىشكە ئالدىرايتتى . چۈنكى ، پولۇ مېهماننىڭ ھۆرمىتىنىڭ ھەم ئۇزىتىش تامىقىنىڭ بەلگىسى ئىدى .

ئايسىما ھاجى خېنىم داستىخاندىن بىر پەتنۇسنى بىكارلاپ ، داستىخان قىلىپ ئەكەلگەن توققۇز دانە توقاچنى چىرايلىق تىزدى . نانىڭ ئۇستىگە بىر كىيىملىك ئېسىل رەخت ، بىرقۇر تەييار كىيىم ، بىر تال باشياغلىقى ، بىر تال ئالتۇن ئۈزۈك قويدى ـ ده ، پەتنۇسنى زۆھرە خانىمنىڭ ئالدىغا تەۋازۇ بىلەن قويۇپ ئورنىدىن تۇردى .

— لايىقلىرىدا بولمىسىمۇ مۇشۇنداقلا كېلىپ قالدىم ، قوبۇل قىلغايلا .

— ۋاي نېمانچە جۇۋىپ كەتلە . شۇنداقلا كەلسىلە بولمامدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ئورنىدىن تۇرۇپ .

بۇ زۆھرە خانىمنىڭ داستىخانىنى قوبۇل قىلغىنى ئىدى .

باشقا ئايالارمۇ ئەكەلگەن داستىخانلىرىنى قويۇشتى . ئۇلارمۇ يەتتىدىن نان ، بىر پارچىدىن ئاددىي رەخت ئېلىپ كەلگەنىدى . زۆھرە خانىم ئۇلارغىمۇ ھەشقاللا ـ رەھمەت ئېيتىپ داستىخانىنى قوبۇل قىلدى .

— قىزلارغا دېگىن ، ئاداش ، زەللىلەرنى ئاچىقسۇن ، — دەپ پىچىرلىدى زۆھرە خانىم شاراپەت خانىمنىڭ قۇلىقىغا .

ھايال ئۆتمەي شاراپەت خانىم ، گۈلناز ، پەخرىئايلار بىر جۈپتىن يوغان نانىڭ ئۇستىگە بىر كىلودىن پىششىق گۆشنى سېلىپ مېهمانلارنىڭ ئالدىغا بىر ـ بىرلەپ قويدى . ئايسىما ھاجى خېنىمنىڭ ئالدىغا قويغان گۆش ئىككى كىلو كېلەتتى . مېهمانلار تۇزۇت قىلىپ ئولتۇرمايلا نانىڭ ئۇستىگە داستىخاندىكى ھەر خىل تاتلىق ـ تۇرۇملەردىن پېتىشچە ئالدى . ئۇنىڭغا بايات بېرى داستىخاندىن ئۇدۇللۇق ئېلىپ تەييارلىغان نېسىۋىلىرىنى قوشۇپ داستىخانلىرىغا ئوراشتى . شۇنچە مول نازۇنېمەتلەر تىزىلغان

داستىخان بىردەمدىلا قۇرۇقدىلىنىپ قالدى . پەقەت ئايسىما هاجى خېنىملا داستىخانغا قول ئۇزاتمىدى . ئۇنىڭغا زۆهرە خانىم ئۆز قولى بىلەن يەنە ئايرىم زەللە يۆگەپ بېرەتتى .

زۆهرە خانىم بىلەن شاراپەت خانىم : «يەنە بىردەم ئولتۇرۇشسىلا» دەپ ، مېهمانلار : «رەھمەت ، جىق كايىتتۇق ، ئەمدى قايتايلى» دەپ بىردەم هۆسىلە قىلىشقاندىن كېيىن دۇئا قىلىشىپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى .

— پەزىلەت خېنىم قىزىم بىلەن كۆرۈشۈپ چىقاي ، — دېدى ئايسىما هاجى خېنىم .

— مەن توۋلاي ، ئالدىلىرىغا كۆرۈشكىلى چىقسۇن ، — دېدى زۆهرە خانىم .

ئەسلىدە ئەلچىلەرنىڭ ئالدىغا قىز چىقمايتتى ، شۇڭا پەزىلەت مېهمانلار بىلەن كۆرۈشكىلى چىقمىغانىدى .

— ياق ، بولدى ، ئۆزۈم كىرەي ، — دېدى ئايسىما هاجى خېنىم ، — بىز بۇگۈن ئەلچىلىككە كەلدۇق ، ناتلىق قىلغىلى كەلمىدۇق . شۇڭا ، قائىدە بويىچە خېنىم قىزىم بۇگۈن بىزنىڭ ئالدىمىزغا چىقمىسىمۇ بولىدۇ .

زۆهرە خانىم ئارتۇقچە تەكەللۇپ قىلىپ كەتمىدى .

ئايسىما هاجى خېنىم ئاشخانىغا كىرىپ پەزىلەتنى قۇچاقلاپ تۇرۇپ پېشانىسىگە سۆيدى ، ئەھۋال سورىدى . پەزىلەت قىزارغان هالدا گەپ قىلالماي قالدى .

— يولنى ئاخىر ئېچىۋەتتۇق ، مانا ، — دېدى ، ئايسىما هاجى خېنىم پەزىلەتنىڭ قولىنى تۇتۇپ تۇرۇپ ، — ئەمدى ئۆيگە تاتىنماي بېرىپ تۇسلا ، قىزىم . مەن سېغىنىپ قالىدىكەنمەن .

— ماقۇل ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت ئىزا تارتقان هالدا .

پەزىلەتنىن باشقىلار بىنانىڭ ئالدىغىچە چۈشۈپ مېهمانلار بىلەن خوشلاشتى .

— لايىقىدا بولمىسىمۇ هاجىم بىلەن ئوغلىمىزنىڭ

نېسىۋىسى ، ئاغزىغا تەگكۈزەلا ، — دېدى زۆھرە خانىم گۈلناز كۆتۈرۈپ چىققان يوغان زەللىنى ئايسىما ھاجى خېنىمغا تەڭلەپ .

— كايىمىسىلىمۇ بولىتى ، — دېدى ئايسىما ھاجى خېنىم زەللىنى قوبۇل قىلىپ ، — نانلىقنى سىلىنىڭ ئاغزىلىرىغا قاراپ ئەكېلىمەن ، پاتراق ئۈچۈر بېرەلا .

— ماقۇل ، مۇڭلۇق پەيتنى تېپىپ خەۋەر قىلىمەن ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — لايىقلىرىدا كۈتەلمىگەن بولساق ، كۆڭۈللىرىگە ئالمىغايلا .

— ئۇنداق دېمىسىلە ، خېنىم ، شۇنداق ئوبدان كۈتتىلە ، بەك كايىتىۋەتتۇق .

59

— ئۇھ ، — دېدى زۆھرە خانىم ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن ، — بۇ مېھمانلارمۇ ئاخىر ئۈزىدى . ھېلىقى گەپنى بەك جايىدا قىلدىڭ ، ئاداش .

— ھېچقىسى يوق ، سەنمۇ كۆڭلۈڭگە ئالما ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — قۇداڭ پوچىلىقتىمۇ ، نوچىلىقتىمۇ بار ئايالدەك قىلىدۇ . قائىدە ـ يوسۇنغىمۇ بەك ئەھمىيەت بېرىدىكەن .

— كونىشەھەرنىڭ خېنىملىرى بىلەن مېھماندارچىلىق قىلماق ئاشۇنداق تەس زادى . خېلى جايىدا بولغاندۇ ـ ھە ، داستىخىنىمىز .

— تازا جايىدا بولدى ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — قۇداڭمۇ خېلى زىل ئايالكەن . باشتا قىلغان گېپىنى ئۆزى تۇزىتىۋالدى . تېخى پەزىلەت قىزنىڭ ئالدىغا كۆرۈشكىلى ئالاھىدە كىردى ، ئەينا . مەنمۇ ئاستا ئۆيۈمنى تېپىۋالاي ئەمدى .

— ئەجەب ئاۋارە قىلىپ كەتتىم ، سېنى ، — دېدى زۆھرە خانىم شاراپەت خانىمغا تەييارلاپ قويغان زەللىنى كۆتۈرۈپ چىققاچ ، — مەخمۇت شوجاڭغا كىچىككىنە نېسىۋە .

— ۋاي ، نېمە قىلىق بۇ . مەنمۇ زەللە كۆتۈرۈپ يۈرىمەنمۇ ئەمدى .

— ئۇنداق دېمە ، ئاداش ، ھارغان ۋاقتىڭدا ئۆيگە بېرىپ تاماق ئېتىپ يۈرمە يەنە ، — دېدى زۆھرە شاراپەت خانىمنى ئۇزىتىۋېتىپ .

— ئەمدى مېھمانخانا ئۆيگە چىقساق بولا ، ئانا ، — دېدى پەخرىدىن ياتاق ئۆيىدىن بېشىنى چىقىرىپ .

— ھە چىقىڭە ، مېھمانلار كەتتى . داداڭمۇ چىقسۇن .

— قانداق خانىم ، روپاش خېنىملارنى مېھمان قىلماق تەسمىكەن .

— ۋاي ، ئۇنى بىر دېمىسىلە .

— پەزىلەت ئاچامنىڭ قېينانىسىمۇ روپاشمىكەن ، ئانا ؟

— ياق ، ئۇ خېنىم روپاش ئەمەسكەن . لېكىن ، ھاجىمكەن ، — دېدى زۆھرە خانىم كۈلۈپ ۋە داستىخاننى يىغىشتۇرۇۋاتقان گۈلنازغا قاراپ دېدى ، — بولدى ، قىزىم ، سىلى بىردەم ئارام ئالسىلا ، قالغان ئىشلارنى پەزىلەت بىلەن پەخرىئاي قىلىدۇ .

— ھېچقىسى يوق ، بىردەمدە تۈگەيدۇ ، — دېدى گۈلناز كۆزىنىڭ قۇيرۇقىدا پەخرىدىنگە قاراپ قويۇپ .

قادىر ئەپەندى گۈلنازغا تازا سىنچىلاپ قارىۋەتكەندىن كېيىن پەخرىدىنگە قاراپ كۆزىنى قىسىپ قويدى . پەخرىدىن دادىسىنىڭ مەقسىتىنى چۈشىنىپ پىسكىدە كۈلۈپ قويدى . ھەئە ، بايا دادا ـ بالا روپاش ئايالىلاردىن ئۆزىنى چەتكە ئېلىپ بىر ئۆيگە سولىنىپ قالغاندىن كېيىن ئۇيان ـ بۇياننىڭ گېپىنى قىلىشىپ ئولتۇرۇپ ، تەبىئىي ھالدا ئۆز پارىكىغا چۈشۈپ كەتكەن . شۇ ئارىلىقتا پەخرىدىن دادىسىغا ئاشخاندا تاماق ئېتىشىپ بېرىۋاتقان گۈلنازنى كۆرىستىپ قويغانىدى . زۆھرە خانىمنىڭ بولسا بۇ ئىشلاردىن پەقەتلا خەۋىرى يوق ئىدى ، ئەلۋەتتە .

— قۇدا خېنىم قانداقراقكەن؟ — سوردى قادىر ئەپەندى، — ئېگىز - پەس گەپ - سۆزلەر بولۇپ قالمىغاندۇ - ھە.

— بولىدىكەن، ھەرھالدا چىقىشىپ كېتەلىگۈدەكمىز.

زۆھرە خانىمنىڭ بالىلارنىڭ ئالدىدا ئۇششاق گەپ قىلغۇسى كەلمىگەندى. شۇ تاپتا ئۆيدە گۈلناز بولمىغان بولسا، قادىر ئەپەندىگە بىرمۇنچە ھال دادىلىۋالغان، پەزىلەتنىمۇ نېمىشقا قېينىناڭنىڭ ئالدىغا باردىڭ، بىرنەچچە قېتىممۇ بارغان بارمۇ دەپ، ئەيىبلەپ سۆزلىۋالغان بولاتتى.

— ھاجىمىلا بىلەن بېرىش - كېلىش قىلغاندا قائىدە - يوسۇنغا بەك دىققەت قىلمىساق بولمايدۇ، — دېدى قادىر ئەپەندى.

— مەن ئەمدى قايتاي، — دېدى ئۆي ۋە ئاشخانىلارنى پەزىلەت، پەخرىئايلار بىلەن بىرقۇر بېسىقتۇرۇپ بولغان گۈلناز.

— سىلىنى بەك ئاۋارە قىلدىم، قىزىم، — دېدى زۆھرە خانىم ئورنىدىن تۇرۇپ، — پەزىلەت قىزىمغا دوستلۇقنى تولۇق يەتكۈزدىلە مانا.

گۈلناز ئىشىك تەرەپكە ماڭدى.

— ۋاقىتلىرى يەتسە پات - پات كېلىپ ئولتۇرۇپ كەتسىلە، قىزىم، — دېدى زۆھرە خانىم.

پەزىلەت بىلەن پەخرىئايمۇ گۈلنازغا كېلىپ ئولتۇرۇپ كېتىشنى تاپىلىدى. پەخرىدىن قىزنى كۆزى ئارقىلىق ئۇزىتىپ قويۇشقا مەجبۇر بولدى.

— ئەجەب بىر ئۆزىمۇ چىرايلىق، قىلغان ئىشلىرىمۇ چىرايلىق قىزكەن بۇ، — دېدى زۆھرە خانىم گۈلنازنى ئۇزىتىپ قويۇپ كىرگەن پەزىلەتكە قاراپ، — شۇنچىۋالا تاماقنى ئۆزى يالغۇز ئەتكەندەكلا ئەتتى. سەن ئاشۇ قىزچىلىكمۇ ئىش قىلالمايسەن. ۋاقىتنى چىڭ تۇتۇپ ئۆي ئىشى قىلىشنى ئۆگەن، بالام. ئەتە - ئۆگۈن قېينىناڭنىڭ ئالدىدا خىجالەت تارتىپ

قالمايسەن .
— گۈلناز ساڭا ياريغان بولسا ، پەخرىدىن ئاكامغا ئېلىپ بېرەمدۇقيا ، — دېدى پەخرىئاي قىزىقچىلىق قىلىپ .
بۇ گەپنى ئاڭلاپ پەخرىدىن يالت قىلىپ ئانىسىغا قارىدى .
— ئاكاڭنى يارىتىپ قالسا ، ئېلىپ بەرسەك ئېلىپ بەردۇق ، — دېدى زۆھرە خانىم ئويلانمايلا ، — پەزىلەت ئاچاڭنىڭ دوستى بولغىنى بىلەن يېشى كىچىكتەك قىلىدۇ .
— گۈلنازنىڭ يېشى مەندىن كىچىك ، — دېدى پەزىلەت دەرھال جاۋاب بېرىپ ، — پەخرىدىن بىلەن تەڭ چىقامىكەن .
ئاتا ـ ئانىسىمۇ بەك ئېسىل ئادەملەر ، — پەزىلەت پەخرىدىنگە كۆزىنى قىسىپ قويۇپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى ، — قانداق ، پەخرىدىن ، گۈلنازنى تونۇشتۇرۇپ قويايمۇ ؟
— مەيلى ، سىلەرگە يارىغان بولسا يۈرۈپ باقمايمەنمۇ ، — دېدى پەخرىدىن شوخلۇق بىلەن كۈلۈپ .
— يۈرۈپ باقمايمەنمۇ دەپ كېتىشلىرىنى ، — دېدى پەخرىئاي ئوتنى تېخىمۇ ئۇلغايتىپ ، — ئۇنداق دېگىنىڭ بىلەن گۈلناز سېنى ياراتسا بولىدۇ تېخى .
— ئاكاڭنى نېمىشقا ياراتمىغۇدەك ، — دېدى زۆھرە خانىم تېرىكىپ ، — ئاكاڭنىڭ بىر يېرىدە يامىقى بارمىكەنيا .
— ياقەي ئانا ، ئۇنداق دېمەكچى ئەمەسمەن . گۈلنازنىڭ يۈرگەن يېگىتى بارمىكىن دەيمەنا .
— گۈلنازنىڭ يۈرگەن يېگىتى بار ـ يوقلۇقىنى سەن ئوبدان بىلىسەن ، دوستى بولغاندىكىن ، — دېدى زۆھرە خانىم پەزىلەتكە قاراپ ، — دەپ باقە ، يۈرگەن يېگىتى بارمۇ ؟
— بۇ تەرىپىنى مەنمۇ تازا بىلمەيدىكەنمەن ، — دېدى پەزىلەت مۇجمەللا قىلىپ ، — ھەقىچان يوققۇ دەيمەن .
— مۇنداق گەپ ئېلىپ باققىنا ، ناۋادا بېشى باغلاقلىق بولمىسا پەخرىدىنگە ئويلاشساق ئويلىشايلى ، — دېدى زۆھرە

خانىم .

— مەندىن رايىم بار - يوقلۇقىنى سورىمايلا گەپنى كېسىۋەتتىڭغۇ ، ئانا ، — دېدى پەخرىدىن خۇشلۇقىنى چاندۇرماي .

— سەن بولساڭمۇ گېپىمگە كىرگىن ، بالام ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئۆزىمۇ چىرايلىق ، شۇنداق ئىشچان قىزكەن . مېنىڭ ئاشۇنداق قىزنى كېلىن قىلغۇم بار . سېنىڭمۇ ئۆيلىنىدىغان ۋاقتىڭ بولدى . خۇدايىم بۇيرۇسا ، ئاچاڭنىڭ تويىنى قىلىۋەتكەندىن كېيىن ، ساڭا يول ماڭىدىغان گەپ ئەمدى .

پەخرىدىن قەستەنگە گەپ قىلماي تۇرۇۋالدى .

— بىر ھېسابتا بۇمۇ بولىدىغان مەسلىھەتكەن ، — دېدى قادىر ئەپەندى گەپ قىستۇرۇپ ، — پەزىلەت قىزىم ، گەپ شۇنداق بولسۇن . ئۇ قىزنى ئىنىڭىزگە تونۇشتۇرۇپ قويۇڭ ، — قادىر ئەپەندى پەخرىدىنگە قاراپ كۆزىنى قىستى ، — ئاناڭغا كېلىن يارىمقى ئاسان ئەمەس ، ئوغلۇم . يۈرەكلىكرەك بولۇپ ئۇ قىز بىلەن كۆرۈشۈپ باققىن ، بولامدۇ .

— ئۇنچە يالۇۋرۇپ كەتمە ، دادا ، كىم بىلىدۇ ، ئاكام ئاللىقاچان گۈلنازنى كۆڭلىگە پۈكۈپ بولدىمۇ تېخى ، — دېدى پەخرىئاي چاقچاق قىلىپ .

— سەن بۇ ئىشلارغا ئارىلاشما ، — دېدى زۆھرە خانىم پەخرىئاينى جىمىلەپ ، — بۇ دېگەن چوڭلارنىڭ ئىشى . ئاۋۋال پەزىلەت گەپ ئېلىپ باقسۇن . مەنمۇ ئاتا - ئانىسىنىڭ تېگى - تەكتىنى سۈرۈشتۇرۇپ باقاي . قانداق دېدىم ، ئەكەك بالام . ئۇ قىزغا راستىنلا ئىچىم كۆيۈپ قالدى ، مېنىڭ .

پەخرىدىنىڭ يۈرىكى خۇشاللىقتىن سوقۇپ كەتتى . ئاچىسى بىلەن سىڭلىسىغا قاراپ خىرىلداپ كۈلدى .

— مەيلى ، سەن خالىساڭ ئارىلىشىپ باقاي ، — دېدى ئۇ .

— ھە ، ئوغۇل بالىدەك گەپ قىلدىڭ مانا ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ماۋۇ پەردە دېگەن جۇڭاينىمەك راست گېپىنى قىلىپ ئەجەب كەلمىدىيا ، — دېدى زۆھرە خانىم بىردىنلا قاپىقىنى تۇرۇپ ، — ئەمدى كېلىپ باقسۇنچۇ قېنى .

— ساڭا دەپ قويۇشنى ئۇنتۇپ قاپتىمەن ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت ، — ئاچام مېھمانلار كېلىشىنىڭ ئالدىدىراق تېلېفون قىلغان . ئابدۇساتتار ئاكامنىڭ تاغىسى ئۆيىگە چاقىرىۋاپتىكەن ، رەت قىلالماپتۇ . قانداق قىلسام بولا دېگەنىدى ، خاتىرجەم مېھماندارچىلىقىڭنى قىلىۋە ، گۇلناز بار ، ئۆزىمىز يېتىشەلەيمىز دەپ گەپنى ئۇزۇۋۈتكەنىدىم .

— يوغان ئىش قىپسەن ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئەسلىدىمۇ بۇگۈنكى ئىشتىن خەۋىرى بولغاندىكىن تۇنۇگۈن سەھراغا چىقماسلىقى كېرەك ئىدى . بۇ دېگەن كىچىك ئىش بولمىسا . باللىنىڭ چوڭى تۇرۇقلۇق قېشىمدا تۇرماي ، ئېرى نەگە شىلتىسا شۇ يەرگە مېڭىپ ... قىز بالا دېگەن شۇنداق ۋاپاسىز بولامدىغاندۇ ، توۋا قىلدىم ، توۋا .

— بولىدىغان ئىش بولۇپ بولدى ، كۆڭۈللىرىگە ئالمىسىلا ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى تەسەللىي بېرىپ ، — پەردە قىزغىمۇ ئامال يوق ـ دە ، كۆيئوغلىمىزنىڭ تاغىسى ئۇنىڭمۇ تاغىسى بولىدۇ . ئالايىتەن مېھماندارچىلىققا چاقىرسا ، بارمىسا سەت تۇرىدۇ . ئۇنىڭ ئۇستىگە دېھقان خەقنىڭ دېگەن كۆڭلى نازۇك كېلىدۇ . پەردە ياخشى قىپتۇ .

— ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن ئاتا ـ ئانىنىڭ كۆڭلىمۇ كۆڭۈل ـ دە . سىڭلىسىنىڭ ئىشغا قارىشىپ بەرمەي كىمنىڭ ئىشغا قارىشىپ بېرەتتى . شۇلارنىڭلا بالىسى بولۇپ كەتسۇن تايىنلىق .

— ئاچام بولمىسىمۇ مېھمانلار بىر چىرايلىق ئۇزىتىغۇ ئەينا ، — دېدى پەخرىئاي ، — بولدى ، سۆزلەۋەرمىگىنە .

— سەن گەپ قىلىشنى بىلىسەن ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ناۋادا گۇلناز قىز كەلمىگەن بولسا ، قانداق قىلاتتىمكىنتاڭ .

ھەرقايسىڭ ئاشۇ قىزچىلىكىمۇ مېھمان ئۈزىتىشنى بىلىشمەيسەن . ئەجەب ھەممە ئىشقا ئېپى بار قىزكەن ئۇ .

— داڭلاپلا كەتتىڭغۇ گۈلنازنى ، ساڭا ياريغان بولسا ئەتىلا ئاكام بىلەن تويىنى قىلىپ قويايلى بولمىسا .

— ئىزا تارتماي دەۋاتقان گېپىنى ما كۈچۈكنىڭ ، — دېدى زۆھرە خانىم چىرايىغا كۈلكە يۈگۈرتۈپ ، — خۇدايىم بۇيرۇسا ئاكاڭغا چوقۇم ئېلىپ بېرىمەن ئۇ قىزنى . قىزنىڭ ھالاۋىتىنى كۆرۈشكە نېسىپ قىلمىسىمۇ ، كېلىنىنىڭ ھالاۋىتىنى كۆرۈشكە نېسىپ قىلار ، ئىلاھىم .

— پەردە ئاچام كېلىپ قالسا ، قوپال تەگمە جۇمۇ ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت ، — پەردە ئاچاممۇ خىجىل بولۇپ تۇرغاندۇ ، شۇ تاپتا .

— باكادا قالغان ئاغزىم يوق مېنىڭ ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ساڭا دەپ قويماي . تويۇڭ بولغۇچە قېينانا ئىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ يۈرمە . توي قىلماي تۇرۇپ كېلىۋالدى دېگەن گەپنى ئاڭلاپ قالماي يەنە .

پەزىلەت گەپ قىلماي ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كەتتى .

خۇشاللىقىدا ئۆزىنى قويىدىغان يەر تاپالماي قالغان پەخرىدىن گۈلنازغا تېلېفون قىلىش ئۈچۈن ياتاق ئۆيىگە يۈگۈردى .

60

— بىر كىمنى ئىزدەمسەن ، ئېزىپ كېلىپ قالمىغانسەن بۇ ئۆيگە ، — دېدى زۆھرە خانىم ئىشىك تۆۋىدە تۇرغان پەردەنى كۆرۈپ .

پەردە كۈلۈپ تۇرۇۋالدى .

— رەنجىمىگىنە ، ئانا ، پەقەتلا ئامال قىلالمىدىم . ئەتىگەندە ماڭايلى دەپ تۇرساق ، ئابدۇساتتارنىڭ تاغىسى قازان تەييار بولۇپ بولغانتى دەپ ، ساقلىنى سۆرەپ ئۆزى قىچقارغىلى كەپتۇ . دادا

يوللۇق ئادەمنىڭ گېپىنى تېخى يىرىۋەتكىلى بولمىغان .
— شۇنىڭ بىلەن كەچكىچە مېھمان بولدۇم ـ دە .
— نەدىكى قازىنى تەييار بولىدۇ ، سەھرا دېگەندە مېھمانىنى كۆرۈپ ئاندىن قازان ئاسىدىكەن . قېينانام ، قېينىناتاملارمۇ بىللە بارغانىدى ، بىزنى ئۆيگە باشلاپ قويۇپ ئاندىن پاقلاندىن بىرنى سويدى . پەزىلەتكە تېلېفون قىلغان ۋاقتىمدا تېخى قازانغا ئوتمۇ ياقمىغان .
— پەردە قىزنى سوراققا تارتىۋەرمەي ئۆيگە باشلىسلا ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى قىزىنى تەڭقىسلىقتىن قۇتۇلدۇرۇپ ، — ئۇنتۇپ قالمىسلا ، قىزىمىز ئەمدى بىزگە مېھمان . بۇرۇنقىدەك دۆشكەلىگىلى بولمايدۇ .
— خەپ ، ئەمدى كەلسە ئۆيگە كىرگۈزمەسمەن دېگەنىدىم ، — دېدى زۆھرە خانىم پەردىنىڭ قولىدىكى سېۋەتنى ئېلىپ تۇرۇپ ، — نېمە بۇ ؟
— شاپتۇل ، — دېدى پەردە ، — يەرلىك ياما شاپتۇل . ئابدۇساتتارنىڭ تاغىسى سىلەرنى ئېغىز تەگسۇن دەپ ئالاھىدە ئەۋەتتى . ھە راست ، سىلەرنى مېھماندارچىلىققا چاقىرىۋالسام بولاتتى ، ئۆيدىكىلەر بىلەن كۆرۈشۈپ ئۇچۇرىنى بېرىڭ ، دەيدۇ . قاچان چىققىلى ۋاقتىڭلار يېتىدۇ ، ئانا .
— باش قاشلىغىلى ئارام تاپالمايۋاتقاندا يېزىغا مېھماندارچىلىققا چىققىلى نەدە چولا ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئۆزرىمىزنى يەتكۈزۈپ قوي . كېيىنچە بىر گەپ بولار ، — زۆھرە خانىم پەخرىئايغا سېۋەتنى بەردى ، — شاپتۇلنى يۇيۇپ ئېلىپ چىققىن ، بالام . بىرەر تالدىن يەيلى ، — ئاندىن پەردەگە قاراپ دېدى ، — ھە ، ئابدۇساتتارجان كەلمەپتۇغۇ ؟
— مەكتىپىگە ئەتە ئەتىگەن باھالاش گۇرۇپپىسى چىقىدىكەن . ھازىردىن باشلاپ كېچىچە تەييارلىق قىلغۇدەك . شۇڭا ، مېنى ئۆينىڭ ئالدىغا ئەكېلىپ قويۇپ يەنە يېزىغا چىقىپ كەتتى .
— ئىشىكنىڭ ئالدىغا كەلگەن ئادەم كۆرۈشۈپ كەتمەي ، —

دېدى قادىر ئەپەندى .
— ئۆيگە كىرسەم ئولتۇرۇپ قالىمەن ، ئانام بىلەن دادامغا ئەھۋالنى چۈشەندۈرۈپ قويۇڭ ، دېگەنىدى .
— يېزا مەكتەپلىرىنىڭ جاپاسىنى يامان . مائارىپ ئىدارىسىدىكى باشلىقلارنىڭ ئىچى پۈشۈپ قالسىلا باھالاشقا چىقامدىكىنتاڭ ، — دېدى زۆھرە خانىم كۈيئوغلىغا ھېسداشلىق قىلىپ .
پەخرىئاي ئىككى تەخسە شاپتۇلنى ئېلىپ چىقىپ شىرەگە قويدى .
— پەزىلەت ، پەخرىدىن ، شاپتۇل يەڭلا ، — دەپ توۋلىدى زۆھرە خانىم .
— پاھ ، ئەجەب تەملىك شاپتۇلكەنە بۇ ، — دېدى پەخرىدىن بىر تال شاپتۇلنى ماك ئاجرىتىپ ئاغزىغا سېلىپ .
— شۇڭا يەرلىك شاپتۇل ـ دە ، بۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ھازىر بازارلارنى ساپلا سورتلۇق شاپتۇللار قاپلاپ كەتتى . قارىسا شۇنداق چوڭ ، چىرايلىق ، ئەمما پەقەتلا تەمى يوق ، خۇددى كاۋىدەكلا . بۇنداق ئوخشىغان يەرلىك شاپتۇللارنى بازاردىن تاپماق تەس بولۇپ كەتتى . ئىلگىرى شۇنداق جىق بولىدىغان .
— سورتلۇق شاپتۇللارنى يېسە قورساقنى ئاغرىتىشىنى دېمەملا تېخى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئىسىت ، بۇ شاپتۇل چۈشتە بولغان بولسا ، مېھمانلارنىڭ ئالدىغىمۇ ئېلىپ چىقاتۇق .
— ھە راست ، مېھمانلار قانداقراق ئۇزىدى ، ئانا ؟ — سورىدى پەرىدە .
— ھەرھالدا كۆڭۈلدىكىدەك ئۇزىدى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، ئاندىن پەزىلەتنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ دېدى ، — ماۋۇ جۇڭاينىمەك قېينانىسىنىڭ ئالدىغا ئاللىقاچان بېرىۋاپتىكەن ئەمەسمۇ ، پەزىلەت خېنىم قىزىم بىرنەچچە قېتىم ئۆيگە كەلدى دەپ سۆزلىۋىدى ، نومۇستىن ئۆلگۈدەك بولدۇم .
— خىجىل بولغۇدەك نېمىسى بار بۇ گەپنىڭ ، — دېدى

پەردە .

— ئەھۋالدىن قارىغاندا ، سەنمۇ ئىلگىرى قېينىناڭنىڭ ئۆيىگە بېرىپتىكەنسەن ـ دە .

— ھەئە ، بارغان ، — دېدى پەردە ، — سەن تويغا رازىلىق بەرمەي تۇرۇۋالساڭ ، ئابدۇساتتارنىڭ ئاتا ـ ئانىسى توي قىلىدىغان قىزىڭنى بىزگە كۆرسەت دەپ قىستىغان تۇرسا ، قانداق قىلىمەن چىقماي .

— ماۋۇ جۇۋاينىمەكلەرنىڭ قىلىپ يۈرگەن ئىشىنى .

— مەنمۇ شۇ ، — دېدى پەزىلەت ، — سەن قۇتلۇقنى ھە دېسە ساتىراش دەپ ئېغىز ئاچۇرمىدىڭ . ئۇنى ئاتا ـ ئانىسى قىستاپ تۇرۇۋالغاندىن كېيىن ئامالسىز كۆرۈشكىلى باردىم شۇ .

— ئۇنداق دېگىنىڭ بىلەن ، — دېدى زۆھرە خانىم تەن بەرمەي ، — پەردە ئاچاڭنىڭ قېينانىسى قىزلىرى ئوغلۇمغا تېگىمەن دەپ ئۆيۈمگە كېلىۋالغان ، دېگەن گەپنى قىلمىغان .

— مېنىمۇ ئۇنداق دېمىدىغۇ ؟

— گەپنى ئوچۇق قىلمىغىنى بىلەن ، بىرنەچچە قېتىم يوقلاپ كەلدى دېگەن گېپى شۇ يەرگە بارىدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ئۆزىنىڭ گېپىنى راست قىلىپ ، — ئۆزۈڭنى بىئەتىۋا قىلىپ بارماسلىقىڭ كېرەك ئىدى .

— مەن ئۆزۈمنى بىئەتىۋا قىلمىدىم ، — دېدى غۇرۇرى ئازار يېگەن پەزىلەت تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ ، — گېپىم بار دەپ دەۋېرىدىكەن .

— ھە ، ئۇنداق بولسا ، بەك ئەتىۋارىڭنى قىلىپ كەتكەن ئوخشىمامدۇ ؟

— ھە ، قىلدى تازا .

— نېمە قىلىپ بەردى ، ئەتىۋارىڭنى قىلىپ .

پەزىلەت گەپ قىلماي دومسىيىۋالدى .

— پەزىلەت ئاچام تۇنجى قېتىم بارغان ۋاقتىدا قېينانىسى بىر باشياغلىقى ، بىرقۇر كىيىم ، تېخى بىر تال ئالتۇن ئۈزۈك ئالدىغا

قويۇپتۇ ، — دېدى پەخرىئاي .
— ھەئە ، بارلىق دەپنە ـ دۇنياسىنى تۆكۈپ تاشلىمىسۇن يەنە ، — دېدى زۆھرە خانىم ئىشەنمەي ، — مەن كونىشھەرنىڭ ھاجىملىرىنى ئوبدان بىلىمەن . تاشتىنمۇ ياغ چىقىرىدۇ ئۇلار . بىر تال پوتلا ياغلىقى بەرگەن بولسا چوڭ گەپ .
— نېمانداق ئىشەنمەيدىغانسەن ، ئانا ، — دېدى پەخرىئاي تېرىكىپ ، — ئۆز ۋاقتىدا ساڭا كۆرسىتەيلى دېگەن ، تىللاپ كېتىشىڭدىن قورقۇپ كۆرسەتمىگەن . ئاچىقە ئاچا ، ئانام بىر كۆرسۇن .
ئاچچىقى كەلگەن پەزىلەت مىدىرلىماي ئولتۇرۇۋالدى .
— بولدى ، ئاچاڭنى خىجىل قىلما . بولغۇلۇق بولۇپ بولدى . مەنمۇ ھە دەپ ئىشەنگەن بولاي .
پەزىلەت ئەمدى چىداپ ئولتۇرالمىدى . ئورنىدىن دەپ تۇرۇپ ، ياتاق ئۆيىگە كىرىپ ئايسىما ھاجى خېنىم بەرگەن نەرسىلەرنى ئېلىپ چىقىپ شىرەگە قويدى .
— ئىشەنمىسەڭ ، مانا ، كۆرۈۋال .
زۆھرە خانىمنىڭ چىرايىغا سۇس كۈلكە يۈگۈردى . شۇنداقتىمۇ ئاتتىن چۈشسىمۇ ئۈزەڭگىدىن پۈتىنى ئالغۇسى كەلمەيۋاتاتتى .
— خېلى مەرد خوتۇن ئوخشىمامدۇ ، سەنمۇ قۇرۇق قول بارمىغانسەن ، ھەقىچان .
— ئانا ، بولدى قىلە ، نېمانچە قىلىپ كېتىسەن . بۇمۇ پەزىلەتنىڭ ھۆرمىتى ئەمەسمۇ . مەن تۇنجى قېتىم چىققاندا قېينانام ئالدىمغا ئاران بىر باشياغلىقى قويۇپ قويغان ، — دېدى پەرىدە ، — ھەممە ئادەمنىڭ ئۆزىگە تۇشلۇق خۇيى بولىدۇ ، ئايسىما ھاجى خېنىمنىڭ دېگەن گەپلىرىنى ئۇنچە ئەزۇيلەپ كەتمە . تۇز كۆڭۈللۈك بىلەن دېگەن بولغىيدى ، ھەقىچان .
— شۇنداق ، خەقنىڭ ئانىسى بەك بەلەن ، مەن ئەسكى ، — دېدى زۆھرە خانىم تەتۇرلۇك قىلىپ ، — ئەرگە تېگەر ـ تەگمەيلا

مەندىن تانغىلى تۇرۇشتۇك .
— ئاناڭلا بىلەن گەپ تالاشماڭلا ، بالىلىرىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى .
— خاپا بولمىغىن ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت كەچۈرۈم سوراپ ، — ئالدىراقسانلىق قىلىپ سېنى رەنجىتىپ قويدۇم .
— ئۇنداق دېمەك ، بىزگە ئۇۋال قىلىپ قويمىسەن ، ئانا ، — دېدى پەرىدە ، — جاھاندىكى ھەرقانداق ئانا ساڭا يەتمەيدۇ . بىزنىڭ نەزىرىمىزدە سەن ھەممىدىن ئۇلۇغ .
— شۇنداق ، جاھاندىكى ھەممە ئانىلارنى بىر قىلىپ بەرسىمۇ سېنى ھەرگىز تېگىشمەيمەن ، ئانا ، — دېدى پەخرىئايمۇ ئەركىلىگەن پېتى زۆھرە خانىمنىڭ بوينىغا ئېسىلىپ .
— ماۋۇ شاپتۇلنى يېگىنە ، ئانا ، — دېدى پەخرىدىنمۇ ئوخشىغان شاپتۇلدىن بىرنى ئانىسىغا تەڭلەپ .
بالىلىرىنىڭ كۆيۈمچانلىقى زۆھرە خانىمنىڭ دىلىنى شۇرۇرىدە ئېرىتىۋەتتى .
— مەنمۇ خۇدايىم بۇيرۇسا پەخرىدىن بالامنىڭ لايىقىنىڭ ئالدىغا ئوبدان چىقىمەن ، — دېدى زۆھرە خانىم .
— پەخرىدىن ئاكامغا گۈلنازنى تونۇشتۇرۇپ قويىدىغان بولدۇق ، — دېدى پەخرىئاي پەرىدەگە كۆزىنى قىسىپ قويۇپ ، ئۇ پەرىدەنىڭ تاقاقا ـ توققا سۆزلەپ چاندۇرۇپ قويۇشىدىن ئەنسىرەپ دەرھال گەپنىگە ئىزاھات بەردى ، — ئېسىڭدىمىكىن ، ئاچا ، سېنىڭ تويۇڭ بولغان كۈنى ئەتىگەندە كېلىپ خىزمەت قىلغان ھېلىقى چېچى ئۇزۇن قىز ، پەزىلەت ئاچامنىڭ دوستى .
— ھەئە ، ئېسىمدە ، — دېدى پەرىدە سىڭلىسىنىڭ مەقسىتىنى چۈشىنىپ ، — ئۆزىمۇ بەكلا چىرايلىق ، ئىشچان قىزكەن ئۇ .
— بۈگۈنكى مېھمانلارنىڭ تامىقىنى ئاشۇ قىز ئۆزى يالغۇز ئەتكەندەكلا ئەتتى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بىرەر يەردىن لايىقى بولمىسا ، ئىنىڭغا ئېلىپ بېرەيلىمكىن دەپ قالدىم .

— ئوبدان ئويلاپسەن ئانا ، — دېدى پەردە ئىنىسىغا قاراپ كۈلۈپ ، — لېكىن پەخىردىن نېمە دەيدىكىن . قوشۇلدىمۇ ؟

— پەخىردىنىڭ قوشۇلۇش ـ قوشۇلماسلىقى بىلەن كارىم يوق ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئاۋۋال ئۇ قىزنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇشۇپ باقايلى . راستىنلا بېشى باغلاقسىز بولسا ، پەخىردىنىنى گەپكە كۆندۈرىمىز . ئىنىكىلا سىلەرگە ئوخشاش بەكۈاش ، باشباشتاق ئەمەس ، قانداق دېدىم بالام ، مېنىڭ گېپىمنى ئاڭلايسەنغۇ ـ ھە .

— سەن نېمە دېسەڭ شۇ ، ئانا ، — دېدى پەخىردىن رايىشلىق بىلەن .

— مانا دېمىدىمۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم كۈلۈپ ، — ئىنىكىلار ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ئاياشنى بىلىدۇ .

— پاھ ، ئاكامنىڭ بىردەمدىلا قۇلىقى يۇمشاق ياخشى بالا بولۇپ كەتكىنىنى كۆرمەمدىغان ، — دېدى پەخرىئاي ئاكىسىنىڭ قۇۋۇلۇقنى تولىمۇ ئوخشاتقانلىقىغا ھەۋەس قىلىپ ، — ئۇنداق بولسا ، گۈلناز بىلەن تېزرەك تونۇشۇۋال ، ئاكا .

— بۇ ئىشتا پەزىلەت ئاچامنىڭ ئاغزىغا قارايمەن ـ دە ، — دېدى پەخىردىن ، — قاچان تونۇشتۇرۇپ قويىسەن ، ئۇ دوستۇڭنى .

— نېمىگە ئالدىرايسەن ، — دېدى پەزىلەت ئويۇن چىقىرىپ ، — گۈلنازنىڭ يۈرگەن يېگىتى بارمۇ تېخى .

— بايا يۈرگەن يېگىتى يوق دېدىڭغۇ ، — دېدى پەخىردىن .

— ئاكامغىمۇ ئاللىقاچان ئىسسىق ئۆتۈپ قاپتىكەن ، مانا . پەزىلەت ئاچا ، سەنمۇ مىكى ـ مىكى دېمەي ، ئاۋۋال ئاكامغا تونۇشتۇرۇپ قويمامسەن .

— شۇنى دەيمەن ، — دېدى پەخىردىن ، — ئۇ قىز ئانامغا يارىغاندىكىن ، يۈرگەن يېگىتى بولغان تەقدىردىمۇ تارتىۋالارمىنا . ھەممە ئىشتىن تولۇق خەۋەردار قادىر ئەپەندى بالىلىرىنىڭ

كۆرسەتكەن ئويۇنىدىن ھۇزۇرلىنىپ كۈلدى .

— جايىدا گەپ قىلدىڭ ، ئوغلۇم ، شۇنداق قىل . نوچى بولساڭ ، ئۇ قىزنى كۆيدۈرۈۋال . ئاناڭنىڭ ئالدىغا باشلاپ ئەكەل . قىزغا بېرىدىغان سوۋغاتتىن غەم قىلما . بايا ئاناڭ ۋەدە قىلدىغۇ ، ئەينا .

— ئابدۇساتتارجان بولمىغاندىكىن ئۆيۈڭگە كېتىمەن دېمەي ، مۇشۇ ئۆيدە كەچلەپ قال ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— مەنمۇ قونۇپ قالاي دەپ كەلگەن ، — دېدى پەرىدە .

— ۋايجان ، يەنە قىستىلىشىپ يېتىدىغان بولدۇقمۇ دەيمەن ، — دېدى پەخرىئاي ئەركىلەپ ، — نەچچە كۈندىن بېرى ئۆي خېلى كەڭرىپ قالغاندى .

— ئۇنداق دېمە ، ئەدەپسىز ، ئاچاڭ رەنجىپ قالىدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ھېچقىسى يوق ، چېقىشىپ دەپ قويدى .

— چېقىشمىدىم ، راست دەۋاتىمەن ، ئاچا ، — دېدى پەخرىئاي ، — پەزىلەت ئاچامغۇ تېزرەك توي قىلىپ چىقىپ كەتسە ، ئۆي ماڭا يالغۇز قالاتتى .

— ھۇ ۋاپاسىز يالغۇز ئوچاق ، — دېدى زۆھرە خانىم . ھەممەيلەن قاقاقلاپ كۈلۈشۈپ كەتتى .

61

زۆھرە خانىم بولغۇسى قۇدىسى ئايسىما ھاجى خېنىمدىن چاندۇرماي ئۆچىنى ئېلىۋالدى . ھەئە ، ئايسىما ھاجى خېنىمنىڭ پەزىلەت خېنىمنىڭ نانلىقىنى قىلىۋەتسەك بولاتتى دەپ ئالدىرىتىشلىرىغا ئانچە پەرۋا قىلىپ كەتمىدى . بىر ھەپتىسى ئاغرىپ قالدىم دەپ باھانە كۆرسەتتى ، يەنە بىر ھەپتىسى قاتار چېيىم بار ، بارمىسام دوستلىرىم رەنجىپ قالىدۇ دەپ باھانە كۆرسەتتى ؛ يەنە بىر ھەپتىسى ئۆزىچە قادىر ئەپەندىنىڭ يېزىدىكى

تۇغقانلىرىنى يوقلىغۇسى كېلىپ قالدى . قۇتلۇق پەرزەنتىنى توختىماي ئالدىرىتاتتى . پەرزەنت ئانىسىدىن خجىل بولۇپ گەپ قىلالمايتتى . ئايسىما هاجى خېنىم زۆھرە خانىمغا توختىماي تېلېفون قىلاتتى . زۆھرە خانىم بولسا تۇرلۇك چىرايلىق باهانە - سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ كەينىگە سۇرەتتى .

«بىر كىمنىڭ چۈشۈپ قالغان قىزى يوق ، — دەيتتى زۆھرە خانىم ئىچىدە ، — كۆيئوغۇل بولغۇچى قولىدىن ئىش كېلىدىغان ئېسىل يىگىتكەن دەپ ، ئالدىراپ ماقۇل دەپ قويغىنىمغا ، كۆڭلىگە كېلە دېمەي ، قىزلىرى ئوغلۇمغا تېگىمەن دەپ كېلىۋاتقىنىغا ئاسانلا ماقۇل دەۋەتكىنىم بىلەن ، ئەمدى تازا يالۇرتاي . مېنىڭ قىزىمنىڭمۇ ئەتىۋارلىق قىز ئىكەنلىكىنى بىلىپ قالسۇن . پەرزەنتىنىڭغۇ ئوبدانلا خېرىدارلىقىنى قىپتىكەن بولمىسا . بېشىنى رەسمىي باغلىمىغان كېلىنگە ئالتۇن ئۈزۈك سېلىپ قويىدىغان ئىش ئەرزىدى . بوپتۇلا ، ئۇنچىلىك قىلسا نېمە بوپتۇ . پەرزەنتىمۇ ئالتۇن ئۈزۈككە ياراشقۇدەك قىز ، قانچىلىك قىلسا ئەرزىيدۇ . مەنمۇ ئۇنى ئاسان بېقىپ چوڭ قىلمىغان . بەكرەك يالۇرتقۇزاي . كۆڭلىدە بىز دېگەن شەھەردە ساناقلىق باي ئادەملەر ، كاتتا هاجىملار ، ئوغلىمىزغا كىمنىڭ قىزىنى سوراپ بارساق ، هەرگىز ياق دېمەيدۇ دەپ ئويلاپ قالمىسۇن . قىز چوڭ قىلغان ئادەمنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق نازى بارلىقىنى بىلىپ قالسۇن . ئىشقىلىپ ، ئوغلى پەرزەنتنى ياخشى كۆردىمۇ بولدى ، تويدىن يالتىيىۋېلىشىدىن غەم قىلمايمەن . پەردە قىزىمنىڭ توي ئىشىدىن بەكلا كۆز قورقۇتقانىدىم . نامى دېھقان بولغىنى بىلەن بىزدىن باي ئادەملەركەن . بۇ شەھەردىن ئوغلۇمغا يارىغۇدەك قىز تاپالمىدىم دەپ چوڭ سۆزلىگەن خوتۇنلارنىڭ كۆزلىرى توي كۈنى ئالا چەكمەن بولۇپ كەتتى . ئەمدى پەرزەنتنىڭ تويىنى قىلىپ ، شەھىرىمىزدە نام - ئاتىقى بار بۇ هاجىملار بىلەن قۇدىلىشىدىغان بولسام ،

ئىچىدىن قان كېتەر ھەقىچان . بۇ تويىنىمۇ خەقنىڭ كۆزىدىن ئوت چىقىرىۋەتكۈدەك قىلمايدىغان بولسام ... خۇدايىم ئاخىر تىلىكىمگە يەتكۈزدى . كۆيئوغلۇڭ بارمۇ دېسە ، بار دېگۈدەك كۆيئوغۇللۇق بولىدىغان بولدۇم . ھېلىقى ھالى چوڭ ھاجى خېنىمنى يەنە ئىككى قېتىم يالۋۇرتقۇزۇپ ئاندىن نانلىققا ئىجازەت بېرەي ... »

بولغۇسى قۇدىلىرىنىڭ باش ئاغرىقىغا ئاخىر قادىر ئەپەندى چىدىمىدى . ھەئە ، قۇتلۇقنىڭ دادىسى ئۇنىڭ بىلەن ئايرىم كۆرۈشكەنىدى .

— بولدى ، خانىم ، قۇدىلارنى ساقلىتىۋەرمەيلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ئۇلار بەكلا ئالدىرىتىپ كېتىۋاتىدۇ . ئەلچىلىككە كەلگەندە ئاسانلا ماقۇل دەپ ، ئەمدى نېزىقاپ تۇرۇۋالساقمۇ سەت تۇرا . مۇشۇ يەكشەنبە كۈنى نانلىققا كېلىۋەرسۇن .

— بۇ يەكشەنبە بولمايدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— نېمىشقا ؟ — دېدى قادىر ئەپەندى نارازى بولۇپ .

— ئاۋۋال پەردىنىڭ ئۆي ماربكىنى قىلىۋېتەيلى ، — چۈشەندۈردى زۆھرە خانىم مەقسىتىنى يوشۇرۇپ ، — پەردىنىڭ تويىغىمۇ ئىككى ئاي بولاي دەپ قالدى . قائىدە بويىچە قۇدىلار ئۆي تۇتۇپ بەرگەندىكىن ، بىزنىڭ ئۆي ماربكى قىلىدىغان قائىدىمىز بار ئىدى . بۇ ئىشنى تاشلاپ قويۇپ پەرزىلەتنىڭ توي ئىشى بىلەن بولۇپ كەتسەكمۇ سەت تۇرا .

زۆھرە خانىمنىڭ سۆزلىرى يوللۇقتەك قىلاتتى . قادىر ئەپەندى رەت قىلىشقا ئامالسىز قالدى . دېمىسىمۇ قىزىنىڭ ئۆيىنى ۋاقتىدا مۇبارەكلىمىسە بولمايتتى .

— ئەمىسە ، كېلەر شەنبىگە ئۇچۇر بېرىۋېتەيلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

— ماقۇل ، كېلەر ھەپتە بىر گەپ بولسۇن ، — دېدى زۆھرە خانىم مۇجمەللا قىلىپ .

زۆھرە خانىمنىڭ پەرزىلەتنىڭ نانلىقىنى كەينىگە سۈرۈشىدە

باشقا سەۋەبمۇ بار ئىدى .

«پەردە بىلەن پەزىلەتنىڭ تويىنىڭ ئارىلىقىدا ھېچبولمىغاندا ئىككى ئاي ۋاقىت ئۆتسۇن ، — دەپ ئويلايتتى زۆھرە خانىم ، — ئەل ـ جامائەتكە بۇگۈنى بۇ قىزىمىزنىڭ ، ئەتىسى ئۇ قىزىمىزنىڭ توي باغىقىنى تارقىتىپ يۈرسەك ، تونۇش ـ بىلىش ، ئۇرۇق ـ تۇغقان ، خىزمەتداش ، ئەل ـ ئاغىنىلەرگە ئادەمگەرچىلىك ئىغىر كېلىدۇ . ئارقىمۇئارقا باغاق تارقاتقىنى دەپ غوتۇلدايدۇ . مەنغۇ خەقنىڭ باغىقىنى تاپشۇرۇۋالسامىلا ھېچ يەردىن قالماي ئادەمگەرچىلىك قىلغان . شۇنداق بولسىمۇ بىرئاز ۋاقىت ئۆتسۇن . بىزمۇ بىرئاز دېمىمىزنى ئېلىۋالايلى . توي دېگەنبىلەن ھەممىسى پۇل بىلەن ئوخشايدىغان گەپ ... »

زۆھرە خانىم پەردەنىڭ ئۆي ماركىنى قىلمىز دېگىنى بىلەن كۆڭلىدە ئويلىغىنى بار ئىدى . ھەئە ، ئۇ خېلى كۆپ مېھمان چاقىرىپ ئۆي چېيى قىلماقچىدى . قادىر ئەپەندى ئۆي چېيى قىلىشقا قارشى چىققان بولسىمۇ ، يەنىلا زۆھرە خانىمنىڭ يېتىلىكىگە كۆندى . زۆھرە خانىم ئىككى ـ ئۇچ كۈن بۇرۇن پۇختا تەييارلىق كۆردى . ئۇرۇق ـ تۇغقانلارغا ، بالىلىرىنىڭ ئۆي ماركىگە بارغان دوستلىرى ، خىزمەتداشلىرى ، قوشنىلىرىغا باغاق تارقاتتى . ئاز دېگەندە ئەللىك ـ ئاتمىش مېھمان چاقىردى . بۇنداق قىلىشتىكى سەۋەب ، قىزىنىڭ ئۆيىنى مۇبارەكلەپ ئېلىپ بارغان نەرسىلىرىنى ، شۇنداقلا قىزىنىڭ تۇتقان يېڭى ئۆيىنى كۆز ـ كۆز قىلىش ئىدى .

پەردەنىڭ ئۆي چېيى چۈشكە يېقىن رەسمىي باشلاندى . بىنانىڭ ئالدىغا يۆتكىگىلى بولىدىغان يوغان ئىككى پولات ئوچاق ئېسىلغان بولۇپ ، بىرىدە قورداق قورۇلدى ، بىرىدە پولۇ دۆملەندى . پەردەنىڭ قېينانىسىدىن تارتىپ ، ئايسىما ھاجىنى خېنىمغىچە كېلىشكە تېگىشلىك مېھمانلار تولۇق كەلدى . مېھمانلار پەردەنىڭ ئۇچ ئېغىزلىق ئۆيىگە خۇددى قاسقانغا مانتا تىزغاندەك لىق ئولتۇرۇشتى . ئاۋۇال قورداق ، ئاندىن پولۇ تارتىلدى .

تاماقتىن كېيىن زۆھرە خانىم پەردە بىلەن ئابدۇساتتارنى بىر چەتتە قارىتىپ تۇرغۇزۇۋېلىپ كەلگەن نەرسىلىرىنى قويۇشقا باشلىدى .

— بۇ ئىككى پارچە گىلەم بىلەن توڭلانقۇ ، داداڭلار بىلەن مېنىڭ ئاتىغىنىم ، — دېدى زۆھرە خانىم گىلەم بىلەن توڭلانقۇنى ئۆيىنىڭ ئوتتۇرىسىغا ئەكەلدۇرۇپ .

— رەھمەت دادا ـ ئانا ، جىق كايىپسىلە ، — دېدى پەردە بىلەن ئابدۇساتتار .

— ۋاي رەھمەت ، قۇدىلىرىمىزنى كايىتىپتىمىز ، — دېدى ئابدۇساتتارنىڭ دادىسى بىلەن ئانىسى .

— بۇ تېلېۋىزور ، پەزىلەت قىزىمنىڭ كۆڭلى ، — دېدى زۆھرە خانىم يىگىرمە بەش دىيۇيملىق رەڭلىك تېلېۋىزورنى كۆرسىتىپ .

پەخىرىدىن ئانىسىنىڭ بۇيرۇقىغا ئاساسەن تېلېۋىزورنى يەشكىدىن چىقاردى .

ئابدۇساتتار بىلەن پەردە پەزىلەتكە رەھمەت ـ ھەشقاللىسىنى بىلدۇردى .

— بۇ DVD ئاپپاراتى ، پەخىرىدىن بالامنىڭ كۆڭلى ، يەنە ماۋۇ ئاۋاز ياڭرىتقۇسىمۇ بار ، — دېدى زۆھرە خانىم .

پەخىرىدىن DVD ئاپپاراتى بىلەن ئاۋاز ياڭرىتقۇسىنىمۇ يەشكىدىن چىقاردى .

— بۇ تولۇق ئاپتوماتىك كىرئالغۇ ، پەخرىئاي قىزىمنىڭ كۆڭلى ، — دېدى زۆھرە خانىم .

ئابدۇساتتار بىلەن پەردە ئىنى ـ سىڭىللىرىغىمۇ رەھمەت ئېيتتى .

زۆھرە خانىم ئۆي مۇبارەكلەشكە ئاتاپ ئېلىپ كەلگەن سوۋغاتلىرىنى تولۇق قويۇپ بولغاندىن كېيىن ، ئابدۇساتتارنىڭ ئاتا ـ ئانىسى قايتىدىن رەھمەت ئېيتتى .

— ھەربىرلىرىنى بەكمۇ كايىتىپتىمىز ، قۇدام ، يەنە تېخى

بۇ بالىلىرىمىزمۇ بەك ئاۋارە بوپتۇ .

— ھەرگىز ئۇنداق دېمىسىلە ، قۇدام ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بالىلىرىمىزغا مۇشۇنداق ئېسىل ئۆي تۇتۇپ بېرىشتىلە مانا . ھەربىرلىرىگە رەھمەت ئېيتساق بولىدۇ ، تېخى .

ھەئە ، زۆھرە خانىم مۇشۇنداق دېيىش ئارقىلىق دوستلىرىغا ، خىزمەتداشلىرىغا قىزىنىڭ تۇنقان بۇ ئۆيىنىڭ كۆز - كۆز قىلىۋاتاتتى . دېمىسىمۇ ئۇيادىن توي قىلىپ ، بۇيادىن ئۆي تۇتۇپ بېرىدىغان ئاتا - ئانىلار بەكمۇ ئاز ئىدى . بۇ ھەقىقەتەنمۇ بىر قېتىم كۆز - كۆز قىلىۋالغۇچىلىكى بار ئىش ئىدى . زۆھرە خانىمنىڭ بۇ گەپنى ئالاھىدە ئەسكەرتىشىدە ، بولغۇسى قۇدىسى ئايسىما ھاجى خېنىمغا : «كۆردىلىمۇ ، بۇ قۇدىلىرىم دېھقان تۇرۇپ ئوغلىغا مۇشۇنداق ئېسىل ئۆي تۇتۇپ بەردى . سىلىمۇ كۆرۈپ قويسىلا ، ۋاقتى كەلگەندە قاراپ تۇرمىسىلا » دېگەن مەنە بار ئىدى .

داغۋازلىقتا باشقىلاردىن تۆۋەن تۇرۇشنى خالىمايدىغان ئايسىما ھاجى خېنىمنىمۇ بىر ئالىي دەرىجىلىك دۇخوپكا ئېلىپ كەلگەنىدى .

— لايىقلىرىدا بولمىسىمۇ قوبۇل قىلسىلا ، بالام ، — دېدى ئايسىما ھاجى خېنىم دۇخوپكىنى كىرئالغۇنىڭ ئۇستىگە قويۇپ ، ئاندىن زۆھرە خانىمغا قاراپ دېدى ، — بالىلىرىمىزنىڭ ئۆيىدە نېمە كەملىكىنى بىلەلمەي ، ئۆزۈمچە مۇشۇ نەرسىنى ئېلىپ كەلدىم ، قۇدام .

— ۋاي سىلىنى بەكلا كايىتىپتىمىز ، ھاجى خېنىم ، — دېدى زۆھرە خانىم مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈپ ، — پەردە ، ئابدۇساتتارجان بالام ، ھاجى خېنىمغا رەھمەت دەڭلا .

پەردە بىلەن ئابدۇساتتار ھاجى خېنىمغا مىننەتدارلىقىنى بىلدۈردى .

«دېگەنىبىلەن خېلى دىتى بار ئايالدەك قىلىدۇ . خەقنىڭ ئالدىدا چۈپەيلىك قىلىپ سۇندۇرۇپ قويمىدى ياخشى» دېدى دۇخوپكىنى كۆرۈپ خۇش بولۇپ كەتكەن زۆھرە خانىم .

ئەمدى باشقا مېھمانلار سوۋغاتلىرىنى بىر - بىرلەپ داستىخانغا

قويۇشقا باشلىدى . زۆھرە خانىمنىڭ چايدىكى دوستلىرى پۈل يىغىش قىلىپ كەلگەنىدى .

— ئاز بولسىمۇ بۇ بىزنىڭ كۆڭلىمىز ، قىزىم ، ئۆيىڭىزگە كەم ـ كۈتە نەرسىلەرنى ئېلىۋالارسىز ، — دېدى گۈلسۈم خانىم بىر تەخسىدىكى ئەللىك كويلۇق ، يۈز كويلۇق بىر تۈتام پۈل بىلەن بىر ۋاراق قەغەزدىكى تىزىملىكنى پەردىگە تەڭلەپ .

— رەھمەت ، سىلەرنى جىق ئاۋارە قىپتىمەن ، — دېدى پەردە .

— قىچقارماي دېسەم ، كېلىمىز دەپ تۇرۇۋالدىڭلا ، ئادەمنى خىجىل قىلىسىلەر مۇشۇنداق ، — دېدى زۆھرە خانىم دوستلىرىغا مىننەتدارلىقىنى بىلدۈرۈپ .

ئادەمگەرچىلىك قىلىش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن مېھمانلار دۇئا قىلىپ تارقاشتى . پەردە ھەربىر ئايال مېھمانغا ئىككى نانىنىڭ ئارىسىغا بىر پارچىدىن گۆش قىستۇرۇپ زەللە ئالدۇرۇشنى ئۇنتۇپ قالمىدى .

قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىم ئابدۇرازاق ئاكا بىلەن ئاماننىساخان ئاچىنى ئۆيىگە قايتا ـ قايتا تەكلىپ قىلىپ تۇرۇۋالغان بولسىمۇ ، ئۇلار باشقا بىر كۈنى كىرەرمىز دەپ يېزىغا قايتتى . ئۇلارنىڭ كەينىدىن قادىر ئەپەندى بىلەن زۆھرە خانىممۇ قايتىشتى . پەزىلەت ، پەخرىدىن ، پەخرىئايلار ئاچىسىنىڭ ئۆيىنى يىغىشتۇرۇشۇپ بېرىدىغان بولۇپ قېلىشتى .

— ھە ، راست ، ماڭا ھېلىقى تىزىملىكنى ئاچقىپ بەرگىنە ، — دېدى ئىشىك تۈۋىگە چىقىپ بولغان زۆھرە خانىم .

— قايسى تىزىملىكنى دەيسەن ، ئانا ، — سورىدى پەردە .

— گۈلسۈم ئاچاڭ پۈل بىلەن بىللە قويغان ھېلىقى تىزىملىكنىچۇ ؟

پەردە تىزىملىكنى ئاچىقىپ بەردى .

ھەئە ، زۆھرە خانىم تىزىملىكتىن قىزىنىڭ ئۆي ماركىسىگە

دوستلىرىنىڭ قانچىلىكتىن ئادەمگەرچىلىك قىلغانلىقىنى بىلىپ باقماقچىدى .

62

— ئانامغا قانداق ياراپ قالدىڭكىنتاڭ ، سېنى داڭلاپ ھالى قالمىدى ، — دېدى پەخرىدىن گۈلنازغا ، — پەزىلەت ئاچامغا لايىقى بار ـ يوقلۇقىنى ئوقۇشۇپ باققىن ، ئىنىڭغا تونۇشتۇرۇپ قوي دەپ تاپىلاپ كەتتى .

— داڭلىغۇچىلىكى بولسا داڭلايدۇ ئاشۇنداق ، — دېدى گۈلناز خۇشاللىقىنى يوشۇرالماي ، — ھەرقانداق ئانىنىڭ كېلىن قىلىۋالغۇسى كېلىدۇ مېنى . شۇڭىمۇ بوسۇغىمىزدىن باش ئاغرىقى قىلىپ كېلىدىغانلار ئۆكسۈمەيۋاتىدۇ .

— ئالە شەرىڭنى ، ماختاپ قويسام ئېشىۋالغىنىنى ، — دېدى پەخرىدىن قىزنىڭ چىشىغا تېگىپ ، — مېنىمۇ كۆيئوغۇل قىلىۋالسام دەيدىغانلار سامانەك .

— ئەمىسە ، شۇلارغا كۆيئوغۇل بولۇۋال ، — دېدى گۈلناز لەۋلىرىنى پۈرۈشتۇرۇپ ، — ساڭا يالۇرمايمەن .

— ئۇنداقمۇ دەپ كەتمە گۈل ، ئەڭ ياخشىسى بىر ـ بىرىمىزگە يالۇرۇپ ئۆتەيلى .

— مېنىڭ يالۇرغۇم يوق .

— بوپتۇ ، مەن يالۇراي ئەمىسە ، — دېدى يىگىت شوخلۇق بىلەن ، — جېنىم گۈلناز قىز ، ماڭا ياتلىق بولۇڭ . سىز بولمىسىڭىز مەن ياشىيالمايمەن ، سىزنى ئويلاپ كۈندۈزى گېلىمدىن غىزا ئۆتمەيدۇ ، كېچىسى كۆزۈمگە ئۇيقۇ كەلمەيدۇ . ئىشقىڭىزدا ھالىم خاراب ، باغرىم كاۋاپ . سىزنى نىكاھىمغا ئالسام ، كېچە ـ كۈندۈز باغرىمغا باسسام ...

— ئۆتەپ بارە ، سارىڭ ، — دېدى قىز پىخىلداپ كۈلۈپ .

— قانداق ، يالۇرۇشۇم بولمىدىمۇ ؟

— سېنى بۇنداق يالۋۇر دېمىدىم ، ئىشقىلىپ ، مېنى چىن يۈرىكىڭدىن ياخشى كۆرسەڭلا بولدى .

— ئەمىسە ، يۈرىكىمنى يېرىپ كۆرسىتىپ بېرەي .

— ئىشقىلىپ ، ئاناڭنىڭ نەزىرىدىن ئۆتكىنىمگە خۇش بولدۇم ، — دېدى قىز يىگىتنىڭ شوخلۇقىغا پەرۋا قىلماي ، — ئاتا ـ ئانىمىز قوشۇلماي قالارمىكىن دەپ بەك ئەنسىرىگەنىدىم .

— مەنمۇ شۇ ، — دېدى پەخرىدىن ، — خۇدايىم بۇيرۇسا پەزىلەت ئاچامنىڭ تويىنى قىلىۋەتسەكلا ، ئانامنى سىلەرنىڭ ئۆيگە رەسمىي ئەلچىلىككە ئەۋەتىمەن . سوغۇق بىر نەرسە ئىچەمدۇق .

— بولدىلا ، مەن چاي ئىچەي . ئۆتكەندە داداڭ دادام بىلەن كۆرۈشكەندىن كېيىن ئانام خېلىــى پەسكويغا چۈشۈپ قالغان . لېكىن ، يېقىندىن بېرى : «گەپنى قىلىپ قويۇپ كەلمىــدى ، ھېچبولمىسا سۆز سالغىلىمۇ بولسا كېلىشى كېرەكتى» دەپ يەنە سۆزلىگىلى تۇردى . ئەھۋالدىن قارىغاندا ، خەقلەر يەنە باش ئاغرىقى قىلىۋاتقان ئوخشايدۇ .

— بېشىڭنى ئىچىڭگە تىقىۋېلىپ چىــداپ تۇر . پەزىلەت ئاچامنىڭ تويىغمۇ ئاز قالدى .

— ئەلچىلەر كېلىپ كەتكىلىمۇ خېلى بولدى . نېمىشقا تېخىچە نانلىق قىلمايدۇ .

— مەنمۇ بىلمىدىم . ئانام كەينىگە تارتىپ تۇرىدۇغۇتاڭ . ئالدىمىزدىكى شەنبە نانلىق قىلىدىغان ئوخشايدۇ .

— نانلىق قىلىپ بولسىلا ، توي دېگەن ئاسانلا بولاتتى .

— نانلىقتىمۇ بېرىپ مېھمان ئۈزىتىشىپ بېرەرسەن ـ ھە .

— ئەمدى بارمايمەن .

— نېمىشقا ؟

— خىجىل بولۇپ قالىدىكەنمەن .

— خىجىل بولغۇدەك نېمىــــى بار . ئۆتكەندە پەزىلەت ئاچامنىڭ دوستى دېگەن سالاھىيەت بىلەن بارغانــدىڭ . ئەمدى رەسمىي مېنىڭ لايىقىم بولۇپ بارىسەن .

— شۇڭا خىجىل بولۇۋاتىمەن . ئاناڭغا مەن بىلەن يۇرۇۋاتمەن دېمىگەنسەن ؟

— ئۇنداققۇ دېمىدىم . لېكىن ، پەزىلەت ئاچام تونۇشتۇرۇپ قويدى ، كۆرۈشۈپ تۇرۇۋاتمەن ، تېخى رەسمىي تەلەپ قويمىدىم ، دەپ قويدۇم . بىزنىڭ ئىشىمىزنى ئانامدىن باشقا ھەممەيلەن بىلىدۇ . دادام چاندۇرماي ئانامنىڭ قېشىدا پات - پات سېنىڭ گېپىڭنى چىقىرىپ قويۇۋاتىدۇ . ئانامۇ سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەرنىڭ ئەھۋالىنى ئۇقۇشقان ئوخشايدۇ . سىلەرنىڭ ئۆيدىكىلەرنىڭ ياخشى گېپىنى قىلىپ كەتتى . ئەتىگىچە سەن بىلەن يۇرۇۋاتمەن ، دەپ قويايمىكىن دەيمەن .

— ئەڭ ياخشىسى ، پەزىلەت ئاچامنىڭ تويى بولغۇچە دېمەي تۇر ، — دېدى گۈلناز ، — باشقا گەپلەر تويدىن كېيىن بولسۇن .

— ئانامدىن خىجىل بولۇۋاتامسەن ياكى ئەنسىرەۋاتامسەن ؟

— ئاناڭ ھازىر توي تەييارلىقى بىلەن بىر قوللىنى ئون قىلالمايۋاتقان ۋاقتىدا ، بۇ گەپلەر قۇلىقىغا يېقىپ كەتمەسلىكى مۇمكىن .

— قېنى ، ئەھۋالغا قاراپ باقارمەن . ئىشقىلىپ ، نېمىلا بولسۇن ، ئىشلىرىمىزنىڭ مۇشۇنداق چىرايلىق ئەپلەشكىنىدىن مەن بەك خۇشال .

— مەنمۇ شۇ .

63

— شەنبە كۈنى پەزىلەتنىڭ نائىلقىنى قىلىدىكەن ، بەك زۆرۈر ئىشىڭىز بولمىسا ، بېرىپ قارىشىپ بېرەرسىز ، — دېدى پەرىدە ئابدۇساتتارنىڭ بارماقلىرىنى ئويناپ ئولتۇرۇپ .

— ئەلۋەتتە شۇنداق قىلىمەن ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — ئۆتكەندە ئەلچىلىكىدە مېھمانلارغا قارىشىپ بېرەلمەي بەك سەت ئىش بولدى . بۇ قېتىم راۋۇرۇس خىزمەت قىلىپ ئانام بىلەن

دادامنىڭ كۆڭلىنى ئېلىۋالمىساق بولمايدۇ ، — يىگىت ئايالىنىڭ مەڭزىگە چوكىكىدە بىرنى سۆيۈپ قويدى ، — مېھمانلارنى كۈتىدىغانغا ئازراق نەرسە ئاپىرىپ بېرەيلىمىكىن دەيمەن .

— تەييارلىقلارنى ئاساسەن پۈتكۈزۈپ بولدىغۇ دەيمەن . يەل ـ يېمىش ئاپىرىپ بەرسەك بولا .

— ئوغلاق كاۋىپى قىلدۇرۇپ بېرەيمىكىن دەيمەن . يېزىدا ئوغلاق دېگەن جىق . كاۋاپنى يېزىدا پىشۇرغۇزۇپ ئەكىرسەم ئولگۈرىدۇ .

— مەيلى ، شۇنداق قىلايلى .

— تويدا ئانام ـ داداملارغا ئوبدانراق بىر ئادەمگەرچىلىك قىلايلى ، — دېدى ئابدۇساتتار پەرىدەنى بېسىپ سۆيۈپ تۇرۇپ .

— ۋاي ، شۇك تۇرۇڭە ، — دېدى پەرىدە نازلىق كۈلۈپ ، — ئادەمنى سۆيمەنلا دەپ تۇرىدىكەنسىز .

— سۆيگۈم كېلىپ تۇرسا قانداق قىلىمەن . كىم سىزنى ئاشۇنداق تاتلىق بولسۇن دەپتىكەن . ئۆزىڭىزغۇ تەشەببۇسكارلىق بىلەن سۆيۈپ قويماي دېمەيسىز .

— مانا ، بولدىمۇ ، — پەرىدە يىگىتنى چوككىدە بىرنى سۆيدى ، — سىزچە ، ئانام ـ داداملارغا قانداقراق ئادەمگەرچىلىك قىلساق بولا ؟

— رەخ ـ پەخ ، لاتا ـ پۈتا ئېلىپ يۈرمەيلى . ھازىرچە بۇنىڭ كېرىكى يوق . ئۇلار ئارقىمۇئارقا توي قىلىمىز دەپ خېلى چىقىمدار بولدى . نەق پۇل قويۇپ قويايلىمىكىن دەيمەن .

— نەچچە پۇل قويساق بولا ؟

— ئىككى مىڭ كوي قىلساق قانداق بولا .

— ياخشى كۆڭلىڭىزگە رەھمەت ، — دېدى پەرىدە ، — ئاتا ـ ئانىمىزغا قانچىلىك قىلساق ئەرزىيدۇ ، لېكىن ھازىر بىزنىڭ قولىمىزدىمۇ تۇزۇك نەق پۇل يوق . ئەل ـ ئاغىنىلىرىمىز ، خىزمەتداشلىرىمىز ئۆيۈڭلارنى مۇبارەكلەيمىز دەپ تۇرۇۋاتىدۇ . ئۇلارنى مېھمان قىلىدىغانغىمۇ پۇل لازىم . مېنىڭچە ، بەش يۈز كوي قىلايلى .

— ئاز بولۇپ قالامىكەن ، — دېدى ئابدۇساتتار ئويلانغان هالدا .

— ئاز بولۇپ قالمايدۇ . بۇ دېگەن بىزنىڭ كۆڭلىمىز . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، توي يالغۇز بۇلا ئەمەس . پەزىلەتنىڭ توپىدىن كېيىن پەخرىدىنىڭ توپىنى قىلىدىغان گەپ تېخى . پەزىلەتكىمۇ ئايرىم ئادەمگەرچىلىك قىلمىساق بولمايدۇ .

— بوپتۇ ئەمىسە ، سىزنىڭ دېگىنىڭىزدەك بولسۇن ، — دېدى ئابدۇساتتار ، — ئەمما پەزىلەتكە ئۆزىڭىز بىلىپ ئوبدانراق ئادەمگەرچىلىك قىلارسىز .

— كۆڭلۈمدە سان بار ، — دېدى پەرىدە ۋە ئۈستىگە چىقىۋالغان ئېرىنىڭ مەيدىسىدىن ئاستا ئىتتەردى ، — ئۇنداق قىلماڭ ، تېخى قاراڭغۇ چۈشمىدى .

يىگىت هاياجانلىق بىر ئىستەك بىلەن ئايالىنى قۇچاقلاپ سۆيۈشكە باشلىدى .

— قاراڭغۇ بىلەن نېمە كارىم ، — دېدى يىگىت تېخىمۇ ئەسەبىيلىشىپ ، — ماقۇل دەپ جىم يېتىڭ .

— ئۆيگە بىرى كېلىپ قالامىكىن .

— كەلسە كەلمەمدۇ ، ئىشكىنى ئاچمىساقلا بولدى .

پەرىدە نازلىنىپ تۇرغان بىلەن ئېرىنىڭ بوينىغا مەھكەم گىرە سېلىپ بولغانىدى .

64

— مە ، بۇلارنى ئالغاچ كەت ، — دېدى قۇتلۇق ئىش ئۈستىلىنىڭ تارتمىسىدىن بەش ـ ئالتە قۇتا هەر خىل مايلارنى ئېلىپ .

— نېمە قىلىمەن ، بۇنچە جىق ماينى ، — دېدى پەزىلەت ، — ئىشلىتىپ بولالمايمەن . بىر قۇتا ئېلىۋالسام بولا .

— بۇنى ساڭا بەرمىدىم ، — دېدى قۇتلۇق ، — ئانامغا ئالغاچ

كەت ، دەۋاتىمەن . ھەممىسى كوربىينىڭ مەھسۇلاتلىرى . دورىلىق مايلا . ھەقىچان ئانامنىڭ يۈز ئاسراش مايلىرى تۈگىمىدىغۇ دەيمەن . ئىچىدە خەنزۇچە چۈشەندۈرۈشى بار ، ئوقۇپ چۈشەندۈرۈپ قوي ، شۇ بويىچە ئىشلەتسۇن . ھۆسن تۈزەش ئوپېراتسىيىسى قىلدۇرغان بىلەن ئاسراشنى ياخشى قىلمىسا ، يۈز تېرىسىنىڭ تۈك تۆشۈكچىلىرى كېڭىيىۋېلىپ ، قايتىدىن قورۇق چۈشۈش تېزلىشىپ كېتىدۇ .

پەزىلەت پىسكىدە كۈلدى .

— ئانامنى بىر خۇش قىلىۋېتەي دەپسەن ـ دە .

— بۇ دېگەن بىمارلىرىمغا داۋالىنىشتىن كېيىن قىلغان مۇلازىمىتىم ، ئۆزۈم ئاپىرىپ بېرەيمۇيا ؟

— ئىزا تارتماي بارالامسەن ؟

— بارماي ئەمىسە . مەن دېگەن ئۇنىڭ دوختۇرى . دوختۇرلۇق سالاھىيىتىم بىلەن بارسامغۇ بولا .

— يۈزۈڭنىڭ تېرىسى بىر غېرىچ بارغۇ ، سېنىڭ .

يىگىت خىرىلداپ كۈلدى .

— ئانام نانلىققا قانداقراق نەرسە ئېلىپ بارسام بولاكىن دەپ كۆڭۈل توختىتالماي ئولتۇرىدۇ . ئاناڭغا تېلېفون قىلغانىكەن ، ئۆزلىرى بىلسىلە دەپ ، بىرنېمە دەپ بەرگىلى ئونىماپتۇ . سېنىڭچە ، نېمە ئېلىپ بارسا بولا ؟

— بۇنى مەندىن سورىما ، — دېدى پەزىلەت .

— نېمىشقا ؟

— ساراڭمۇ سەن ، نەدىمۇ تويى بولىدىغان قىز بالا قېينانىسى ئەكېلىدىغان نانلىققا شەرت قويىدىغان ئىش بار .

— ھەرھالدا سېنىڭ كۆڭلۈڭدىكىنى بىلىپ باقاي دېگەندىم .

— نانلىق ئەكېلىش ئاياللارنىڭ ئىشى ، سەن ئارىلاشمىساڭمۇ بولىدۇ . ئانلىرىمىز بۇنداق قائىدىنى بەك ئوبدان بىلىدۇ . شۇڭا ئانامۇ سەت تۇرىدۇ دەپ گەپ قىلغىلى ئۇنىمىغان گەپ . مەنچە بولسا ، قولىنى سېلىپلا كەلسىمۇ مەيلى دەيمەن ، لېكىن بۇ

كونىلاردىن قالغان قائىدىكەن . بۇ ئىشنى چوڭلار ئۆزلىرى بىلىشىۋىن ، بىز ئارىلاشمايلى .

— بۇ دېگىنىڭمۇ توغرا ، — دېدى قۇتلۇق ، — قولۇمدىن كەلسە ، ئۆيۈڭگە دۇنيادىكى ئەڭ ئېسىل نەرسىلەرنى ئېلىپ ئەۋەتەتتىم .

— مەن ئۇچۇن سېنىڭ كۆڭلۈڭدىن قىممەتلىك سوۋغات يوق .

قىز بىلەن يىگىت بىرھازا بىر ـ بىرىگە ھاياجان بىلەن قاراپ كېتىشتى .

— ھەـ راست ، ساڭا بىر ئىشنى ئەسكەرتىپ قوياي دېگەنىدىم ، — دېدى پەزىلەت ، — ئانامغا بەكرەك تاپىلاپ قوي . ئەلچىلىككە كەلگەندە بىزنىڭ ئۆينىڭ ئەھۋالىنى كۆردى . ئۆيىمىز كىچىك ، سىلەرنىڭكىدەك ئىككى قەۋەتلىك داچىمىز يوق ، شۇڭا نانلىققا يىگىرمە ـ يىگىرمە بەشتىن ئارتۇق مېھمان ئەكەلمىسۇن . يېمەك ـ ئىچمەكتىنمۇ چاتاق يوق ، لېكىن تار ئۆيدە خىجالەت تارتىپ قالىدىكەنمىز .

— نانلىققىمۇ شۇنچىۋالا جىق مېھمان باشلاپ بارامدۇ ؟ — سورىدى قۇتلۇق ھەيران بولغان ھالدا .

— سەن بىلمەيسەن ، قىرىق ـ ئەللىك ، ھەتتا بىرەر يۇز مېھمان باشلاپ كېلىدىغان ئىشلارمۇ بولىدۇ ، تېخى .

— ئۇنداق بولسا ئانامغا بەكرەك تاپىلاپ قويای . قايسى كۇنى ئەلچىلىككە بىزنىمۇ ئېيتماپتۇ دەپ بىرمۇنچە ھاجىم خېنىملار رەنجىپ قاپتۇ ، نانلىققا ئېيتىمەن دەپ كۆڭۈل قويۇپ قويدۇم دەپ يۇرەتتى . كونىشەھەرنىڭ ھاجى خېنىملىرىنىڭ ھەممىسىنى باشلاپ بارمىسۇن يەنە .

— ئىشقىلىپ ، ئېلىپ كېلىدىغان مېھمانىنىڭ سانىغا چەك قويسا بولىدۇ .

— ھە راست ، توي كۆڭلىكىنى ئىجارىگە ئېلىپ كىيىپ يۇرمە ، — دېدى يىگىت ، — ئۇرۇمچىدىن مەخسۇس توي كۆڭلىكى

ئەكەلدۇرۇپ بېرەي . قانداق پاسوندىكىنى كىيىسەن ، ۋاقتىدا بىر نېمە دەۋەت .

— ياخشى كۆڭلۈڭگە رەھمەت ، — دېدى پەزىلەت ، — مېنىڭ ئۇنداق ياۋروپا پاسوندىكى توي كۆڭلىكى كىيگۈم يوق . بىز تويىمىزنى تولۇق ئۇيغۇرچە ، مۇسۇلمانچە قىلىشىمىز كېرەك . سەن ئانچە بىلمەيسەن . پەردە ئاچامنىڭ ئەتلەستە تىكتۇرگەن توي كۆڭلىكى پۈتكۈل شەھرىمىزگە پۇر كەتتى . يەنىلا ئۆزىمىزنىڭ نەرسىسى بەكرەك يارايدىكەن . ئەتلەس دېگەن ئۇيغۇرنىڭ بەلگىسى ئەمەسمۇ . شۇڭا ، مەنمۇ ئەتلەستە توي كۆڭلىكى تىكتۇرۇپ كىيىمەن . سەنمۇ گالستۇك چەگمەي ، چىرايلىق كانۋا كۆڭلەك كەيگىن .

يىگىت قايىللىق بىلەن بېشىنى لىڭشىتتى .

— سېنىڭ توي كۆڭلىكىڭنىمۇ تىككۈچى ئۇستام بىرەر - ئىككى كۈندە تىكىپ بولا . لېكىن ، مېنىڭ كانۋا كۆڭلىكىم ئاسان تەييار بولماسمىكىن . گۈلىنىمۇ بىرەر - ئىككى ھەپتىدە ئاران ئىشلەپ بولىدىغان تۇرسا .

— خاتىرجەم بول ، ساڭا ئاتاپ كانۋا كۆڭلەك تىكتۇرۇپ قويغان ، گۈلىنىمۇ ئۆز قولۇم بىلەن ئىشلىگەن تېخى .

— ئۇنداق بولسا غەم قىلىپ يۈرمىسەممۇ بولغۇدەك .

— مەن كېتەي ، — دېدى پەزىلەت .

— بىردەم ئولتۇرساڭ بولمامدۇ ؟

— خىزمىتىڭگە تەسىر يەتمىسۇن . مېنىڭغۇ كەتكۈم يوق ، شۇنداق بولسىمۇ ماڭاي .

— سەل تۇرۇپ تۇر ، ئەمىسە .

يىگىت شۇنداق دېگىنىچە ئىككى سەكرەپ بېرىپلا ئىشخانىنىڭ ئىشىكىنى تاقىۋەتتى - دە ، قىزنى چاقچاقلىق بىلەن قۇچاقلىۋالدى . ھودۇقۇپ كەتكەن قىز تېپىرلاپ كەتتى .

— ئۇنداق قىلما ، سەت تۇرىدۇ .

— ئۇزاق بوپتۇ ، بىر سۆيۈۋالاي سېنى .

— قويۇۋەتمىسەڭ ۋارقىرايمەن .
— ۋارقىرساڭمۇ مەيلى .
يىگىت قىزنىڭ لېۋىگە لەۋ ياقتى . شۇ هامان قىزمۇ يىگىتنىڭ بوينىغا گىرە سالدى . ئىككى ئاشىق ـ مەشۇق ئۇزاققىچە تاتلىق سۆيۈشۈپ كەتتى .

65

زۆهرە خانىم مېهمانخانا ئۆيىدىكى گىلەمنىڭ ئۈستىدە باداشقان قۇرۇپ ئولتۇرغىنىچە تېلېفونىنى قۇچقىغا قويۇپ ، تۇرۇپكىنى قۇلىقىغا تۇتۇپ هەدەپ سۆزلەۋاتاتتى .
— ماڭا قايلىسىلا ، هاجى خېنىم ، سىنچاي ، ئەتكانچاي ، لەڭپۇڭ ، قېتىقنى هېساب قىلماي ، ئون بەش قازان ئاسسام بولارمۇ ؟
تۇرۇپكىدىن ئايسىما هاجى خېنىمنىڭ ئاۋازى ئاڭلاندى .
— ۋاي جېنىم قۇدام ، ئۆزلىرىمۇ هەممە هېسابتا بولغاندىكىن ، بىلىپ بىر ئىش قىلسىلا ، مەقسەت يەپ ـ ئىچىشتە ئەمەسقۇ .
— ئۇغۇ شۇنداق ، ئەمما ئۆزلىرىگە هەمراه بولۇپ كېلىدىغان مېهمانلارنىڭ كۆڭلىگە كېلىدىغان ئىش بولۇپ قالمىسۇن دەيمەنا .
— ئوبدان ئويلاپلا ، مېهماندارچىلىق دېگەننى ئۆزىمىزگە ياراتقان بىلەن خەقكە ياراتماق تەس ، دېسىلە . شۇنداقلا بېرىپ كېلەي دېسەم ، ئۆزلىرىنىڭ ، پەزىلەت خېنىم قىزىمنىڭ هۆرمىتىگە لايىق كەلمەسمىكىن دەيمەن . ئۇنىڭ ئۈستىگە ، توي ئىشىمىز پۈتكۈل كونىشەهەرگە پۇر كەتكەن ئوخشايدۇ . نېرىقى مەهەللىدىكى هاجى خېنىملارمۇ نانلىقنى قاچان قىلىدىغان بولدىلا دەپ قۇلاق ـ مېڭەمنى يەپ كەتتى . ئۇلارنى ئېلىۋالمىسام تېخى بولمايدۇ .
— ئېلىپ كېلىدىغان مېهمانلارنى قانچىلىك مۆلچەرلىدىلە ، هاجى خېنىم .

— جىق ئەمەس ، چېكىپ تاللاپ يىگىرمە بەش - ئوتتۇز مېھمان ئېلىپ بارايمىكىن دەيمەن .

— ئېنىق بىر سان دەۋەتكەن بولسىلا ياخشى بولاتتى . يېمەك - ئىچمەكتىنغۇ گەپ يوق ، لېكىن مۇشۇ بىنا ئۆي سەل تارچىلىق قىلىدىكەن ياكى بولمىسا رېستورانىدىلا كۇتەيمىكىن .

— ئۇنداق قىلسىلا قانداق بولىدۇ ، جېنىم قۇدام . رېستوراندا مېھمان كۇتۇش دېگەن ئۆي - ماكانى يوق ئادەمنىڭ ئىشى . شۇنداق چىرايلىق ئۆيلىرى تۇرسا ، رېستوراندا مېھمان بولۇپ يۇرمەيلى . ئىشقىلىپ ، ئاپىرىدىغان مېھمانلىرىم يىگىرمە بەش - ئوتتۇزدىن ئېشىپ كەتمەيدۇ .

— بولىدۇ ، مەن ئۆينى شۇنىڭغا تۇشلۇق راسلاي . گەپ يۇزدە ياخشى ، ئۇسسۇل تۇزدە دەپتىكەن . كۆڭلۇمدىكىنى دەۋېرەي . يا يىگىرمە بەش ياكى ئوتتۇز دەپ ئېنىقلا بىر سان دەۋەتسىلە .

— ئۇنداق بولسا ، ئوتتۇز مېھمان كېلىدۇ دەپ بىلسىلە . ئۆزلىرىنى يەنە ئاۋارە قىلىدىغان بولدۇم ، جېنىم قۇدام . ئۆتكەندە ئەلچىلىككە بارغاندىمۇ شۇنداق ھەشەمەتلىك كۇتۇۋالدىلا . ئۆيىمىزگە بىرەر قېتىم باشلىۋالماي تۇرۇپ ، يەنە بارىدىغان بولۇپ قالدۇق ، مانا .

— ھەرگىز ئۇنداق دېمىسىلە ، بۇ دېگەن ئاتا - بوۋىمىز قىلىپ كەلگەن قائىدە ، لېكىن مېھمانغا چەك قويىدى دەپ ھەرگىز رەنجىپ قالمىسىلا .

— توۋا دېسىلە ، ئۇنداق بولامدىغان . گەپنى باشتا دېيىشىۋالساق ، نانلىق جايىدا ئۇزىسا ، ھەر ئىككىمىزنىڭ ئابرۇيى ئەمەسمۇ .

— سائەت نەچچىدە كېلىشەلا ؟

— سىلىنىڭ ئۆيگە بىرىپ ھاجى خېنىملار ناماز ئوقۇيمىز دېگىلى تۇرسا پاتىپاراق قىلىۋېتىدۇ . ئارىلىقى يېقىن بولغاندىكىن ، ھەممىسىنى جۇغلاپ ، پېشىن نامىزىنى ئۆزۈمنىڭ ئۆيىدىلا ئوقۇتۇپ ، ئاندىن ئاپىراي . شۇنداق بولغاندا ، سائەت ئىككىدىن ۋاخ

قالمايمىز .

— ماقۇل ، شۇنداق بولسۇن ئەمىسە . ۋاقتى كەلگەندە يوللىرىغا قالايمەن .

— خوش ، خۇدايىمغا ئامانەت .

زۆھرە خانىم تېلېفوننى قويۇۋېتىپ ئورنىدىن تۇردى .

— قانداق بولدى ، ئانا ، نەچچە قازان ئاسىدىغان بولدۇق ؟ — سورىدى پەرىدە .

— بۇ ھاجى خېنىم دېگەن خەقنىڭ ئىچىدىكىنى تاپماق تەسكەن . ئۆزلىرى بىلەلا دەپ تۇرۇۋالدى . بولدىلا ، يىگىرمە قازان ئاسايلى ، چىدىغانغا چىقارغان دەپتىكەن .

— ۋاي - ۋۇي ، نېمانچە جىق ، — دېدى پەخرىئاي ، — يەپ بولالامدۇ ، شۇنچە تاماقنى .

— ئېغىز غېرىچلىما ، نانلىقنىڭ قائىدىسى شۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— بۇرۇنلادىغۇ بۇنداق جىق قازان ئاسىدىغان قائىدە يوقتى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — نەدىن تاپسىلىكىتاڭ مۇشۇنداق قائىدىنى .

— ئاشۇ كونىشەھەرلىك ھاجى خېنىملارنىڭ تاپقان قائىدىسى بولمامدۇ بۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم چېچىلىپ ، — ئۇلار ئۆيدە بىكار ئولتۇرۇپ قىلغىلى ئىش تاپالماي مۇشۇنداق چەكتىن ئاشقان ھەر خىل قائىدىلەرنى چىقىرىدۇ . بىز بولساق ئۆزىمىزنى ئانداق ئوقۇغان ، ماناق زىيالىي دەيمىزۇ ، لېكىن ئاشۇ بىكارچى خوتۇنلارنىڭ چالغان دېپىغا ئۇسسۇل ئويناىمىز . ئاشۇنداق قىلماي ئامال يوق ، ھەممە ئادەم قىلغاندىكىن ، بىز قىلمىساق بولمايدۇ . خەق چۈپەيلىك قىلدى دەپ گەپ تاپىدۇ . قۇدىلار يۇز - ئابرۇيىمىزنى قىلمىدى دەپ رەنجىيدۇ . ئەڭ ياخشىسى ، قورۇق گەپنى ئاز قىلىپ تەييارلىق قىلايلى . ھېلىمۇ پەرىدەنىڭ ئىشلىرى ئاسان توختاپتىكەن .

— ئوغلاق كاۋېپنى قاندىاق قىلىمىز ، ئانا ، —

سوربدی پەربدە .
— هە راست ، ساڭا دەي دەپ تۇرغان . ئوغلاق كاۋىپىنى قىلايلى ، بالام . شۇغىنىسى ئابدۇساتتارجان بالام ئاۋارە بولىدىغان بولدى .
— ئاۋارە بولمايدۇ ، خەققە بۇيرۇپ قويسا پىشۇرۇپ قويىدۇ .
— ئابدۇساتتارجان ئەتىگەندە كېلىپ مېھمان ئۈزىتىشىپ بېرىمەن دەپ يۈرمىسۇن . تالا ـ تۈزىنىڭ ئىشىغا داداڭ بىلەن ئىنىڭ باز . ئوغلاق كاۋىپىنى دېگەن ۋاقتىدا ئۇلگۈرتۇپ ئەكېلىپ بەرسە بولدى . يەل ـ يېمىش ئەكىرىپ يۈرمىسۇن ، بازاردىن ئالايلى .
— نېمىشقا بازاردىن ئالغۇدەكمىز . شەنبە كۈنى ئەتىگەندە ئەكېلىپ بەرسە بولدى ئەمەسمۇ .
— هە مەيلى ئەمىسە . بۇ هاجى خېنىملارنى كۈتمەك ئۈنچە ئاسان ئەمەس ئوخشايدۇ . پەزىلەت ، سەن هېلىقى گۈلناز قىزغا خەۋەر قىل . نانلىققا يەنە بىر قارىشىپ بەرسۇن .
— پەخرىدىن خەۋەر قىلسۇنمىكىن ، — دېدى پەزىلەت ئاچىسىغا كۆزىنى قىسىپ قويۇپ .
— قانداق دەيسەن ؟ — سوربدی زۆھرە خانىم ئەجەبلىنىپ .
— ئۆزۈڭ ئىككىسىنى تونۇشتۇرۇپ قوي ، دېگەنغۇ .
— ئۇ ئىككىسىنى تونۇشتۇرۇپ قويغان ئوخشىمامسەن .
— ئۆز ۋاقتىدىلا تونۇشتۇرۇپ قويغان .
زۆھرە خانىم بىردىنلا دىققىتىنى يېغدى .
— هە ، دېگىنە ، قانداق بوپتۇ ؟ ئۇنىڭ بىلەن گۈلناز قىز چىقىشىپ قالغان ئوخشىمامدۇ ؟
— بۇ تەرىپىنى بىلمىدىم ، — دېدى پەزىلەت قۇۋلۇق بىلەن ، — لېكىن ئۇلار پات ـ پات كۆرۈشۈپ تۇرۇۋاتىدۇغۇ دەيمەن .
— ماۋۇ ئىشنى كۆرۈڭ . پەخرىدىن ئۇ قىزنى راستىنلا ياخشى كۆرۈپ قاپتۇ ـ دە ، ئەمىسە .
— ئۆزۈڭ ئاكامغا ئاشۇ گۈلناز قىزنى ياخشى كۆر دەپ

تاپىلىغانغۇ ، ئانا ، — دېدى پەخرىئاي .
— پەخرىدىن قېنى؟ ئۆزىدىن سوراپ باقايلى ، — دېدى زۆھرە خانىم .
— ئاكام تېخى كەلمىدى ، — دېدى پەخرىئاي ، — سورىمىساڭمۇ بولىدۇ . ئاكام گۈلناز بىلەن ئاللىقاچان يۈرۈپ بولدى .
— شۇنداق بولسىغۇ تازا جايىدا ئىش بولاتتى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — پەخرىدىنگە بۇيرۇغاندەكلا قىزكەن ئۇ .
— ماۋۇ بالىنىڭ قىلىپ يۈرگەن ئىشىنى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ئاغزىمىنىڭ ئۈچىدا دەپ قويسام ، راست دەپ قاپتىمۇ دەيمەن .
— گەپنى ئۆزۈڭ قىلغان ، ۋاقتى كەلگەندە يېنىۋالساڭ بولمايدۇ جۇمۇ ، ئانا ، — دېدى پەزىلەت ، — گۈلناز يۈزى تۆۋەن ، ياۋاش قىز . ئىزا تارتقۇزۇپ يۈرمە يەنە .
— توۋا دېگىنە ، بۇنچىلىك قائىدىنى مەنمۇ بىلىمەن ، بالام . ئەگەر راستىنلا شۇنداق بولۇپ قالسا ، ھەر ئېھتىمالغا قارشى ئازراق تەييارلىق قىلىپ قويايلى .
— نېمىگە تەييارلىق قىلىسەن؟ — سورىدى پەخرىئاي .
— گۈلناز قىز بۇ قېتىم مېھمان ئۈزىتىشىپ بەرگىلى كېلىپ قالسا ، ئۆتكەن قېتىمقىدەك قۇرۇق يولغا سېلىپ قويسام بولماس . قائىدە بويىچە ئىززەت ـ ئابرۇيىنى قىلىپ كۆرۈملۈكىنى بېرەرمەن .
— شۇنداق قىل ، ئانا ، — دېدى پەرىدە ، — پەخرىدىنىڭمۇ كۆڭلى ئارام تاپسۇن .
— ۋاي ئانامەي ، نېمىدېگەن ئارقىمۇئارقا كەپلىشىپ كەلگەن جىق ئىشلار بۇ . مەيلى شۇنداق قىلاي . ئىككى قىزنى تالاغا چىقارغان يەردە ، بىرەر قىزغا ئىگە بولغاچ تۇرسام يامان بولماس .
— ھە ، ما گەپلىرى جايىدا بولدى ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

ئۇلار نانلىققا كېلىدىغان مېھمانلارنى قانداق ئۇزىتىش توغرۇلۇق يەنە مەسلىھەتكە چۈشۈپ كەتتى.

66

— بىردەم تۇرۇپ تۇرسىلا، قىزىم، — دېدى زۆھرە خانىم نانلىققا كەلگەن مېھمانلارنى ئۇزىتىپ بولغاندىن كېيىن كېتىشكە تەمشىلىپ تۇرغان گۈلنازنى توختىتىۋېلىپ.

ئەتىگەندىن بېرى زۆھرە خانىمنىڭ قىلغان باشقىچە يېقىنچىلىقىدىن خجىل بولۇپ ئۆيگە تېزرەك كېتىشكە ئالدىراپ تۇرغان گۈلناز يا مېڭىشنى، يا ئولتۇرۇشنى بىلەلمەي تۇرۇپلا قالدى، يۇرىكى هاياجاندىن سىلىپ كەتتى. نانلىققا كەلگەن مېھمانلارنى ئۇزىتىشىپ بەرگىلى كەلگەن شاراپەت خانىم بىلەن گۈلسۇم خانىم گۈلنازغا قايتىدىن سەپسېلىشقا باشلىدى.

— بۇ يەرگە كېلىپ ئولتۇرسىلا، قىزىم، — دېدى شاراپەت خانىم گۈلنازغا يېنىدىن جاي كۆرسىتىپ.

گۈلناز تارتىنغان هالدا كېلىپ ئولتۇردى. زۆھرە خانىم گۈلنازنى توختىتىپ قويۇپ ياتاق ئۆيگە كىرىپ كەتكەندى. پەردە گۈلنازغا بىر پىيالە چاي قۇيۇپ تۇتتى. ئۇنىڭغىچە پەخرىدىن بىر تەخسە قوغۇن بىلەن بىر تەخسە تاۋۇز ئېلىپ چىقتى.

— هەرهالدا بۇ مېھمانلارنىمۇ خېلى جايىدا ئۇزىتىۋالدۇق، — دېدى قادىر ئەپەندى، — قېنى، تاۋۇزغا باقلى، هەربىرلىرىنى بەكلا ئاۋارە قىلىۋەتتۇق.

— ئۇنداق بولامدىغان، ئۆزىمىزنىڭ ئىشى تۇرسا، — دېدى گۈلسۇم خانىم بىر تىلىم تاۋۇزنى قولىغا ئېلىپ تۇرۇپ.

— تويدىن نانلىق يامان دېسە، نېمە دېگەن گەپكەن دەپتىكەنمەن، — دېدى شاراپەت خانىم، — نانلىققا مېهمان ئاز كەلگەندەك قىلغان بىلەن، ئاۋارىگەرچىلىكى جىق. تۆت ـ بەش سائەت ئىچىدە يىگىرمە خىل تاماقنى جايىدا ئېتىپ، مېهمانلارنىڭ

ئالدىغا بىر - بىرلەپ ئاچقىش ئاسان ئىش ئەمەس .

— شۇنداق ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — توي دېگەندە يوغان قازاندا پولۇ بىلەن قورداقنى ئېتىۋالساق ، كەلگەن مېھمانلارغا ئۇدۇللۇق قول سۇيى بېرىپ ، ئاش تارتىپ ئۇزىتىدىغان گەپكەن . قانداق پاتقاندۇ دەيمەن يىگىرمە خىل تاماق ئۇ ئايالارنىڭ قورسىقىغا . بۇ ، مېھمان بولغۇچىغىمۇ ، ساھىبخانىغىمۇ ئوخشاشلا ئاۋارىچىلىك ئىشكەن . ئاتا - بوۋىلىرىمىزنىڭ ئېشىپ كەتسە ئۈچ ، بولمىسا بىر - ئىككى قازان تاماق بىلەن مېھمان ئۇزىتىدىغان ئەنئەنىسىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈۋالساق بولغۇدەك .

— قاچاندىن باشلاپ پەيدا بولدى ، بۇ قائىدە ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ۋايساپ ، — بىزمۇ بىلىپ - بىلمەيلا بۇ قائىدىنىڭ ئىچىگە كىرىپلا كەتتۇققۇتاڭ . ئىسراپچىلىقنى دېمىگەندىمۇ ، ئاۋارىچىلىكنى دېمەملا ، قادىر ئەپەندى .

— يىگىت تەرەپ نانلىقنىڭ تامىقىنى ئازراق قىلىڭلا دەپ ئېغىزلانمىسا ، قىز تەرەپكە ئامال يوق - دە ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — ئەسلىدە بۇ ئىشنى ئوغلىمىز بالا ئۆزىمىزدىن باشلىساق ياخشى بولاتتى . خۇدايىم بۇيرۇسا ، جىيەن ئوغلۇمنىڭ نانلىقىدا قىزلىق تەرەپنى تۆتتىن ئارتۇق قازان ئاسقۇزماسمەنا .

— بىزمۇ پەخىرىدىن بالامنىڭ نانلىقىدا شۇنداق قىلامىز ، — دېدى قادىر ئەپەندى گۈلنازغا لەپپىدە قاراپ قويۇپ ، — گەپنى دەپ قويۇپ ، ئۆزىمىز باشلاپ بەرمىسەك بولمايدۇ .

گۈلناز قۇلايسىز بىر ئەھۋالدا يەرگە قاراپ ئولتۇرۇۋالدى . پەخىرىدىن پىسكىدە كۈلۈپ قويدى .

شۇ ئارىلىقتا زۆھرە خانىم مېھمانخانىغا چىقتى - دە ، قولىدىكى پەتنۇسنى گۈلنازنىڭ ئالدىغا قويدى .

— ئەسلىدە باشقا بىر كۈنى قائىدىسىنى قىلارمەن دېگەن ، قىزىم ، — دېدى زۆھرە خانىم گۈلنازنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇرۇپ ، — ئويلاپ باقسام ، تازا توغرا بولمىغۇدەك . گەرچە بۈگۈن سىلىنى ئولتۇرغۇزۇپ ، ئۆز قولۇم بىلەن تاماق ئېتىپ

مېهمان قىلالمىغان بولساممۇ ، مۇشۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ قائىدىسىنى قىلىۋېتەي ، دېدىم ، لايىقلىرىدا بولمىسىمۇ ، قوبۇل قىلسىلا ، قىزىم .

گۈلنازنىڭ ئىككى مەڭزى ئانارەك قىزىرىپ كەتتى .

پەتنۇستا بىرقۇر كىيىم ، بىر باشياغلىقى ، بىر تال ئالتۇن ئۈزۈك بار ئىدى .

— ئۇنداق قىلمىسىلىمۇ بولاتتى ، ئانا .

گۈلنازنىڭ ئاۋازى يىغلىغاندەك چىقتى .

قىز بولغۇسى قېينانىسىدىن كۆرۈملۈك ئالغاندىن كېيىن «ئانا» دەپ چاقىرىشى كېرەك ئىدى . گۈلناز ئانا دېگەن گەپنى قىزىرىپ ـ تەمتىرەپ تۇرۇپ دېدى .

— خىجىل بولمىسىلا ، قىزىم ، خۇدايىم بۇيرۇسا باشقا بىر كۈنى ئۆز قولۇم بىلەن تاماق ئېتىپ مېهمان قىلىۋالىمەن .

پەزىلەت پەتنۇستىكى نەرسىلەرنى گۈلنازنىڭ سومكىسىغا سېلىپ قويدى .

— مەن ماڭاي ، ئانا ، — دېدى گۈلناز ئورنىدىن تۇرۇپ .

— ماقۇل ئەمىسە ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — كەچ بولۇپ قاپتۇ ، تۇتۇۋالماي ، جىق ئاۋارە قىلدىم ، قىزىم .

گۈلناز خوشلىشىپ ئۆيدىن چىققاندىن كېيىن يەڭگىل نەپەس ئالدى . پەخرىدىن ئۇنى ئاپىرىپ قويۇش ئۈچۈن بىللە چىققانىدى .

— پەخرىدىنجاننىڭ لايىقى ئوخشىمامدۇ ؟ — سورىدى شاراپەت خانىم .

— ئەجەب چىرايلىق قىزكەن ، — دېدى گۈلسۈم خانىم ، — كېلىنىڭمۇ ئاللىقاچان تەييار بولۇپ قاپتىكەن ـ دە ، سېنىڭ .

— قانداق ، سىلەرگە يارىدىمۇ ؟

— ۋاي ، يارىمامدىغان ، — دېدى گۈلسۈم خانىم ، — ئەجەب تەلەيلىك جۈمۇ سەن . بالىلارنىڭ تويىنى نېمىشقا كېچىكتۈرۈپتىكەن دېسەم ، ئەسلىدە كۆيئوغۇلنىمۇ ، كېلىنىنىمۇ بىر قوللۇق تاللاپسەن ئەمەسمۇ . ئۆزىمۇ ھەم چىرايلىق ، ھەم

قائىدىلىك ، ھەم قولى ئىشلىق قىزكەن ئۇ . كۆيئوغۇللىرىڭمۇ بىر - بىردىن ئېسىل يىگىتلەر ، تېخى .

— خۇدايىم بەرسە ، ئاشۇنداق قوشلاپ بېرىدىغان ئوخشايدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ماختىنىپ ، — بولغۇسى كېلىن قىزنىڭ ئاتا - ئانىسىمۇ بەك ئېسىل ئادەملەر ئىكەن . پەردە قىزىمنىڭ قېينانا - قېينىتىسى دېھقان بولغىنى بىلەن ، شەھەرلىك مەن - مەن دېگەن بايلاردىن قېلىشمايدۇ . ماۋۇ قۇدىلىرىمىزغىمۇ گەپ كەتمەيدۇ . سودىگەر ئادەملەرنى بەكلا پەخىسىق دەپ ئويلايتتىم . بۇگۈن نانلىقنى بەك جايىدا ئەكەپتۇ . قىلغان مېھماندارچىلىقىمغا رازى بولدۇم .

— ھاجى خېنىم ھالى چوڭ ، مەنمەنچى ئايالدەك كۆرۈنگىنى بىلەن ، ئادەمگەرچىلىككە كەلگەندىمۇ خېلىلا چوڭچى ئىكەن ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — نانلىققا ئادەتتە بىر جۈپ ئالتۇن ئۈزۈك ئەكېلەتتى . بىر تال زەنجىرمۇ ياندۇاپتۇ .

— كىيىم - كېچەكلەرنىمۇ قوشلاپ ئەكەپتۇ ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ، — ئىشقىلىپ ، خۇدايىم بالىلىرىمىزنىڭ بەخت - تەلىيىنى بەرسۇن . قانداق ئاداش ، بۇگۈن كۆڭلۈڭگە تىڭ كەلگۈدەك ئىشلار بولمىدىغۇ دەيمەن .

— ھەرھالدا ھاجى خېنىمنىڭ پەزىلەتنى چاقىرتىپ يېنىدا ئولتۇرغۇزۇڭالغىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا ، باشقا ئىشلار ئۆز يولىدا بولدى . بىچارە قىزىم ، ئۇ ھاجى خېنىملارنىڭ ئارىسىدا خىجىل بولۇپ ، بىر چىشلەم بولۇپ كەتتىغۇ دەيمەن .

— ۋىيەي ، ئۇنى بىردېمە ، — دېدى پەزىلەت ، — دەس قوپۇپ قېچىپ كەتكۈدەك بولۇپ كەتتىم . ئۇنى يېسىلە ، خېنىم ، بۇنى يېسىلە ، خېنىم ، دەپ زورلاپ كېتىشلىرى ، يېمەي دېسەم تېخى ، كۆڭلىگە كېلەمدىكىن دەيمەن . قورسىقىم ئېتىلىپ كەتكىلى ئاز قالدى .

— ئىشقىلىپ ، پايدىنى سەن ئالدىڭ ، — دېدى پەردە ، — قېينانائىنىڭ يېنىدا كېرىلىپ ئولتۇرۇپ مېھمان بولدۇڭ ئەينا ،

بىز قازان بېشىدا ئۆملىگىنىمىز بىلەن ، قورساقلىرىمىز ئېچىپ ئۇچەيلىرىمىز تارتىشىپ كەتتى .

ئولتۇرغانلار پاراققىدە كۈلۈشۈپ كەتتى .

— ئاغزىڭنى بىر كىم تۆتۈۋالمىغاندىكىن ، يېسەڭ بولىمامدۇ ، — دېدى پەزىلەت تۇمشۇقىنى ئۇچلاپ .

— ۋاقىت چىقسا يەمىز ، — دېدى پەخرىئاي ، — ئەمدى قولۇمغا بىر قاچا ئاش ئېلىپ بولغۇچە ، ئانام ، مېھمانلار ئۆزاپ بولغاندىن كېيىن مېنى يېسەڭمۇ مەيلى ، ماڭ ، ئاچ پاقىلىق قىلماي ئىش قىل ، دەپ تىللاپ كەتتى .

— خوپ بوپتۇ ، — دېدى پەزىلەت ، — كىم سېنى ئاچ پاقىلىق قىلسۇن دەپتۇ .

— ۋاي ، بۇ ھاجى خېنىملارغا ھۆسىلە قىلىپ تۇرمىسا تېخى بولمىغان . ئالسىلا ـ باقسىلا دەپ بولالماي ئاغزىمىنىڭ بىر قات تېرىسى چۈشۈپ كەتتى بولغاي .

— نېزىقاپ ئولتۇرۇشتىمىكىن دېسەم ، داستىخان قۇيۇرۇققۇ ، — دېدى پەرىدە ، — سېنى يالۋۇرتقان بولسا ئېشىپ قالاتتى .

— زەلىلە ئېلىشقا بىزدىن يەنىلا ھاجى خېنىملار ئۇستىكەن ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — بىز ساھىبخانىنىڭ بەرگەن زەللىسىنىلا ئېلىپ ماڭىدىكەنمىز . ئۇلار تاماقنىڭ سۈيۇقىنى يەيدىكەن ، قويۇقىنى ئايرىم زەللە قىلغاچ تۇرىدىكەن .

— شۇڭا ، تۆرە ئولتۇرغان ھېساب ئەمەس ، زەللە ئالغان ھېساب ، دەيدۇ ئەمەسمۇ ، — دېدى قادىر ئەپەندى گەپكە ئارىلىشىپ ، — ئىشقىلىپ ، ئېلىپ كەتكىنى ياخشى بولدى . ئالمىغان بولسا ، ئىسراپچىلىق بولاتتى .

— نانلىقنى قىلىپ بولغاندىكىن تويىنى كەينىگە سۈرمەڭلار ئەمدى ، — دېدى گۈلسۈم خانىم ، — ھەقىچان ئوغۇللۇق تەرەپمۇ ئالدىرىتىشى مۇمكىن .

— ئاللىقاچان ئالدىرىتىپ بولدى ، — دېدى زۆھرە

خانىم ، — بايا ھاجى خېنىم قولۇمدىن تارتىپ ياتاق ئۆيگە ئەكىرىپ ، جېنىم قۇدام ، ئەلچىلىك بىلەن نانلىقنىڭ ئارىلىقىنى بەك سوزۇۋەتتىلە ، رەنجىگەن يەرلىرى بولسا چاي قۇيۇپ ، كۆڭۈللىرىنى ئالاي . تويىنى ۋاقتىدا قىلۇۋېتەيلى ، دەپ تاپىلاپ كەتتى .

— جايىدا گەپ قىپتۇ ، — دېدى گۈلسۇم خانىم ، — تۆمۈرنى قىزىقىدا سوقۇۋېتەيلى .

— مەنمۇ شۇنداقراق ئويدا ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بايا خوشلىشىدىغان ۋاقتىدا ئىككى ـ ئۈچ كۈن ئىچىدە خەۋەر بېرىمەن ، ھەرقانچە ئالدىراش ئىشلىرى بولسىمۇ ۋاقىت چىقىرىپ بىزنىڭ ئۆيگە كېلىپ بەرسىلە . ئاۋۇ ئىككى خېنىمنىمۇ چوقۇم ئېلىۋالسىلا . باشقا ئۇرۇق ـ تۇغقان ، دوست ـ يار ، ئاغىنىلەرمۇ چالا قالمىسۇن ، دەيدۇ .

— ئوغۇللۇق تەرەپنىڭ تويىدىن ئاۋۋال قىزلىق تەرەپكە ئۆيىنى كۆرسىتىش قائىدىسى بار . مەيلى ، ۋاقتى كەلگەندە خەۋەر قىلىڭلا ، بىللە بارلى ، — دېدى شاراپەت خانىم .

— چايدىكىلەرنىڭ ھەممىسىگە خەۋەر قىلىپ قويسام قانداق بولا ؟ — سورىدى زۆھرە خانىم .

— مېھمان بەك جىق بولۇپ كېتەمسكىن ، — دېدى گۈلسۇم خانىم .

— جىق بولۇپ كەتمەس ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — چايدىمۇ ناھايىتى ئون ئىككى ئادەم بارغۇ . سىلىنىڭ ئۆيدىكىلەرنى قاتساقمۇ يىگىرمە ئادەم بولمايدىكەنمىز .

— شۇنداق قىلايلى ، ئەمىسە ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بىزنىڭ ماۋۇ ئادەمگە ھەمراھ بولۇشۇپ بەرگىلى ئىككىڭلار ئەرلىرىڭلانى ئېلىۋېلىڭلار . يىگىرمە ئادەم بىلەن يىگىرمە بەش ئادەمنىڭ ئانچە پەرقى يوق . يېزىدىكى قۇدىلىغىمۇ خەۋەر قىلىپ قويايلى .

— ئۇنداقتا ، بۇگۈنكى مېھماندارچىلىقىمىزنىڭ ئۆتىنىسىنى

ئالىدىكەنمىز ـ دە ، — دېدى قادىر ئەپەندى .
— ئىككى مېھماندارچىلىق ئىككى ئىش ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — يالغۇزلا بارساق ، ئۇرۇق ـ تۇغقان ، ئەل ـ ئاغىنىلىرى يوق ئادەملە ئوخشايدۇ دەپ قالمىسۇن يەنە . ئاڭلىسام ، ئۇلىنىڭ ئىككى قەۋەتلىك داچا شەكىللىك ئۆيى بارمىش . كەڭتاشا مېھمان بولمامدۇق . تويىنىڭ ۋاقتىنىمۇ شۇ كۈنى بېكىتىۋېتەرمىز .
— ئەمىسە شۇنداق بولسۇن ، بىز قايتايلى ، — دېدى شاراپەت خانىم بىلەن گۈلسۇم خانىم .
زۆھرە خانىم دوستلىرىغا بىرمۇنچە رەھمەت ـ ھەشقالالا ئېيتىپ ئۇزىتىپ قويدى .
— نېمە قىلغانلىرى بۇ ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى زۆھرە خانىمنىڭ دوستلىرى كەتكەندىن كېيىن ، — قۇدىلىرىمىز-نىڭ ئۆيىگە بىرمۇنچە مېھمان باشلاپ بارىدىغانلىنىڭ گېپىنى قىلىپ ئولتۇرىلىغۇ ؟ ئۇلار بىلەن رەسمىي قۇدا بولۇشمىغان تۇرساق ، سەت ئەمەسمۇ . ئېتىمنى نەگە باغلايمەن دېسە ، ئۆيگە كىرسىلە دېگەن تىلىمغا باغلىسىلا ، دېگەندەك ئىش بولۇپ قالمىسۇن يەنە .
— نەدىكى گەپنى قىلىپ يۈرىدىكەنلا ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — خاتىرجەم بولسىلا ، ھەرگىز ئۇنداق بولمايدۇ . بايا ھاجى خېنىم بىلەن دېيىشىپ قويغان .
— دېيىشىپ قويدۇم دەملا ؟
— شۇنداق ، بايا ئۆيىگە بارغاندا گۈلسۇم بىلەن شاراپەتنىمۇ ئېلىۋېلىشىمنى تاپىلىغانتى . ئۇنداق بولسا ، بىللە چاي ئوينىغان ئون نەچچە دوستۇم بار ، ھەممىسىنى ئېلىۋالاي ، ئۇ ئىككىسىنىلا ئېلىۋېلىپ باشقىلارنى ئايرىپ قويسام كۆڭۈل ئاغرىقى تېپىۋالمەن دېۋىدىم ، ۋاي شۇنداق قىلسىلا ، بىرىمۇ كەم قالمىسۇن ، مەنمۇ شۇ باھانىدە ئۇ خېنىملا بىلەن تونۇشۇۋالاي ، دەپ كەتتى .
— شۇنداق دېسىمۇ ، ئۇنداق قىلساق بولماس .
— تازا بولىدۇ . ئەتىيازدا ئايپاشا قىزىنى ياتلىق قىلىدىغان ۋاقتىدىمۇ قۇدىسىنىڭ ئۆيىگە چايدىكى ھەممەيلەننى ئاپارغان .

هېچنېمه بولمايدۇ . باھانده ئۇلارغا قۇدىمىزنىڭ ئۆيۈڭلىنىشى كۆرسىتىپ قويىمىز . قانداقراق ئادەملەر بىلەن قۇدا بولغانلىقىمىزنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرۈشسۇن . ماڭۇ بىنادىكى قوشنىلارنىمۇ ئېلىۋالمساق بولمايدۇ ، تېخى .

قادىر ئەپەندى ئەمدى رەسمىي نارازى بولدى .

— قوشنىلارنىمۇ ئېلىۋالامدۇق ؟

— ھەئە ، ئەلۋەتتە ئېلىۋالىمىز ، — دېدى زۆھرە خانىم كېسىپلا ، — مېھمانلارنى ئۇزىتىمىز دەپ شۇلارنىڭ ئۆيىدە قازان ئاسقان تۇرساق . ئەمدى ئۇلارمۇ بىز بىلەن بىللە بېرىپ مېھمان بولۇپ كەلسۇن .

— قوشنىلىرىمىزغىمۇ قۇدىلىرىمىزنىڭ ئۆيۈڭلىنىشى كۆرسىتىدىكەنمىز ـ دە ، — دېدى قادىر ئەپەندى مەسخىرىلىك كۈلۈپ .

— شۇنداق قىلماي بولمايدۇ ، ئۇلارمۇ قۇدىلىرىمىزنىڭ قانداقراق ئادەملىكىنى بىلىپ قالغىنى ياخشى .

قادىر ئەپەندى ئايالىنىڭ كۆڭلىنى ئاياپ ئارتۇقچە گەپ قىلمىدى .

— ئەھۋالدىن قارىغاندا ، ئابدۇساتتارجان ئەمدى كەلمەيدىغان ئوخشايدۇ ، ئۆيۈڭگە كەتسەك ، ئېرىڭگە يېگۈدەك بىر نەرسە ئېلىۋالغىن ، قىزىم ، — دېدى زۆھرە خانىم .

67

پەخرىئاي رېستورانغا ئالدىراپ كىرىپ كەلدى ـ دە ، زالنىڭ چېتىدىكى ئۈستەلدە ئولتۇرغان دوستلىرىنى كۆرۈپ شۇ تەرەپكە ماڭدى .

— كەچۈرۈڭلار ، كېچىكىپ قالدىم ، — دېدى ئۇ قىزلار بىلەن يۈز يېقىشىپ كۆرۈشۈپ ، ئوغۇللارغا سالام قىلىپ .

— نېمانچە كېچىكسەن ، — دېدى ئاتىلا رەنجىپ ، —

سائەتكە قاراپ باقە .
— ئاران بىر سائەت كېچىكتىمغۇ ، — دېدى پەخرىئاي شوخلۇق بىلەن كۈلۈپ .
— خىجىل بولساڭچۇ ، ئاران بىر سائەت دېگىنىنى ، — دېدى ئاتىللا ، — سەن ئۇچۇن بىر سائەت قىسقا ۋاقىت ئوخشىمامدۇ ؟
— بولدىلا ، سۆزلەپلا كەتتىڭغۇ ، ئاشۇنداق زۆرۈر ئىش چىقىپ قالدى شۇ .
— قانداق زۆرۈر ئىشكەن ئۇ ، — دېدى خانزاد ، — ھەرقانچە بولسىمۇ بىزدىن زۆرۈر ئەمەستۇ ، يەنە بىرەم كەلمىگەن بولساڭ ئاتىللا چوقۇم يىغلىۋەتكەن بولاتتى .
— ھېلىمۇ كۆزى تېشىلەيلا دەپ قالدىغۇ دەيمەن .
— يولۇڭغا تولا قاراپ بوينىغا قوقاق تۇرۇپ قالدىمكىن .
— بويۇنغا تۇرۇپ قالغان قوقاقنىڭ دورىسى ئاسان .
— پەخرىئاي بىر ۋارقىراپلا قوقاقنى قاچۇرۇۋېتىدۇ .
يىگىتلەر پەخرىئايغا گەپ قىلىشقا پۇرسەت بەرمەي بىرھازا چاقچاق قىلىشتى .
— پەزىلەت ئاچامنىڭ بولغۇسى قېينانىسى مېھمانغا چاقىرىپتىكەن ، ئانام پەقەتلا مىدىرلىغىلى قويمىدى ، — دېدى پەخرىئاي چۈشەندۈرۈپ ، — مېھماندارچىلىق ھېچ تاقايدىغاندەك ئەمەس . پەم بىلەن قېچىپ چىقتىم . كەچتە تېخى ئانامدىن تىل ئىشتىمىسەم بولدىغۇ .
— تۇغۇلغان ۋاقتىڭدا يىغلاپ تۇغۇلغان بولغىيدىڭ ، — دېدى پەرۇخ ، — ھېچقىسى يوق . يامىنى كەلسە ، بۇگۈنكى تۇغۇلغان كۈنۈڭدە يەنە بىر قېتىم يىغلارسەن شۇ .
— ئۇنداق دېمەڭلار ، پەخرىئاي يىغلىسا ئاتىللامۇ يىغلايدۇ .
— تايىنلىق ھازىرلا يىغلىۋېتەمسىلەرىا .
بۇگۈن پەخرىئاينىڭ تۇغۇلغان كۈنى ئىدى .
— قۇرۇق گەپنى ئاز قىلىڭلار ، قورساق ئېچىپ كەتتى . تورتنى كەلتۈرسۇن ، — دېدى نېلۇپەر .

يىگىتلەردىن بىرى ئاۋازىنى قويۇپ بېرىپ توۋلىدى .
— تورت كەلتۈرۈلسۇن !
هايال ئۆتمەي كۈتكۈچى قىز ئۇستىگە بىرمۇنچە شام سانجىلغان تورتنى ئەكىلىپ ئۇستەلگە قويدى . شاملار پىل - پىل يېنىپ تۈراتتى .
— تۇغۇلغان كۈن ناخشىسىنى كىم ئوقۇيدۇ .
— پەخرىئاي ئوقۇسۇن .
— ياق ، ئاتىللا ئوقۇسۇن .
— هەممەيلەن ئوقۇيلى ، بولمىسا .
— بولدىلا ، مەنلا ئوقۇي ، — دېدى پەرۇخ .
— هە ، ئوقۇ ئەمىسە ، — دېيىشتى هەممەيلەن .
پەرۇخ گىلىنى قىرىپ قويۇپ شوخلۇق بىلەن كۆزىنى قىستى .

ئەمدى تورتنى يەيمىز ،
ئەمدى تورتنى يەيمىز .
قورساق ئېچىپ كەتتى ،
ئەمدى تورتنى يەيمىز .

پەرۇخنىڭ قىزىقچىلىق قىلىپ ئوقۇغان ناخشىسىغا هەممەيلەن كۈلۈشۈپ كەتتى .
— ماڭە نېرى ، مۇشۇمۇ ناخشا بولدىمۇ .
— چاقچاق قىلدىم دەپ ئىلەشتۇرۇپلا كەتتىغۇ بۇ سارائ ، قورساق ئېچىپ كەتكەندە .
— مەنمۇ سىلەرنىڭ كۆڭلۈڭلەردىكىنى ناخشا قىلىپ ئوقۇدۇم شۇ .
— بولدى قىلىڭلار ، مەن سىلەرگە هەقىقىي تۇغۇلغان كۈن ناخشىسىنى ئوقۇپ بېرەي ، — دېدى ئاتىللا .

سورۇندىكىلەر جىم بولۇشتى .
— تېزرەك ئوقۇ ئەمىسە ، شاملار كۆيۈپ ، ئېقىپ كەتكىلى تۇردى .
ئاتىللا گېلىنى قىرىپ قويۇپ ناخشىنى باشلىدى .

تۇغۇلغان كۈنىڭىز مۇبارەك ،
گۈلگە قوندى كېپىنەك .
ئۆمرىڭىز ئۇزۇن بولسۇن ،
تولۇن ئاي ھەم يۇلتۇزدەك .①

ناخشا تۇگىشى هامان هەممەيلەن چاۋاك چېلىشتى .
— هە ، مانا بۇنى هەقىقىي ئۇيغۇرچە تۇغۇلغان كۈن ناخشىسى دەيمىز .
— مەنىسى هەقىقەتەن چوڭقۇركەن .
— ئاتىللامۇ يامان ئاداش جۇمۇ .
— قىزلارنىڭ كۆڭلىنى ئۇتۇشنى بىلىدۇ .
— پەخرىئاي ، بولە ئاداش ، شامنى ئۆچۈرگىن .
پەخرىئاي كۆزىنى يۇمۇپ تۇرۇپ تىلەك تىلىگەندىن كېيىن شامنى پۈۋلەپ ئۆچۈردى .
— خان ، ماۋۇ تورتنى كېسىپ ئەكېلىپ بېرىڭ ، — دېدى ئاتىللا كۈتكۈچى قىزغا .
تورت كېلىپ بولغۇچە باشقىلار پەخرىئاينى يەنە چاقچاقلا كۆمۈۋەتتى .
— پەخرىئاي ، بايا نېمىدەپ تىلەك تىلىدىڭ .
— ئاتىللا بىلەن ئۆزۈڭگە بەخت تىلىگەنسەن ، تاينىلىق .
— كىم بىلىدۇ ، ئاتىللا بىلەن تېزرەك توي قىلىشنى تىلىگەندۇ .

① بۇ شائىر ئابلىكىم ھەسەنىڭ شېئىرى .

— تىلىكىڭ ئىجابەت بولغاي ، ئىلاھىم .
— ھازىرلا نىكاھىڭلارنى ئوقۇپ قويامدۇقيا ؟
— بىر جۈپ پەرزەنتلىك بولۇشنىمۇ قوشۇپ تىلىگەنسەن .
— ۋىيەي ، نېمانچە قېلىن بۇ تازلا .
— قۇلاققا خۇشياققاندۇ .
— ئۆتەپ بارە ، كۆزۈم سەتى .
— ھاي ، چاقچاقنى قويۇڭلا ئەمدى . كۈتكۈچىگە دەڭلا ، قورۇمىلارنى تېزرەك ئېلىپ چىقسۇن .

ھايال ئۆتمەي ئۇستەلگە قورۇمىلار تىزىلىشقا باشلىدى . ياشلار كۈتكۈچى كېسىپ ئەكېلىپ بەرگەن تورتنى ئازراقلا يەپ قويۇپ قايماقلىرىنى چاندۇرماي بىر - بىرىنىڭ يۈزىگە سۈۋاشتى . قورۇمىلار تولۇق چىقىپ بولغاندىن كېيىن يىگىتلەر پىۋا ، قىزلار مېۋە شەربىتى ئىچىشتى ، ئۆزلىرىنىڭ جۈپتىلىرى بىلەن تانسا ئويناشتى ، ئاندىن ھەممىسى بىرلىكتە ئۇسسۇلغا چۈشۈشتى .

— بولدى ، ئەمدى تارقايلى ، — دېيىشتى يىگىتلەرنىڭ مەست بولۇشقا باشلىغانلىقىنى سەزگەن قىزلار .

ھەممەيلەن پەخرىئاينىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى قۇتلۇقلاپ ، ئېلىپ كەلگەن سوۋغاتلىرىنى تەقدىم قىلىشتى .

— ئاتىلانىڭ سوۋغىتىنى ئاچە ، كۆرۈپ باقايلى ، — دېيىشتى كۆپچىلىك .

پەخرىئاي پال - پۈل قەغەزگە چىرايلىق ئورالغان قۇتىنى ئاچتى .

ئاتىللا پەخرىئايغا قىزىل ياقۇتتىن كۆز قويۇلغان يۈرەك شەكىللىك بۇلاپكىسى بار ئاق ئالتۇن زەنجىر سوۋغا قىلغانىدى .

— بۇ سوۋغاتىنىڭ ئۇزۇكى كەم بولۇپ قاپتۇ ، — دېدى خانزاد .

— ئۇزۇكىنى رەسمىي توي قىلغاندا سوۋغا قىلمامدۇ ، — دېدى پەرۇخ .

ياشلار زېستوراندىن كۆلكە ـ چاقچاق بىلەن چىقىشتى ـ دە ، ئۆزلىرىنىڭ جۈپتىلىرى بىلەن تارقاشتى .

— تەييارلىقىڭ قانداقراق ؟ — سورىدى پەخرىئاي ئاتىللا بىلەن بىللە ماڭغاچ .

— قايسى تەييارلىقنى دەيسەن ؟

— ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇيدىغان ئىشنىڭ تەييارلىقىچۇ ؟

— ئىدارە باشلىقى ، ئاۋۋال ئىمتىھاندىن ئۆتكىن ، ئاندىن بىرنېمە دەيلى ، دەيدۇ .

— تەييارلىقنى پۈختا قىل . ۋاقىت ئاز قالدى .

— تىرىشچانلىق كۆرسىتىپ باقاي . پەزىلەت ئاچاڭنىڭ تويى پات يېقىندا بولىدىغان ئوخشىمامدۇ ؟

— ھەئە ، كېلەر ھەپتىدە بولارمىكىن .

— ھەقىچان باغاق تارقىتىشىپ بېرىمەنغۇ دەيمەن .

— ئەلۋەتتە شۇنداق قىلىسەن ـ دە .

يىگىت قىزنىڭ قولىنى پەم بىلەن تۇتۇۋالدى ، ئەمما قىز سىلىق ، ئەمما قەتئىيلىك بىلەن سىلكىۋەتتى .

— ئەدەپ بىلەنرەك ماڭ .

— قاراڭغۇ تۈرسا ، كىم كۆرەتتى .

— بىركىم كۆرۈپ قالمىسۇن ئۇنداق ماڭساق سەت تۇرىدۇ .

يىگىت ئىلاجسىز جىم مېڭىشقا مەجبۇر بولدى .

— خوش ، ئەمدى سەن قايتىپ كەت .

يىگىت بېشىنى كۆتۈرۈپ ئەتراپقا قارىدى . ئۇلار پەخرىئاينىڭ ئۆيى جايلاشقان قورۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ قالغانىدى .

— ئەجەب تېزلا كېلىپ قاپتىمىز ، — دېدى يىگىت ، — يەنە بىردەم ئايلانمامدۇق .

— سەنمۇ ئارام ئالغىن .

— قاچانغىچە يوللاردا ئەركىن ـ ئازادە ماڭالماي ئۆتەرمىز ـ ھە .

پەخرىئاي پىسخىكىدە كۈلۈپ قويۇپ قورۇغا يۇگۈرۈپ كىرىپ كەتتى .

68

تويغا كەلگەن ئەر مېھمانلارنىڭ ئاخىرلىشىشىغا ئۇلگۈرۈپ ، دوستلىرى بىلەن مەرىكە زالىغا يېتىپ كەلگەن زۆھرە خانىم ئۆزى قول تىقىپ ئۇستەللەرنى رەتلەشكە كىرىشتى .

— ماڭا قايلا ، ئاداش ، — دېدى گۈلسۈم خانىم زۆھرە خانىمنى بىر يانغا تارتىپ ، — سەن دېگەن توي ئىگىسى . بۇنداق ئۇششاق ئىشلانى بىزگە قويۇپ بە . كەم قالغان ئىشلارنى بۇيرۇساڭلا بولدى . بۇنداق ئىشلانى زالنىڭ خىزمەتچىلىرى قىلىدۇ .

— بىر چەتتە قول قوۋۇشتۇرۇپ تۇرسام قانداق بولىدۇ ، جېنىم ئاداش ، — دېدى زۆھرە خانىم ،— ھېلىمۇ سىلەرنى مېھمان بولۇڭلار دەپ چاقىرىپ قويۇپ بىرمۇنچە ئىشلارغا سېلىۋەتتىم .

— ئۇنداق دېمە ، ئاداش . بۇمۇ ئۆزىمىزنىڭ ئىشى ، — دېدى مەرەمنىسا خانىم ، — مەن قىزلارنى بۇيرۇپ ئۇستەللەرگە تاتلىق ـ تۇرۇملارنى تىزغاچ تۇراي . سەن خاپا بولماي پەخرىدىنگە دەپ قويساڭ ، قوغۇن ـ تاۋۇزلارنى سەل كېچىكەك پىچقان بولسا بوپتىكەن .

زۆھرە خانىمنىڭ دوستلىرى ، پەردە ، پەزىلەتلەرنىڭ دوستلىرى ھەم مەرىكە زالىنىڭ كۈتكۈچىلىرى ئۇستەللەرگە ھەر خىل قۇرۇق ، ھۆل يەل ـ يېمىشلەرنى ، پېچىنە ـ پىرەنىكلەرنى ، ساڭزا ـ پوشكاللارنى تىزىشقا باشلىدى .

— قىزىم ، قايماق بىلەن كۆپە ئۈنتۈلۈپ قالمىغاندۇ ـ ھە ، — دېدى زۆھرە خانىم پەخرىئايغا .

— ئۈنتۈپ قالمىدۇق ، — دېدى پەخرىئاي .

— نەچچە كۆپە ئەكەلدىڭلا ؟
— تۆتنى ئەكەلدۇق .
— ھەممىسى تەتىللا كۆپە بولغاندۇ .
— ھەئە ، تۆتىلىسى تەتىللا كۆپە بولدى .
— ماقۇل ، ئىشىڭنى قىلىۋە . بەك نېرىغا كەتمە . پەزىلەت ئاچاڭنىڭ قېشىغا كىرىۋالمىساڭمۇ بولا . ئىزدىسەم تاپالماي قالماي يەنە . قۇلىقىڭ مەندە بولسۇن .
— قايماق بىلەن كۆپىنى قانداق قىلىسەن ؟ — سورىدى شاراپەت خانىم ، — شۇنچىۋالا مېھمانلارغا ئەتكەنچاي قىلىپ يۈرمەسمىز ھەقىچان .
— ئەتكەنچايغۇ قىلمايمىز ، چىشى قۇدامنىڭ ئايال مېھمانلىرىغا قايماق يېگۈزىدىكەنمىز .
— قايماق يېگۈزىدىكەنمىز ؟ — ئەجەبلىنىپ سورىدى ئايشەم خانىم ، — ئەجەب كۆرمىگەن قائىدىكىنە بۇ .
— نەنىڭ قائىدىسىكەن بۇ ؟ — سورىدى رىزۋان خانىم .
— ئاشۇ ھاجى خېنىم قۇدامنىڭ پەتىۋاسى بولمامدۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ ، — باشلاپ كەلگەن خېنىملارغا بىر قوشۇقتىن قايماق يېگۈزمەسەك بولمايمىش .
— توۋا ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — بۇ ھاجى خېنىملارنىڭغۇ تاپمايدىغان ئىشى يوق خەق زادى .
— ئەمىسە كۆپىلەرنى نېمىگە ئىشلىتىسەن ؟ — سورىدى گۈلسۇم خانىم .
— قۇدام بىلەن كۈيئوغلۇمنىڭ تېگىگە سېلىپ بېرىمەن ، — دېدى زۆھرە خانىم .
— ئارتۇقچە ئىش قىپسەن ، ئاداش ، — دېدى ئايشەم خانىم — مەرىكە زالىدىكى ئورۇندۇقلارغا كۆپە قاملىشامدۇ ؟
— قاملاشمىسا ، ئۆزلىرى قاملاشتۇرۇپ سېلىپ ئولتۇرا ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ئورۇندۇققا كۆپە سېلىشمۇ هاجى خېنىمنىڭ پەتىۋاسىمۇ ؟
— شۇنداق بولماي ئەمىسە ، — دېدى زۆھرە خانىم تېرىكىپ ، — چاققا چورۇق ئاسقاندەك ئۇنداق ئىشنى مېنى ئويلاپ تاپقان ئوخشايدۇ دەپ قالغان ئوخشىمامسەن .
— يۇمىلاق شىرەنىڭ چۆرىسىگە قويغان ئورۇندۇقلارغا كۆپىنى قانداقمۇ قاملاشتۇرۇپ سالغىلى بولا . تازىمۇ ئېغىلغا زەدىۋال تۇتقاندەك ئىش بولدى ـ دە ، بۇ .
ئايالار پاراققىدە كۈلۈشۈپ كەتتى .
هەئە ، قايماق بىلەن كۆرپە ئايسىما هاجى خېنىمنىڭ زۆھرە خانىمغا قويغان تەلىپى ئىدى . ئاشۇ كۈنى ئىككى قۇدا تويىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى مەسلىھەتىنى قىلىشىپ چۈشىنىڭ قانىتىچىلىك قىزىرىشىپ قالدى .
— قۇدا كۆپىسى بىلەن يېگىت كۆپىسىنى تەتىلادىن تەييارلىمىسلا بولمايدۇ ، قۇدام ، — دېدى ئايسىما هاجى خېنىم ، — كۆپە يېگىتنىڭ قولداشلىرىمۇ هەم قۇدا هەمراهلىرىمۇ ئازادە ئولتۇرغۇدەك بولسۇن .
— مەرىكە زالىدىكى ئۇستەللەرگە كۆپە سالساق قاملىشامۇ هاجى خېنىم ، — دېدى زۆھرە خانىم بۇ تەلەپنى سەل ئارتۇقچە كۆرۈپ ، — كۆپە دېگەن كاتسۇپىغا قاملىشاتتى .
— سىلى ـ بىز بولغاندىكىن قاملاشتۇرىمىز ، قۇدام ، — دېدى ئايسىما هاجى خېنىم گېپىدە چىڭ تۇرۇۋېلىپ ، — دوست ـ دۇشمەننىڭ ئالدىدا قۇدا بىلەن يېگىت كۆرپىسىز ئولتۇرسا سەت تۇرا ، هەقىچان .
— ئۇنداق بولسا كۆپە تەييارلايلى ، — دېدى زۆھرە خانىم خالىمىسىمۇ ئارتۇقچە تالاشقۇسى كەلمەي .
— كۆپە چوقۇم تەتىلادىن بولسۇن ، — دېدى هاجى خېنىم يەنە جېكىلەپ .
بۇ گەپ زۆھرە خانىمنىڭ نېرۋىسىغا خۇددى هەرە چاققاندەك

تەگدى .

«بۇ نېمە دېگىنى ماۋۇ خوتۇنىنىڭ ، مەن مۇشۇنچىلىك ئىشنىمۇ بىلمەسمەنمۇ ؟ ئادەمنى كالۋا چاغلاۋاتامدۇ ياكى ھاجى خېنىملىقىنى پەش قىلىۋاتامدۇ ... »

— ماقۇل ، بازاردىن تاپالىسام ئالتۇندىن كۆپە قىلارمەن ، ئارىسىغا مامۇق ئېلىپ تازا ، — دېدى زۆھرە خانىم زەردە بىلەن .

ئايسىما ھاجى خېنىم زۆھرە خانىمنىڭ قىلغان تەنىسىنى بىلمىگەن بولۇپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى .

— ھە راست ، بىر لېگەن قايماق تەييارلاپ قويالا ، قۇدام .

— قايماقنى نېمىگە ئىشلىتىمىز ؟ — دېدى زۆھرە خانىم ، — گەپنى ئوچۇق دەپ قويايلا . شۇنچىۋالا مېھمانلارغا ئەتكەنچاي قىلىش بەكمۇ ئاۋارىگەرچىلىكى جىق ئىش جۇمۇسلا .

— يوقسۇ ، ئەتكەنچاي قىلمايمىز . ئەمما ، مەن بىلەن كېلىن يۆتكەشكە كەلگەن ھاجى خېنىملارغا ۋە باشقا ئايال مېھمانلارغا بىر قوشۇقتىن قايماق يېگۈزىلا .

— بىر لېگەن قايماقنىڭغۇ كارى چاغلىق ، قۇدام ، — دېدى زۆھرە خانىم «قۇدام» دېگەن سۆزنى ئالاھىدە ئۇرغۇ بىلەن ئاتاپ ، — بىراق شۇنچىۋالا مېھمانلارغا قايماقنى قانداق يېگۈزۈپ بولغىلى بولا .

— بۇ ئاسان ، — دېدى ھاجى خېنىم ، — لېگەندىكى قايماقنى تۆت ـ بەش قوشۇق سېلىپ مەركە زالىنىڭ ئىشكى تۆۋىدە تۇتۇپ تۇرىلا . مېھمانلار قايماقنى بىر قوشۇقتىن ئېلىپ يەپ زالغا كىرىدۇ .

— بوپتۇ ، ئەمىسە شۇنداق قىلايلى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بىراق ، مەن ئىشىك تۆۋىدە قايماق تۇتۇپ تۇرالمايمەن . باشقا ئادەم ئورۇنلاشتۇراي .

— ئادەم ئورۇنلاشتۇرسىلىمۇ مەيلى ، — دېدى ھاجى خېنىم سەل نارازى بولۇپ ، — بىراق قايماقنى كىچىك قىزلارغا تۇتقۇزۇپ

قويمىسلا . ئۆزلىرى بىلەن تەڭ ياشلىق خېنىملاردىن بىرى قايماق يېگۈزسۇن .

«نېمانداق قائىدىسى جىق خوتۇن بۇ . بوپتۇ ، شۇنچە ئىشقا چىدىغاندىكىن ، بۇنىڭغىمۇ چىداي . باشلاپ كەلگەن مېھمانلىرىنىڭ ئالدىدا يۈز - ئابرۇيىنى قىلغىنىم بولۇپ قالسۇن»

— قايماقنى ئىمكان بار جىقراق تەييارلاپ قويىمەن ، قۇدام . لېكىن ، ئايال مېھمانلارنىڭ ھەممىسگە يەتمەي قالسا رەنجىپ قالىدىغان ئىش چىقماس - ھە .

— يوقسۇ ، قىرىق - ئەللىك مېھمانغا يەتسىلا بولىدۇ ، — دېدى ئايسىما ھاجى خېنىم ، — ھە ، يەنە بىر ئىش . توي كۈنى كېلىن قىزىمنى يۆتكىگىلى ماڭغاندا خەۋەر بېرىۋېتىمەن . «قۇدا كەلدى» دېگەن خەۋەر يېتىپ بېرىشى ھامان ، چوڭ يولدىن مەرىكە زالىغا قايرىلىدىغان يول ئېغىزىغا قارشى ئالغىلىي ئالدىمغا چىقمىسلا بولمايدۇ .

ئەمدى زۆھرە خانىمنىڭ سەۋر قاچىسى يېرىلدى .

— تايىنلىق مەرىكە زالىنىڭ ئىشىكىدىن چوڭ يولنىڭ ئېغىزىغىچە زىلچىدىن پايانداز سالمايمەنمۇ ، قۇدام ، — دېدى زۆھرە خانىم تەنە قىلىپ .

ئەمدى ئايسىما ھاجى خېنىمنىڭمۇ قاپىقى تۇرۇلدى .

— بۇ نېمە دېگەنلىرى ، قۇدام ، بىر - بىرىمىزنىڭ يۈز - ئابرۇيىنى قانچىلىك قىلىشساق ئەرزىيدۇ جۇمۇسلا . يامان گەپ قىلمىغاندىمەن .

— ۋاي ، بەك جايىدا گەپ قىلدىلا ، — دېدى زۆھرە خانىم بوينىدا شاپتۇل قېقىپ ، — ئويلاپ باقسىلا ، مەرىكە زالىنىڭ ئالدىدىن چوڭ يولنىڭ ئېغىزىغىچە ئۇچ يۈز مېتىردىن كەم كەلمەيدۇ . مەن شۇنچە يەردىن سىلىنىڭ ئالدىلىرىغا پالاقلاپ بېرىپ ، باشلاپ كەلگەن مېھمانلىرى بىلەن بىر - بىرلەپ كۆرۈشۈپ ، ئەھۋال سورىشىپ بولغۇچە قانچىلىك ۋاقىت ئۆتىدۇ .

تويغا مېنىڭمۇ چاقىرغان بىرمۇنچە مېھمانلىرىم تۇرسا . ئۇلارنىڭمۇ ئالدىغا كۆرۈشكىلى چىقىپ ، يانسا ئۆزىتىپ كۆتمىسەم بولماس . سىلى بىر يانغىلا چىقىۋېلىپ گەپ قىلسىلا قانداق بولىدۇ . بۇ تويغا ئىككىلىمىز ئوخشاش ساھىبخانا ، قۇدام . كۆڭۈللىرىگە كەلسىمۇ دەپ قويۇاي ، مەن مەرىكە زالىنىڭ ئالدىغىلا سىلىي بىلەن كۆرۈشكىلى چىقىمەن ، چوڭ يولنىڭ ئېغىزىغىچە بارالمايمەن .

— بوپتۇ ئەمىسە ، قالغىنىنى ئۆزلىرى بىلەلا ،— دېدى ئايسىما ھاجى خېنىم ئانچە قايىل بولماي .

— نېمانچە غەم قىلىپ كېتىسەن ، ئاداش ، — دېدى گۈلسۇم خانىم زۆھرە خانىمنىڭ خىيالىنى بۆلۈپ ، — روھلۇقراق تۇرە مۇنداق . كۆپىنىغۇ ئورۇندۇققا بىر ئامال قىلىپ ئەپلەشتۇرەرمىز ، لېكىن شۇنچە جىق مېھمانلارغا قايماقنى قانداق يېگۈزىمىز .

— ھە راست ، بۇمۇ بىر ئىش بولدىغۇ ئەمدى .

— بىرىمىز زالنىڭ ئىشكى تۈۋىدە قايماق لېگىنىنى تۇتۇپ تۇرىدىكەنمىز ، — دېدى زۆھرە خانىم چۈشەندۈرۈپ ، — مېھمانلا قوشۇقتا ئۆزلىرى ئېلىپ يەيدىكەن .

— تازىمۇ بىر كۈلكىلىك ئىشكەنغۇ بۇ . ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر قوشۇقنى نەچچە ئادەم يالاپ ، ئادەمنىڭ كۆڭلىنى ئىلىشتۇرۇپ . ئۇنداق بولسا بىرىمىز قايماق يېگۈزۈشكە مەسئۇل بولايلى .

— بولدىلا ، قايماق يېگۈزۈشكە مەنلا مەسئۇل بولاي . كىمكى ئاچ پاقىلىق قىلىپ جىقراق يەۋالسەن دېسە ، ھەرگىز يېگىلى قويمايمەن ، — دېدى گۈلسۇم خانىم قىزىقچىلىق قىلىپ .

زۆھرە خانىم دېگىنىنى قىلدى . قۇدىسى ئايسىما ھاجى خېنىم بىلەن مەرىكە زالىنىڭ ئالدىدا يۈز يېقىشىپ تۇرۇپ كۆرۈشتى ، ئەمما ئايسىما ھاجى خېنىمنىڭ قولىغا ئۆز قولى بىلەن سۇ بەردى . مەخسۇس قۇدىسى ئۈچۈن تەييارلاپ قويغان يېڭى لۆڭگىنى تۇتتى . گۈلسۇم خانىم تۇتۇپ تۇرغان قايماققا ئاۋۇال ئايسىما ھاجى خېنىم ئاندىن باشقا ئايالار بىر قوشۇقتىن ئېغىز تېگىشتى . زۆھرە خانىم

ئايسىما هاجى خېنىمنى قۇدا كۆرپىسى سېلىنغان ئۇستەلگە باشلىدى ، ئۆز قولى بىلەن سىنچاي تۇتتى . شۇنىڭ بىلەن قۇدا كۇتۇش پاتپاراقچىلىقى باشلاندى .

هايال ئۆتمەي ناغرا ـ سۇنايلارنى چېلىشىپ ، «ياربيار» توۋلاپ ئۇسسۇل ئوينىشىپ يىگىت كەلدى . مەرىكە زالىنىڭ يېرىمىدا ئايال مېهمانلار ، يېرىمىدا يىگىتلەر جاي ئېلىشتى .

— گۈلچىۋەر خېنىم ، — دېدى ئايسىما هاجى خېنىم چوڭ قىزىنى يېنىغا توۋلاپ ، — ئاستا بېرىپ قايلاپ باقسىلا ، قۇتلۇقجان هاجىم غوجامنىڭ تېگىگە يىگىت كۆپسى سالدىمىكىن .

— كۆپە ساپتۇ ، ئانا ، — دېدى قىزى ئىنسى ئولتۇرغان ئۇستەلگە قاراپ كەلگەندىن كېيىن ، — قەنت ـ گېزەك ، ئۇششاق ـ چۈششەكلەنمۇ كەڭ تاشا تىزىپتۇ .

— باشقا ئۇستەللەگىچۇ ؟

— باشقا ئۇستەللەگىمۇ كەڭرى تىزىپتۇ .

— ماڭا قايلىسىلا ، قىزىم . ئۇنتۇپ قالمىسىلا ، هېلىي ساندۇق ئاچقاندا ، بىزنىڭ تويلۇق ئەكەلگەن ساندۇقىمنىزنىلا ئاچماي ، كېيىن خېنىمنىڭ ساندۇقىنىمۇ ئاچسۇن .

— ئۇنداق قىلمىساقمۇ بولا ئانا .

— ئۇنداق دېمىسىلە . ئاچمىساق زادى بولمايدۇ . كېيىن خېنىمنى ئاشۇ تۇرقى بىلەن يولغا سېلىپ قويغان ئوخشايدۇ ، دەپ قالمىسۇن مېهمانلا . هە ، راست ، هاجىم دادىلىرى ئولتۇرغان ئورۇندۇققىمۇ كۆپە ساپتىمۇيا ؟

— دادامنىڭ تېگىگىمۇ كۆپە ساپتۇ .

ئايسىما هاجى خېنىم خاتىرجەم بولغان هالدا قېشىدا ئولتۇرغان هاجى خېنىملار بىلەن پاراڭغا چۈشۈپ كەتتى .

— قۇدا ئېشى بىلەن يىگىت ئېشىغا ئالاهىدە دىققەت قىلىڭلا ، مېهمانلارنىڭ چېيى ئۆكسۈپ قالمىسۇن . ئۇستەللەردىكى شۆپۈك ـ شالتاقلانى تازىلاپ تۇرۇڭلا ، — دەپ توختىماي

جېكىلەيتتى زۆھرە خانىم .

قادىر ئەپەندى بولسا ئەر قۇدىسى بىلەن ئولتۇرۇپ قىزغىن پاراڭغا چۈشۈپ كەتكەنىدى . يېگىتلەر ئولتۇرغان ئۈستەلدىن پات ـ پات كۈلكە كۆتۈرۈلۈپ تۇراتتى . سازەندىلەرنىڭ ناخشىسىغا تەڭكەش قىلىپ شوخ يېگىتلەر توختىماي ئۈسسۈل ئويناياتتى .

توي ئۆز تەرتىپى بىلەن ھېچقانداق ئېغىز ـ پەسچىلىك بولماي چىرايلىق ئاخىرلاشتى . پەزىلەتنى ماشىنىغا سالىدىغان چاغدا زۆھرە خانىم ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي يىغلاپ كەتتى . ھەئە ، زۆھرە خانىم پەرىدەنىڭ تويى بولغان كۈنى بۇنچىلىك يىغلىمىغانىدى .

— سەۋر قىلسىلا ، قۇدام ، — دەپ تەسەللى بەردى ئايسىما ھاجى خېنىم ، — ئارىلىقى يېقىن بولغاندىكىن ، خېنىم قىزىم پات ـ پات سىلىنىمۇ يوقلاپ تۇرىدۇ . سىلىنىڭ كۆزلىرىدە كۆرۈپ بالا قىلىۋالىمەن ، خۇدايىم بۇيرۇسا .

— توي جەريانىدا ئېغىز ـ پەس گەپ ـ سۆز ئۆتۈلۈپ قالغان بولسا كۆڭۈللىرىگە ئالمىسىلا ھاجى خېنىم ، — دېدى زۆھرە خانىم كۆڭۈل قويۇپ ، — قىزىمنى ئاۋۇال خۇدايىمغا ، ئاندىن قالسا سىلىگە تاپشۇردۇم .

— رەھمەت ، خۇدايىم شۇ بالىلىرىمىزنىڭ بەختىنى بېرە ، بېشى باش ، ئايىغى تاش بولا .

توي ئەھلى دۇئا بەرگەندىن كېيىن ناغرا ـ سۇناي سادالىرى ئىچىدە قىزنى كۆچۈرۈپ كېتىشتى .

69

— ئەجەب ۋاختچە قالدىڭلارغۇ ، — دېدى زۆھرە خانىم ناشتىلىق ئاپىرىپ يانغانلارغا ، — بەك مېھمان قىلىۋەتتىمۇ ياكى باشقا ئىش چىقىپ قالدىمۇ ؟

— پەزىلەتنىڭ قېينانىسى ماڭغىلى قويمىدى ، — دېدى

پەردە .

— ۋاي ، ئۇنى بىر سورىما ، ئاداش ، — دېدى گۈلسۈم خانىم ، — سېنىڭ ئۇ ھاجىم خېنىم قۇداڭ گەپتىمۇ بار ، ئىشتىمۇ بار ، ئادەمگەرچىلىكتىمۇ بار ئايالكەن ئەمەسمۇ . ماڭغىلى قويامدىغان ، كاندەك بىر چاپلىشۋالغانتى ، ئاخىر رايىغا باقماي بولمىدى .

— بەشىمىز ئۈچۈن بەش قازان ئاستى دېگىنە ، — دېدى رىزۋان خانىم ، — ئاخىرى مانا ئەمىسە دەپ ، ھەممە تامىقىنى يەپ ئاندىن ماڭدۇق .

— ھەربىرىمىزنىڭ ئالدىغىمۇ خېلى جايىدا ئادەمگەرچىلىك قويدى ، — دېدى شاراپەت خانىم .

— توي كۈنىسى قۇدامنىمۇ ، سىلەرنىمۇ خىزمەتكە سېلىپ بەك ھاردۇرۇۋەتتىم ، دەپ بىرمۇنچە ھۆسىلە قىلدى تېخى ، — دېدى ئايشەم خانىم .

— سېنىڭ چىللاق ـ قىچقىرىقنى قىلمايلى دېگەن سۆزۈڭنى يەتكۈزسەك ، قۇدام شۇنداق ئويلىغان بولسا بوپتۇ ، بىراق قۇدام توي كۈنى بىزنى كۈتمەن دەپ بەك ھېرىپ كەتتى ، ھاردۇق سورىۋالمىسام بولمايدۇ ، خاپا بولماي يەتكۈزۈپ قويۇشسىلا . ئەتە چۈشكە ئەللىك ئەتراپىدا مېھمان ئېلىپ كەلسۇن . بىر پىيالە چاي قۇيۇۋالاي ، دەيدۇ .

— بۇ چىللاق قىلمىز دېگىنى بولماي نېمە ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — گېپىنىڭ چىرايلىقلىقىنى قارىمامدىغان .

— ھە راست ، ھاجى خېنىم يەنە ، ئەتىكى مېھماندارچىلىق چىللاقتا ھېساب ئەمەس ، قۇدامغا بىلدۈرگەن ئاددىي كۆڭلۈم دەپ چۈشەندۈرۈپلا كەتتى ، — دېدى شاراپەت خانىم ، — ئەھۋالدىن قارىغاندا ، سەن قىچقارمىساڭمۇ بولىدىغان ئوخشايدۇ .

— بىز مېھمان بولۇپ بېرىپ ، ئۇلانى قىچقىرىپ قويمىساق سەت تۇرىدۇ . ئۆيمىز تاچىلىق دەپ ، چىللاق ـ قىچقىرىقنى

قىلمايلى دېگەندىم . ئۇنىڭ ئۇستىگە زىيادە ئاۋارىچىلىك دەڭلا بۇ . پەردە قىزىمنىڭمۇ چىللاق ـ قىچقىرىقىنى قىلمىدۇققۇ ، ئەينا . بولدىلا ، ھېلىغچە تېلېفوندا سۆزلىشىپ باقاي .

— مەيلى شۇنداق قىل بولمىسا . چىللاق ـ قىچقىرىق قىلىش شەرت ئەمەسقۇ . يىغىنچاقلاشقا تېگىشلىك قائىدە ـ يوسۇنلارنى يىغىنچاقلاش كېرەك ، — دېدى شاراپەت خانىم .

— كۆيئوغلۇڭ سالامغا كېلىپ بولدىمۇ ؟ — سورىدى ئايشەم خانىم .

— نە ۋاخ . سىلەر كېتىپ ئۇزاق ئۆتمەيلا كەپتىكەن . دوختۇرخانامدا كېسەل بار ئىدى ، تۇنۇگۈن توي بىلەن بولۇپ يوقلىيالمىدىم ، يوقلىۋەتمەسەم بولمايدۇ دەۋاتقان . ھەقىچان دوختۇرخانىدىمىكىن .

— كۆيئوغلۇڭغا دەپ بىزنىڭمۇ ھۆسنىمىزنى تۇزەتكۈزۈپ قويارسەن ـ ھە ، ئاداش . داۋالاش ھەققىنى ئەرزانراق ئالسۇن ، — دېدى ئايشەم خانىم .

— بۇنىڭدا چاتاق يوق . ۋاقتى كەلگەندە ئۆزۈم باشلاپ بارىمەن . تېخنىكىسى شۇنداق يۇقىرى . ياشلىقىڭلىغا يېنىپ قالمىسىلەر .

— شۇنى دەيمەن . سەن شۇ تاپتا قىزلىرىڭ بىلەن ئاچا ـ سىڭىلەكلا بولۇپ قاپسەن ، ئەينا .

ئاياللار يەنە بىردەم تاغدىن ـ باغدىن سۆزلەشكەندىن كېيىن قايتىشتى .

شۇنداق قىلىپ ، زۆھرە خانىمنىڭ كاجلىق قىلىپ تۇرۇۋېلىشى بىلەن تويىنىڭ چىللاق ـ قىچقىرىقى بولمىدى .

— پەزىلەت قىزىنىڭ ئۆي ماركىسى قانداق قىلىمىز ؟ — سورىدى قادىر ئەپەندى بىر كۈنى .

— قاچان ئايرىم ئۆي تۇتۇپ بەرسە ، شۇ چاغدا قىلىمىز ، — دېدى زۆھرە خانىم .

— ئايرىم ئۆي تۇتۇپ بەرمىسىچۇ؟

— ئۇنداقمۇ قىلماس، — دېدى زۆھرە خانىم، — يامىنى كەلسە قۇدامغا ئۆزۈم دەمەن.

— ئەڭ ياخشىسى، سىلى ئارىلاشمىسىلا.

— نېمىشقا ئارىلاشمىغۇدەكمەن. ھاجى خېنىم ماڭا ئۆز ئاغزى بىلەن ئايرىم ئۆي تۇتۇپ بېرىمەن، دېگەن. ئۆي ئايرىپ بەرسە ئۆزىگىمۇ، بالىلارغىمۇ ياخشى.

— ئىشقىلىپ، بەك قىستىمىسىلا.

— بۇنچىلىك ئىشنى مەنمۇ بىلىمەن. بۇ ئىشتا مېنىڭ باشقىچە ئامالىم بار. بالىلارغا ئايرىم ئۆي تۇتۇپ بەرسە، قىزىمىزغا ئايرىم ئۆي تۇتۇپ بەردى دەپ خەقلىنىڭ ئالدىدا بېشىمىزنى ئېگىز كۆتۈرۈپ يۈرمەمدۇق. ھەقىچان پەردىلەرنىڭ ئۆيىدىنمۇ چوڭراق ئۆي ئېلىپ بېرەرمىكىن ئۇلارغا. ئىشقىلىپ بەش ـ ئالتە ئاي قاراپ باقمامدۇق.

— مۇھىمى، بالىلار كېلىشىپ قالسا بولدى، — دېدى قادىر ئەپەندى.

70

— تاماق ئەتىلىمۇ، خانىم، — سورىدى قادىر ئەپەندى ئىشتىن كېلىپ، پەرداز قىلىپ ئولتۇرغان زۆھرە خانىمغا قاراپ، — بىرەر مېھماندارچىلىققا باراي دەپ قوپتىلىمۇ نېمە.

— ھېلىقى ئۇيناۋاتقان چاينىڭ نۆۋىتى مېھرىنىساغا كەلگەن. بۇگۈن چاينى بېرىۋەتسەم دەپ قوپۇپتىكەن، — دېدى زۆھرە خانىم، — پەخرىئاينىڭ كېلىدىغان ۋاقتى بولدى، تاماقنى شۇ ئېتىپ بەرگەچ تۇرسۇن.

— قورساق بىلەن تازا كارىلىرى بولمايۋاتىدۇ جۇمۇ، خانىم، مۇشۇ كۇنلەردە، — دېدى قادىر ئەپەندى، — ئىلگىرى ئۇچ ۋاخ

تاماق تەييار بولۇپ تۇرىدىغان بۇ ئۆيدە ھازىر قورساقتىن غەم قىلىدىغان بولۇپ قېلىۋاتىدۇ كىشى .

— خاپا بولمىسىلا ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — قورساقلىرى بەك ئېچىپ كەتكەن بولسا ، پەخرىئايغا قارىماي ئۆزۈملا تاماق ئېتىپ بېرەي ئەمىسە . ئانچە زۆرۈر چايمۇ ئەمەس ئۇ . كېچىكىپ قالسامۇ بىر قېتىم بارسام ھېساب . يامىنى كەلسە ، كېچىكىپ قالدىڭ دەپ غوتۇلدىشا شۇ .

زۆھرە خانىم تاماق ئېتىش ئۈچۈن ئورنىدىن تۇردى .

— بولدى ، چايلىرىغا بېرىۋەسىلە ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — كۈندە ئويناپدىغان چاي ئەمەسقۇ ئۇ . ئايدا بىر قېتىم كېلىدىغان چايغىمۇ كېچىكىپ باسىلا سەت تۇرىدۇ . قورسىقىممۇ ئانچە ئېچىپ كەتمىدى . پەخرىئاي كەلسە تاماق ئېتەر . يا بولمىسا سىرتقا چىقىپ يەمىز .

— پەردە بىلەن پەزىلەتكىمۇ بولۇپ بەردى . ئانچە ـ مۇنچە كېلىپ تاماق ئېتىپ بېرىپ ، ئۆزلىرىمۇ يەپ كەتسە بولىدۇ .

— بىزگە تاماق ئېتىپ بەرسە ، ئەرلىرى قانداق قىلىدۇ ؟

— بىللە كېلىپ تاماق يەپ كەتسە بولىدۇ ئەمەسمۇ .

— ئۇنداق دېگەنلىرى بىلەن ، خانىم ، ئەر كىشىنىڭمۇ ئۆزىگە تۇشلۇق غۇرۇرى بولىدۇ . ھەدىسىلا ، قېينانىسىنىڭ ئۆيىگە كېلىپ تاماق يەپ يۇرۇشتىن خىجىل بولمامدۇ .

— خىجىل بولغۇدەك نېمىسى با بۇ ئىشنىڭ ، — دېدى زۆھرە خانىم غودۇڭشىپ ، — ماۋۇ پەخرىئاي دېگەن جۇۋاينىمەكمۇ بەكلا بەڭباش بولۇپ كەتتى . ئىلگىرىغۇ ئاچىلىرىغا بەس سالاتتى . مەنمۇ ئاچىلىرى بولغاندىكىن دەپ كارىم بولماپتىكەن . ئەمدى يالغۇز قالغاندىكىن ئۆزىنى سورىسا بولمامدۇ دەيمەن . ئۇرۇپ ـ ئۇرۇپلا قويماي دېسەم چوپچوڭلا بولۇپ قالغاندا تېخى سەت تۇرغان . بىر ئايدىن بېرى ئەجەب چانغىلى تۇردىغۇ قىزلارنىڭ يوقلۇقى ، تېخى ئۇلارنى ياتلىق قىلىۋەتسەم ئارام تېپىپ قالارمەن دەپتىكەنمەن .

ئۆي چۆلدەرەپلا قالدى مانا .

— ئۇنداق بولسا ، ئۆيگە تېزرەك كېلىن ئەكېلىۋالايلى ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — پەخىرىدىنمۇ گەپ قىلمىغان بىلەن چىشىنى چىشىغا بېسىپ تۇرىدۇ ، ھەقىچان .

— ئەلۋە ياخشىسى ، پەخىرىدىن بىر مەزگىل ئالدىراتمىسۇن ئەمدى ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — بىزمۇ ئوبدانراق بىر ئۆھ دەۋالايلى . كۆزگە كۆرۈنمىگەن بىلەن ئىككى تويىنىڭ ئالدى - كەينىنى ئۈزىتىشقا ۋە باشقا خىراجەتلەرگە ئوتتۇز مىڭ كويغا يېقىن پۇل چىقىم بوپتۇ .

— پەخىرىدىنغۇ تېخى ئالدىراتقىنى يوق ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — شۇنداقتىمۇ بىز ئالدىرىماساق بولمايدۇ . بانكىدىكى پۇللارنى بالىلىرىمىزنى ئۆيلەيمىز ، تالالىق قىلىمىز دەپ جۇغلىدۇققۇ . پەخىرىدىنىڭ دېمەتلىكلىرىنىڭ بىرەردىن بالىسى بولۇپ بولدى . ئوغۇل بالا بويتاق يۈرىۋەرسە ياخشى بولمايدۇ . ئالمادىس يولدىن چىكەتكەن قىز - چوكانلار بىلەن ئارىلىشىپ ، ئېگىز - پەس يوللاردا مېڭىپ قالسا ، پۈشايمانىنى ئالىدىغان قاچا تاپالماي قالىمىز .

— ئۇغۇ راست ، — دېدى زۆھرە خانىم ، — ساقالدىمۇ بولۇپ قالغان بالىنىڭ كەينىدە يۈرگىلى بولمىغاندىكىن بىرەر چاتاق چىقمايدۇ ، دېگىلىمۇ بولمايدۇ .

— ئاڭلىسام ، ھازىر ئەيدىز كېسىلى دېگەن ۋابا شەھىرىمىزدىمۇ پەيدا بوپتۇمىش . پەخىرىدىنەڭ يىگىتلەرنى ھەۋەسىنىڭ كەينىگە كىرمەيدۇ دېگىلى بولمايدۇ .

— ئادەمنى قورقۇتمىسلا ، — دېدى زۆھرە خانىم جىددىيلىشىپ ، — بوپتۇلا ، ئۆيلەپ قويساق ئۆيلەپ قويايلى . ئۇنىڭ ئۇستىگە ، لايىقى گۈلناز قىزمۇ بولىدىغان قىزكەن .

— شۇنى دېسىلە . ئۆتكەندە گۈلناز قىزنىڭ دادىسى بىلەن كۆرۈشۈپ قېلىپ گەپنىڭ ئۇچىنى چىقىرىپ قويغانىدىم ، ۋاي

سىلىدىن بالا ئايمايمىز دەپ چىرايلىق جاۋاب بەردى . تېخىچە ئۇلارنىڭ ئۆيىگە بېرىپ قويمىدۇق .

— ماڭا بۇنداق گەپنى قىلمىغانتىلىغۇ ؟

— پەزىلەت قىزنىڭ توي ئىشى بىلەن بولۇپ كېتىپ ئېسىمدىن كۆتۈرۈلۈپ قاپتۇ . ئەڭ ياخشىسى ، رەسمىي يوسۇندا سۆز سالغىلىمۇ بولسا بىر بېرىپ كېلەيلى . خەقنى ئاغزىمىزغا قارىتىپ يۈرىۋەرسەك ، ئاغزى بىلەن باشقا يېرىنىڭ پەقى يوق ئادەملەكەن دەپ قالمىسۇن يەنە .

— بوپتۇ ئەمىسە ، بۇ ئىشنى پىشۇرۇپ قويغان بولسىلا ، بارساق بارايلى . لېكىن ، تويىنى سەل كەينىگە تاتىپراق قىلايلى . ھېچبولمىغاندا تۆت ـ بەش ئاي ۋاقىت ئۆتسۇن .

— ئۇنىڭغىچە سوغۇق چۈشۈپ كېتەمىكىن .

— سوغۇق بولسا بولمامدۇ . ئەسلىرىدىدۇ ، بىزمۇ بىرىنچى ئايىنىڭ جاڭ ـ جاڭ سوغۇقىدا توي قىلغان . تېخى توييمىز بولغان كۈنى لەپىلەپ قار ياغقىنى ئېسىمدە .

— شۇنداق ، — دېدى قادىر ئەپەندى كۈلۈپ ، — سوغۇقتا مەشكە قالىغىلى كۆمۈرنىڭ تايىنى يوق ، توڭلاپ كېتىپ تاڭ ئاتقۇچە يونقاندىن چىقماي چاپلىشىپ ياتاتتۇق . ئەجەب پەيزى كۈنلەر ئىدى ئۇ .

زۆھرە خانىم پىسكىكىدە كۈلدى ، كۆزلىرى خۇمارلاشتى .

— ئەجەب بىر كۈنلەر ئىدى ـ ھە ، ئۇ . ھازىر بالىلىرىمىز شۇنداق بەختلىك مانا . ھېچتېمىدىن تەڭلىكى يوق .

— شۇڭا دەيمەن ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — ئادەم سوغۇقتا توي قىلسا ئاسان كېلىشىپ قالىدۇ . يوتقانىنىڭمۇ ، خوتۇننىڭمۇ راھىتىنى كۆرگىلى بولىدۇ .

— ھازىر كۆرمەيۋاتقان ئوخشىمامىلا .

— ھازىرمۇ كۆرۈۋاتىمەن ، — دېدى قادىر ئەپەندى ئايالىغا ئىچكۈيەرلىك بىلەن قاراپ ، — بۇگۈن ئاخشام تۈيۇقسىز قار

يېغىپ قالسا ، راھەتنىڭ پەيزىنى راسا بىر سۈرەتتۇق .
زۆھرە خانىم نازلىق كۈلدى .
— ئەمىسە ئاخشاملىققا قار يېغىشىنى تىلەپ تۇرسىلا .
— تىلىمەمدىغان ، خانىم ، — دېدى قادىر ئەپەندى ھايا جانلىنىپ ، — ھېلىمۇ بىر ئايدىن ئېشىپتۇ ، ياتاق ئۆيىمىزدە قار ياغمىغىلى . قار ياغقاندەك راسا بىر پەيزى قىلايلى بۈگۈن ئاخشام .
زۆھرە خانىم ئېرىگە مېھىرلىك قاراپ قويدى .
— ئەمىسە ، مەن چايغا كەتتىم .
— پاتراق قايتىپ كېلەلا ، — دېدى قادىر ئەپەندى ، — مەن پەخرىدىن بىلەن سۆزلىشىپ قويايى . خەۋەر بېرىۋەتسۇن . ئالدىمىزدىكى شەنبە كۈنى كېلىن قىزىمىزنىڭ ئۆيىگە بېرىپ كېلەيلى .
— شۇنداق قىلايلى ، — دېدى زۆھرە خانىم ئىشىكتىن چىقىۋېتىپ ، — خەلپەم كۈلمەيدۇ ، كۈلسە تېلىقىپ كېتىدۇ دەپ ، بىر يىلنىڭ ئىچىدە ئۇچ قېتىم توي ئۆينايمىزمۇ نېمە .
— خۇدايىم نېسىپ قىلا ، — دېدى قادىر ئەپەندى .

71

زۆھرە خانىم رېستورانغا كىرىپ كەلگەندە دوستلىرىنىڭ ھەممىسى جۇغلىشىپ بولغانىدى . ئۇ ھەممىسى بىلەن مەڭزىنى مەڭزىگە يېقىپ كۆرۈشتى ، تىنچلىق ـ ئامانلىق سوراشتى . ئايالار ئۈستەلگە بىر ـ بىرلەپ چېقىشقا باشلىغان قورۇمىلارغا ئېغىز تەگكەچ ، بەزىلىرى ئۇششاق پاراڭغا ، بەزىلىرى ئۇسسۇلغا چۈشۈپ كەتتى .
بۈگۈن زۆھرە خانىم ئادەتتىكىدىن تاشقىرى روھلۇق ئىدى ، ھېچكىمگە گەپ بەرمەيتتى ، ھەممە پاراڭغا تەڭ قوشۇق سالاتتى .

هەئە ، ئۇلارنىڭ پارىڭىدا كىيىم ـ كېچەكنىڭمۇ ، توي ـ تۆكۈن ، مېھماندارچىلىقنىڭمۇ ، ئەرلىرىنىڭ ، بالا ـ چاقلىرىنىڭمۇ ، دۆلەت ئىچى ۋە خەلقئارا ۋەزىيەتنىڭمۇ پاراڭلىرى بار ئىدى .

— پەردە قۇزۇم قوساق كۆتۈرۈپتىكەن ، كۈيئوغلۇم خۇشاللىقىدا مۇبارەكلەپ بىر تال ئالتۇن بىلەزۈك ئېلىپ بېرىپتۇ . بالىنى ئاسرىمىساق بولمايدۇ دەپ بىر قىللىق ئۆي ئىشى قىلدۇرمايدىكەن . تېخى قوساقتىكى بالىغا ھېكايە ئوقۇپ بېرىپ ، مۇزىكا قويۇپ بېرىدىكەن . شۇنداق قىلسا بالىنىڭ مېڭىسى ياخشى تەرەققي قىلىپ ، ئەقىللىق تۇغۇلغۇدەك . ھاجى خېنىم قۇدام پەزىلەت قىزىمنى خالىساڭلا ئايرىم ئۆي تۇتۇڭلا بالام ، دېگەن ئوخشايدۇ ، لېكىن مەن ئۇنمىدىم . ئىككى قەۋەتلىك شۇنچە كەڭرى قورۇدا قېينانا ـ قېينىتاڭنى يالغۇز تاشلاپ قويۇپ ئايرىم ئۆي تۇتساڭ سەت تۇرمامدۇ ، ئايرىم ئۆي تۇتساڭلىمۇ بەش ـ ئالتە ئايلاردىن كېيىن تۇتۇڭلار ، دېدىم . لېكىن ، كۈيئوغلۇم قۇتلۇقجان ئۆستەڭ بويىدىكى يېڭىدىن ئىش باشلىغان ئائىلىلىكلەر تۇرالغۇ بىناسىغا ئۆي ئالىمەن دەپ تىزىملىتىپ قويۇپتۇ . ئاز دېگەندە بىر يۇز قىرىق كۋادرات مېتىرلىق ئۆي ئالىمىز ، دەيدۇ . ۋاي ئۇنداق يوغان ئۆي ئېلىپ قانداق قىلىسىلەر ، ئەر ـ خوتۇن ئىككىڭلار چۈلدۈڭلاپ قالمامسىلەر دېسەم ، ئاۋۋال ئۆي پۇتسۇن ، ۋاقتى كەلگەندە ئۆيىمىزنى تېگىشىپ ئولتۇرامىز ، سىلەرمۇ جىق جاپا تارتتىڭلا ، كەڭرى ئۆيدە ئولتۇرۇپ راھەت كۆرۈڭلا ، دەيدۇ ، تېخى . كۈيئوغۇل بولغىنى بىلەن ئوغلۇم پەخرىدىندىن قېلىشمىغۇدەك ئىنساپلىق ، كۆيۈمچان بالا بولدى . كېلەر ھەپتە پەخرىدىنگە ئەلچىلىككە بارىمەن . ۋاقتى كەلگەندە خەۋەر بېرىمەن ، بىللە بېرىشىپ بەرمىسەڭلا بولمايدۇ . بولغۇسى قۇدىلىرىمىز بەك ئېسىل ئادەملە . كېلىن قىزىممۇ شۇنداق چىرايلىق ، تاماق ئېتىپ ، مېھمان ئۈزىتىشقا شۇنداق ئېپى بار . پەزىلەت قىزىمنىڭ ئەلچىلىك ، نانلىقىغا كەلگەن مېھمانلارنى ئۆزى يالغۇز ئۇزاتقاندەك

ئۇزاتتى . ئىككى كۈندە بىر ئۆيگە كىلىپ ، تاماق ئېتىپ ئالدىمغا ئەكىلىدۇ ، ئۆيلەنىي تازىلاپ ، بېسىقتۇرىدۇ . خۇدايىم كۆيئوغۇلدىنلا ئەمەس ، كىلىندىنمۇ تەلىيىمنى بېرىدىغان ئوخشايدۇ . پەخرىدىن بالامنىڭ تويىنى راۋۇرۇس بىر قىلمايدىغان بولسام . پەخرىئاي قىزىم ئاسپىرانتلىقتا ئوقۇيمەن دەپ ئىنگلىز تىلى ئۆگىنىۋاتىدۇ . مەيلى ، ئوقۇساڭ ئوقۇ ، دېدىم . خۇدايىم بۈيرۇسا ، دوكتورلۇققىچە ئوقۇنقۇم بار . ئۆيىمىزدىن بىرەر ئالىم چىقىپ قالسا ئەجەب ئەمەس ... — دەپ باشقىلارغا گەپ بەرمەي ، سورۇننى بېشىغا كىيىپ توختىماي سۆزلەيتتى زۆھرە خانىم .

2005 ـ يىلى 29 ـ ئاۋغۇست ، يەكەن

شەرەندا‌ز ئايال (رومان)

ئاپتورى: ياسىنجان سادىق
مۇھەررىرى: پاتىگۈل مىجىت
مەسئۇل مۇھەررىرى: گۈلباھار ئەخمەت
مەسئۇل كوررېكتورلىرى: زەمىرە پىدائىي، سەنەۋەر ئىبراھىم
تەكلىپلىك كوررېكتورى: ۋەلى زەيدۇن
مۇقاۋىسىنى لايىھەلىگۈچى: مەمەت نەۋبەت
نەشر قىلىپ تارقاتقۇچى: شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى
ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 - نومۇر
تېلېفون: 2827472 - 0991
پوچتا نومۇرى: 830001
باسقۇچى: بېيجىڭ شۇنچېڭ رەڭلىك مەتبەئەچىلىك چەكلىك شىركىتى
ساتقۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
فورماتى: 1230 × 880 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 13.375
نەشرى: 2008 - يىلى 9 - ئاي 1 - نەشرى
باسمىسى: 2013 - يىلى 11 - ئاي 4 - بېسىلىشى
تىراژى: 13001 - 16000
كىتاب نومۇرى: ISBN 978 - 7 - 228 - 11901 - 1
باھاسى: 35.00 يۈەن